Cartouche

JULES DE GRANDPRÉ

JULES DE GRANDPRÉ

CARTOUCHE REGELE HOȚILOR

JULES DE GRANDPRÉ

CARTOUCHE
REGELE HOŢILOR

Traducerea şi adaptarea:
ANCA VASILESCU

EDITURA TAINA PRESS S.R.L.
BUCUREŞTI — 1992

PARTEA I

MOARTĂ SAU VIE

Ceea ce se petrece la 5 MAI 1718 LA GRAND-CHATELETE la d-l locotenent de poliție contele René Voyer d'Argenson

Se însera, un fecior aduse lămpi în odăița așezată între salonul și cabinetul de lucru al d-lui locotenent de poliție.

Acolo lucra un secretar pe nume Ludovic Imbert.

Un tînăr înalt, de talie deosebită, a cărui față vioaie și gingașă purta în ofilirea frunții și în strălucirea înfrigurată a ochilor semnul unei mari oboseli sau al unei tainice dureri.

Îndată ce lampa își restabili lumina citi cu atenție hîrtia ce-i trimisese stăpînul său și luă cunoștință despre ce scria în ea.

Parcă acea hîrtie ar fi cuprins o otravă cu miros pătrunzător că, d-abia o luă în mînă, d-abia își aruncă privirile și se răsturnă pe scaun scoțînd un țipăt înăbușit...

„Astăzi etc.

Noi, contele René Voyer d'Argenson etc.

Ascultînd darea de seamă a doctorilor Facultății din Paris, domnii Hamel Vauthier, Duchemin și Lespinois, însărcinați de noi cu cercetarea cauzelor morții domnișoarei Maria-Emeline de Fulda..."

— Cum? strigă el, Emeline!... Moartea!... În cîteva zile!... La șaisprezece ani! Este cu putință?...

Și, luînd din nou hîrtia, se uita la ea fără a-și crede ochilor și citi mai departe:

„Avînd în vedere că trei dintre sus-numiții doctori, au încheiat, sprijiniți de bănuieli foarte grave și foarte serioase că este nevoie să se facă autopsia trupului domnișoarei Maria Emeline...

— Oh! Dumnezeule! se opri din nou zăpăcit încît vorbea singur cu glas tare; și pe mine, pe mine, m-au ales ca să transcriu această ordonanță?... Să scriu eu asta?... voi putea vreodată?

Nenorocitul, tremurînd și învinețit, lăsă ordonanța din mînă și rămase încremenit.

Chiar în acel moment răsunară glasuri şi d-l d'Argenson, petrecînd un musafir, continua o convorbire din cele mai însufleţite.

— Ce doreşti, doctore? zicea el. Eşti sigur de părerea dumitale? Cercetările îşi vor urma calea.

— Domnule conte, nu mă tem de autopsie; ea va ucide pe bolnavă, se prea poate, dar va dovedi că tînăra nu e moartă.

— Oh, domnule, ce ziceţi? strigă Imbert sărind deodată în picioare. Nu e moartă?

Medicul se uită la dînsul cu mirare:

— Nu, prietene, nu e moartă, răspund eu. Jur, starea în care se află ascunde viaţa sub înfăţişările morţii.

— Şi nu vreţi să-i redaţi viaţa?

— Chiar dacă mi-ar sta în putere, tot n-aş face-o, nu mai am dreptul. Se crede că este otrăvire, învăţaţii mei confraţi susţin această părere, mă plec înaintea hotărîrii lor şi înaintea ordonanţei d-lui locotenent de poliţie.

— Şi d-ta Imbert, ai face bine, să imiţi modestia şi discreţia d-lui doctor Lespinois, adăugă contele cu asprime. Haide, doctore.

Cei doi se depărtară lăsînd pe tînărul secretar în prada celei mai cumplite deznădejdi.

Pe tînăra aceea, el o iubea.

O iubea şi află deodată că ea murise; apoi, după o clipă, fu zguduit de-o idee şi mai groaznică: moartea ei nu ar fi fost decît aparentă şi aveau s-o ducă vie sub tăişurile celor trei doctori care nu ştiau acest lucru.

— Dar ce-i asta, Imbert! zise deodată d-l d'Argenson întorcîndu-se în birou. Ce înseamnă mutra aceasta ofilită ca şi amestecul tău în discuţia mea cu acel medic? Ce durere mare ţi-a pricinuit povestea acestei domnişoare? O cunoşti cel puţin?

— Da, domnule conte. Am văzut-o foarte des.

— Ah! da, înţeleg, la mănăstirea de Chaiot, de unde, a ieşit d-abia de o lună, unde mă însoţeai cînd mergeam să prezint închinăciunile mele doamnei stareţe.

— Da, domnule conte.

— Nu cumva ai îndrăznit să-i vorbeşti?

— Mărturisesc că da.

— Îngrozitoare treabă!... Ţi-ai rîs de încrederea mea, Imbert! ... Zău s-ar putea zice că...

— Că o iubesc?... Da; domnule.

— Eşti nebun. Iată la ce se gîndeşte un băiat ca tine, fără rang, fără avere, să iubească pe o de Fuldă!... Ha! ha! ha!

— Domnule conte, dragostea nu cunoaşte diferenţa de rang şi de avere.

— În sfîrşit eşti destul de pedepsit pentru nesocotinţa ta, s-a sfîrşit cu ea... Ajunge! Doctorul Lespinois spune asta, dar confraţii lui sînt de altă părere.

— Însă, domnule conte!...

— Ce e? întrerupse cu străşnicie d'Argenson.

— Îngăduiţi-mi, zise tînărul coborînd glasul să vă cer o lămurire. D-şoara de Fulda a fost bolnavă. Cine este bănuit că ar fi otrăvit-o?.

— Asta-i prea mult, dragul meu; află totuşi că un oarecare Ratiboul medicul care o îngrijea se află la răcoare. — Acum la lucru d-le Imbert ca să pot iscăli ordonanţa înainte de a pleca de aici.

DOCTORUL RATIBOUL

Această nesuferită ordonanţă trebuia ori transcrisă ori să-şi piardă locul şi, ceva mai rău, să nu dea ascultare unui stăpîn care fusese bun cu dînsul, care îl luase de copil de pe drumuri, fiind lipsit de viitor, şi de pîine.

Imbert era un băiat bun şi drept, mic prin avere, dar mare prin fire.

Începu lucrul cu vrednicie, apoi duse lucrarea pe biroul stăpînului său. Treaba isprăvită, se repezi afară ca să plîngă în voie şi să vadă ce avea de făcut.

Coborînd o scară de serviciu, se pomeni în curtea Marelui Chatelet, luminată numai de stele. Era în mai, în vremea cînd aerul este cald, cînd privighetoarea cîntă... Dar, inima lui întunecată, nu putea zări nimic altceva din ale lumii, afară de tristeţile, ticăloşiile şi grozăviile ei.

În timpul zilei, această curte era plină de veştminte negre, de peruci ciudate, seara însă era jalnică.

Dar locul era acum potrivit pentru un deznădăjduit ca să plîngă, avînd mereu înaintea ochilor strălucitoare icoană a frumoasei pensionare de la Chaiot, a drăgălaşei fetiţe care roşea numai de plăcerea că-l vedea.

Ultima oară, el nu-i spusese că o iubeşte, dar fără îndoială ea ghicise aceasta căci, la despărţire îl lăsase să-i sărute vîrful degetelor.

Plecase din mănăstire cu oarecare părere de rău. Era inocentă, nu ştia nimic despre lumea care îi provoca frică şi-i aţîţa în acelaşi timp curiozitatea. Unchiul ei, d-l de Fulda la care avea să locuiască, îi era aproape un necunoscut.

În mănăstirea Chaiot, mulţumită bucuriilor oferite de d-l d'Argenson, pensionarele se bucurau de o deplină ocrotire.

De la plecarea ei din Chaiot, Imbert n-o mai zărise.

În acel moment, amintirea lui i-o arătă strălucind de tinereţe şi frumuseţe. El nu putea crede că ea să fi murit.

Cînd îşi redobîndi sîngele rece îşi dădu seama că tot ce mai avea de făcut era să vadă pe doctorul Ratiboul. Omul acesta era deţinut la Grand-Chatelete. Un secretar al locotenentului de poliţie putea să-l vadă la oricare oră. El merse deci la primul chelar şi-i spuse să-l ducă la Ratiboul.

Jean Laroque, chelarul, un beţivan, clătinîdu-se, luă o grămadă de chei, un felinar mare şi urmă pe domnul secretar.

Ei se îndreptară către clădirea dinspre Sena şi intrară prin turnul dinspre apus. Catul de jos al acestui turn era un fel de tindă a închisorilor subterane, construite la nivelul Senei. Cei aruncaţi acolo erau ori vrăjmaşi, ori oameni care nu insuflau nici o milă.

Din turn, coborîră o duzină de trepte, apucară la dreapta pe un coridor lung şi întunecos, apoi chelarul descuie o uşă zicînd :

— Aici este.

— Dă-mi felinarul, zise Imbert, şi aşteaptă-mă afară, căci am să-i vorbesc între patru ochi.

Tînărul intră în celulă şi trase uşa după dînsul. La lumina felinarului zări un om culcat pe o grămadă de paie.

— Cine eşti tu ? îl întrebă Imbert.

— Sînt doctorul Ratiboul.

— Bine. D-ta ai îngrijit pe d-şoara Emeline de Fulda ?... De ce boală a murit ?

— Am mai răspuns la întrebarea asta ; ea nu e moartă. Dar cu cine am onoarea să vorbesc ?

— Cu secretarul d-lui d'Argenson şi cu cineva care are un interes deosebit pentru d-şoara de Fulda.

— E o mare nenorocire pentru dînsa şi pentru mine, răspunse întemniţatul. Chirurgii au s-o ucidă şi primejdia în care sînt nu e mai mică decît a ei.

— Dacă, precum zici, d-şoara de Fulda nu este moartă ci numai adormită, vreau s-o scap cu orice preţ. Trebuie să mă ajuţi. Este şi în folosul dumitale. Mă bucur de bunăvoinţa locotenentului de poliţie şi a altor magistraţi.

— Nu ajunge atîta.

— Cum !... n-ajunge să te scap de ştreang ?

— Asta va fi ceva pentru mine, dar nu va fi de folos cu nimic acelei domnişoare care va fi deja făcută bucăţele cînd va începe procesul meu. Ascultă-mă domnule : eu am adormit pe fata aceea şi numai eu o pot deştepta. Dacă vrei s-o scapi, trebuie să mă scoţi de aici.

— Nu pot, răspunse Imbert amărît. Nu pot să trădez pe dl. d'Argenson căruia îi datorez recunoștință.

— Și din recunoștință pentru domnul ăsta vei lăsa să piară acea adorabilă tînără, zise Ratiboul în batjocură.

— Ah ! nu mă ispiti ! ... Dar n-ai putea să-mi vinzi taina meșteșugului d-tale ca s-o smulg din moartea aparentă? Pentru asta sînt gata să-ți dau viața mea și tot ce am.

— Ești bogat? zise Ratiboul.

Imbert tresări cu uimire.

— Nu, răspunse el, dar am pus de o parte o sumă frumușică. Cincisprezece mii de franci.

— Prea puțin, zise medicul.

— Mîine ele sînt ale d-tale, dacă îmi dai ocazia să scap pe Emeline.

— N-am nevoie; căci ce aș face eu cu banii aici? Totuși am să te învăț ce să faci. Somnul cataleptic în care e adîncită d-șoara de Fulda se datorește unor metode cunoscute de mine și de un prieten care, ca și mine, le-a învățat de la niște țigani. Pot să te conduc la dînsul.

— Oh, d-le ! strigă Imbert repezindu-se la întemnițat și apucîndu-l de amîndouă mîinile, cît de recunoscător îți voi fi ! ...

— Bine ! zise Ratiboul cu blîndețe; cred în vorbele bune ce-m spui, dar să nu uiți să dăruiești cele cincisprezece mii de franci prietenului meu.

— Unde să-l găsesc? Și cum îl cheamă?

— Astă-seară, răspunse Ratiboul, dacă n-ai treabă — și în cea mai mare taină — vei merge în mahalaua Saint-Loran, la hanul Pistolului. Locul are faimă rea, înfățișarea lui nu te atrage; împrejurimile sînt tot așa de nesigure ca și cele mai multe din străzile Parisului; dar d-ta să te îmbraci ca un om din popor, să-ți iei arme și, cînd intri în han, să-ți pui mască...

— Mască? zise Imbert uimit.

— Acolo merg oameni care n-au dragoste pentru cei de la Chatelet. Vei bate la ușă. Vei fi întrebat cine ești? Vei răspunde: „fanandel". Ai înțeles?

— Da, foarte bine, fanandel, repetă Imbert.

— Vei întreba de Bourghinon. Dacă nu va fi acolo, îl vei aștepta. El nu știe că sînt aici. Îi vei spune ceea ce știi despre mine și ceea ce aștepți de la dînsul. În sfîrșit, poftim un semn de recunoaștere sau de trecere, care poartă Nr. 130 și care va face dovadă că ești trimis din partea mea.

Ratiboul scoase din păr o medalie de plumb pe care o dete lui Imbert adăugînd:

— Iată d-le, tot ce pot face pentru d-ta. Îndrăzneală şi vei elibera pe d-şoara Emeline.

Imbert era gata să iasă, cînd Ratiboul strigă:

— Ah! eram să uit sfatul cel mai important: fereşte-te de contele de Fulda ca de cel mai cumplit vrăjmaş!

— Mulţumesc. Mă duc. Salvarea d-şoarei de Fulda va aduce pe a d-tale.

Zicînd acestea, Imbert părăsi pe întemniţat.

HANUL PISTOLULUI

Tînărul secretar plecase cu o părere foarte urîtă despre medicul casei de Fulda. Acest Ratiboul i se păru un ticălos care luase parte la o nelegiuire.

Dar n-avea de ales nici oamenii, nici mijloacele şi, gata să-şi joace capul, apucă drumul ce i se arătase.

Într-adevăr, mahalaua Saint-Loran, noroioasă, murdară, fără felinare, nu era tocmai plăcută seara. Totuşi, în vreme ce negustorii nu dădeau pe acolo, hoţii locuiau fără ca să lucreze acolo. Noaptea, coborau în Paris şi, după ceea ce se petrece azi pe străzile bine luminate şi păzite de o poliţie numeroasă, închipuiţi-vă cele ce se puteau petrece în străzile de la 1718, aproape fără lumină şi fără poliţie.

Imbert ajunse cu bine la hanul Pistolului. Recunoscu stabilimentul după o mare firmă de tinichea şi după un pistol mare de lemn atîrnat de un drug de fier purtînd deasupra o ghionoaie împăiată.

— Ghionoaie şi pistol, adică hoţie şi moarte!... Din ce în ce mai înfricoşător, se gîndi Imbert.

Împinse o uşă şi intră într-o sală. Acolo bărbaţi şi femei stăteau la băutură, la lumina roşiatică a lumînărilor care-şi amestecau fumul cu fumul de tutun.

Merse drept la cîrciumar, şiretul Minaut, care se răţoia după o tijghea de lemn, încărcată cu tinichele de diferite mărimi.

— Unde este Bourghinion? îl întrebă el.

Minaut îl privi o clipă cu neîncredere, apoi, arătîndu-i o uşă lîngă tejghea, zise:

— *Colica* (aici).

Nu mai era de dat înapoi, chiar dacă ar fi dorit. Împinse o uşă fără clanţă care, singură, se închise după el.

Intrase într-o sală lungă, luminată ici-colo de cîte o lampă fumegîndă. Sala era un povîrniş abrupt cu o adîncime pentru care ar fi trebuit cincizeci de trepte. Imbert îşi aminti că se afla aproape de

Curtille, unde se aflau mari ocne părăsite. Cu cît înainta, povîrnișul era mai abrupt, sala mai îngustă. Se ținea de pereți ca să nu cadă.

Deodată sala făcu o cotitură și Imbert ajunse în fața unei rotonde subterane, ale cărei bolți înalte se făceau nevăzute în fumul albăstriu al torțelor și al lumînărilor.

Pe o estradă de scînduri așezată pe butoaie, se plimba gesticulînd o namilă de șase picioare, înveșmîntată milităreşte, purtînd pe cap o pălărie de pîslă cu pană și pistoale la cingătoare.

Înaintea lui, pe un cearșaf alb, sute de obiecte ședeau îngrămădite : pungi, tabachere, spade, stofe, argintării etc.

De jur-împrejur, în semicerc, o bandă de oameni de toată mîna. Negustori și țigani, lucrători și cerșetori, oameni de spadă și, pare-mi-se, chiar de poliție.

Dar cum Imbert se oprise mirat, o mînă se așeză prietenește pe umărul lui.

Era mîna unui om de pază.

— Ei bine ! Ce cauți ? îl întrebă omul.

Își aduse aminte de medalia doctorului și o arătă.

Paznicul aruncă o privire, dar uitîndu-se din nou la noul venit, mormăi :

— Ce vrea să zică asta ?

Și trase o șuierătură.

Imediat, căpetenia care vorbea pe estradă se opri și toate capetele se întoarseră cu spaimă spre intrarea vizuinei.

Imbert, semețindu-se, înaintă spre adunare, dar la un semn poruncitor al căpeteniei trebui să se oprească.

— Oprește-te ! Cine e *țivilul* ?

— Este numărul 130, răspunse paznicul.

— 130 este Ratiboul ; iar Ratiboul este *încarcerat* la Chatelet.

— De acolo vin, zise Imbert ; acum m-am despărțit de el ; prietenul vostru mi-a încredințat acest semn de recunoaștere.

— Sau i l-ai furat, zise căpetenia. Cine ești tu ? Jos masca !

— Un minut, răspunse Imbert. Păstrez masca și nu o voi ridica decît pentru acela pentru care am venit aici.

— Și pentru cine ?

— Pentru Bourghinon.

— El nu e aici, dar fiindcă eu îi țin locul, vorbește ; ce dorești ?

— N-am treabă decît cu dînsul, îl voi aștepta.

— O să-l aștepți numai după ce voi ști eu cine ești. Aide, jos masca ! Se ridică și smulse masca de mătase a lui Imbert.

Vechii deținuți îl recunoscură. Într-o clipă, el se văzu înconjurat de o ceată de furioși gata să-l sfîșie. Glasul lui nu se mai auzea și s-ar fi sfîrșit cu dînsul dacă căpetenia nu l-ar fi ocrotit.

— Vin, zise Imbert, din partea lui Ratiboul să vorbesc cu Bourghinon. Nu l-am văzut niciodată.

— Vrei să ne faci a crede dar că ai venit aici pentru binele prietenilor noştri? Am să te învăţ eu un lucru pe care observ că nu-l prea ştii, anume că, oricine nu este dintre ai noştri şi pătrunde aici nu mai iese viu. Dacă ai bun simţ vei pricepe repede că măsura noastră este foarte dreaptă.

— Ce mai atîta vorbă, zise un bandit numit Frumosul Parisian, să-l luăm de lăbuţe şi să-l dăm pe mîna muierilor.

Propunerea fu primită cu urale. Era o metodă fioroasă totuşi, căci, dat gol pe mîna acelor furii, osînditul era sfîşiat cu spilcele şi ars încetul cu încetul cu rînduială şi cumplită neruşinare.

Balani — astfel se numea căpetenia — părăsi pe Imbert în voia soartei.

În acelaşi timp cîţiva oameni alergară să cheme femeile rămase în cîrciumă.

Buzunăreau victima şi se pregăteau să-l dezbrace, cînd mai mulţi bandiţi începură să strige:

— Iată-l! Iată-l! Soseşte la vreme; erau să-i taie beregata.

Era Bourghinon.

La ivirea acestuia, Imbert fu dezlegat îndată şi toţi se deteră la o parte cu sfială.

— Ai întrebat de Bourghinon, zise noul venit către tînăr, eu sînt.

Imbert aproape leşinat de groază stătu un moment fără să poată vorbi. Celălalt privea surîzînd şi-i zicea:

— Potoleşte-te, prietene, cine ştie? Poate că nu vei mai fi spînzurat. Este cam neplăcută o cravată de cînepă, nu-i aşa? Adesea mi s-a spus asta. Ea cam usucă gîtlejul. Ai noroc că n-am ocolit pe drum, nici n-am întîlnit pe cineva, ca să stau de vorbă, căci altfel ai fi dănţuit pe sus la ora asta, prietene. Aide, dă-mi braţul şi fii bun de-mi spune cui datorez cinstea vizitei d-tale.

BOURGHINON

Acest om făcuse asupra secretarului d-lui d'Argenson o impresie bună cu tot mediul în care-l întîlnea şi cu tot aerul lui de luat în rîs în nişte momente aşa de nepotrivite pentru rîs.

— Nu ştiu cine sînteţi, d-le Bourghinon, zise el, dar ceva-mi spune că pot avea încredere în d-ta. Vă voi vorbi deci cu inima deschisă.

— Vorbeşte tinere, căci şi eu cred că numai motive foarte serioase te-au putut face ca să vii aici. — Dar, mai întîi, cine eşti?

— Sînt Imbert, secretarul d-lui d'Argenson.

— Foarte bine, zise Bourghinon cu vădită mulţumire.

Acum fii bun de-mi spune d-le secretar, cui datorez cinstea vizitei voastre.

— Aseară am aflat că d-şoara Emeline de Fulda, nepoata contelui de Fulda pe care poate că-l cunoaşteţi...

Bourghinon făcu semn că da.

— Am aflat că această domnişoară a murit şi că medicul său dl. Ratiboul a fost arestat fiind învinuit de otrăvire. Cunosc pe d-şoara de Fulda; o iubesc, v-o spun dvs. pentru că sînt hotărît a vă spune totul. Închipuiţi-vă durerea mea cînd, primind ciorna unei ordonanţe care încuviinţa autopsia, am auzit pe medic susţinînd că ea nu era moartă decît în aparenţă. M-am hotărît să văd pe doctorul Ratiboul, m-am coborît în temniţa lui şi el mi-a întărit părerea celuilalt medic zicîndu-mi: „Eu am adormit-o cu meşteşuguri învăţate de la nişte ţigani".

— E adevărat, zise Bourghinon. Vorbiţi mai departe. După aceea?

— Şi numai eu pot s-o deştept, adăugă el, spre a o scăpa trebuie să mă scoţi de aici.

Nu pot i-am răspuns. Nu pot să trădez pe dl. d'Argenson căruia îi datorez recunoştinţă.

Bourghinon, la aceste cuvinte, se uită la Imbert într-un chip pe care din fericire acesta nu-l observă.

„Dar, n-ai putea să-mi vinzi taina ştiinţei d-tale? Pentru asta viaţa şi tot ce am sînt ale d-tale, i-am zis.

El mă întrebă dacă sînt bogat."

— Tot Ratiboul! zise Bourghinon; doctorii nu uită niciodată că trebuie să fie plătiţi.

— I-am răspuns adevărul, că dispun de cincisprezece mii de franci.

„Puţin, zise el. Totuşi am să-ţi explic. Somnul cataleptic în care e domnişoara de Fulda, se datoreşte unor meşteşuguri cunoscute numai de mine şi de un prieten al meu. Am să te trimit la dînsul. — Şi-mi dădu lămuririle necesare ca să pot ajunge la d-ta".

— Mi-a vorbit şi mie despre acea domnişoară şi despre unchiul ei. Nu ţi-a spus nimic despre el?

— Ba da. Să mă feresc de contele de Fulda ca de un cumplit vrăjmaş. Dar eram aşa de descumpănit că nu i-am cerut să-mi lămurească această părere.

— E foarte simplă. Domnişoara este săracă; a ieşit din mănăstire la majoratul ei; unchiul ei, un stricat, îngropat în datorii şi plin de vicii, a poftit la averea ei, căci domnişoara... Cum îi ziceţi?

— Emeline.

— Căci domnişoara Emeline este moştenitoarea unei averi foarte mari. Unchiul ei este prea bătrîn ca să o ia de nevastă, s-a gîndit s-o moştenească, dînd răspunderea asupra unui biet doctor, fără renume, ca prietenul meu Ratiboul.

Dar Ratiboul l-a înţeles şi fără să părăsească ideea unei răsplate s-a hotărît să ocrotească pe acea fată interesantă din atîtea puncte de vedere. Mai înainte ca o mînă nelegiuită să-i toarne otrava care dintr-o dată ar fi dus un înger la cer şi un doctor la ştreang, Ratiboul a adormit-o...

— Dumnezeule mare, zise Imbert. El a ocrotit-o deci?

Oh! fie binecuvîntat!

— Sau răspăltit mai bine... Cunosc eu pe Ratiboul; aceasta i-ar veni mai la îndemînă. Bine ai fi făcut dacă l-ai fi ajutat să fugă din temniţă; i se cuvenea.

— Dar dvs. domnule, zise tînărul, nu puteţi?

— Cînd are să se facă autopsia? întrebă deodată Bourghinon.

— Mîine. Astă-seară am dat încuviinţarea d-lui d'Argenson. Medicii o vor primi mîine dimineaţă pe la ora nouă.

— Unde se va face autopsia?

— La contele de Fulda.

— Cum ai să pătrunzi la aceea pe care o iubeşti?

— Nu voi îndrăzni niciodată să pătrund la dînsa. Dar dvs. n-aţi putea?...

— Pot totul, răspunse Bourghinon cu o simplitate şi cu o încredere zdrobitoare. Şi pentru aceasta nu-ţi cer decît sfînta recunoştinţă.

Şi aceste cuvinte, nedesluşite, dar ameninţătoare, căzură ca un duş de gheaţă peste secretarul locotenentului de poliţie. Văzu adîncimea prăpastiei în care păşea; el dorise să nu o vadă, dar Bourghinon i-o arăta cu degetul şi îi zicea: să te cobori cu mine, ca să găsim scăparea Emelinei...

Ah! nenorocitul, care se împotrivea la fuga lui Ratiboul nevrînd să fie ingrat faţă de dl. d'Argenson, unde ajunsese acuma?

Dragoste! Dragoste! puterea ta!

Bourghinon ghici ceea ce se petrecea în sufletul lui Imbert şi zise:

— Mi se pare că m-ai înţeles, domnule secretar?

Imbert dădu din cap.

— Mîine deci... sau mai bine astăzi, căci noaptea este prea înaintată... iau asupra-mi să o văd pe d-şoara de Fulda. Nu se poate să o deştept la dînsa acasă. Şi apoi chiar dacă aceasta s-ar putea aş fi un nătîng să o fac. N-aş scăpa-o de cuţitul doctorilor decît spre a o da din nou pe mîna unchiului. Nu e asta şi părerea d-tale?

— Da, domnule. Dar prin ce mijloace o veţi răpi?

— Treaba mea. Am la Paris mai multe palate pe deplin disponibile şi mobilate cu gust şi bogăţie, o să le vedeţi şi dvs. căci veţi veni desigur să fiţi de faţă la învierea acestei tinere...

— Oh! asta ar fi o fericire neaşteptată... Atunci va trebui să vă însoţesc la palatul lui de Fulda?

— Dacă pofteşti, dar nu este nevoie. De ce să te compromiţi într-o asemenea afacere?... Te voi vesti sau te voi căuta eu însumi cînd tînăra va fi la adăpost... Vezi, pricep foarte bine ce reclamă poziţia d-tale la Grand-Chatelet. N-am interes să te compromit.

Zicînd acestea, Bourghinon luă braţul lui Imbert ca să-l conducă.

— O să ne despărţim, zise el. Întorcîndu-te la Chatelet vei uita tot ce ai văzut în această ticăloasă vizuină.

— Fără îndoială, zise Imbert cu vioiciune. Tainele acestui loc nu sînt ale mele.

— Dacă vei sufla ceva vei fi pierdut, fii încredinţat.

Şi amîndoi braţ la braţ ieşiră din beci şi apoi din hanul *Pistolului*.

LA PALATUL FULDA

Palatul Fulda se afla în mahalaua Saint-Honoriu locuită de bogătaşi, sub Regenţă, în 1718. Marile palate se bucurau de grădini întinse, care adesea erau înconjurate de mari întinderi nelocuite.

Este ora unsprezece cînd intrăm în palatul contelui de Fulda şi el încă nu s-a întors de la ibovnica lui.

De cînd a murit nepoata sa — el o credea moartă — lipseşte de-acasă.

Încătuşat de superstiţie şi fără remuşcări, căuta să stea oriunde decît lîngă nepoata moartă a cărei vedere îi deştepta idei care să-l facă să se gîndească la vîrsta lui — cincizeci de ani — la sănătatea lui prăpădită, la moarte.

Emeline era o moartă frumoasă. Întinsă pe patul său, cu pieptul şi cu capul ridicat pe perne tivite cu dantele, cu braţele goale încrucişate pe pieptul a cărei frumuseţe feciorelnică se întrezărea sub cămaşa de batist, dormea... un tainic somn.

Se încercase să-i descleşteze degetele pentru a-i aşeza un crucifix, dar membrele cadavrului lovit de catalepsie se împotriviseră.

Frumoasele ei braţe goale aveau răceala şi tăria marmurei. Un surîs rămăsese îngheţat, la colţul buzelor ei întredeschise şi buzele păstraseră încă o oarecare rumeneală.

Să fi avut ea oare în somnul său simţămîntul puterii magnetice care o ţinea nemişcată şi mută? Se poate, căci în această ciudată

stare, omul nu vede, dar are cunoştinţă de viaţă şi aude tot ce se petrece şi se vorbeşte în jurul său.

Lîngă tînăra fată, la picioarele patului pe un scaun, veghea şi se ruga cea mai veche şi mai credincioasă prietenă a ei.

Marta, ţărancă lorenă, a fost doica Emelinei şi a crescut-o iubind-o ca pe fiica sa. Şi de altfel toate se potriviseră ca să facă pe sărmana fată scumpă unei inimi simple şi bune ca aceea a Martei. Nenorocirea izbise cu furie pe micuţă încă din leagăn şi viaţa ei fusese permanent ameninţată. Tatăl şi mama ei fuseseră răpiţi. Nişte cai speriaţi îi aruncaseră într-o rîpă. Dl. de Fulda murise pe loc; soţia lui într-o stare gravă născuse a doua zi după această întîmplare şi murise cîteva zile mai tîrziu.

Înainte de a-şi da sufletul, ea chemase pe doica copilei şi-i zise:

— N-am altă rudă apropiată decît pe cumnatul meu, dar n-am încredere în el. N-am nici o prietenă; ţie Marta, îţi încredinţez copilul meu; tu ai să o iubeşti, sînt sigură. Cînd va fi de cincisprezece ani, pentru ca să capete o educaţie cuvenită rangului său, tu să o duci la Paris la naşa ei, la d-na de Saint-Remy. Dar tu singură, Marta, să ai grijă de copilăria ei. Tu singură să o înveţi ceea ce ştii şi tu: să citească, să scrie şi în toate rugăciunile ei să o pui să zică numele mamei ei pentru ca aceasta, din cer, în fiecare zi să poată auzi glasul copilei sale.

Cîţiva ani mai tîrziu, fiica d-nei Saint-Remy ajunse stareţă la Chaiot şi tînăra Fulda care se afla în pensiune ieşi din mănăstire venind la unchiul său. Doica o supraveghea cu grijă din umbră.

Sănătatea Emelinei înrăutăţindu-se, Marta nu o mai părăsi nici ziua, nici noaptea. Venirea doctorului Ratiboul întări bănuielile sale şi cînd acesta, după ce izbutise ca să o dea la o parte pentru un moment, îi zise că: „stăpîna d-tale, d-şoara de Fulda a murit", aceasta îl acuză grav.

— D-ta ai ucis-o! strigă ea din toate puterile.

Ea crezu că e otrăvită şi pîrî pe doctor.

Fu dată poruncă să fie arestat doctorul şi să se întîrzie înmormîntarea care trebuia să se facă a doua zi.

Ea profita de răgazul ce-i îngăduia să păstreze mai multă vreme lîngă dînsa, trupul aşa de frumos al scumpei copile şi pe al cărei obraz îngheţat depunea din cînd în cînd cîte o sărutare... Cei patru chirurgi aleşi de dl. d'Argenson se îndreptau spre palatul Fulda.

Bătură la uşa odăii mortuare. Marta îşi şterse ochii şi se duse ca să deschidă.

— Doamnă, zise doctorul Hamel, confraţii mei şi eu, în puterea unei ordonanţe a d-lui locotenent de poliţie, venim să luăm în primire trupul moartei ca să-i facem autopsia.

Marta neştiutoare şi mirată, întrebă pe doctor ce voia să zică:
— Autopsia doamnă, răspunse acesta, este deschiderea unui cadavru pentru a se cunoaşte cauza morţii.
— Dumnezeule mare! strigă bătrîna, ce spuneţi! să deschideţi trupul mititelei mele? Oh! să nu faceţi una ca asta, bunii mei domni ... căci e de prisos. Copila a fost otrăvită! Luaţi mai bine toate sticlele cu doftorii care stau colo şi căutaţi în ele otrava iar nu în trupul ei cu cuţitele voastre. Oh! nu, nu niciodată să nu faceţi asta, nu vreau eu.
— Dacă vreţi ori nu, dv. nu puteţi opri mersul justiţiei, doamnă. Din acest moment cadavrul este al nostru.
— Nu, vă spun eu, nu! Am să reclam d-lui d'Argenson, regentului regelui. Să nu vă atingeţi!
Şi aruncîndu-se asupra cadavrului:
— Nu e al vostru trupul ăsta, e al meu! E fiica mea!...
Cei patru doctori se uitară unul la altul cu mirare.
— Scumpă doamnă, feriţi-vă de tărăboi. Iacă vine cineva, cred că e domnul conte.
O trăsură se oprise în curte şi se auzea un zgomot de paşi şi de glasuri.
— Ah! contele este! strigă Marta. El nu este la Bastilia?...
Dar nu domnilor, nu este contele.
Şi, într-adevăr, deschizîndu-se uşa, se văzu intrînd nişte străini.
Un gentilom, cu înfăţişare bună — după o mută salutare — se trase la o parte dinaintea a patru valeţi uriaşi în haine măreţe şi zise:
— Domnilor, în numele d-lui locotenent de poliţie pe care-l înfăţişez aici am să ridic cadavrul d-rei Emeline de Fulda.
— Cum, domnule? zise un medic.
— Ce spuneţi? strigă un altul.
— Arătaţi ordonanţa, zise un al treilea. Atunci necunoscutul întorcîndu-se către servitori, zise:
— Îndepliniţi porunca mea.
— Domnule! ţipă Marta la rîndul său aruncîndu-se spre străin, iar acela primind-o în braţele lui, îi şopti la ureche:
— Lasă-ne să o scăpăm!
Cu toate ţipetele doctorilor, răzvrătiţi, furioşi, valeţii luau în braţele lor puternice pe Emeline.
La acest zgomot, oamenii palatului, numai feţe groaznice şi braţe ameninţătoare alergau din toate părţile.
— Afară, ticăloşilor! strigă necunoscutul. La o parte! la o parte! *în numele lui Cartouche*!

Două focuri trase la întîmplare umplură odaia de fum. Doctorii şi slugile luînd-o la fugă, se răspîndiră în toate părţile strigînd :

— Moarte !... Ucigaşii !...

Numele lui Cartouche avusese asupra lor înrîurirea obişnuită şi Bourghinon putu duce la trăsura ce aştepta pe domnişoara de Fulda.

Trăsura trasă de doi cai minunaţi era o berlină de călătorie şi ieşi tot aşa de repede precum intrase. Ajunse la cheiuri, trecu Puntea-Regală, străbătu mahalaua din Saint-Germaine şi apucă drumul spre Sevres. Locul era pustiu. Cartouche opri. Nu voia să ducă atîta lume în culcuşul ce alesese pentru frumoasa adormită. El voia să ţină taina. Dădu jos toate slugile, afară de vizitiu şi apoi îşi urmă călătoria.

Avea în vizitiu toată încrederea pe care o are un tîlhar în semenul său. Vizitiul se numea Balani ; el îi era locotenent şi făcuseră împreună multe isprăvi. Acesta prezidase în ajun la împărţirea prăzii din hanul *Pistolului.*

După vreo douăzeci de minute, berlina se opri înaintea unei porţi de fier a unui parc. Cartouche coborî, se încredinţă din ochi că nu era nimeni prin vecinătate, apoi deschise poarta grădinii.

Se întoarse la trăsură şi cu o dibăcie şi putere neobişnuită luă pe adormită şi o duse înăuntru.

Balani nu se clinti.

La capătul grădinii, după o perdea de copaci mari şi stufoşi, se înălţa un elegant pavilion.

După ce trecu prin mai multe odăi, mobilate cu o simplitate burgheză, ajunse într-un dormitor drăguţ al cărui pat era pregătit şi puse acolo preţioasa povară.

ÎNTOARCEREA LA CHATELETE

Trăsura închiriată de la un negustor din mahalaua Saint-Germaine, Balani o trase în grajd.

— Nu ştiu cînd ne vom vedea, zise Cartouche, căci am să încerc o treabă foarte primejdioasă. Oricum întoarce-te la *Pistol* şi nu te depărta de acolo.

Zicînd acestea se despărţiră. Balani se duse să se răcorească la un cîrciumar şi Bourghinon o apucă spre cheiuri, la Grand-Chatelete.

În 1718 numele lui era legendar. Nu se vorbea decît de Cartouche.

Mulţi ticăloşi fuseseră luaţi drept dînsul, dar el scăpase totdeauna din ghearele poliţiei, şi rămăsese necunoscut de ea. O înfrunta şi se vorbea chiar că o plătea.

Cartouche aruncă o privire în curtea poliţiei unde furnicau, portărei, procurori, avocaţi, dar temîndu-se ca nu cumva să întîl-

nească vreunul din medicii de la palatul Fulda, rugă pe portar să vestească pe d-l Imbert că d-l Bourghinon vrea să-i vorbească un minut..

În acel moment secretarul asculta pe un agent care-i povestea răpirea din mahalaua Saint-Honoriu. Un copil îl anunță că este așteptat. Și fără a vesti pe d-l d'Argenson, coborî în curte.

D-l Bourghinon veni la dînsul cu brațele deschise și secretarul fu nevoit să se lase sărutat, ba și săruță. Apoi îi dădu vestea mult așteptată. Emeline fusese răpită.

— Cum ! zise Imbert, încă n-ați deșteptat-o. Este tot în somnul ei letargic?

Bourghinon surîse cu șiretenie.

— Ți-am spus că pot s-o scap, dar numai dacă voi fi ajutat de Ratiboul.

Tîlharul ăsta, cugetă el, își bate joc de mine, dar pentru ce?

— Ratiboul, zise Bourghinon, știe prea bine că nu mă pricep la magnetism și că numai el, care a adormit-o poate s-o și deștepte. Cînd a afundat-o în catalepsie a făcut-o pe de o parte ca să nu ucidă o ființă așa frumoasă, iar pe de alta ca să cîștige răsplata ce-i făgăduise contele de Fulda. El se gîndise că fata avea să fie dusă a doua zi la cavoul familiei de Fulda, de unde lesne ar fi putut-o ridica și readuce la viață.

— Și ce ar mai fi făcut apoi? întrebă tînărul.

— Să-l întrebați pe dînsul. Negreșit el avea un plan, căci Ratiboul este un mare savant.

— Dar în sfîrșit, domnule, ce doriți să fac? Trebuie ca Ratiboul să vă ajute?

— Da, și pentru asta trebuie să-l lăsați să iasă.

— Primesc răspunse Imbert cu glas sugrumat.

— Ei bine, o să ne îngrijim de el numaidecît. Eu nu las niciodată pe mîine treburile serioase. Dacă ai fi poftit pe tata Laroche, portarul, să bea un păhărel cu noi.

— Ei bine, să-l chemăm. Am o sută de ludovici pentru dînsul

Imbert ieși și se îndepărtă.

Curînd tînărul secretar se ivi cu portarul. Acesta nu ținuse să fie rugat. El primi tot ce i se ceru și la timpul potrivit, Imbert îi zise că ar dori să vadă pe întemnițatul din închisoarea neagră.

— Bucuros, răspunse Laroche.

— Aș fi foarte dornic să vă însoțesc, zise meșterul Bourghinon.

— Ei bine! să mergem domnilor, zise secretarul. S-a înnoptat, nimeni n-o să ne observe.

— Da, zise Laroche, pare-mi-se că e și vremea ca să ridicăm ședința.

— El se sculă cu greu şi o porni la drum.

— M-aţi făcut să beau prea mult, domnule secretar, zise el. Noroc că am isprăvit serviciul.

După ce luă cheile şi felinarul, se îndreptară cu toţi spre turnul de la apus.

Din obişnuinţă, ori poate din nebăgare de seamă, ameţit de vin şi de întrebările generoşilor prieteni, el uită să tragă zăvorul care încuie poarta pe dinăuntru şi o lăsă crăpată; apoi coborî în sala întunecoasă. Aerul era înăbuşitor; o perdea de gheaţă cădea de pe bolţi pe umerii vizitatorilor şi felinarul chelarului, ca un punct roşu în întunecimea adîncă, mai mult îi călăuzea decît îi lumina. Era peste putinţă să-ţi închipui cum puteau trăi fiinţe omeneşti în asemenea locuri.

În sfîrşit, Laroche se opri şi cu o mînă puternică întoarse o cheie mare ce atîrna la cingătoare. Uşa temniţei se deschise.

— Omule, zise Laroche, uite prieteni care vin să te vadă.

— Prieteni! zise un glas surd.

— Domnule secretar puteţi intra.

— Doctore, zise Imbert, iatăl şi pe dl. Bourghinon.

Ratiboul sări în sus, de pe paiele lui, scoţînd un strigăt de mirare şi de bucurie.

— Tată Laroche, zise Bourghinon, luminează-mi faţa o clipă, te rog. E întuneric aici ca în iad.

Se apropie de întemniţat, îi dete un cuţit şi o frînghie.

— Ei bine, viteazule, cum o duci?

Lăsînd apoi felinarul jos, îi şopti repede la ureche ceea ce avea de făcut.

Laroche fără grijă, îi lăsă în voie.

Deodată primi în piept o puternică lovitură de cap care-l răsturnă pe spate. Pînă să-şi vină în fire, celălalt îi pusese cuţitul în gît.

— Să nu mişti, ori eşti mort!

— Ah! nenorociţilor! strigă Imbert ce faceţi?

Dar, la rîndul său, simţi pe piept cuţitul lui Ratiboul.

— Secretare, strigă doctorul, împingîndu-l în sală. Fugi în sală, trebuie!

Ratiboul îl lasă pe Imbert să smulgă cheile de la încingătoarea temnicerului, apoi luînd frînghia îi făcu un nod peste picioare.

— Nelegiuiţii, gemea Laroche.

El nu putu zice mai mult, căci un pumn straşnic dat între ochi îl lăsă fără cunoştinţă.

— Aşa, zise Cartouche, o să ne dea pace. Era singurul mod ca să-l lăsăm în viaţă.

Ratiboul merse după Bourghinon care se afla în sală cu felinarul în mînă. Apoi, ușa temniței fu încuiată cu grijă, după nefericitul temnicer.

— Sîntem liberi, zise Cartouche. Dar unde e Imbert?

— Iată-mă, domnule, zise secretarul venind spre îngrozitorii săi tovarăși. Ce-ați făcut cu nenorocitul Laroche?

— L-am legat și l-am închis, prietene. Nu sîntem așa de cruzi cum ți-am părut. Totuși te vestesc că, îndată ce în curte sau la poartă vom întîlni piedici, o să jucăm cuțitele.

— Pentru asta nu vă bizuiți pe mine, domnule, zise Imbert.

Vorbind astfel cei trei, urcau scara. Ratiboul mergea înainte. Ajuns în turn el strigă îngrozit:

— Ușa e închisă! Nici una din chei nu se potrivește.

— Ușa nu se închide și nu se deschide decît pe dinafară. Pe dinăuntru nu e decît o verigă, zise Cartouche, care zadarnic împinse ușa de stejar, care nici nu se clinti.

Un supraveghetor, fiind ora cînd toate ușile trebuiau închise, o închisese și pe aceea și trecuse înainte.

Fuga nu izbutise și Cartouche era prins.

Temnițele Chateletului n-aveau decît o singură ieșire. În puțin timp se va observa lipsa portarului și complotul va fi descoperit.

— N-avem vreme de pierdut, zise Ratiboul căci are să se termine luminarea din felinar.

— Să nu pierdem vremea discutînd, zise Cartouche. Dacă mai este o ieșire o vom găsi noi. Nu cunoaștem decît scara asta, dar trebuie să fie trepte, care să ducă în vîrful turnului...

— Ratiboul luminează zidul, piatră cu piatră și să căutăm ușa care să dea în altă scară. Cine știe poate că vom putea scăpa pe deasupra.

Ideea fu primită cu bucurie. Și, fără să mai aștepte lumina felinarului, toți trei se apucară să caute cu mîinile și cu picioarele în zid cea de-a doua ușă, care să le fie salvatoare.

— Luminează aci, doctore, strigă deodată căpitanul; aici nu mai e piatră, ci fier care răsună sub mîna mea. Era într-adevăr o ușă.

Prin rugina deasă, broasca abia se observă, cheile fură încercate cu o înfrigurată nerăbdare și ușa se deschise.

Porniră pe scara întortochiată care trebuia să-i ducă în vîrful turnului.

Ei încuiară ușa după dînșii și începură un urcuș greu și întortochiat.

La locotenentul de poliţie şi la comisariatul Chateletului dispariţia lui Imbert şi lipsa prelungită a portarului, care era şi căpetenia temnicerilor, stîrniseră temeri şi bănuieli.

Pe la ora cinci, d'Argenson, avînd nevoie de secretarul său se miră că lipsea fără să-şi fi cerut voie; dar, la ora şapte, nevăzîndu-l încă, se întrebase ce însemna asemenea purtare din partea unui slujbaş aşa de muncitor şi ordonat cum era Ludovic Imbert.

Chemă un sergent, agent secret pe care-l folosea adesea în afacerile sale personale, pe numitul Paustel, şi-l trimise după secretarul său, după ce-i şopti un cuvînt la ureche despre gărgăunii care din ajun bîntuiau capul bietului băiat.

Prima grijă a lui Paustel fu să alerge la portar să întrebe dacă nu fusese văzut d-l Imbert.

Nevasta lui Laroche răspunse că Imbert luase pe bărbatu-său, că ieşiseră amîndoi din Chatelete cam pe la ora patru şi că de atunci nu mai văzuse pe nici unul, fiind foarte îngrijorată.

Paustel merse din cîrciumă în cîrciumă, pînă ce i se spuse: „Da am văzut pe domnii aceia, erau cu un *boier*".

Sergentul ceru lămuriri asupra *boierului* şi întrebă cu dibăcia meseriei sale. Află că ei băuseră mult şi că străinul plătise şi că poate toţi trei se întorseseră la Chatelete.

Paustel se întoarse la comisariat, întrebîndu-se dacă omul care plătise consumaţia portarului şi secretarului nu a fost de Fulda, fiindcă se vorbise foarte mult despre răpirea Emelinei. Numai această întîmplare ar fi putut abate de la regula sa pe un tînăr cinstit cum era secretarul d-lui d'Argenson şi a-l tîrî la cîrciumă cu portarul.

Întorcîndu-se, Paustel întîlni un supraveghetor care-i spuse că Laroche nu s-a întors şi fiind ora cinci şi făcîndu-şi rondul a închis uşa de la turnul de la apus.

Avînd bănuiala că Laroche a fost închis în turn, Paustel cere supraveghetorului să-l însoţească.

— Ah! zise Paustel, am ghicit. S-a dus să ducă ceva vreunui întemniţat şi tu l-ai închis în turn. Să mergem.

Găsind turnul gol, Paustel vru să vadă pe întemniţaţi şi îndată fu atras de gemete.

Găsiră pe Laroche, dezlegat, dar cu obrazul stîlcit, însîngerat într-o furie lesne de priceput.

— Ce e asta, tată Laroche, zise Paustel. Cine ţi-a făcut asta?

— Ei bine! mi-au pus cîrligul de nas, Ratiboul şi un altul din banda lui. Uitaţi, el era aici şi acum temniţa e goală. Au sărit pe mine, m-au stîlcit şi m-au legat. Poftim frînghiile. Ah! d-le Paustel, o să mor de aşa ruşine.

Paustel urmat de ceilalţi doi, ieşiră din temniţă.

Agentul se gîndea: uşa turnului fiind deschisă, ei s-au folosit de zgomotul şi de îmbulzeala de la ieşirea tribunalelor şi de la închiderea Chateletului. Cu greu vom da de ei. Beţivul ăsta este de vină.

Împreună plecară la locotenentul de poliţie.

URMAREA FUGII

Scara pe care apucaseră fugarii se oprea la fiecare cat al turnului. Gîfîind de oboseală ajunseră pe ultimele trepte ale scării. Şezură o clipă pe pragul uşii ce aveau să treacă, fără ca să ştie ce aveau să întîmpine mai departe.

Nădăjduiseră să dea de acoperiş şi tinda scării era boltită.

Cartouche, cu mîna tremurîndă, încercă mai multe chei. În sfîrşit o cheie se învîrti, uşa se mişcă din ţîţînele ruginite şi o mare încăpere nelocuită se deschise înaintea fugarilor.

Se repeziră lacomi, de a da peste ceea ce socoteau cea de pe urmă piedică a salvării lor.

Încăperea era foarte mare şi cuprindea tot etajul de sus al turnului.

Primul gînd al lui Cartouche fusese să iasă pe acoperiş şi apoi să treacă pe casele vecine ca să caute ieşire prin vreun pod oarecare, călătorie primejdioasă, călătorie anevoie de sfîrşit şi în care Imbert nu l-ar fi putut urma.

Vederea ferestrei schimbă deodată planurile lui.

— Ştiţi unde sîntem? Deasupra Senei! Şi ştiţi la ce înălţime? La mai mult de o sută cincizeci de picioare! Coborîrea pe aici n-ar fi tocmai peste putinţă şi ne-ar face mare laudă.

Ratiboul trase dintr-o grămadă de moloz nişte lucruri fără formă şi le aduse la lumină.

Descoperirea lui sta în mai multe funii, lanţuri şi curele, prinse de bucăţi de lemn şi de fier în care el recunoscu îndată unelte de tortură.

Capete de frînghie şi de curele putrezite de vreme, lanţuri ruginite de sîngele chinuiţilor, aveau să le slujească drept unelte de salvare.

Se aruncară asupra acestor rămăşiţe, desfăcîndu-le cu strigăte de bucurie sau de ciudă, cum izbuteau să scoată de pe lemne sau de pe drugi, capete de funii încă bune sau altele de nici un folos.

— Asta-i funia spînzuratului, zicea Cartouche, are să fie cu noroc.

Ratiboul tăcea, iar Imbert îi privea din ce în ce mai palid.

Din cînd în cînd Cartouche trăgea cu coada ochiului la fanandelul său şi privea la faţa lui slăbită şi obosită.

Ratiboul mai bine făcut decît dînsul, era totuşi mai slab. Cartouche avea muşchi de acrobat, pe cînd doctorul, după ce se văitase de sete, avea să se mai vaite şi de foame.

Iar Imbert, un firav care nu mînuise decît condeiul, ar fi putut avea el oare mîna aşa de zdravănă ca să se coboare pe o simplă funie de la o înălţime de o sută cincizeci de picioare?

Dacă ar fi încercat, era aproape sigur că avea să cadă în Sena.

De viaţa acestui tînăr nu-i prea păsa lui Cartouche, dar ţinea să scape pe Ratiboul ca să deştepte pe Emeline spre a face din ea o ibovnică ori un mijloc de şantaj. Doctorul era un om talentat, care aducea mari foloase fanandelilor bolnavi.

— Ascultă Ratiboul, zise el, odihneşte-te. Isprăvim noi asta şi fără tine! Eşti istovit şi în curînd o să ai nevoie de toate puterile tale.

— Nu, nu sînt istovit, răspunse Ratiboul lăsînd jos grămada de funii.

— Prietene, curaj!

— Curaj am, dar n-am putere. Sînt două nopţi de cînd nu dorm şi două zile de cînd n-am prea mîncat! Şi apoi ce aer!... temniţa sfîrşeşte repede pe un om. Am friguri. Mi-e sete.

— Puţină răbdare, la capătul funiei, este apă. Să bei pînă să te saturi.

— Doctore, voi munci eu în locul tău, zise Imbert. După cîteva ceasuri vei fi liber şi atunci Emeline de Fulda va fi salvată. Îi veţi spune ce am făcut pentru dînsa, căci hotărît eu n-am să pot să vă urmez.

— Aida de, zise Cartouche, d-ta nu eşti lihnit, secretare, şi nu eşti nici însetat după atîta vin cît ai înghiţit astă-seară. Ori ţi-e frică să te legeni în vîrful unei funii?

— Frică, nu, răspunse Imbert; mărturisesc că nu ştiu ce este primejdia.

— Pe cînd voi vă văicăriţi, eu trag cu urechea. Şi cu degetul Cartouche arătă podul turnului. Sînt păsări acolo, sau cel puţin vînat; de n-ar fi potîrnichi, ne-om mulţumi şi cu bufniţe. Trag nădejde însă, mai zise Cartouche că n-o să avem nevoie de aşa mîncare; funia o să fie gata şi o să coborîm mai înainte de a se face ziuă.

Ceasornicele de la Chatelete şi din vecinătate bătură ora trei. Luna era la apus şi în curînd se lumina de ziuă. Nu mai era vreme de pierdut. Cei trei fugari îşi făcură ultimele pregătiri.

După ce dădu tovarăşilor săi cîteva sfaturi, Cartouche se urcă pe fereastră, cercetă întunericul şi tăcerea şi desfăşură funia. Apoi se plecă, se culcă pe jumătate pe marginea crenelului, cu picioarele afară, cu pieptul plecat înăuntru, apucă funia şi coborî domol.

În sfîrşit, după cîtva timp pe care nu-l măsura decît puterea spaimei, un zgomot deosebit şi aşteptat, se auzi... acela al unui corp căzînd în valurile fluviului.

— A ajuns, zise doctorul. Acum e rîndul meu. Secretare, te aşteptăm cu masa la *Pistol*.

Pilda lui Cartouche îi dăduse curaj. Şi după un minut, se făcu nevăzut.

Imbert se urcă şi el pe fereastră şi privi la coborîrea care se săvîrşi încet şi fără neplăceri. Dar în clipa cînd Ratiboul ajunse la capătul funiei şi-şi dădu drumul în Sena, se auzi un zgomot îngrozitor.

La baza turnului era o fîntînă. Stelele păleau, era aproape ora patru de dimineaţă; nişte rîndaşi duceau caii la adăpat. Ei auziră căderea omului în apă şi văzură funia clătinîndu-se în aer. Imbert auzi strigînd:

— În apă!... Hoţul!...

El se înspăimîntă. În apropiere era un post şi străjerul fusese deja vestit.

— Nenorocitul! zise Imbert; sîntem pierduţi...

Şi, deznădăjduit continuă coborîrea înăuntru.

„Mai bine aş sfîrşi cu viaţa, îşi zicea el. Ce am să mă fac?"

Nu trecuse un sfert de ceas, cînd uşa se deschise cu zgomot şi chelarul cu sergenţii năvăliră strigînd:

— Iacă unul!

— Domnule secretar, aţi fost trei, zise Paustel.

— Da, sergent, răspunse secretarul.

Scotociră podul în toate colţurile, se urcară chiar pe acoperiş de unde bufniţele zburară ţipînd, înţelegînd adevărul, că Ratiboul şi prietenul lui le scăpaseră.

— Domnule secretar, zise Paustel, am ordin de la locotenentul de poliţie să vă arestez.

Imbert merse după dînsul în tăcere, foarte abătut.

Îndată ce d'Argenson se deşteptă se înfăţişă şi-i raportă întîmplările din timpul nopţii.

— Vreau să aud pe Imbert, zise locotenentul de poliţie, unde este el? Duceţi-mă acolo şi aşteptaţi-mă.

Dl. d'Argenson se aştepta să obţină de la protejatul său lămuriri care să-i îngăduie de a trimite pe Paustel după ceilalţi doi vinovaţi.

JEANETON-VENUS

Era nostim bietul secretar. Cu recunoştinţa, cu dragostea, cu cinstea şi cu toată încărcătura lui de simţiri frumoase... acum se afla în capcană. Bătrînul d'Argenson o să-l săpunească niţel.

— Numai de nu ne-ar da de gol și de nu ne-ar căuta la *Pistol*, zise Ratiboul.

— Nu e primejdie, doctore; nătărăii ăștia țin la vorba lor. Zău, sînt mulțumit că am scăpat de el. Mititica e prea drăguță; dacă nu vrei tu să mi-o dai, cu banii ei și chiar fără cinci parale mie o să-mi placă.

— Linge-te pe bot, vere, fata e a mea! Vom mai vorbi.

Astfel vorbeau liniștiți Cartouche și Ratiboul, într-o odăiță de la hanul Pistolului, așteptînd pe cîrciumarul Minaut să le desfacă stridiile și pe femeia lui care alergase să vestească pe Călugărița și pe Jeaneton-Venus că ibovnicii lor le așteptau cu masa.

Călugărița, precum numele o arată, era o femeie fugită dintr-o mănăstire, pe care cel ce o furase o și părăsise după cîteva săptămîni.

Jeaneton făcea școală sub îndrumarea Călugăriței. Era o elevă care, de cîteva zile, sub umbrarele de la Palatul Regal se îndrăgostise lulea de dl. Burghinon.

Era frumoasă ca o statuie greacă. Un proxenet al regelui o găsise nu știu unde și o pusese, să se arate într-un spectacol pe care Regentul îl dădea stricaților săi: Nașterea Venerei.

Jeaneton înfățișa pe zeiță ieșind din „unda mării" și se așeza într-o scoică de sidef.

La vederea ei toți strigau de admirație. Ea era însăși Venus și chiar de pe scenă, Filip de Orleans îi ceru să petreacă cu el după reprezentație.

Ascultătoare, Jeaneton, după balet se duse la Regent. Prezența ei îl făcu pe prinț să treacă de la mirare la uimire. Găsi acea frumusețe fără suflet. Gurița ei, așa de mică și de voluptoasă, nu vorbea decît mitocănii și n-avea decît sărutare înghețată. Sînul ei, tare și de o curățenie feciorelnică, nu se înfiora niciodată. Nici o drăgălășenie în mișcări, nici o mlădiere femeiască, nici viciu, nici virtute, nici dorinți, nici temere; o nevinovată nerușinare.

Regentul se scîrbi repede de Venus.

Cînd plecă din palat ea avu grijă să ia cît mai multe amintiri: o tabacheră, inele, pînă și o linguriță de dulceață. Era hoață ca o coțofană. Încărcată cu atîtea prăzi ajunse la ușă, unde feciorul îi dădu și un fișic cu aur.

Ea nu se mai ivi la Palatul Regal multă vreme, se ascunse, pieri... pînă în seara cînd îl întîlni pe Cartouche și acesta îi făgădui să o facă a paisprezecea nevastă.

— Vreau să fiu singură, răspunse ea, deja geloasă.

Fanandelul se grăbi să o domolească lămurind-o că el era văduv și că cele treisprezece neveste ce avusese îi fuseseră pe rînd răpite de schimbările vremii și ale soartei...

Acestea erau drăgălașele ființe pe care nevasta lui Minaut nu întîrzia să le aducă lîngă cei doi mușterii.

Femeia Minaut intră aducînd o farfurie uriașă, urmată de bărbatul ei încărcat cu butelci de vin roșu.

Mîncarea dispăru îndată, desertul și șampanie reînsufleți vorba.

Cartouche, văzînd în ochii doctorului o privire prea caldă pentru Venus, îi zise încetișor :

— E ispititoare... hai? Ce bucățică! Turnată și croită ca un ideal de-al lui Rubens. Apoi vorbiră în păsărește.

— Ce sporovăiesc, zise Jeaneton către Călugărița.

— Nu știu, răspunse aceasta cu un surîs șiret.

— Lui Imbert, mai zise Cartouche în grai obișnuit, dacă d'Argenson nu-l pune la dubă, îi coc eu turta.

Cei doi bărbați, sculîndu-se de la masă, mai schimbară cîteva cuvinte în aceeași privință, apoi trimiseră femeile să se plimbe, spunîndu-le că ei aveau treabă pe celălalt mal al Senei.

— N-ai înțeles ce au vorbit, zise Călugărița către tovarășa ei? Află că ei ne înșală, Cartouche te dă lui Ratiboul pentru o altă femeie.

— Vorbești serios? strigă Venus, sărind în sus.

— N-ai auzit vorbindu-se despre o oarecare d-ră Fulda? zise ea.

— E o domnișoară foarte bogată pe care au răpit-o împreună și pe care Cartouche vrea s-o oprească pentru el. În schimb te dă lui Ratiboul.

— Oh! nenorocire! urlă Jeaneton aproape nebună de gelozie. Dacă ia pe fata aceea, îl ucid.

Amîndouă ieșiră din hanul *Pistolului* și merseră să se plimbe pe cîmpia mărginită de cîrciumi și de grădini.

— Dacă m-am lipsit eu de Domnul nostru Isus Cristos, zise Călugărița, n-am făcut asta nici pentru Ratiboul, nici pentru altul. Dacă-l țin e că n-am altul mai procopsit. Dar mă supăr că vor să ne potcovească ca pe niște gîște... mi-e scîrbă de treaba asta. Fără să mă arăt cît de puțin, văd, aud și ghicesc. Astfel am aflat de la telalul meu că Ratiboul e fiul unui cămătar bogat, că de Fulda s-a gîndit la averea nepoatei sale și că Ratiboul a fost propus de tatăl său ca să îngrijească, după nevoie pe nepoata sa. Dar se pare că fata e prea frumoasă și Ratiboul se aprinde ca un chibrit, pricepi tu asta, Jeaneton? Tare mult vrea să cîștige banii făgăduiți și pe de altă parte, nu îndrăznește să dea fetei pașaportul pentru vecie. Ratiboul e în stare... de orice, dar în sufletul lui nu e rău.

— Și Bourghinon tot așa, suspină Jeaneton.

— Atunci, urmă Călugărița, a magnetizat-o și a adormit-o. Așa că au luat-o drept moartă...

— Of! strigă Jeaneton.
— Şi numai el este în stare s-o deştepte; gîndind: „cînd o vor duce la mormînt, o voi scoate şi o voi face nevasta mea". Acum ţi-aduci aminte de *papă-lapte* ăla pe care alaltă-seară era gata să-l spînzure cu picioarele în sus. El era îndrăgostitul d-rei Fulda. Şi a venit să-l roage pe Cartouche s-o răpească pe frumoasă şi s-o trezească. Şi acum el vrea să oprească fata pentru el.
— Unde asta?
— Într-o casă pe drumul spre Sevres.
— O cunoşti soro? Să mi-o arăţi.
— Da; însă mai întîi să mergem să găsim pe îndrăgostit; îl cheamă Imbert şi scrie hîrtiile locotenentului de poliţie, la Grand-Chatelete.
Eu mai mult pe femeie aş vrea s-o am în gheare; pe acea nobilă şi frumoasă d-şoară. Noi călugăriţele cunoaştem meşteşuguri deosebite.

VIE

Pe cînd cele două femei urzeau complotul, Bourghinon şi Ratiboul, merseră la vilă, după ce-şi procurară îmbrăcăminte potrivită.
Ratiboul îşi relua vestmîntul de medic şi Cartouche pe cel de gentilom. Se înţeleseră ca acesta din urmă să poarte pentru d-ra de Fulda titlul şi numele de Cavalerul de Courtille şi să se înfăţişeze ca un ocrotitor bogat. Ratiboul trebuia să intre în umbră şi la nevoie chiar să nu se mai arate.
Cartouche croia deja planurile cele mai mărețe de viitor. Voia pentru Emeline un palat vrednic de o prinţesă. Ca să-i fie pe plac el era în stare să jefuiască întreg Parisul.
Va păstra casa de la ţară şi va înconjura fata de un belşug care să nu îngăduie păreri de rău că a plecat de la palatul Fulda.
Nu se îndoia că avea să dobîndească repede o puternică stăpînire asupra unei copile, care prin sînge şi prin creştere era din altă lume decît lumea lui, dintr-o clasă socială pe care el nu o cunoscuse decît în răstimpul cît o jefuise.
Pe de altă parte, doctorul gîndea:
„Voi cîştiga la treaba asta cîteva sute de ludovici, pe lîngă prietenia lui Cartouche care m-a scos de la Grand-Chatelete. O voi avea pe Jeaneton-Venus; o voi ţine şi pe Carmelita (acesta era numele pe care-l dăduse Călugăriţei)".
Cu aceste gînduri pătrunseră cei doi ticăloşi pînă la frumoasa adormită.
Doctorul cercetă odaia în care se afla Emeline. El deschise fereastra închizînd pe jumătate oblonul, potrivind în odaie o lumină

pală. Puse în faţa patului un coş cu flori. Se înarmă cu tot ce trebuia mai întîi pentru starea bolnavei : lapte, vin, zeamă de carne.

Sarcina lui era foarte dificilă chiar primejdioasă. A întoarce trupul la funcţiunile lui fireşti, a dezlega ceea ce legase nu era totul ; trebuia să redeschidă sufletul fără zguduire. Ajutorul unei femei, unei prietene i-ar fi fost de mare folos, dar chibzuinţa îi poruncea să ţină la o parte pe toţi.

Ratiboul, întinzînd mîna dreaptă deasupra feţei, făcu mişcări repezi în sens orizontal, suflîndu-i pe frunte, pe ochi şi pe gură.

După fiecare mişcare întorcea mîna ca să o descarce de fluid.

Curînd circulaţia se reînsufleţi. În locul roşului palid al buzelor se ivi rumeneala ; pielea se coloră peste tot într-un chip care nu scăpă de privirea încercată a observatorului.

Alte mişcări repezi dezgheţară gîtul, umerii, pieptul, braţele, deznodară încheieturile. Pleoapele se umflară şi se deschiseră.

El se aplecă asupra ei.

O uşoară strînsoare se ivi pe buzele bolnavei care aspiră aerul şi suspină adînc. Viaţa reintra în toate funcţiile ei.

După cîteva minute, Emeline era complet refăcută.

Ea se ridică uşor de pe pernă şi se întoarse spre odaie. O mirare amestecată cu grijă se arătă pe faţa ei. Nu cunoştea nimic din ce o înconjura.

Doctorul făcu un mic zgomot ca să atragă atenţia Emelinei.

Ea-l recunoscu îndată. Arătarea lui o linişti şi ea păru fericită.

— Unde sînt ? zise ea cu un glas tremurînd.

— La mine, domnişoară, pentru motive pe care vi le voi lămuri în curînd dar cu care nu vreau să vă obosesc. Credeţi în curata bucurie ce simt văzîndu-vă reîntoarsă la viaţă.

— Ciudat . . . Mi se pare numai că am dormit prea mult. Dar unde-i Marta.

— Va veni îndată.

— Şi cum s-a învoit dl. de Fulda să se despartă de mine ?

— Trebuia domnişoară. Viaţa vă era în primejdie. Căzuserăţi într-un somn letargic de un mod şi de putere astfel încît arătaţi toate aparenţele morţii. Mai mulţi confraţi chemaţi lîngă dv, vă socotiră moartă. Singur am susţinut părerea contrarie şi după două zile . . .

— Două zile ! zise Emeline.

— Deocamdată să nu ne gîndim decît la deznodămîntul unei crize trupeşti totdeauna primejdioase. Cugetaţi domnişoară, că aţi stat patruzeci şi opt de ore fără să luaţi nici un fel de hrană.

— Şi d-ta, doctore, singur d-ta m-ai scăpat ! D-ta m-ai ferit să nu fiu îngropată de vie . . . Oh ! Dumnezeul meu ! . . .

Ratiboul se temu de o criză de nervi. El turnă într-un pahar cîteva picături de vin de Malaga și-i dădu să bea.

— Te-am speriat, bunul meu doctor, nu te voi mai chinui cu întrebările mele.

— N-am ajuns încă la capătul întîmplării... Mai e... Şi dl. cavaler de Courtille mai are, cam mult de așteptat.

— Dar ce face Marta, zise Emeline, de ce stă departe de mine în asemenea împrejurare?

— Domnișoară, zise Ratiboul, mă duc s-o caut, și dacă s-a întors acasă v-o trimit îndată.

Ieşi. Dar fu întîmpinat cu nerăbdare de Cartouche.

— Ei bine, ce ai de gînd. Invierea ta este desăvîrșită. Am petrecut bine privindu-vă; dar nu de sănătatea ei îmi arde. Te întreb dacă o să ajungem la ţintă?

— Ei bine, da!

— Ea vrea să vadă pe bătrîna Marta. I-am spus că merg să o caut.

— Eu mă întorc la observatorul meu.

MĂRTURISIREA

— Sînt îngrijitoarea acestei case, zise femeia lui Mihale, venind lîngă Emeline. Pînă la întoarcerea coanei Marta sînt în slujba domnişoarei.

Domnișoara ar fi bine să ia puţină supă de carne. Doctorul ţine mult la aceasta.

Ratiboul dorea ca ea să-și recapete cît mai repede puterile pentru ca să-i poată spune adevărul... într-o oarecare măsură. Nu putea fi ţinută multă vreme într-o pînză de minciuni. La cea dintîi amăgire ce ar fi descoperit, totul ar fi fost pierdut. Sechestrarea era o neghiobie.

Dejunase cu multă poftă și luase cafea, cînd doctorul veni în vizită. El socoti că putea să-i vorbească.

— Domnișoară, zise el, prudenţa care impune multă atenţie și mă oprește să răspund la întrebările d-tale, poate fi lăsată la o parte astăzi. Sînteţi destul de puternică ca să aflaţi adevărul.

Ieri, începu Ratiboul v-am spus că aţi căzut într-un somn letargic din care numai eu vă puteam scoate. A vă spune pentru ce este foarte greu, căci la vîrsta voastră e supărătoare înţelegerea unor fapte. Şi oprindu-se deodată:

— Domnișoară de Fulda, zise el, iubiţi mult pe unchiul dv?

Emeline se înroși ușor și făcu un efort ca să răspundă:

— Nu, domnule, vă mărturisesc.

— Vă insuflă, poate o neplăcere firească?

— Nici atît. Dacă ar fi Marta aici, v-ar spune ea pentru ce. Mama înainte de a muri i-a recomandat să vegheze asupra mea şi să nu creadă în contele de Fulda.

— Contele, zise Ratiboul cu asprime, duce o viaţă destrăbălată; e îngropat în datorii... şi de foarte multă vreme... ştiţi?

— Da, domnule.

— Trăgea nădejde că nu veţi trăi. Această înfricoşată aşteptare fiind înşelată, s-a gîndit la fel de fel de mijloace care ar fi putut grăbi îndeplinirea dorinţei sale. Dv. nu mă pricepeţi? Ba da, înţelegeţi, urmă Ratiboul.

Unchiul d-voastră a vrut să vă otrăvească pentru a vă moşteni. Dar îi lipseau două lucruri: otrava şi un om care să dispară înainte de a fi descoperit, sau un om care să se învoiască a-l sluji după planul său.

Regentul precum ştiţi se îndeletniceşte cu chimia şi este învinuit că ar fi căutat otrăvuri noi cu învăţatul Humberg.

Eu am lucrat împreună cu Humberg şi unchiului dv. îi veni în gînd să mă ia tovarăş de nelegiuire.

Ticălosul s-a înşelat; l-aş fi pedepsit pentru nesocotinţa lui... dar v-am văzut şi m-am cutremurat la ideea că nelegiuirea să nu fie săvîrşită de altă mînă. Întrebuinţai viclenia.

Îi destăinui operaţiile sale magnetice şi tînăra îl înţelese cu atît mai mult cu cît se afla încă sub puterea privirii lui.

Îi mai povesti cum fusese adormită şi cum Marta crezînd-o otrăvită, îl pîrîse pe el şi pe conte.

— Din fericire, urmă Ratiboul, spusesem totul unuia dintre prietenii mei, om vrednic şi cu suflet generos, cavalerul de Courtille. El găsi calea să mă scoată din Chatelete şi v-a răpit din palatul Fulda. Chirurgii se pregăteau să vă măcelărească cînd el se repezi între dînşii şi-i îngrozi strigîndu-le: „Înapoi, în numele lui Cartouche!"

Bieţii oameni o luară la fugă ca şi cum ar fi văzut pe dracu.

Şi, la ora aceasta, tot Parisul vă crede moartă şi răpită de tîlharul Cartouche.

— Dar o să-l pedepsim! strigă Emeline.

— Cugetaţi la aşa ceva, domnişoară? Unde aţi merge? La unchiul dv!

— Nu... Oh! nu, zise ea îngrozită. Nu-l vom învinui.

— Atunci daţi asupra mea toată vina!

— Oh! doctore... se-mpotrivi Emeline.

— Gîndiţi-vă, urmă Ratiboul, că Grand-Chatelete nu-şi lasă uşor prada. Şi că pentru a lămuri motivul magnetizării voastre, va

trebui să spun că am vrut să vă scap de unchiul dv. și dv d-ră nu veți nega cînd v-ași cere mărturia.

— E adevărat, zise fata pe gînduri.

— Nu-i așa, stărui Ratiboul.

— Da, v-ași pierde dacă n-ași învinui pe unchiul meu, și contele de Fulda este puternic, la curte... Dumnezeule! Dumnezeule!..

Apoi deodată, apucînd cu amîndouă mîinile mîna lui Ratiboul și strîngîndu-i-o cu putere:

— Ce bun sînteți, doctore!... V-ați supărat atît din pricina mea!... Cum voi putea să vă arăt recunoștința mea?...

— Ascultîndu-mi sfaturile, scumpă domnișoară, așteptînd aici prilejul de a vă întoarce în lume și a înfunda pe vrăjmașul dv. unchi.

CARTOUCHE LA LUCRU

— Treaba ta acum, cavalere, zise Ratiboul, înfățișează-te ca prinții de la Răsărit, încărcat de daruri.

Cartouche era încîntat de dibăciile negocierii doctorului.

Prin urmare căpitanul se duse la statul său major să-și pregătească operațiile.

Cartouche-Ludovic Bourghinon, după adevăratul lui nume — era fiul unui biet dogar, venit la Paris din Lorena. El era cel mai mare dintre frații săi, doi băieți și o fată și învățase meșteșugul lui tatsău. Dar munca cinstită nu se potrivea cu pornirile lui de mahala. Într-una din zilele marelui bîlci de la Saint-Loren, plimbîndu-se pe cîmp întîlni un sălaș de țigani.

Traiul celor hoinari ispiti imaginația lui.

Toți furau.

Țiganii primiră bucuroși între ei pe acel ștrengar stricat, puternic și îndemînatic, învățîndu-l comedii pentru care el era de minune înzestrat. Îndemînarea mîinilor, istețimea minții minunară pe partenerii săi.

Ucenicia lui în viața țigănească ținu doi sau trei ani. Apoi se duse pentru cîteva luni la un unchi din Normandia, hotărîndu-se apoi să se întoarcă la tatăl său la Curtille; dar viciul îl măcina și l-a dat cu sîrg fraților săi.

Crailîcurile și furturile sale siliră pe tatăl său să-l izgonească și cîtva timp trăi scuturînd buzunarele trecătorilor ceea ce-i îngăduia să ducă trai de chefliu cu cele mai drăguțe *fanșoane* și *mișonete* de la Percherons.

După aceea îl atrase „Pûntea Nouă” cu cîntăreții, cu saltimbacii și cu paiațele ei. Intră în slujba unui antreprenor de circ. Într-o zi cînd trebuia să-i găsească antreprenorului patru figuranți, el nu găsi

decît trei. El juca pe al patrulea figurant. Nu se sfii să intre în armată, unde se desăvîrşi în rele. În timp de pace, armata fiind trimisă acasă, împreună cu ticăloşii cei mai dibaci alcătuiră o tovărăşie pentru jefuirea Parisului. Isteţimea lui îl făcu căpitan al bandei pe care o organiză după modelul companiilor milităreşti.

În subordinea sa avea locotenenţi, sublocotenenţi, sergenţi, caporali, care primeau ordine zilnic. Numeroasele lor isprăvi de noapte aruncară spaima în Paris.

Zilnic, sărăcia şi mai ales dorinţa de lux şi de desfătare aducea noi recruţi în banda lui Cartouche. Aceeaşi cîrciumă întrunea astfel oameni de toată mîna, gentilomi săraci, agenţi de poliţie, ba chiar şi popi. Fetele nu lipsiră. Ca şi în zilele noastre ele se agăţau de trecătorii întîrziaţi şi îi tîrau în vizuinile tîlharilor.

În Paris s-au creat patru bande şi un număr de vizuini, al căror nume ne-au fost păstrate de istorie: Icoana Precistei lîngă Monmartre, de unde două cîrciumi duc în gropi; Calul de aur în faţa Templului, Pistolul, cîrciuma Îndrăgiţilor şi Coţofana.

Aceste bande se ajutau, cerşetorul alerga în sprijinul hoţului sau ucigaşului, ele păstrau oarecare independenţă, dar la cererea lui Cartouche se întăreau sau fiecare îşi trimiteau trupe.

Întorcîndu-se la Pistol cea dintîi grijă a lui Cartouche fu să cheme pe Ratichon.

— O să facem o lovitură zdravănă şi cred că avem destui membri dibaci şi îndrăzneţi cu care să putem alcătui o trupă. Pînă azi am adunat bune părăluţe, dar ceea ce îmi lipseşte este un cămin, o reşedinţă vrednică de mine. Scurt, trebuie să jefuim un palat măreţ... Ratichon poţi să-mi arăţi tu unul?

— Da, răspunse stareţul, cunosc două foarte bogate şi prost păzite. Este palatul unui ambasador plecat în concediu. Ambasadoarea stă în el, dar se duce mereu la operă şi se ţine de chefuri. În lipsa ei palatul e păzit de cîteva slugi care aleargă la cîrciumă de îndată ce au timp liber, iar al doilea este al prezidentului Desmorets, care a murit, ceea ce face şi mai lesne jaful palatului său.

— Ei bine vom începe cu palatul ambasadorului care este cu mult mai bogat, zise Cartouche, chiar astă-seară... de se va putea.

JAF ŞI BĂTĂLIE

Pe-nserate, Ratichon aduse la Pistol pe Simon Prăjină, Căpitanul pe dragă-Inimă şi pe Crăcan unul dintre vechii lui tovarăşi de arme, în stare să se bată în stradă ca să-şi apere căpitanul. Doi-trei copii completară trupa şi porniră.

Mergeau pe malul stîng în strada Tournon, la Ambasada Spanei, care avea ca reședință vechiul palat al mareșalului d'Ancre, unde se află astăzi Garda republicană.

Cartouche așeză pe copii la pîndă de-a lungul străzii Luxemburgului și pe cei doi credincioși la răspîntie.

Trecînd punțile, lui Cartouche i se păru că este urmărit. Acel care-l urmărea era Paustel care, după semnalmentele date de Laroche, crezuse că a dat de tovarășul lui Ratiboul.

Se îndoia însă ... și d-aci tărăgăneala care-l făcu să piardă urma urmăritului.

Ajunși în strada Tournon, din porunca lui Cartouche, Simon uriașul se făcu schelă și Ratichon se cocoță pe umerii lui, iar Cartouche alcătui vîrful piramidei.

Sprijinit de balconul unei ferestre el tăie un geam cu un diamant și deschise fereastra. Era odaia ambasadoarei.

Căpitanul puse un deget pe buze, făcu semn lui Ratichon și îi șopti : „Uită-te !". Drăguță femeie. O spaniolă de cincisprezece ani, cu corpul așa de durduliu încît te îndeamnă să pui o sărutare în ușoara brazdă pe care o făcea înălțarea umerilor.

Pe masă lîngă dînsa erau mai multe cutii cu diamante, rubine și smaralde.

Vederea acelor bogății făcu pe Cartouche să uite ispititorul corp și drăgălașa mutră a spaniolei.

Ratichon îi suflă la ureche :

— Este prima cameristă, e singură. Alea sînt lucrurile stăpînei. Intrăm.

Punînd în cutie colierul ce probase, merse cu hotărîre spre cei doi bărbați. Aceștia se furișară la timp pentru a-i deschide trecerea. Ea ridică perdeaua și mîna nervoasă a lui Cartouche o înhăță de gît pe cînd Ratichon o strîngea în brațe.

— Nu striga că ești moartă ! Sfatul era de prisos, ea leșină.

— Du-o în salon, zise căpitanul.

Ratichon se supuse, căpitanul tăie două panglici de la clopoțel și într-o clipă camerista fu ferecată. Ratichon luă toate cutiile fără să uite cerceii rămași la urechile spaniolei.

În acea îmbelșugată locuință, mii de lucruri stîrneau pofta. La bijuterii se adăugară vestmintele și toate cele trebuincioasei toaletei, cutii, sticluțe. Bucuros ei ar fi luat și perdelele.

— De toate îmi trebuie, zicea Cartouche.

Îndată ce căpitanul termina un pachet, starețul îl cobora cu o funie lui Simon și celor doi paznici.

Din salonaș cei doi pungași trecură într-un salon mare luminat de un candelabru de aur cu șase brațe pe care îl și socoteau al lor.

Curbaţi amîndoi sub povara greutăţilor, cei patru tîlhari, încărcaţi ca nişte catîri o luară unul după altul de-a lungul străzii Luxemburg.

Intrînd la Potcoava, nu ştiai unde să calci. De voiai să te fereşti de o movilă de fierărie dădeai peste alta de faianţe sau peste vreo mobilă schiloadă ascunsă sub zdrenţe scîrboase.

Dar sub amalgamul acesta şi în nisipul unei pivniţe dormeau adesea comori.

Tot astfel sub mutra dezgustătoare a patroanei, se ascunde o faţă deşteaptă şi fină.

Poftită de Cartouche să preţuiască prada, ea zise mai întîi că nu-i trebuie zorzoane; acele mătăsării de China şi acele dantele se vindeau greu.

Diamantele o ispitiră. Ele costau două sute de mii de franci şi ea nu fu gata să le ia decît cu o sută de ludovici.

Ratichon dădu din umeri, pe cînd Crăcan şi uriaşul Tinon făcură ochii mari.

— Spurcato! Dacă nu faci un preţ cinstit, te strivesc ca pe un păianjen ce eşti.

— Să vorbească căpitanul! răspunse Potcoava. Dau o sută de ludovici pentru tot.

— Îţi las toate în păstrare, zise Cartouche. Dă-ne îndată o sută de ludovici, arvună. Mîine voi veni să cîntărim totul.

Potcoava se învoi. Ea îşi zicea că după ce vor bea cei o sută de ludovici, fanandelii n-o să se mai tocmească.

Cît despre Cartouche, el avea de gînd să răscumpere lucrurile. Găsea preţul prea de rîs.

Goliră cîteva butelci într-o mahala şi se despărţiră stabilind ca a doua zi să se întîlnească în strada Micilor Augustini.

Prevăzînd lupte şi pentru ca să poată duce cît mai multe lucruri, el îşi întări trupa, cu doi vechi soldaţi ai Pistolului, Clement şi Montobau, pe care îi puse sub comanda lui Balani, căruia îi ordonă să aducă şi o căruţă pentru căratul mobilei.

În strada Micilor Augustini se înălţa palatul lui Nicolas Desmorets nepotul lui Colbert şi controlor general sub Ludovic al XIV-lea.

Ratichon care intrase adesea la dînsul, sub pretext ca să capete pentru săraci îi cunoştea pe toţi ai casei.

Intrară în număr de opt pe o portiţă care nu putuse rezista lia apăsarea tîlharilor şi se împărţiră în două cete. Hamalul Simon fu obligat să care prada din casă la căruţă.

Hoţii se înzeciră. Mobilele, lucrurile de artă, statui şi tablouri din acea bogată locuinţă ar face astăzi cinste la muzeu.

Neputînd să ia toată comoara aceea de lucruri, Cartouche, din cînd în cînd, era cuprins de furii adînci, de pofte neghioabe de a distruge totul.

Ei strînseseră deja cîteva fișicuri de aur și o colecție de tabachere de aur și de alte obiecte, cînd deodată o pușcă detună și Simon strigă: „Păziți! Iată *gagiul*!..."

Palatul era înconjurat și năvălit deja de o adevărată armată de arcași comandați de sergentul Paustel și de Parmetier.

Balani și ai săi se împotriviră, dar siliți să se dea înapoi fără lumină și fără călăuză în acea năpraznică locuință, rătăcesc și trag la întîmplare fiind în primejdie de a se răni unii pe alții. Clermont căzu într-un colț cu un glonț în coapsă, Balani și-a rupt sabia de un perete, Montobau luptă împotriva unui șir de arcași și, ciuruit de gloanțe fără să le simtă, se rostogoli între năvălitori aproape de poartă.

Din spatele ușilor baricadate cu mobile, tîlharii aud glasul numeroșilor agenți.

— Sînteți nebuni? zise Cartouche. Sîntem împresurați, pierzania noastră este de neînlăturat. A ne împotrivi mai mult e zminteală, trebuie să fugim.

Dumnezeul hoților, rudă cu acela al bețivilor, îl apără și-l inspiră pe Ratichon care nimerește o scară de serviciu, ce duce de-a dreptul sus, pe cînd oamenii lui d'Argenson greoi coboară pe scara cea mare la catul întîi.

— Rămîi aici, Simon, strigă Cartouche și apără palierul ăsta, iar tu, vezi pe unde să ne urcăm pe acoperiș.

Din nou dau fuga, dar la voia întîmplării. Aud strigătele oamenilor poliției și ale curioșilor care se îngrămădesc în uliță. Ei bat zidurile fără să dea peste vreo ieșire. Se zăpăcesc.

Starețul, trase zăvorul unei uși tainice, trecu pragul, dar ușa se închise singură după el. Era prins într-o tainiță.

Cartouche nu mai avea ce alege. Scoțîndu-și haina se vîrî în coș. Distanța de străbătut nu era mare și, pe cînd Dragă-Inimă și Simon se luptau cu arcașii, Cartouche punea piciorul pe acoperiș unde Crăcan îl ajungea. De aici poate să treacă pe alt acoperiș dacă nu pierdea vremea căci haina lui a rămas jos și dacă dă Paustel peste ea i se află drumul.

De pe palatul Desmorets, el trece pe palatul vecin, plecîndu-se pe marginea burlanului zărește un balcon al cărui palier era luminat de lumina dintr-o odaie.

O CONVORBIRE NOSTIMĂ

Cînd Cartouche puse piciorul în balcon, mareşala de Boflers se suia în pat; întinzînd mîna la un cordon vru să sune. Dar dintr-un salt omul.fu lîngă dînsa şi o reţinu :

— Nici un strigăt, nici o mişcare, doamnă, zise el. Sînt Dominique Cartouche şi vă rog să mă ascultaţi. Ies din palatul Desmorets, unde mă urmăreşte poliţia, dar nimeni nu ştie încotro am apucat şi sînt scăpat dacă dv. nu mă respingeţi. Pun bază pe îndurarea dv.

— Dumnezeule mare! domnule, ce frică-mi provocaţi. Dar sînteţi plin de funingine şi arătaţi îngrozitor.

— Motivul este, doamnă, că, înainte de a mă coborî în balcon, ieşisem dintr-un coş şi vă rog să mă iertaţi dacă nu mi-am îngrijit toaleta. Dar vreau să vă rog ceva. Pic de oboseală şi mor de foame. Aş avea nevoie de o cină bună şi de un pat.

Şi fiindcă tîlharul pironi asupra ei priviri înflăcărate, marchiza care era tînără şi frumuşică, nu mai ştiu ce să zică şi păru înspăimîntată.

— Foarte bine, domnule, răspunse doamna de Boflers. Fii bun însă şi treci în odaia de alături.

— Văd, doamnă, că nu vă temeţi de mine şi că aţi înţeles că nu sînt tocmai atît de drac pe cît de negru. Am deplină încredere, voi trece în odaia ce-mi arătaţi şi nu mă aştept ca să mă trădaţi.

Doamna de Boflers sună şi el se ascunse.

Sosind camerista îi ceru să-i aducă, spre uimirea acesteia, mîncare şi băutură, spunîndu-i apoi că nu mai are nevoie de ea şi poate merge la culcare.

— Cît de îndatorat vă sînt, doamnă, pentru atîtea bunătăţi. Şi pe eşafod îmi voi aduce aminte.

Mîncă tot, lăsînd numai oasele, cojile şi butelca goală.

Cina sfîrşită, rugă pe marchiză să-i arate unde putea să se culce, apoi salută respectuos, urîndu-i noapte bună.

Se culcă îmbrăcat, după ce-şi aşeză la căpătîi o pereche de pistoale de oţel pe care nu le părăsea niciodată.

La revărsatul zorilor fu în picioare. Trecînd prin odaia doamnei Blofers îi mulţumi cuviincios şi o întrebă cum putea să iasă fără ca să o supere, să nu o „compromită", apoi coborî în strada pustie şi se făcu nevăzut.

DĂNDĂNAIA

Aflîndu-se pe stradă la o oră aşa de matinală, cu capul gol, negru de funingine, într-o mahala tulburată de bătălia din ajun, Cartouche nu se simţea scăpat de primejdie.

Înaintînd cu multă băgare de seamă pe lîngă case somnoroase, un beţiv de lume bună, bine îmbrăcat îi ieşi în cale. Cartouche se uită la el şi-l ascultă o clipă :

— Dar, Lapier, zicea beţivul, ajută-mă amice. Pic de somn netotule ! ... Unde mi-e patul.

— Iată-mă, domnule, zise Cartouche, iată-mă. Voi ajuta pe dl să se dezbrace şi să se culce.

Pretinsul Lapier, ţinîndu-l de subţioară de frică să nu cadă în noroi, îl dezbrăcă.

Desfăcîndu-şi apoi vesta şi întinzînd-o pe pămînt, rugă pe domnul să şadă şi, după ce-l puse jos, îi trase cizmele.

— Noapte bună, domnule ! somn uşor ! Şi şterpelindu-i punga şi ceasornicul, se îmbrăcă repede cu hainele beţivului care-i veneau de minune.

Pierduse o bătălie şi se întorcea mai victorios decît oricînd.

Trecu bariera, cu un mers şi cu un aer de om chefliu şi pe drum se întrebă ce se făcuseră tovarăşii săi.

— Bani ! mormăi el printre dinţi. Nu vreau decît bani.

Zgomote neobişnuite dimineaţa umpleau cîrciuma Pistolului, cînd sosi acolo şi, intrînd în sală mare-i fu mirarea.

Găsi acolo adunaţi pe toţi a căror pierdere o jelise : — credinciosul Balani, semeţul Crăcan, hamalul Simon şi pe fostul guard francez. Nu lipsea decît Ratichon.

Intrarea lui fu primită cu strigăte de bucurie. Cartouche îi întrebă cum petrecuse noaptea, vru să afle cum scăpaseră tovarăşii săi din palatul Desmorets.

Balani lămuri în două cuvinte :

— Eram toţi trei în odaia din care plecaseşi cu Crăcan, arcaşii au sosit şi ne-am predat fără nici o împotrivire.

Unul dintre ei vru să ne lege... Atunci dintr-o singură mişcare, noi ne-am tras în fundul odăii şi am pus mîna pe arme.

— Ne predăm, zisei cu trufie, dar cu cinstirile războiului. Fără murdărie.

Şase pistoale încărcate şi întinse asupră-le îi puse pe gînduri. Sergentul Paustel, un cap luminat, întrebă :

— Care dintre voi este Cartouche?

— Eu... Eu,... Eu... răspunserăm cîteşi trei.

— Nu vă bateţi joc de mine, căci sînt mai tare ; pot săvăîmpuşc ca pe nişte cîini, dar vreau mai bine să vă dau pe mîna justiţiei care vă va face să vorbiţi mai limpede.

Acel Paustel, căpitane, e foarte deştept.

— Ei bine, adu-mi capul lui.

— Mare poftă aveam, dar el avea la spate vreo douăsprezece puşti şi am amînat planul meu.

Dezarmaţi pornirăm toţi trei în cete despărţite şi ne pomenirăm grămadă la porţile prin care intrasem în palat.

Dacă n-aş fi auzit pe Paustel spunînd-o, aş fi ghicit-o : era mare mulţime de gură-cască în strada Micilor Augustini. Se auzea un murmur din care se deosebeau strigătele : jos poliţia.

Arcaşii coborîţi cu Simon lîngă poartă, vruseseră să-i lege mîinile, dar el le zisese : „Patru sînteţi dar luaţi seama".

Ei nu îndrăzniră să înceapă lupta fără ştirea comandantului.

Coborîndu-mă cu alaiul meu, i-am întrebat :

— Cît vi se plăteşte ca să vă frîngeţi gîtul.

— Vom fi răsplătiţi.

Apoi ne ajunse şi al treilea prins. Iar Paustel deschise poarta.

Atunci, căpitane, se petrecu ceea ce va fi mîngîierea bătrînelor mele zile, voi rîde şi în ştreang.

Era cam întuneric, de-abia se zărea înaintea noastră la vreo douăzeci de paşi.

— Întîiul care se mişcă şi fuge e mort ! strigă Paustel.

Simon dădu arcaşilor dinaintea lui un brînci aşa de grozav că-i azvîrli în praf la zece paşi. Fiecare făcură la fel. La înjurăturile arcaşilor, publicul răspunse cu strigăte ameninţătoare, care în cîteva clipe strînseră mulţimea.

Ce să facă cu puştile? trebuia luptat piept la piept. O lovitură de sabie îmi juli umărul şi asta fu tot. Ridicîndu-ne gulerele, intrarăm în mulţime care începu să ghiontească pe cei de la Chatelete... Apoi năvăli în palat.

— Urmarea, zise Crăcan, e lesne de închipuit. Pînă la miezul nopţii a stat poporul în strada Micilor Augustini. De la Chatelete s-au trimis noi trupe.

— Au fost morţi şi răniţi, zise Balani. Şi dintre noi au rămas cîţiva...

Minaut cîrciumarul aduse noi butelci şi Cartouche la rîndu-i, istorisi întîmplările lui.

A DOUA ZI DUPĂ BĂTĂLIE

Tîlharii nu umblă decît noaptea, ziua dorm. Cartouche nu află decît pe înnoptate răsunetul grozav ce avusese în Paris isprava lui din ajun. Nu se vorbea decît despre ea, mulţi rîdeau şi toţi se plîngeau de poliţia care lasă Parisul la voia răufăcătorilor.

Îndrăzneala tîlharilor nu mai avea margini. Ei buzunăreau și gîtuiau un om la cîțiva pași de un comisariat sau un post de patrule.

La țipetele victimei, patrula se repezea în partea cealaltă de locul unde se săvîrșea nelegiuirea. Singur numele lui Cartouche punea poliția pe goană și bătălia de la Micii Augustini era nemaipomenită.

Parizienii pretinseră că poliția era înțeleasă cu tîlharii și merseră pînă a învinui pe Regent că jefuise Parisul ca să umple lăzile statului.

A doua zi, după bătălie, Cartouche și Balani, îmbrăcați elegant, merseră să cineze la Ramponeau care începuse deja să fie la modă.

În acel talmeș-balmeș, unde îmbulzeala era mare, Cartouche șterpelise multe pungi, ceasornice și tabachere, dar de la o vreme lăsase aceste fleacuri pe seama altora, el ținîndu-se de isprăvi mai mari.

El făcu semn chelnerului și-i porunci o masă elegantă.

Serviciul se făcu repede.

— Dar ia uite colo o mutricică pe care mi se pare că o cunosc. Bălăioara aia cu bonet, care...

— Nu e vremea de reînnoit cunoștințe, zise căpitanul. Eu am văzut ceva și mai bun, un prieten al bătrînului Dubois, un englez foarte bogat, lord Delmott.

— Îl cunoști?

— Din vedere și am nevoie să-i fiu prezentat.

— Lămurește, zise Balani. Ce-ți pasă de un englez. Banca lui Law îl atrage. Sînt astăzi în Paris peste douăzecișicinci de mii de străini.

— Acela despre care vorbești este un original care, pizmaș pe izbînda Băncii, s-a jurat, cu patriotică înflăcărare, ca să o dea peste cap.

— Ai acțiuni de-ți bați capul cu asta?

— Nu, lasă-mă să te lămuresc. Acest patriot din vesela Engliteră, prieten al lui Dubois, chiar de ar fi să piardă mult, dorea ca să scadă creditul Băncii și chiar să prăvălească. Pentru asta... e hotărît să jertfească mai multe milioane. Are azi în pungă un milion trei sute de mii de franci în acțiuni... e uimitor. Are de gînd să le azvîrle zilele astea pe piață ca să scadă prețurile lor.

— Eu sînt de altă părere și adică să zădărnicim isprava asta, punînd mîna pe milioanele lui, răspunse Cartouche.

— Lucrezi singur? zise Balani.

— Te iau asociat.

Și Cartouche îi povesti cum într-o zi cînd își umfla buzunarele de la mulțimea din preajma Băncii Regale, l-a văzut pe lordul Delmott pe care l-a urmărit pînă la hotel de Tours, unde locuiește.

Nobilul se îmbuibase de acțiuni. Prea multe acțiuni, mi-am zis, dacă nu-i las sînge, crapă de dambla. Dar cum să te apropii de un asemenea om?

Urmărindu-l într-o zi îl văzui intrînd la ministru, la prea sfîntul nostru Dubois.

Mă travestii în călugăr. După două ore mă înfățișai la înălțimea sa din partea Excelenței Sale abatele Dubois.

Înălțimea sa ședea la masă înaintea unui pește rece, un jambon, unt și cîteva butelci. Mă privi cu coada ochiului și cu mîna îmi făcu semn să șez. Stătui pe gînduri.

— Milord, zisei plecîndu-mă, dați-mi voie să cad la picioarele voastre.

— Nu, zise el cu răceală.

— Mă numesc abatele Derville. Înștiințat despre bunătatea voastră îndrăznesc a cere de la înălțimea voastră ...

— Tom ! Tom ! întrerupse lordul Delmott. Dă o liră sterlină domnului abate. „D-le abate, mergi o dată cu Tom".

— Protestez, milord, împotriva banilor. Englezii bogați și de inimă adesea sînt supărați pe cerșetori, dar eu nu sînt ceea ce v-ați închipuit.

Englezul potolit de această remarcă, pironi asupra mea ochii mici, cenușii și foarte pătrunzători.

— Aședațio !

Apoi cu un semn înlătură pe fecior.

Reîncepui :

— Milord, toți cunosc înalta vază de care cu drept cuvînt înălțimea voastră se bucură pe lîngă ministrul Dubois. Am făcut o greșeală care poate să-mi atragă oropsirea din partea mai marilor mei bisericești ; doresc să vă fie milă de soarta mea și să mă sprijini pe lîngă excelența sa Dubois. Spuneți excelenței sale că vă e milă de abatele Derville și vă voi fi dator viața.

El mîncă o clipă în tăcere, apoi îmi zise :

— Vo făcut o greșeală ?

— Da, milord, o greșeală mică pentru un mirean, dar un mare păcat pentru un biet preot.

— Facem ! zise el deodată.

— Sînt gata, dacă înălțimea voastră îmi îngăduie deplină libertate de vorbire.

— Vorbiți, vorbiți ...

— Ei bine, milord, am avut nenorocirea să fiu prins cu mica Rataun de la doamna Huguet, ieri seara între orele opt și nouă.

— Mica Rataun ? Aoh ! cunoscut negreșit molt. Eu fost între șapte și opt.

— S-a dat de știre autorităților bisericești, urmai eu. Sînt rușinat și oropsit. Pot nădăjdui, milord, că veți pune o vorbă bună pentru mine la puternicul ministru ?

— Ayes, yes, dat cuvînt a mio !

— Milord mă umple de bucurie.

— Dar acum place mîncam.

Am primit invitaţia căci la masă se leagă prieteniile. Ne puserăm pe băutură. Nădăjduiam, stăpînindu-mă, să-l văd sub masă. Veni prînzul şi nu mai vedeam cu ochii. Nu-i vorbă, pînă atunci, povestindu-i fleacuri care îi plăceau, îi pipăisem deja buzunarele, aflasem unde-şi ţine cheile şi mă sileam să aflu unde s-ar fi putut da peste acţiuni. În sfîrşit fui biruit şi Tom mă scoase de sub masă.

— Biruit ! strigă Balani turnînd şampanie. O, nenorocită Franţă !...

— Dar Franţa se va răzbuna ! răspunse Cartouche. Cheamă chelnerul să plătesc şi-ţi voi spune cum ştiu să mă răzbun.

RĂZBUNAREA LUI CARTOUCHE

Făcură plata. Milord şi Bălăioara plecaseră. Ieşiră din cîrciumă şi pe drum Cartouche întrebă pe Balani cum se cheamă noua lui prietenă.

— Se cheamă Guşa-Merlei, fiindcă ciupeşte ca o ciocîrlie.

— Frumos nume.

Astfel vorbind, trecură din strada Montmartre în strada J.J. Rouseau.

— Aci o să dormim, zise căpitanul, aproape de cîmpul de bătălie mîine.

Amîndoi beţi turtă se culcară şi dormiră adînc.

Dominique Bourghinon văzu în vis cele douăsprezece milioane ale lordului Delmott în ghearele sale.

Goana după milioane în acea vreme aprindea toate capetele. Nimic de asemuit hîrtiei Law, nici chiar nebunia aurului din vremea noastră în California. Toată lumea voia să fie milionară şi fără de ruşine, călca în picioare cinste, virtute, ca să ajungă la belşug, de la ducesă la slujnică, de la prinţ la fecior. Cîştiguri neprevăzute se săvîrşeau într-un singur minut.

Femei semeţe puneau mîna pe jucători norocoşi. Lăcomia le prefăcea în curtezane neruşinate : ele se vindeau fără sfială şi împingeau pe jucători pînă la nelegiuire. Hoţiile, uciderile se înmulţesc. O rudă a Regentului, contele de Horn, ucide pe un purtător de acţiuni şi este decapitat în piaţă.

Are dreptate Cartouche să-şi zică că el nu era decît un hoţ nevinovat şi înapoiat.

Cerul făgăduia o zi frumoasă cînd fanandelii noştri se treziră din somn.

— Astăzi, zise căpitanul către locotenentul său, tu vei fi conte de Balani şi eu abatele Derville. Nu trebuie să lăsăm vreme milordului să meargă în strada Chincampoi şi am poftă să pun gheara pe el imediat după dejun.

Pe la ora nouă, cînd se trăgea la scară caleaşca lordului Delmott, abatele Derville, însoţit de contele de Balani, mergeau la palatul Betsy.

Tom introduse pe abatele pe care-l socotea un gentlmen din minutul cînd îl scosese de sub masa stăpînului său.

Lord Delmott primi foarte bine jertfa Rataunei şi vorbise lui Dubois despre abatele Derville şi ministrul îi făgăduise ca să ceară iertare vinovatului.

— Milord, zise prefăcutul abate, vin să vă prezint mulţumirile mele pentru însemnata bunătate ce mi-aţi făcut. Mi-am redobîndit bunăvoinţa mai marilor mei bisericeşti.

— Am simţit îndată, domnule abate, răspunse milord, vii mulţumiri.

— Ştiu că vă îndeletniciţi cu finanţele. Mi se pare că am descoperit pentru dv o adevărată comoară.

— Aoh ! spuneţi mie, d-le, comoara este acţiuni de-ale Băncii Regale ?

— Da milord, şi în condiţii foarte avantajoase. Daţi-mi voie să vă prezint pe cineva cu care puteţi intra în relaţie de afaceri.

Apoi întorcîndu-se către cumătrul ce rămăsese mai la o parte :

— Milord, vă înfăţişez pe dl. conte de Balani, este prietenul meu.

Englezul, în vreme cît ţinu înfăţişarea, pironea privirea lui pătrunzătoare asupra contelui, a cărui faţă arămie îl mira desigur.

— Domne conte, zise englezul în graiul lui stricat, cunoştinţa dv face cu vie mulţumire.

— Milord, răspunse Balani, sînt prea măgulit . . . de primirea dv. Dar să tratăm aici o afacere aşa de însemnată ?

— No, in meu cabinet, răspunse înălţimea sa.

Salonul da în sufragerie unde fusese primit întîia oară abatele Derville şi de acolo în dormitor, apoi în camera de lucru care se afla la un colţ al clădirii şi avea o scară de serviciu.

După ce pofti pe conte şi pe abate să ia loc înaintea biroului deschise un sertar şi scoase un portmoneu mare cu broască de argint şi-l întrebă pe conte cît plăteşte o acţiune.

— Trei mame pentru o nepoţică milord (mame şi nepoţică era denumirea acţiunilor după valoarea ce o avea fiecare).

Deodată contele şi abatele se ridicară în picioare. Unul ţinea în mînă o minge ca o nucă de mare, celălalt avea în dreapta lui portofelul întredeschis.

— Poftim milord, zise Balani apropiindu-se de englez dinspre partea lui, un pachet de douăzeci de acţiuni.

Lord Delmott întinse mîna, Balani scăpă portmoneul şi pachetul şi-l apucă de mînă.

— Aoh ! zise englezul.

Cartouche, de la spate, se folosi de exclamaţia englezului ca să vîre căluşul în gura milordului.

Acesta încercă să se scoale, dar Cartouche îl ţinu cu picioarele sub masă, pe cînd tovarăşul său îi lega mîinile cu îndemînarea pe care o avea din obişnuinţă.

— Nu mişca, milord, zise Cartouche lipind vîrful unui pumnal de pieptul englezului.

După ce-l ferecară bine, pungaşii noştri îi luară punga, acul cu diamante de la gît, tabachera şi îi goliră sertarele; apoi o tuliră pe scara de serviciu.

Ieşiră din palat şi cum păşiră în stradă s-ar fi zis că pietrele îi ardeau aşa de repede se îndepărtară înspre Saint Eustache. În încîlceala străzilor erau destule case în care să poată intra ca să-şi schimbe hainele.

Cartouche îşi scoase anteriul şi, căptuşit cu şase milioane în acţiuni, îmbrăcă haine de pînză murdare. Strălucitul Balani făcu la fel aşteptînd noaptea pentru a putea ieşi în stradă.

Ghemuiţi într-un pod, printre saci de cîrpe şi zdrenţe de tot felul, stăteau nemişcaţi noii milionari, cu urechea la pîndă, tresărind la cel mai mic zgomot, gata de fugă sau să se apere, hotărîţi să fie măcelăriţi decît să se dea de vii în mîna poliţiei.

Cunoscînd primejdia ce-i aştepta nu puteau merge în locurile primejdioase cum era la Pistol sau vizuina Icoanei-Precistei ale căror împrejurimi erau supravegheate.

Cartouche şi prietenul lui se gîndeau la toate acestea şi găseau cumplit ca după o aşa strălucită ispravă să fie ţinuţi locului ca două vulpi urmărite în fundul vizuinei lor.

— Păcătoasă meserie ! zise Cartouche. Nu te poţi bucura măcar de ceea ce ai agonisit. Sînt pînă-n gît sătul de meseria asta.

— Dar eu, zise Balani, îmi vine să turbez.

— Acuma pricep, reîncepu Cartouche, meseria de om cinstit, e mult mai plăcută şi sînt hotărît să mă apuc şi eu de dînsa. Spre a începe plec din Paris . . .

— Da, un oraş ticălos, unde nu întîlneşti decît spioni ; dar unde să pleci din el ?

— Spre drumul mare dinspre Sevros dacă se va putea.

— Şi bariera ?

— Pînă acolo, vom chibzui. Nu mai ești tu tot Balani? Averea te prostește oare? Să nu mai fiu eu oare Ludovic-Dominique Cartouche?...

DUPĂ EL

Dl. d'Argenson aflase despre hoția de la palatul Turului, chiar din gura victimei.

După o jumătate de oră de așteptare, vizitiul lordului Delmott, care stătea pe capră, se plictisi și mai cu seamă se miră; îl chemă pe Tom.

— Poți să-mi spui, zise el în engleză cînd are de gînd stăpînul să iasă?

— Milord, răspunse feciorul, are treabă acum cu un gentilom francez și cu un abate. Sînt sigur, acei domni sînt tot la dînsul.

— Te înșeli, răspunse vizitiul. Am văzut pe acei francezi că au ieșit din palat pe portița din dos, de cel puțin o jumătate de oră.

Și foarte mirat Tom alergă la stăpînul său. Fără să bănuiască adevărul, el cugeta că trebuia să se fi întîmplat ceva neobișnuit.

Cum de se abate Milord de la legile buneicuviințe, făcînd pe un gentilom să iasă din casa lui pe scara slugilor?... Apoi ora bursei era să treacă.

Deși nu-i prea venea să intre la stăpînul său, fără să fi fost chemat, el se hotărî totuși să bată la ușa camerei.

Nici un răspuns. Își lipi urechea de ușă. I se păru că aude un sforăit.

Tom ținea la stăpînu-său pe cît și la simbria lui, se sperie și mai trase cu urechea.

Teama de o nenorocire birui grija de a nu călca cuviința și Tom deschise ușa.

Milord, cu gura căscată, cu capul răsturnat, se zvîrcolea într-o furie neputincioasă.

Tom îi tăie numaidecît legăturile de la mîini, dar cu călușul nu știu ce să facă; de mărimea unei nuci, acela, prin destinderea unui resort, luase întindere năzdrăvană, umflînd toată gura și întinzînd fălcile.

Lord Delmott luă un condei și scrise în engleză: „cheamă un chirurg".

Tom alergă, luă trăsura și fu foarte fericit să găsească îndată pe salvatorul așteptat de stăpînul său.

Chirurgul desfăcu falca de jos, lucrare puțin dureroasă și fără primejdie, și călușul ieși singur.

Cînd gura veselului senior își veni în firea obișnuită, uitînd pentru răzbunarea sa *ceasul mîncării*, goli repede o butelcă de pelin ca să-și dezmorțească limba și merse la prietenul prietenului său Dubois, la locotenentul de poliție.

D'Argenson fu foarte supărat, dar nu-și pierdu nici cumpătul, nici istețimea și, după ce lăsă pe fiul veselei Albiene să-și verse toată furia :

— Milord, strigă el fără de grijă, știu cine ți-a făcut pozna.

— Aoh ! era unul dintre gentilomii grozavei voastre biserici.

— Nu, milord, e cineva dintre prietenii voștri, compatrioții voștri, aceia care ca și dv sînt vrăjmași fățiși ai băncii. Au făcut asta ca să arunce spaima pe piața financiară. Cît despre așa zisul gentilom, e un ticălos plătit, întocmai ca și cumătrul lui, pretinsul abate Derville.

— Aoh ! asta era prea extraordinar. V-o zis mașina de bursă?

— Voi pune sub urmărire și voi aresta pe cele două unelte ticăloase ale acestei mașinații de bursă. Da milord, stăruiesc în cuvîntul acesta, și singur veți vedea că am dreptate cînd tortura va smulge din gura acelor pungași numele acelor ce i-au pus la cale.

Englezul căzu pe gînduri și se potoli.

D'Argenson, cu un ton grav și blajin, îi turnă ca un duș cuvinte peste cuvinte asupra hoției ce avea să aducă pagube Băncii.

Omul crede lesne ceea ce dorește, și lord Delmott sfîrși prin a zice :

— Doisprezece milion, fu forte molt ... dar dacă vo adeverat spune, dacă Banca fost atinse, el bine ! eu tot sînt bucuros.

— Nici îndoială, milord, despre răsunetul păgubitor pe care pățania voastră îl va avea în tîrg. Nimeni nu va vedea, în aceasta isprava unor ticăloși de rînd ... Prostimea doar să creadă în Cartouche, un nelegiuit asupra căruia se aruncă toate faptele rele. Dacă Cartouche ar fi fost o realitate, de mult aș fi pus eu mîna pe dînsul.

Bursa va vedea în aceasta o ispravă de a lui Bluut, o conspirație engleză, un război cu pumnale și purtătorii se vor lepăda de primejdioasa lor hîrtie, iar înțelepții vor zice că o instituție de credit nu mai poate trăi părăsită de încrederea publicului serios.

— Oh ! yes ! yes ! zise lord Delmott.

— Și toți vor vinde ! ... Astfel cred că se vor desumfla douătrei portmonee mari și treaba se va potoli. Din amețitoarea mișcare de avere care-l tîrăște în acest moment, Law va fi azvîrlit la cele mai joase cursuri. Și Law este Banca Regală, milord este Statul, viitorul colonial al Franței ; viața porturilor sale astăzi renăscută ; este reîntoarcerea cea mai grea a birurilor deja desființate, este nimicirea negoțului parisian ! Un prăpăd înfricoșător, zău ! Falimentul !

— Aoh ! foarte bun ! . . . Franța prăvălită, strigă lord Delmott luminat de nădejde.

Contele d'Argenson aşteptă în linişte ca să treacă furia patriotică a englezului. Îl rugă apoi ca să-i dea cîteva lămuriri despre împrejurare şi semnalmentele celor doi răufăcători, de care nu se va lăsa pînă nu-i va spînzura, cu toată însemnată slujbă ce făcuseră Engliterei şi cu toată plăcerea ce-o oferise lordului Delmott.

Spre a confrunta lămuririle dobîndite cu cele ce avea asupra lui Cartouche, d'Argenson chemă pe agentul Paustel şi puse pe secretarul său să ia notă.

La descrierea abatelui Derville, făcută de englez, Paustel strigă:

— El este ! . . . Prietenul lui Ratiboul şi căpitanul bandei care a năvălit în palatul Desmorets.

Secretarul fu de aceeaşi părere; dar semnalmentele lui Balani îi lăsară în mare încurcătură, acesta era pentru dînşii un necunoscut.

După ce fură rînduite toate lămuririle, locotenentul general de poliție mulțumi lordului Delmott şi Măria Sa se retrase încîntat.

Dl. d'Argenson, în sfîrşit, dicta secretarului, care nu era altul decît Ludovic Imbert — o circulară pentru toți comisarii din Paris.

Vrednicul secretar, fusese la început bine dojenit de dl. d'Argenson, dar el se dezvinovățise povestind întreaga împrejurare, afară de un singur punct.

El spuse că Ratiboul îl sfătuise, pentru ca să trezească pe Emeline, să se adreseze tovarăşului şi prietenului lui, d-lui Bourghinon, că dînsul urmase acest sfat, că se întîlnise cu aşa zisul „Bourghinon" într-o cîrciumă murdară de la barieră, că Bourghinon îi ceruse să vadă pe Ratiboul, că el se învoise pentru a scăpa viața iubitei sale, şi că pe dată ce fuseseră în temniță amîndoi tîlharii se aruncaseră asupra-i şi că d-abia scăpase din mîinile lor fugind prin sală. Din întîmplare un supraveghetor închise uşa turnului, şi el rămăsese încuiat şi prizonier.

Locotenentul poliției dădu crezare şi trase foloase din lămuririle pe care Imbert i le dăduse asupra lui Bourghinon-Cartouche.

Dacă omul acesta, precum i-l înfățişase secretarul său, ținea să se îmbrace bine, dar umbla prin cafenelele şi cîrciumile la modă şi se da drept gentilom, precis acum cînd avea douăsprezece milioane o să se avînte în cheltuielile unui lux nesocotit şi nu va trebui căutat prin vizuini.

Toți spionii primiră poruncă *să se ia după el.*

Adesea închipuirile sînt de prisos. Pe cînd omul plănuieşte, întîmplarea săvîrşeşte.

Pe cînd Cartouche şi Balani, ieşeau din pod, se chinuiau să se hotărască ce să facă, — auziră pe un tînăr elegant şi pe feciorul lui strigînd ajutor.

.Balani îşi oferi sprijinul pentru a-i duce în mahalaua Montmartre.

Propunerea fu primită şi milionarii noştri pe post de hamali, porniră spre locul arătat, trecînd pe sub nasul agenţilor.

Odată ajunşi în mahala erau pe moşia lor şi după un minut ei băteau la uşa Pistolului.

La acele bătăi binecunoscute, Minaut se grăbi să deschidă.

În acea sală, în care lumînările cu fumul lor, întunecau lumina, la un capăt, Ratiboul golea un ulcior de vin însoţit de Jeaneton-Venus.

Căpitanul merse la dînsul:

— Am venit să vorbesc un minut cu tine, zise el. Ceea ce am făcut azi, face ca tot Parisul poliţienesc să fie pe urma mea. Doresc să am un cuib al meu unde să pot mînca în tihnă cel puţin o bucăţică din ceea ce m-am trudit să agonisesc. Am bani, lucruri frumoase, în curînd voi avea la îndemînă o femeiuşcă frumoasă, aş vrea să petrec cîtăva vreme la ţară.

— Înfăţişază-mi mîine nota pentru îngrijirile ce ai dat d-rei de Fulda, şi, dacă nu va trece peste cincizeci de mii de franci, îţi voi plăti numaidecît.

— Ah! căpitane, vorba şi purtarea asta sînt într-adevăr de om mare!...

— În schimb, iacă ce aştept de la bunăvoinţa ta. Dacă ar fi ca să trăiesc la ţară singur sau cu o femeie de rînd, aş avea tot ce mi-ar trebui, dar, cu frumoasa ce cunosc este altceva. Pentru aceasta iacă ce-ţi propun: vei închiria o trăsură şi vei merge din partea mea la cutra la care am zălogit prada de la Ambasada Spaniei; îi vei da o sută de ludovici şi vei lua tot ce am lăsat la dînsa. Vei mai tîrgui tot ce trebuie pentru o casă de mîna întîi. Îţi dau mînă slobodă. Casa mea nu e decît un scurt popas pînă ce se pun la cale afacerile d-rei de Fulda.

La acest nume, Ratiboul, care îl ascultase cu admiraţie îl întrerupse.

— Nu ştii că de Fulda a fost pus în stăpînirea averii nepoatei sale?

— Ştiu. Dar o să i-o scot pe nas mîine.

— Da, trimiţînd pe Emeline la Paris.

— Nu vreau însă să meargă fără mine și, pe de altă parte, mi-e teamă ca nu cumva, în cavalerul de Curtille, Paustel sau altcineva să nu recunoască pe fruntașul fanandelilor. Ca să pun gheara pe zestrea viitoarei mele femei, voi căuta alte mijloace.

— Trebuie să fi observat, doctore că, atunci, cînd te crezi în culmea norocului, te afunzi în baltă. Aici mă aflu eu. Apoi, simt chiar aici, sub noi, potera pe care am îndîrjit-o. S-a pus preț pe capul meu.

— Da, da, zise Ratiboul pe gînduri.

— De cîteva zile, reîncepu Cartouche mai încet, nu mai sînt același. Simt prea mulți vrăjmași. Spionii sînt așa de ticăloși că trăiesc viața noastră și mănîncă din spinarea noastră... Știi despre cine vorbesc.

— Da, zise Ratiboul serios, ar trebui să luăm măsuri cu scîrbele astea și să le dăm pe bețe.

— Femeile mai ales, și femeile mă stînjenesc.

— Apropo de femei, zise Ratiboul, Călugărița mea e bolnavă pe moarte.

— Ei bine, zise Cartouche, ți-am dat pe Jeaneton.

— Fără voia ei.

— E chiar necesar? Tu știi ce se cuvine pentru asta.

— Cheam-o, zise Ratiboul.

Cartouche făcu semn Jeaneton, care de la sosirea lui nu-l mai pierduse din ochi. Veni fără grabă și cu o mutră ursuză.

OTREAPA ARDE

— Ei bine, fată, nu pari bucuroasă.

— Sînt tulburată pentru că nu mai vrei să știi de Jeaneton a ta.

— Ascultă, Jeaneton, zise Cartouche nu trebuie... să-ți spun. Trebuie să plec din țară după noroc în Mississippi, la sălbatici. Nepu-tînd să te iau cu mine, m-am întrebat, care dintre prietenii mei ar putea să te mîngîie mai bine? M-am gîndit la Ratiboul, un învățat cumpătat, un om de petrecere, suflet bun, om curat și voinic încă.

Cu cît el vorbea, obrajii Jeaneton-Venus se îngălbeneau mai mult. Se simțea înșelată.

— Acesta-i adevărul? Tu te duci la sălbatici?

— Da Jeaneton.

— Dominique, vreau să-ți vorbesc între patru ochi. Nu sînt toantă, dar nu vreau să-și rîdă muierile de răul meu.

Jeaneton își simțea ochii plini de lacrimi și-i era rușine să plîngă.

— Dacă vrei, aide în odaia lui Minauț, zise Cartouche.

Ratiboul se sculă și se depărtă, fără a mai zice un cuvînt.

Ei trecură în odaia soților cîrciumari și atunci fata zise cu amărăciune :

— Frumos Dominique, m-ai mințit, iubești pe alta.

— Ei bine ! zise Cartouche cu neastîmpăr, chiar așa de-ar fi, cam ce s-ar putea întîmpla ?

— Dacă ar fi una, dacă ar fi zece, douăzeci ori o sută, de cîte sînt p-aci de petrecere, n-aș avea habar ... Știi bine ... tinerii vor să petreacă ... Dar cinstea mea nu e de glumă, cu ea nu e de glumit.

— Și pe tine, Jeaneton, nu te-am luat ca să miorlăiești ; femeile care plîng mă plictisesc. Dar cine ți-a vorbit de noua mea femeie ?

— Nu era nevoie să-mi spună nimeni.

— Ratiboul ? Dacă e el, spune-mi ; nu ți-e drag, ei bine, sub ochii tăi îi voi face de petrecanie.

— Nu, nu este el.

— Ce știi tu despre ea ?

— Știu că e tînără, că e frumoasă, că e bogată, că e nobilă. Am văzut eu femei nobile, ele nu sînt altfel croite decît noi astealalte, și nici la un deget nu-mi vin. Și eu aș putea fi prințesă.

— Tu prințesă ? zise Cartouche batjocoritor ; fetișcană dacă ești Venus nu uita că ești și Jeaneton. N-ajunge să ai haine frumoase ca să fii cucoană, trebuie să știi să le porți. Ce vrei să facă cineva dintr-o fată care are talia unui hamal ? O cucoană se cunoaște chiar sub haina paparudei, dar tu, tu, cucoană, te-ar lua drept un grenadir care și-a umflat pieptul. Sînt destul de bogat acum ca să iau o femeie săracă, dar nu vreau ca ea să-mi amintească de vechea mea ticăloșie și ca să ducă cu dînsa mirosul Pistolului.

— Ah ! Dominique, bagă-ți mințile în cap ! Oricît de deștept oi fi, tot ți se va simți mirosul *Pistolului* ! Nu visa de-a-npicioarele, vorbind despre dînsa ... Cînd te va asculta flecărind, o să alunece din patul tău ca să meargă să te dea de gol. Ah ! sărmane băiat, în ale saloane te-ai căznit tu să-ți lustruiești fața, dar ce e sub ea, tot o să iasă la iveală. Și femeia ta de unde o să știe să te dezmierde și să te giugiulească cînd ai să fii vesel, și să te legene, ca pe puișorul ei, cînd tu vei fi trist ? De multe ori o să-ți pară rău de Jeaneton a ta.

Cartouche o asculta cu nepăsare și cu dispreț.

— Asta e tot ce aveai să-mi spui ? zise el. Ei bine să ne despărțim acum, nu mai am vreme de pierdut cu fleacuri.

— Dominique, nu mă lăsa așa, se ruga dînsa și aruncîndu-se la picioarele lui, îi apucă mîna stîngă ce îi era slobodă și o lipi strîns de buzele ei.

— Destul, dă-mi pace.

— Ah ! omoară-mă mai bine ! strigă ea. Omoară-mă, cine te oprește !

El îi aruncă mai mulți ludovici pe care de cîteva minute îi prefira în jiletca lui.

Ea sări în sus sub această ocară. Și, adunînd ludovicii, îi azvîrli în față zicînd :

— Nu-mi trebuie aur acum, ci sînge !

El se depărtă tăcut și merse în cîrciumă. Ea rămase unde era pînă să i se usuce obrajii de plîns, ca să nu fie de rîsul lumii.

BIATA „SURIOARĂ“

Cartouche era furios. Îi zise lui Ratiboul :

— Las în urma mea o năpîrcă, deși poate ar fi fost mai bine să-i sfărîm capul. Știe prea mult. Mă întreb cine naiba a putut s-o vîre în treburile mele ?

— Dacă crezi că eu i-am vorbit, te înșeli. Femeile sînt pătrunzătoare. În sfîrșit, la o înțelegere ați ajuns ?

— La nimic.

— Ea nu mă vrea ? Cînd o femeie nu-i a nimănui, ea este a cui vrea să o ia.

Apoi îndreptîndu-se către Balani :

— Vii și tu cu noi.

— Cînd se va potoli vijelia de pe întinsul mării, voi porni și eu.

Și cei doi prieteni se despărțiră.

Cartouche avea să meargă pe drumul Senei și Ratiboul la femeia de la Chartroise. Se feriră să străbată Parisul și ocoliră pînă la Cîmpii-Elizei.

Jeaneton-Venus, de cînd surioara ei se îmbolnăvise ea nu o părăsise cu totul nici ziua și nici noaptea și o îngrijea ca o mamă. Îndată ce putu să plece din odaia lui Minaut, alergă la căpătîiul bolnavei.

Ea găsi pe Călugărița foarte rău. Suflarea ei era scurtă și horcăitoare.

E cu putință ca să moară. Asta era părerea lui Ratiboul, dar Jeaneton punea speranțe în tinerețea Surioarei.

Ah ! cînd i-o fi mai bine. Ce ușurare o să aibă ea însăși povestindu-i toate suferințele ei.

Dar văzînd-o întinsă, galbenă și mută ca o moartă, ea își uita nevoile. Nu se mai gîndea nici măcar la atîta ; că, dacă Sora ar fi murit înainte de a putea vorbi, ea ar fi dus cu dînsa în mormînt o taină de mare preț.

Într-adevăr, Jeaneton nu știa unde se afla casa de la țară în care Cartouche ținea scunsă pe d-ra de Fulda.

Cîtă vreme lucrul ăsta nu-l cunoaștea, răzbunarea ei rămînea neputincioasă

Astfel soarta lui Cartouche și a Emelinei atîrna de cea a Călugăriței.

UN STRIGOI

După dejun doctorul Ratiboul mergea în strada Comediei la cafeneaua Procop, locul de întîlnire al tuturor deștepților din acea vreme, al literaților și financiarilor. Acolo se auzea mai întîi toate noutățile. Cartouche însuși merse de cîteva ori ca să audă vorbindu-se despre el.

Ca totdeauna victimele erau luate în bătaie de joc și, fără ca cineva să aprobe pe hoți, toți se bucurau de dibăcia lor.

Toți erau foarte curioși să afle cum arăta acel Cartouche.

Un mușteriu încerca să convingă că locotenentul poliției pusese mîna pe un portret adevărat al tîlharului și că vrea să-l multiplice în mii de exemplare pentru a-l împărți prin toate orașele ca să înlesnească denunțarea acestuia. O răsplată de patru mii de franci era făgăduită celui ce l-ar fi dat pe mîna poliției.

D'Argenson, pentru care comunitățile femeiești aveau mare atracție sprijini pe vestita Filona să înființeze o casă de comerț. Apartamente luxoase și cabinete căptușite, serviciu de mîna întîi, nimic nu fu nesocotit pentru ca să atragă atenția oamenilor aleși.

Ba chiar, pentru ca să dea Filonei mai multă greutate în fața lumii, el o mărită.

Curtea și orașul năvăliră acolo. Destrăbălarea este vorbăreață, nesocotită; prostituatele Filonei aflau totul fără ca să întrebe ceva. Această polițistă, întreținea corespondența ca și un ministru de Stat. Nu numai că scria locotenentului de poliție dar ea avea să dea zilnic porunci fetelor, a căror căpitan era și care în fiecare dimineață veneau să-i dea raportul.

Ea avea cheia care o ducea înăuntrul Palatului Regal și chiar pînă în cabinetul Alteței Sale Regale, fără să treacă pe scările mari și prin anticamere. Ea intra de asemenea, ziua și noaptea la Dubois.

Această ajutoare a Grand-Chateletului era spaima pentru Cartușieni și mai ales pentru cei doi milionari.

Așa gîndi doctorul.

Pizma, care începuse să se ivească într-însul, se potoli.

Ieșind de la Procop, el coborî în mahalalele Montmartre și Saint-Denis pentru a face tîrguielile cu care îl însărcinase căpitanul său.

Trimise tîrguielile unui proprietar de trăsuri din Saint-Germaine care-i era cunoscut şi porni spre ţărmul stîng al Senei ca să ia lucrurile zălogite de la Ambasada Spaniei.

Trecînd Puntea-Nouă, mare-i fu mirarea zărind într-o caleaşcă un prieten de multă vreme pierit şi pe care îl crezuseră mort în afacerea de la Desmorets.

Nu numai că era viu fostul stareţ, dar părea că treburile îi mergeau foarte bine, judecîndu-l după înfăţişarea lui voioasă şi după vesmintele-i negustoreşti.

Fostul stareţ era însoţit de o tînără nu mai puţin elegantă.

— Te-ai văzut aşa de rar că noi te socoteam mort sau cel puţin foarte grav bolnav.

— Într-adevăr am fost două zile bolnav. Simţindu-mă mai bine am hotărît să merg la ţară ca să mă înzdrăvenesc.

— Pentru acest lucru doamna nu a avut decît să se bucure? zise Ratiboul arătînd tinerei femei mutra cea mai drăgălaşă ce putea lua.

— Oh ! negreşit, domnule, zise aceasta, unchiul meu are pentru mine bunătatea unui tată...

— Şi prietenii noştri ce mai fac? Căpitanul Bourghinon? dar marchizul de Crăcan? întrebă stareţul.

— Foarte bine.

— Sînt prea fericit şi te rog, scumpe doctore, să le transmiţi complimentele mele... precum şi cucoanelor.

— Apropo de cucoane, dacă doamna îngăduie, scumpe amice, să-ţi spun ceva la ureche.

— Cum nu, domnule, zise tînăra.

Stareţul se plecă afară din trăsură şi Ratiboul îi şopti :

— Fereşte-te de muieruşca asta, e o agentă a Filonei.

Zicînd acestea, ei se despărţiră.

CAVALERUL DE CURTILLE ESTE ÎNFĂŢIŞAT EMELINEI DE FULDA

Doctorul îşi urmă calea şi seara el sosi acasă la ţară.

Cartouche, pe care-l vom numi aici cavalerul de Curtille nu îndrăznise încă să se înfăţişeze domnişoarei de Fulda. Ratiboul merse la dînsa şi îi spuse că proprietarul casei ar fi prea fericit să fie primit pentru a-şi face salutările de cuviinţă.

Emeline se învoi la această introducere.

Acesta fu începutul relaţiilor care trebuiau să fie strînse.

Fata trăia încă în uimirea unui vis. Vizita îi era plăcută şi, lucru ciudat, ea era silită să se ferească de privirea lui, care-şi păstrase asupră-i toată puterea magnetică.

Amintirea lumii pe care o lăsase o urmărea. Unchiul ei îi insufla o stare groaznică astfel că ea nu se gîndea fără spaimă la ziua în care trebuia să se arate în lume ca să-şi ceară drepturile.

Ratiboul, în ochii Emelinei, era negreşit un om minunat, dar de rînd, prin firea şi prin creşterea lui. Îi părea rău fetei că nu-l putea socoti mai apropiat, căci ea nu uita că lui îi era datoare viaţa şi că pentru dînsa el suferise din partea justiţiei. Dar ce putea face el pentru eliberarea ei de vreme ce el însuşi era urmărit de Grand-Chatelete şi nu putea nici să umble prin Paris, dar să înfrunte pe contele de Fulda.

El îi oferise adăpost la un prieten bogat şi generos, dar cine era acel cavaler de Curtille?

Emeline, la şaisprezece ani, încă se întreba acest lucru şi îndoiala îi stîrnea multe griji.

Acestea erau gîndurile ei, cînd se învoi să-i fie prezentat cavalerul de Curtille.

Îndrăzneţul se făcu smerit. Neruşinatul păru modest, chiar sfios.

Fusese prea fericit, zicea el, că prietenul său Ratiboul venise să-l smulgă din traiul tihnit, dîndu-i o sarcină de îndeplinit.

— L-am cunoscut pe dl. de Fulda. Îl întîlneam de multe ori în lume. Era privit rău. Auzisem despre el lucruri reprobabile. De îndată ce doctorul m-a înştiinţat de planurile lui neleguite, cînd am aflat primejdia în care vă găseaţi, mi-am propus să vă eliberez.

— Nu pot decît să vă reînoiesc, d-le cavaler, adînca mea recunoştinţă.

— Am fost pe deplin răsplătit, d-ră prin izbînda acţiunii mele şi prin plăcerea de a o îndeplini. La primul foc de pistol tras în aer, la singurul nume de Cartouche pe care l-am aruncat, i-am văzut pe toţi fugind care încotro vedea cu ochii.

— Acel Cartouche, d-le cavaler, este într-adevăr înfricoşător, după cum adesea am auzit vorbindu-se despre el.

— Drept vorbind, d-ră, nu ştiu dacă el există. Dar toţi răufăcătorii oraşului care dovedesc o îndrăzneală şi o dibăcie mai deosebită, sînt luaţi drept Cartouche. Mulţi alţii, ca şi mine, au fost bucuroşi să arunce în spatele lui Cartouche propriile lor isprăvi.

În ceea ce mă priveşte, nu-mi pare de loc rău de a fi trecut o faptă bună la socoteala acestei fiinţe închipuite, al cărui nume şi a cărui trecere mi-au fost de aşa folos.

— Dar ce s-ar fi întîmplat, d-le cavaler, dacă aţi fi dat peste contele de Fulda cînd aţi intrat la mine.

— Atunci, d-ră, m-aş fi îndreptat către dînsul. L-aş fi poftit să se unească cu mine împotriva încercărilor ucigaşe ale doctorilor.

De astădată n-aş mai fi vorbit în numele lui Cartouche şi n-aş mai fi tras focul de pistol. Dacă el s-ar fi împotrivit, l-aş fi chemat la luptă.

— Dumnezeule mare! d-le. cavaler, mă înspăimîntaţi:

— La ce am mai purta spada? O tînără poate să aibă nevoie de un apărător, cînd este orfană şi n-are un frate, ea poate avea nevoie de un amic.

Emeline nu răspunse şi păru tulburată.

Cavalerul reîncepu: sînt îndatorat către doctorul Ratiboul că v-a făcut să primiţi acest adăpost... dar această sărăcăcioasă casă de ţară pentru o persoană de rangul dv. trebuie să pară o prea tristă închisoare.

— Oh! d-le cavaler, strigă Emeline, nu vă mai gîndiţi. Îmi place tot aici şi gust în această singurătate o linişte care mi-e scumpă şi de care am nevoie.

— Sînteţi prea îngăduitoare, dar aş roşi dacă v-aşi lasa mai multă vreme lipsită de cele necesare. Doctorul a înţeles aceasta şi a adus azi dimineaţă de la Paris toate lucrurile necesare unei femei, cîte au putut încăpea în trăsura lui.

Emeline se împotrivi cu hotărîre:

— Dar, domnule, nu pot să primesc... Mă veţi împovăra cu cheltuieli prea mari. Nu primesc găzduirea dv decît cu condiţia să nu vă pricinuiască decît cheltuieli de strictă necesitate.

— Iertaţi-mă, domnişoară, eu înţeleg delicateţea care dictează refuzul dv, dar nu pot cere garderoba dv de la contele de Fulda.

— Îmi amintesc starea în care mă aflam cînd am fost luată de la palatul Fulda şi adusă aici.

— Oh! domnişoară, strigă cavalerul afectuos, eram lîngă voi, e adevărat, dar sub greutatea nenorocirii voastre şi ameţit de frumuseţea voastră...

Emeline lăsă bucuros încurcată o convorbire care deja ţinuse mult şi care o ducea prea departe.

După ce mai schimbară cîteva cuvinte, fără de însemnătate, ei se despărţiră mulţumiţi unul de altul.

— Se domesticeşte, zise cavalerul către doctor; în cîteva zile inima îi va vorbi şi prilejul, cu dibăcie adus, va face restul.

— Deja! zise Ratiboul, mă uimeşti. Ai înaintat aşa de mult?

— Am cercetat terenul de luptă, şi cunosc acum partea lui cea slabă şi pe cea tare.

Porunci femeii Mihale să ducă lucruri de toaletă domnişoarei, precum şi măreţul serviciu al ambasadoarei... Vederea acelui strălucit serviciu n-o ului pe Emeline şi nu-i smulse decît un surîs forţat.

Din fericire pentru cavaler, ea nu văzu stofele de brocart, dantelele și diamantele ce-i erau oferite. Ea ar fi înțeles în ce laț căzuse și ar fi bănuit, poate, din ce fel de cavaleri face parte galantul de Curtille.

Atunci s-ar fi încumetat să fugă în picioarele goale și pe jos, oricum ea ar fi ajuns la Paris.

AMĂNUNTE

Precum Parisul nu s-a alcătuit într-o singură zi, tot așa trebuiră cîteva zile pentru ca să se facă ordine în casa cavalerului de Curtille.

Casa nu era decît un loc de trecere care trebuia să fie destul de cuviincios ca să nu jignească întru nimic deprinderile unei ființe crescute în belșug.

Într-o zi, cavalerul, zise lui Ratiboul :

— Ai întîlnit pe Ratichon. Îi știi adresa?

— Nu, răspunse doctorul. Ai nevoie de el?

— Da, ca să mă însoare.

— Și dacă cererea îți va fi respinsă.

— Ei bine! Ratichon va fi de prisos și voi recurge la dreptul cel mai tare.

— Nici vorbă! Are să te urască.

— Patima iartă toate. Nu mă întrebi mai bine cum de nu s-a întîmplat nenorocirea? căci noi ăștia, oameni de sînge, cu cuțitul în mînă vorbim de dragoste și sîngele nostru nu-l aprinde nici slăbiciunea, nici iubirea unei femei, ci spaima, împotrivirea ei deznădăjduită. Astă-seară Emeline mă primește la masă . . . lucrul e pus la cale.

— Masa cu acest copil, zise Ratiboul va fi lipsită de veselie, ea nu bea decît apă roșie.

— Da, știu asta. Dar am șampanie care nu spumegă și care va fi adusă la masă drept apă rece, într-o carafă. Mîine îți voi povesti tot ce s-a întîmplat. Ba mai mult am să-ți mai cer un serviciu. Aș vrea să știu ce fac cele două femei : Călugărița și Jeaneton. Cînd am plecat una era pe moarte iar cealaltă turbată. Jeaneton mă neliniștește.

DRAGOSTEA TÎLHARULUI

Sufrageria Emelinei avea ferestrele deasupra grădinii. De cîte ori intra acolo, fără să vrea, mergea la fereastră și privea în grădină, o tufă de trandafiri. În seara aceea, zări pe cavalerul de Curtille și se trase repede înapoi.

Aducîndu-i-se mîncare, Emeline refuză.

Cineva bătu la ușă.

Fata păru mirată, iar femeia merse şi deschise. Era cavalerul. El ceru iertare că venise aşa devreme, apoi, poftit să şadă, nemulţumit, se adresă femeii :

— Aţi adus băutură caldă domnişoarei, pe cînd eu am dat o butelcă rece. Ia asta, zise cavalerul, arătînd butilca caldă.

Femeia Mihale aduse băutura rece şi cavalerul de Curtille ceru voie Emelinei să-i slujească de paharnic.

Ea fu păcălită de şiretenia lui de Curtille.

Odaia era întunecoasă şi de Curtille o atacă pe Emeline. Ea pricepu capcana în care căzuse. Strigă, plînse, se rugă, blestemă. La toate acestea el rămase insensibil :

— Vei fi femeia mea ! A mea vei fi !

Emeline leşină . . . Braţele ei se întinseră, ochii i se împăienjeniră şi el o prinse în braţe. Auzind paşi răsunînd pe scară o depuse într-un jilţ.

Uşa se deschise şi o femeie năvăli în odaie strigînd :

— Ah ! iată-ne ! Sosim la vreme ! Tu eşti Dominique? Uite şi frumuseţea aia ! Apoi îl avertiză pe Cartouche că vin gagii să-l înhaţe.

Crezîndu-se trădat, Cartouche o înjunghie pe Jeaneton, lăsînd-o într-o baltă de sînge, şi fugi printr-una din uşile secrete.

Emeline trezindu-se din leşin o văzu pe Jeaneton rănită, dar aceasta o rugă să nu-l trădeze pe cavaler. Apoi închise ochii şi căzu pe spate.

Odaia se umplu de poliţişti care o întrebară :

— Acum un minut, Cartouche era aici ; domnişoară, unde e Cartouche?

„CARTOUCHE E PRINS !“

Ea repetă cu uimire acel nume : Cartouche?

— Nu-l ştii? zise Paustel curios.

— Am auzit vorbindu-se de acel tîlhar dar nu-l ştiam să fi fost aici.

— Ei bine, iată una care o să-mi spună, zise sergentul lovind pe Jeaneton cu vîrful cizmei. Dar observă că era rănită.

— Fata asta, urmă el, e din bandă, ea ne-a adus aici şi plăteşte cu viaţa, căci n-oi fi înjunghiat-o d-ta, d-şoară?

Ce s-a întîmplat cu cavalerul de Curtille, proprietarul casei? L-am căutat peste tot.

Emeline stătea la îndoială . . . Omul acela era un nelegiuit, dar trădarea ei ar fi fost osîndirea lui la moarte . . . Şi fata aceea neînsufleţită, îl iertase

Dar, pe cînd în ea se da această luptă, Imbert, care atunci intrase îi strigă :

— Oh ! d-șoară Emeline, nu mai sta pe gînduri.

— Ei bine ! zise ea, arătînd un colț al sobei, bateți acolo ; e o ușă secretă !

Din cercetările făcute de Paustel și arcașii săi, în locul indicat, descoperiră o deschizătură prin care ieșise Cartouche.

Din discuțiile purtate cu Emeline, Paustel află că în casă mai erau soții Mihale și Jeaneton-Venus pe care o duseră în dormitor.

Cartouche, care găsise grădina păzită bine, se întorsese și auzise totul.

A se repezi sus, a cădea asupra sergentului Pepin, a-i lua pușca, a-i tîrî trupul în sală, fu treabă de un minut. Lovitura fusese mortală. Cuțitul rămăsese în rană. Nu-i mai rămînea decît să dezbrace pe mort de uniformă.

Prin îndrăzneala și repeziciunea cu care lucra, vestitul tîlhar reuși să se echipeze în cîteva minute.

În acest timp, Imbert, Lefevru și Emeline acordau ajutorul Jeanetonei.

Cînd Lefevru se întoarse la postul încredințat, rămase mirat că nu-l mai găsi pe Pepin și se uită împrejur cu neîncredere. Îl strigă ; nici un răspuns. Se apropie de gaura ce dădea în pivniță și văzînd scara . . . scoase un strigăt de mirare. În acel moment Paustel, care pătrunsese în pivniță în fruntea a doisprezece arcași observă dispariția lui Pepin și a lui Cartouche.

— Îmi trebuie Cartouche ! urlă el. Dacă nu-l prind sînt dezonorat.

Și într-adevăr avea pentru ce. Plecînd de la Chatelette el zisese locotenentului de poliție că-l are în mînă pe Cartouche.

În vremea asta Cartouche, travestit în sergent, cobora liniștit de la catul întîi fără să întîlnească pe nimeni.

La peronul scării, în grădină, se plimba un sergent.

— Ei bine ! îl întrebă acel om, l-au prins pe Cartouche.

— Nu, răspunse el, nu l-au prins încă dar scotocesc prin pivniță.

La poarta ce da în cîmp, era un soldat de la Chatellet, care-i strigă :

— N-auzi ! L-au prins !

— L-au prins ? Adevărat ! Poți să-l vezi, îi pun cătușe.

Și-și văzu de drum.

Tîlharul era departe, mult departe, cînd Paustel își lămuri fuga lui. Marea lui mîngîiere era găsirea tuturor lucrurilor furate de la Ambasada Spaniei.

Minutul plecării aduse mari dezbateri. Paustel anunța arestarea soților Mihale și a d-rei Emeline.

— Ei bine, domnule, încheie Imbert ca să nu speriem pe d-ra de Fulda cu vorba arestare, o voi înştiinţa că trebuie să ne însoţească la Grand Chatelette.

În vremea aceasta Jeaneton începuse să-şi recapete cunoştinţa, şi fu sfătuită să spună totul locotenentului de poliţie.

Aţîţaţi de noapte de nesomn, jigniţi de neizbîndă, ei se întoarseră la Grand Chatelette.

D-abia fură zăriţi de la barieră şi grămadă de lume alergară înaintea lor cu strigăte de bucurie.

— Ce au nătărăii ăştia? zicea Paustel cu necaz.

— Domnule, zise un om, ei cred că aţi pus mîna pe Cartouche.

La Chatelete nimeni nu fu amăgit şi vederea sergentului ucis stîrni multe murmure împotriva lui Paustel care totdeauna nu făcea altă ispravă decît să ducă la moarte oamenii poliţiei pentru nimica toată.

Seara, după obicei, un portărel de la Curtea de criminalistică cită, cu trîmbiţa şi cu viu grai, la toate răspîntiile, pe numitul Dominique Cartouche, vinovat de moartea sergentului Pepin să se înfăţişeze înaintea justiţiei.

Mulţi curioşi şi printre ei multe femei urmau pe portărel şi pe trîmbiţaşii lui. „În minutul, zice unul dintre biografii lui Cartouche, cînd, pe piaţa Crucea-Roşie, portărelul rosti: În numele Regelui şi al Parlamentului, se porunceşte numitului Cartouche..."

— Prezent! strigă un glas din mulţime.

Să fi fost un glumeţ care voia să-şi bată joc de Curtea de criminalistică ori, cum s-a pretins, însuşi Cartouche şi oamenii lui care făceau sînge rău celor de la Chatelete.

Păcălelile erau obişnuite pe vremea aceea şi îndrăzneala lui Cartouche ne aminteşte pe *Fra-Diavolo*...

Ceea ce e neîndoios este că acest strigăt de *Prezent-Cartouche.* iscă o mare spaimă între cei de faţă, portărei, trîmbiţaşi, arcaşi, jandarmi şi curioşi şi alţi mulţi o luară la fugă încotro văzură cu ochii.

Din ziua aceea, pentru oraş şi pentru curte, Cartouche fu un rege al hoţilor din Paris.

ÎNCURCĂTURA EMELINEI

Emeline de Fulda se afla într-o încurcătură foarte mare. Unde avea să locuiască?

În timpul drumului de la vila lui Cartouche pînă la Chatelette, Imbert se gîndise mereu. Afacerea nu era fără dezlegare, dar de acea dezlegare atîrna soarta lui Imbert pe lîngă domnişoara de Fulda.

Relaţiile, şederea sub un acoperiş cu Cartouche aruncau asupra fecioreştei albeţi a Emelinei umbre triste. Dar la vederea Emelinei, inima se însenina. Nu, ea nu fusese mînjită. Diamantul ieşea din mocirlă fără nici o pată. Dacă el s-ar fi putut înşela în această privinţă, nu s-ar fi înşelat niciodată Jeaneton.

Cît îngrijise de Jeaneton el povestise Emelinei întîmplările pentru aducerea ei la viaţă şi necazurile prin care el trecuse. Vechea afecţiune de odinioară se restabilise între ei. Ceea ce îl neliniştea în continuare era faptul că nu ştia unde va locui.

Locotenentul de poliţie făcu o frumoasă primire Emelinei, sugerîndu-i să se întoarcă la contele de Fulda.

— Daţi-mi voie să mă îndoiesc, domnule, răspunse Emeline. Vă spun că numai ideea de a vedea pe contele de Fulda mă înspăimîntă.

— Ei bine, d-şoară, dacă vă pot fi de folos sînt gata să vă însoţesc la această întrevedere.

— Primesc bucuros, domnule locotenent, zise fata cu vioiciune, uitînd pe Imbert. Sprijinul dv îmi va fi de mare preţ, unchiul meu, pot să vă spun, n-a fost niciodată binevoitor cu mine.

— Dar, dacă nu mergeţi la el, d-ră unde credeţi că aţi putea sta deocamdată. N-aţi putea să reintraţi la mănăstire?

Emeline ezită înainte de a răspunde, ceea ce lui Imbert i se păru un veac. Se înfioră. Mănăstirea era seraiul acelui paşă.

— Cîteva zile, zise Emeline voi avea nevoie de o deplină libertate, căci presimt greutăţi; dl. de Fulda a fost pus în stăpînirea răposatei sale nepoate şi va trebui negreşit să fac numeroase demersuri şi de vreme ce mă pot baza nu numai pe sprijinul dv, ca magistrat, ci şi pe îndatorirea voastră, v-aşi ruga să mă însoţiţi chiar astăzi la dl. de Fulda; am nevoie, pînă la o totală înţelegere, de cîteva înlesniri pe care nu mi le poate refuza.

După cîteva minute, Emeline se urcă în trăsură şi se duse cu dl. d'Argenson la contele de Fulda.

Ajunşi la palat, lipsa Martei nu fu singura dezamăgire. Dl de Fulda de două zile nu se mai arătase pe acasă. Pleca singur, seara fără să fi spus cuiva unde merge. Prietenii nu-l văzuseră, slugile începuseră să fie îngrijorate.

Emeline se găsea în mare încurcătură. Ea fusese pînă atunci cu totul străină de amănuntele traiului şi deşi din multe locuri ar fi putut lua bani oricît i-ar fi trebuit, ea nu cunoştea pe nimeni. Cu numele pe care-l avea se putea oricui adresa. Nimeni nu i-ar fi refuzat creditul. Nimănui nu-i trecea prin cap că averea nu i-a fost redată. După ce refuzase adăpostul mănăstirii se găsea în mare încurcătură.

Dl. d'Argenson era prea șiret ca să nu ghicească, și poate chiar se bucura de încurcătura ei.

— Unde doriți să vă însoțesc acum domnișoară? o întrebă el.

— Mă gîndisem la un hotel răspunse ea.

— Vedeți sînt puține hoteluri care să se potrivească pentru o domnișoară și a căror serviciu să poată înlocui ceea ce vă lipsește acum. Pînă să fiți la dv acasă, lucru care ar întîrzia prea mult, v-aș pofti la palatul unei rude a mea, d-na Saint-Gelin, care va fi foarte fericită să vă primească.

— Domnule conte, zise ea, primesc bucuroasă adăpostul ce-mi oferiți.

CE FACE CARTOUCHE?

D-na Gelin pregăti o găzduire desăvîrșită.

Dl d'Argenson reînoi făgăduiala de a o găsi pe Marta. Se ținu de cuvînt, dar buna doică plecase din Paris și nemîngîiată se întoarse la Lorena.

A doua zi Emeline merse din nou la dl de Fulda. El nu se întorsese și ea își lăsă cartea de vizită.

Dispariția contelui începuse să fie îngrijorătoare întrucît privea nevoile nepoatei sale.

Deși nimeni nu-i tăgăduia identitatea și nu se gîndea să-i tăgăduiască dreptul de a reintra în stăpînirea averii părintești totuși legea cerea pentru aceasta ca dl de Fulda să fie de față și deci trebuia așteptată întoarcerea lui.

Așteptînd să se lămurească dispariția contelui de Fulda să vedem ce s-au făcut eroii noștri Cartouche, Ratiboul, Balani și Jeaneton-Venus.

Paustel care se înverșunase în urmărirea lor, nu sosise niciodată decît ca să constate pustiirile, nelegiuirile și plecarea lor.

După el, Cartouche trebuia să se fi ascuns la Pistol sau la Icoana Precistei. De trei ori pornise cu fruntașii trupei sale și de trei ori se întorsese cu buzele umflate. El se mai bizuia doar pe Jeaneton, bolnavă, pe care nădăjduind că ibovnicul ei trebuia să vină s-o vadă, o supraveghea permanent. Dar în zadar.

Toate greșelile lui Paustel fură cunoscute și îndrăzneala răufăcătorilor nu mai cunoscu margini.

O parte din banda Pistolului lucra acum sub căpitănia unui frate de-al lui Cartouche, tînărul Francisc. Dar cu toată rudenia el nu știa unde se află Cartouche.

Trecînd prin bariera Montparnas cu hainele lui de sergent al Chateletului, Cartouche coborîse în mahalaua Saint-Germin-Pre,

locul primelor sale amintiri. Aici bătuse cîrciumile, culesese pungi, ceasornice și tabachere de la cuvioși. Cîștiga de pretutindeni prin cărți ca și de prin buzunare.

Talentul lui de țigan, în meșteșugul măsluirii, îl făcea cel mai norocos jucător ce s-a văzut pe lume, zicea un biograf al lui Cartouche.

Amintirea planurilor de retragere îi reaminti de prietenul său Balani. El își aduse aminte că acesta-l poftise ca să audă pe bălaia grizetă întîlnită la Porcheren, pe mica Gușa-Mierloiului. Fiind în mahalaua ei, Cartouche se opri la colțul străzii Cizmei, și într-adevăr un glas fraged cînta.

Într-adevăr ăsta-i un cîntec de pasăre, zise Cartouche. Negreșit fata ar putea să-mi dea știri despre Balani.

GUȘA-MIERLOIULUI

El se urcă la mulți metri deasupra nivelului mării și pe multe trepte putrede deasupra străzii.

O ușă groasă cu verigă îi ieși înainte și el trase sfoara și intră.

O bălăioară care vorbea la fereastră pe scaun întoarse capul, dete un țipăt, scăpă acul din mînă și-și pierdu cunoștința.

Un om ghemuit într-un colț, sări în sus și înhăță spada... Dar așezîndu-se cu spatele la perete și învîrtind fierul în mînă scoase un strigăt:

— Tu ești! Cine dracu se mai împopoțonează astfel cînd își vizitează prietenii.

Cartouche pricepu atunci și pufni în rîs. Era îmbrăcat cu uniforma sergentului Pepin.

Cartouche își scoase haina.

Curînd, mititica, care avea șaisprezece ani, venindu-și în fire, deschise ochii plini de o nedeslușită mirare; cu o mișcare drăgălașă de rușine se sculă în sus și își lasă fusta.

Ea surîse lui Balani parcă ar fi cerut să-i deslușească rostul acelui necunoscut.

— Potolește-te, drăguță, zise el, e un prieten, un fanandelaș, un domn pe care banii nu-l costă nimic și care și-a luat norocul din buzunarele altora. Adu-ne puțin vin de Oxer și el o să ne spună cu ce-i sîntem datori această vizită.

— Am fost vîndut, zise Cartouche, și gagii m-au împresurat. M-am îmbrăcat repede cu uniforma unuia care-mi sta în drum și pe care l-am lățit trecînd.

— Și domnișoara ta?

— Trebuie să fii tu Balani, ca să îndrăznesc ați spune; altcineva m-ar lua drept un neghiob dacă i-aș spune adevărul. Dragul meu, am lăsat-o tot cum am luat-o.

— Oh! zise Balani încremenit. Dar cine te-a vîndut?

— O scîrbă, Jeaneton-Venus. Ea mi-a adus poliția la ușă. Apoi prinsă de remușcare, a alergat să mă vestească. Am lungit-o cu un cuțitaș.

Fata intră cu un ulcior într-o mînă și cu trei oale în cealaltă. Petrecură toată noaptea împreună și a doua zi, vorbiră de afaceri. Ca să intre în luptă împotriva Chateletului aveau nevoie de mulți bani.

Balani nu prea cunoștea lumea financiară.

Gușa-Mierloiului, le arătă pe vecinul ei, marchizul d'Espinac, un om așa de mare că, cu tot titlul lui nimeni la curte nu îndrăznește să-i întoarcă salutarea, nici un om de rînd nu se înjosește să-i strîngă mîna, pentru nelegiuirea ce a făcut. El e totdeauna singur, în marele palat ce se vedea. Nu l-am văzut niciodată stînd cu cineva de vorbă. Nu știu măcar dacă are slugi. În grădina aia pustie, nici un grădinar.

— Și tu-l cunoști mititico?

— Da, de la o femeie pe care el o iubea și la care mă duceam pînă a nu-i fi aflat nelegiuirea.

Și Gușa-Mierloiului povesti următoarea istorie, din care Cartouche avea să tragă foloase.

OMUL TAINĂ

Maria-Francisc-Charpantier, altfel zisă Fanșeta sau Gușa-Mierloiului, nu se născuse pe mătăsuri sau sub tavane aurite. De timpuriu ea își pierduse tatăl, biet lucrător, și mama cu greu o crescuse pînă la vîrsta cuminţeniei care la fete este pe la doisprezece ani, și la treisprezece nici nu se mai bagă de seamă. Trebuia prea puţin Fanchetei ca să fie fericită. Muzica auzită la o panoramă întrece frumoasele cîntări din portul Saint-Germaine, repertoriul cîntăreţului dezvoltau în ea simţămîntul melodiei și gustul cîntatului.

O spălătoreasă care muncea pentru Rosati, cîntăreață la operă, se obligă să arate pe Fanchete, în speranţa că aceasta, fată bună, ea însăși din nimic ieșită va avea milă de copilă.

Rosati o primi să cînte, o găsi înzestrată binișor, și se obligă să o crească, începînd prin a-i da lecţii, fiind astfel primită în anturajul artistei.

Asta făcea pe Rosati să surîdă și să nu se ferească de dînsa cum nu se ferea nici de cățelușul său. Adoratorii cîntăreței se deprinseră cu prezența Fanchetei care sta acolo într-un colț, tăcută și discretă.

Marchizul d'Espinac lua pe tînăra ucenică, drept un animal de casă și nu se sfia să vorbească față de dînsa.

El juca atunci un rol foarte trist. Totuși ținea să placă, ținea să fie iubit pentru el însuși, ca Apolon sau ca Adonis.

El nu avea averea lui și nici slujbă care să-i îngăduiască un trai slobod. Tatăl său fiind urgist, îi închisese calea la bunătatea regească și, prea zgîrcit, nu-i da aproape nimic ca să-și poarte rangul.

Mărginit ca o bufniță, în străvechiu-i palat din mahalaua Saint-Germaine, tatăl lui d'Espinac luase dulcele obicei de a uita pe fiul său.

La douăzeci de ani, patima de femei era la dînsul ca foamea lupului, nesăturată, și-l făcea un om foarte primejdios. Se arunca asupra tuturor nenorocitelor ce-i treceau pe lîngă mînă și brutal se răzbuna asupra lor de toată zgîrcenia tatălui său.

Deși vedea puțină lume și mergea rar la Operă, întîmplarea îi scoase în cale pe Rosati, atunci din belșug întreținută de prințul de C.. Ca și cum ar fi avut cinci sute de mii de franci să depuie la picioarele ei, el aruncă spre dînsa furiile lui drăgăstoase. La început fu de mirare apoi fu de spaimă.

Ușa cîntăreței îi fu închisă; dar el era cît p-aci s-o oprească de la cîntec și de la scenă.

Șezînd în fiecare zi în locurile din primul rînd și înfășurînd-o, cînta, cînta, cu privirea lui grea și întunecată. Așa privire magnetică și fioroasă ajunse așa de nesuferită artistei încît ea fu nevoită să-i dea de știre să ia altă lojă.

Cîteva zile, Roger fu surd la rugămintea ei. El răspunse că nu se putea lipsi de a o vedea și că mai bine s-ar fi lipsit de viață.

Rosati îi făgădui să-l primească o dată pe săptămînă în ora cînd se făcea lecția Fanchetei.

Tot ce căpătă, într-adevăr, de la acea frumusețe de vînzare, o privire, un surîs, o vorbă plăcută, era pomană, de vreme ce el nu putea să-i facă nici un dar, fapt cu care el nu se putea obișnui și prindea prilejul unei nelegiuiri.

Fie că simțise aceasta, fie din întîmplare ea se hotărî să rupă cu totul legătura aceasta.

— Scumpul meu, zise ea, las pe prințul de C..., părăsesc această casă datorită bunătății lui și te las Leonidei care-mi ia locul în inima prințului.

— Se poate să fie mai politicoasă decît d-ta, dar peste putință să fie așa de frumoasă și dă-mi voie să-ți spun că alegerea mea era și făcută.

— Prea bine, marchize, sînt măgulită. Ai să mă însoțești în Italia, căci am de gînd să merg pentru cîteva zile la Milano!

— Pleci? zise tînărul buimăcit. Îți bați joc de mine?

— Nicidecum. Te-am poftit să te dăruiesc drept cavaler îndatoritor Leonidei și mi-ai zis că oricît de obraznică aș fi tot mai bine vrei să rămîi cu mine. Ei bine! du-mă în Italia unde vreau să merg.

O adevărată durere se așternu pe fața lui. Ridică fruntea și zise fixînd asupra ei înfricoșătoarea lui privire.

— Este serios ceea ce mi-ai spus?...

Ea știa că lucrul era peste putință și nu vroia să dea înapoi.

— Da, da, răspunse ea foarte serios. Sîntem în făurar, ne vom întoarce la Paris în luna cireșar.

— Nu glumi cu mine Maria, zise el, cu glasu-i sugrumat. Eu nu știu de glumă...

Gelozia se amestecase și tonul cuvintelor lui o înfricoșau pe cîntăreață. Nu trebuia să te împotrivești nebunilor și ea îi răspunse:

— Nu ești cuminte, Roger; știi bine că eu nu țin la nimeni. Dacă trebuie să aleg pe cineva, e firesc să mă-ntorc spre d-ta pe care am avut vreme să te prețuiesc.

El păru că se potolește.

— Îți cer opt zile, Maria; e prea mult? Peste opt zile vei avea cele cinci sute de mii de franci. Și-i spuse o anecdotă, jignitoare.

— Ei bine ne-am învoit! zise Rosati, întinzîndu-i mîna.

După ce plecă marchizul și ea rămase singură cu Fanchete, nu-și mai stăpîni necazul. Bădăranul ăla o jignise. Își vindea ea frumusețea fără ca să roșească, dar îi displăcea ca să i se spună asta verde-n față.

Fanchete fusese de față la toate acestea. Ea știa dezgustul adînc pe care marchizul îl insuflase stăpînei sale, și-l împărtășea pînă la un punct, dar nu era poftită să-și dea părerea și totuși cu obrăznicia slujnicuțelor lui Moliere, ea zise cîntăreței:

— D-lui d'Espinac nu-i trebuie decît fericirea ca să fie plăcut, și o să fie negreșit.

— Nu tocmai așa de sigur cît crezi tu, răspunse Rosati.

— Dar nu v-ați zis adio? mai stărui Fanchete.

— Sînt sigură că n-am să-l mai revăd. I-am pus condiții prea grele. El crede că are să le poată îndeplini; dar e cu neputință. Era singurul mijloc ca să scap de el.

Pentru cine cunoaşte pe d'Espinac, părerea Rosatei era cît nu se poate mai dreaptă.

Plecînd de la artistă, din acel cuib parfumat, unde totul era făcut ca să placă, el se pomeni în locuinţa părintească.

Bătrînul d'Espinac nu ţinea decît două odăi la o margine a catului de jos. Pentru fiecare odaie era cîte un fecior şi pentru amîndouă o singură slujnică bătrînă care avea grija bucătăriei şi a rufăriei.

În sfîrşit, fiindcă între fiu şi tată nu era nici o dragoste ei nu se împrieteniseră şi rămăseseră străini unul pentru altul, îndată ce nu găseau prilej ca să-şi facă rău. Casa avea deci tăcerea de gheaţă a unui mormînt, şi locuitorii ei păşeau fără zgomot ca nişte stafii.

Bătrîna servitoare nu ieşea decît de două ori pe săptămînă: sîmbăta ca să cumpere pîine şi carne şi duminica să se ducă la liturghie. Se aduceau pentru un an provizii de ulei, de vin, de poame uscate, de nuci şi de castane de la moşia lui d'Espinac.

Să fi fost ei bogaţi? Să fi fost săraci? nici cei mai curioşi din mahala nu ştiau.

Acum, se vede, a ieşi de la Rosati şi a intra acolo, era a trece prin sera încălzită în gheţărie. Roger, deja aşa de posomorît în lume, devenea groaznic în acel moment.

În ziua în care luase uimitoarea hotărîre, cu galanta artistă, feciorul său Jean, fu izbit de schimbarea feţei sale. Obrajii i se îngălbeniseră, ochii îi păreau afundaţi în cap.

— Jean, zise el, o vorbă. Tu îmi eşti credincios?

— Da, domnule marchiz.

— Nu minţi, e de prisos. Pentru binele tău ca şi pentru al meu am să-ţi cer un serviciu. Te voi îmbogăţi, dar să-mi spui unde ascunde tata banii?

Jean făcu ochii mari şi rămase zăpăcit:

— Domnule, nu ştiu. Ar trebui să fie cineva strigoi ca să ştie.

— Crezi că Iacov, o fi ştiind mai multe decît tine? N-ai putea tu să-l descoşi cu dibăcie?

— Domnule, Iacov şi cu mine nu sîntem prieteni. El n-are încredere în mine. Dar dacă domnul mare ar da franzelă şi pui fripţi lui Iacov, mult rău i-ar face, iar dacă ar fi mai puţin zgîrcit, eu cred că Iacov l-ar fi părăsit.

— El ţine deci mai mult la bani?

— Mult domnule. Şi are ascunziş deosebit, pentru că altfel n-ar putea să-i vadă şi să-i mîngîie după plac.

— Ei bine, zise Roger cu nerăbdare, vrei, pentru răsplată, să mă ajuţi să aflu ceea ce vreau să ştiu? Am absolută nevoie să ştiu

unde sînt banii, căci dintr-o zi în alta bătrînul poate să închidă ochii şi să ducă cu el în mormînt taina. Nu e drept să fiu victima năzdrăvăniei lui. Sînt dator să preîntîmpin pierderea averii mele. Religia nu îngăduie tot, cum ea osîndeşte zgîrcenia care este unul dintre cele şapte păcate.

— Ei bine, domnule, zise Jean, ce poftiţi să fac?

— Am să cer de la tata cîţiva bani. După obicei şi pentru a nu vedea unde ţine banii, el o să-mi răspundă: o să-ţi dau mîine ori diseară, în funcţie de ora cînd îi voi cere. Trebuie să-l pîndeşti cînd va ieşi din odaie şi să-l urmăreşti.

— Domnule nu e lucru uşor. Unde să mă ascund ca să-l pîndesc?

— După o mobilă, într-un dulap, oriunde s-o putea.

— Şi apoi să urmăresc pe dl. d'Espinac? Doamne Dumnezeule nu voi îndrăzni d-le, căci dacă m-ar prinde domnul-mare sau Iacov că fac aşa ceva m-ar trata ca pe un răufăcător. Ar fi bătaie şi moarte de om, domnule.

Roger păru foarte înrăit.

— Asta e ultimul tău cuvînt Jean? Bine o să cer ajutorul altcuiva. De azi tu nu mai eşti în slujba mea.

Jean nu zise nici o vorbă şi cu desagii în spate părăsi palatul d'Espinac şi ceru găzduire unui om aşezat în strada Cizmei.

Povesti cele întîmplate şi porni să-şi caute de lucru, dar rugînd pe Dumnezeu să nu găsească stăpîn, şi aşa slab şi urît cum era i se făcu pe voie.

Chinuit apoi de dor, vru cu orice preţ să revadă locurile unde trăise.

Într-o seară Iacov ieşind din curte, Jean se ghemui sub poarta cea mare şi se furişă pe lîngă dînsul în palatul lui d'Espinac.

TATĂL ŞI FIUL

Roger se hotărî să vorbească direct tatălui său. Îl găsi în odaia lui întunecoasă. Mutra tînărului nu era atrăgătoare, dar a tatălui era şi mai puţin.

— D-le, îi zise cu fericire Roger, aş dori să vorbesc serios cu dv.

— Şezi d-le, zise bătrînul arătîndu-i un scaun în faţa sa.

— Tată, zise tînărul, deşi trăim sub acelaşi acoperiş, noi sîntem ca străinii unul faţă de altul. Asta poate să aibă urmări rele.

— Nu le cunosc, răspunse tatăl.

— Nu vi se pare că e necesar la vîrsta la care am ajuns să fiu pus în cunoştinţa afacerilor voastre? Eu n-am văzut încă toate proprietăţile d-tale, d'Espinac nu mi-e cunoscut decît din vedere. Titlu-

rile d-tale pecetluite în dulapuri îmi sînt necunoscute și nu știu nici măcar cifra afacerilor casei noastre.

— Nu e nici o pagubă cu asta domnule.

Roger găsi ciudat răspunsul bătrînului, totuși stărui.

— De cincisprezece ani de cînd n-ați mai ieșit din casă vechilii vă aduc aici veniturile, alte bogății trebuie să se fi adăugat la cele ce aveați înainte. Aceste economii.

— Oprește-te, domnule ! zise bătrînul cu mînie. Mergi prea departe și te îngrijești fără seamă de ceea ce nu te privește.

— Cînd fac aceasta, domnule, zise Roger, n-o fac cu gîndul de a vă cere socoteală și a vă impune vederile mele, ci numai spre a fi lămurit asupra a ceea ce privește viitorul casei noastre.

— Ești în rătăcire, îți spun, zise bătrînul cu un glas și o înfățișare hotărîte. Aurul pe care îl am nu se va pierde, precum nici moșiile ; ele se vor întoarce la cine e de drept.

— Atunci, pentru ce atîta neîncredere în moștenitorul dumitale?

La această întrebare, bătrînul d'Espinac se ridică în picioare, grav la vedere :

— Pentru că, zise el, acel moștenitor nu este aici !...

Cuvintele căzură ca un trăznet. Roger înmărmuri.

— Ce vreți să ziceți, gîngăni el, nu vă sînt eu moștenitor?

— Nu !

Vrei să știi nenorocitule? La ce să-mi smulgi taina înainte să-mi fi sunat ceasul de pe urmă? La ce să-ți mai otrăvești tinerețea atît de înegurată? Ții numaidecît să-ți vorbesc? Ei bine ! află dar, nenorocitule, că tu ești mai sărac decît ultimul cerșetor de pe lume. Nimic din ce am nu este al meu. Sînt fratele cel mai mare al ducelui d'Espinac.

— El a murit.

— Da, dar are un fiu, zise bătrînul cu un glas surd.

— Ah ! credeam că murise fiu-său.

— Toată lumea crede ca tine ; dar eu știu că nu. Eu l-am făcut să piară. Cei care l-au luat, niște țigănci din Pirinei, nu-i cunoșteau părinții ; dar eu l-am văzut, el trăiește.

— Atunci ce ne pasă de omul ăsta din moment ce el nu cunoaște toate acestea.

— Îți aduci aminte cînd slugile au găsit în drum un soldat, tremurînd de foame și de frig și căruia i-am dat o pală de fîn și o pătură într-un colț al grajdului. Soldatul se chema Langhedoc.

— Ești din Langhedoc? l-am întrebat.

— Da domnule, răspunse el.

— De mult ți-ai părăsit țara?

— Din fragedă copilărie. Nişte ţigani m-au furat de la părinţii mei, apoi m-au vîndut ca slugă de unde am fugit şi m-am angajat în armată.

— Cînd te-au furat acei ţigani, l-am mai întrebat? Îmi arătă o plăcuţă de plumb ce o purta la gît.

— Am însemnat data aici, zis el: „20 Mărţişor 1690“.

Prin ce întîmplare venise omul acesta la casa mea? M-am cutremurat simţind mîna lui Dumnezeu.

În ziua următoare doctorul mă înştiinţă că nu poate pleca întrucît era foarte bolnav, boală care te-a atins şi pe tine. Tremurînd pentru viaţa ta, am căzut în genunchi cerînd iertarea lui Dumnezeu, făgăduind cerului să înapoiez tot ce furasem proprietarului în drept, dacă Dumnezeu mi-ar fi lăsat viaţa fiului meu.

A doua zi tu erai scăpat de orice primejdie, la fel şi vărul tău.

Era vorba să-mi ţin făgăduiala. Mărturisesc că, de cîte ori mă gîndeam la asta, o sudoare rece îmi acoperea corpul. Lăcomia şi datoria şi-au dat în sufletul meu crîncene războaie. Zile în şir de coşmar am trăit. Şi după sfatul unui preot la care m-am spovedit, am hotărît să nu fiu decît depozitarul bunurilor lui d'Espinac şi să le redau prin testament moştenitorului lor firesc.

TESTAMENTUL

Din toată convorbirea, rămăsese în capul lui Roger un cuvînt, care răsuna necurmat:

TESTAMENTUL!

. . . .

Acolo era dezlegarea încurcăturii, deznodămîntul, cheia de aur. Prin el se putea şti unde doarme comoara lui d'Espinac, căci acolo trebuie să se fi arătat; în el era mîntuirea de ticăloşie.

Dar unde era testamentul? Cum să-l vadă? Cum să pună mîna pe el?

Între firea tatălui şi cea a fiului nu erau alte deosebiri decît acelea izvorîte din vîrstă. La amîndoi aceeaşi lăcomie, aceleaşi patimi, aceleaşi furii.

Trecuseră şapte zile de la promisiunea făcută Rosatei. Era sigur că bătrînul nu se va întoarce de la cumplita-i hotărîre. Neputîndu-l îndupleca nu-i mai rămînea decît o cale de urmat. Din minutul acela ideea unei nelegiuiri îi încolţise în minte.

Jean vru să-şi ceară iertarea stăpînului. Coborî la catul întîi, dar ajungînd în apartamentul ducelui d'Espinac şi auzind paşi grăbiţi îi fu frică şi se ascunse.

Umblete necurmate îl ţinură locului. Întinzîndu-se după o mobilă mare, se aşeză cît mai bine ca să aştepte ziua.

Nu dormi de loc. Fu împiedicat de un zgomot neîntrerupt în odăile bătrînului d'Espinac. Nu știa ce să creadă. Mișcările erau iuți și puternice pe care nu le poate face un bătrîn.

Ce se petrecea? Jean nu află decît tîrziu și spuse că pe la miezul nopții Roger coborîse în camera tatălui său. Făcu doi-trei pași și ajunse la patul bătrînului.

— Tu ești, Roger? zise bătrînul tremurînd.

— Da eu sînt! Vreau testamentul. De voie sau de silă să mi-l dai numaidecît.

— De voie?... niciodată!

— De silă atunci! urlă Roger.

Monstrul își potoli nelegiuita-i turbare. Înăbuși pe tat-său între două perne. Avu diabolica răbdare să aștepte ca moartea să-i sfîrșească treaba chiar în mîinile lui.

Apoi ca un răufăcător, începu să scotocească și să cerceteze toate hîrtiile ce-i intrară în mînă. Amîndouă odăile bătrînului fiind cercetate nu-i mai rămînea decît să se retragă.

Cercetările pivniței nu avură izbîndă mai bună.

Sleit de oboseală și de curaj, ticălosul se întoarse la catul întîi cînd deodată se găsi față în față cu Iacov. Stăpînul se dete înapoi cu spaimă, dar repede își redobîndi curajul:

— Mi s-a părut că am auzit un zgomot ciudat la tata și am venit pînă la apartamentul lui.

— Zgomot ciudat? zise Iacov cu neliniște?.

— Eu n-am putut pătrunde înăuntru, căci ușa e încuiată cu zăvorul și mi-a fost teamă să-l deștept. Dar iată ce am găsit acolo în sală.

— E sacul cu uneltele lui Jean, zise feciorul. Mă duc să văd ce e cu marchizul.

El intră în salon unde îl urmă Roger și începu să caute în toate părțile.

Nenorocitul Jean fu descoperit și scos la lumină vînăt și tremurînd.

— Ce cauți aici? strigă Iacov.

— Ce face aici ticălosul ăsta? zise ucigașul.

— Venisem aseară, zise el, cu gîndul să-mi cer iertare domnului marchiz și eram în sala ce duce la apartamentul său cînd dl. Roger a venit așa de necăjit că nu am îndrăznit să mă arăt înaintea lui. Am coborît. Ajuns la capul scării, auzii pașii lui Iacov care veneau spre mine. Pentru că mă furișasem pe la spatele lui cînd am intrat în curte și pentru că știu bine că el nu mă iubește, mi-a fost teamă de ceartă și m-am ascuns așteptînd ca el să plece.

— Da, da! zise marchizul cu nerușinare, și ce făceai cu uneltele astea pe care le-am găsit în sală?

— Nimic, d-le, de vreme ce le purtai d-ta cînd ai intrat la d-l duce.

— Ce zici tu? strigă Roger cu furie. Mincinos neruşinat? Ce nevoie aveam de aceste unelte? Dacă mai vorbeşti astfel, te stîlcesc.

— Nu mi-e frică, d-le căci prea v-am văzut tremurînd cînd aţi ieşit de la tatăl dv...

— Scîrbă! strigă Roger şi pălmui pe fostul fecior.

— Iacove, zise Roger, după ceea ce spune, mi-e teamă că tîlharul ăsta să nu fi intrat la tata să-l jefuiască. Ai să vedem. Ţine-l bine însă ca să nu scape.

Împreună merseră în camera bătrînului a cărei uşă era crăpată. Intrară şi pe prag se opriră, dînd un ţipăt de groază.

Înaintea lor, bătrînul zăcea întins pe podea, cu braţele înainte, cu faţa la pămînt.

El nu murise... Se sculase... Poate că nu fusese decît leşinat.

Roger, buimăcit se repezi la dînsul, îl ridică în braţe, îl aşeză din nou în pat. După ce-i cercetă faţa, ochii sticloşi, îşi puse urechea la inima bătrînului, apoi zise suspinînd: a murit!

— Iacove aleargă la secţie, să-l ia pe ticălosul ăsta.

Poliţia sosi. Comisarul căută pe Jean şi nu găsi asupra lui nici arme, nici chei false, nici bani, nimic.

La declaraţia marchizului, Jean o opusese pe a sa pe care comisarul o găsi de o mare nevinovăţie. În aşteptarea judecătorului, comisarul trecu la cercetarea locurilor şi constată că moartea fusese săvîrşită prin asfixiere.

În sfîrşit, cînd se încheiă răgazul ce-i făgăduise Rosatei, el încă nu pierduse nădejdea. Alergă la cîntăreaţă care tocmai pleca. Rămase cu Fanchete căreia îi aruncă un ludovic ca să-i spună cauza plecării stăpînei sale.

— Nu sînt sluga d-tale, d-le, şi nu mă poţi face să iau ce nu vreau. Aurul acela şi toată averea dumitale nu mă ispitesc.

Zicînd acestea şi fără să aştepte răspuns, se întoarse repede, lăsînd pe marchiz roşu de ruşine şi de furie.

Se retrase sub privirile crucişe ale slugilor. Ghici pricina primirii ce i se făcuse şi-i fu ciudă.

Cum se făcuse deci că se ştia ceea ce se petrecuse în casa lui cu uşile încuiate?

Făgădui răzbunare la cel dintîi prilej.

Negustorii din strada Cizmei se duseseră să vadă pe Jean în temniţă şi aflase adevărul de la el.

Bietul Jean fusese spînzurat, precum îi făgăduise marchizul; dar pentru lume adevăratul vinovat nu era decît Roger d'Espinac. Toţi se fereau de dînsul.

CĂSĂTORIA GUŞEI-MIERLOIULUI

O ZI D-ALE REGENTULUI

Filip de Orleans, Regele Franţei, avea patru zeci şi cinci de ani, era sleit şi starea sănătăţii se inrăia văzînd cu ochii.

Era inteligent, învăţat, iubea ştiinţele şi artele pe care le cultiva cu talent.

Cusurul lui era că dă crezare oamenilor care sînt mai puţin deştepţi decît dînsul. Celălalt cusur mam-sa îl numea „slăbiciuni mari" era afemeiat care ducea pînă la incest; iar prin nesocotinţa lui trebuie să înţelegem o neruşinare fără de margini şi o beţie fără ruşine.

Iată, după memoriile ducelui de Saint-Simon, cum îşi petrecea Regentele ziua:

„Toate dimineţile erau închinate afacerilor. Incepea prin a se îmbrăca singur, primea audienţe, apoi toţi însărcinaţii îl ţineau pe rînd pînă la ora două după-amiază. Aceştia erau şi şefii sfaturilor, uneori îl vedeau pe rege.

După ora cinci mergea la Operă sau la Luxemburg la doamna de Berry, ibovnica lui cu care şedea la masă sau dacă era vară mergea la Saint-Clud.

La o lună după întîmplările pe care le-am povestit se aflau întruniţi la ducele de Orleans scîrbosul de la Vrilere, de Ferey, de Villeroi, arhiepiscopul de Chambray, monseniorul Dubois, bancherul Law căci finanţele erau în nouă răstimpuri din zece obiectul îndeletnicirilor sfatului, după ce fiecare spusese cîte ceva, dl. Law luă cuvîntul şi se revărsă în plîngeri amare: fusese vorba să-l spînzure, se făcuseră încercări de a-l ucide. Oamenii trimişi de vrăjmaşii Franţei, de englezi, bancherul Blount, ambasadorul Stein, lordul Delmott aţîţau împotriva sa poporul de jos, care nu se pricepea deloc la finanţe şi care era lesne de amăgit.

El ridicase industria naţională, marina reînviase, negoţul parisian era mai înfloritor decît în trecut, birul a scăzut, viaţa s-a ieftinit, o imensă colonie transatlantică se întemeiază. Compania lui a trimis acolo unelte, hrană, bani, minunaţi emigranţi, elveţieni,

germani harnici. A cumpărat negri și a cerut de la Salpetriera fete... Ce poftești mai mult? Nu va numi pe toți vrăjmașii săi dar va atrage atenția Alteței Sale că în fruntea făptașilor se află un oarecare locotenent general de poliție, dl. conte d'Argenson.

— Bine, zise Regentele. Voi vorbi d-lui conte d'Argenson. Poliția e prea rău făcută și eu însumi am să mă plîng de ea.

Zicînd acestea, prințul ridică ședința. Seara merse la ibovnica lui cunoscută pe vremea aceea, d-șoara Lery căreia-i dăruise moșia d'Arganton. Această ființă singura pe care a iubit-o Filip de Orleans și de la care a avut mai mulți copii era din cinstita familie Boven.

Se pricepea să distreze și pe cel mai ursuz om din regat. Stărui de pildă să măgulească acea nesățioasă lăcomie a minții care stăpînea pe regente și care înlocuiește credința la necredincioși. La una din seratele organizate la care participa și d-na de Greva, aceasta povesti ducelui de Orleans că intendentul ei intrînd din întîmplare pe strada Viviene într-o prăvălie de lucruri scumpe și rare, văzuse două sfeșnice de argint cu armele Alteței sale regale. Negustorul spuse că-i fusese lăsate spre vînzare.

— Ce nerușinare... la doi pași de Palatul-Regal! zise dl. le Brancar. Aveți hoți în casă monseniore.

— Mă gîndisem să-mi satisfac și eu o asemenea curiozitate, zise d-na de Lary, și am vrut să poftesc pe vestitul Cartouche la una din seratele mele; dar se pare că el nu poate să fie găsit.

— Nu numai că dl. d'Argenson nu poate să pună mîna pe acel tîlhar, dar nici pe victimele lui nu le poate găsi. Ce s-a întîmplat, de pildă, cu d-ra de Fulda?

— Și ce s-a întîmplat cu unchiul ei, de asemenea dispărut? zise dl. de Nancre.

— Vom afla poate, răspunse, d-na de Lery. Dacă face plăcere Alteței Sale, am aici pe cineva care ar putea răspunde la toate întrebările.

— Bucuros, d-nă, răspunde d'Orleans.

D-na d'Argenton deschise ușa și vrăjitorul se ivi.

— Doctore, îi zise d-na d'Argenton, așteptăm de la d-ta adevărate minuni.

— Binevoiți, zise ghicitorul, și mă puneți la încercare. Dîndu-i-se ajutor o fetiță, o duse binișor lîngă o masă pe care era un pahar cu apă. Prin mișcările lui de la pahar la fetiță și apoi de la ea la pahar pare că întocmise între ființă și lucru o comunicare aeriană.

Amăgirile pe care ducele d'Orleans le încercase adesea îl îndemnară la o probă hotărîtoare. La întrebările puse magnetizatorul răspunse întocmai. La palatul Fulda nu se vedea nimeni. Totul era

pustiu. Fetița văzînd moartea așa cum este arătată în tablouri. Se iscară controverse în legătură cu moartea d-rei de Fulda pe care fermecătorul se angajă să le proiecteze pe un perete, nu cum se afla în minutul în care a fost răpită, ci cum se afla în minutul de fața.

Minunea deci era așteptată cu nerăbdare.

ARĂTAREA EMELINEI

După pregătirile preliminare, fermecătorul, ceru celor prezenți să facă liniște.

Deodată, peretele în locul ales, se lumină ca de ziuă și din penelul unui artist nevăzut, se deslușiră forme omenești ale căror contururi, culori, trăsături, la început nelămurite, deveniră acelea ale unei tinere, elegant învestmîntată și de o neasemuită frumusețe.

Toți strigară mirați și cu oarecare spaimă: „Ea este! Ea e!".

Îndată ce arătarea ajunse la culmea vioiciunii sale, după ea se văzu ridicîndu-se o umbră neagră, neagră prin vestmîntu-i, neagră la față, un om, un magistrat, cu ochii întunecați, cu sprîncene dese și negre ca cărbunele.

De Brancu nu se mai putu abține și strigă:

— D'Argenson...

Apoi, tot în măsura arătării lor, cele două spectre se risipiră, se stinseră și pieiră cu desăvîrșire.

— S-a sfîrșit zise fermecătorul.

Ducele d'Orleans îl felicită și-l invită a doua zi la ora unsprezece în cabinetul său.

A doua zi merse la întîlnirea cu prințul.

— Am auzit că ești sărac, zise prințul, și vreau să te răsplătesc.

— Într-adevăr monseniore sînt sărac.

— Nu vă cunoaște nimeni.

Doctorul plecă fruntea, neștiind ce să răspundă, dar după o scurtă gîndire zise:

— Monseniore, am avut drept profesor pe un chimist de mare valoare, binecunoscut Alteței Sale Regale, pe învățatul Humberg... Adesea am lucrat cu dînsul în laboratorul Palatului-Regal. Mă numesc Ratiboul, monseniore.

Ducele d'Orleans păru că-și recheamă amintirile.

— Dar numele acesta este al unui medic pe care contele de Fulda îl chemase să îngrijească de nepoata lui și care, la moartea aceleia, fu învinuit de otrăvire și arestat?

— Da, monseniore, acel doctor Ratiboul, eu sînt. Mi-aţi cerut numele şi m-am supus. M-am lipsit de o travestire care singură mă apără ca să nu mă-ntorc la Chatelete, de unde am fugit... dar am credinţă în generozitatea Alteţei Voastre Regale.

Părerile erau împărţite asupra cazului domnişoarei de Fulda. După unii, ea murise otrăvită; după d-ta ea se află în catalepsie. A fost răpită de tîlhari în ceasul cînd era să i se facă autopsia şi nu s-a mai auzit despre dînsa... Pînă la urma urmelor, ea e moartă...

— Iertaţi-mă, monseniore, ea e vie. Lămurirea la care m-ar duce dorinţa de a răspunde Alteţei Voastre ar fi prea lungă.

— Nu-mi pasă, vorbeşte.

Ratiboul se supuse şi povesti tot ce ştia, afară de legăturile lui intime cu Cartouche.

— Pricep acum ivirea locotenentului de aseară, zise ducele. Şi în sfîrşit unde este ea?

— Nu ştiu, monseniore. Numai o singură persoană v-ar putea lămuri în această privinţă, d-l. d'Argenson.

Ducele rămase pe gînduri. Cunoscînd prea bine purtările locotenentului de poliţie, el strigă deodată:

— A băgat-o negreşit în vreuna din mănăstirile lui.

— Se poate, zise Ratiboul. Casa unchiului ei este pe drept urîtă.

— E adevărat. Cu toate astea, de ce nu-şi cere drepturile?

— Iertaţi-mă Alteţa Voastră, dl. de Fulda este dispărut.

— Însă, după cele ce am văzut ieri, el e mort.

— Da, monseniore. Însă trebuie făcută dovada morţii lui, şi, afară numai... Ratiboul se întrerupse.

— Ei bine... află. Descoperirea asta ar fi pentru copoii poliţiei mele o lecţie meritată. Cît despre d-ra de Fulda, voi vorbi astăzi d-lui d'Argenson. Adio.

Treci pe la ceasurile patru în birourile de la Palatul Regal şi ţi se va da brevetul de al patrulea medic al grajdurilor mele. Vei sta astfel sub nemijlocita mea ocrotire.

LA D-L. D'ARGENSON

În acelaşi timp, locotenentul general de poliţie, asistat de secretarul său particular, Imbert, îşi desfăcea corespondenţa.

El deschise o scrisoare care-i atrăsese atenţia prin pecetea Regentului. Citi:

„Domnule locotenent general de poliţie, vă rog să veniţi astăzi între orele patru şi cinci, la Palatul Regal unde am să vă vorbesc, înainte de sfat, în privinţa afacerilor regatului".

Scurtimea acestui ordin izbise deja mintea d-lui d'Argenson, cînd ușierul vesti că un cavaler de Lerm cerea ca să-i vorbească numaidecît.

— Poftește pe cavaler în cabinetul mic.

Arătarea acelui locaș spunea că era vorba de poliție secretă.

D-l d'Argenson luă mai multe hîrtii și merse lîngă cavalerul de Lerm.

Acesta era unul din agenții care intraseră în slujba d-nei d'Arganton. El venea să dea dare de seamă de serata la care, mulțumită îndemînării sale polițienești, izbutise să fie de față.

— Ei bine, ce e nou ! zise d-l d'Argenson către cavaler.

— Multe lucruri, domnule conte. Toată protipendada Parisului. Doamna d'Argenton ca să măgulească gusturile Alteței Sale, poftise la serată un vrăjitor, în stare să ghicească lucrurile cele mai ascunse, să evoce spectrele morților și viilor.

— Și atunci ?

— Monseniorul Regentele prin întrebările puse a aflat de moartea contelui de Fulda.

— Ah ! ah ! zise d'Argenson, Fulda e mort fără îndoială și vrăjitorul a fost unul dintre ucigași. Și eu sînt ghicitor. Continuă.

— După aceea, urmă de Lerm, d-na de Lery vru să știe dacă d-ra de Fulda trăia încă și ghicitorul propuse și o arătă pe un perete în mărime naturală. Dar minunea seratei a fost aplecarea deasupra ei a fantomei dv. Mai mulți au spus că dv țineți pe acea d-ră sechestrată, că viața Fulzilor trebuia să se lămurească.

— Aide ! zise locotenentul de poliție, se formează o nouă ligă împotriva mea la Palatul Regal și Regentele e aplecat să intre ; Law îi dă ghes. O să apăr primele lovituri. Tu, cavalerul meu, caută de cunoaște pe acel ticălos de șarlatan.

— D-le conte, mutra lui nu mi-ar fi necunoscută. Și mi-am pus deja în gînd să fac cunoștință și să mă împrietenesc cu el. Este un om foarte primejdios.

— Lămurește-te cît mai curînd asupra lui.

Se întoarse lîngă secretarul său, d-l Imbert și-i dictă următoarea scrisoare :

Monseniore,

Rog pe Alteța Voastră Regală să primească părerile mele de rău că nu pot veni astăzi la palat precum am primit ordinul. O gravă indispoziție mă oprește de la orice muncă și mă silește să stau în casă azi și mîine.

Binevoiți, monseniore etc.

După ce pecetlui această scrisoare care-i oferea răgazul să-şi ia măsuri, d'Argenson plecă din Chatelete şi merse la Bălţi unde era Emeline.

El vedea o primejdie într-asta. Reputaţia lui de crai era mai binecunoscută decît aceea de bun magistrat. L-ar fi crezut în stare ca să exploateze o sărmană. Încerca deci să se pună la adăpost de bănuieli.

— Domnişoară, zise el fetei, lumea-i aşa de rea că-i place să denatureze faptele cele mai simple şi să hulească gîndurile cele mai curate. Mi s-a raportat azi dimineaţă că au început toţi să se intereseze dacă sînteţi vie sau moartă. Dar niciodată nu ni se poartă interes, la care să nu se amestece răutate. Şi persoanele încredinţate de viaţa dv pretind că loiala găzduire ce aţi primit n-ar fi decît o cursă întinsă nevinovăţiei voastre.

— Se poate ! strigă fata uluită.

— Aşa s-a vorbit ieri, d-şoară, într-un salon unde se afla şi Regentele. Cinstea dv nu e de-a dreptul atinsă, dar vaza mea de magistrat şi de om de lume poate să fie compromisă.

Pentru a ne feri de gurile rele vin pentru a doua oară să vă propun să reintraţi în mănăstire.

Emeline era împotriva mănăstirilor de femei, la care locotenentul general se făcea stareţ de seara pînă dimineaţa, dar neavînd altă cale, consimţi.

— De altfel, pot să vă încredinţez că şederea voastră la Chayot nu va ţine mult. În curînd procesul vostru se va sfîrşi. Cercetările în privinţa unchiului vostru sînt încoronate de succes. Cred că dl. de Fulda a fost ucis şi mi s-a făgăduit că i se vor găsi rămăşiţele.

După o oră, d'Argenson şi ocrotita lui erau anunţaţi stareţei de la Măgdălina de Trenel.

TAINELE SERAIULUI

În cei dintîi ani ai slujbei sale, galantului locotenent i se aduceau în fiecare seară cele mai frumoase femei dintre curtezanele de domeniu public. Darurile fiind costisitoare se mulţumi şi cu frumuseţi mai puţin primejdioase. Era deja bătrîn, însă numai de ani, mintea şi patimile lui erau în toiul lor. Plăcerea părea că-l reîntoarce în tinereţe.

Cam pentru aceste pricini şi cam din interes, d-na de Tanchin se alipi de d-nul d'Argenson şi ca să-şi dobîndească mai cu siguranţă mirenia, făcuse să fie furată din mănăstirea Zămislirii şi ţinea casă în oraş unde mergea să o vadă locotenentul de poliţie.

El fură o călugăriţă care găsise mai bun palatul unui sfetnic al statului decît casa milei. Superioara înştiinţată, vru să facă tărăboi,

dar greşi. Locotenentul începuse clădirea unei case de mult cerută de călugăriţe; lucrările încetară numaidecît. Superioara deznădăjduită făcu cunoscut d-lui d'Argenson că era gata să dea o *găzduire* deplină dragostei sale numai să termine construcţia clădirii.

Nimic nu-i venea mai la socoteală decît mănăstirea Măgdălinei de Trenel unde fusese primită una dintre ibovnicele sale numită d-ra Hasson.

În interesul comunităţii ea făcu o primire foarte drăgălaşe bătrînului galant şi nu întîrzie să ia locul tinerei Hasson. Contele avea aplecări de turc în privinţa frumuseţilor femeieşti. Dar curînd se plictisi, şi, văzînd că stareţa nu se supăra de asta, că dorinţa lui era să aibă întrînsa o adevărată prietenă, şi că pe de altă parte, fiind împrejurul lui atîtea frumuseţi de preţ egal, ar fi fost nedrept din partea lui să nu împartă între ele toate favorurile de care toate erau vrednice. Aceasta apără pe tinerele surori de violenţa lui d'Argenson.

— Arată-mi atunci chiar d-ta, zise d'Argenson care mănăstire ar fi mai vrednică de bunătăţile cu care mă gîndeam să îmbogăţesc comunitatea asta. Stareţa răspunse că cugetul ei nu o îndeamnă să aibă asemenea păreri.

Aici o adusese pe d-ra de Fulda şi o soră educatoare începu să o iniţieze în ciudatele obiceiuri ale Seraiului. Într-o seară îi propune să cineze la binefăcătorul lor.

— D-l d'Argenson, răspunse Emeline, ştie că-mi place să fiu retrasă.

— Nu cred că o să întîrzie mult în această uitare. Şi-i povesti despre petrecerile ce se făceau în mănăstire, enumerînd maicile care iau parte şi cu ce se îndeletnicesc împreună cu binefăcătorul lor, d-l d'Argenson.

— Şi duhovnicul nostru ce zice de toate astea ! întrebă Emeline.

— Se cam zbîrleşte el de ciudă, dar se despăgubeşte şi el cu călugăriţele mai bădărance.

— Cu adevărat, zise d-şoara de Fulda încremenită, acesta e locaşul nevinovăţiei.

Îşi aminti de unele povestiri ale lui Imbert şi le recunoscu dreptatea. Totuşi fiindcă stăruia să nu creadă în desfrîul ce i se povestise, sora Sofia se supără şi îi zise :

— Ei bine, d-şoară, dacă nu vrei să crezi, n-ai decît să vezi.

— Cum, soro?

— În fiecare seară se pun patru tacîmuri la masa d-lui d'Argenson, ai să vezi intrînd patru maici şi, la miezul nopţii, ai să poţi să numeri cîte au să iasă.

Asta era prea mult şi Emeline îşi puse în gînd să plece de la Trenel la cel dintîi prilej ce i s-ar oferi. A doua zi, parcă drept răspuns la

planul tainic ce făcuse, fu chemată la vorbitor ; găsi pe Imbert care, cu primejdia de a fi săpunit de stăpînul său, alergase să-i aducă o veste bună. Fusese găsit ucis contele de Fulda.

— Deci nimeni nu mai are putere asupra mea şi de nimeni nu mă mai tem, zise Emeline.

Mulţumesc, deci, scumpe domnule, de vestea bună ce-mi aduceţi, şi cugetaţi totdeauna la mine.

Imbert o văzu depărtîndu-se de grilă şi se retrase.

RĂMĂŞIŢELE CONTELUI DE FULDA

Vrednicul Ratiboul a ieşit din încurcătură şi este la adăpost de lipsurile şi neajunsurile sărăciei. Brevetul lui de medic al grajdurilor ducelui d'Orleans îi aduce un venit de opt mii de franci pe an.

De acum înainte, el nu-şi va mai toci coatele pe mesele de la Coţofana sau de la Pistol. Poate să se lipsească de Cartouche şi, dacă se respectă, să uite pe Jeaneton care rămăsese înjunghiată în vila lui Cartouche. Ratiboul o îngrijise.

Rana făcută de cuţitul lui Dominique se vindecase, dar cea pe care i-o făcuse căpitanul cu infidelitatea lui, pe aceea o credea netămăduită.

Venus îl asculta pe doctor cu plăcere, pricepînd că asta era din partea lui un chip de a cere plata vizitelor, şi ea nu-l plătea decît în lescăi şi numai să-i dovedească că era fată de treabă. Dar gazda ei nu o dată se plînse lui Ratiboul că Jeaneton stinge tot ce-i cade la îndemînă, ceea ce pentru el era un semn că se însănătoşea. Apoi nu o mai văzuse.

Curiozitatea stîrnită de afacerea Fulzilor, asupra căreia era în stare să răspundă mai bine decît oricine, îl sluji peste aşteptările sale. Îi rămăsese să dovedească cele ce înaintase şi să-şi ţină făgăduiala.

În mahalaua Saint Loran, în spatele cîrciumii lui Minaut, erau pămînturi nelucrate şi o baltă în care multe victime d'ale Cartuşienilor pieriseră cu cîte o piatră de gît. Acolo, pe înnoptate şi mai bine înarmat, merse Ratiboul pe drumuri neumblate.

La cîţiva paşi lîngă baltă era copacul în al cărui trunchi găunos Cartouche îşi făcuse o scară, care ducea în subterana unei vizuini a Pistolului.

Deci Ratiboul deschise salcia şi pieri înăuntrul ei, ajungînd la locul pe care fata îl văzuse în apa fermecată.

Privind în beci, ca să vadă unde este, îşi puse mîna pe frunte ca şi cum ar fi vrut să-şi adune amintirile.

Nu era aşa mult de atunci.

Din cîrciuma, unde Ratiboul îi dăduse întîlnire, contele de Fulda fusese poftit de către doctor și de un mascat să coboare în sala cea mare, unde Imbert fusese cît pe-aci ca să fie spînzurat și unde-i spuseseră contelui că avea să-și vadă nepoata. Acolo se încinsese o vie discuție. Contele, vorbind cam de sus, Ratiboul îi dăduse peste nas. Dacă nu ucisese pe nepoata sa motivul era că nu îndrăznise. Acum avea să-i spună — Emeline trăiește.

— Veți fi slujit după plac, zise omul cu mască, dar într-un caz sau altul e o carte de plătit.

— Dacă Emeline trăiește, răspunse contele, arătați-mi-o, cînd o voi vedea voi crede. Și apoi voi vedea ce e de făcut. N-am avut destulă încredere în voi, venind aici? Mi-ați făgăduit să-mi arătați pe nepoată-mea și n-o văd. Pot să vă mai cred pe cuvînt?

— Sînteți prins, iată un lucru hotărît. Nu ne mai rămîne decît să te jefuim.

— Să mă jefuiți? zise contele rînjind. Iacă punga! vreți și ceasornicul?...

— Fără fleacuri, zise omul cu mască; să fim serioși. D-le conte de Fulda, adună-ți mințile și ia-ți inima-n dinți căci ai să mori.

Contele se cutremură de spaimă și aruncă asupra tîlharilor priviri disperate.

— Este hotărît de ieri și dovada o să v-o dau îndată. Urmați-mă. Nu e departe, doi pași de aici. Tremuri?... Ia-mi brațul.

— Mîrșav obraznic! strigă de Fulda. Sînteți doi ca să mă ucideți, dar nu mi-e teamă...

Și trăgînd spada, contele redobîndindu-și curajul, se trase înapoi și așteptă.

— Astîmpără-te d-le de Fulda, asta e fanfaronadă! Dacă ți-am lăsat spada este că ea nu-ți folosește la nimic. Nu vreau să mă bat deși sînt duelist mai bun ca d-ta, dar am să pun oamenii mei să te dezarmeze și să te lege. Am două zeci de oameni gata pentru treaba asta, nu mă sili ca să-i chem.

De Fulda se repezi spre sala ce ducea la odăile lui Minaut. Dar cum puse piciorul în ea, se iviră oameni si-l înconjurară.

— Nu răniți! strigă omul cu mască.

Simon hamalul îl luă și-l duse ca pe un simplu pachet. Ajuns jucăria bandei, d-l de Fulda socoti de demnitatea sa să nu mai facă nici o împotrivire și să aștepte în tăcere.

Privește în jos. Asta ți-e groapa dinainte săpată. Dac-aș vrea, ai fi aruncat îndată. Dar îmi place să te rog, înainte ca să-ți alegi felul morții.

— Vreau moartea cea mai repede, răspunse contele.

— Așteaptă, să ne înțelegem. Ceea ce ai ales scumpul meu conte, este, după otrava prietenului meu Ratiboul, moartea cea mai costisitoare. Moartea în tortură prelungită este gratis, dar moartea repede este de un preț grozav. D-ta nu ești tată ca să suferi pentru a lăsa ceva copiilor. La ce te-ai lipsi de o moarte plăcută?

Hotărăște-te, d-le de Fulda. Îți dau cinci minute ca să-ți alegi; după ce vor trece voi înroși cleștii și te voi pune la tortură.

Sugrumat de groază, de Fulda nu rosti nici un cuvînt.

Totuși Ratiboul așeză înaintea lui mescioara încărcată cu cele necesare pentru scris.

— Ei bine! zise contele dați-mi otravă.

— Asta e foarte scumpă, zise omul mascat, dar este moartea cea mai bună; mori ca de glonț și fără durere. Otrava costă cinci sute de mii de franci.

De Fulda, fără să răspundă, luă stiloul.

— Scrieți-ne suma asta în trei bilete și pentru două case deosebite ca să nu avem neplăceri. Două polițe de cîte două sute de mii de franci asupra bancherului vostru, olandezul Van Acemen și una de o sută de mii asupra uneia din casele voastre, asupra bijutierului Friedman, strada Saint-Denis. Scrie.

Și contele de Fulda scrise.

Doctorul Ratiboul neavînd la el nici un hap, omul cu mască lipi pistolul de inima d-lui de Fulda. Contele căzu trăznit.

În pivnița la care fusese deschisă trapa, era o groapă săpată dinainte, în fundul căreia se așternuse un pat de var nestins. Aici fu aruncată victima. Acoperiră cadavrul.

Acestea erau amintirile lui Ratiboul cînd se revăzuse în pivnița funebră.

Moartea contelui îi adusese o sută de mii de franci, pe care îi risipise în cîteva nopți de orgie.

Moartea aceea avea să-i fie pentru a doua oară cîștig. Dezgropă rămășițele d-lui de Fulda. Prea puțin mai rămăsese: cataramele de la pantofi, cîțiva nasturi de metal, spada cu armele și cifrul . . . obiect prețios pentru constatarea identității mortului. Vîrî totul într-un sac și reapucă drumul spre mahalaua Saint Loran.

Se feri să fie observat la barieră și coborî în șanțul zidului înconjurător de unde ieși cu ajutorul unei haimanale care-l ajută pînă la o trăsură.

Ratiboul, deja istovit, cu greu urma pe ajutorul lui în urcuș cînd auzi glasuri strigînd:

— Hei! oprește-te, omule.

Era o patrulă. Înspăimîntat, el lăsă pe om și sacul și o luă la fugă. Omul lăsă sacul și fugi. Mare fu mirarea oamenilor de la vamă cînd

făcură fotografierea lucrurilor găsite în sac. Vameșii duseră sacul la comisar, care-l porni la Grand Chatelete.

După o oră toată mahalaua nu mai vorbea decît despre lucrurile găsite într-un sac.

Ratiboul ascultă toate acestea într-o cîrciumă și se felicită de întorsătura lucrurilor, alții dînd dovada uciderii. Lui i s-ar fi putut cere oarecare lămuriri, pe care n-ar fi fost bucuros să le dea nici Regentelui.

Totuși fiindcă s-ar fi putut ca locotenentul de poliție să nu vorbească despre dezgroparea d-lui de Fulda, era nevoie ca afacerea să ajungă la cunoștința ducelui d'Orleans. El trimise deci prin poșta Alteței Sale următoarea anonimă :

„Monsenioare,

Un răufăcător a dezgropat și a luat de pe un cîmp învecinat cu Montmartre rămășițele contelui de Fulda. Această violare de mormînt se poate constata, de vreme ce sacul cu oasele, cu deosebite lucruri și cu spada contelui a fost prins la barieră și trimis la Chatelette.

Adevărat că, în acest regat, poliția își face așa de bine meseria încît nici morții nu pot avea odihnă.

Binevoiți, monsenioare, a primi etc. . . .“

Scrisoarea fu citită de către însuși Regentele, ceea ce prinse bine, căci d-l d'Argenson, după ce cercetase cele găsite în sacul de la barieră bănuise că ar putea fi ale contelui de Fulda și se hotărîse să aștepte.

Regentele fu acela care rupse tăcerea.

Locotenentul general înfățișîndu-se Alteței Sale îi descrise conținutul sacului și observațiile poliției.

— Pricep, d-le locotenent general, zise ducele d'Orleans, interesul ce trebuie să puneți în ceea ce privește familia de Fulda. După ce ați găsit pe Emeline trebuie să depuneți eforturi pentru a-l găsi și pe unchiul ei. Ce s-a făcut deci d-ra de Fulda? Actul ei de moarte trebuie anulat.

— Negreșit, monseniore, nimic mai simplu. Dar n-am fost pus tutore al acestei persoane. Am apărat-o de tîlhari, am pus-o la adăpost ; asta eram obligat prin slujba mea, dar datoria nu-mi e să port grija intereselor sale. Asta privește pe contele, unchiul și tutorele său. Mărturisesc seniore, că nu-mi doresc să iau locul aceluia. Banca Regală îmi ocupă destul timpul.

— Banca vă e recunoscătoare, domnule locotenent general, de activa supraveghere ce-i faceți. Ea crede că o veți feri și de jaful de care zilnic este amenințată. Regentele Franței este victima tîlharilor. D-l d'Argenson își oferi serviciile spre a-l apăra, dar regele care nu iubea poliția nu-i răspunse.

În vremea asta Ratiboul, sigur că era plăcut Regentului, se ocupa de interesele Emelinei, mergînd fără teamă în vizuina poliţiei pînă la biroul secretarului Imbert, care nu-l recunoscu.

— Doresc să vă vorbesc în privinţa d-rei de Fulda, zise el. Şi Imbert îl urmă afară.

Doctorul îi povesti tot ce am povestit şi noi. Imbert nu ştia nimic şi fu profund mişcat. Cugetînd la tăcerea ce păstrase în faţa sa sultanul Precistei de Trenel, imaginaţia lui de îndrăgostit se aprinse. Fu gelos pe stăpînul său pe care-l bănuia de mîrşăvii.

Necunoscutul îi zise:

— E vremea ca d-şoara să se arate în lume, să anuleze actul de moarte şi să ceară bunurile sale şi pe ale unchiului său.

— Da, răspunse Imbert, sînt de părerea dv d-le. Dar permiteţi-mi: cine sînteţi dv de vă interesaţi aşa de mult de d-ra de Fulda şi cum ştiţi că eu însumi doresc să-i fiu folositor?

— Noi ne cunoaştem de mult, d-le Imbert şi am lucrat împreună. Sînt doctorul Ratiboul. Şi îşi scoase ochelarii.

— Vă recunosc, şi nu ştiu dacă faceţi bine să călcaţi pe aici. Paustel nu v-a uitat.

— Nu mai am nici o teamă; aş putea să mă plimb cu faţa ce mi-a dăruit firea, dar nu fac asta fiindcă ar avea aerul unei bravuri. Poziţia mea s-a schimbat. Nu mai sînt o pradă a temniţei, nici haimana. Nu mai atîrn de d-l Bourghinon, ci de monseniorul duce de Orleans care m-a numit al patrulea medic al grajdurilor sale şi m-a luat sub ocrotirea sa. Cînd veţi veni pe la Palatul Regal, puteţi întreba de doctorul Ratiboul.

— E nemaipomenit, zise Imbert năucit, aproape uimit. Văd cu plăcere, doctore, că izbînzile voastre nu v-au făcut să uitaţi vechile cunoştinţe.

— D-ra de Fulda este o persoană prea interesantă ca să fie uitată. Frumuseţea ei, meritul ei, nenorocirile ei, au cîştigat toate inimile şi rămînînd la ordinele voastre şi ale ei oricînd aş putea fi folositor. Cînd am aflat că d-ra de Fulda era în mănăstirea din care d-l d'Argenson şi-a făcut serai am văzut primejdia. Ştiţi dv. cum se trăieşte la Precista de Trenel? Ei bine, această fată este acolo mai puţin sigură decît era în vila lui Cartouche. Trebuie să plece.

— Dar cum, şi unde să se ducă, zise Imbert.

— La palatul Fulda, răspunse Ratiboul.

— Amintirea acelei case îi este dureroasă.

— Va avea nevoie de ea ca să o întărească în hotărîrile sale şi ea va învăţa să-şi stăpînească închipuirea, să-şi biruiască susceptibili-

tățile nervoase. La palatul Fulda va fi recunoscută. Își va susține drepturile și va putea să primească pe oamenii legii, procurori și avocați, la care va recurge curînd.

— Da, doctore, zise Imbert, aveți dreptate și voi face tot posibilul ca să determin pe d-ra de Fulda ca să plece din mănăstire. Cît privește veniturile d-lui de Fulda n-aveți nici o îndoială asupra autorității lor?

— Nici una.

Doctorul strînse mîna lui Imbert și se îndreptă cu pași domoli, încovoiat pe toiagul lui cu măciulia de aur.

Imbert se duse la mănăstire să vorbească cu Emeline neavînd însă încredere deplină în cuvîntul unui ticălos de soiul lui Ratiboul. El stărui ca ea să părăsească cît mai curînd mănăstirea pentru a nu-și strica reputația.

— Voi scrie d-lui d'Argenson, zise Emeline, ca să-l înștiințez de hotărîrea mea, să-i mulțumesc de binevoitoarea-i ocrotire și să-l rog să nu mă părăsească, apoi îmi voi lua adio de la doamna stareță și voi merge la palatul Fulda.

RAPORTUL CAVALERULUI DE LERM

Aflînd că d-ra de Fulda își va relua libertatea, d'Argenson nu făcu nici o obiecție la plecarea ei. El pricepu că fusese sfătuită de vrăjmașii săi. Răzbunător ca toți oamenii activi și intriganți, el amînă răspunsul și făgădui revanșă. În același timp, ca să-i întărească bănuielile, copoiul ce se aciuase în casa doamnei d'Argenton, cavalerul de Lerm, veni să dea raportul.

— D-le conte, zise el, am avut cinstea de a vă făgădui și m-am ținut de cuvînt, de a face cunoștință cu ilustrul ghicitor care a încîntat pe monseniorul Regente. Fără să intru în amănunte, vă voi spune că am găsit pe acel om găzduit la Palatul Regal, ca al patrulea medic al grajdurilor. El se cheamă Ratiboul. Numele poate e necunoscut d-lui conte?

— Într-adevăr este al unui complice al lui Cartouche, al unui fugit din Chatelete. Și ducele d'Orleans se plînge că se fac hoții la Palatul Regal ca în pădurea Bondy. Să rugați pe secretarul meu particular, d-l Imbert să vă dea lămuriri asupra trecutului acelui ticălos.

— Aș putea cînd doriți să vă aduc pe acest Ratiboul.

— Nu vreau să am necazuri cu Regentele asupra oamenilor săi. Ai ceva mai bun de făcut: împrietenește-te cu dînsul, capătă-i încrederea, și fă-l fără ca să dai de bănuit agentul dumitale la Palatul Regal. Vei putea astfel să fii prezentat prietenilor lui. Acest Ratiboul e un flecar lesne de înlănțuit.

— D-le conte acesta era și planul meu. Doctorul cum i se zice m-a și dus cu el la o oarecare signoră Francesca, întreținută de un fel de cocostîrc pe care îl cheamă Saint Loran. Acolo se joacă tare. M-a lăsat să cîștig cinci zeci de ludovoici drept bunăvenire negreșit, și ca să mă îndemne. Doctorul Ratiboul a ținut bancul împreună cu un domn d'Espinac.

— Îl cunosc pe acesta din urmă zise d'Argenson.

— Singur d'Espinac are aerul de om cumsecade. Între partidele de joc cu vorba de Banca Regală, de Mississippi, ei prevestesc necazuri lui Law și sistemului său. După ei hîrtia nu mai are multe zile. Am văzut cu ochii mei pe Saint Loran dînd lui d'Espinac cinci sute de mii de franci ca să le vîndă mîine.

— Iată, zise locotenentul de poliție, sculîndu-se ca să pună capăt audienței, un frumușel cuib de ticăloși care-mi miroase a Cartușieni. Dar Ratiboul mă interesează din cauza înaltei persoane a cărei încredere a dobîndit-o... voi aștepta.

Precum îl povățuise d'Argenson, cavalerul de Lerm se opri la Imbert ca să-i ceară lămuriri asupra lui Ratiboul.

Secretarul nu-l înfățișă pe doctor ca un tîlhar, ci ca pe un doctor priceput și care cu meseria lui își făcuse prieteni pretutindeni, chiar printre Cartușieni. De cînd scăpase pe d-ra de Fulda, nu mai auzise vorbindu-se de dînsul.

— Ei bine, zise agentul secret cu oarecare îngîmfare, în curînd veți avea știri despre dînsul, căci am avut noroc să-l cunosc și el este dintre prietenii mei. Salută și ieși, lăsînd pe Imbert foarte încurcat.

Apărînd cauza Emelinei, doctorul devenise aliatul lui Imbert și un glas lăuntric îi spunea să-i prevestească primejdia. Pe de altă parte cum să facă? Să meargă la Palatul Regal risca să se întîlnească cu de Lerm. Se hotărî să-i scrie:

„Bagă de seamă, noul d-tale prieten, cavalerul de Lerm, este un copoi". Dar în loc să dea scrisoarea prin poștă o trimise printr-un Savoiard cu ordinul de a nu o da decît în mîna doctorului Ratiboul.

Ratiboul citi răvașul surîzînd. Îl strînse, îl băgă în portofel și luîndu-și pălăria și bastonul zise:

— Haide, cavalere, mergem la Francesca unde la cină vom fi cinci inși.

LA ELVEȚIANUL DE LA LUXEMBURG

Toată seara, Ratiboul și prietenii săi fură atenți cu cavalerul și acesta se arătă foarte galant pe lîngă tînăra femeie, gîndindu-se că, după ce ar îmbăta pe domnii aceia, blonda ar rămîne pe seama lui.

Dacă locotenentul de poliţie ar fi vrut, de Lerm ar fi prins în plasă Cartuşieni deosebiţi şi vrednici de Piaţa Grevei. Locul unde se aflau fusese ilustrat de multe atentate de-ale lui Cartouche. Acolo jefuise Ambasada Spaniei.

Un oarecare marchiz de Lyon, care făgăduise unei domnişoare de familie că o ia de soţie şi pe care ea voia să-l jumulească, se învoise cu Cartouche. La ziua hotărîtă d-şoara avea să treacă bariera într-o trăsură publică fiind însoţită de o singură servitoare în neputinţă de a-i de ajutor; trăsura se ivi şi Cartouche cu vreo şase de-ai lui o înconjură. Nenorocita se dădu jos din trăsură şi Cartouche duse pe tînără la cîţiva paşi fără a-i spune un singur cuvînt tulburat el însuşi de mişelia ce avea să săvîrşească şi de resemnarea îngerească a acelei femei. Oprindu-se el zise:

— El e undeva pe aici cu banii, de unde ne priveşte şi unde aşteaptă să vă ucid. Zicînd acestea el îi pătrunse inima cu un glonţ de pistol.

Sfîrşind povestea asta, Dejardin arătă locul întîmplării după care, ei intrară la paznicul grădinei Luxemburgului. Palatul Mariei de Medicis era nelocuit atuncea. Micul Luxemburg era ocupat numai de prima fată a ducelui de Orleans.

Într-o odăiţă destul de drăgălaşă, oaspeţii puteau să chefuiască fără grijă.

— Ce păcat, zise Ratiboul, că nu e şi Jeaneton printre noi! sau frumoasa Lăptărească, zise Saint Loran. Aburii îi tulbură *Serbona*, reîncepu Saint Loran. Aide, Guşa-Mierloiului ia ciripeşte-ne cîteva cuplete.

Şi Fanchete întrebă:

— În franţuzeşte, ori altmintelea?

— Altmintelea, răspunse Dejardin.

Şi frumoasa cîntă aria „Frumosu-ţi draga morărească".

Cavalerul dete semnalul aplauzelor deşi inima-i era tristă.

Cît pentru Guşa-Mierloiului, care nu cîntase în graiul ei obişnuit, ea păru totodată ruşinoasă şi mîndră, ca un copil care a făcut o faptă deosebită.

— Ce o să zică de tine d-l Cavaler, rosti Saint Loran. Dumnealui care nu e obişnuit decît cu graiul saloanelor o să ne ia drept mitocani.

— Omul a încercat să glumească, zise de Lerm. Nu-i aşa, doctore! adăugă el, chemînd pe Ratiboul într-ajutor.

Cavalerul începu să se liniştească.

— Pricepeţi, prietenilor, zise el, că nu poţi spune de cum se crapă de ziuă cine eşti şi de unde vii, cum ar dori doctorul. Eu v-am luat simplu drept nişte jucători care ştiu să tragă norocul de partea lor.

— Eh ! Dumnezeule mare ! zise Saint Loran. Ratiboul te face să crezi despre noi mai mult decît ceea ce sîntem . . . și asta e și de prisos și primejdios.

— Cum așa ? întrebă doctorul.

— Așa, răspunse Saint Loran ; dacă d-l cavaler ne-ar trăda de pildă, sau dacă, precum se vede în toate zilele, el ar fi și cîine și lup și ar mînca din două blide ?

— Eu ! strigă de Lerm.

— Asta se vede adeseori, răspunse Saint Loran.

— Pe aceia, zise Dejardin, îi punem noi la locul lor ; nu o scot la cale cu alde noi.

— Într-adevăr, zise cavalerul, mica sărbătoare, care a început așa de bine, se sfîrșește cu cuvinte, care numai vesele nu sînt și care mă fac să-mi pară rău că am primit să iau parte la dînsa.

— Haide, lăsați vorbele ! strigă doctorul și să bem ultimul pahar de șampanie !

— Beau în sănătatea lui Cartouche ! zise cavalerul ridicîndu-și paharul.

— Beau în sănătatea lui d'Argenson care face să crească popularitatea lui Cartouche.

În sfîrșit, Saint Loran se sculă, poftind compania să coboare în grădină, căci era o minunată lumină de lună.

— Spionul, al cărui neastîmpăr nu se risipise, ar fi vrut mai bine ca să se ducă acasă ; dar doctorul îl ținu cu stăruință spunîndu-i că Francesca vrea să zică „noapte bună" unei prietene.

— Mergem pînă la Chartroise ? întrebă de Lerm.

— Cam pînă acolo, zise Dejardin. Acolo îți voi arăta locul unde un netot, anume Bidel, a venit la mine, luîndu-mă drept copoi, mi-a propus să ne învoim să-l prindem pe Cartouche și să împărțim răsplata. M-am făcut că primesc și, cînd am ajuns îi înfipsei cuțitul în gît.

— Am auzit despre asta, reîncepu copoiul. Chiar lui Cartouche se adresase Bidel . . . se spune . . .

— În sfîrșit am ajuns ! strigă Dejardin. Doctore du pe puica mai încolo, iar tu, Crăcan, ține-l că răspunzi de el.

— Poftim, căpitane ! răspunse Crăcan, lăsîndu-și laba pe umărul spionului.

— Ce faci ! strigă de Lerm.

— Copoiule, zise Dejardin, te afli chiar în locul unde a murit Bidel. Ca și dînsul ai vrut să dai în gît pe Cartouche. Poftim socoteala. Și-i înfipse cuțitul în piept . . . De Lerm căzu scoțînd un horcăit.

— Restul vă privește, fanandeli, adăugă Cartouche.

— Haide acum, zise el lui Crăcan și lui Balani, nu ne-am pierdut vremea.

— Palatul din ulița Mazarine nu e sigur, zise Balani. Pentru noaptea asta, nici o primejdie, răspunse căpitanul; d'Argenson așteptă pînă dimineață întoarcerea copoiului.

— Hotărît, zise Ratiboul, cel mai amenințat sînt eu, dar, precum știți, am și eu prieteni prin colivie și chiar mîine mă voi duce să aflu de la secretar ceea ce urzește împotriva noastră ...

A doua zi a fost descoperit leșul copoiului, care avu un răsunet năzdrăvan.

„Mercur", care povestește faptul, zice Jean *Vămuș* căci în graiul hoțesc *Vămuș* vrea să zică trimis pe cealaltă lume. Acest cîmp al Chartrois-ului supsese sîngele multor victime ale lui Cartouche. De Lerm nu era cea dintîi și nici cea de pe urmă.

MÎNIA LUI D'ARGENSON

Trupul cavalerului era de mai multe zile la morgă fără ca să fie recunoscut de cineva, totuși d'Argenson îl văzuse în prima zi, dar el nu voia să se știe că acel schilodit era unul dintre oamenii săi.

El pricepuse de unde plecase lovitura lui de Lerm și-i era ciudă totodată pe Ratiboul și pe ducele de Orleans.

— Ah ! vă plîngeți de Cartouche și îi ocrotiți prietenii ! mormăi el furios . . . Ah ! dv. monseniore, găzduiți pe Ratiboul care-mi omoară oamenii. Trebuie mai întîi de toate, să scap de blestematul ăla de șarlatan, prin care aș sfîrși scurt și de buclucul pe care mi-l face mica Fulda.

Cea dintîi măsură pe care o luă anunță cu toba prin toate piețele și la toate răspîntiile Parisului că se dau cinci sute de mii de franci și deplină iertare, oricare ar fi fost păcatele, celui care ar da pe mîna poliției pe Dominique Cartouche.

Apoi chemă pe Paustel, agent cu puțină inteligență dar de o vigoare și de o îndrăzneală deosebită, căruia îi ceru ca în cea mai desăvîrșită liniște să-l prindă pe Ratiboul, chiar dacă va invoca pe ducele de Orleans.

— Pentru liniștea mea, zise Paustel, ar fi bine ca să am un ordin de la locotenentul de poliție.

Locotenentul general luă o foaie de hîrtie cu timbrul Grand-Chateletului și ticlui ordinul de a se aresta și aduce viu sau mort numitul Ratiboul, medic al grajdurilor domnului Regente de ori unde va fi găsit.

Paustel plecă și fără să aibă cît de mică îndoială de izbîndă, deși nu pusese la cale mijloacele de lucru, vru să mai vadă odată pe nenorocitul de Lerm expus la morgă.

El zări acolo mulți mușterii de-ai temniței, căci expunerea unui ucis are nestăpînită atracție asupra răufăcătorilor. În clipa cînd ajungea văzu depărtîndu-se pe Jeaneton-Venus.

Ea nu-l văzu și el putu să o urmărească și să afle că locuia la Spada Regală, ceea ce i se păru un lucru de mare preț, apoi se îndreptă spre Palatul Regal.

Închirie o odaie în strada Valez așteptînd ocazia să întîlnească pe doctorul Ratiboul. Încercă prin fetița portăresei să-l aducă prefăcîndu-se bolnav, dar este refuzat. Trebui să caute alt meșteșug. Astfel, travestit în comisionar, el se înfățișă cu o scrisoare pe care nu o putea încredința decît persoanei căreia îi era adresată. Degeaba bătu la ușă, doctorul nu deschise. Furios de nereușită se așeză la portița palatului de dimineață pînă seara, hotărît să-l omoare.

Spre seară, un servitor îl observă și-l întrebă pe cine așteaptă de atîta vreme.

— Aștept pe doctorul Ratiboul.

— Ah ! . . .E bolnav în pat și-ți pierzi vremea degeaba.

Paustel nu se descurajă și rămase tot la pîndă. La doctor intră Gușa-Mierloiului.

A doua zi după omorul lui de Lerm, Balani și Cartouche se lipsiseră de bunătățile palatului din strada Mazarine și se întoarseră la Pistol.

Intrînd la doctor, Gușa-Mierloiului îi spuse că nu mai e cu Balani, nu mai vrea să-l vadă în ochi. Cînd l-a cunoscut nu știa ce făcea, dar de cînd l-a omorît pe nenorocitul acela, nu mai aude decît țipătul lui de moarte.

— Am lăsat în strada Mazarine, spuse ea, tot ce am, n-am luat decît lucruri de îmbrăcăminte și punga și nu știu unde să mă duc. Am venit ca să te rog să spui lui Balani să fugă din Paris, căci mi-e teamă să nu-l prindă.

— Nu știu unde e Balani acuma, drăguță, zise Ratiboul, și nici n-am chef să-l revăd, de vreme ce eu însumi nu sînt mai puțin primejduit decît dînsul.

— Apoi, mai zise Fanchete, voiam să te întreb unde aș putea să locuiesc pînă să găsesc un loc în vreo casă de oameni cumsecade. Știu să cos și să piepten.

— Așteaptă, am să-ți găsesc ce-ți trebuie. Am să te trimit la o domnișoară care nădăjduiesc că are să te ia în serviciu, după recomandarea mea. Dar te avertizez, unde vei merge e nevoie de virtute: Fără vorbe ușurele ! fără trăncăneală ! O uitare deplină a tuturor

întîmplărilor trecute... nu mă cunoşti decît ca doctor pentru că te-am îngrijit... acum un an.

— N-avea grijă doctore, răspunse Fanchete. Sînt serioasă în adîncul meu şi am multă amărăciune, voi părea cuminte şi aşa voi fi. Dar la cine o să mă trimiţi d-ta?

— La d-ra de Fulda.

PREGĂTIRE DE RĂZBOI

Doctorul nimerise cel mai bun mijloc de comunicare cu Emeline, fără ca să se expuie.

Se aşeză la masă şi scrise :

Domnişoară,

D-l d'Argenson, care cunoaşte adîncul şi respectuosul devotament ce am pentru dv, îmi face cinstea să-mi atribuie descoperirea leşului unchiului dv. Dar dacă d-l d'Argenson, în loc de a fi la Chatelete, s-ar închide cu totul în mănăstirea Măgdălinei, n-aş avea de ce să mă alarmez, dar el are la îndemînă un nor de agenţi, cu sau fără uniformă, gata să mă înhaţe la cel dintîi prilej. Înştiinţat despre primejdie de un prieten al nostru, nu trebuie să mai ies din casă. Totuşi nu pot să nu vă trimit sfaturile care vă pot fi de folos. Vă îndemn deci să luaţi de sfătuitor pe d-l procuror Aulus, din strada Monetei. Însărcinaţi-l să cerceteze oasele şi lucrările care contribuie la constatarea morţii d-lui conte de Fulda şi să le reclame în numele dv. Va fi judecată, trebuie să vă aşteptaţi.

De asemenea e pentru binele vostru să fiu ţinut la zi despre tot ce atinge de aproape sau de departe afacerile răposatului.

Scrisoarea de faţă, d-ră vă va fi înmînată de către o fată pe care am căutat-o anul trecut şi care rămînînd orfană şi fără rost, a venit azi ca să-mi ceară o recomandare. Fiind cinstită şi deşteaptă am crezut că v-ar putea fi de folos. Dacă o primiţi în serviciu aţi putea să-i încredinţaţi corespondenţa care trebuie să fie la adăpost de cabinetul negru al d-lui d'Argenson.

Binevoiţi d-ră etc...

După ce mai îndemnă odată pe Fanchete la tăcere şi la cuviinţă, Ratiboul îi dete scrisoarea şi o trimise la domnişoara de Fulda.

Guşa-Mierloiului era necunoscută agenţilor de la Chatelette. Ea putea să intre şi să iasă de la Palatul Regal fără să atragă atenţia — cel puţin pentru cîtăva vreme.

Emeline primi bine pe ocrotita doctorului şi luă pe Fanchete ca fată în casă.

Recunoscută de slugile şi de prietenii unchiului său, cîştigă repede anularea actului de deces. Nu găsi însă aceeaşi înlesnire în privinţa

constatării morții d-lui conte de Fulda, d-l d'Argenson fiindu-i vrăjmaș îi făcu mii de greutăți și afacerea trebui să ajungă înaintea Parlamentului.

Chiar prietenii Emelinei socoteau procesul pierdut, în lipsă de dovezi concludente. Cei mai mulți fură de părere că spada ar fi putut fi furată și pusă lîngă oricare schelet. Ceea ce trebuia dovedit era că oasele erau cu adevărat ale d-lui de Fulda și această dovadă părea peste putință de făcut.

Vom vedea mai tîrziu cît de întemeiată era această părere.

În ceea ce privește întoarcerea lui Balani și Cartouche la Pistol fu o zi de bucurie. Toată banda de bărbați și femei îi aclamară.

Acești doi viteji erau bogați și darnici. Ei doreau ca ploaia de aur să însuflețească patima meseriei, pofta de hoție și să înăbușe ispita premiului pus pe capul lor de către d-l d'Argenson. În sfîrșit căutau să răspundă cu strășnicie la provocarea gagiilor și să înspăimînte Parisul.

Spre acest sfîrșit, căpitanul convocă societatea și mai ales sexul frumos.

Ce înfățișare trebuie să fi avut acel batalion galant!... Neputînd-o descrie îl vom compara cu un năpraznic și măreț buchet de bal, de roze, de camelii, iasomii și flori de portocali, azvîrlit după o noapte de plăcere pe o grămadă de gunoi.

Nu erau toate florile veștede sau mînjite, erau și din acelea care încă mai păstrează în înflorirea lor drăgălășie, altele care încă stăteau drepte pe ramurele lor, ținînd în petalele lor cu vii culori parfumul primei beții. Astfel erau: Maria Rege, Salomona, Frumoasa ospătăreasă.

Să numim însă și pe Poulette, o țărăncuță ce, începuse prin a fura ouălele arendășiei înainte de a fura lucrurile și pe bărbatul arendășoaicei. Ea era vioreaua buchetului.

Căpitanul trecu pe dinaintea frontului și fu mulțumit.

„Muncitoare și îndrăgostite, le zise el, tinere și bătrîne, însemnate și neînsemnate, în voi îmi pun nădejdea viitoarei noastre campanii. Mergeți și răspîndiți-vă în Paris, umpleți umbrele răspîntiilor, ispitiți, opriți și abateți de la patul legiuit pe cîți puteți și fanandelii să vă fie întru pază.

Ținta noastră este să apucăm Parisul prin coarda simțitoare.

Vom face cu toții seceriș de pungi, ceasornice și tabachere, fără primejdie. Atacînd pretutindeni dintr-odată, în grupe mici, scăpăm de poliție, care nu va ști încotro să apuce. Ne lipsim de putere și nu mai întrebuințăm decît amorul. Căpitanul vostru nu mai vrea să fie decît Regele chefliilor!".

Atîta elocință nu se pierdu în van și chiar de a doua zi acea grămadă colcăind de viții se revărsă în Paris. Foarte mulți nenorociți, prinși de acele muieri fură jefuiți sub lovituri de bastoane sau amețiți de opiu în vizuini.

Poliția surprinsă de această navală, rămase cu mîna în gură.

Cartouche își freca mîinile ; el își atinsese ținta, săvîrșise o diversiune în spirite și zăpăcise pe arcași și pe sergenți.

Scandalul acestei dezordini se resimți pînă în Palatul Regal și Regentele se hotărî să ia măsuri față de neajunsurile locotenentului de poliție.

Regentele care stătea bucuros de vorbă cu căpitanul gardei sale, îl întrebă, poate în glumă, dacă nu știe vreun mijloc ca să pună mîna pe Cartouche.

— Monseniore, răspunse ofițerul, socotesc că personalul poliției nu e prea organizat pentru asemenea sarcină. Ar fi mai nimerit poate să-l întăriți cu cîteva companii de soldați bine disciplinați, sub comanda unui ofițer isteț.

— Ideea d-tale mi se pare bună, răspunse prințul. N-ai putea să-mi numești un ofițer vrednic pentru un așa război de stradă.

— Da, monseniore. D-l Pekom, ajutor-maior al gărzii franceze. D-l Pekom cunoaște Parisul mai bine decît d-l d'Argenson, și este și om îndrăzneț, hotărît și priceput.

— Spune-i să poftească mîine, înainte de sfat, în cabinetul meu.

A doua zi Pekom primi de la Regentele ordinul formal ca să întocmească un corp de poliție secretă, cum va crede de cuviință.

El alese din oamenii săi nouă zeci de ostași, vînjoși, hotărîți și devotați din acea miliție odioasă. Le ordonă să cutreiere străzile ziua și noaptea travestiți în burghezi și bine înarmați. Aceasta voia să zică, cum s-a zis mai tîrziu, a se face ordine cu dezordine, căci era interzis gărzilor franceze să se arate pe stradă înarmate ori travestite și asta sub pedeapsă cu ocna. Reputația acelor soldați era făcută. Ca organizație, ei nu însemnau mare lucru, singuri, ei nu erau mai prejos decît Cartouche nici în dibăcie, nici în îndrăzneală, și se săvîrșeau puține nelegiuiri în Paris, în care să nu se fi găsit un guard francez.

La sfîrșitul lunii iulie fu arestat și depus la Chatelete un guard din compania lui Villiers, anume Paul Tessier poreclit Saint-Anger. El se supără și atrase atenția lui Le Blan, ministrul de război asupra acestei organizații mai potrivite ca să mărească numărul relelor decît să aresteze pe Cartouche !... Dacă din întîmplare n-ar fi existat o bandă de hoți în Paris, acesta era singurul mijloc de a crea una sigur pe banii statului.

Aşa era atunci poliţia parisiană măcinată între autorităţile cele mai deosebite, părăsită la voia întîmplării. Şi totuşi din această măsură ciudată şi nenorocită trebuia să iasă întîmplarea mult dorită, arestarea lui Cartouche.

Regentele menţinu organizaţia lui Pekom şi evenimentele dovediră că făcuse bine.

La început fu mare zăpăceală între haimanalele de noapte şi ostaşii lui Pekom. Pe de altă parte d-l d'Argenson prevăzu o nelinişte de alt soi, disputele dintre vrăjmaşii înverşunaţi ai Băncii lordul Delmott şi d'Espinac. Directorul Law, dăduse Băncii drept chezăşie pămînturile nelucrate ale coloniei de la Mississippi, ele adunînd cu stăruinţă din Franţa şi chiar din străinătate, coloni şi femei ca să populeze acele singurătăţi americane. Recrutorii lui Law nu se deosebeau de cei ai armatei. Ei se urcau pe un butoi sau pe o bîrnă şi adresau celor care căscau gura următoarele:

„Cu încuviinţarea Majestăţii Sale vin să vă arăt foloasele care se dau celor primiţi în colonii. Aţi auzit despre găina cu ouă de aur? Asta se află în Indii, prietenii mei.

Poftiţi aur, mărgăritare, diamante, drumurile sînt pardosite cu ele şi nu veţi avea decît să vă aplecaţi ca să luaţi cîte vă vor cere inima. Nu vă mai vorbesc de rodii, portocale, banane şi alte mii de poame delicioase care cresc de la Dumnezeu în acel rai pămîntesc.

Părinţii voştri vă spun că sălbaticii mănîncă pe europeni cu piper şi cu oţet!... greşeală! rătăcire deplină!... Fleacuri!... Toate astea erau pe vremea lui Robinson Crusoe! Astăzi sălbaticii sînt blînzi ca mieii şi ne iubesc ca pe fraţi".

Aici se aflau lucrurile cînd lord Delmott aflîndu-se la d-l d'Argenson, îi zise în graiul lui:

— Compania trebui dus Mississippi tot haimanale cari fac vouă psitt! psitt noaptea ca zugrume voi.

— Milord are dreptate, sprijini întunecatul d'Espinac care era de faţă, ar trebui strînse toate muierile, care bat străzile Parisului. Să le ridice fără judecată şi fără tărăboi, să le lege împreună cu ibovnicii lor şi să-i pornească pe toţi în ţara scumpă a d-lui Law.

— Treaba asta e mai cumplită şi mai primejdioasă decît credeţi, răspunse d'Argenson. Multe nevinovate ar putea fi luate drept femei de stradă şi asta ar fi îngrozitor.

— Ce face cu asta, zise d'Espinac. Se va învinui banca nu poliţia.

— Aoh! strigă Englezul, asta fost foarte bun. Toate proaste acţiuni ar căzut de odat'.

— Daţi un premiu pentru femei, d-le conte şi veţi găsi îndată recrutori.

— V-aţi obliga dv. ca să-i găsiţi, d-le d'Espinac.

— Da, d-le conte dacă m-ați autoriza. Aș alege oameni care n-au teamă de nimic, pe scurt, pe cei mai dîrji ticăloși. Acestor oameni le-aș da uniforma strălucită ca să se ducă și să se impună mulțimii. O lefșoară neînsemnată pentru zilele cînd vînatul ar fi rar și un premiu de zece franci de cap de femeie.

— Prea costisitor.

— Să punem atît pentru un bărbat și o femeie.

— Tot prea scump.

— Nu e vorba d-le locotenent general, de o tocmire ursită să țină cît monarhia, ci numai cît va ține Banca.

După cîteva zile, d-l d'Argenson întocmi o companie de adevărați tîlhari, însărcinați să răpească fete și femei din popor pentru Mississippi. Fură botezați, ticăloșii aceia, Copoiii Mississippiului.

Indignarea și spaima pricinuite de această mîrșavă tocmire ajunseră în curînd la capăt. Nimic nu se născocise mai viclean ca să dărîme Banca Regală. Law zadarnic protestă. Parisienii nu vrură să vadă decît oameni d-ai lui în acei hăitași care în cîteva luni, ridicară la întîmplare peste cinci mii de oameni.

Law se simți pierdut.

Lord Delmott își frecă mîinile de mulțumire și d'Argenson se socoti răzbunat. Dar Cartouche? El se văzu tare amenințat și chiar jignit. Sexul încîntător, pe care îl asmuțise asupra Parisului, fu zeciuit de hăitași și nu mai vru să calce afară din mahalaua Montmartre. Căpitanul și locotenentul Balani începură să se teamă ca nu cumva nemulțumirea să nu ducă la trădare.

Coborîră la Spada Regală, unde credeau că puteau găsi mai multă siguranță decît la Pistol.

DOMINIQUE DĂ IARĂȘI PESTE JEANETON VENUS

Cartouche nu prea era în toanele lui cînd sosi la Spada Regală. Simțea că norocul se întoarce împotriva lui. Marele căpitan se îndoia de izbîndă. I se părea că-i apusese steaua.

— N-ai crăpat, Venus? zise el celei dintîi cunoștințe ce-i ieși în întîmpinare.

— Am mai păstrat vreme ca să te iert, Dominique al meu, răspunse ea.

Cu rîsul amar, cu mutra-i scîrbită, dete din umeri. Apoi, dîndu-i un pumn în spate, pumn drăgăstos cum e de obicei la asemenea ființe, el îi apucă mîinile, o frînse de mijloc ca și cum ar fi vrut să-i arate că tot era cel mai tare, și-i puse pe buze un sărut răsunător. Pacea se încheiase. Din preliminarele păcii Jeaneton nu ținu minte decît sărutul.

— Vei fi a paisprezecea mea nevastă, zise el.

— Aş ! prinţesa ta nu se mai pune la număr? Ai rămas tot la a treisprezecea? Erai drăguţ totuşi ca gentilom !. . . dar putina miroase multă vreme a varză, ea o fi pipăit pe sub vesta ta brodată şi o fi mirosit pe omul meu. Lasă, căpitanul meu, o mitocancă frumoasă e mai bună pentru tine decît o prinţesă. Asta care mă vezi lesne aş fi ajuns cucoană Regentului, dar cine era să mi te mai facă ,,uţa ! uţa !", ele nu se pricep ca noi astea la desfătări.

— Muieruşca asta, zise Balani, e totdeauna veselă. Mie-mi place asta. Şi apoi unde mai pui că e superbă femeie?

Apoi se aşezară la o masă într-un colţ, spuseră prostii, dar vorbiră şi de afaceri, Cartouche cerîndu-i să spună cu cine se mai întîlnise.

— Cu Ratiboul care m-a îngrijit . . . apoi cu d'Antrag care a venit să mă vadă, după tine, cu blonda care a cerut pe văru-tău Tantonaş.

— Bun. Cît despre Tantonaş, o să mergem să-l vedem îndată. Avem un sac cu tot felul de mărunţişuri pentru el. Nu-i aşa Balani?

Cînd să plătească, Jeaneton şi Balani nu mai aveau pungile cu bani.

Cartouche aruncă pe masă două pungi, hohotind de rîs. El îi buzunărise pe amîndoi, cît stătuseră de vorbă.

Tăinuitorul la care mergeau cei doi tîlhari să vîndă cele ce adunaseră în ultimile nopţi, şirul Tanton era unchiul lui Dominique dinspre maică-sa şi negreşit îi dăduse odinioară lecţii de hoţie.

Arestat cel puţin o dată pe an, de la 1695 încoace, el scăpase regulat din mîna gărzilor lucru care se lămurea prin faptul că el era hoţ, tăinuitor şi copoi.

Cînd acest golan bătrîn bătea pietrele de pe drum sau număra cuiele de la uşa închisorii, femeia lui, cutră vrednică de dînsul, ţinea prăvălia, iar fiul lor lucra cu Cartouche.

Intrînd în prăvălioara întunecoasă şi împuţită de seu în care Tanton avea tejgheaua, Cartouche şi locotenentul său găsiră pe Martin, fiul lui Tanton certîndu-se cu maică-sa, iar tatăl lui era iar la închisoare, dar nu pentru un furt banal ci pentru o nelegiuire, şi anume că era unchiul lui Cartouche.

Bătrîna Tanton începu să se vaiete ce vremuri grele trăia de cînd aurul şi argintul nu mai fac parale.

— Îmi pare rău Tantonă, zise Cartouche, dar aveam un sac de dat cu asemenea lucruri.

— Oricum, arată-mi, zise bătrîna.

Balani deschise o geantă de piele şi scoase o mulţime de lucruri : şaisprezece ceasornice cu şi fără lanţuri, opt tabachere, două măciulii de bastoane, paisprezece inele, cercei etc.

Bătrîna lua lucrurile, le cerceta și le punea la loc cu mormăieli de dispreț care îi erau obișnuite. Ea mormăi o socoteală în gînd ca un iezuit, care își zice „Tatăl nostru“ și spuse în sfîrșit: două sute de franci. Prețul de pe urmă nepoate, și pentru tine; pentru că și evreului meu i-a intrat frica în oase, zice că-l pun în primejdie fiindu-ți mătușă.

Bătrîna numără zece ludovici în mîna tîlharului care-i întoarse spatele și plecă la Spada Regală, gîndind cum să se asigure de tăcerea lui Martin.

TOȚI TREI LA SPADA REGALĂ

Bietul Tanton era un băiat de vreo douăzeci de ani căruia nu i-ai fi dat mai mult de șaisprezece, unul din acei pui triști ai vizuinelor pariziene. Născut de părinți săraci și cu totul necinstiți, el crescuse în dragostea nelegiuirii, în gustul vițiului și în disprețul legilor. Niciodată nu văzuse o faptă bună. Tatăl său îi era exemplu și i se păru un erou.

Totuși avea o patimă pentru o prostituată din vizuina Icoana-Precistei, acea blondă care veni să întrebe de dînsul la Spada-Regală.

Cele două ființe prăpădite, în stare de orice mîrșavă nelegiuire, insuflă lui Cartouche și lui Balani o firească neîncredere.

În sala cea mare de la Spada Regală ei găsiră pe d'Antrag, un ostaș cam fudul care, de cînd fugise din armată, își da ifose milităreşti.

El se zbîrli văzînd pe fiul lui Tanton împreună cu vestitul lui verișor.

— Sînteți tot prieteni buni, Tantonaș și tu?

— Da venim din strada Bretaniei ca să facem negoț.

— Bine ai face să o cam rărești de pe acolo. Așa-mi bate mie capul.

— Nu te sfii, d'Antrag, știu bine că Tanton este un sticlete și că nevastă-sa e o scîrbă. Dar cu fiul ce ai? întrebă Cartouche să citească în ochii lui.

— Îl judec după părinții lui și după femeia lui, Blonda. Știi ce mi-a zis ea? Să nu te superi, dar iată:

„— Zău așa! Am să mă las să mă biciuiască, să mă înfiereze, să mă răpească pentru Misissippi, că m-am săturat de meserie; i-am spus-o și lui Martin și l-am oprit ca să mai umble cu văru-său. Mult mai bună ar fi o prăvălioară! Cît despre Cartouche cu ce e mai bun decît un negustor?... Ne dă fiori de groază în toate nopțile și nu-i face pielea nici măcar cît vrea să i-o cumpere d'Argenson“.

— Asta a zis, și i-am astupat gura cu un pumn, de s-a dus grămadă pe scînduri, apoi am învîrtit de două ori cheia la ușa cămăruței mele și am venit să-ți povestesc întîmplarea.

— Bine, nu sufla nimic, zise Cartouche posomorît.

În vremea asta Jeaneton adusese o butelcă şi, ciocnind mereu cu văru-său de mîna stîngă, îi zicea dacă n-a văzut-o pe Blondă? Or fi prins-o hăitaşii.

Hăitaşii ăia cu haine roşii şi cu pene la pălărie? Se prea poate? aşa ceva se întîmplă în toate zilele.

— Ce vorbiţi? zise Cartouche apropiindu-se de masă.

— Că poate Blonda să fi fost prinsă de hăitaşi, răspunse Jeaneton.

Faţa lui Tanton se crispă.

— Aide, urmă Cartouche mulţumit de neastîmpărul tînărului, pregăteşte-te să mergi după dînsa. Au să te fure şi pe tine.

— Oh! oh! s-o vedem şi pe asta.

— Dacă te cere ea, au să te ia ca să vă cunune. Fetele nu pornesc în Indii nemăritate. Tantonaş ai să fii prea bucuros să pleci cu dînsa nu-i aşa?

Atunci Jeaneton interveni de milă pentru cel slab:

— Dominique, zise ea, lasăl-n pace pe Tantonaş. Era galben, iată-l verde. Voi sînteţi ăştia care vă bateţi joc de dragoste ca de pisici leşinate. Mie-mi plac îndrăgostiţii.

— Pe seama ta, zise Cartouche.

— Mai întîi pentru mine, apoi şi pentru alţii şi mai apoi pentru nenorociţi. Era o vreme cînd scîrbeam pe bărbaţi ca şi lu[illegible]elele... dar acum cînd văd biet îndrăgostit... doamne!

Şi începu o poveste lungă cu întîmplări din viaţa ei de toate zilele, timp în care Tantonaş sfîrşi prin a rîde... Jeaneton ajungînd la ţintă. Cartouche se folosi de acest moment şi pofti pe băiat să meargă cu el să conducă pe Balani care, zice dînsul, stă la cîţiva paşi d-acolo, în dosul Bastiliei.

Martin Tanton se învoi.

D'Antrag părăsi pe Cartouche, după ce schimbară împreună încet cîteva cuvinte şi cîteva semne.

Apoi cei trei plecară de la Spada Regală, făcîndu-se tot mai întuneric cu cît înaintau spre năpraznica cetăţuie.

La spatele Bastiliei era un canal mare, care lega Sena cu haznalele cetăţuiei. Canalul n-avea pălimar. Locul n-avea lămpi şi era aproape pustiu.

Deodată, la cîţiva paşi dincolo, Cartouche puse mîna repede pe umărul vărului său:

— Stai, zise el, la ce să mergem mai departe?...

— Ah! da, şanţul... zise Tantonaş fără grijă.

— Vere, începu Cartouche, ai să mori.

— Eu! Ce spui! strigă Tanton.

— Blonda te-a condamnat şi va muri şi ea de asemenea. Ea a zis lui d'Antrag că nu-mi face pielea nici atît cu cît vrea să mi-o cum-

pere poliţaiul. Blonda e prea limbută şi tu, băiete, prea îi eşti prieten şi nu prea avem încredere în tine; tu ne-ai vinde întocmai ca şi spionul de tat-tău.

— Dar, Dominique! oh! că n-am făcut nimica. N-am zis nimic niciodată, nicăieri...

Apoi, văzînd pe celălalt cum ridică braţul în umbră, băiatul începu să strige:

— Iertare! iertare!... Milă!...

Apoi, cu un glas ascuţit ce se pierdu în noaptea adîncă:

— Ucigaşii! ţipă el.

Vru să fugă, dar peste putinţă.

În faţă doi inşi şi la spate şanţul. El se opri sub cuţite mormăind încă: Dominique!... apoi căzu mort.

Cu o lovitură de picior, Balani îl azvîrli în apă.

— Du-te putoare!

— Mîine mă duc să văd ce o fi făcut d'Antrag cu Blonda, adăugă Cartouche.

CE A FĂCUT D'ANTRAG CU BLONDA

Căpitanul plecă în zori la d'Antrag. Acesta locuia în strada Sticlarilor în odăile de slugi ale unei case mari, unde se pătrundea printr-o curte întunecoasă şi noroioasă.

Acolo tîlharul ţinea o odaie cu ibovnica lui.

Pe pardoseala acelei odăi lăsase d'Antrag pe Blonda ameţită de o lovitură de pumn. El îi spusese înainte de a pleca că va avea nevoie să fie singur cîteva ore, dar că avea să se întoarcă înainte de miezul nopţii, cînd ea i-ar fi putut fi de folos.

El găsi pe Blondă stînd pe pat şi aşteptîndu-l. D'Antrag scăpără şi aprinse o lumînare. Luă o piatră de călcat care se afla pe sobă şi-şi ascuţi cuţitul.

Blonda, mută de groază, îi urmări toate mişcările.

Mulţumit de cuţitul lui îl înfipse în spatele Blondei. Îi atinse inima. Moartea fu imediată. Se hotărî să secţioneze corpul şi să-l scoată pe părţi.

Atunci sosi şi ibovnica lui.

Acea cutră vrednică de dînsul, păru plăcut surprinsă şi petrecu mult cu rîsete tîmpite şi sălbatice, batjocorind farmecele fetei pe care o luase drept rivală.

Apoi zise ibovnicului său:

— Am să te ajut, eu duc capul.

Această groaznică scenă face parte din istoria lui Cartouche.

Membrele victimei erau împrăştiate pe jos, cînd Cartouche bătu la uşă într-un chip deosebit.

Ucigașul îi deschise îndată.

— Iată omule, treaba este gata.

D'Antrag îngrămădi rămășițele sîngeroase ale Blondei. Toate încăpură, afară de cap.

Plecară la gîrlă. Ucigașul luă coșnița la spinare, femeia lui îl urmă cu capul victimei în șorț și Cartouche închise alaiul. Aveau un drum destul de lung de făcut.

Ajunși la podețul de la Hotel-Dieu, amîndoi coborîră pe mal și deșertară rămășițele omenești în Sena, apoi plecară fără să fi fost văzuți de cineva.

După două ore, în tot orașul nu se mai vorbea decît de acest fapt nemaipomenit.

La început se rîsese de isprăvile lui Cartouche, făcuseră haz de bătălie, păcălelile și gîtuirile poliției. De astă dată existența lui Cartouche apăsa asupra Parisului ca un vis urît.

Locotenentul general își bătea slujbașii săi, aceștia subalternii lor care se răzbunau pe arcași și sergenți. Soarta lui Tanton și a lui de Lerm înspăimîntase pe copoi.

D'Argenson nu mai mergea seara la Chayot decît cu gardă.

La vestea celor de pe urmă legiuiri îl chemă pe Paustel și-l întrebă ce părere are, oferindu-i prilejul de a se face vestit. După lungi frămîntări Paustel îndrăzni să spună că știe unde se află Cartouche. Își aduse aminte de Jeaneton.

ÎNTRE EMELINE ȘI FANCHETE. DESCOPERIRE ÎNSEMNATĂ

Dacă publicul era îngrozit, ce trebuie să fi simțit aceia care-l cunoscuseră pe Cartouche? Doamna de Boflers, care pînă atunci ținea cu el nu îndrăzni să-l apere și, ca să nu se dezmintă, pretindea că nu era dovadă ca el să fie înfăptuitorul acelor nelegiuiri.

Emeline și Fanchete erau pătrunse de groază și d-abia îndrăzneau să-și spună una alteia ce gîndeau.

D-ra de Fulda se gîndea că stătuse sub același acoperiș cu omul acela, că mîncase pîine furată de mîinile lui sîngeroase, că fusese cît p-aci să fie a lui. Și chiar în acest ceas ea se afla în legături cu un prieten al acelui nelegiuit. Căci, doctorul Ratiboul să fi fost el cu mult mai bun decît Cartouche și chiar dacă ar fi fost, lucru de necrezut, un om de treabă și cinstit, oare nu era și el mînjit prin prietenia lui cu tîlharii?

Un moment, îngăduința ocrotitoare a ducelui d'Orleans îi păru că dezvinovățea pe doctor, dar după gravele nelegiuiri de la Char-

trause, de la Bastilia și a femeii ciopîrțite, Ratiboul i se arăta prea asemenea lui Cartouche și se gîndea să rupă orice relații cu el.

Gușa-Mierloiului devenise tristă, nu mai cînta. Adeseori se închidea în odaia ei și, cînd ieșea, era cu ochii roșii. Trecutul ei o chinuia.

Balani !... acum, pentru dînsa, amintirea acelui om era o remușcare. Printr-o urmare a reacției sufletești, ea începu să iubească pe fetele cuminți. Domnișoara de Fulda rămăsese neprihănită... Ea o adora.

Pe lîngă căpitanul Balani, pe care îl acceptase din pricina slăbiciunii ce avea pentru amantul ei, ea mai suportase apropierea lui d'Espinac.

În desele alergături ce făcuse în slujba d-rei de Fulda, omul acela o pîndise, o urmărise și în cele din urma o acostase. Cerîndu-i vești despre Saint Loran, ea avusese nesăbuința de a-i răspunde că îl părăsise. Că nu știe unde se află, că ea locuiește la palatul de Fulda, ca fată în casă.

D'Espinac nu încetează de a o urmări propunîndu-i de fiecare dată vizite la personalitățile Parisului care ar dori s-o asculte cîntînd, dar de fiecare dată primește același refuz.

În sfîrșit, la o ultimă întîlnire, lîngă Palatul Regal, într-o seară cînd ea ducea o scrisoare lui Ratiboul, d'Espinac îi zise :

— Să știi, fetico, că eu cînd îmi pun ceva în cap trebuie să izbutesc. Tu știi că te iubesc ca un nebun.

Aceeași tăcere din partea Fanchete care iuți pasul, foarte speriată. De la această întîmplare, îi era frică să mai iasă, chiar ziua în amiaza mare. Ea trimisese de mai multe ori să i se aducă trăsura, dar greutatea de a se găsi una la vreme, o făcură să renunțe. Nu putea să nu iasă din casă, și nici nu putea să lămurească primejdia în care se afla. Ea trăia în necurmate chinuri.

Întunecatul și răzbunătorul d'Espinac n-avea s-o uite. Cum era să se răzbune el? Ce va face cu dînsa? Unde să fugă?... Erau mănăstirile dar se cerea zestre.

Rugînd-o pe Emeline să o ducă la o mănăstire aceasta-i povesti ce se întîmplă acolo. Fanchete își ascunse fața ca să plîngă și nu răspunse decît o parte de adevăr :

— Aș vrea să fug de lume !

Emeline își zise : o să-nebunească, hotărît are vreo dragoste în cap.

Frumoasa reînviată, ca toți aceia care au fost puși la grele încercări, începea să socotească aventurile inimii. Ea purta corespondență cu Imbert dar fără să se abată de la o strașnică rezervă și chiar fără ca să dea un singur cuvînt de îndemn la insistența lui. Obosită de a se afla amestecată în cele mai tragice împrejurări, ei îi era frică de tot ce putea să pară un legămînt. Lumea i se arăta presărată de curse.

Procesul ei lîncezea și-i dădea puțină nădejde. Probele fuseseră găsite insuficiente spre a stabili identitatea rămășițelor pămîntești aflate la bariera Saint Loran. Ea nici nu se mai gîndea, cînd primi de la procurorul Aulus următoarea înștiințare:

Domnișoară,

Cunoașteți puținul temei ce puneam pe cele găsite la Curtil, totuși taina, care părea nepătrunsă, s-a lămurit și mă grăbesc să v-o fac cunoscută; o datorăm d-lui doctor Ratiboul.

Acum două zile doctorul mi-a scris:

„Am primit de la d-șoara de Fulda, spre cercetare, mai multe hîrtii de-ale unchiului său. Printre acestea am găsit contul unui dentist, Engel, din strada Montmartre nr. 42. Îmi reține atenția de la început însemnătate acestui document. D-l Engel reclamă de la contele de Fulda, între altele, oarecare sumă pentru punerea a trei dinți artificiali de fildeș cu cîrligele de aur, adică dintele cîinesc din stînga de la falca de sus și doi dinți incisivi de la falca de jos tot din stînga; în sfîrșit, el mai trece la socoteală plombarea unei măsele de la falca de jos.

Acest document este o piesă autentică purtînd ca timbru în cerneală albastră: ENGEL dentist al monseniorului prinț de CONTI. Ea e semnată de mîna lui Engel, care probabil mai trăiește. Avem deci în mînă dovezile dorite, ele mi se par suficiente și de netăgăduit. Dar n-am văzut scheletul și nu pot să-l văd. Binevoiți așadar, scumpe d-le Aulus, să cercetați fălcile scheletului și dacă, precum nădăjduiesc, ele sînt neatinse, veți recunoaște bine dinții puși și măseaua plombată. În sfîrșit, dacă prevederile mele se îndeplinesc, țin contul lui Engel la dispoziția voastră".

Plin de admirație pentru descoperirea doctorului Ratiboul, m-am dus îndată la palat și am cerut voie să mă văd odată țeasta scheletului.

Lesne vă puteți închipui, d-șoară bucuria mea: nici un dinte nu lipsea și am putut pipăi cei trei dinți de fildeș cu cîrligele de aur, precum și măseaua plombată.

Fericit de această constatare, am alergat la doctorul Ratiboul, la Palatul Regal. Ieșise, el, care de atîta timp nu mai părăsise camera. M-am întors seara, încă nu venise; am mers din nou și încă nu sosise! Ce fatalitate! Numai de nu i s-ar fi întîmplat vreo nenorocire în acest oraș unde nu mai este nici o siguranță".

Această scrisoare pricinui o frămîntare puternică în pornirile d-rei de Fulda. Îi păru rău că judecase așa de aspru pe omul care punea în slujba ei un serviciu atît de devotat și atît de dezinteresat. Ca și procurorul, ea se temea de vreo nenorocire de vreme ce ea știa că doctorul avea în d'Argenson un vrăjmaș înverșunat.

Aceasta se petrecea a doua zi după ducerea cadavrului Blondei la Sena, ceea ce încremenise Parisul și-i oferise un nou imbold lui Paustel.

Neliniștea Emelinei o amplifică Fanchetei care fiind urmărită de d-l d'Espinac vedea în acesta un răufăcător pentru doctorul Ratiboul, sugerîndu-i totodată protecția cuiva: un bărbat, un tată, un frate, un soț.

Emeline se gîndi la Imbert.

UN AJUTOR. PRIMEJDIE LA SPADA REGALĂ

Agentul Paustel cunoștea de mult legăturile Jeanetonei cu Cartouche și cu Ratiboul. Întîlnind-o la morgă, el o urmărise ca să afle unde locuia și apoi văzînd că uciderea lui Tantonaș se săvîrșise aproape de Spada Regală, el credea că, Cartouche se împăcase cu Jeaneton. Dar cum să fie sigur de aceasta? Ar fi trebuit să pătrundă în vizuină și-și aminti de soarta agentului Huson.

În asemenea împrejurări un polițist recurge la un ajutor, unde drept răsplată primește dreptul să vină la Paris, unde sînt opriți de justiție să locuiască.

În această împrejurare se afla atunci o tînără femeie care locuia într-un pod din strada Franc-Bourgeoi și care spionase așa de bine la Salpetriera, unde fusese închisă pentru prostituție. Se numea Magdalina. Paustel îi propuse să se angajeze la Spada Regală spionînd cu mare atenție pe cei ce consumau în acest han.

— Într-adevăr, zise ea, chiar e drăguț hanul acela. Am trecut pe acolo, cam cînd o făcuși așa de boacănă pe la Levru.

— Ah!... dacă ai fost pe vremea aceea, zise Paustel cu însuflețire, trebuie să fi văzut acolo o fată frumoasă, înaltă cît un turn, se numea Jeaneton, și sigur că venea cineva s-o vadă.

— Era bolnavă. Nu venea nimeni, afară de un doctor, zise Magdalina punînd mîna pe frunte, așteaptă puțin, un nume al naibii, ceva cam, Ratiboul.

— Asta e, Ratiboul, zise Paustel triumfător. L-ai cunoaște? Dar de un oarecare Bourghinon sau Dominique, n-ai auzit? Nici de un cavaler de Curtil!

— Nu, răspunse Magdalina.

— Ei bine, încheie Paustel, ai să mergi acolo ca să cauți mușterii și ai să vii mîine să-mi spui dacă ai văzut pe Jeaneton, pe Ratiboul, ori pe omul pe care ți l-am descris.

Numaidecît Magdalina își luă panerașul de lucru pe mînă și o pereche de ochelari groși care ascundeau privirea ei cercetătoare.

Trecu repede pe dinaintea tejghelei, întrebă de d-na Artur și rugă să fie anunțată că a venit lenjereasa.

Magdalina se retrase deja mulțumită. Văzuse acolo pe Jeaneton și pe Ratiboul și i se păru că recunoscuse și pe omul descris de Paustel . . .Totuși, ea căută pe stăpîna casei, căci ținea să stea puțin în sală să audă vreo vorbă sau cel puțin să audă numele mușteriilor obișnuiți.

Se îndreptă deci spre tejghea, unde moțăia stăpîna hanului.

— Eu sînt cucoană Artur, zise ea cu glas dulceag. Am venit să vă ofer slujba mea. Nu aveți rufe sau haine de reparat? Neavînd ea totuși fu silită să rămînă două zeci și patru de ore timp în care adună date despre Cartouche și-l informă pe Paustel, care alergă la locotenentul de poliție. În bucuria care-l amețea, el uită să se anunțe și bătu la ușa d-lui d'Argenson.

Imbert, care în acel moment, primea ordinele șefului său, îi deschise trăgîndu-se la perete ca să-i lase trecerea.

— Domnule conte, zise el, fără să mai aștepte să fie întrebat, mîine la ora asta, la *Spada Regală*, am de făcut cea mai bună pescuire: Cartouche și Ratiboul s-au strîns cu Jeaneton la un loc. Și Paustel povesti tot ce știa de la Magdalina.

— Vei face precum am zis, răspunse locotenentul general, vei ocupa toată mahalaua cu numeroase trupe. Te pun în fruntea acestei expediții și îți dau la îndemînă atîtea companii de cîte ai nevoie. N-aș vrea să mai dau dreptul lumii să rîdă pe socoteala noastră.

— Da, d-le locotenent general.

— Pentru aceasta să ei legătura cu d-l Roger d'Espinac care a organizat aceste trupe.

— D-le conte, mă duc îndată la d-l d'Espinac, dar noaptea mi se pare neprielnică, de aceea cred mai nimerit să las treaba pe mîine.

BĂTĂLIA DE LA SAINT ANTONIU

A doua zi dimineață Emeline primi o scrisoare pe care era scris cuvîntul *„grabnică"*. Recomandare de prisos, căci scrisul era cunoscut, acela al lui Imbert. D-ra de Fulda se grăbi să o deschidă și cu o nespusă tulburare citi cele ce urmează:

Domnișoară,

Cunosc de cît folos vă poate fi acum doctorul Ratiboul, și mă socotesc dator să vă anunț că o primejdie mare-l amenință. Doctorul a plecat de la Palatul Regal și aseară am auzit pe agentul Paustel, vrăjmașul său înverșunat, zicînd d-lui d'Argenson: „Mîine, la hanul Spada Regală am de făcut cea mai frumoasă pescuire. Ratiboul se întîlnește cu Jeaneton. Vă aduceți aminte. . . fata aceea care fusese

rănită de Cartouche și pe care negreșit o caută Ratiboul. Nu pot să vestesc direct doctorul, dar poate că aveți dv pe cineva care ar putea să facă serviciul acesta".

Emeline se gîndi o clipă, apoi zise Fanchetei :

— Ascultă ce-mi scrie un prieten bun.

— Mi-e frică să fiu singură pe stradă, zise Fanchete.

— Copilărie ! Acel d'Espinac nu poate să aibă numai grija ta, bucuros ți-aș spune să ei o trăsură, dar în acea mahala populată, o trăsură atrage atenția. Spune feciorului de drum să te însoțească e un băiat viteaz.

Gușa-Mierloiului își luă inima în dinți și plecă cu feciorul care se ținea la cîțiva pași în urma ei.

Calea era lungă, ei o străbătură pînă la biserica Saint-Pavel fără nici o piedică, dar ceva mai departe, fata văzu militari care cu talia lor, cu figura și cu strălucitul lor vestmînt, o minunară. Erau hăitașii, soldații Băncii. Fanchete nu întîrzie să vadă în fața ei la stînga, o spadă găurită atîrnată de un druguleț de fier și se îndreptă spre firma aceea.

Ajunsă la han Gușa Mierloiului vorbi cu Ratiboul, care alergă să dea alarma tovarășilor.

De-abia ieși pe prag și ca și cum arătarea ei ar fi fost un semnal hotărît, o larmă se iscă în mulțime, apoi o ceată de hăitași se repezi spre han.

Ea se dete la o parte ca să lase trecerea acelor oameni și trecu de cealaltă parte a drumului, unde aștepta feciorul, cînd un gentilom în picioare în trăsură o arătă cu degetul la doi hăitași strigîndu-le :

— Înhățați-mi-o ! Repede ! Înhățați-o.

La vederea acelui om ea scoase un țipăt și căzu aproape moartă. Era d'Espinac. Fu închisă la un comisariat.

Hăitașii năvăliră în han. Se auziră detunături, Jeaneton, Ratiboul și Cartouche, care fugeau prin Piața Regală fură văzuți de Paustel. Alergară pe mai multe străzi scăpînd privirilor lui.

Un prăvăliaș care-l văzu pe Cartouche îl sfătui să intre în prima cîrciumă.

Paustel alergă. Îl vede pe Cartouche care ceruse de băut, dar privirile lor se încrucișară. Cartouche crezînd că agentul este însoțit, deschide o ușă ce dădea în sală și se face nevăzut. Suie o scară și ajungînd sus, se urcă pe acoperiș. Paustel îi urmează cu hotărîre pilda și stă mereu pe urmele lui. Urmărirea continuă. Cartouche neîndrăznind să se angajeze la o luptă pe care o știe nepotrivită, coboară acoperișul, și printr-un salt uluitor ajunge pe acoperișul casei vecine.

— Biruit ! murmură Paustel deznădăjduit.

În vremea asta, batjocoră a soartei, proprietarul căscioarei, pe care o zguduise Cartouche sărind pe dînsa, zărind pe Paustel, se agăţă de el şi-l acoperi cu ocări. Paustel este buimăcit. Fusese cît p-aci să-l prindă pe Cartouche, îi pusese mîna pe umăr... şi Cartouche îi scăpase. La gîndul acesta el rămăse împietrit. Ce-i mai păsa de Ratiboul şi de ceilalţi!... Lumea ar fi putut să se scufunde fără ca el să aibă habar!

Cînd, în sfîrşit, îşi mai veni în fire, coborî cu pas şovăind, sprijinindu-se de pereţi ca un om beat.

Strada Saint-Antoniu îşi reluase liniştea obişnuită; trecătorii se uitau la el cu mirare şi cu milă. Părea sculat după o boală grea.

DUPĂ BĂTĂLIE

Izbînda hăitaşilor fu mai mult zgomotoasă decît rodnică, mai mult aparentă decît reală. Ei răpiră cîteva fete nenorocite şi cîţiva derbedei foarte miraţi de cinstea ce li se făcea de a fi luaţi în seamă de asemenea putere militară. Singurul prizonier, cunoscut cartuşian şi de la care se aşteptau destăinuiri, smulse prin tortură, fusese d'Antrag dar izbuti să fugă.

Balani se lupta ca un drac şi scăpase teafăr. Cartouche 'şi ajunsese la Pistol, cînd Paustel se cobora după casă. Ratiboul revenise acasă. Seara, cugetînd că zăpăceala poliţiei îi dă răgaz să umble în voie vru să-i mulţumească Fanchetei şi Emelinei şi se duse la palatul Fulda.

Găsi pe Emeline în lacrimi.

— Am fost la Grand-Chatelete, zise. N-am putut să văd decît pe Imbert. I-am povestit tot şi după sfatul său am lăsat o scrisoare pentru locotenentul general, după ce am arătat scopul vizitei, făgăduiam să merg a doua zi după răspuns, dacă biata Fanchete nu va fi ridicată.

— E foarte grav, zise el, să o scoţi din gheara acelor tigri. Numai Cartouche ar putea face asta şi nu ştiu unde e. O să fac tot ce se poate să încercăm s-o eliberăm pe Fanchete.

Ieşind de la d-ra Fulda, Ratiboul merse la Aulus şi-i încredinţă preţiosul document, prin care se asigura cîştigarea procesului, constatarea identităţii contelui nemaipunînd probleme.

Se întoarse la Palatul Regal unde lăsase pe Jeaneton. Deşi aceasta n-o cunoştea pe Fanchete, ea nu rămase indiferentă la întîmplarea fetei, dar nici un gînd nu putu înlătura neastîmpărul ei pentru Cartouche. Ratiboul o asigură că ajunsese la Pistol.

Plecară la Pistol unde vorbiră numai cu Balani, căpitanul fiind frînt de oboseală. Grija cea mare era pentru Fanchete care era amenin-

ţată să ia drumul Americii. Zilnic hăitaşii sub diferite forme atrag fetele străzii, îngroşînd rîndurile celor care zilnic sînt pornite de la Roşela sau de la Havre. Toţi prietenii *scăderei* Dubois, d'Argenson, Noailles; toată partida engleză sprijină aceste răpiri. Tot discutînd astfel, Balani intenţiona să se adreseze lui Roger d'Espinac pentru a veni în sprijinul Fanchetei, spunînd: poate că voi face bine să pun în joc trecerea lui, căci s-o terminăm cu puterea este cam greu deocamdată acum cînd ai noştri sînt risipiţi.

CE SE ÎNTÎMPLASE CU FANCHETE?

Fanchete fusese tîrîtă de la început la comisariatul din apropiere într-o sală unde mai erau douăsprezece fete. Unele se tînguiau, dezmăţatele de la Spada Regală se zbenguiau cu soldaţii.

Unul dintre tinerii derbedei, care veneau şi se duceau, ca un lup în cuşcă, se opri lîngă patul pe care era întinsă fără cunoştinţă Fanchete, aruncînd priviri pline de pofte.

În acest timp, un om îmbrăcat deosebit, şi cu spadă la şold, străbătu repede sala, se opri în dreptul Fanchetei, cu vîrful piciorului izbi pulpa goală a golanului, care se grăbi să se depărteze, privi o clipă fetiţa care era lîngă Fanchete şi-i ceru să o îngrijească cu apa rece, sărurile şi pastilele ce i le va aduce un soldat. Acesta era d'Espinac.

Primind îngrijirile necesare Fanchete îşi reveni, apoi văzînd pe golanul ce se întorsese la capătul patului, puţin lipsi să nu leşine din nou, aducîndu-şi aminte cele întîmplate.

Voind să-i facă plăcere fetiţa îi spuse că un *domn mare* se interesa de dînsa şi-i povesti vizita lui d'Espinac. Din descrierea făcută Fanchete îl recunoscu pe D'Espinac şi se îngrozi.

— Ah! doamne! nu ştii zise ea florăresei, că omul acela este cîinele care a pus să mă aresteze. Doamne, suspină Fanchete, ce o fi vrînd să facă cu mine.

Convorbirea fu întreruptă de larma unei mulţimi strînse înaintea comisariatului apoi intră un soldat strigînd:

— Haide, la trăsură toată lumea!

Îngrămădiră călătorii pe pale de fîn şi porniră spre Chatelete. Aici se făcu trierea, unii mergeau la Salpetriera, alţii la Saint-Laiser sau la Madelenette.

Strînseră pe aceia pe care îi numeau deja coloni într-un colţ al depoului şi îi despărţi de ceilalţi. Fanchete, care socotea că-i cunoaştea pe toţi ţărmuşenii gîrlelor din oraş, se miră şi se sperie de aceea împestriţătură. Vizuinele de la nordul Parisului nu aveau nimic mai rău. Locotenentul de poliţie trebuia să-i treacă în revistă, să-i trieze. Munca îi era uşurată prin rapoartele comisarilor de poliţie care con-

ţineau numele, prenumele, vîrsta şi calitatea celor închişi, descoperind în acea mocirlă fete pe care şi le punea deoparte.

După cîteva ore socotind că victima sa fusese pătrunsă de grozăvia locului, Roger d'Espinac trimise doi hăitaşi s-o ia şi s-o treacă într-o odăiţă curată, cu apă şi pîine.

A doua zi veni s-o vadă, amintindu-i în ce loc se află şi aşteptînd să-şi ceară scuze, dar Fanchete îi adresă cele mai cumplite ironii. La ironiile sîngeroase pe care le auzi, d'Espinac îşi muşcă limba.

— Ah! năpîrcă, zise el, încă nu ţi-ai vărsat tot veninul. Am greşit că te-am mutat de lîngă ceilalţi ticăloşi. Îmi stai în mînă şi mă-nfrunţi! dobitoaco! Cum îndrăzneşte o otreapă ca tine să necinstească un om de rangul meu. M-ai insultat şi vreau să-ţi dau o pedeapsă cuvenită. Te răzvrăteşti, îndură-ţi ursita.

Fanchete înspăimîntată se domoli:

— Ei bine, zise ea, dacă pedeapsa mea s-a împlinit, dă-mi drumul. Mă căiesc de tot ce-am zis.

— Bine. Şi ce chezăşie îmi dai de pocăinţa ta, întrebă el?

— Doamne! Nu ştiu, zise ea.

— Dacă te las aici, vei fi împerecheată cu un golan şi azvîrlită apoi fără mijloace pe un pămînt sălbatic ca să-l îngraşi cu oasele tale. Dacă te iau cu mine vei fi ca o roabă cumpărată de la un bîlci turcesc, ca să te am pentru buna mea plăcere. Alege!

Din roşie cum era, biata femeie se învineţise, dar adunîndu-şi tot curajul:

— Aleg pe golan, zise ea.

CĂSĂTORIA GUŞEI MIERLOIULUI

Fanchete fu lăsată în odăiţă pînă sîmbătă, cînd îl rugă pe temnicer să-i vîndă un inel. Aducîndu-i banii, el pironise asupra ei o privire plină de înţeles. Dar această ruşine nu era nimic pe lîngă ceea ce o aştepta.

Pe la ora nouă i se aduse mîncare, apă, lighean, pieptene, ace de cap şi o oglinjoară ca să se gătească. Era fericită. La ora zece fu anunţată că pleacă. La uşa deschisă ce dădea în curte i se spuse că nu pleacă unii fără alţii şi-i arătă una dintre cele trei brişti care aşteptau.

Convoiul era de şaizeci de inşi de ambele sexe. Toţi primiseră îmbrăcăminte. Golanul de la Saint-Anton primise vestă, ciorapi şi nădragi. Fetele purtau panglici galbene, culoare ce înfăţişa Mississippi, ţara aurului.

La ivirea acelor trăsuri şi la invitarea de a se urca într-una, Fanchete rămase împietrită. Un hăitaş o apucă de mînă şi o tîrî spre convoi. Cînd se sui, toată trăsura aplaudă: era cea mai frumoasă.

Apoi poarta cea mare a Chateletului se deschise de perete, caii scuturară gardele lor cu clopoţei, două trîmbiţe sunară şi convoiul porni sub paza unei companii de hăitaşi călări. Printr-o întîmplare ciudată, toţi cei de la Saint-Anton se găsiră în aceeaşi trăsură : femeile de-o parte, bărbaţii pe cealaltă laviţă. Fanchete se pomeni lîngă florăreasă şi în faţa golanului. Convoiul se opri la mănăstirea Saint Martin de cîmpie. Preotul se ivi, salută pe Dumnezeu în fiinţă pe altar, urcă treptele şi începu binecuvîntarea nunţii. O scîrboasă batjocură stîrni binecuvîntarea de nuntă a celor peste şaizeci de inşi pe care nimic nu-i atrăgea unii spre alţii decît violenţa. Asta era consfinţirea răpirii, violării ; era a doua aparenţă de moralitate la ceea ce era imoral ; era să-şi bată joc de oameni şi de religie.

În momentul binecuvîntării, fiecare se repezi la „a fiecăruia", fu chiar puţină îmbulzeală, apoi căsătoria era săvîrşită, minunea amestecului cerului se îndeplinise. Şi lumea tot mai zice că sînt scrise în cer căsătoriile.

În curte sub copacii înalţi, călugării puţini şi foarte bogaţi, întinseră masa, la vederea căreia o însufleţire îi cuprinse pe toţi. Cîţi dintre ei nu s-ar fi cununat numai ca să ia parte la o aşa masă !

După ce-i îmbătaseră şi-i lăsase de capul lor, îi duceau acum la plimbare prin Paris. Beţi, zăpăciţi sau tîmpiţi, bărbaţii aveau în faţa lor femei deznădăjduite sau bete şi dezmăţate. Carnavalul nu înfăţişa niciodată asemenea privelişte parisienilor. Trăsurile însoţite de hăitaşi călări, la zgomotul fanfarelor coborîră strada Saint-Martin şi se-ndreptară spre Puntea Nouă, marele focar popular de pe vremea aceea.

Sărmanele jertfe, cu panglicele lor galbene drept coroană de nuntă, fură plimbate, arătate ca să se vadă cît erau de veseli cei care plecau. Ele rîdeau, plîngeau, cîntau fleacuri trecătorilor, cu moartea în suflet, simţind ceea ce le aştepta.

PLIMBAREA ÎNTRERUPTĂ

Era la începutul lui Brumărel, o vreme minunată, nu se putea zice că acele răpiri pentru America erau furişate sau vinovate, căci slavă Domnului nimeni nu se ferea ! Oricine putea să vadă pe aşa numitele victime. Astfel, convoiul nu pricinuia în trecere decît haz şi dispreţ, dar nici o milă.

În piaţa Puntea Nouă se făcu un popas. Un hăitaş ţinu o cuvîntare zicînd : cei şaizeci de coloni doriseră, înainte de a părăsi patria mamă, să se unească prin legăturile căsătoriei şi primiră binecuvîntarea nupţială la Saint Martin de Cîmpie. Astă-seară îşi iau adio de la

concetăţenii lor. Mîine vor porni liniştiţi spre portul Roşelei, unde măreţe vapoare ale companiei Indiilor Occidentale îi aşteaptă ca să-i ducă într-o ţară ale cărei bogăţii stăteau din pricina lipsei de locuitori. Acolo nu vor avea decît să trăiască. A face copii le va fi toată datoria şi a-i creşte toată grija.

La răspîntia Baci un nou popas pricinuit de astădată de îmbulzeală. Cîrciumarul şi băieţii aduseră tăvi încărcate cu pahare; era o înfrăţire generală. Hăitaşii nu mai putură stăpîni dezordinea creată. Unii săriră jos din trăsură, străini urcară în locul lor.

Astfel se făcu că Guşa Mierloiului, pe care o tristeţe adîncă o pironise pe laviţa ei, se simţi deodată ridicată.

Larma nu mai avea margini. Mulţimea astfel ameninţată, se aţîţă şi devenea ameninţătoare. Un călăreţ alergă să cheme sergenţii de la comisariatul din vecinătate. Multe strigăte nedesluşite aruncau neliniştea în mahala.

Sergenţii se iviră pe stradă. Publicul se repezi cum putu în alcie, în prăvălii, pe cînd cei de la ferestre indignaţi, strigau : jos hăitaşii ! Jos sergenţii !...

Cu toate astea trăsurile fură despresurate şi hăitaşii supăraţi rămaseră stăpîni pe cîmpul de luptă.

Mulţi misissippieni, pe deplin beţi, îi aşteptau rezemaţi de ziduri. Femeile, despletite, îi primiră drept mîntuitori, găsind mai prielnică sabia dictaturii, decît ghionturile anarhiei. Cînd se făcu apelul, un recrutor trecu pe călători în revistă şi-i numără. Lipseau trei bărbaţi şi două femei. Acestea din urmă erau mica cerşetoare şi Guşa Mierloiului. Se dăte ordin de plecare şi trăsurile porniră pe drumul la Maine.

În aceeaşi zi, seara, procurorul Aulus, înştiinţă pe d-ra de Fulda că procesul ei era cîştigat datorită dovezilor descoperite de doctorul Ratiboul.

Deşi îşi cîştigase toate drepturile şi averea, Emeline era tristă pentru că pînă acum nu reuşise să o găsească pe Fanchete.

PARTEA A TREIA

CARTOUCHE ÎN FAMILIE

ÎNSĂNĂTOŞIT

— Ei bine, căpitane, cum te mai simţi astăzi?

— O să văd doctore. Am făcut într-adevăr înspăimîntătoare sărituri şi mă simt zdrobit.

— În asemenea împrejurări, vătămările dinăuntru sînt de temut, zise Ratiboul, tu eşti mlădios ca o pisică. Paustel n-a vrut să sară şi la ora asta, e mai de plîns decît tine, bietul diavol.

— Ei? cum zici? întrerupse Cartouche.

— Am zis bietul diavol, prietene.

— El o să ne ducă în furci.

— Dacă va fi s-o facă cineva, numai el o va face negreşit. Imbert m-a prevenit, nu mai sîntem în siguranţă aici unde ne aflăm. D'Argenson e hotărît să ia de la ministrul de război un regiment de infanterie şi un escadron de cavalerie să ne împresoare vizuinele. Ia vacanţă, căpitane.

Pe cînd vorbea Ratiboul, Cartouche se sculă şi se îmbrăcă zicînd, în timp ce intra Balani şi Jeaneton:

— Mi-am venit la moară şi capul nu-mi va intra pe mîna lui Samson!

— Dominique, zise aceasta ridicată la rangul de a paisprezecea nevastă, stridiile sînt deschise şi vinul e scos. Minaut a cumpărat şi prepeliţe, dacă n-a ştiut să le şterpelească.

La sfîrşitul mesei, căpitanul se arătă darnic cu Jeaneton. El puse o macaroană în mijlocul unei farfurii, înşiră în juru-i monede de aur şi întinse acel desert.

— Aurul ăsta va fi talismanul virtuţii. Un poet a spus:

„Virtutea fără bani, e sculă de prisos".

Jeaneton, stînd în faţa lui, fu cît p-aci să răstoarne masa în avîntul ei de recunoştinţă şi înăbuşi pe Dominique cu numele cele mai dulci din dicţionarul de dragoste.

După ce terminară şi cu cafeaua, căpitanul şi locotenentul trecură împreună într-o odaie de la catul al doilea.

Balani îi arătă un portmoneu umflat.

— Iată scumpul meu, ce ne mai rămîne în hîrtie din cele șase milioane ale lordului Delmott. Cu astea și cu cingătoarele noastre pline cu aur putem dacă vrei să plecăm la plimbare. Am la Champagne, la Bray-Sur-Seine, o căsuță cu un petec de grădină, moștenire părintească. Am putea merge acolo pînă s-o mai potoli furia lui d'Argenson.

— De acord, zise Cartouche, sînt dornic de odihnă. Vom pleca fără să spunem nimic la nimeni. Dar unde se află satul tău și ce drum vom lua?

— Bray-sur-Seine se află între Bovin și Meutre. Vom lua o trăsură la Gantili care să ne ducă pînă la Corbeil. De acolo vom trece la Fontainbleau și apoi la Meutre.

Amîndoi plecară de la Pistol fără să sufle un cuvînt despre planul lor. În mahalaua Halelor luară o trăsură de la Gantili dar cînd să se urce se-ntîlniră cu un fanandel de frunte, Cavalerul.

— Cum ! plecați? zise el. Unde vă duceți?

— Ei bine, prietene, sîntem hărțuiți al naibii, și plecăm din Franța, ne ducem în Englitera, lîngă vestitul nostru confrate din Londra, Jack Shepard care ne așteaptă.

Numele lui Shepard era cunoscut la Paris și tîlharii îl proclamară Cartouche al Tamisei.

— Fericită Londra, zise cavalerul, o să aibă în sînul ei pe cei doi oameni mai mari din lume.

După cîteva zile, toată lumea știa că Balani și Cartouche erau la Londra împreună cu Jack Shepard. Această veste găsi crezămînt încît mulți biografi de-ai lui Cartouche povestesc călătoria lui în Englitera și relațiile lui cu *cavalerii cetei*.

CARTOUCHE CUNOAȘTE FOLOSUL JANDARMERIEI

Călătorii noștri ajunseră prea tîrziu la Corbeil și fură nevoiți să doarmă într-un han țărănesc, afară din oraș. Era deja întuneric cînd ei străbăteau pădurea Senardului. Întunecimea marilor copaci înșirați pe marginea drumului insufla trecătorului teamă. În fiecare scorbură de copac ochiul neliniștit părea că vede ascuns un răufăcător.

A doua zi în zori, ei luară o altă trăsură ca să-i ducă la Fontainbleau. Erau bine îmbrăcați, aveau figură de oameni cumsecade și le fu ușor să găsească o trăsură potrivită.

După ce dejunară, apucară pe drumul ce duce la Corbeil, cînd văzură trecînd un ticălos și jandarmi însoțiți de mulți țărani.

Se apropiară ca să vadă mai bine și întrebară ce a făcut omul acela. Era un tîlhar de drumul mare pe care l-au prins în pădurea Sevastului. Drumurile Fontainbleaului erau îmbîcsite de tîlhari.

— Dezgustător lucru ! zise Balani.

— Hai ! adăugă Cartouche și se mai plîng la Paris de Cartouche.

De cînd se coborîseră la smerita condiție de oameni cumsecade și călătoreau cu buzunarele pline de aur și de acțiuni, eroii noștri își schimbaseră părerea, considerînd că este bine că din cînd în cînd să mai fie spînzurat unul-doi tîlhari, cel puțin la țară.

— Drace ! zise Cartouche, numai jandarmii, sergenții și judecătorii au nevoie de nelegiuiri. În ce mă privește, destul am muncit pentru oamenii ăștia, și bucuros m-aș lipsi de hoți.

— Mărturisesc, zise Balani, că vederea acelui ticălos tîrît la temniță m-a dezgustat. Nimic mai frumos decît virtutea ocrotită de jandarmi. Virtutea cu obrajii rumeni, cu gușuliță sub bărbie, cu bidonașul de coniac atîrnat cu lănțișor de aur după gît nu este oare de o sută de ori mai presus de nelegiuire, această lihtă cu ochii aprinși, cu barba încîlcită ? Nelegiuirea ?... Ah ! Mulțumit sînt că m-am lepădat de ea. Am făcut tot ce se putea mai înțelept.

— Era și vremea, încheiă Cartouche.

A doua zi de drum trecu iarăși cu bine. Se odihniră cîteva ore la Fontainbleau. Regentele nu mai călca pe acolo, iar regele era prea tînăr încă să meargă la vînătoare. Orașul și împrejurimile pădurii erau în mare suferință. Toate nenorocitele sate și cătune care țineau de oraș, după regulamente, erau bîntuite de animalele de vînat.

Nenorocitul țăran, deznădăjduit venea împotriva legii, tot bătîndu-se cu paznicii ajungea tîlhar. Numai frica-l putea opri ca să nu tragă asupra unui senior ca și asupra vînatului ; în chipl acesta, împrejurimile erau bîntuite de ceea ce se numea *ucigaș de țară*.

Pe lîngă bandele acestora din urmă, cetele contrabandiștilor de sare țineau cîmpul din jurul Parisului sub comanda a doi vechi ofițeri, Razoir și Coliveri. Avocatul Barbier, în 1718, îi socotea în număr de șapte sau opt mii.

În sfîrșit nu le mai rămăsese decît un conac pînă la raiul cîmpenesc visat de ei. Nimeni nu i-ar fi bănuit, oameni așa de bogați trecînd așezați pe cîte o pală de fîn sub coviltirul cenușiu al carului. Drumul la Meutre nu semăna cu cel pe care îl străbătuseră.

Se-nsera. Vremea se stricase, cerul se-norase și cădea o ploaie măruntă și prelungită. Această duioșie a lucrurilor stîrnea pe aceea a sufletelor. Deodată calul, care mergea somnoros, se opri.

— Nu, domnule, răspunse țăranul cu glasul răgușit de spaimă, sînt oameni înainte, uitați-vă.

Cartouche se aplecă afară din coviltir şi prin întuneric zări doi oameni, care ţineau calul de zăbale.

— Ţărane ! zise atunci cu putere unul dintre cei doi oameni, opreşte ori eşti mort.

— Nu sînt decît doi, şopti Cartouche lui Balani.

— Bun, şopti acesta, să-i lăsăm să se apropie. Scapă cine poate.

El sări jos şi Balani după el. Dar cît de sprinteni să fi fost, ei fuseseră observaţi de cei doi tîlhari care puseră caii în goană ca să-i urmărească.

În acelaşi timp, dintr-o colibă pe care ei n-o zăriseră şi care se afla la cîţiva paşi lîngă drum, se repeziră oameni înarmaţi şi purtători de torţe şi felinare. Erau vreo duzină şi printr-o mişcare luară pe fugari la ochi.

Cartouche, bazîndu-se pe agerimea lui, sări şanţul de lîngă drum. Cîteva gloanţe îi şuierară pe la urechi. O apucă razna peste cîmp.

Trei-patru tîlhari se luară după el şi-l ajunseră. Trebuia să se predea şi se crezu mort. Balani fusese prins.

Cînd amîndoi fură aduşi sub pază bună li se porunci să se culce în noroi cu faţa la pămînt şi se supuseră.

Chirigiul prea sărac ca să tremure, stătea nemişcat în mijlocul drumului.

Întrebat unde le sînt lucrurile şi de unde vin el le răspunse că n-au lucruri şi că vin de la Fontainbleau. Căpetenia se întoarse atunci către cei doi călători spunîndu-le să se ridice. Cînd amîndoi fură în picioare le spuse că ei nu sînt oameni răi. Nu fac rău de plăcere ca tîlharii şi Cartuşienii. Sînt bieţi ţărani sărăciţi de lege şi nevoia îi scoate la drum. Le ceru bani. Balani şi Cartouche scoaseră pungile şi-şi goliră buzunarele, apoi dă cinstitului tîlhar de drumul mare pistoalele lor, ceasornice, crezîndu-se scăpaţi.

— Mai aveţi şi alte buzunare, întrebă tîlharul. Uite colo sub haină ?

— Nu-i nimic interesant pentru voi, zise Cartouche, lăsînd să se vadă portmoneul său, nişte hîrtii.

Dar cînd Balani îşi desfăcu haina i s-a văzut cingătoare.

— Ah ! ah ! zise cinstitul tîlhar. Dar asta ? un chimir. Şi pipăi. E doldorica barem ? adăugă el.

Şi zicînd astfel el desfăcea chimirurile celor doi călători, chimiruri pline de aur.

— Să-i omorîm ! strigară cîţiva inşi indignaţi de purtarea călătorilor.

— Nu, nu, răspunse căpetenia, fără moarte de prisos ; că nu sînt nici nelegiuit, nici Cartouche.

Auzind asta, eroul nostru se gîndi de ce nume rău se bucura pe la ţară.

— Ei bine, zise el, da aţi spus cu glas tare că nu furaţi decît numai ca să trăiţi, şi văd că ne lăsaţi fără lescaie; noi cu ce o să trăim acum?

— Bine zici, răspunse vrednicul tîlhar. Nu vreau să mi se facă vină că aş fi neomenos. Cît este în fiecare chimir?

— O sută de ludovici.

— O să vă dau la fiecare cîte cinci. Nu sînteţi decît doi; noi sîntem doisprezece şi toţi cu cîte o casă de copii.

— Nu mai spune, zise Cartouche, că-mi rupi inima şi ne faci să ne pară rău de dărnicia dumitale. Dar o să vă trimitem un dar îndată ce ne-om întoarce acasă.

Această flecăreală stîrni murmure în bandă.

— Nu vezi că-şi rîde de noi? strigă un tîlhar.

— Ei şi! răspunse căpetenia, îmi place gluma; mă cheamă Jean Melun şi gîtuiesc curcile fără să le dau răgaz să ţipe.

Apoi întorcînd spatele la călători: — cale bună domnilor.

Bieţii parisieni se urcară în car, făcîndu-se cît putură mai smeriţi şi mai deznădăjduiţi. Chirigiul dăte bici calului.

Ne-au jumulit frumuşel, zise Balani. Şi asta de către cavaleri de cîmp, noi nişte Curtilezi!

— Nu era tocmai nătărău gîtuitorul de curci! zise căpitanul Pistolului cu mărinimie. Acuma ştiu ce înseamnă să fii furat. Dar mîngîie-te, o să ne răzbunăm.

UNDE POATE FI MAI BINE DECÎT ÎN SÎNUL FAMILIEI?

Această zi norocoasă se sfîrşi la Meutre. Ca să ajungă la capătul călătoriei lor Parisienii nu mai aveau decît o cale scurtă de străbătut. Vremea îndreptîndu-se, ei făcură drumul pe jos.

Erau aşa de murdari din ajun şi aveau aşa figuri jalnice încît ajunseseră să le fie frică de jandarmerie. Balani mereu furios, nu găsea destule înjurături împotriva soldaţilor pe care îi admirase la Corbeill.

După cîteva ore bune de mers, un sat mare, întins pe ţărmul stîng al Senei se arată vederii lor.

— Iacă Bray, zise Balani cu glas solemn, locul în care m-am născut.

Cu pas voios şi cu inima uşoară ei coborîră un deal plin de viţă de vie şi de piersici, la poalele căruia copii şi babe duceau capre la păşune.

Cînd intrau în uliţa mare, o fată de şaisprezece ani care se uita la ei din pragul uşii, ridică braţele spre cer şi se repezi înaintea lui Cartouche strigînd:

— Ah ! Isuse Dumnezeule ! E Jean Bourghinon, frate-meu întors din Indii !...

— Vino, Jean, zise ea ! nu mai cunoşti pe Anette a ta?

— Dar te-ai făcut aşa de mare şi de frumoasă că mă-ntrebam dacă cu adevărat tu erai.

— Vino, mama o să fie foarte bucuroasă cînd te-o vedea. Încă un pas şi ai fi trecut de casă.

— O căutam din ochi.

Zicînd astfel, el intră în colibă. O bătrînă, foarte curată, cu o bonetă frumoasă albă pe cap, torcea din fuior, cu faţa spre fereastră. La zgomotul paşilor, ea întoarse capul.

Cartouche se oprise cu braţele întinse. În sfîrşit mirarea amestecată cu griji, care la început se arătase pe faţa bătrînei, se prefăcu într-o vie bucurie. Scăpînd fuiorul din mînă, ea se ridică strigînd :

— Doamne ! El e !...El !...Jean Bourghinon, băiatul mamei care se-ntoarce din Indii !

Balani era impresionat de această asemănare; prietenul său cu adevărat se numea Jean-Ludovic, Dominique-Bourghinon şi semăna ca două picături de apă cu nenorocitul Jean plecat în Indii. Cartouche intră îndată în pielea personajului şi d-acum nu-i vom mai zice decît Jean Bourghinon.

Biata mamă îl crezuse mort. Indiile (aşa se numea America) părea neştiutorilor o ţară foarte îndepărtată, unde nu puteai ajunge decît trecînd prin primejdii şi care era populată de fiare sălbatice şi de căpcăuni.

— Ei bine, zise bătrîna către fiu-său — te-ai săturat de hoinărit şi îţi pare bine că te-ai întors în satul tău?

— Mi-ar fi părut şi mai bine dacă aş fi putut să aduc bruma ce-am agonisit-o. Aveam o sută de ludovici de aur în chimir ; prietenul meu avea tot atît, dar tîlharii ne-au ajuns azi noapte aproape de Meutre şi ne-au jefuit.

Prietenul meu e tot din Bray, este Jean-Pierre-Balani, nepotul lui Matei Balani, pe care poate l-ai cunoscut.

— Ah ! cu adevărat !

— Noi ne-am întîlnit în America şi ne-am întors împreună cu vaporul.

— Trebuie, zise Jean, să-mi spui tot ce s-a mai întîmplat pe aici, căci altfel se va crede că am picat din lună.

Bătrîna răspunse bucuroasă la dorinţa lui şi-i povesti toate întîmplările din sat.

După masă, ei merseră să vadă casa unchiului Matei. Era cea mai frumoasă din sat. Cît despre grădină, buruienile înăbuşiseră florile şi omizile şi cărăbuşii pustiiseră pomii roditori.

— Vezi tu, zise Balani, dacă nu ţi-ai fi găsit familia aici, te-aş fi putut găzdui. Avem cu ce petrece la Bray o iarnă. Recolta e bună. Sînt pui, raţe, şuncă, brînză... Sînt fete frumuşele; Anette aia...

— Minunat! Ia aminte este sora mea!

— Atunci, las-o pe seama mea.

— Deloc zise Bourghinon cu voiciune.

— Dacă eşti bun să mă lămureşti, zise Balani înţelept.

— Ei bine! Vreau, zise Bourghinon, ca micuţa să fie respectată, de vreme ce s-a aruncat de gîtul meu numindu-mă frate.

— Ce zici!... Aerul de la ţară te cam schimbă.

— Totdeauna am fost aşa. Îmi place să ucid pe trădător, chiar cînd ar fi vărul meu şi tai pe Jeaneton, fată bună pe care o macină gelozia. N-am milă de Emeline de Fulda, pentru că am cucerit-o, răpit-o, cu armele în mînă; nu voi abuza însă de încrederea unei nevinovate care vine la mine.

— Am înţeles, răspunse Balani. Eu nu simt ce-ai simţit tu. Fata aceea nu mi-a zis şi mie frate. Destul acum să nu mai vorbim despre asta. Fiecare cu cîte o sută de franci în buzunar vom fi ca nişte domnişori.

— Simt că-mi înfloreşte inima — zise Bourghinon de cînd mi-am regăsit familia. Da, scumpul meu, părinţii mei de la Curtil nu-mi insuflau decît dezgust. Tatăl meu, dogarul, mă bătea ca un surd; mama dezmăţată şi murdară, ţipa într-una, pe cînd noua mea mamă, curăţică, liniştită, torcînd din fuior, mi-a plăcut de la început.

Şi surioară-mea, Anette... sărutînd-o, am simţit miros de silfidă...

— Nu-ţi mai lipseşte decît frate-tău dus în Indii, zise rîzînd Balani... Ah! frumoasă privelişte ar fi dacă ar pica şi el peste noi. Ne-am topi de rîs... Se pare că Jean Bourghinon era îndrăgostit de Maturina Lapich. El îi făgăduise s-o ia de nevastă. Cum ai să faci să o recunoşti, şi ea te va recunoaşte oare?

— Am un mijloc ca să nu mă-nşel. Voi trimite pe Anette ca să mi-o cheme.

Bine zici.

— Acum am să-ţi propun ceva, să dai cu nasul pe la biserică.

— De ce asta? întrebă Balani.

— Este obiceiul, la întoarcerea dintr-o călătorie lungă, să mulţumeşti bunului Dumnezeu. Puţină sclivisealǎ de religie nu strică scumpul meu. Nu m-ai văzut azi la masă? Aici, înainte de toate,, trebuie să ne punem bine cu popa.

Amîndoi porniră spre biserică.

Vechea biserică era deschisă în toate zilele pînă la ora patru pentru două-trei babe.

De-abia îngenunchiaseră flăcăii noștri, că auziră pași și glasuri în altar a cărui ușă rămăsese deschisă. Mulțumită răsunetului bisericii cîteva cuvinte ajunseră deslușite pînă la dînșii.

— Clotildo, ai scuturat nasul lui Saint Nicolas?

— Da părintele.

— Ai grijă de panglicele Precistei pentru duminică, fiindcă asta nu-i de șagă.

— Fiți pe pace.

— Nu-mi plac fecioarele urîte doar dacă nu sînt prea minunate.

Această convorbire ușuratică nu displăcu noilor credincioși. Ei rămaseră tot în genunchi ca să asculte mai departe, dar preotul și Clotilda nepoată-sa, ieșiră din altar, și străbătînd biserica Saint Nicolas trecură pe lîngă ei.

La vederea lor, Clotilda plecă ochii rușinoasă; preotul se închină în fața altarului, apoi privi pe cei doi necunoscuți. Preotul ar fi vrut să intre în vorbă, dar cucernicia lor îl opri. Cei doi înțeleseră curiozitatea preotului și îndată se îndreptară spre ușă astfel ca să ajungă în tindă o dată cu preotul.

Preotul Budilon era un popă tînăr plin de sănătate și de putere, cu buza rumenă și cărnoasă.

Nepoată-sa, d-ra Clotilda era o tînără de două zeci și cinci de ani, oacheșă, cu ochi albaștri, cu fața drăgălașă și veselă. Gata să sară pîrleazurile ea părea că nici nu visa la așa ceva și lesne și-ar fi găsit bărbat dacă s-ar fi îndurat să se depărteze de unchiul său. Regula bisericească cerea ca preotul să aibă cel puțin zece ani mai mult decît dînsa pentru ca ei să aibă dreptul să stea cu popa, dar cînd o văzu episcopul de Melun în inspecția lui păstorească, ea-i păru așa de supusă că nu îndrăzni s-o mustre sau să o izgonească din culcușul pe care și-l alesese.

— Frumusețea, fata mea, zise el, nu e un dar de la Dumnezeu, ci mai mult o primejdie, motiv de slăbiciune și de rătăcire. Ea va atrage asupra ta clevetirea lumii. Sfințește-ți frumusețea printr-o mare cucernicie.

Și-i dete mîna ca să i-o sărute.

Îngăduința episcopului nu împiedică deloc clevetirea pricepuților din sat. Cu toate astea, preotul Budilon nu aduse niciodată neliniște în inima parohienelor sale și nici nepoată-sa nu se făcu de rîs cu vreun paroh. Purtarea lor fu exemplară.

Clotilda tocmai venise la casa popii, cînd Jean Bourghinon pornea în America, dar unchiul ei îl cunoscuse bine.

Îndată ce Jean se apropia ca să-l salute, preotul se întreba unde mai văzuse asemenea om.

— Sărut mîinile părinte, zise Jean plecîndu-se înaintea lui Budilon. Daţi-mi voie să vă înfăţişez respectele mele. Dar pare-mi-se că nu mă mai cunoaşteţi.

— Nu şi cu toate astea faţa dumitale nu-mi este străină.

— Sînt unul dintre parohienii dv. Jean Bourghinon, sluga dv.

— Ah ! Jean Bourghinon !... Cu adevărat... dar nu ai plecat în Indii, prietene?

— Da părinte, acum doi ani, dar se întoarce omul şi de mai departe. Iacă şi un alt fiu din Bray, pe care vi-l prezint Jean-Pierre Balani, nepotul lui Matei Balani.

— Ah ! prea bine. Şi el se întoarce din colonii?

— Da părinte, împreună cu mine, chiar astăzi am sosit. De aceea am venit la biserică să mulţumim bunului Dumnezeu că ne-a învrednicit să ne vedem satul.

— Foarte frumos. Ei bine, cît de veselă trebuie să fi fost mama Bourghinon revăzîndu-şi băiatul? Dar mai ales drăguţa Anette.

— Ah ! părinte, cum m-a zărit ea a alergat înaintea mea şi mi-a sărit de gît zicînd :

— Ah ! Isuse ! Iacă frăţiorul meu Jean Bourghinon care se întoarce din Indii.

— Eşti tot acelaşi care te ştiu. Nădăjduiesc că ai să vii să bei un păhăruţ la mine acasă.

— Asta nu se refuză părinte.

— Ai să-mi povesteşti toate întîmplările şi ai să vii şi cu prietenul tău.

— E cinste mare, părinte, zise el.

— Veniţi mîine după prînz, zise Budilon.

Se depărtă urmat de drăguţa lui nepoată care lăsa în urmă un parfum de tinereţe, de dragoste şi de tămîie.

Ei nu se mai vedeau, cînd cei doi prieteni rîdeau pironiţi în tinda bisericii.

— Ah ! Jeane, prietenul meu, ce fată încîntătoare?

— Ce minune ! scumpul meu.

— Ferice de Budilon !...El are o comoară. De astădată mă lipsesc de probitate şi mă fac din nou hoţ.

— Cum aşa, scumpule,? zise Jean cu vioiciune. Ce doreşti să furi?

— Comoara popii, pe fermecătoarea Clotilda.

— Glumeşti? strigă Jean. N-ai băgat de seamă ce priviri îmi arunca, mai bine, ce priviri schimbam amîndoi?

— Ah ! la naiba ! că doar n-oi fi vrînd să mă dai la o parte şi de la asta !...

— Negreșit. Mai întîi că trebuie să respecți căminul în care am să te duc eu. Te înfățișez popii și sînt răspunzător de purtarea ta. .

— Va să zică pretinzi că te place? zise Balani cu ciudă.

— Și chiar de-ar fi așa?...

— Te-aș găsi prea trufaș. N-ai pe Maturina Lapich?...

CĂLĂTORIILE ȘI ÎNTÎMPLĂRILE LUI JEAN BOURGHINON PE USCAT ȘI PE APĂ

La Bray-sur-Seine nu se afla nici un han. Și Balani fu nevoit să se folosească de patul unchiului său Matei. Aranjîndu-l, el trebui să facă un măcel de șoareci care se cuibăriseră în el.

Era osîndit să poarte asupra lui averea ziua și noaptea. Șoarecii nu fuseseră singura cauză a nesomnului. El văzuse mereu în ochi pe frumoasa fată care cumula slujba de slujnicuță pe lîngă Sfînta Fecioară, sfîntul Nicolae și pe lîngă popa. El era cu *oful* la inimă și nu putea să uite că are să meargă cu Jean în vizită la Budilon.

Dar greu i-ar fi fost să găsească în moștenirea unchiului Matei cel mai mic hîrb de oglindă și se pieptănă cum putu uitîndu-se într-o veche furculiță de fier — astfel încît nu putea să știe în ce hal arăta părul său nepudrat și vîlvoit, nici să bănuiască ce înfățișare îi dădea barba lui lungă de trei zile.

Pe de altă parte, Anette avu grijă de toaleta fratelui său, îi scutură hainele și pantofii, îl pieptănă, și-i dete astfel o înfățișare mai bună decît aceea a prietenului.

După prînz amîndoi prietenii merseră la casa popii. Budilon îi primi cu dragă inimă, dar nepoată-sa se ivi foarte puțin.

Atîta pagubă de mofturi de prisos !...

Bourghinon povesti atentatul pe care-l înduraseră, el și prietenul său, în apropiere de Meutre.

— Am pierdut astfel, zise el, rodul muncii și al lipsurilor noastre. Noroc că ne-au mai rămas cîteva acțiuni de-ale băncii lui Lew.

— Am auzit și noi vorbindu-se despre așa ceva, zise Budilon, dar țărănimea care nu știe să citească, ține mai mult la argint decît la hîrtie. Pare-mi-se că d-l de Vertpse are cîteva foițe.

— D-l de Vertpse e sănătos? se grăbi să întrebe Bourghinon.

— Tun. O să aveți amîndoi cinstea să-l vedeți la mine, căci n-o să-i pară rău să facă o partidă de cărți cu voi. În privința asta d-l Vertpse merge înaintea veacului său. Știi să joci cărți Bourghinon?

— Amîndoi știm părinte.

— Ei bine, vom petrece seri frumoase și chiar astăzi mă duc să vestesc pe d-l Vertpse. Mîine, e duminică, am prea multă treabă, dar luni, vom putea face împreună o partidă.

Cu această făgăduință, preotul și musafirii se despărțiră.

— Treaba merge strună, zise Jean prietenului săi; cu cărțile o să ne recuperăm paguba de pe drum. Oamenii ăștia nu cunosc meșteșugul de a scoate asul pe față.

Restul zilei Jean și-l petrecu întrebînd de numele țăranilor care treceau pe dinaintea casei. Anette îi descria pe fiecare.

— Pe Maturina aș vrea s-o văd.

— O s-o vezi mîine, Jeane, o să mă duc s-o chem; mama ne face șezătoare după vecernie.

La taina șezătorii, Jean fu mereu în frunte. El era făt-frumosul. O văzu pe acea fată căreia îi făgăduise s-o ia de nevastă.

Balani, care nu știa numele acelei țărănci și care o prețuise șopti la urechea prietenului său:

— Mi-ar veni la socoteală durdulia aia oacheșă.

— Este Maturina, făgăduita mea.

— Hotărît, toate sînt numai pentru tine, zise Balani cu ciudă

Jean fu foarte atent cu Maturina și ea, ca să-i placă și să nu-l refuze, mîncă tot ce-i oferi.

După ce terminară de mîncat, se odihniră puțin și bătrîna zise ștergîndu-și fruntea de sudoare:

— Ei bine, Jean al meu, spune-ne acu cum ai ajuns în Indii. Și spune mai întîi unde este țara aceea? O fi departe, sufletul maichii? Asta n-o fi cumva prin ostroave?

— Tocmai, răspunse călătorul, Mississippi și Pega unde am fost eu, se află în ostroave care se cheamă Indii. O țară măreață dar cu totul sălbatică, unde pădurile, aurul și țarinele sînt toate virgine.

— Și muierile? zise băiatul Flicotou.

— Și ele, dar numai pînă la vîrsta de doisprezece ani cînd se mărită.

— Prea de fragede, zise Maturina cu milă.

— Da ia spune-ne mai întîi, cum ai mers tu în ostroave.

— M-am dus de aici la Roșela și m-am urcat pe un vapor mare, cît o casă. Sînt înăuntru odăi de culcare și multe chilii care slujesc drept magazii. Chilie pentru pîine, chilie pentru vin, pentru iarbă de pușcă, gata să arunce vaporul în aer decît să-l dea la ivirea vrăjmașului.

— Vaporul înaintează mereu legănîndu-se din pricina talazurilor care sînt mai înalte decît casa și care mereu îl amenință să-l înghită.

Cînd eram în largul mării, cam spre seară, nori groși și negri se îngrămădesc în zare.

„— Dragii mei, zice căpitanul călătorilor, țineți-vă bine de funii și n-aveți grijă". Era furtună.

— Hei ! cînd mă gîndesc, o mie de milioane de tunete ! mi se făcuse inima cît un purice. Eram vreo zece călători unul lîngă altul cînd vaporul fu ridicat de vînt într-un vîrtej de apă furioasă. Capul și inima mi se învîrteau ! ... Care mai tare, care mai încet, fiecare crezîndu-se în stare să moară în fiece clipă și fără putere să se mai țină de funii, gata să fie rostogoliți în apă.

— Bunătatea cerului ! strigă mama Bourghinon în lacrimi, mi-a suferit, mititelul !...

Maturina de asemenea își freca ochii. Numai Balani, el nu era tulburat.

— Mai așteaptă pînă să mă jeliți, zise povestitorul, asta nu-i decît un început al nenorocirilor mele.

A doua zi cerul se limpezise și marea se potolise, căpitanul porunci să ni se dea la fiecare cîte un pesmete.

— Bun o fi pesmetele ! zise băiatul Flicatou.

— Pe cînd ronțăiam pesmetele, văd pe căpitan, privind cu ocheanul în depărtare.

— Căpitane, întreb eu, la ce te uiți așa?

— Prietene, îmi răspunse el, o să vezi îndată, e un mare vapor englez care vine de-a dreptul asupra noastră și vaporul acela e corsar. Copii după cîte văd ne-a luat dracu pe toți...

— Cum, n-ai de gînd să te aperi?

— Nu se poate !... N-am tunuri, nici destulă iarbă de pușcă. Ceea ce mă mîhnește este că or să ne arunce în apă. De-am fi barem arabi ne-ar vinde !

— Căpitane, zisei eu, o lămurire dacă ești bun : e mai bine să-ți zbori creierii decît să fii aruncat în apă?

— Poate răspunde el. Am văzut oameni care au scăpat înotînd ; dar omul care descarcă un glonț moare, afară numai dacă nu trage într-altul. În așa împrejurare e trimis ori la ocnă, ori la spital.

Răspunsul ăsta mi se păru plin de chibzuință ; dar fiind prea departe de uscat ca să pot ajunge înot și pe de altă parte neavînd pe cineva de omorît, mă hotărîi să aștept întîmplarea. Corsarul se apropia repede de noi. Minutele ne erau numărate și ca să fac ordine în socotelile mele, am coborît în odaia mea. Cînd am ajuns, vaporul se zgudui cumplit și sînt trîntit pe scînduri unde am rămas cîteva minute lipsit de cunoștință. M-au trezit țipetele detunăturile de arme. Intuiam ce se petrecea. Deja, după cum am aflat mai tîrziu, căpitanul și mateloții lui fuseseră împușcați de tovarășii mei de drum, azvîrliți în apă, era să vină și rîndul meu.

— Ah ! Isuse ! gemu mama Bourghinon, bietul meu Jean !... o să mi-l omoare și pe el !...

— Ba nu ! zise Anette.

— Ba nu ! strigă Maturina și nu l-au omorît de vreme ce uite-l aici.

— Auzind zgomot de pași, urmă călătorul și văzînd intrînd un om grozav de înalt am înțeles că-mi sunase ceasul de pe urmă. El se opri în ușa odăii mele și se uită la mine chiondorîș. Să mă fi cunoscut de undeva omul ăsta? mă-ntrebam eu și parcă-mi sclipi o rază de speranță.

Deodată el îmi întinse mîinile. Credeam că vrea să mă strîngă la piept și m-am aruncat în brățele lui.

— D-le! strigai eu, d-le ce faci?

— Sînt călăul, zise el, și te duc... La mare. Nu ești gata?

— La ce gata, Doamne! Domnule, oprește, strigai eu zvîrcolindu-mă, am să mă gîndesc, nu fac nimic pe negîndite.

— Așa, zise el, ești un înțelept.

Și mă lăsă pe podul vaporului. Gîfîiam.

— Ți-e răsuflarea scurtă, zise călăul. Cu atît mai bine o să mori mai curînd. Haide, gătește-te, îți voi înlesni celelalte; vei sfîrși numaidecît.

— Dă-mi voie zisei, aș vrea mai bine să fiu împușcat. Că mi-e răsuflarea prelungă și mi-e teamă că voi suferi prea mult.

— Cu atît mai bine, dacă ți-e răsuflarea prelungă, o să mai petreci înainte de a muri.

Mă și înhăță ca să mă azvîrle cînd se răzgîndi și dîndu-mi cuțitul lui îmi zise:

— Ia asta, dacă vrei să scapi, ascultă ce-ți zic eu. Îndată ce ajungi în fundul apei, pune ochii pe un pește mare și înjunghie-l. Peștele moare și se ridică deasupra apei; tu încalecă-l și să aștepți astfel trecerea vreunui vapor care să te salveze. Nu-ți trebuie decît trei lucruri ca să izbutești: un piept zdravăn, un cuțit și sînge rece.

Într-adevăr aveam cuțit bun, un piept zdravăn și simțeam că-mi înghețase sîngele în vine... Trecui odată pe deasupra pălimarului și pleosc!... pierii în mare.

La aceste cuvinte povestitorul se opri ca să se bucure de efectul produs asupra ascultătorilor. Un minut nu se mai auzi în colibă decît plînsetele mamei Bourghinon.

Călătorul urmă:

— Afundîndu-mă în apă, mi se păru deocamdată că aveam la fiecare ureche cîte o scoică care făcea: hu! hu! hu!. Zării atunci trei pești mari și vederea lor îmi deșteptă mintea. Deznădăjduit apucai pe unul de coadă, degetele mele încleștate pătrunseră în carnea lui și mă simții tîrît cu o iuțeală de 100 kilometri pe oră.

După cinci minute mă găseam la poalele unui tufiș năprasnic de plante submarine. După scurtă vreme simții o căldură plăcută în piept. Mi se părea că un vînt căldicel îmi mîngîia tîmplele. Era redeșteptarea, nici vorbă; dar unde se întîmpla aceasta? Murisem,

de la moartea mea, unde mă aflam oare? În mare sau în cer? Unde sînt? Murmurai.

Oh! prietenilor, cum să vă descriu locul minunat unde mă găseam? Eram într-un mic palat de cleștar prin care zăream o cîmpie împodobită cu o grădină cu zîne, flori și copaci cu culorile cele mai vii și mai deosebite. Indiile să fi fost? Nu, era fundul mării. Cu cît vederea îmi revenea, vedeam prin copaci călătorind pești de toate formele și scoici zmălțuind cu sideful lor mușchiurile și nisipurile.

Nemișcat, mut, eram fermecat de această vedenie cînd mă pomenii în față cu un tînăr înalt și frumos, în vestmîntul lui Adam, întîiul nostru strămoș.

— Ce mai faci, mă întreabă el, privindu-mă cu milă.

— Destul de bine, zisei eu, pipăindu-mă să văd dacă sînt viu, fiindcă mi se părea că mă înecasem.

— Bănuiam eu cînd te-am văzut!... Ei bine, scumpul meu domn, te afli aici la un compatriot, la Pierre-Jean-Balani de la Bray-sur-Seine, astăzi pescar de mărgăritare în apele Insulelor Begului.

Auzind acest nume, Balani tresări de mirare. Secătura, gîndi el, ce tot hăndrănește? Și plecă ochii sub privirile care îndată se pironiseră asupra lui. Jean urmă:

— Oh! ce noroc, strigai eu, sîntem tot dintr-un sat; căci eu sînt Jean Bourghinon. Am plecat prea de tînăr din sat, îmi zise Jean-Pierre, așa că n-am putut să ne cunoaștem. Iartă-mă, adăugă el, că te privesc într-o ținută care poate să-ți pară necuviincioasă. Balani mă ajută să mă scol și să mă dezbrac. Pe cînd făceam asta îl întrebai pe unde intrasem la dînsul, căci în palatul lui de cristal nu vedeam nici ușă, nici fereastră. Balani ridică o ușă de pivniță și-mi arătă apa dedesubt. Și de-acolo, mai zise el, te-am scos și te-am întins pe scînduri, frecîndu-te pe tîmple și pe piept ca să te întorc la viață. În sfîrșit efortul meu reuși.

Mulțumii din suflet lui Balani.

— Acum, zise el, să ne urcăm pe pămînt.

El trase de o sfoară și îndată casa noastră se urcă la suprafața apelor; revăzui cerul și chiar pămîntul dintr-odată. Casa lui Pierre Balani era așezată lîngă mare pe una din acele stînci durabile. Era clădită din lemn mirositor și împărțită în două părți, una pentru femei și cealaltă pentru stăpîn și slugile lui. Prietenul meu îmi arătă printr-o fereastră, pe femeile sale, în odăile lor. Erau trei de deosebite culori.

Toate privirile se îndreptară asupra lui.

— Toată deosebirea între Begu și regatul Franței, îmi zise el, este că-n aceasta din urmă se plătește mult ca să fii fericit, cauți

de toate, vrei tot belşugul şi toată îndestularea. Lumea vrea un rege mare, curte frumoasă, judecători bogaţi, gardieni, palate, temple, temniţe, teatre, spioni, jandarmi şi sergenţi pe cînd la Begu se trăieşte în lipsuri. Habar n-au de ceea ce este fericirea noastră. Statul e slăbuţ. Palatul guvernului e gol. La poartă este un singur om într-o gheretă.

Cît despre răufăcători îi dă afară sau îi închide într-o ocnă groaznică şi veche din vremea oamenilor cîini. Nenorociţii se rătăcesc acolo, fără mijloace de trai şi ispăşesc în chinurile foamei şi ale setei nelegiurile ce-au săvîrşit.

Povesti atîtea întîmplări pentru a ajunge unde trebuia şi anume la culesul de răsuri (trandafir sălbatic), care se văd atît de mult şi pe la noi şi adunîndu-le se gîndi la vremea cînd cu *cineva* care-i rămăsese la inimă culegeau răsuri de-a lungul drumului.

Toţi ochii se întoarseră spre Maturina care se roşi.

Băiatul Felicatou zise :

— Ştiu eu cine era acea cineva.

— Maturino?

— Ce Jean Bourghinon? zise fata.

— Te rog să-mi ierţi ceea ce voi spune dacă ţi s-o părea prea, prea.

— Spune atunci, Jean Bourghinon. O să fac şi eu ca aceia care se ascund după degete să nu priceapă.

— Uite că deodată răsare din ramuri o fată frumoasă, durdulie, oacheşă şi rumenă ca o răsură ; ea m-apucă de gît şi-mi întinde botişorul de culoarea florii alese. Dar de-abia mi se arătase aceea că alta ca dînsa mă apucă de mijloc rîzînd, apoi alta şi alta, atîtea vedenii cîte răsuri erau pe cîmp, şi mă pomenesc într-o tufărie mare de frumoase Maturine.

Mă mîngîia, mă răsfăţa, cum lesne vă imaginaţi ! La început tulburat, plin de veselie, apoi zăpăcit... nu mai sînt al meu, ci al lor. Licoarea aleargă prin vinele mele ca focul, îmi pare o bandă drăguţă de diavoli care mă înnebuneşte. Erau îngrămădite toate beţiile.

Dar trebuie să fug... trebuie... puterile mă părăsesc... Mor... Doamne!... să mor astfel? Îndurare!... Mă opintesc ca să scap din acel lanţ de flori... Dar nu pot, nu se poate una ca asta... mor rostind scumpul nume al Maturinei.

Deodată stolul îndrăgostiţilor dispare. Vreau să mă întorc acasă şi cu paşi şovăielnici apuc o cărare. N-are cine să mă îndrume şi din nenorocire apuc o cărare rătăcită şi sosesc astfel gîfîind de osteneală şi de zăduf la piciorul muntelui. O peşteră răcoroasă căptuşită cu verdeaţă mă îndeamnă să mă odihnesc la răcoare.

Intru. În stîncile negre şerpuiesc vine de un galben strălucitor. Nu sînt cumva în vreo mină de aur? Desfac cîteva bucăţi din stîncă :

era aur cu adevărat. Stîncile au forme ciudate, înfățișări înfiorătoare și minunate. Cînd în sfîrșit nu se satură ochii și închipuirea de atîta minunăție vreau să mă întorc. Merg... merg... dar lumina mereu scade. Întunericul se întinde împrejurul meu. Oare am greșit drumul? Mă întorc din nou. Peste tot guri noi de peșteri!...

Pe unde să apuc? Stau pe gînduri. Frica mă cuprinde... M-am rătăcit. Ei bine, o să merg tot înainte. Trebuie să dau de o ieșire. Oprindu-mă ca să-mi trag sufletul, ascult și mi se pare că aud murmure nedeslușite, un zgomot care parcă era omenesc, ceva ca o plîngere, ca un lung suspin, și o iau la picior, pătruns de groază.

Deznădejdea mă cuprinde și mă opresc. Atunci acele zgomote nedeslușite, se lămuresc. Erau gemete omenești, pe care le auzeam foarte bine care se apropiau și încă repede, din ce în ce mai repede, de mine. Îmi adusei aminte de ceea ce-mi spusese prietenul Balani despre acele vechi ocne în care se închideau nelegiuiții osîndiți ca să moară de foame și de sete. Ca să scape de moarte, ca să-și mai prelungească cu cîteva zile traiul lor grozav, negreșit, acei nenorociți se mîncau unii pe alții.

Ei alergau... Hotărît, mirosiră pradă proaspătă și gustoasă. Gîndul acesta mă zgudui așa de groaznic cum nu pot să vă spun. Gîtlejul mi se usucă, părul mi se face vîlvoi în cap, mi se părea că un deget de foc mă atingea de-a lungul vinelor. Din cînd în cînd în fuga mea smintită, simțeam parcă tot șerpi pe mine, mă izbeam de trupuri ale căror gheare mă sfîșiau; mă agățam de cîrlige care îmi rupeau carnea de pe mine.

— Oh! Isuse! oh! Dumnezeul meu! sfinte Dumnezeule! gemu mama Bourghinon. Bietul meu Jean, o să mi-l mănînce! Ah! Doamne Doamne! ce-o mai fi căutat pe acolo!...

— Nu-i nimică, mamă, zise Anette, o să vezi, Jean al nostru o să știe el să scape și din asta, lasă!

Jean Bourghinon începu:

Înfometații mă ajungeau și simțeam că în curînd aveam să cad în ghearele lor și că dinții lor aveau să mă rupă în bucăți, cînd, în izbiturile mele, ridicau un nr de praf luminos... Luai o mînă, erau putregaiurile unui stîlp străvechi și putred. Un pic de nădejde licări în inima mea... și nădejdea e putere, este viața!... Mergînd am văzut că schimbasem calea, urmînd rîndul stîlpilor, zgomotele fioroase se îndepărtară, slăbiră din ce în ce mai mult, se stinseră...

Încetinindu-mi mersul, mă încredințai că salvarea era aproape, de vreme ce simțeam în fața un aer din ce în ce mai răcoros și mai proaspăt... Dar faptul că mă apropiam de o ieșire și nu vedeam lumină îmi da de gîndit... că s-ar putea să mă aflu mult mai de-

parte de ieşire decît bănuiam. În sfîrşit, întunericul se mai rări şi văzui o gaură albastră înaintea mea : era cerul.

Ascultătorii scoaseră un suspin de uşurare, în care acela al mamei Bourghinon era mai puternic, căci era scos din inimă de mamă.

Călătorul se opri şi Balani îi zise întinzîndu-i un pahar :

— Soarbe o înghiţitură, prietene.

După ce se mai răcoriră, Jean povesti sfîrşitul călătoriei sale la Begu fără să mai intre în amănunte. El nu se feri însă ca să povestească bătălii cu fiare sălbatice şi fantastice, între altele şi şerpi înaripaţi şi cu iepuri de mare care „numai cu privirea te omoară". Aceşti uimitori iepuri se găsesc în multe poveşti din veacul al XVI-lea.

În sfîrşit, spuse el, tot vorbind cu Pierre despre satul lor natal, despre Bray-sur-Seine, au hotărît să se întoarcă lîngă ai lor.

Strînseră dar o comoară de mărgăritare, de aur şi de pietre preţioase cu care, cei din Indii nu ştiau ce să facă cu ele şi aşteptară trecerea unui vapor spre Europa. Întoarcerea pe mare îi scăpă de corsari şi la Paris de înfricoşătorul Cartouche, dar la cîţiva paşi de satul lor Meutre, fură atacaţi şi jefuiţi de banda lui Jean Melun *gîtuitorul curcilor*.

Mare nenoroc pentru Anette şi Maturina căci, fără de întîmplarea asta, ar fi fost încărcate de diamante şi mărgăritare şi pentru satul, pentru care îşi puseseră de gînd să clădească o biserică nouă. Toată lumea păgubise.

FERICITA ULUIALĂ A CLOTILDEI

După claca de la mama Bourghinon, călătorii noştri îşi aduseră aminte că fuseseră poftiţi la preot.

Budilon îi aştepta după-amiază ca să facă o partidă de cărţi. La petrecere trebuia să vină şi d-l de Vertpse (baronul Vertpse de la Lezardiere), stăpînul unui castel din apropiere. Venind adeseori unul la altul, căpetenia mireană şi căpetenia sufletească gustau mereu şi comparau comorile pivniţelor lor.

Aşteptînd sosirea d-lui de Vertpse de la Lezardiere, şi cu toate împotrivirile lui Jean şi ale prietenului său d-ra Clotilda tot aduse o butelcă de vin de Bray. Astfel la ultimul pahar, Bourghinon începu să pălăvrăgească şi Balani să facă cu ochiul d-rei Clotilda ; dar popa arzînd de nerăbdare puse capăt acestor apucături propunînd să meargă în întîmpinarea baronului de la Lezardiere.

— Asta e un semn de cuviinţă ce-i sînteţi datori, zise el. D-l nostru e luminat, dar în unele privinţi cu drept cuvînt prea mîndru de înalta lui nobleţe care trece peste veacul al treisprezecilea ; a fost unul de la Lezardiere care a fost prins împreună cu regele Jean. Moşia, odinioară din cele mai întinse a fost confiscată şi îm-

părţită de către englezi, astăzi el nu are decît un mic venit pe care regele i-l dă ca pensia lunii.

— Cum, strigă Jean Bourghinon, pensia lunii? Este cu putinţă?

— Nimic mai simplu, zise preotul, să vezi. Pensia de care vorbesc o dă regele din economiile ce le face la Paris cu luminatul străzilor cînd e lună. Acum, prieteni să golim paharele şi s-o pornim înaintea domnului.

Castelul de la Lezardiere, nu era departe de sat. Vremea se stricase, ploaia ameninţă şi Budilon se temea ca nu cumva vremea rea să fi oprit pe d-l baron la castel, dar, tocmai cînd vorbea, îl zăreşte ieşind din castel.

Îndată ce se apropie, cei trei bădărani se zăpăciră ploconindu-se la care baronul răspunse cu un semn uşor din mînă. Calul mergînd la pas, Budilon putu să-i înfăţişeze pe cei doi tineri de curînd întorşi din Indii.

— M-am gîndit, adăugă el, că Măria sa va fi curios să-i vadă şi să-i audă, şi i-am poftit să bea la mine în sănătatea Măriei voastre.

— Credeam, zise el către popa, că m-ai poftit la o partidă de cărţi. Nu găsesc nimic deosebit la oamenii ăştia.

— Da, Măria ta. Credeam că dacă i-aţi fi primit, Măria sa ar fi putut face o partidă în patru.

— Bine dar bădăranii ăştia nu pot să ţină cu noi; ştii bine că eu nu joc pe mai puţin de trei livre.

— Voinicii ăştia, zise Budilon, au făcut în Indii ceva economii. Ce ziceţi prieteni o să jucaţi pe trei livre?

— Da, părinte, răspunse Jean ca să vă facem plăcere, căci de obicei noi nu jucăm pe mai puţin de un ludovic partida.

Baronul se uită chiorîş la obraznicul pe care cu multă poftă l-ar fi biciuit. Nu mai stărui, dete pinteni calului şi plecă în goană.

— Plouă, strigă popa, binevoiţi de ajungeţi acasă înaintea noastră, Măria ta, vom sosi şi noi îndată.

— Ai scăpat ieftin, Bourghinon, cu obrăznicia ta, zise popa. Va trebui numaidecît să ceri iertare d-lui baron.

— Iertare? mai bine mă întorc imediat la mama. Dacă seniorul ăsta de trei lescăi nu se mulţumeşte cu ce-i dăm, sînt gata să joc castelul într-o partidă de pocher.

Ploaia se înteţi şi Balani uşor îmbrăcat era pătruns pînă la os. Ajungînd la casa bisericii, Budilon îl pofti în odaia lui pentru a-i da haine de schimb.

Auzind paşi deasupra capului său, domnişoara Clotilda crezu că era unchiu-său. Ea se plictisea de vorba baronului, aşa că salută pe senior şi se repezi pe scară, rîzînd; negreşit punea ceva la cale.

Din cauza furtunii, obloanele de la fereastră fuseseră închise şi în odaie era întuneric. Balani era cu capul ascuns în cămaşă, în momentul cînd intră Clotilda. Apropiindu-se de el în vîrful degetelor, îl ciupi de spate cu amîndouă mîinile.

Balani, mut de mirare, nu crîcni.

— Cum te-ai îngrăşat Eugen ! zise ea. Apoi îi lipi o palmă care trebuie să fi răsunat pînă jos la scară.

De astă-dată, Balani, îmbrăcînd cămaşa şi întorcîndu-se, pufni în rîs la vederea fetei speriate.

— Ah ! Dumnezeule, strigă ea ! nu mă aşteptam să fii aici.

— Nu e nici un rău, domnişoară, dimpotrivă ; nu e vina dumitale dacă în unele privinţe semăn cu unchiul dumitale.

— Ce-ai să gîndeşti de mine?

— Cu care mînă m-ai cîrpit? Cu asta? El apucă mîna dreaptă şi o duse galant la buzele ei.

— Doamne, suspină ea, să nu te gîndeşti la cine ştie ce alea !... Şi de altfel, unchiul pentru mine e un tată. N-ai să vorbeşti la nimeni, nu-i aşa?

— Oh ! domnişoară, dorinţa-mi de aţi fi plăcut este cea mai bună chezăşie pentru tăcerea mea.

— Să uiţi ce s-a întîmplat !... Să nu vorbeşti nici chiar cu prietenul dumitale.

— Ar trebui să am interes ca să păstrez taina. Negreşit.

— Taci, domnule ! O să se simtă lipsa mea şi dacă unchiul m-ar şti aici !... Cum să plec ca să nu bănuiască?

— Ascultă, drăguţă, ieşi, încuie binişor, d-ta baţi, toc, toc, tare, şi eu strig cu putere : nu intra ! Astfel te vei putea duce jos fără ca Eugen să te întrebe de unde vii.

Clotilda îndeplini maşinăria asta cu un sînge rece deosebit.

— Ce păcat, gîndea Balani, că mi-am pus aşa curînd cămaşa? şi coborî.

Masa de joc fusese deja întinsă, cu cărţile şi cu coşuleţele cu fise pe ea. D-ra Clotilda, totdeauna tăcută şi modestă, aducea băutură, pe cînd Bourghinon zicea d-lui de la Lezardiere :

— Voi veni la dv, Măria ta, şi vă veţi înspăimînta cînd mă veţi auzi urlînd ca tigrii din India...

Ştrengarul făcuse un plan...

— Măria ta şi domnilor, luaţi loc, zise Budilon.

PIERDERE LA JOC

A cîştiga trei franci, de la acel baron, pensionar de lună, ar fi fost o nenorocire ; a-l trage pe sfoară ca să-l cîştige ar fi fost o neghiobie.

Jean Bourghinon și Jean Pierre nu-și permiseră să cîștige decît atît cît era necesar să dea însuflețire jocului. Bourghinon pierdu, șase franci, și Balani, pierdu nouă.

— Noroc, prietene, zise el lui Bourghinon, că am jucat numai pe trei livre partida.

Bourghinon tăcu, dar prietenul său strigă, aruncînd o privire ucigătoare smeritei Clotilda zicînd că cine pierde la cărți, cîștigă la dragoste.

Cei patru jucători se despărțiră foarte mulțumiți unul de altul. Hotărîră ca, joia următoare, să se întîlnească din nou la castel.

Cînd Bourghinon rămase între patru ochi cu tovarășul său și după ce acesta povesti întîmplarea cu Clotilda rămase mulțumit de perspectiva ce se întrezărea.

— Pînă cînd te-o prinde cu nepoată-sa ... Nu fii nesocotit, scumpul meu, oamenii bisericii sînt bănuitori... Dar tu nu prea iei în seamă și nu te uiți înainte. Mai întîi, nepoata este o primejdie.

Dar o să ne săturăm îndată de toate astea. Mîine seară mă întîlnesc cu Maturina. Nu știu tocmai bine unde am ajuns cu fata asta și tocmai de aceea sînt neliniștit. Ce i-oi fi spus înainte de a pleca în Indii, și ce-o să-mi răspundă ea?

— Deci și Maturina este tot primejdie? zise Balani.

— Și dacă vom fi dați de gol unul sau altul ce vom face, o vom lua-o la picior? Să fugim plouați și tiflați noi care ne deprinsesem să tremure capitala. Din lup să te faci păstor, este cu putință? Mi se părea că visez cînd eram în casa popii, la masa de joc, în fața a doi nătîngi, care jucau cu grijă pentru trei livre. Dar pentru că am flecărit toată noaptea ca la Pistol, îți mărturisesc că acea chicuță care-mi zice frate... îmi place, mărturisesc... Simt că nu pot să mă-nsor cu Maturina și să trăiesc aici. Prevăd, trebuie să prevăd... primejdie, și mă-ntreb ce trebuie să fac.

— Lasă-mă cel puțin, zise Balani, să mă folosesc de buna mea întîmplare de azi.

— Bun!... și apoi joi sîntem poftiți la castel. De azi pînă atunci, ai trei zile ca să-ți vezi de treburi.

— Destule. Dar ia spune ce ai în cap, la ce te gîndești?

— Mă gîndesc, zise Jean Bourghinon, să jefuim castelul. Pentru asta i-am făcut curte și i-am făgăduit să-i urlu ca tigrii din India. Vreau să văd totul și să-mi fac planul de luptă. Ne-a poftit la cărți, și mai frumos. Zarurile sînt aruncate!... O întrebare însă? Pot să am încredere în tine, ca la Paris?

— Asta nu se mai întreabă, răspunse Balani.

În ziua următoare Jean luă lămuriri asupra seniorului din Bray. Era bogat? Nu era zgîrcit? Cu cine mai stă la castel. Are vreo rudă? Are slugi?

De la Anette a aflat că e bogat, zgîrcit, nevasta şi fetele le-a închis într-o mănăstire ca să pună la o parte banii pe care îi cheltuia cu găteala. Are lîngă el numai o verişoară, d-ra de Vertpse, care se crede frumoasă pentru că e nobilă, şi care se crede bogată pentru că văru-său e mai bătrîn decît ea. Slugile nu ţin la el. Are doi paznici care-şi au coliba unul în sat, altul pe marginea eleşteului. Are un om pentru grajdul lui, un bărbat şi o femeie pentru toată treaba casei. Hoţi care să-i jefuiască castelul încă nu s-au născut.

— În privinţa asta, am părerea mea, zise Jean Bourghinon şi se duse să stea de vorbă cu Maturina.

Maturina spusese că se duce la rugăciunea de seară, dar trecu prin spatele ţintirimului şi apoi pe o cărare întunecoasă sub o aleie de nuci înalţi. Văzîndu-l pe Jean îi era frică. Nu pentru că se temea de omenia logodnicului său, ci fiindcă acesta, de cînd cu călătoriile lui la Begu, se făcuse prea învăţat şi prea deştept pentru dînsa. Cum avea să vorbească cu el acuma? El vorbea franţuzeşte ca la oraş; apoi el văzuse atîtea femei goale. Numai la ideea asta ea roşea.

Jean nu era departe. La cel dintîi zgomot el ghici că era Maturina şi merse înaintea ei. Mînă în mînă, ei urmară în tăcere acea cale a dragostei pînă la o livadă împrejmuită unde intrară dînd la o parte nişte mărăcini. În acea livadă de sălcii şi de pruni, nu era nici o temere, Maturina cu ochii plecaţi, aştepta ca Jean să-nceapă vorba. Jean care se gîndea la castel întîrzie puţin, apoi deodată:

— Ce drăguţă eşti tu, Maturina mea! şi ce îndrăgostit sînt de tine. Dar tu eşti îngîndurată şi de gheaţă. Ce ai?

— Jean, tu ştii că ne cununăm amîndoi şi că trebuie să ne gîndim la asta.

— Mă gîndesc cu drag la asta, Maturina, şi gîndul ăsta îmi aleargă prin vine ca argintul viu.

— Ai învăţat să vorbeşti frumos şi eu nu mai ştiu ce să zic acuma. Mi-e teamă să nu-ţi par prea proastă.

— Ce prostie! lasă-mă să te iubesc şi curînd o să ţi se deslege limba. Deocamdată dacă vrei să vorbim hai să vorbim despre ce vom face după nuntă.

— Ho! asta nu se poate pînă ce nu vom da cu nasul pe dinaintea popii.

— Să-ţi spun eu dacă-i aşa. Cel dintîi lucru va fi, să facem copii, drace!... Îţi făgăduiesc, frumoasa mea.

— O fată şi un băiat aş vrea eu. Băiatul ca să-ţi ajute la plug şi fata ca să ne păzească gîştele.

La început tata o să ne dea două vaci. O să avem patru trîmbe de pînză pe care le-am țesut eu și mama de cînd ai plecat tu. O să-ți fac cămăși.

— Tot așa de bune ca și ale tale?

Să miros... zise Jean.

— Dar nu spui minciuni Astîmpără-te. N-auzi?... dacă nu ești cuminte — îți cîrpesc una bună la ureche știi!...

— Pe naiba! zise Jean încremenit. De aia ne-am întîlnit, ca să ne batem?

— Ba nu! Jean, răspunse fata cu blîndețe.

— Dar atunci la ce să mă bușești?

— Ca să vezi că sînt cinstită.

— Te-aș crede și pe cuvînt, draga mea. Dar pe de altă parte ce ai crede tu de mine dacă de frică nu ți-aș da nici o dovadă de dragostea mea?

— N-aș crede nimic.

— M-ai crede un mișel și nu vreau așa ceva, Maturino. De altfel nu am venit aici ca să vorbim de vaci și de trîmbe. Vom vedea de astea mai tîrziu. Deocamdată mai dezgheață-te Maturinico, și pentru că tot o să ne nuntim, hai să ne sărutăm.

Astfel vorbind, Jean o sărută zdravăn. Dar Maturina, cu grijă de cinstea ei, se smuci și-l îmbrînci cu străşnicie.

— Ah! așa strigă Jean. Ei bine ia să vedem noi.

Și fără grijă de dovezile de cinste de care erau pline palmele vrednicei țărănci el se repezi la dînsa.

Această luptă de îndrăgostiți luă o întindere neașteptată. De o parte dragoste zvăpăiată și pătimașă; de cealaltă parte, o cinste semeață. Maturina nu cruța pe Jean care era hotărît să biruiască și biata fată, care crezuse că era glumă, se rostogoli pe iarbă și în zadar ceru milă de la biruitor. Cîteva țipete, repede înăbușite nu fură auzite decît de păsărelele care zburau somnoroase lovindu-se unele de altele. Atacul fusese așa de neașteptat, lupta așa de vie și de repede, că cinstita fată, zăpăcită de atîta îndrăzneală și îndemînare, rămase neînsuflețită. Cu greu își veni în fire. Suspine adînci o înecau și picioarele tremurînd d-abia o mai țineau. Inima i se sfîșiia.

Sărăcuța n-avea la ce să se mai apere îi dovedise cinstea precum și el dragostea.

Trebuia să se întoarcă în sat. Leneș rezemată de brațul vicleanului, buna Maturina apucă din nou pe cărarea îngustă pe care venise încrezătoare și voioasă cu o oră mai de vreme. Trecînd pe la spatele țintirimului pe lîngă o cruce mare, Maturina se opri și cu un glas tot plîngător îi zise lui Jean Bourghinon:

— Jeane, ții tu minte cînd eram mici și ne jucam amîndoi la piciorul crucii ăștia... Tot acolea, acum doi ani, ne-am făgăduit să ne iubim și să ne cununăm. Jeane să cerem iertarea lui Dumnezeu de păcatul nostru și să jurăm înaintea lui ca să ne cununăm.

— Un jurămînt nu-i cu supărare, răspunse Jean. Se jură.

CÎȘTIG LA DRAGOSTE

Tot în aceeași seară, zice Eugen Budilon cugeta la cei doi tineri întorși din Indii.

— Sînt veseli, buni tovarăși, și mai ales joacă frumos... De multă vreme n-a mai avut atîta noroc la cărți... Nu-i așa Clotildo?

Smerita fată, ridicîndu-și capul de pe un gherghef, răspunse cu un surîs mucalit.

— Da, unchiule, ai cîștigat la cărți și tot îți pare bine?... Nu crezi în vorbe, zise Clotilda.

— Ah! ah! ah! vorba aia, născocită pentru mîngîierea celor ce pierd la cărți: cine pierde la joc, cîștigă în dragoste! ce prostie!... Destul e oare să n-ai lescaie, ca să fii iubit? Poate ține cineva la asemenea vorbă? Acești bieți băieți, urmă popa, nu prea cred să scoată pe multe din minți în sat.

— Cu atît mai bine pentru oițele d-tale, părinte.

— Da, drăguțo. Și cu toate astea... Cum ți s-au părut acei doi sălbatici, Clotildo. Se vede că vin din Indii, nu-i așa? Cel mai mare, mai ales, Balani, cu mutra aia a lui de dălcăuc.

— Destul de cumsecade pentru niște sălbatici. Pentru un om care se întoarce din Indii nu este tocmai oacheș... nici atît cît țăranii noștri. Arșițele prin care a trecut nici nu l-au slăbit măcar. Dar ce zici de vorba lor. Ei vorbesc franțuzește ca la oraș. Și nici vorbă de rost de sat.

— Adevărat e? zise popa. Tu bagi de seamă, drăguță.

— Lucru, lesne, unchiule, d-ta te iei cu vorba, eu tac și ascult.

— Să iei aminte. Ceea ce-mi spui este prea ciudat... mai ales cînd fac apropiere de alte ciudățenii de felul ăsta: — pielea albă, mîinile subțiri, neștiința lor de viață țărănească și necunoștința împrejurimilor. Arată ca și cum n-ar mai fi auzit vorbindu-se de castelul de la Lezardiere și toate li se păreau noi în scurta cale ce am străbătut împreună. Din partea lui Balani asta nu e de mirare, din moment ce el a plecat din sat de mai mult de două zeci de ani; dar celălalt n-a plecat din Bray-sur-Seine decît de doi ani.

— Te miri dacă într-adevăr sînt din sat acești oameni, nu-i așa? Balani, zise Clotilda e de aici, seamănă mult cu Matei Balani, spun bătrînii și știe multe din ale ăluia, Jean Bourghinon nu-mi insuflă aceeași încredere.

— Aşa mi se pare şi mie, zise Budilon. Mă-sa, soră-sa, l-au recunoscut.

— Mama Bourghinon e bătrînă, minte slabă, ea se usucă de dorul lui Jean al ei... O fi amăgit-o vreo asemănare.

— Ce spui tu, Clotildo! zise popa sărind în sus de pe jeţul său, cuprins de o mare nelinişte. Ah! am să-i atrag mai mult la vorbă... şi voi şti...

La aceste cuvinte, Clotilda surîse batjocoritor avînd puţină încredere în părerea unchiului său. Cu spirit răutăcios, ei îi plăcea să-şi bată joc de simplitatea acelui bun unchi, pe care ziua îl numea părinte şi noaptea Eugen. Ea ar fi rîs bucuroasă cu cineva de preot şi de senior, cu care era osîndită la trai veşnic şi adesea se întreba dacă n-avea să se întîmple ceva care să strice rostul vieţii ei.

Se înoptase. Patul fiind făcut, Budilon nu se mai gîndea decît la un somn bun cînd clopoţelul casei răsună, fata deschise şi un băieţel veni să ceară să fie împărtăşită mama Pitu din cătunul Mesnil.

Mormăind mereu, Budilon se îmbrăcă, gîndindu-se la răcoarea nopţii, şi trecu pe la biserică să ia grijania. Paracliserul îl aştepta în tinda bisericii.

De-abia plecase popa şi clopoţelul răsună din nou. Clotilda se grăbi să răspundă, crezînd că unchiu său a uitat ceva. Dar se înşelase. Se pomeni în faţă cu Balani. Acesta se folosi de zăpăceala fetei şi trecu pragul.

— Unchiul meu a plecat, d-le, zise ea.

— Ştiu, d-ră, eu l-am trimis.

— Ce spui, zise fata înspăimîntată, dar nu pot să vă primesc în casă d-le.

— Iertare... avem o oră înaintea noastră. Vreau să-ţi vorbesc drăguţo, zise Balani, luînd-o pe Clotilda de talie, fără glume d-astea, mie îmi sînt nesuferite.

— Dar, d-le! strigă fata răzvrătită şi gata să strige ajutor.

— Fără glume zic, fără mofturi; fii cuminte şi să ne urcăm în odaia d-tale. Da, în odaia ta ori a lui Eugen dacă-ţi place mai mult?

— Oh! Dumnezeule! ce vrei? Vai de capul meu!...

— Potoleşte-te fata mea, n-am să te mănînc, ce naiba!

Ea începu să plîngă.

— Atunci dacă nu vrei să mergi, te duc pe sus, zise Balani. Şi ridicînd-o în braţe, cu toate vaietele şi rugăminţile ei, o duse la catul de sus. După patul de o albeaţă feciorească el recunoscu că era în odaia ei şi o aşeză în lungul patului.

— Aşa zise el, sîntem acasă.... Eşti cam grea frumuşico, ca plumbul, şi teamă mi-e că Eugen nu te-ar fi putut duce aşa lesne.

Apoi așezîndu-se și el pe pat și aplecîndu-se către dînsa:

— Ascultă frumușico, am venit să te curtez, nu sînt în stare să-ți fac nici un rău. Nu vreau ca să stai mult încîrduită cu Eugen al tău. Nu e frumoasă purtarea voastră, e ticăloasă.

— Însă d-le...

— Nu umbla cu vorba că n-am vreme de pierdut. Știu ce-ai să-mi spui... Că ești orfană și săracă, că unchiu-tău] te-a luat la dînsul, că împarte cu tine acoperișul și pîinea lui și că, după cum el e tînăr și tu ești încîntătoare, într-o seară cînd ați stat prea mult la masă și între patru ochi, după ce v-ați zis noapte bună, v-ați pomenit amîndoi aici.

— Oh! d-le... cine a putut... să-ți spună?... murmură Clotilda cu un glas stins.

— Nimeni, am văzut destul ca să-mi imaginez cum se petrec astfel de lucruri. Ei bine ce fusese o întîmplare a ajuns greșeală... Spune, drăguțo, în cugetul tău, nu-i adevărat? N-ați săvîrșit atunci o mare greșeală, un păcat?

— Mă căiesc, d-le crede-mă. Dar ce să fac acum?

— Am să-ți spun eu. Ești vinovată, dar nu ești o ticăloasă. Caută și pleacă de la el.

— Dar, d-le, pot să mă lepăd de păcat, cîștigînd cu munca mea de gospodină pîinea ce-mi dă unchiul meu?

— Astea-s vorbe cu care cauți să te amăgești. Vremea noastră este scumpă ca s-o pierdem. Stăruiesc să pleci din casa asta.

— Dar unde să mă duc?

— Ai primi să te măriți dacă ți-aș găsi eu omul?

— Nu zic ba, răspunse fata cu glas tremurînd, dar unde e bărbatul ăla?

— In ochii tăi, drăguță! Chiar eu. Te iubesc, am vrut să ți-o spun și să-ți cer mîna. Dacă tu m-ai putea iubi, dacă măcar nu-ți sînt nesuferit, dacă te-nvoiești, te voi fura din satul ăsta și ne vom cununa la Paris... Sînt bogat, sînt milionar. Iubește-mă, Clotildo, și te voi face femeia cea mai fericită de pe lume.

Vorbind astfel, el o luă de mînă și o trase binișor pe marginea pernei.

— Ce fel! reîncepu el cu glas muiat de patimă, taci? Timpul trece și omul de care mi-e scîrbă se poate întoarce.

— Doamne! zise ea tresărind și ridicîndu-se cu grijă. El o să se întoarcă?

— Da, răspunse Balani cu aprindere. O să sosească și pînă ce nu voi avea de la tine un cuvînt hotărît da sau ba... Clotildo, nu mă voi urni de aici.

— Lasă-mă... ascultă!... Pași... Fugi, te rog...
— Răspunde-mi, sau te țin în brațe pînă ce o veni el aicea. Un cuvînt.
— Ei bine, *nădejde!*... Dar fugi acum.
— Ba nu, am să stau în dulapul ăsta da să văd dacă ai să-mi fii credincioasă.
Zicînd așa el intră într-un dulap ce se afla lîngă pat. Budilon urca pe scară.
Dezbrăcat deja de anteriu, el se așeză pe un scaun și tot ștergîndu-și fruntea de sudoare, povesti cele întîmplate:
— Poți să pricepi, Clotildo, ce mi s-a întîmplat? Alerg într-un suflet la văduva Pitu și pricinuiesc o jale nespusă. Nu mă chemase.
— Cu toate astea băiețașul... stărui Clotilda.
— Da; cine să-l fi trimis?
— Ah! de unde să știu eu... zise fata cu haz.
— Vreun ticălos. O să cercetez. Nu numai că bolnava nu mă chemase, dar de ieri mergea mai bine și se credea scăpată. O felicitai pentru însănătoșirea ei și-i spusei că nu se cuvenea să refuze mila cerului care mă adusese și că era bine să se mărturisească și împărtășească spre împăcare cu bunul Dumnezeu. Și atunci... Asculți, Clotildo?
Clotilda nu răspunse. Budilon trase cu urechea și, după răsuflarea ei, îi păru că doarme. — Ce fel! zise el cu haz, dormi!
— Ah! murmură ea, lasă-mă dar, unchiule, nu mai pot de somn. Treabă-i asta să mă deștepți astfel, la miezul nopții?...
— Dar nu e așa tîrziu...
— Lasă-mă, îți zic unchiule.
— Unchiule! repetă popa, cu glas de blîndă imputare.
— Dar cum trebuie să-ți zic? întrebă fata cu neastîmpăr.
— Este ora zece, zise Budilon cu blîndețe. De la zece în sus ai dreptul ca să-mi zici Eugen.
— Iartă-mă că nu fac asta și dă-mi pace. Din cauza asta, o să mă doară capul mîine.
La aceste cuvinte, Budilon se sculă. Nimic nu-l speria mai mult decît durerile de cap ale nepoatei sale; ele-i aduceau în casă o neliniște, un fel de mostră de iad.
— Te las, noapte bună, zise el de altfel sînt și cam obosit. Somn ușor, fată dragă. Și se retrase.
Scăpînd de acesta, frumoasa Clotilda avu destulă liniște ca să încerce să scoată din casă și pe celălalt.

A doua zi, Balani arătă Clotildei portmoneul umflat cu biletele Băncii Regale și-i dete chiar cîteva hîrtii de preț. Ea se vedea deja furată, cununată, bogată.

Cu toate astea, pe cînd îndrăgostiţii noştri se legănau în cele mai dulci vise, lucruri grozave se petrecuseră la Paris, care ameninţau ca un prăpăd. Cei doi eroi, fără ca să bănuiască, se aflau într-o imediată primejdie.

SERGENTUL PAUSTEL

Zvonul lansat de cei doi despre plecarea lor în Englitera, lîngă vestitul Jack Shepard se întinse foarte bine şi parisienii crezînd că o bandă fără cap va fi în curînd nimicită începură să răsufle. Dar cetele de la Saint Loran şi de la Montmartre începură să bîntuie Parisul sub conducerea lui Crăcan, d'Antrag şi a unui frate mai mic al lui Cartouche, numit Francisc.

Se formă chiar o bandă nouă, comandată de Langlad, zis Lionezul, zis Duloran, zis Rauchmount, zis Dauvousel şi al cărui nume adevărat era Dupont. Acest tîlhar inteligent şi îndrăzneţ ar fi ajuns vestit, dacă n-ar fi fost eclipsat de către Cartouche. El sfîrşi în furci la 17 mărţişor 1723, scurta-i carieră.

Tocmai atunci bandele, care bîntuiau împrejurimile Parisului, atrăgeau atenţia guvernului şi pe lîngă Fontainbleau, după o luptă sîngeroasă fusese prins Jean Melun şi o parte din ceata lui. D-l d'Argenson vrînd să cunoască modul de a lucra al tîlharilor de la ţară şi să afle dacă nu cumva erau în legătură cu Cartouche, trimise la Fontainbleu pe sergentul Paustel. De aici se ivi pentru Cartouche şi locotenentul său primejdia.

Din cercetările ce se făcură se descoperiră nelegiuirile însemnate săvîrşite de Jean Melun şi mulţi martori fură ascultaţi. Astfel se descoperi călătoria celor doi la Meutre. Judecătorul hotărî ca ei să fie găsiţi şi spunînd lui Paustel tot ce aflase dispune începerea urmăririi.

Paustel merse la Corbeil, regăsi pe chirigiu, culese din nou lămuriri şi ca un copoi bun, mirosi şi vînatul. De la bariera Parisului se întoarse la Fontainbleu şi porni spre Meutre. Cei doi călători nu lăsaseră nici urmă de trecerea lor pe acolo.

Plin de ciudă, Paustel cugetă că cei doi călători, îndreptîndu-se înspre vreun oraş mare, puţină nădejde i-ar fi rămas ca să pună mîna pe ei. Cercetînd localitatea gîndea că trebuie să fi trecut prin Bray şi să se fi oprit în satul acela. Bray nu era departe. Intr-un han oamenii flecăresc mai fără grijă decît într-un hotel. Sări pe calul ce închiriase şi plecă din Meutre.

La Bray se opri la Marele Monarh, singurul han ce se afla atunci în sat. Găsi cîţiva tolbaşi intră în vorbă cu ei, dar nu află nimic. Întîmplarea făcu, ca chiar în acel moment, din casa bisericii să iasă

preotul cu noii prieteni. Paustel află de la hangiu care-i ţinea căpăstrul calului, că cei ce-l însoţesc pe preot sînt doi tineri din sat care s-au întors de curînd din Indii. Aflînd cum îi cheamă, Paustel păru mirat şi izbit de o neaşteptată lumină.

Bourghinon... nu era unul din numele lui Cartouche. Hotărît, locotenentul vestitului hoţ se numea de asemenea Balani. Hangiul spuse ziua cînd au venit şi Paustel constată că ziua sosirii lor în Bray coincidea cu ziua tîlhăriei lui Jean Melun asupra călătorilor căutaţi.

— Ciudat, zise el, închipuieşte-ţi, nu se pare că am călătorit şi eu cu dînşii pe acelaşi drum. Ia spune-mi prietene, Jean Bourghinon nu e un slăbuţ cu ochii negri şi vioi, şi cam cîrn?

— Tocmai, aşa d-le.

— Şi-mi spuneai azi dimineaţă că nu ai văzut pe nimeni aşa pe aici?

— Pentru că d-ta m-ai întrebat de călătorii opriţi la mine, şi pentru că Jean Bourghinon n-are nevoie să tragă la han, el e din sat şi a tras de-a dreptul la măsa.

— Ah! trăieşte măsa? zise Paustel? Dar Balani?

— El este înalt, zise hangiul parcă ar fi un jandarm. A venit să-şi ia moştenirea rămasă de la unchiu-său, Matei Balani, şi el este tot din satul nostru. Şi Paustel sări jos de pe cal.

— Oh da, d-le, zise hangiul, Jean Bourghinon şi Pierre Balani sînt floarea oamenilor cumsecade. Sînt primiţi în casa popii şi la primar. Jean Bourghinon o să-ia de nevastă pe fie-sa, Maturina. Sînt de mult prieteni, de doi ani.

Paustel era încremenit. Începu să se îndoiască că cei doi oameni ar fi putut fi tîlharii căutaţi de el. Dar chiar dacă n-ar fi fost el rămase la Bray pentru a doua zi ca să se lămurească. Află de la hangiu că preotul şi cei doi tineri erau la baronul de Lezardiere unde vor rămîne la masă. Aflînd că drumul pînă la castel poate fi parcurs într-o jumătate de ceas, pentru a trece vremea Paustel hotărî să meargă la castel.

LA CASTEL

După atîtea dezamăgiri şi păcăleli, el ar fi ajuns de rîsul Parisului, dacă ar fi luat drept Cartouche pe vreun ţăran cinstit, de aceea dorea foarte mult să-l vadă pe Bourghinon.

Puterile cu care fusese investit îi permiteau să ceară, oricînd şi oriunde ajutor. Autorităţile comunale erau datoare să-i dea putere armată. Numai la d-l Lezardiere n-ar fi putut să intre în numele regelui şi să aresteze pe cei doi bandiţi. Seniorul pe pămîntul său avea tot dreptul de viaţă şi de moarte. Mai mult de un ceas el se plimbă

de colo pînă colo. Curtea de onoare e pustie. Într-un grajd, din care o parte a fost prefăcut în staul, rîndașul țesală caii de călărie ai baronului.

Din curtea de onoare, urcînd șase trepte, se intra în sala de arme. În odăile goale și întunecoase ale marelui apartament nu vedeai pe nimeni. Baronul părăsise catul de jos și ședea la al doilea unde strînsese toate mobilele bune și cele mai frumoase tapițerii pe care le avea.

Locuința lui, împodobită cu luxul feudal și vechi de mai multe veacuri, ar fi alcătuit astăzi un ciudat și măreț muzeu. Un enorm crocodil împăiat, atîrnat de tavanul din sală, fusese adus pe timpul cruciaților. Acel crocodil monstru, al cărui chip figura în armonialul baronului, dovedea gloria unui senior de la Lezardiere, care luase parte în 1270, la a șaptea cruciadă. Bogate armuri, spade mari de două mîini, lănci, securi, măciuci cu ghimpi de fier, împodobeau mai multe încăperi.

Vederea acestor unelte războinice reînsuflețeau în Cartouche și în prietenul său pornirile lor firești.

După ce trecea prin sala armelor și a sufrageriei, musafirul intra în cea a tapițeriei unde d-l de Lezardiere întindea masa de joc.

De mai mult de o oră, baronul și musafirii săi jucau cu patimă cînd vizitiul veni să spună stăpînului său, că un străin cerea cinstea de a-i încredința o scrisoare din partea unui magistrat din Fontainbleu.

— Ce magistrat? zise d-l de Lezardiere impacientat. Poftește-l.
Și în aceeași clipă, un om înalt, al cărui vestmînt ciudat nu-i arăta meseria se ivi în prag. Ploconindu-se, acel străin care nu era decît Paustel, înaintă spre masa de joc.

Privirile lui Cartouche și ale lui Balani se încrucișară cu ale sale.

— Domnule baron, zise Paustel, vă cer cu umilință îndurarea de a-mi acorda două minute de întrevedere.

Baronul puse cărțile pe masă, se sculă și pofti pe necunoscut după dînsul.

— Ce caută el, zise Balani la urechea prietenului său?

Într-o odaie alăturată baronul vorbea cu Paustel.

— Domnule baron, mă numesc Paustel și sînt agent la Grand Chatelette. D-l locotenent general al poliției m-a însărcinat să urmăresc și să arestez pe Cartouche și pe locotenentul lui care au plecat din Paris de cîteva zile. Prin împrejurări, prea lungi, pentru a vi le povesti, am dat de urma răufăcătorilor și i-am descoperit în sfîrșit.

— Foarte bine, dar ce am eu cu asta?

— Domnule baron, aveți mult mai mult decît credeți.

— Mă îndoiesc. Spune, te rog, în cîteva cuvinte.

— Cei doi tîlhari sînt aici, la dv. d-le baron. La masa dv.

— Visezi! Ai orbul găinilor, zise baronul.

— Cei doi ţărani din salonul dv sînt Cartouche, zis Bourghinon şi Pierre Balani locotenentul său. Îi cunosc de multă vreme. Nu-i urmăresc şi nu-i văd pentru prima oară.

— Îţi spun că te înşeli. Băieţii ăştia vin din Indii.

— E poveste.

— Au fost recunoscuţi, unul de măsa, de soră-sa şi de logodnica lui şi amîndoi de către toţi oamenii din sat. Balani este nepotul răposatului Matei Balani, proprietar la Bray, pe care l-am cunoscut.

— Este totodată şi locotenentul lui Cartouche, iar acesta se află aici sub numele de Jean Bourghinon.

— Iei drept netoţi pe locuitorii din Bray? E de minune ca parisienii, după ce n-au putut prinde pe Cartouche în oraşul lui, să vină să-l caute în castelul de la Lezardiere... Aide, d-le, te înşeală vreo asemănare ori dorinţa prea mare pe care o ai de a prinde pe Cartouche. Poţi să pleci.

— Dar, domnule baron...

— Nu-mi bate capul mai mult. Uite, mergi prin sala asta şi ai să dai de o scară.

— Daţi-mi voie! stărui Paustel. Am dovezi despre cele ce am spus; am martori care au însoţit pe aceşti tîlhari de la Paris pînă la Meutre şi care pot fi ascultaţi.

— Ei bine, păstrează-ţi probele şi martorii şi lasă-mă în pace.

— Mai înainte de orice, d-le, ţin să-mi fac datoria. Să arestez pe cei doi oameni.

— Ce datorie? Aici?

— Negreşit, domnule baron.

— Mă împotrivesc.

— Dacă-i aşa, d-le baron, să vă arăt împuternicirea ce mi s-a dat de către d-l locotenent general de poliţie, d-l conte d'Argenson. Paustel socotoci buzunarele şi scoase hîrtiile.

— În puterea acestora, urmă el, trebuie să arestez pe Cartouche şi pe Balani oriunde i-aş găsi, fie chiar în biserică, şi am dreptul de a cere puterea publică de la autorităţi şi ajutorul oamenilor dacă cred că e nevoie.

— Ei bine? zise de la Lezardiere cu glas sec.

— D-le baron, urmă Paustel, cu tot respectul datorat, vă rog să-mi daţi pe cei doi oameni şi vă cer să mă ajutaţi cu armată spre a-i aresta.

— Hotărît, voinice, eşti nebun! De unde îmi vii de nu ştii că sînt stăpîn pe moşia mea şi că *numai eu* am dreptul de viaţă şi de moarte aici! Şi ca să te convingi, voi pune să te închidă în beciurile castelului.

La această neaşteptată ameninţare, Paustel nu-şi putu stăpîni o mişcare de mînie.

— Ah ! aşa e vorba, strigă el luînd o atitudine de desfidare. Ei bine vom vedea cine dintre Grand-Chatelette şi la Lezardiere trebuie să iasă biruitor. Vă împotriviţi d-le de a da mînă armată locotenentului regelui ; mă duc să văd dacă primarul din Bray, dacă jandarmeria, dacă locuitorii, se vor împotrivi legii. Fără adio, d-le baron.

— Un minut ! zise d-l de Lezardiere, deja furios că fusese întrerupt de la joc şi scos din toată răbdarea de obrăznicia agentului. El deschise uşa salonului şi zise : domnilor, poftiţi mă rog de mă ajutaţi să pun la locul său pe insolentul ăsta. Părinte cheamă slugile mele.

Jean Bourghinon şi Balani alergară îndată. Paustel surprins vru să fugă, dar n-avu vreme. O luptă se încinse, dar se şi sfîrşise cu legarea zdravănă a sergentului cînd sosiră vizitiul, rîndaşul şi un paznic.

— Duceţi pe ticălosul ăsta la beci, porunci baronul.

— Domnule, strigă Paustel turbat, veţi fi chemat înaintea Parlamentului Parisului. Justiţia mă va răzbuna, d-le !

— Haide ! haide ! zise d-l de la Lezardiere nu-ţi mai agrava situaţia.

Şi Paustel, zdravăn legat de Cartouche, trebui să tacă de teamă să nu i se pună căluş, apoi fu dus într-un beci de sub un turn al castelului.

Cînd Jean şi prietenul lui aplicau lui Paustel legea talionului, preotul întreba pe seniorul său ce făcuse omul acela.

— Închipuieşte-ţi, a îndrăznit să mă ameninţe cu o răscoală. Da, spunea că a cunoscut în cei doi tineri pe Cartouche şi pe locotenentul său, şi dorea să-i aresteze. . . aici. . . în casa mea. La împotrivirea mea de a-i da pe musafirii mei el mă ameninţă cu primarul, cu jandarmeria, cu norodul. Ah ! dar asta, spionii ăştia din Paris, habar n-au de ceea ce fac.

— Li se cuvin ceva beţe, răspunse Budilon scandalizat. E vreun scăpat din balamuc.

— El ! mă poftea pe mine, baron de la Lezardiere, să-i dau mînă armată şi să mă apuc de meseria de sergent.

— E smintit.

— Am să-l învăţ eu să respecte drepturile seniorului.

— Şi să mai caute pe Cartouche la Bray-sur-Seine.

— Tocmai, ceea ce i-am şi spus. Dar să tăcem, vin tinerii noştri.

— Ei bine ! s-au potolit ?

— Măria ta, zise Jean, a trebuit să-l buşesc. Îndrăcitul acela ne insulta, ne făcea tîlhari şi-mi zicea Cartouche.

Şi partida întreruptă continuă.

La sfîrşitul partidei unde preotul şi baronul cîştigaseră cîte şase livre, se aduse o gustare. Tot ridicînd vesele toasturi în sănătatea d-lui de la Lezardiere, cei doi aventurieri îşi pipărau mîncarea cu gîndul la Paustel care alergase din Paris ca să fie închis de dînşii. Coborîndu-l în beci, ei îl săturaseră de pumni şi de picioare şi chiar l-ar fi ucis dacă n-ar fi fost şi slugile de faţă.

Paustel se temea ca nu cumva banditii să asmută asupra lui pe ţăranii din Bray şi nu numai că-i părea rău că i-ar pierde răsplata făgăduită celui ce ar fi prins pe Cartouche, dar cu ruşine se gîndea că era dator să povestească d-lui d'Argenson această nouă neizbîndă.

După masă, baronul zise prietenilor săi că omul acela a cărui obrăznicie a vrut s-o pedepsească nu intrase în castel decît prin minciuni intenţionînd să-i aresteze că au fost nişte bandiţi vestiţi.

Bourghinon şi prietenul său se mirară, d-l de la Lezardiere urmă: Jean după dînsul e Cartouche şi Pierre este locotenentul. N-aş ridica sminteala unor asemenea vorbe dacă omul acela n-ar fi un agent al Grand-Chateletttului şi dacă în această calitate n-ar putea să-mi facă oarecari neplăceri. L-am băgat la închisoare şi ţin să dovedesc că eram în dreptul meu şi că i se cuvenea o pedeapsă. După obiceiurile vechi pentru ameninţare către seniorul său, bădăranul trebuie spînzurat. Dar n-am spînzurat pe nimeni pînă acum şi nu vreau să încep tocmai azi.

— Mîine o să fie adus. Îl voi soma să dovedească cele ce a vorbit împotriva voastră. Întrucît vă priveşte veniţi cu rude, cu prieteni ca să vă dovedească identitatea şi cinstea. D-ta să aduci pe mama şi pe sora dumitale, Bourghinon, precum şi pe primarul, tatăl logodniunchi cei d-tale, iar d-ta, Balani, roagă pe prietenul răposatului d-tale să depună mărturie pentru d-ta. Insolentul va fi înfundat şi osîndit la închisoare. Locotenentul de poliţie nu va putea să-l scape dacă cumva i-o fi purtînd grija. Audienţa va începe la ora zece. Să fiţi la vreme.

Cei doi se aruncară la picioarele d-lui de la Lezardiere, îi sărutară mîna şi-i făgăduiră să fie negreşit la ora zece împreună cu martorii lor. După aceasta împreună cu popa Budilon se retraseră.

După ce popa intră în casă cei doi tovarăşi ţinură sfat.

— Acum să judecăm puţin. Ce facem? Luăm mîine martori şi facem să fim recunoscuţi drept copii cinstiţi din Bray-sur-Seine? Asta ar fi o obligaţie faţă de baron care are încredere în noi.

— Negreşit, zise Bourghinon pe gînduri...

— Nu putem să nu mergem. Am da dreptate lui Paustel. Mergînd la audienţa, dimpotrivă, vom înfunda pe dobitoc.

— Poate!... zise Bourghinon.

— Cum! Te îndoiești?

— A fost puțină nesocotință și ușurință în primirea ce ni s-a făcut în sat, vorbele lui Paustel dau de gîndit. Crezi că n-o fi descoperit el nimic împotriva noastră de la Paris pînă aici? El ar putea să apeleze împtriva judecății seniorului la tribunalul orașului. L-ar anunța, pe d'Argenson. Cum vom stărui în poveștile noastre? N-am putea să ne ținem mereu tari și, la cea mai mică bănuială am fi arestați.

— Da, asta cam așa este, răspunse Balani.

— Ce dorești? Noi nu ne-am gîndit niciodată să rămînem la Bray și gluma noastră ar fi putut să sfîrșească și mai rău. După părerea mea nu mai avem decît un singur lucru de făcut, să fugim; și cu cît mai repede cu atît mai bine.

— Bietul baron, ce-o să creadă!...

— Că sîntem niște bandiți și că a scăpat ieftin.

— Și Clotilda, căci am făgăduit să o iau de nevastă?

— Vrei să pierdem vremea cu fleacuri? Știi tu pe cine plîng eu și de cine îmi pare rău?

— De Maturina?

— Zău, nu. Numai, zise Cartouche cu greutate și tulburat, numai de biata mamă Bourghinon care mă numea fiul ei, care credea că regăsise pe Jean al ei și era așa de fericită... Draga femeie ce durere pe dînsa cînd va auzi că acele lacrimi, acele mîngîieri, acele bunătăți nu erau decît plată pentru o ticăloasă păcăleală... Și drăguța de Anette!... Toată viața mea am să le țin minte. Și greu mi-ar fi să mă duc acum să le mai văd, să le mai îmbrățișez odată, să le rog să mă ierte că le-am amăgit fiindcă ele sînt ființe bune și le iubesc... Dar ți-am mai spus, n-avem nici un minut de pierdut.

Balani îl ascultase cu uimire. Pentru prima oară căpitanul lui simțea omenește.

Hotărît, șederea la țară îi ducea la pierzanie. Acești doi lupi s-ar fi prefăcut în păstori. Balani zise cu amărăciune: — ei bine! să plecăm, sîntem gata. Încotro să mergem?

— Ne întoarcem la Paris, zise Cartouche, dar nu tot pe unde am venit. Vom trece gîrla și o luăm spre Provence.

— Aprobat. Balani și pornise spre Sena cînd șeful îl opri.

— Mai încet! zise el. N-o să mergem pe jos. Ne trebuie o căruță. Un agent în călătorie pleacă călare. Paustel n-a venit pe jos pînă aici. Haide la han și lasă-mă pe mine să vorbesc.

Hangiul, în pragul ușii, își aștepta călătorul. Zărind pe cei doi „întorși" din India, el merse înaintea lor.

— Ei bine, zise el, ați văzut pe domnul ăla de la Paris, care a rămas noaptea asta ca să vă vorbească?

— Da zise, Cartouche. Bietul prieten a rămas la castel. Dînd să sară peste un şanţ şi-a scrîntit piciorul şi ne-a rugat să-l aducem la d-ta.

— Calul e acolo, zise hangiul, mă duc să-i pun şaua.

— Dacă l-ai înhăma la căruţă ar fi şi mai bine.

— Cum pofteşti, Jean Bourghinon. Numai dacă ar trage la căruţă.

După cinci minute, calul lui Paustel era înhămat. Balani se aşeză la stînga pe mîna de fîn care slujea drept capră, Bourghinon se urcă la dreapta şi apucă hăţurile.

— Haide, noapte bună domnule, şi complimente cucoanei.

Trăsura porni întîi spre castel, apoi coti drumul la stînga coborînd spre Sena. Podaşul, în zece minute, trecu trăsura pe malul drept al fluviului.

A doua zi, sosiră la Provence. Nu se opriră decît pentru odihna calului, şi porniră iar la drum spre Paris.

ÎNTOARCEREA LA PARIS. CIUMA

Fuga lor era descoperită ; se ştia ce cale luaseră şi Paustel putea să aleagă, spre a se lua după dînşii, cei mai buni călăreţi din sat şi jandarmeria.

Audienţa de la d-l Lezardiere se sfîrşi prin dezamăgirea amarnică a acelui senior, uimirea prietenilor celor doi aventurieri, durerea mamei Bourghinon, precum şi bucuria triumfului sergentului.

Se rîse binişor de păcăleala ce-i trăseseră cei doi bandiţi, dar baronul îi dărui unul din caii săi şi mulţi flăcăi pentru a prinde pe cei doi şarlatani. Jandarmeria din Meutre fu anunţată şi Paustel însoţit de patru călăreţi bine înarmaţi, porni spre Provence. Cele două zeci şi patru de ore pe care le avea Cartouche înaintea lor nu-l descuraja, deoarece căruţa mergea foarte încet.

Cartouche ştiind ce se petrece în urma lui, plecînd din Provence spusese că se duce la Melun şi se prefăcu că porneşte într-acolo, dar oraşul era prea primejdios pentru ei şi porni înspre Meaux. Dar în loc de a intra în Meaux se opriră într-un sat, vîndură calul şi căruţa şi pe jos, pe căi ascunse ajunseră pînă la Ferte-sur Juar. Aici cu banii de pe căruţă şi cu ce mai aveau cumpărară o trăsurică şi un cal voinic, cum au măcelarii din Paris.

Urcînd o costişă, merseră pe jos ca să fie mai uşor calului. Intrară în vorbă cu un pedestraş care de-abia îşi tîra piciorul pe o margine a şoselei.

— De departe, vii prietene? îi zise Cartouche. De la miazănoapte după cum se vede. Îmi pari ostenit?

— Aţi ghicit. D-abia mă mai tîrăsc.
— Dacă mergi la Paris urcă în trăsurica noastră.
Drumeţul se uită la Cartouche cu o nespusă recunoştinţă.
Inainte de a lua loc, necunoscutul îşi aşeză cu grijă legăturica sub capră zicînd : asta e scump şi primejdios.
— Cum aşa? zise Cartouche. Ce ai vrut să zici.
Necunoscutul îl privi în ochi şi răspunse :
— Cel care ar lua legătura şi-ar deschide-o, ar găsi moartea în ea.
— Oh ! oh ! dar ce-i acolo aşa de primejdios?
— Ciuma.
Cartouche şi Balani puteau să se neliniştească de acest răspuns neaşteptat. El vorbea serios. Trebuiau să-l creadă după mutra lui întunecată.
— De ce fel de ciumă vorbeşti?
— De aceea de care moare lumea astăzi la miază-zi.
— Aşa ! zise eroul nostru oprind calul. Fă bine şi dă-te jos cît mai repede.
— Dumnezeule bun ! strigă necunoscutul, dar dacă eram ciumat, dacă aş fi avut cea mai mică molimă cu mine, de mult aş fi fost mort. E o lună de cînd sînt pe drum. Nu vă fie frică... Dar dacă poftiţi mă dau jos.
— Ba nu, rămîi zice Balani. Ce ciumă e la miază-zi?
— Da, d-le, de mai multe luni şi ceea ce mă miră este că nici nu se visează pe la dv. De la Lorena încoace cei care vin din Provence sînt opriţi la carantină ... E un cordon de trupe care prinde toate drumurile. M-au arestat, m-au închis şi m-au silit după opt zile de şedere în lagăr, să-mi ard hainele care din fericire nu erau prea scumpe şi să cumpăr ce am pe mine.
— Dar legătura?
— E o cutie cernită care cuprinde cîteva hîrtii de familie, pe care trebuie să le aduc. Le-am ascuns la cercetări. Sper să fiu bine răsplătit pentru primejdioasa mea călătorie.
— Multă vreme ai stat între ciumaţi?
— Vremea dusului şi întorsului.

Molima a pustiit multe oraşe mari. Ceea ce se spune de Marsilia şi Toulon întrece orice închipuire, căci pe lîngă flagel se adaugă toate fărădelegile : omorul, hoţia, sila nu se mai pedepsesc. Deznădăjduirea a stîrnit o desfrînare dezmăţată, moartea fără seamăn îndeamnă la omor. Ocnaşii obligaţi la îngroparea morţilor s-au făcut stăpînii oraşelor. Au dreptul să intre pretutindeni. Iau talmeş-balmeş împreună cu morţii tot ce le vine la socoteală. Părăsiţii, femeile mai ales, în casele lor goale au mai multă frică de ciocli decît de ciumă. Şi cu toată munca lor, mii de cadavre putrezesc neîngropate. Slavă dom-

nului ! n-am văzut asta ! n-am pătruns în orașe, dar ceea ce am văzut nu e mai puțin grozav.

— Ei bine, zise Cartouche pe care lucrurile astea parcă-l interesau, spune, te rog, la ce lucruri ai făcut față?

— Fusesem însărcinat de un bogat senior de la curte să merg într-un oraș din Provence bîntuit de ciumă și să pun mîna pe niște hîrtii dintr-o casă.

Am trecut aproape zece leghe într-o țară pustiită. Mergeam fără să dau de suflet de om. Mi se părea că lumea întreagă murise și că singurul supraviețuitor și moștenitor rămăsesem eu. Pretutindeni cadavrele neîngropate atrăgeau cîrduri de corbi pînă să vină rîndul lupilor. Mai toate casele erau deschise. Intram de multe ori ca să caut pîine. O biserică, deschisă, părăsită, îmi înfățișa o priveliște groaznică. Popa era înăuntru îmbrăcat, dar putrezit, sluga pe un alt pat, iarăși putrezită. Intr-un dulap deschis văd cinci sute de livre de aur părăsite.

— Ei ! ei ! zise Balani.

Cartouche îi ghici gîndul și-i răspunse repede :

— Nu cumva lipsește aurul la Paris?

Străinul urmă : în sfîrșit ajunsei în orașul unde doream să ajung.

— Ești voinic? întrerupse Cartouche.

— Nu m-am temut vreodată decît de un singur lucru d-le. De lipsă de bani.

— Frumoasă vorbă, zise șeful bandiților.

— Am o fire prea ciudată, reîncepu străinul. Ceea ce îngrozea pe alții îmi insufla mie dispreț de moarte. De la primii mei pași în acel loc de jale, am învățat să-mi bat joc de viață, să văd că nu reprezintă nimic, cu toate speranțele și pretențiile ei. Am întîlnit pe bogatul putrezit deasupra comorii sale, pe muncitor picat lîngă lucrul început, pe femeia mîndră de frumusețea ei, mîncată de corbi mai puțini negri decît părul ei și lîngă dînsa pe fata ei uscată ca o floare care îmbobocise. Tristă floare, care fusese trandafir și luase culorile galbene, negre și verzui ale mucegaiurilor sau ale mușchiurilor de pe bălți. Ce batjocură!... Aceste țintirimuri dezvelite, cadavrele împrăștiate ici colo ca pe un cîmp de bătaie, aceste lovituri ale ursitei sub cerul albastru în sînul bucuriilor, al îmbobocirilor, al rîsetelor firii, mă izbeau și mă sileau să-mi zic : Ce e viața și moartea, nu sînt decît un ieri și un mîine.

Mi se părea uneori că, înainte de această călătorie printre morți, nu cunoscusem viața, că nu trăisem. Dintr-un moment în altul coasa nevăzută, care abătuse acea lume, putea să mă ajungă... Moartea a răspîndit în aerul ce respir semințele ciumei și voi fi un

spin mai mult în secerişul ei, voi cădea sub vreun copac, într-un şanţ ori într-o casă.

— Cu gîndurile astea am trecut pragul casei pe care o căutam. Aici ca pretutindeni, uşa nu era închisă. Dar înainte de a lua vreo hotărîre păşii cu putere înainte. Mirosul cunoscut al ciumei îmi scîrbi sufletul, încredinţîndu-mă că locuinţa nu era decît un întins mormînt. Mă mirai de exactitatea planului pe care-l primisem. Era o linie roşie într-un colţ al unui dormitor, cu însemnarea : un dulap şi găsii uşor acea mobilă. Era încuiată cu cheia şi căutai o unealtă ca să o deschid. Într-un sertar era o cutie cu scule vechi, toate stricate, mărunţişuri de mic preţ, într-altul în sfîrşit un mic pachet pecetluit pe care citii : „scrisorile mamei mele". Acestea mi se cereau la Paris. Le-am băgat în buzunar.

Dar chiar atunci, cînd puneam mîna pe lucrurile de preţ, auzii la spatele meu podeaua trosnind uşor şi o mînă de gheaţă căzu pe umărul meu. Un fior mă cuprinse din creştet pînă în tălpi. Nu îndrăzneam să mă întorc. Mîna ce mă apăsase căzu de-a lungul coapselor mortului ce mă urmărise.

— Cum adică „mortului"? zise Cartouche.

— Negreşit, acel ciumat nu mai era o fiinţă vie ci o stafie. Avea un trup lung, uscat şi verzui, ale cărui umflături se vedeau prin cămaşa zdrenţuită. Picioarele, braţele lui de schelet, pielea uscată ca un pergament, buzele vinete şi mute la o gură schiloadă; ochii lui fără lumină alcătuiau întregul cel mai înfricoşător ce s-ar putea afla în vreun ţintirim. El era în picioare, se sculase pentru mine din umbra lui funebră şi-mi stătea în cale. Lesne mi-ar fi fost ca să-l trîntesc, dar dacă eram hoţ nu eram ucigaş... m-am dat înapoi înaintea lui. El întinse braţele aplecîndu-se spre mine, mă aflam lîngă o fereastră, o deschisei şi sării în curte.

Cuprins de groază o luai la fugă şi nu mă mai oprii decît foarte departe de sat.

Eram buimăcit, zdrobit. Nu ştiu cum de n-am luat ciuma în asemenea hal. N-ar fi trebuit mai mult. Cînd mi-am venit în fire, mă gîndeam la primejdie şi am mers multe ore fără să mă opresc... Noaptea sosise, răcoarea ei mă înzdrăveni redîndu-mi puterile. Am mers fără odihnă pînă la ziuă. Adio planuri de bogăţie! După ce mi se întîmplase, nu mă mai gîndeam să jefuiesc morţii... Dar alţii se gîndeau în locul meu... şi, în multe sate, întorcîndu-mă, am văzut jefuitori pe cale de a lua tot din casele părăsite.

— Aşa că, întrebă Cartouche, n-ai pus nimic de-o parte?

— Nimic.

Balani ridică din umeri cu dispreţ şi cu necaz.

De mult trecură călătorii noştri de Sels şi intrară în vestita pădure care se întinde de la Montfermeil pînă la Bondy. Umbra care se lăsa din stejarii înalţi şi multe zgomote ciudate stîrneau vorba despre hoţii de codru.

— De vreme ce te întorci cu mîinile goale, zise Cartouche, ce ţi-e teamă de hoţi?

— Iertăciune!... Dar caseta mea?

— Hîrtiile alea ciumate... Dar ia ascultă, scumpule, d-ta, care te numeşti om cinstit şi te fereşti să pui mîna pe o avere care nu ţi-a fost lăsată moştenire în formă legitimă, cum duci ciuma la Paris, fără ca să clipeşti măcar? Ştii că asta e groaznică nelegiuire!...

Străinul păru zăpăcit şi răspunse tulburat:

— Cel care m-a însărcinat să iau aceste hîrtii va afla primejdia şi va şti să ia măsurile necesare... Acelea pe care le iau chimiştii cînd umblă cu otrăvuri subtile.

Afară de asta, hîrtiile astea n-au să fie păstrate, ci arse după ce vor fi citite.

— Fleacuri! zise Cartouche. E aici vreo tainică şi vinovată comedie.

— Asta nu e treaba mea.

— Cum se cheamă cel care te-a trimis la miază-zi ca să furi hîrtiile astea?

După tonul ciudat cu care Cartouche rosti aceste cuvinte, străinul păru îngrijorat, totuşi răspunse cu bărbăţie:

— Nu pot să spun.

— Cu toate astea vreau să aflu.

— Ce-ţi pasă?

— Doresc să împiedic o faptă rea, căci, repet, aici e o treabă necurată şi nelegiuită.

— Văd cu părere de rău, că n-am făcut bine de mi-am deschis inima dv şi de v-am povestit întîmplările mele.

— Nu-ţi va părea rău dacă vei merge înainte tot pe calea asta. Haide vorbeşte limpede şi fără ocolişuri. Într-o oră vom fi la Paris, trebuie să ştiu dinainte ce e de făcut.

— Două lucruri trebuie să nu le spun, d-le, numele locului de unde vin şi acela al casei unde mă duc.

— Dacă ţi-aş cumpăra taina asta?

— Nu pot vinde ceea ce nu-i al meu.

— Eşti încăpăţînat, zise Cartouche. Pentru că dacă nu vrei să-mi dai de bunăvoie caseta asta, ţi-o pot lua fără voie. Uiţi unde te afli?

— Doriţi să mă speriaţi, zise străinul care într-adevăr era speriat.

— Eşti în pădurea Bondy, un loc unde jandarmeria niciodată nu pătrunde bucuroasă, mai cu seamă pe întuneric. Şi nu ştii cu cine te afli aici...

— Cu oameni de ispravă, mi se pare.

— Nu, ci cu doi bandiţi. E adevărul curat. Dar ai norocul să călătoreşti cu bandiţi de seamă, care nu sînt cei dintîi veniţi. Ţi-am făgăduit să fiu sincer. Află dar că eşti cu Cartouche şi cu locotenentul lui. Nu mă crezi?

— Mi-este cam greu.

— Ei bine ai să crezi.

Vorbind astfel Cartouche opri calul şi spuse cîteva cuvinte la urechea locotenentului său. Acesta se ridică în picioare.

— Ce faceţi? strigă străinul.

Balani se plecă spre dînsul şi pe cînd şeful apuca pe necunoscut de picioare, el îl lua de mîini şi-l ridica în sus.

— Nu mişca ori te ucid.

Dar puterea lui Balani era aşa de mare că nici o împotrivire nu era cu putinţă. Şi ridicînd pe omul ce şezuse lîngă ei, îl aruncară în drum.

După jumătate de oră, căpitanul intra la reşedinţa lui din vreme de război.

PARTEA A PATRA

MOȘTENITORII CIUMEI

RAZI STRICĂ-TOATE

Nenorocitul aruncat pe drumul din pădurea Bondy, într-un chip pe care Balani îl socotea plin de omenie, se numea Razi.

Minte slabă, ființă încercată de prelungi ticăloșii pentru că nu se născuse la adăpost în sînul unei familii cu dare de mînă, Razi, la trei zeci și cinci de ani părea de patru zeci și cinci. Voința lui se stinsese în lupta cu loviturile repetate ale mizeriei și nu se împotrivea. Scîrbit de sine însuși, bucuros el își lua un stăpîn. Mîndria nu era un cusur al lui.

Împotrivindu-se lui Cartouche, el nu se așteptase să fie aruncat ca un fleac. Se crezuse cu oameni de ispravă și căutase să se arate și el ca dînșii. Dacă ar fi știut că avea de-a face cu adevăratul Cartouche, poate că altfel ar fi vorbit.

Din pricina vorbei lui nesocotite fusese poreclit *Strică-Toate.*

Într-o zi d-l de Meran oprindu-și caleașca pe cheiul Augustinilor, o luase prin grămada de lume, care în unele zile ale săptămînii se adună pe Puntea Nouă spre a căuta stăpîn.

El căuta printre cei mai pîrliți. Îi trebuia un ticălos care, sub zdrențele lui să fi purtat o oarecare cinste. Se opri la Razi, zis Strică-Toate care părea mai mult nenorocit decît ticălos, și-l luă. Știm pentru ce.

După ce-i făgădui răsplată mare îl trimise la Vignier în Provence să fure hîrtii de familie. D-l Meran știa că ciuma pustiia în provincia aceea și că Vignier era bîntuit și tocmai pe această dezordine își încerca norocul.

Razi, după ce-și făcuse cu curaj călătoria lui la ciumați și scăpase de sute de primejdii, se-necase la mal.

El tăcu multă vreme și după ce se dezmetici își blestemă limba care-l pierduse. Oamenii trimiși de Cartouche ca să-l ridice, îl găsiră în mijlocul drumului, buimăcit de căzătură, dar din fericire teafăr.

A doua zi, ținîndu-se pe picioare, se hotărî să intre în Paris și să povestească pățania sa d-lui de Saint-Meran. După mutra lui

jalnică, acesta pricepu eşecul încercării sale. Se mînie de la primele cuvinte ale lui Razi.

— Ticălos, neruşinat! Îi zise el, tu nici nu ai fost acolo!

— Da, d-le, vă jur.

— Cine vă crede pe voi pe vorbă! Tu nu te-ai mişcat din Paris.

— D-le, aveţi răbdare de mă ascultaţi şi vă veţi convinge că am îndeplinit sarcina pe care mi-aţi dat-o. Am fost la Vignier, am intrat în casa de care mi-aţi spus; am spart sertarele scrinului şi am luat hîrtiile pe care era scris *scrisorile mamei mele*. Un muribund s-a sculat să mă oprească, am fugit. M-am întors cu bine, fără primejdie pînă la Bondy şi acolo am fost jefuit de Cartouche.

— La alţii fleacuri d-astea!...

— D-le, nu vă cer nimic. Am vrut să vă dau de veste despre ceea ce mi s-a întîmplat, dar aş fi putut să n-o fac.

— Dar tu nu eşti în stare ca să ispiteşti pe un hoţ.

— Nu vreau să mă dezvinovăţesc. Mă duc d-le. Mă închin cu cinste.

— Aşteaptă, dobitocule! zise d-l de Saint-Meran. Lămureşte-te.

— Trebuie să povestesc d-lui tot ce mi s-a întîmplat?

— Negreşit, vorbeşte îţi zic.

Strică-Toate povesti drumul său şi întîlnirea cu cei doi călători care după ce se arătară oameni foarte cumsecade, îi surprinseră buna-credinţă şi cerînd să-i vadă caseta, îi spuseseră că se numeau Cartouche şi Balani. Nu se putea să fie la un loc mai multă omenie cu atîta răutate şi nimic la dînşii nu arăta pe tîlharii de rînd.

D-l de Saint-Meran, ascultîndu-l pe Razi cu luare aminte, sfîrşi prin à-l crede. Mînia lui se potoli şi căută prin ce mijloace s-ar fi putut recupera hîrtiile pierdute.

— Ascultă, zise el, te ţin în slujba mea dacă te angajezi să îndrepţi răul pe care l-ai făcut fără voia ta. Negreşit, după cele spuse, tîlharii se vor teme de ciumă şi vor arunca hîrtiile în foc. Oricum în nesiguranţa în care mă aflu despre ceea ce au să facă ei, nu-mi rămîne decît o măsură de luat: să suprim pe acela care s-ar folosi de ele împotriva mea. Omul acela se află la Paris. Nimic mai lesne decît să dau de dînsul. El se plimbă în toate zilele prin locuri umblate. Dacă ar fi un gentilom i-aş veni de hac cu spada. Dar e un mojic. Va cădea sub pumnal.

Razi la vorbele astea, se cutremură de groază. Saint-Meran care se uita la dînsul zise cu vioiciune:

— Tremuri. Te credeam mai voinic.

— Adevărat, d-le. Pumnalul nu e arma mea. Nu l-am mînuit niciodată. E o armă de trădători şi de mişei.

— Ţi-ar plăcea alta?

— Nu cunosc decît armele de luptă. M-am bătut adesea în viaţă şi de multe ori mi-am ucis duşmanul; dar niciodată prin surprindere şi fără ca el să se afle în apărare.

— Foarte bine, băiete. Bag de seamă că ai fost soldat. Ce-mi pasă dacă omul meu va muri într-un chip ori într-altul, de vreme ce aş fi scăpat de el! Nu ţin la pumnal. Nu te supăra că n-am ghicit mai de vreme gingăşiile tale sufleteşti. Dar nu te-ai da înapoi de la o ceartă.

— Nu, domnule.

— La nevoie, dacă te-aş ruga cu o pungă în mînă, ai şti tu ca să o stîrneşti?

— Asta se poate prea bine, d-le.

— Aşa vezi! eşti un băiat de ispravă. De vreme ce adversarul tău nu va fi prea fricos, te asigur, tu poţi să-i tragi o lovitură de spadă care să-l întindă mort la pămînt.

— D-le, drept vorbind, asta se poate, dar totuşi aş vrea ca să nu fie nimic. Ştiţi că n-am dreptul să port spadă şi numai pentru asta pot fi dus la închisoare. Mai ştiţi, d-le, că, dacă aş ucide pe omul meu, voi fi căutat de poliţie şi pot fi spînzurat...

— Da, ştiu, zise Saint-Meran batjocoritor, dar prietene, oamenii de teapa ta sfîrşesc adesea aşa şi de altfel ştreangul nu e cu mult mai groaznic decît ciuma. În sfîrşit, după ce mi te-ai lăudat cu sacrificiul tău şi după ce mi-ai făgăduit să repari nenorocirea pricinuită prin nesocotinţa ta, te dai îndărăt şi nu vrei să faci nici o slujbă.

— Domnule, n-am zis asta.

— Răspunde clar: îţi dau cinci zeci de ludovici şi, tu la vremea potrivită mă scapi de cutare om?

Razi se trăgea îndărăt din instinct, dar suma ce i se făgăduia îl orbea:

— Ei bine! da, zise el.

VEŞTI DE LA PARIS

Sosiţi la Pistol în timpul nopţii, Cartouche şi Balani găsiră acolo doar cîţiva beţivi şi cîţiva trîntori.

Minaut păru încîntat că-i revedea. Fără căpitanul şi locotenentul, Pistolul, îşi pierdea vaza, spunea el. De-abia mai vedea din cînd în cînd pe ceilalţi fruntaşi ai bandei.

D'Antrag şi Crăcan, care ţineau pe Cartuşieni, nu se mai arătau pe la Pistol şi însăşi Jeaneton devenise necredincioasă.

— A dat norocul peste ea? zise Cartouche.

— Nostim ar fi asta în vreme cînd se prăvălesc, răspunse Minaut.

— Cum aşa? întrebă căpitanul.

— Dar cu Banca Regală care s-a dus pe copcă, zise hangiul.

— La dracu, strigă Balani ducînd mîna la inimă ca şi cînd ar fi fost lovit.

— Ce s-a întîmplat? zise Minaut.

— Am aici în portmoneu aproape un milion de hîrtii... aproape tot ce ne mai rămîne de la lordul Delmott. Dar lămureşte-ne, nu mai e nici o scăpare?

— Prăpădul e deplin, toată lumea se vaită, englezii şi prinţii, Conde şi conţii, după ce s-au îmbogăţit prin ticăloşie şi au cerut plata hîrtiilor lor în aur, rîd acuma de strîmtoarea publică. Plăţile au fost suspendate. Biletele mici de cîte zece franci nu s-au mai plătit. Poporul ameninţă să sfîşiie pe Law în cîmpiile Elizei; se aruncă cu pietre asupra trăsurii lui în care se plimbă fata lui. Nenorocitul bancher, părăsit şi de Regentele nu mai ştie unde să-şi adăpostească capul. În sfîrşit, Banca s-a închis.

— O mie şi altă mie de draci! strigă Balani cuprins de o adevărată durere, sărăcit!... jefuit!...

— Potoleşte-te, zise Cartouche. Ne vom despăgubi îndată. Spune înainte Minaut. Nu sînt supărat pe Law, e adevărat, fiindcă-i cunosc pe adevăraţii vinovaţi. Dar ce s-a făcut născocitorul hîrtiei monede?

— Vrăjmaşii lui, reîncepu Minaut voiau să-i facă proces ca să-l trimită să putrezească în Bastilia şi obţinuseră hotărîrea ca nimeni să nu iasă din regat fără paşaport.

— De proces se şi temeau, zise Minaut şi făcu rost lui Law ca să plece. Pe parcurs primi tot sprijinul dar la trecerea frontierei i s-a oprit caseta care conţinea bijuteriile soţiei, cea din urmă nădejde a fugarului. Ce ziceţi de purtarea asta?

— E vrednică de epoca la care voi alipi numele meu, răspunse Cartouche.

După ce lăsă cîteva minute în durerea lui pe Balani, care urla împotriva hoţilor ca şi cum el ar fi cumpărat de la lordul Delmott acţiunile rămase fără preţ, căpitanul zise:

— Altceva. Nu l-ai mai văzut pe prietenul nostru Ratiboul? Ce face el?

— Mi se pare că nu mai e la palatul d-lui d'Orleans, dar nu se poate găsi.

— Trebuie să mi-l găseşti, fiindcă am nevoie de dînsul într-o afacere cu care trebuie să ne reluăm locul.

— Ce afacere? întrebă Balani.

— Vei şti cînd ne va spune Ratiboul, adică după ce va deschide el, cu măsurile ce trebuie luate de un chimist, tainica noastră casetă.

Minaut făgădui să-l caute. Reîntors căpitanul, trebuia sunată chemarea credincioşilor şi convocaţi toţi fruntaşii bandei de la Saint-Loran.

A doua zi Cartouche şi Balani coborîră în Paris. Deşi lipsa lor ţinuse puţin, cei doi bandiţi trecură din surprindere în surprindere : căderea Băncii Regale, după care urmase desfiinţarea trupei hăitaşilor, dezorganizarea Bandei Pistolului ; apoi disgraţia lui Ratiboul, despre care zadarnic întrebară ei la Palatul Regal.

După întîmplarea de la Spada Regală, el fusese poftit să-şi ducă încotro o şti catrafusele. Unde se dusese ? Fiindcă negreşit nu avusese poftă să meargă înaintea dreptăţii omeneşti. Plecînd, el nu-şi lăsase noua lui adresă.

— E cineva, zise Balani, care ar putea să ne pună pe urmele lui ?

— Guşa Mierloiului.

— Ce spui ? o credeam în Mississippi şi de teamă să nu te întristez, nu ţi-am vorbit de dînsa . . . Cum, drăguţa Fanchete există încă ? Dar atunci ?

— Nu, răspunse scurt Balani punînd capăt imaginaţiei prietenului său. Fanchete s-a schimbat. Ea nu a fost croită pentru viaţa pe care o ducem noi. Speriată cu afacerea cu de Lerm, ea m-a lăsat pentru totdeauna. Ea nu s-ar fi amestecat în tărăboaiele noastre, decît dacă ar fi fost să ne ajute aşa cum a făcut cu înconjurarea de la Spada Regală cînd ne-a dat de veste. Aflînd că fusese răpită de hăitaşi, m-am hotărît să o scap. Am pus la cale o îmbulzeală, cînd pornise spre Roşela, am smuls-o din gheara păcătoşilor şi după dorinţa ei deşi era mai mult moartă decît vie de frică, am dus-o la adăpostul pe care-l găsise Ratiboul, la palatul Fulda.

Amîndoi plecară în strada Saint-Honoriu. Poarta cea mare a palatului era deschisă. În curte, grădinarul, îngrijind de flori, stătea de vorbă cu portarul. Întrebară de d-şoara Fanchete, cînd deodată un glas viu şi limpede ca de ciocîrlie răsună deasupra lor. Ea cînta. Nota de pe urmă se înălţa la cer, ca ciocîrlia, şi cei doi prieteni tot o ascultau cînd portarul îi luă din scurt : — Ei ? Ce căutaţi aici ?

— D-le, răspunse Balani, doream să întrebăm dacă d-ra Fanchete este aici, dar i-am auzit vocea.

— E acasă, răspunse portarul. La catul al doilea, pe scara din dreapta.

Palatul părea închis tot ca după moartea contelui de Fulda.

UNDE SE GĂSESC CUNOŞTINŢE VECHI

Guşa Mierloiului rămase încremenită la vederea vechilor săi prieteni. Dar ar fi fost şi mai bucuroasă dacă nu-i mai vedea. Ei observară.

— Ei bine! nu ne mai sari de gît?

— Iertaţi-mă, zise Fanchete, roşindu-se, dar mirarea... Eşti bine Balani? Dar d-ta, d-le Dominique?

— Destul de bine, frumuşica mea, zise Cartouche, deşi te supărăm, ca să te întrebăm despre doctorul...

— Ah! pentru asta aţi venit? zise Guşa Mierloiului liniştindu-se. D-l Ratiboul nu e acasă.

— Nu, nu este şi plecînd n-a spus unde s-a dus... Chiar acum venim de la Palatul Regal.

— Oh! dar nu mai e acolo, răspunse Fanchete. De mult nu mai e. Nu l-aţi mai văzut de la Saint-Anton?

— Nu, noi ne întoarcem din călătorie.

— El este aici foarte liniştit, deşi sub un nume fals. Dacă veţi întreba de doctorul Ratiboul nu vi se va răspunde nimic; îl cheamă Canigu. Cred că poliţia nu se înşeală cu numele acesta, dar ea a primit porunci de sus ca să-l lase în pace cîtă vreme va trăi liniştit. E puţin de cînd el a venit să mă vadă şi am şi vorbit despre dv.

— Foarte frumos din partea ta, zise Balani, că nu ne-ai uitat de tot, căci în sfîrşit încă îţi aştept mulţumirile pentru că te-am scăpat de pe drumul Roşelei.

Fanchete îi întinse mîna.

— Nu fi supărat, Balani, zise ea. Nu sînt ingrată dar mă cam stînjenea să-ţi mulţumesc. Am priceput bine că, dacă nu se mai poate dragoste între noi, tot a rămas puţină prietenie. Dacă ţi-a fost milă să mă vezi răpită, mie mi-a fost milă ca să te văd spînzurat. Stăpîna nu este aici, zise Fanchete, este în Lorena.

— Cum, s-a măritat? Cu cine?

— Negreşit. Frumoasă întrebare!... Dar cu cine, dacă nu cu d-l Imbert?...

— Secretarul! zise Balani mulţumit.

— El şi-a dat demisia de la poliţie.

— Asta e o pagubă pentru noi, zise Cartouche. Dar domnişoara s-a cam înjosit...

— D-l Imbert s-a dus în Lorena ca să cumpere o moşie a contelui de Fulda şi va lua numele moşiei. S-au cununat fără tămbălău, neavînd familie nici unul nici altul. Dar oricare ar fi numele bărbatului, ea îl ştie, pe cînd eu nu ştiu cum îl cheamă pe al meu...

— Aida de! strigă Balani, te-ai măritat şi tu, Guşa Mierloiului?

— Negreşit, m-am măritat cu sila la Saint-Martin de Cîmpie cu un golan care nici cu vîrful degetului nu s-a atins de mine, din fericire şi al cărui nume nu-l cunosc. Cred că la ora aceasta e în Mississippi,

dar și dacă ar fi în Paris și întîlnindu-mă ar vrea să se folosească de drepturile lui...

— Să ne spui nouă, micuțo, și-l voi face nevăzut, zise Cartouche.

— Ah! suspina Fanchete, e altcineva de care mi-e mai frică decît de bărbatul meu. Unul din vechii noștri cunoscuți și un nelegiuit de mîna întîi, șeful hăitașilor, acela care chiar m-a răpit, cel mai mîrșav dintre oameni...

— Cine? stărui Balani.

— Marchizul Roger d'Espinac. El comanda împotriva voastră la Saint-Anton și m-a zărit cînd ieșeam din han și a pus pe hăitași să mă înhațe. Mișelul, el mă urăște de moarte că am disprețuit propunerile lui și l-am făcut ucigaș. El este cel mai mare vrăjmaș al vostru, am spus-o doctorului. Noroc că nu cunoaște adevăratele nume ale lui Saint Loren și Dejardin, pe care îi iau drept simpli greci. Cît despre Ratiboul...

— Dobitocul ăla! ursuzul ăla! zise Cartouche. Bine că ne-ai spus, Fanchete. Zilele astea o să ne cam luăm de păr cu dînsul.

Ea se uită pe fereastră.

— Doctore Canigu!... Poftim la mine, te rog. Dorește să-ți vorbească cineva care se află aici.

Curios, Ratiboul se grăbi să vină la vecina lui.

— Vă credeam în Englitera, zise el. Toată lumea vorbește așa.

— Drace! ne-ntoarcem simplu de la țară, unde am petrecut cîteva zile, răspunse Cartouche, de la Bray-sur-Seine, lîngă Meutre.

— Drace! drace! se vede, aveți fața minunată. Căpitanul a început să se îngrașe și locotenentul e roșu ca o piersică.

— Locul meu de naștere, zise Balani. Aveam acolo o mică proprietate a mea, de vîndut.

— Foarte frumos, zise doctorul. Balani proprietar. Găsesc asta foarte nostim și te sfătuiesc să nu te mai semnezi altfel decît *Balani proprietar*... Afară numai dacă nu ai vîndut.

— Pizma ta te face să rîzi de mine, ori poate crezi că glumesc. Căpitane, e adevărat că am o căsuță și un petec de pămînt?

— Pun mărturie, chiar dacă ar fi ca doctorul să crape de ciudă.

— Dar tu, Dominique, întrebă Ratiboul, ce ai căutat la Bray?

— Mi-am regăsit familia, pe mama Bourghinon și pe soră-mea Anette.

— Frumos minte cine vine de departe.

— Pentru ele eram Jean Bourghinon întors din Indii. Nu le-am dezmințit, cum nici pe Maturina, cu care mă logodisem înainte de a porni în colonii.

— În sfîrșit, zise doctorul cu oarecare batjocură, se vede că treburile nu prea v-au mers bine acolo, de vreme ce sînteți aici!...

— Am fi și acum acolo, răspunse Cartouche, dacă sergentul Paustel n-ar fi venit să ne tulbure pacea.

— Oh! Oh!...strigă Ratiboul. Voi vă bateți joc de mine... Haide, vorbiți serios.

— Nici eu nu vreau altceva, zise Cartouche. Am venit ca să-ți vorbesc despre o afacere tainică, pe care numai tu, cu știința ta de chimist, o poți lămuri fără nici o primejdie.

— Haideți la mine; poate să am nevoie de cărțile mele sau de micul meu laborator. Mulțumită d-lui și d-nei Imbert de Fulda sînt astăzi așezat aici mai bine decît la Palatul Regal.

CUTIA TAINICĂ

Într-o aripă a palatului, Ratiboul avea o odaie frumușică și alături un laborator.

Cartouche îi povesti întîmplarea cu Razi Strică-Toate și-i aduse ceea ce luase de la acesta. Ratiboul nu auzise decît vorbindu-se foarte puțin despre ciuma din Provence și nu știa că flagelul era așa de înfricoșător.

Doctorul, ca toți contemporanii lui, cunoștea prea puțin bolile molipsitoare, a căror cercetare n-a înaintat așa de departe în zilele noastre. Totuși, el citise istoria ciumei de la Florența, și pe cea de la Geneva, — unde un infirmier anume Jean Linte, puse la cale moartea tuturor locuitorilor pentru ca să le ia bogățiile, — apoi ciuma din Londra ale cărei grozăvii fuseseră mărite prin jaf și foc. El știa că molima putea fi inoculată prin atingerea rănilor și că aerul și apa erau căile de căpetenie ale germenilor.

Cînd Cartouche îi arătă tainicul lucru, el nu se grăbi să-l cerceteze.

— Asta ar fi un dar potrivit pentru locotenentul de poliție, zise el.

— M-am gîndit la asta, zise Cartouche, dar vom vedea mai tîrziu, după cercetare, dacă nu vom găsi ceva de folos. În cutia aceasta sînt hîrtii de familie, ar trebui să luăm cunoștință de ele fără ca să le stricăm însușirile ucigașe. Se poate așa ceva?

— Negreșit, răspunse Ratiboul.

— Apoi după ce vom afla, tu le vei dezinfecta sau ne vom folosi de ele așa cum se află.

— Mai cuminte, așa, zise doctorul.

— Ei bine, cîtă vreme îți trebuie ca să citești hîrtiile astea, întrebă Cartouche?

— Trebuie să le citesc și să iau note. Apoi măsurile de pază pe care ar trebui să le iau cer timp. Lăsați-mi două zile.

— Fie trei, zise căpitanul. Azi e marţi; vineri seara vom veni să te vedem.

— Şi dacă nu veţi veni vineri?

— Să ştii că voi fi în lanţuri la Chatelette sau la Conciergerie şi vei face cu hîrtiile ce vei dori tu.

Zicînd acestea, ei se despărţiră.

Îmbrăcaţi amîndoi ca ţărani chiaburi, spoiţi şi aproape de nerecunoscut, Cartouche şi Balani porniră spre Puntea Nouă, unde se aşteptau să se întîlnească cu Crăcan sau d'Antrag, sau cel puţin să-şi umple buzunarele pe socoteala cască-gurilor care erau acolo.

Pe cînd Balani strivea piciorul unui gură-cască, tovarăşul său îi scotocea buzunarele sau îi desprindea ceasornicul făcîndu-se că vrea să-l scape de nătîngia moţîrcanului de ţăran.

Dacă victima vedea hoţia, hoţii strigau mai tare decît ea dîndu-i lovituri şi alţi hoţi alergau în ajutorul confraţilor, mărind neorînduiala dînd vreme hoţilor să dispară. Cînd venea poliţia n-avea decît să împrăştie mulţimea adunată.

Pe la luntraşii şi negustorii de cîntece, căpitanul salută din mînă sau din ochi cîţiva cunoscuţi:

— Tu eşti Ratichon, cu mutra asta de post? zise Cartouche, apropiindu-se de el. Te-ai sculat după boală?

— Nu, dar nu-mi plăteşte pielea mai mult.

— De unde-i mutra de lihnit? spune fanandel, punga mea şi a celor care mă înconjoară, sînt la dispoziţia ta.

— N-ai ghicit-o, căpitane. O dragoste nenorocită pentru o cucoană mare m-a aruncat în mîna *gagiilor* şi de acolo la Saint-Laser. Ştii regulamentul cumplit al acestei temniţe.

— Da, da, zise Cartouche rîzînd, nuiaua zilnică.

— Ai ieşit de curînd de acolo?

— De ieri; şi Balani cu tine, după Crăcan, sînteţi primii pe care i-am întîlnit de la Pistol.

— Crăcan! zise Cartouche cu vioicine, unde este. Poţi să-mi spui?

— Dacă vrei să-l găseşti este în strada Mandar la Trei-Peşti, împreună cu Gruthus, Duchalet, cu Mergaut-Domnul şi cu Sampan. Vine şi d'Antrag cîteodată, dar ştii acesta e fără rost.

— Încîntat că te-am văzut moş Ratichon. Şi eu am lipsit din Paris cîteva zile şi parcă sînt străin, şi am nevoie să revăd pe fanandeli. Mă duc de-a dreptul la Trei-Peşti. În sfîrşit o să ne putem vedea de treburi.

Îi găsim mai tîrziu pe cei din strada Mandar; deocamdată sînt de părere să mergem la Ratiboul la deschiderea cutiei pe care am luat-o de la Razi.

MUNCA LUI RATIBOUL

Ratiboul se apucase fără întîrziere de munca ce i se oferise. O vie curiozitate îl îmboldea și chiar în ziua aceea se închisese în laboratorul său.

Avînd adesea prilejul să mînuiască sau să pregătească substanțe primejdioase, el își găsise, ca vestitul otrăvitor Pili, furnizorul lui Saint-Croi, o mască de sticlă. Își stabilise, de asemenea, în laborator curenți de aer destinați să ducă repede afară emanațiile otrăvurilor sale.

Ridicînd capacul, el găsi, așa cum spusese Cartouche, un teanc de hîrtii înfășurate într-o bandă pe care era scris : *scrisorile mamei mele.*

Deschizînd pachetul de scrisori băgă de seamă, între altele, cîteva documente deosebite. Scoase prima scrisoare și căută repede în josul paginii a patra. Era iscălită : Janette de Vignier, contesă de Saint-Meran și era adresată d-lui „cavaler" de Vignier, vechi guard din trupa regelui din Vignier".

Acest cavaler era tatăl contesei Janette. Scrisoarea era din Paris de la 1718. După ce o citi din ochi, Ratiboul o puse de o parte și luă note. Împrejurarea despre care Janette vorbea tatălui său se petrecuse deja de cincisprezece ani. Toate scrisorile așezate cu grijă după data lor se refereau la același lucru și alcătuiau o istorie încurcată, dar care reieșea întreagă din veștile zilei cu care se amesteca.

Ratiboul desfăcu acea istorie din grămada faptelor străine sau de prisos, luă cunoștință de cîteva acte de notariat și copie părțile mai importante. Ceea ce mai rămînea era să dea o formă literară lucrării sale, ca să înfățișeze în chip viu și limpede prietenilor săi taina care domnea în cutia din țara ciumei. Această muncă fu destul de grea, dar Ratiboul care cunoștea Provence și Cevenii, putu să-i dea sau mai bine să-i redea istoriei, prin oarecari amănunte pitorești, prin reflecțiile și cîteodată prin descrierile sale ceea ce noi numim astăzi culoarea locală. Această formă era absolut necesară, din moment ce faptul principal, privitor la o întîmplare provincială de mare însemnătate, era prea puțin sau cu totul necunoscut de către Cartouche și Balani.

La trei zile după întrevedere, căpitanul Pistolului și locotenentul său veniră din nou la Ratiboul care le citi lucrarea sa.

În anul 1702 în Ceveni și în mai tot ținutul care se întindeau de la poalele acestor munți și pe țărmul Rhonului, se iscară împrejurări ciudate și jalnice.

Se știe că multă vreme Cevenii fuseseră culcușul cel mai aprins al protestantismului. O izbucnire de furie a acestei religii se deosebise prin luarea de arme și printr-o răscoală îndîrjită, Ludovic al XIV-lea, urmînd politica strămoșilor săi (dînd la o parte pe Henric al IV-lea) și nevoind altă religie de stat decît cea catolică și fiind cucernic și iezuit, trimise la Ceveni, preoți, judecători, soldați și călăi ca să nimicească sau să convertească cu sila populațiile infectate de calvinism.

Intendentul Lamsagnon de Boivil, om de parlament, trimis acolo la început, lăsă mai multe luni să crească răscoala, fu moale, poate că într-adins, în sarcina ce avea, astfel că, la sfîrșitul anului, răsculații ținuseră piept cu putere Statului.

Pe lîngă această mică armată, cu unul dintre șefi Jean Cavalerul, a lăsat un nume popular și pe lîngă acești luptători care se iveau cînd într-un loc din provincie cînd în altul, mai era o populație întreagă legată prin interese de sate și de orașe și care, apărată azi de milițiile sale cădea mîine la bunul plac al puterii catolice.

Cînd puterea aceasta începu să lovească, ea fu cumplită, fioroasă, monstruoasă, spre exemplu putem cita nelegiuirile marelui vicar de la Chaila — acesta petrecea chinuind în pivnița lui. Își alegea jertfele, de obicei, pe soțul unei femei frumoase sau pe tatăl unei fete frumoase. Chinurile bărbaților îi da în gheare pe femei. Cînd prin răsuflătorile pivnițelor, țipetele bărbaților chinuiți ajungeau la auzul femeilor, ele se dădeau una ca să-și scape bărbatul, alta pe tatăl său. Dar, după ce se jertfeau astfel, ele rămîneau la bunăvoința ticălosului care putea oricînd să reia ceea ce le dăduse.

În 1703 marile focare ale protestanților erau înecate în sînge și fumul măcelului ar fi destul ca să pricinuiască icneli unui zeu al căpcăunilor. Supraviețuitorii, în mare parte, erau îngroziți sau convertiți, cînd deodată, un scandal? o minune?... copiii începură să proorocească. Aceasta era minunea deznădăjduirii.

Auziseră acei nenorociți copii țipetele părinților sau ale fraților lor sfîșiați de clești înroșiți în foc, fuseseră martori la nebunia mamelor și surorilor lor. Fuseseră prinși de friguri în zbuciumul durerilor lor; și ei vorbeau pentru mucenici și obidiți proorocind în graiul lor cald mînia lui Dumnezeu și răzbunarea lui.

Morțile apropiate și neașteptate pe care ei le vesteau prigonitorilor se îndeplineau adesea.

Ceea ce fu mai puternic, era că acea aprindere profetică se întinse cu iuțeala unei molime, în ciuda părinților care denunțau pe copii ca să scape de urgia autorităților. Mulți chinuiau pe copii sau chiar, ca să treacă înaintea denunțărilor preotului lor îi duceau la dînsul.

În sfîrşit, răul atinse chiar pe copiii catolicilor, care de mici ţipau plîngînd pentru protestanţi. Mamele se simţeau mişcate de ţipetele lor şi se aruncau la picioarele călăilor, bărbaţii lor interveneau şi dînşii pentru victime.

Intendentul dete drept spital, celor mai măricei ocnele, celorlalţi temniţele.

Cristos a zis :

„Lăsaţi copiii să vină la mine?". Preoţii lui îi trimiseră. Erau unii de patru ani, erau şi de trei ani, erau alţii smulşi din braţele doicilor. Vă închipuiţi spaima mamelor.

Aşa stau lucrurile la Ceveni atunci cînd după o petrecere de şase luni în munţi cu răsculaţii, d-l Saint-Meran alergă lîngă tînăra soţie la castelul Saint-Meran.

Janette de Saint-Meran, fiica cavalerului de Vignier îşi aştepta bărbatul ca să fugă cu el în Provence. Tremura. Era mamă.

În nimicirea copiilor protestanţi, soldaţii lui Basvil şi ai lui Montravel nu se uitau la vîrstă.

Saint-Meran ştia asta, soţia lui văzuse prea multe pilde. Bandele catolice care bîntuiau ţinutul, văzînd turnurile şi giruetele armoriate ale castelului cerură lămuriri de la locuitori.

Moşia Saint-Meran, li se spusese, era de mică însemnătate şi stăpînul ei, cu gusturi aspre, nu ţinea nici un lux, dar castelana încă nu avea două zeci de ani. Ea era din mica nobilime, dar din acele neamuri în care domneşte frumuseţea Dianei şi a Venerei din vechea Grecie. Janette de Vignier era într-un cuvînt o provincială de o rară frumuseţe şi adusese zestre bărbatului său o avere fabuloasă la care după moartea tatălui ei, era să se adauge alte bogăţii.

Trebuia oare ceva mai mult ca să se asmută patimile acelei adunături de tîlhari din care de obicei se întocmeau armatele?

De multe ori ei înaintaseră pe moşie, apoi se retraseră şi de atunci Janette nu mai dormea decît cu un cuţit sub pernă, gata să se ucidă dacă locuinţa ei ar fi fost devastată.

Castelul nu era îndeajuns de fortificat ca să se apere multă vreme chiar dacă ar fi avut garnizoană; d-l de Saint-Meran crezu că era mai bine să nu se arate nici vîrf de puşcă, de teamă să nu dea castelului mai multă însemnătate militară decît avea şi să aţîţe astfel asupra lui trăsnetul catolicismului. Înştiinţat de primejdie, el se întoarse lîngă ai săi cu gîndul să-şi ducă nevasta şi copilul la socrul său, cavalerul de Vignier, lîngă Aix de Provence.

Într-o zi din luna lui brumărel, un ţăran speriat alergă şi vesti pe d-l de Saint-Meran că un batalion catolic venea cu hotărîrea să ia castelul şi pe cei dinăuntru.

D-l de Saint-Meran își chemă soția și-i spuse ce se petrecea.
— Caii noștri sînt înșeuați și ne așteaptă în curte.
— Mă duc să mă îmbrac, răspunse tînăra soție.
— Nu e vreme. Să plecăm cum ne găsim. Te rog, nu te mai întoarce în odaie.
— Dar copilul nostru?
— Mă duc să-l iau eu împreună cu doica.
Janette ascultă și coborî în curte, unde o slugă o ajută să încalece. Bărbatul său se ivi ținînd în brațe un coș de trestie în care dormea copilul și pe care putea să-l atîrne de umerii săi cu niște curele. Dădu copilul soției. Doica se urcă lîngă stăpînă-sa. Alte slugi bine înarmate coborîră pe o cărare plină de tufișuri și de mărăcini, care o ascundea de privirile dușmanilor.
Castelul fu luat îndată și jefuit.
Contele de Saint-Meran și ai săi izbutiră să treacă Rhonul și să se retragă la moșia lui Vignier. Stătură aici aproape un an pînă cînd glorioasa spadă a mareșalului de Vilars, oropsit, fu osîndită de Ludovic al XIV-lea să sfîrșească cu răscoala din Ceveni.
Nevoit să renunțe la credința sa, să se supună sau să plece peste graniță și să-și vadă averea confiscată, contele de Saint-Meran, ca cei mai mulți din coreligionarii săi, după războiul din Ceveni, se converti, adică intră de ochii lumii în credința sfintei mame Biserica. Apoi, fiindcă e mai bine să ai de-a face cu Dumnezeu decît cu sfinții, el părăsi castelul și plecă la Paris. Singurul lui băiat Maxim era atunci de doi ani și-l despărți de doica lui și de moșul său care-l adora și-l duse în capitală.
Fie din mîhnire, fie din pricina urmărilor războiului civil, contele de Saint-Meran muri la puțin timp de la sosirea la Paris. Maxim fu crescut de mama sa, dar, deși trăi mereu lîngă dînsa și aproape depărtat de lume, el crescu fără dragoste. Nu o iubea pe mama sa și se mira că nu simțea pentru dînsa decît o inimă înghețată de nepăsare. Iar Janette nu avea nici o afecțiune pentru fiul ei.
Nici prin calitățile, nici prin cusururile sale Maxim nu semăna cu tatăl său. N-avea de la neamul lui decît trufia, dar avea de la munteanul cenevol firea serioasă, cumpătarea și iubirea de bani. Educația nu dezvoltase în el nici unul din gusturile gingașe de gentilom.
Într-o zi contesa chemă la dînsa pe tînărul Henric și fu izbită de deosebirea purtărilor lui și de vorbirea și cugetările lui. Interesul ce purta fratelui de lapte al fiului ei crescu; dar făcînd greșala de a lăuda prea mult pe Henric în fața lui Maxim, ea surprinse la acesta toate semnele unei trufii atinse.
Tînără, frumoasă și văduvă, era normal ca ea să atragă pretendenți. Negreșit, că nu putea să se ferească de puțină cochetărie

și în curînd văzu în atitudinea fiului ei dispreț și imputare pentru ușurința ei.

Biata femeie se gîndi cu strîngere de inimă cînd Maxim va fi major, ar fi fost stăpînul ei, i-ar fi cerut socoteală. El nu avea decît șaisprezece ani cînd îi trimise vorbă printr-un popă că lui i-ar părea mai bine ca ea să se mărite decît să-i compromită numele în aventuri și să-i dea vreun frate bastard. Janette nu îndrăzni să pedepsească atîta obrăznicie.

Scrisorile ei vorbesc de multe obrăznicii ale fiului său. Se plîngea amarnic către tatăl ei de asprimea inimii și mintea redusă a fiului său. Ea lăsa să se vadă un fel de groază și spunea bătrînului cavaler că ar fi dorit să meargă să trăiască lîngă dînsul îndată ce Maxim ar fi ajuns la majorat.

Aceasta era starea contesei de Saint-Meran în anul 1720, cînd se ivi o întîmplare nedorită.

Într-o zi ea se urcă în trăsură cu fata ei din casă, Leonida, cînd un țăran se apropie de dînsa și-i spuse că o bătrînă care odinioară a fost în slujba ei și care se cheamă Colette este pe moarte și dorește să-i vorbească.

— Dumnezeule Mare este cu putință? Și unde este ea acum?

— Este la mine și sînt gata dacă doamna dorește să o duc acolo, la Montruj.

— Ei bine urcă-te în spatele trăsurii după ce vei spune vizitiului cît vei putea mai deslușit locul unde stai.

Domnișoara Leonida părea nemulțumită, acest lucru împiedicînd îndeplinirea planurilor ei. Contesa ieșise cu gîndul să treacă pe la modistă și fata din casă avea totdeauna parte de cîte ceva. Un grăunte de ambiție aprinsese în sufletul său, desfrîul simțurilor, fără ca buna ei stăpînă să fi mirosit ceva. Cu firea ei încrezătoare, contesa nu vedea în cusururile fetei decît ușurinți ale tinereții.

— Nu te întrista Leonida, de amînarea asta. Biata Colette care dorește să mă vadă este doica lui Maxim. Ea ne-a slujit într-o vreme grea pentru noi, și sînt datoare mult serviciilor pe care ni le-a făcut. Ea a fost mai toată viața la tatăl meu și numai după fiul său a venit la Paris. Tu trebuie să fi văzut pe băiatul acela?

— Nu se numește Henric, d-nă? Într-adevăr mi-aduc aminte. Nimeni n-ar crede ca un tînăr așa de elegant să aibă o mamă țărancă, locuind la barieră într-o casă fără stradă.

— Ți-am spus, Colette este o țărancă și nu poate locui la oraș. N-am pentru doica lui Maxim decît bunătatea ce-i datorez și fac cît pot ca să o răsplătesc. Cît privește Henric el e dator muncii și silințelor sale, ținuta îngrijită în care l-ai văzut și primirea fără plată în colegiu.

— Rog pe doamna să-mi ierte gîndul ciudat ce-mi trece prin minte cu prilejul vizitei la Montruj, dar mă întreb ce ar crede cineva care ar întîlni trăsura dv în acele locuri așa de puțin umblate.

— Știu la cine te gîndești tu, dar dacă o lămurire ar fi necesară, ea ar fi prea lesne de dat.

Se însera și un fel de înduioșare o cuprinse pe călătoare, cînd țăranul zise vizitiului : „Am ajuns, aici este“.

Trăsura se opri înaintea unei case țărănești, sărăcăcioase unde cu tot întunericul nu se vedea nici o lumină.

Amîndouă femeile intrară odată. În cameră era un miros îngrozitor, bolnava de tuberculoză, se afla în pat. Îndată ce se aprinse o candelă, d-na de Saint-Meran la vederea obrajilor ei scofîlciți și cu pete roșii, recunoscu îndată puterile bolii care nu iartă. Se apropie de dînsa, o sărută și-i spuse că-i pare rău că nu a venit mai devreme. Dar cine era de vină? Ea o mustră cu blîndețe că nu voise să primească să vină la dînsa, unde nu s-ar fi îmbolnăvit.

Dorind să o ia la ea, bolnava refuză.

— Mulțumesc, d-nă, zise ea, dar e osteneală degeaba... O știu... mîine voi fi în pacea Domnului. Dar înainte de a merge în fața celui care va judeca pe morți și pe vii, am să încerc să îndrept, pe cît se va putea, răul ce am făcut pe lumea asta și pentru aceea am cerut să vă văd doamnă.

— Fii pe pace Colette, cînd va bate ceasul și nu-l cred atît de aproape precum te gîndești, voi îndeplini cu credință dorințele tale.

— D-nă, începu bolnava, am săvîrșit față de dv o mare greșală, am să mi-o mărturisesc dv și tuturor ce sînt de față.

Zicînd aceasta, ea se opri sfîrșită. Apoi cu voce înceată : d-nă, ați fost bună cu mine, m-ați hrănit și m-ați umplut de daruri și eu v-am trădat.

Janette o asculta încremenită.

— N-ați uitat luna lui brumărel 1702, la castelul de Saint-Meran. Eram amîndouă într-un salonaș, îngrijind de copii. Dv țineați în brațe, pe micuțul Maxim, cînd o slugă veni să vă cheme din partea d-lui conte... soldații catolici înaintau asupra castelului. În vremea aceea soldații lui Basvil și ai lui Montravel răpeau copilașii... dv tremurați și eu asemenea, dar eu mai mult că nu eram decît o țărancă... o biată slugă. Gîndul ăsta mă cuprinse atunci. Dv v-ați sculat ca să mergeți lîngă d-l conte și ați lăsat copilul vostru pe perna de pe canapeaua pe care ședeați în fața mea... Maxim se sbătea gol de tot în scutecele lui subțiri și însemnate cu mîna voastră. Îl privii o clipă. Și gîndul îmi veni că el avea să fie cruțat de soldați pe cînd al meu avea să fie jucăria cizmei lor... Atunci doamnă repede am dezvelit copilul meu și l-am pus în locul lui Maxim.

La această mărturisire Janette nu-şi putu stăpîni un strigăt de mirare şi de groază care se stinse în murmurele celor care se aflau de faţă.

Această mişcare de osîndire atinse foarte greu pe muribundă, căci cîtva timp, cu ochii pe jumătate închişi, cu capul răsturnat pe pernă, ea rămase mută şi parcă zdrobită.

— Nenorocito! strigă în sfîrşit contesa. Tînărul care poartă numele de Saint-Meran nu e fiul meu? Răspunde!... În numele cerului!...

Apoi, înspăimîntată de tăcerea Colettei:

— Răspunde, te rog, pe sufletul tău, trebuie să-ţi întregeşti mărturisirile, să-ţi ispăşeşti păcatul... dacă se poate. Spune-mi Colette, acela care se cheamă fiul meu...

Doica făcu un mare efort şi răspunse:

— Este al meu.

Şi tăcu din nou.

— Nenorocita asta minte! gemu contesa. Se întoarse către cei de faţă şi zise:

— Vă iau martori pentru ceea ce aţi auzit. Tînărul pe care îl numesc fiul meu şi care poartă numele de Maxim de Saint-Meran este fiul acestei femei; iar acela pe care ea-l numea fiul său este copilul meu. Cînd vă voi chema să daţi mărturie, veţi răspunde la chemarea mea?

— Da! da! Vom fi martori! răspunseră ţăranii.

Leonida tăcu.

— Dar, începu stăpîna casei, să-i mai dau să bea.

— Da, ca să mai vorbească, zise d-na de Saint-Meran.

Îngrijirile ţărăncii reînsufleţiră într-adevăr pe muribundă, care cu un glas slab şi şuierător ceru din nou iertarea bunei sale stăpîne.

— Fiul meu era fericit, zise ea. După ce i-aţi dat un nume şi avere, am să-l arunc în mizerie... Mă aştept la durerea lui şi o prevăd; aud blestemele lui şi nu mă socotiţi nesimţitoare... Asta e pedeapsa mea...Dar dv, cărora vă redau copilul dv, doamnă, fiţi îndurătoare... o să mor... iertaţi-mă.

— Dumnezeu nu va îngădui ca tu să mori înainte de a auzi pe fiul meu şi pe al tău. Cum de nu i-ai chemat aici?

— M-am gîndit la asta, zise Colette. Mi-a fost frică, murmură mama vinovată.

— Ţi-a fost frică de imputările lor? Dar ei ar fi respectat pe o muribundă.

— Nu e asta. Mi-a fost frică să nu se sfîşie unul pe altul.

— Cu toate astea, urmă, e mai bine ca tinerii să afle adevărul din gura ta.

— E prea tîrziu, suspină doica.

— Ce să fac? Ce să fac?... strigă contesa frîngîndu-şi mîinile.

În sfîrşit o idee genială îi sclipi în minte : să cheme un preot ca să ia mărturia Colettei şi semnăturile martorilor. Un asemenea document ar fi putut să fie crezut, dacă Maxim, cum era de aşteptat, nu s-ar fi plecat înaintea unei mărturisiri verbale.

Trecu aproape o oră pînă la sosirea preotului ; el păru prea lung contesei care, în picioare lîngă pat, într-un mare neastîmpăr, asculta răsuflarea înăbuşită a muribundei.

Preotul făcu aproape o minune scoţînd din nou din gura Colettei mărturisirea pe care o scrise şi care apoi fu acoperită cu trei semnături şi cu trei cruci.

Înainte de a se retrage, preotul nu ascunse contesei, că acel act n-avea, după părerea sa, decît o putere relativă.

— Este bun, zise el, dacă amîndoi tinerii sînt de bună-credinţă ; dar ei pot să n-aibă încredere în cuvîntul doicii.

— Chiar pe cel de la ceasul morţii? spuse d-na de Saint-Meran.

— Chiar atunci, zise preotul, omul poate să mintă. Sînt încredinţat că femeia spuse adevărul ; dar această încredinţare trebuie să treacă şi în sufletul celor doi fraţi de lapte.

— În numele dreptăţii divine, al cărei ministru sînteţi, se rugă nenorocita mamă, făgăduiţi-mi părinte că o să încercaţi aceasta.

— Vă făgăduiesc, doamnă, răspunse preotul. Sînt gata să vin la dv. îndată ce veţi dori.

— Trebuie ca cei doi tineri să fie chemaţi şi unul dintre ei... fiul meu, gîngăvi ea, nu este la mine şi nu va putea fi vestit decît de mine.

— Atunci mîine, doamnă contesă, aici la amiază, dacă femeia asta va fi în viaţă, la dv. acasă dacă ea va muri.

Înainte de a se urca în trăsură, d-na de Saint-Meran spuse Colettei că o iertase. Muribunda păru că înţelesese tot, dar nu mai avu putere ca să-i mulţumească.

Cînd ajunse acasă era prea tîrziu pentru ca d-na de Saint-Meran să vorbească cu Maxim şi să-i povestească întîmplarea sau mai bine să-l pregătească pentru aceasta.

Dar luă altcineva sarcina aceasta, d-ra Leonida care i-a dat în taină inima ei lui Maxim şi ea nu avea nici un cuvînt ca să-i respecte somnul ; astfel că îndată după ce se culcă contesa, Leonida se furişă la dînsul ca să-i spună cele ce ştia.

El ascultase cu luare aminte dar fără să se tulbure.

— Toate astea, încheie el, nu pot duce la nimic serios şi-mi par o curată comedie pusă la cale de către cele două femei. De ce s-ar da

crezarea mărturisirii așa de tîrzii a doicii? nimic nu arată că ea a spus adevărul şi cuvintele preotului sînt bune de ţinut minte. Mărturisirea semnată de cei ce au fost de faţă nu are nici o valoare; toate semnăturile din lume nu pot schimba o minciună în adevăr. Înainte de toate trebuie dovezi. D-na de Saint-Meran în loc de a se grăbi să adune aceste mărturisiri, mai bine ar fi făcut să le primească cu asprime, și acum ar fi trebuit să tacă asupra lor. Dreptatea şi chibzuința bună ar fi cerut asta. Cum vrea ea ca eu să le primesc drept vorbe sfinte? Dar aş fi curat nebun ca, pe vorbele acelei femei, să mă lepăd de numele, de rangul și de averea mea?...

Leonida începu să rîdă. Maxim urmă cu un ton serios:

— Bine a zis doica că ea nu îndrăznea să vorbească de frică să nu arunce între tineri mărul discordiei și al urii de moarte!... Niciodată nu l-am iubit pe fratele meu de lapte. Aș vrea să văd cu ce mutră ar asculta istoria asta cu schimbarea copiilor și numai dacă mi se va părea că o crede atunci va fi nenorocirea lui!...

— Oh! Maxim, zise Leonida, ai vrea tu ca el să o desmintă pe d-na de Saint-Meran! Și cînd aceasta i-ar zice *fiule*! el să o respingă!

El n-a respins niciodată pe contesă, zise Maxim, cu un surîs plin de răutate. N-ai băgat tu de seamă, ca și mine, Leonido, că mama avea afecţiune neînţeleasă pentru acel băiat. Dacă mama, urmă tînărul Saint-Meran, îi va zice *fiule*! ca să-și îndreptăţească afecţiunea, meșteșugul ăsta va fi foarte ciudat zău!

— Doamna este simţitoare și bună, ce trăncănești tu acolo! zise slujnicuţa scandalizată.

— Nu trăncănesc, mi-aduc aminte numai şi găsesc în cîteva fapte proaspete încă deslușirea ciudatei iubiri a contesei de Saint-Meran pentru fiul unei ţărance. Înainte de a o găsi vinovată, crezusem că ea se supunea unei porniri nesocotite; astăzi am ajuns să cred că ea s-a înţeles cu Colette și a învăţat-o pretinsa ei mărturisire.

— Ce spui tu Maxim! Poate că am făcut rău!... Mama ta!...

— Pot să cinstesc un nume de care ea e gata să se lepede? Te întreb pe tine inimioară, spune dacă am cenzurat vreodată purtarea d-nei de Saint-Meran. Contesa e frumoasă, tînără şi liberă... asta e deajuns ca d-nii C... și de Z... să-i dea tîrcoale; nu găsesc nimic de zis... Să se mărite! Nu aş acuza-o de nimic, dar nu pot admite să se jertfească pentru o afecţiune pe care o are pentru Henric.

— Pentru o afecţiune?... sublinie Leonida.

— Negreşit, răspunse Maxim, ar trebui să zic o rătăcire! În sfîrşit, ea nu a aşteptat să i se spună că Henric era fiul ei, ca să alerge cu braţele deschise la dînsul, să-l strîngă la inimă şi să-l acopere cu desmierdări. Face ea tot astfel cu mine? Deja aş fi putut fi gelos; şi

d-l de C nu se putu abţine într-o zi de a striga: „cine-i acel băiat fericit?"

— Da. Îmi aduc aminte. Şi d-na contesă, roşindu-se răspunse: „E fratele de lapte al fiului meu Maxim".

— Nu sînt nici rău, nici pizmaş, reîncepu Saint-Meran. Aştept cu multă răbdare ceasul majoratului meu. Dar, după ce voi intra în stăpînirea bunurilor şi titlurilor tatălui meu, nu voi mai fi aşa îngăduitor şi dacă cineva va îndrăzni să-mi toarne fleacuri de astea, acela nu va rămîne nepedepsit!

Acum pe mîine treburile serioase nu mai sînt departe.

A doua zi, la amiază, Colette murise. După cum făgăduise, preotul de la Montruj se duse la palatul de Saint-Meran ca să sprijine pe contesa în greaua răspundere ce-şi luase ca să susţină verbal mărturisirea pe care el o întărise cu semnătura.

Chemat de contesă, Maxim veni cu un aer liniştit şi nepăsător, apoi se arătă mirat la vederea preotului şi de faţa tulburată a contesei...

— Ce aveţi mamă? zise el. Păreţi suferindă... Ce vi s-a întîmplat?

— Sufăr, într-adevăr, scumpul meu Maxim de cea mai mare nenorocire care mă putea izbi silindu-mă să-ţi pricinuiesc mîhnire.

— Vorbeşte mamă, te rog. Sînt bărbat şi sînt în stare să împărtăşesc suferinţele d-tale.

— Trebuie să te pregăteşti, Maxim, ca să auzi cuvintele cele mai ciudate şi o declaraţie din cele mai năstruşnice.

— Adevărat?!... Dar vă spun din nou mamă, că deşi n-am încă două zeci de ani sînt un bărbat şi un Saint-Meran!

— Oricum nu te îndoi de inima mea şi să nu o bănuieşti de nici un gînd nevrednic. Am rugat de altfel pe părintele să vorbească în locul meu.

— Doamnă contesă, zise acesta, sînt la dispoziţia dv.

— Ştii, Maxim, zise contesa, că doica ta, Colette, stă de la o vreme în împrejurimile Parisului, la Montruj.

— Cred că am auzit despre asta.

— Ieri seară, cînd ieşeam din casă, un ţăran s-a apropiat de trăsură şi mi-a spus că Colette era pe moarte şi că dorea să-mi vorbească. M-am dus îndată la nefericita femeie şi, într-adevăr, am văzut că era la ceasul de pe urmă. Atunci, ea mi-a zis că, înainte de a muri, vrea să îndrepte un rău pe care-l făcuse şi să-mi ceară iertarea pentru o nelegiuire... şi-mi spuse...

Contesa, înăbuşită de emoţie, se opri şi din ochi ceru ajutorul duhovnicului Colettei. Acesta, nu fără stînjeneală, scoase din buzu-

narul anteriului declarația scrisă și, ca să aibă mai mult curaj și autoritate, zise cu glas solemn :

— D-le conte, ieri pe seară, la Montruj, parchia mea, fiind chemat la o bolnavă, am primit de la dînsa declarația următoare, pe care am scris-o și semnat-o, semnînd-o apoi toți ceilalți oameni care erau de față :

„Eu, Maria-Colette Ostias, scția legitimă a răposatului Jean Severin, născută în cătunul de Saint-Meran, multă vreme în slujba d-nei contese de Saint-Meran, locuind astăzi la Montruj, lîngă Paris, declar înaintea tuturor celor ce se află de față“.

Trecem peste înșiruirea faptelor ce ne sînt deja cunoscute și ne mărginim a cita cuvintele de la sfîrșit :

„Astăzi, la ceasul meu de pe urmă, am mărturisit adevărul pentru mîntuirea sufletului meu și pentru îndreptarea răului pe care l-am făcut”

— Domnul conte, adăugă preotul, dorește să vadă semnăturile?

— Puțin îmi pasă de ele, zise tînărul cu toate astea...

El luă hîrtia, aruncă pe ea o privire de dispreț și o dete înapoi zicînd :

— Asta e o năzdrăvănie, comedie, dar cruzimea mamei și a d-tale, domnule, de a mă lovi dau acestui act o deosebită însemnătate. Zău ! mamă, nu trebuia să-ți bați capul cu asemenea copilării, vezi bine că eu le iau drept ceea ce sînt și nimic mai mult.

— Îmi cer iertare, d-le conte, vorbele acestei țărănci au o greutate oarecare.

— Aceea că au fost rostite la ceasul morții? întrebă Maxim.

— Da, d-le conte.

— Eu n-am încrederea d-tale, părinte. Un muribund poate să mintă.

— Astfel, scumpul meu Maxim, începu contesa, d-ta nu iei în serios mărturisirea publică a acelei femei?

— Nu, mamă, nu ! dar d-ta?

— Datoria mea este să vă dau de știre, d-tale, precum și lui Henric.

— Negreșit, chemați-l pe fratele meu de lapte. Curios aș fi să văd ce va zice de hîrtia asta...

— Îl aștept chiar acum să vină. Da nu crezi, Maxim, că prezența d-tale poate să influențeze arătarea părerii lui? Este bine să fii martorul impresiilor sale?

— Puțin îmi pasă de bunăcuviință față cu un mojic, fiul unei țărance.

— Henric îți este, cel puțin, frate de lapte.

— Aș fi putut fi fratele de lapte al unui țap.

— Doamnă, zise îngrijorat preotul de apucăturile lui Maxim, dați-mi voie să ies înaintea d-lui Henric.

Și, străbătînd repede odaia, el merse înaintea tînărului, dar acesta de la cele dintîi cuvinte, răspunse :

— Vă mulțumesc, părinte, dar știu tot. Am fost chemat azi dimineață la Montruj. Biata femeie încă mai avea un pic de viață ; ea mi-a spus totul și am venit să-mi salut mama.

— Un moment !... zise preotul înspăimîntat.

— Ce este ? întrebă Henric. Mama stă la îndoială ?

— Ea este încredințată, însă... Nu e tot așa cu d-l Maxim... și el e acolo. Și tocmai, ca să vă feresc de o întîlnire cu dînsul la ora aceasta, am alergat înaintea dv.

— Dar cu toate astea, părinte, nu se poate să mă opresc aici.

— Trebuie, domnule.

— Asta ar fi o dezmințire ce mi-aș da singur, asta ar fi o mișelie, răspunse Henric.

Dar în vremea aceasta, nerăbdarea cuprinse pe Maxim. El își închipui o înțelegere, un complot și, ca să taie scurt, și să-și aibă inima ușoară, deschise repede ușa salonului în care rămăsese cu d-na Saint-Meran și merse drept către fratele său de lapte. Acesta, care se pregătea să intre, se opri și-l așteptă.

— Ei bine, prietene, zise Maxim cu un glas batjocoritor în care se simțea o mînie greu stăpînită ai aflat marea veste de la Montruj ? Ai ajuns conte de Saint-Meran. Vii negreșit să intri în stăpînirea noii d-tale stări ?...

— Știu într-adevăr, d-le, răspunse Henric liniștit, știu că o femeie pe care totdeauna am iubit-o și care ne-a crescut pe amîndoi mi-a refuzat la ceasul ei de moarte dulcele nume de „fiul meu". Durerea asta ar fi fost fără margini dacă acea nenorocită nu mi-ar fi destăinuit tot atunci numele adevăratei mele mame.

— Ah ! cu adevărat !... Asta era, băiete, destulă mîngîiere.

— Poate că nu atîta cîtă credeți, d-le, în privința inimii. Acea pe care o socotisem mamă pînă atunci, murind nu mă lăsa orfan. Acea, pe care ea mi-o arătă că m-a născut, cîștigase deja prin bunătățile sale o parte din inima mea. Pierzînd pe scumpa mea doică am regăsit-o pe mama.

Maxim se înverzi de mînie și sub pleoapele lui plecate să zăreau fulgere.

— D-ta, urmă Henric, d-ta, care cunoști pe d-na de Saint-Meran, care ai trăit lîngă dînsa și prin dînsa, că v-a iubit și care totdeauna vă va iubi, d-tale nu trebuie să-ți spun cît este de duioasă și bună, ce inimă de aur are.

— Destul ! strigă Maxim.

— Aceste cuvinte vă mîhnesc ori vă supără? Iertaţi-mă !... nu aş putea să le schimb, de vreme ce ele îmi sînt dictate de neaşteptata situaţie ce mi se oferă.

— Destul, vă spun, şi pricep, apoi, nebunia pretenţiilor dv.

— D-le, dacă sînt drepturi date de natură, dv. aveţi cîştigate unele nu mai puţin sfinte şi pe care le recunosc. Prin laptele aceleiaşi doici de la care am supt şi prin dragostea cu care ne-a crescut d-na de Saint-Meran dv. îmi sînteţi de două ori frate.

— Tu, frate cu mine? strigă Maxim cu o furie ameninţătoare, frate cu mine?... Niciodată !... Scoateţi asta din cap, domnule, sau dacă nu, o să te usture rău !

— Respingi mîna ce ţi-am întins? Refuzi să-mi fi frate?

— Aiurezi voinice?

Taci ticălosule şi teme-te de mînia mea.

— Nu ştiu ce e teama, d-le. Dar mai înainte de a mă învinui pe nedrept de o împrejurare pe care nu eu am adus-o poate că ar fi bine şi înţelept să ascultăm judecata altcuiva.

— Şi pe a cui d-le? zise Maxim.

— Pe a d-nei de Saint-Meran, răspunse Henric.

Apoi întorcîndu-se spre preotul pe care acea luptă de cuvinte îl amuţise, îl rugă să o aducă pe d-na de Saint-Meran. Preotul se învoi şi după cîteva clipe intră d-na Janette de Saint-Meran. Ea simţi războiul ce avusese loc şi deşi inima o trăgea către Henric, cu o gingăşie femeiască ea merse către Maxim.

— Scumpe Maxime, zise ea, citesc în ochi durerea; dar nu te teme, destăinuirea aceasta nu va putea să schimbe cu nimic iubirea ce-ţi port. Voi fi totdeauna mama ta.

Atunci Henric cu oarecare îngrijorare :

— Şi eu cu ce nume să vă chem?

Doamna de Saint-Meran păru cam încurcată.

— Dar, zise ea cu numele pe care-l daţi aceleia pe care eu o înlocuiesc.

Henric începu cu glas smerit şi trist :

— Ei bine ! mamă, dacă veţi binevoi să-mi daţi în inima voastră un loc cît de micuţ, la care mă îndreptăţeşte naşterea mea... voi fi mulţumit...

Efortul ce făcuse se secă cu aceste ultime cuvinte.

Lacrimi mari umeziră ochii contesei Janette. O luptă se dă în sufletul ei, dar ea era de un caracter prea slab ca să ia o hotărîre puternică şi repede.

Maxim se bucură o clipă de încurcătura lor, dar își veni repede în fire și cu glas trufaș care nu-l părăsea niciodată, zise :

— D-nă mamă, oricît de mic ar fi locul pe care l-ați da acestui domn în inima voastră, el va fi întotdeauna un prea mare loc în ochii mei. Vă înștiințez, că mă duc chiar astăzi, la Versailles să cer de la bunăvoința regelui un loc în trupa sa de gardă.

Se depărtă înainte de a găsi contesa cuvinte să-l oprească.

Întîlnind-o pe Leonida acesta îl întreabă dacă pleacă. Răspunsul fu da, iar tu rămîi pentru a auzi și vedea prin tine tot ce se întîmplă aici.

D-l de Vignier, tatăl Janettei, fu îndată înștiințat de toate împrejurările ivite printr-o scrisoare din partea contesei.

„Maxim nu s-a lipsit deloc de drepturile lui, scrise bătrînul. Va fi în curînd major. El e un trufaș și un ursuz ; Janette ia seama. Teme-te de dînsul ! și Henric după cum mi-l descrii, om lipsit de încredere și de voință nu va putea să te ocrotească. Vino deci să te adăpostești sub acoperișul meu".

Ea nu primi, cu toate stăruințele lui. Dar dacă în loc de rugăciuni, bătrînul i-ar fi adresat poruncă dacă el ar fi știut rolul viclean cu care Maxim o însărcinase pe Leonida.

Părăsind-o Maxim, îi dădu lui Henric apartamentul acestuia și, neîndrăznind totuși ca să-i dea numele tatălui lui, i-l dete pe al său Vignier, îl înfățișă ca pe fiul ei, fără a retrage acest titlu lui Maxim.

Aceste ezitări, aceste slăbiciuni îi atraseră mustrări din partea tatălui ei, care scria :

„Nu trebuie să întîrzii să-ți recunoști pe deplin fiul cu înlăturarea lui Maxim și să nu te ferești ca afacerea asta să ajungă înaintea parlamentului. Martorii tăi pot să moară, și afară de asta întîrzierile tale pot fi luate drept îndoială. Așază-te pe lucru sau dacă nu poți, să se apuce Henric și să lucreze în locul tău."

Dar Henric era un visător, se credea fericit și de teamă să nu-și piardă fericirea nu întreprindea nimic. La început întinsese mîna *fratelui său*. Aceasta insuflată de bunătatea sufletului, fusese respinsă de Maxim cu dispreț. Dar cînd va vedea el, își zicea Henric, că nu bogățiile mă încîntă și că sînt gata să-i las și numele și rangul cu care s-a obișnuit, mînia lui o să se prefacă poate în prietenie.

Acest caracter plăcea contesei. Mama se regăsea în fiu-său, fiul avea în mamă-sa un răsunet al sufletului său. Relațiile contesei cu lumea suferiseră. Henric își făcuse dușmani fără să se gîndească. Adesea nimeni nu le călca pragul. Ei se închideau iarna să citească sau să vorbească împreună. Vara se plimbau ore întregi prin grădină, mînă în mînă, sau braț la braț și mai ales prin aleiele retrase și umbroase, încît ai fi zis că erau doi îndrăgostiți.

Domnişoara Leonida scria, în privinţa asta, lui Maxim:
„Nu mai lipseşte decît ca el să îmbrace şi să dezbrace pe doamna, pentru ca eu să rămîn de prisos".
Maxim răspundea: „O să ajungă şi acolo".
Fata din casă pîndea mereu pe stăpîna sa şi din ordinul lui Maxim nota zilnic toate mişcările ei.
Trecu astfel un an. În sfîrşit, cavalerul de Vignier, amărît de neatenţia fetei şi ţinut de boală în Provence, rugă pe Henric să vină să-l vadă şi să-l impulsioneze pentru propriile lui interese. Tînărul se duse şi stătu la Vignier o lună de zile.
Această scurtă lipsă aduse contesei o nespusă tristeţe. Se îmbolnăvi, îi pieri somnul şi pofta de mîncare. Trebuia ca în toate zilele curierul din Provence să-i aducă o scrisoare şi ca să răspundă.
Leonida, ca să citească sau să copieze unele din acele scrisori desfăşură un talent infernal. Cu toate astea nu rupse nici una.
Henric amesteca versuri în proza lui şi da astfel simţămintelor sau cugetărilor sale o întorsătură mai călduroasă decît sentimentele materne. Vrăjmaşii lor strîngeau cu lăcomie acele versuri, cu o ţintă pe care desigur aţi ghicit-o. Janette răspundea la toate acestea cu o expansiune naivă. Ea scria de pildă: „Poţi tu să te îndoieşti de iubirea mea? Departe de tine, scumpul meu Henric, viaţa nu reprezintă nimic". Sau „Număr zilele, ceasurile care ne mai despart. Grăbeşte plecarea ta, dacă nu vrei să mor".
Scrisorile Janettei, care rămase la Vignier pînă la 1722 şi care fuseseră adresate Cavalerului, cuprindea deci tot ceea ce putea să sprijine drepturile lui Henric, iar în scrisorile către Henric găsiră destule cuvinte potrivite cu bîrfelile lui Maxim.
Aflînd toate acestea, Saint-Meran, nu dorea nimic mai mult decît să pună mîna pe acele scrisori.
Tot în acea vreme, Cavalerul întrebînd oamenii legii şi impulsionîndu-şi nepotul îl determină să ducă înaintea parlamentului din Paris revendicarea drepturilor lui.
Întoarcerea lui la Paris fu aşadar începutul războiului.
Maxim, care era şi mai trufaş de cînd purta deosebita uniformă a gardei regale, se arătă din nou la palatul Saint-Meran, şi printr-un bilet ceru o întrevedere mamei sale, excluzînd de la întîlnire pe Henric.
— Ei bine! vorbeşte, d-le, de vreme ce m-am învoit să te ascult.
— D-nă, aflu că veneticul pe care îl numiţi fiul vostru şi care poartă aici numele de Vignier... reclamă înaintea parlamentului Parisului numele şi titlul care mi se cuvine. Este adevărat doamnă?...
— Da, d-le.
— Acelui individ n-am nimic de răspuns. Oamenii legii sînt acolo ca să facă dreptate.

— D-le, cine sprijină dreptatea nu se oprește la aceste întrebări.

— Dacă va izbuti acel domn, aceasta întîmplîndu-se datorită unei hotărîri nedrepte, nebună, să mă jefuiască pe mine Maxim de Saint-Meran... pe sufletul tatălui meu !... răzbunarea mea nu va întîrzia. Ocrotitul dv va pieri ! ...

Contesa se cutremură :

— O crimă? Amenințările d-tale d-le nu pot să mă schimbe. La rîndul meu vă sfătuiesc și vă amintesc că puteți locui aici ca și mai înainte și să primiți învoiala frățească pe care v-a oferit-o Henric Deci este încă timp.

— Prea multă bunătate, d-nă, dar v-aș stingheri în desfătările voastre. Henric a cuprins toată inima voastră. Nu, aflarea sub un acoperămînt cu dv. n-ar fi nici discretă, nici cuviincioasă... afară numai dacă v-ați învoi la un lucru...

— La care, d-le?

— Să luați de soț pe acela pe care-l iubiți.

— Ce vrei să zici cu asta?... murmură dînsa.

Dar Maxim care se desfăta cu tulburarea ei, nu răspunse, ci în sfîrșit, ca să înfigă și mai adînc cuțitul în rană :

— Credeți oare că sînt singurul care știe cele ce se petrec aici? Dovezile relațiilor voastre sînt mai lesne de stabilit, decît acelea privitoare la nașterea amantului dumneavoastră...

La această din urmă ocară, contesa sări în sus și cu un semn poruncitor arăta ușa insolentului.

— Trebuie, doamnă, ca urechile voastre să se obișnuiască cu aceste adevăruri, sînt în mîna avocatului meu probele relațiilor voastre vinovate. El va arăta că în grija voastră pentru fiul Colettei, trebuie căutate cauzele comediei „în extremis" jucate de aceasta de pe urmă. Încă odată, doamnă, cununați-vă, grăbiți-vă de a aranja o situație care, după cîteva zile, va fi halimaua Parisului.

— Ai să pleci, ticălosule?

— Da, doamnă; să nu vă așteptați însă ca la viitoarea mea vizită să nu vă spun tot cele de astăzi.

Zicînd acestea, Saint-Meran, se retrase, lăsînd pe nenorocita femeie zdrobită de durere. Ea se îmbolnăvi.

„O tată, scria dînsa, ce monstru mai e fiul acelei femei !... E în stare de toate nelegiuirile. Aflînd că reclamasem parlamentului din Paris, el a alergat la mine cu ocara și amenințarea pe buze. Mi-a spus că l-ar ucide pe Henric și că mi-ar tîrî cinstea în noroi. Află toată mîrșăvia lui : el pretinde că Henric este amantul meu... Mi-e rușine să spun asemenea lucruri dar, e bine ca tu să le știi pentru împrejurarea cînd acel ticălos ar trece de la vorbe la fapte".

Tatăl său îi răspundea :

„Vino aici, vino să stai cîteva zile lîngă mine. Vizita ta la Paris nu e necesară în acest moment. Dimpotrivă, ea înlesnește arma calomniei. Trăiește în Provence pînă ce justiția va avea nevoie de mărturia ta".

Dar ea spunea că e prea suferindă ca să facă o așa cale lungă. În realitate nu îndrăznea să se despartă din nou de fiul său, mai ales acuma cînd avea să tremure pentru zilele lui.

Aceste lupte lăuntrice surpau sănătatea ei. Era disperată fără ca fiul său să poată ghici pricina. În sfîrșit, la rugămințile acestuia, ea plecă.

Era în luna lui florar, ciuma izbucnise în Provence, dar d-na de Saint-Meran nu știa și luase cu dînsa și pe d-ra Leonida. Moșia era foarte însemnată. Maxim socotise amîndouă averile și știa că, despărțindu-se de contesă, ea nu rămînea săracă.

Procesul înaintat de Henric înainta cu o repeziciune neobișnuită. Maxim, deși nu o spunea, nu îndrăznea să se folosească de mijloacele neloiale pe care le avea. Mai mult, el nu avea în magistratură înaltă trecere ca să poată să se împotrivească aceleia de care se bucura cavalerul de Vignier.

Bătrînul de Vignier, ca să ridice moralul fiicei sale, o ținea la curent cu eforturile pe care le făcea, cu promisiunile pe care le avea de la prietenii săi.

Chiar în vremea aceea, Henric, tipărind un mic volum de versuri, intră în rîndul poeților parisieni. El se adresă uneia dintre librării care prin luxul publicațiilor lor au cucerit stima cunoscătorilor și chiar admirația publicului care nu citește.

În scrisorile poetului, Janette regăsi multe din strofele pe care i le adresase. Cartea era semnată Henric de Vignier și era închinată cavalerului de Vignier.

Pe cînd bucuria se întorcea astfel în inima contesei, cavalerul dorind să citească o scrisoare de a nepotului său nu o mai găsi unde o pusese; meticulos ca mulți bătrîni și neîncrezător, el cugetă că cineva i-o furase. Bănuielile lui căzură de-a dreptul asupra Leonidei. El se repezi cu pași mari în odaia fetei din casă a cărei ușă o deschise repede. Bănuielile lui se adeveriră. Leonida se îndeletnicea cu copierea părților celor mai de seamă din scrisoarea lui Henric și n-avu vreme să se ascundă de vederea bătrînului care și ajunsese lîngă dînsa.

— Așa ! ce faci acolo ?

Ea acoperi cu mîinile scrisoarea lui pe care o copia :

— Scriu acasă, răspunse ea.

— Şi la ce-ţi foloseşte scrisoarea nepotului meu? întrebă cavalerul, încercînd să apuce ceea ce Leonida încerca ca să ascundă.

— Dar, domnule, vă amăgiţi... ce scrisoare?

— Scrisoarea asta. Dă-mi-o. Nu te împotrivi.

— D-le, e scrisoarea mea.

— Ştiam eu că tu mi-ai furat-o. Cavalerul luă scrisoarea şi caietul pe care scria Leonida. O privire fu deajuns ca să afle frumoasa negustorie pe care o făcea fata de încredere a Janettei.

— Ticăloaso, zise el, tu vinzi pe aceea care te hrăneşte. Pentru Maxim sînt însemnările astea. Asta îmi lămureşte acum multe mîrşăvii. De mult bănuiam eu că tu ne trădai. Fă-ţi bagajul şi după un ceas să nu mai fii în casa mea. Dar din moment ce tu ne furi scrisorile este drept ca şi eu să iau cunoştinţă de ale tale.

La aceste cuvinte, Leonida surîse batjocoritor şi avu o privire în care strălucea sentimentul superiorităţii răului. Puteţi căuta scrisorile mele, zise ea, eu nu le las oriunde.

— Porţi corespondenţă cu Maxim! De cînd începe trădarea ta?

— N-am nimic de spus. Nu mai fac parte din casa dv. Eu plec.

— O iei prea de sus fată; mai înainte de a pleca trebuie să ceri iertare contesei de Saint-Meran, iar dacă eşti obraznică, voi pune să-ţi dea nuiele în mijlocul curţii, în faţa tuturor slugilor mele.

La această ameninţare, Leonida se-nvineţi. Cavalerul coborî să dea de veste contesei.

Aceasta fu o cumplită lovitură pentru Janette. Mai tîrziu, citind caietul cu copiile Leonidei, văzînd frazele luate, cuvintele subliniate, ea pricepu calomniile lui Maxim şi văzu clar gîndul aceluia de a-i păta cinstea... Ea nu vroia nici să o ierte pe Leonida şi nici s-o vadă în ochi.

Sfătuindu-se cu tatăl ei, Janette îl înştiinţa pe Henric despre ceea ce se petrecea. Poate că fără ca el să ştie avea pe lîngă sine un servitor plătit care făcea acelaşi lucru ca Leonida. Contesa scrise lui Henric să-i trimită toate scrisorile sale, precum şi toate hîrtiile preţioase ca să le dea în păstrare cavalerului de Vignier.

Henric era sigur de credinţa feciorului său, dar dori să se supună mamei sale. Nimic n-ar fi fost mai lesne decît să-l fure pe Henric, el fiind dintre oamenii cărora le e ruşine să bănuiască reaua credinţă a altora.

Inimă curată şi minte în nori tînărul poet trăia în siguranţa morală cea mai desăvîrşită cînd nenorocirea se îndîrji împotriva lui şi-l izbi cu repetate lovituri.

Aici se oprea memoriul pe care doctorul Ratiboul il întocmise din scrisorile contesei de Saint-Meran şi ale fiului său Henric.

— Iată căpitane, zise doctorul, ce spun acele scrisori ciumate. Ceea ce le face și mai interesante este faptul că procesul tot continuă și că cei doi potrivnici Maxim și Henric, încă mai trăiesc.

— Procesul, zise Cartouche, mi se pare ca și pierdut pentru moștenitorul cu drept de vreme ce ciuma a omorît-o pe contesă și pe tatăl ei. Și poate că și pe Henric.

— Poate că nu, se împotrivi Ratiboul căci nevoia l-a ţinut la Paris și nu l-a lăsat să meargă în acel loc de pustiire.

— Oricum o să aflăm ce s-a întîmplat cu el, zise Cartouche. Îmi pasă de băiatul acela, pentru că, dacă frate-său de lapte n-o să vrea să ne cumpere scrisorile contesei, ne vom adresa lui.

— Firește, zise Balani ; de vreme ce Maxim ţine sacul la dînsul trebuie să încercăm mai întîi la el.

Tot vorbind despre ce s-o fi întîmplat cu Henric cei trei se îndreptară spre vizuina din strada Mandar. După ce vorbiră despre unele și despre altele, Cartouche spuse că a găsit o cărticică căreia nu i-a dat atenţia pentru că era de poezii și lui nu-i plac versurile. Nu erau de-ale poetului Philipicelor, ci de un poet aproape necunoscut, *Henric de Vignier*.

— Îl cunosc eu, zise cavalerul cu vioiciune. Îmi este vecin, stă lîngă mine, lîngă strada Capătul Lumii. E un tînăr înalt, subţirel și deosebit, care nu stă de mult în mahala.

— Bogat ? întrebă Balani.

— Nu, după cît se aude, deși este nobil și dintr-o familie mare din Provence. Mînerul spadei lui e de oţel. Și apoi, bine știţi, un port rar este bogat.

— Trebuie să fie vreun om ciudat, zise Cartouche, și aș fi curios să-l văd.

— Lucru lesne, ţi-l voi arăta oricînd vei pofti. În toate zilele, la unu după amiază el merge la masă la un ospătar de la hale.

— Ei bine, fie mîine, zise Cartouche. Ne întîlnim aici între amiază și unu.

După ce deșertară cîte un păhăruţ la *Trei Pești*, o cîrciumă mai proastă decît *Pistolul*, Cartouche și Balani merseră în strada Capătul Lumii ca să pîndească trecerea poetului de Vignier.

Acesta locuia la o mansardă de la o casă ce dădea spre piaţă. Lăsat fără alte mijloace decît acelea ce puteau să-i aducă educaţia lui mai îngrijită decît a altora, Henric de Vignier își potrivise cheltuielile după ceea ce avea în pungă dar își păstrase vestimentaţia de om de neam. Ciudatul gentilom era pentru multă lume o ghicitoare vie. El nu vorbea cu nimeni și nimeni nu îndrăznea să-l întrebe de vorbă. El se credea cu totul necunoscut și cu toate astea nu i se cunoștea numai viaţa prezentă, ci și o parte din cea trecută.

Se știa că era poet, că purta numele mamei sale, că aceasta murise fără să-i fi putut lăsa averea ei și că era în judecată în fața parlamentului cu contele de Saint-Meran. Deși cu nimeni nu vorbise.

Mulțumită spionajului, domnișoara Leonida era înștiințată de toate mișcările lui Henric. Ea știa zilnic unde mergea și cu cine sta de vorbă.

Cavalerul nu mai avu nevoie să-l arate lui Cartouche, pentru ca acesta să-l recunoască. Henric de Vignier era întocmai cum îl descrisese Ratiboul în memoriul său. Cartouche îl privea cu milă.

— E tocmai cum mi-l închipuisem, zise Cartouche, un biet băiat rătăcit, într-un loc unde nu va găsi nici cititori, nici prieteni. Oricum îmi place și voi fi vrăjmaș cui va încerca să-l jefuiască. Spune și celorlalți de-ai noștri, Cavalere.

Impresia lui Cartouche fusese așa de favorabilă lui Henric, încît ducîndu-se cu Balani la palatul Saint-Meran ca să tîrguiască hîrtiile el fu mulțumit că nu găsise pe cine căuta.

— Vezi tu, zise el locotenentului, afacerea casetei n-o să fie pentru noi decît o petrecere. Saint-Meran n-o să țină prea mult la acele scrisori ale contesei Janette și nimic mai bun nu vom avea de făcut cu ele, decît să le dăm lui Vignier.

A doua zi, poetul de Vignier primea scrisorile mamei sale și hîrtiile alăturate, cu o scrisoare lămuritoare semnată „Dominique Cartouche“.

Surprinderea și bucuria lui Henric sînt lesne de închipuit, lucrînd un sonet pe care-l tipări într-un mic jurnal numit „Mercurul”. Sonetul spunea : Tot mai sînt oameni care țin la cinste mai mult decît la bunuri rău cîștigate, am dovezi. Nu le voi înșira ca să umplu pagini, chiar dacă sînt puține sînt deosebite ca valoare !

Îmi rămăsese în sat toată moștenirea
Un nobil mincinos, un conte hrăpăreț
Puse mîna pe dînsa printr-un hoț simbriaș
Printr-o haimana numită „Strică-Toate”

și continuă poetul, că n-ar fi avut de unde cunoaște acest lucru dacă nu ar fi primit această înștiințare de la vestitul Cartouche care i-a înapoiat titlurile și averea.

Această nouă faptă a eroului nostru dobîndi o publicitate nemaipomenită. Întreg Parisul află de întoarcerea lui Cartouche și de frumoasa lui faptă.

Întîmplarea poetului fu comentată de toată lumea și mulți căutară să afle cine era „nobilul mincinos“ și „contele hrăpăreț“ care furase titlurile și averea poetului. Astfel Dominique Cartouche găsi admiratori chiar printre cei care tremurau de numele lui, fapt ce-l făcu pe căpitan să declare că-l lua pe poet sub ocrotirea sa.

Această explozie de bunăvoință fu privită în deosebite feluri de fanandeli; cei mai mulți nu văzură decît o furie de o vanitate ridicolă și rîseră între ei, cîțiva îl blamară cu asprime: Gruthus, Duburghet, declarară că era de rîs ca un tovarăș, numindu-se chiar Cartouche, să facă pe generosul și să joace rolul cavalerului rătăcitor. Nu erai hoț ca să-ți petreci vremea cu asemenea nimicuri. Crăcan și Balani nu-și spuseră părerea, lăsînd a se înțelege că singura poezie la care are dreptul un tîlhar este asupra osîndirii lui la moarte. Dar cel care s-a tulburat mai mult de sonetul lui de Vignier, fu Maxim de Saint-Meran, care aflînd că hîrtiile erau în mîinile lui Henric el nu se dădea înapoi din fața unei crime.

REMUȘCAREA UNUI LIMBUT

La două sau trei zile, Cavalerul, află din zgomote ciudate că o odaie rămasă liberă lîngă a sa avea un chiriaș. Acele zgomote erau potrivite pentru a-i ațîța curiozitatea. Seara vecinul vorbea singur-singurel, apoi străbătea odaia cu pași mari în lung și-n lat, și gemea ca un suflet chinuit.

Întîlnindu-l pe scară, a doua zi, el îl întrebă:

— Ai fost bolnav astă-noapte, vecine. Te-am auzit, zbătîndu-te și văitîndu-te pînă tîrziu.

— Nu, răspunse, necunoscutul.

În noaptea următoare, aceleași zgomote, aceleași vaiete.

Cavalerul luă o sticlă cu rachiu și două pahare și bătu la ușa vecinului. Celălalt nu se supără și ciocniră amîndoi. După cîteva înghițituri, necunoscutul se apucă de destăinuiri.

— Ai să rîzi de mine, zise el, dar ceea ce mă neliniștește atît este soarta unui tînăr care șade peste drum de noi.

— Cine? N-o fi poetul de Vignier.

— Tocmai el. Nu pot să-l văd fără să gem. Vederea lui îmi face rău. Și cavalerul se uită țintă în ochii necunoscutului, crezîndu-l nebun.

— Dacă vederea lui îți face rău, nu te mai uita la dînsul. Îți amintește vreun prieten pierdut, vreun frate?

— Nu pot să-ți spun, e o mare taină.

— Să mai bem un păhăruț și îndată ai să-mi spui cum ai scăpat din balamuc.

— Din balamuc! strigă necunoscutul cu tărie. Află, d-le, că nu sînt nicidecum nebun.

— Nu glumesc deloc, d-le. D-ta vorbești singur-singurel, d-ta gemi și astea toate pentru un om pe care-l vezi de la fereastră și care

n-are de ce să fie plîns. Recunoaște că lucrul nu e de om în toată firea și că poate cineva să te ia drept nebun.

— D-ta nu știi d-le, ceea ce știu. O mare primejdie îl amenință pe tînărul acela. Moartea.

— Drace ! vreá cineva să ? !...

Și cavalerul făcu semnul tăierii gîtului.

— Are deci vrăjmași tînărul.

— Unul singur dar bogat și puternic.

— Și acel vrăjmaș tare și puternic ți-a încredințat d-tale planul lui de răzbunare? Înseamnă că vrea să te amestece în afacerea lui. Te-a ales de tovarăș... De prisos să-mi tăgăduiești !... Și iată de ce-ți pierzi capul, dragul meu, iată ce te-nebunește; ai făgăduit să ucizi pe poet și la vremea potrivită ți-a lipsit îndrăzneala.

Necunoscutul fără să răspundă își apucă fruntea cu amîndouă mîinile și începu să plîngă bolborosind cuvinte fără șir. Acest seminebun își pierdu mintea în beție.

Cavalerul îl lăsă să se liniștească, apoi începu :

— Ți s-au promis bani pentru treaba asta?

— Da d-le, dar nu sînt în stare să săvîrșesc o crimă, nu voi face nimic și mă lipsesc de bani, rămînînd tot în ticăloșie.

— Rău faci prietene. Ceea ce nu vei face tu, va face altul.

— Dar cum ai făgăduit? Ți s-a oferit o sumă mare?

— M-a luat gura pe dinainte, m-a zăpăcit vederea aurului. Atîta am răbdat de sărăcie și rabd încă. Dar mai bine să mor de foame ! Pentru mine ar fi însemnat ceva această sumă, Oh ! iacă în ceasul ăsta nu-mi pare rău de cele două mii de livre. Mă simt ușurat că ți-am încredințat taina care mă sufoca. Noaptea asta voi dormi și mîine voi da de veste tînărului gentilom. Nu vreau să fiu mai puțin bun decît Cartouche.

— Ah ! ah ! ai admirație pentru acest om mare? zise Cavalerul rîzînd. Nu-i așa că e mai bine să fii furat de Cartouche decît de către altcineva. Ce ți-a făcut el?

— Nu prea mă laud cu priceperea lui. Dar mă întrebi prea multe, răspunse limbutul. Mi-e de-ajuns că am fost furat de dînsul ca în pădure, de vreme ce eram aproape de pădurea Bondy.

GRUTHUS

În acel nedomolit limbut, care simțea nevoia să destăinuie primului venit toate necazurile sale, ați recunoscut desigur, pe Jean Razi, poreclitul Strică-Toate. Deși nu era tocmai scrupulos și se învoise să fure pentru Saint-Meran, el se dădea înapoi în fața crimei.

A doua zi de dimineață, el merse la Henric de Vignier și îi zise :
— Domnule, doresc să-ți dau o știre folositoare ; da, mai înainte te rog să-ți dai cuvîntul d-tale că nu vei căuta să mă oprești și nu mă vei reclama la poliție.

— Vorbește, și n-ai nici o teamă de mine, răspunse poetul.

— D-le, știu cu siguranță că, contele de Saint-Meran a jurat să te ucidă.

— Ah ! cum așa?

— Atîta am avut să vă spun. Salută și se retrase scoțînd un adînc suspin de ușurare, în raport cu efortul ce făcuse.

Henric îl urmă din ochi încremenit. Nu putu nici măcar să-i mulțumească pentru vestea primită.

— Nu mă mir de asta, zise el. Dar liniștea lui nu fu tulburată. Nu-și schimbă nici obiceiurile, nici locuința.

După ce-și puse hîrtiile în siguranță, dîndu-le avocatului său, el așteptă sfîrșitul procesului cu încrederea ce insuflă o privire dreaptă, pe care o poți pierde fără rușine.

Cu toate acestea chiar în seara vizitei la Razi, cavalerul înveselise pe obișnuiții de la *Trei Pești* cu povestirea celor ce i se întîmplase în ajun cu vecinul său. Cartouche și Balani lipseau. Ei ar fi recunoscut în acel limbut pe Strică-Toate.

Fandandelii rîseră din toată inima de mila pe care o avea acel om pentru tînărul pe care-l vedea lucrînd. Ce era scris pe fruntea poetului, în ochii lui, de făcea așa minuni?

Așa se întrebau Crăcan și d'Antrag. Gruthus... nu zicea nimic. Ascultase cu multă luare aminte povestea Cavalerului și rămăsese pe gînduri. El era în acea menagerie de fiare, un animal foarte primejdios, morocănos ca un urs și sîngeros ca un tigru. Nesociabil, el nu se apropia de tovarășii lui decît ca să-i spioneze, să afle ce aveau să facă și să se ducă cu ei la pradă numai cînd nu putea singur. Fiindcă era puternic și mînuia foarte bine armele se bucură de multă vază în rîndul Cartușienilor. Fusese militar și ieșise din garda regală unde cîteva excrocherii și dueluri îl compromiseseră. Cartouche nu-l speria. Auzind pe Cavaler repetînd cuvîntul lui Razi asupra bunătății lui Cartouche, el dete din umeri. Cu toate astea însemnase bine tot ce zisese Cavalerul și-și întocmise un plan.

În ziua următoare el se duse și-l găsi pe Razi acasă.

— Bună ziua, d-le, sînt un prieten al vecinului d-tale și, de vreme ce prietenii prietenilor mei sînt și prietenii mei, am venit să te văd și să vorbesc cu d-ta. Și fără să fie poftit, se așeză pe un scaun și zise :

— Sînt om învățat să merg de-a dreptul la țintă, ca un mistreț, și a spune fără înconjur ceea ce am de spus, ai să te deprinzi cu asta.

Ştiu de la vecini că ești un om moale, fără voință, plin de îndoieli și-mi iau sarcina să-ţi vîr foc în inimă, atît pentru binele d-tale cît și pentru al meu. Ştii că trăiești cu ceea ce găsești prin buzunarele altora.

— Eu, domnule?... Cine ţi-a spus.

— Un minut, neică! nu te zbîrli pentru nimica toată. Ești dintre hoţi, dar n-avea grijă, eu nu sînt sergentul pus ca să te prind.

— Cu toate astea însă, dă-mi voie...

— Nu-ţi dau voie să tăgăduieşti adevărul. Te-a socotit cineva în stare să „jughinești" un creştin, ceea ce reprezintă puţin lucru preţuia moralitatea ta. Dar nu tremura, omul care-ţi vorbește a gîtuit mulţi ciopliţi și a şparlit multe pungi. Mă cheamă Gruthus Duburghet și sînt cunoscut de toate bandele din Paris.

— Foarte bine, d-le Gruthus, îndrăzni Razi, dar nu știu pentru ce mi s-ar cuveni atîta laude de-ale d-tale și, înainte de toate, vizita d-tale.

— După cum am aflat de la vecinul d-tale, zise Gruthus, ai în mînă o afacere minunată pe care nu te simţi în stare s-o scoţi la capăt.

— Nu știu ce vreţi să ziceţi.

— O știi foarte bine. Ţi s-a propus să „răcești" pe un oarecare de Vignier, astăzi vecinul tău. Tăgăduiești?

Şi Razi îi destăinui remușcarea și frica de a omorî, fapt ce a făcut să nu accepte sarcina, precum și faptul că i-a destăinuit d-lui de Vignier taina.

— Şi ce ţi-a spus acel de Vignier?

— Nu mi-a zis nimic și am plecat îndată. Dar nu e primejdios. Aveam cuvîntul lui că nu va lua nici o măsură împotriva mea.

— Cuvintele sînt vînt. Vasăzică te-ai obligat să-l ucizi, apoi te-ai răzgîndit și acum ai să-mi făgăduiești c-ai să mă ajuţi ca să-l gîtuiesc astă seară, sau mîine cel mai tîrziu.

Strică-Toate părea buimăcit şi abia îngîna:

— Dar ce te face să crezi astfel de lucruri? Pentru ce aş face astă-seară ceea ce n-am făcut azi dimineaţă?

— Pentru că vreau eu. Ştiam, cînd am venit aici, că tu eşti om de paie. Dar eu am voinţă pentru doi. Tu ești ca soldaţii aceia care, fără nici o valoare personală, merg foarte bine cu curajul regimentului.

— D-ta te înşeli Gruthus, zise Strică-Toate atins de mîndria lui, nu sînt omul pe care-l crezi.

— Vei îndrăzni să mi te împotriveşti? strigă Gruthus cu un aer amenințător.

El se uită ţintă în ochii nenorocitului, şi îl ameţi ţinînd mereu pumnul ridicat d-asupra lui. Cînd văzu, după faţa speriată a lui Razi,

ai cărui ochi se înspăimîntaseră și falca de sus atîrna în jos, că era stăpîn, Gruthus încălecă pe scaun și urmă cu glas domol :

— Așa, ne-am înțeles. Tu ai două mii de livre de luat la moartea acelui de Vignier, iau asupra mea să-l omor cu o lovitură de spadă, oriunde ar fi și la orice oră sau oricînd mi-l vei da în mînă, și voi lua eu o mie de livre. Treaba făcută, vom merge amîndoi la mușteriul tău.

— Dar, au să ne aresteze ! zise Strică-Toate.

— Aș vrea să văd una ca asta ! Nu se arestează Gruthus.

— Dar poate să ne aresteze Razi.

— Ei bine ! mai zise acesta, de vreme ce tu nu ești bun de nimic, du-mă la acel care te plătește și înfățișează-mă ca om în loc. Voi cîștiga îndoit. Vrei ?

Printr-un fenomen ciudat și propriu la oamenii nehotărîți, care nu văd limpede în adîncul conștiinței lor și nu știu ceea ce vor, Strică-Toate, care dimineața se lepădase de omor și de cele două mii de livre, văzînd că acestea ar putea trece în buzunarul lui Gruthus, simți părere de rău. Pe de altă parte nu-i venea să întoarcă vorba. El răspunse :

— Nu, peste putință.

— Vrei să împărțim banii ?

Și Strică-Toate, cu ochii plecați, vînăt și prăpădit, puse mîna în mîna stăpînului.

— Acum, zise Gruthus, să ne facem planul. Cum ți-am spus, sînt trei locuri unde putem lovi pe omul nostru : la el acasă, aici la tine, sau în stradă. Ascultă ce am de zis și apoi răspunzi. Ceea ce ți-ar părea mai sigur pare mai primejdios. La el acasă, de pildă. La ce oră se află în odaia lui ?

— Seara tîrziu sau dimineața.

— Adică la ora cînd toată lumea se află pe acasă. Și el n-are decît o odaie ?

— Da.

— Prin urmare, locuința lui n-are decît o ieșire și, dacă nu-l ucid dintr-odată, dacă el se luptă, strigă, ar trebui să fugim printre chiriașii alertați, pe o scară strîmtă. E primejdios. Ca să-l apuci în pat, trebuie să fie singur, adormit și să aibă două ieșiri, cel puțin în mahalaua asta populară, unde o casă împărțită într-o sută de apartamente seamănă cu corabia lui Noe. Altă ipoteză : aici la tine. Pereții odăii tale sînt de scînduri : primejdia e aceeași. Rămîne strada. Asta îmi vine mai la îndemînă, aer și întindere. În stradă poți foarte bine să îmbrîncești un trecător, să te prefaci că te cerți... Un prieten vine să te despartă, apucă brațul victimei. Tu o ei la fugă. Gură-cască se îngrijește mai întîi de rănit și tu ai destulă vreme și destule străzi ca să te faci nevăzut. Dacă omul nu e decît puțin rănit, treaba baltă.

Dacă e atins de moarte, asta e urmarea tristă a certurilor. În sfîrşit, noi avem în mahalaua asta, cîteva case în care ne vom putea adăposti şi pe care tu trebuie să le cunoşti.

— Eu? zise Strică-Toate uimit.

— Ei bine, ţi le voi arăta cu la nevoie. Nu mai rămîne decît un lucru hotărît. În stradă voi „răci" pe omul nostru. La ce oră trece?

Strică-Toate, înspăimîntat de atîta sînge rece, începu să tremure. Gîndirea lui se tulbură. Crima îi apăru în toată grozăvia ei. Încă odată el ar fi vrut să se lepede.

— Ah! sărace de Vignier! zise el. Poet nenorocit! Să pieri tu în floarea vîrstei!... Şi cum, eu care am vrut să te apăr azi dimineaţă, eu care te-am vestit, tot eu să îndrept asupra ta un braţ ucigaş?...

— Te întreb, neghiobule, la ce oră iese el pe stradă?

— Între amiază şi ora unu cînd se duce la masă, răspunse Strică-Toate cu un glas de jale.

— Bine. La amiază, voi fi înaintea casei tale şi am să te aştept. Voi îmbrăca haina de guard regal şi voi purta spada mea. Şi... pe capul tău... nici un cuvînt către vecinul tău.

După un minut, nenorocitul Razi era singur, sfîrşit de tulburare şi prăpădit; n-avea curaj nici pentru bine, nici pentru rău. El îşi petrecu o parte din noapte văitîndu-se de ticăloşia lui, de nenorocirea ce i se întîmplase în pădurea Bondy, de crima la care se învoise. Totuşi îşi înăbuşi plînsetele de frică să nu atragă atenţia vecinului său, care s-ar fi putut ivi din nou cu sticla de rachiu în mînă, ca să smulgă noi tăinuiri.

ÎN CRAILÎC

Plecînd de la Razi, Gruthus se întoarse în strada Mandar, temîndu-se să nu fi venit Cartouche sau Balani pe acolo şi să nu fi aflat că viaţa poetului era ameninţată. Cartouche şi locotenentul său erau plecaţi „în crailîc". Această aventură a căpitanului a fost trecută în procesul lui şi merită să fie povestită.

După un prînz copios luat într-o ospătărie la modă, căpitanul şi locotenentul, îmbrăcaţi negustoreşte plecaseră spre cîrciuma de la Baunfois, care se afla pe Puntea-Nouă, acoperită atunci de clădiri.

Cîrciuma era ţinută de o cutră bătrînă care fusese biciuită şi înfierată şi care făcea meseria de cîrciumăreasă şi de tăinuitoare. Cîteva fete de moravuri uşoare, îndemnau la consumaţie şi uneori la ceartă. Nu trecea noapte în acea vizuină fără să nu se petreacă bătăi sîngeroase, însoţite de spargeri din cele mai zgomotoase.

De-abia aşezaţi, cei doi prieteni observară că se aflau la o masă aşezată lîngă o fereastră deschisă deasupra Senei. O slugă cu simbrie le aduse o butelcă şi două pahare.

— Ce e asta? zise Cartouche uitîndu-se la vase. Bem noi din astfel de hîrburi. Şi poc ! pe fereastră afară.

— Ei ! d-lor ! nu le azvîrliţi, zise fata ; daţi-mi-le înapoi.

— Vrei să te duci şi tu după ele, frumuşico? Nouă ne dai cristal, ori te trimit după paharele acelea.

Ea fugi şi se întoarse cu tinichele.

— Linişte acolo, zise prietenul cîrciumăresei însărcinat cu ordinea.

— Vrei adică să ne cam dai pe uşă afară? strigă Balani sculîndu-se. Iată, adăugă el apucînd o bancă groasă de stejar şi învîrtind-o pe deasupra capului, iată ce voi face pentru tine. Şi azvîrli banca pe fereastră.

Văzînd aceasta, omul furios alergă la Balani. Toţi muşterii erau în picioare. Bătaia începu. Pahare, sticle, scaune, lămpi începură să danseze. Fetele ţipau şi cîrciumăreasa speriată, strigă poliţia. Toţi locuitorii din mahala erau înspăimîntaţi. Ei chemară jandarmii. Îndată sosi şi un arcaş anume Defrance. La vederea lui Cartouche, care ameninţa cu pistolul pe cîrciumăreasă, se aruncară asupra lui şi-l tîrîră afară pe cînd Balani făcea sforţări deznădăjduite să ajungă lîngă el.

Nesocotitul prins dintr-o prostie, fu dus în strada Saint-Anton la comisarul Chateletului, Lajaris.

Cunoscîndu-l pe arcaşul Defrance, cu care de multe ori avusese de-a face şi pe care travestirea lui n-ar fi putut să-l păcălească, îi zise la ureche :

— Patru mii de lire pentru tine să nu mă dai de gol.

La comisariat aşteptară pe reclamanţi, dar cîrciumăreasa nu se arătă. Atunci negustorul arestat mărturisi cu smerenie că se îmbătase şi că-i părea rău de tărăboiul pe care-l făcuse.

— Gata, zise comisarul Lajaris, lasă ceva zălog şi întoarce-te mîine.

Pretinsul negustor de ciocolată nu aşteptă să fie rugat. Scoase repede un portofel murdar în care se aflau cîteva bilete de-ale răposatei Bănci. Garanţia fiind cam slăbuţă el mai adăugă o tabachere de argint şi plecă.

Defrance nu vorbise. El era dintre acei arcaşi cu care banditii cădeau la învoială numărînd bani. Se luă după acela pe care-l arestase şi-l opri, spunîndu-i că e Dominique Cartouche şi că pe capul lui e pus un preţ de două mii de livre.

— Aşa crezi, spuse căpitanul. Nu sînt cine crezi, şi capul meu nu plăteşte atîtea parale, dar sînt un om care mă ţin de cuvînt. Mîine între orele douăsprezece şi unu vino în piaţa Saint-Eustache la in-

trarea străzii Capătul Lumii și îți voi plăti cele două mii de livre pe care ți le-am promis.

Mai tîrziu la procesul lui Cartouche comisarul fu săpunit cumsecade pentru că nu cercetase pe acesta, menționînd că lipsea reclamanta.

— De ce nu l-ai căutat în buzunare? Și ce s-a întîmplat cu portofelul și tabacherea?

— S-a întors a doua zi și le-a luat.

— Nici n-am așteptat pînă a doua zi, zise Cartouche, le-am șterpelit înainte de a ieși de la comisariat.

PENTRU UN ÎNȘELĂTOR ALT ÎNȘELĂTOR ȘI JUMĂTATE

Cartouche, deși știa să scrie nu dădea declarații negustorilor de poliție, dar cuvîntul lui plătea mai mult decît o poliță și în privința asta, ambiția lui ținea loc de cinste.

Cartouche șoptise arcașului Defrance patru mii de livre pentru el iar ceva mai tîrziu : două mii. La suma aceasta de pe urma ținea arcașul. Dar Cartouche n-avea atîția bani și era nevoit să-i găsească chiar în noaptea care venea. Hotărî să-i împrumute de la un tovarăș de-al lui mai nenorocit decît el. El se duse în strada Cristine unde cunoștea din vedere pe o oarecare italiancă care se considera bastardă a papei și a unei cucoane romane, se numea Guidoni care împreună cu un conte de Trevis, țineau casă de jocuri de noroc. Se jucau acolo tot felul de jocuri nevinovate.

Cartouche era cunoscut sub numele de Derjardince. În seara cînd el intră în salonul lui Guidoni, era o ceartă grozavă. Adunarea era așa de tulburată încît nimeni nu auzise cînd se anunțase numele noului venit și nimeni nu observase prezența acestuia.

Pe o masă cu postav verde în mijlocul salonului, el văzu o casetă deschisă, plină cu obiecte. Doi inși se certau cu Guidoni. Aceasta ținea o carte în mînă și Cartouche ghici îndată că era vorba de o loterie ; dar pentru ce era cartea?

Un jucător ieșind din grămada ce se afla în mijlocul salonului veni la Cartouche și-i zise cu însuflețire :

— D-le, este nedemn ; pierd peste patruzeci de ludovici cu Guidoni. Casa asta este casă de jaf.

— Dar ce e cartea aia pe care o ține în mîna? întrebă Cartouche la ureche?

— D-le, răspunse jumulitul, în cartea aceia este o loterie din cele mai perfide.

— Da, d-le, o loterie, zise Guidoni, dar din cele mai cinstite, d-l Derjardinee. Cartea are o mie două sute de foi dintre care două sute sînt cîștigătoare. O mie de foi sînt albe. Fiecare carte cîștigătoare este urmată de cinci foi albe. Cine vrea să joace, plătește cinci franci și înfige vîrful unui ac, la întîmplare, între foile cărții închise. Se deschide cartea la locul acului și, dacă foaia este albă, jucătorul a pierdut; dacă însă foaia poartă un număr, i se dă cîștigul însemnat acolo. Este destul de corect cred. Deoarece de cînd jucăm am pierdut mai multe loturi de preț.

— Da, răspunse un jucător, cu loteria sa blestemată, pînă la urmă, d-na cîștigă tot. Jocul ăsta nu e decît curată păcăleală.

La aceste cuvinte, contele de Trevis răspunse cu o palmă; dar Cartouche se aruncă între cei doi complici.

— D-le, zise el, toate loteriile sînt folositoare pentru cei ce le țin dar pentru a fi corecte, ele trebuie să prezinte șanse de cîștig potrivite cu șansele de pagubă. Astfel este întocmită loteria guvernului care se ține la școala militară. Aceea e singura dreaptă și singura corectă. Cum îndrăzniți dv. să țineți loterie aici? D-le conte de Trevis, e bine să aflați că eu sînt șeful funcționarilor de la loteria Regală și că este datoria mea să constat și să denunț autorității toate încălcările făcute legii asupra loteriilor.

În calitatea mea de funcționar al loteriei Regale confisc caseta voastră sau, dacă vă împotriviți, trimit după poliție, care, la cererea mea vă va duce la arest și mîine d-l d'Argenson va judeca afacerea, căci însuși lui voi duce cartea asta mîine dimineață.

Temîndu-se să nu aibă de-a face cu vreun spion și sigur că nu era să fie susținută de nici unul dintre jucătorii îndîrjiți, Guidoni capitulă.

Cartouche luă cu gravitate casetă și se depărtă.

Dar în orice spion se găsea adesea un pungaș, Guidoni o știa și trimise pe contele de Trevis după pretinsul funcționar al loteriei Regale, să încerce să scape cît se putea mai bine.

— La cît prețuiți caseta voastră? îl întrebă acesta.

— La două mii de livre, zise Cartouche.

— Sînt gata să vi le dau, dacă vreți să-mi dați caseta.

— Primesc.

Contele-i aduse patru fișicuri de cîte cinci sute de franci și i le dădu zicînd:

— Cel puțin, înapoiați-mi și cartea.

— Bucuros, răspunse Cartouche dîndu-i cartea. Dar acuma, signore lasă-mă, am să mă duc tot cum am venit; nu-mi plac loviturile de cuțit italienești.

Și numai după ce contele de Trevis se depărtă, îndrăzni să întoarcă spatele și se declară foarte mulțumit „căci e îndoită plăcerea să înșeli pe un înșelător".

A doua zi Cartouche, zelos să-și cinstească cuvîntul dat, merse între orele douăsprezece și unu în piața Saint Eustache ca să aștepte pe arcașul Defrance.

El era acolo de cîteva minute, plimbîndu-și privirea neastîmpărată cînd observă pe cineva care, ca și dînsul, bătea pietrele pieții și părea că așteaptă pe cineva.

Rememorîndu-și amitirile deja depărtate el își aminti de omul din pădurea Bondy, de Razi Strică-Toate. Omul lui Saint-Meran aștepta, fără îndoială, să treacă poetul de Vignier. Pentru ce? Poate că pentru vreo înștiințare sau propunere.

Cartouche era despărțit de Razi de vreo cinci zeci de pași. El stătea cu spatele la Saint Eustache pe cînd Razi stătea cu fața la intrarea pieții. Ar fi vrut să se ducă la Razi dar îi era teamă să nu piardă întîlnirea.

Dacă ar fi bănuit el ceea ce se pusese la cale, n-ar fi stat pe gînduri; dar prezența lui Strică-Toate, om inofensiv, nu-i putea da nici o bănuială de felul acela, și apoi, de cînd întinsese ocrotirea lui asupra poetului, Cartouche nu mai avea nici o temere pentru acela. Îl pîndea pe Razi ca să-i facă semn, cînd o mînă-i căzu pe umăr. Era arcașul Defrance.

Arcașul iradia de mirare precum și de bucurie, căci el nu venise decît pentru împăcarea conștiinței sale și nu crezuse deloc în făgăduiala banditului.

Cartouche îi dete patru fișicuri de aur de cîte cinci sute de livre fiecare.

Pe cînd arcașul băgă fișicurile în buzunar, se auziră focuri trase în apropiere și strigătele de *Ucigașul* ! Puneți mîna pe el!

O presimțire cuprinse pe Cartouche.

Strică-Toate și de Vignier nu erau străini de întîmplarea aceea.

Arcașul se depărtă repede spre piața Saint Eustache și trecu puntea de peste șanțul de scurgeri, pe cînd banditul, care înainte de orice se temea de poliție, alergă în îmbulzeală.

Strică-Toate aștepta pe Gruthus care sosise cam tot în același timp cu arcașul și care purta haine militare și spada. În cîteva cuvinte el hotărîse rolul tovarășului său.

Cînd Henric de Vignier ajunse la capătul străzii, Strică-Toate îi ieși înainte, îl salută și-l sili să se oprească.

Gruthus izbi furios pe tînăr cu cotul și, fiindcă Henric se întoarse, el îl privi cu obrăznicie numindu-l neghiob. Henric protestează și începe cearta. Văzînd cearta trecătorii se dau la o parte. Tîlharul cu mîinile slobode își trage spada, mișcare pe care îndată o făcu și de Vignier dar cu mai puțin noroc. El primi spada lui Gruthus în gît. Căzu pe spate și arma îi căzu din mînă.

În loc de a-l sprijini, Razi vru să fugă, ca și ucigașul, dar martorii crimei pricepuseră lucrul. Mai mulți se aruncară asupra lui și înconjurară pe Gruthus care învîrtea spada ca să-și deschidă drum. Cartouche putu vedea pe Gruthus mișcîndu-și spada și pe Strică-Toate tîrît într-o alee.

În același timp, doi sergenți, Leroux și Baurloun își deschiseră drum spre ucigaș. Acesta, care-i cunoștea, nu-i așteptă cu vîrful spadei; el socotoci prin buzunar și trase un foc asupra lui Baurloun. Acest nenorocit căzu ca și primul. Gruthus trase un al doilea foc și, prin fum și larma iscată, dînd din mîini și din picioare, ucigașul intră în gangul casei cu două ieșiri, despre care am pomenit și, scăpă. Ajunse la *Trei Pești*. Ținta lui nu era decît pe jumătate atinsă, deoarece Strică-Toate era prins. Cum era să primească răsplata făgăduită fără mijlocirea lui?...

Henric fusese dus într-o casă vecină, dar muri înainte de sosirea vreunui chirurg.

Această moarte săvîrșită ziua în amiaza mare, în mijlocul Parisului, cu o îndrăzneală de necrezut și a cărei țintă era hoția, încremeni publicul.

Sergentul Leroux pe care Gruthus nu-l nimerise, spunea că ucigașul era într-adevăr din banda lui Cartouche, și nu toată lumea citise sonetul în care de Vignier aduse laudă banditului.

Strică-Toate fusese dus înaintea comisarului de poliție, care procedase la un interogatoriu sumar. El tremura din cap pînă în picioare. Cu toate astea Jean Razi întrebă plîngînd: pentru ce îl arestaseră pe dînsul care nu făcuse nimic. El era vecinul lui de Vignier. Nu cunoștea pe ucigaș pe care atunci îl văzuse pentru prima oară în viața lui. Văzînd cearta izbucnind, îi era teamă pentru d-l de Vignier și voise să se arunce între dînsul și ucigaș.

Această lămurire părea așa de firească încît i-ar fi dat drumul, dacă el ar fi putut să arate cu ce trăia. Îl mai ținură în speranța că tortura-i va smulge adevărul din gură.

Cartouche părăsi teatrul uciderii într-o mînie surdă, pe care știa să și-o ascundă, dar care nu-l făcea mai puțin înfricoșător. Din ziua

aceea el și Gruthus deveniră doi vrăjmași de moarte, Cartouche gîndindu-se cu ce arme ar putea să se lupte pentru a-l omorî.

— Bucură-te deja, zise Balani, că nu este arestat pentru afacerea lui de Vignier, căci te-ar vinde ca să-și capete iertarea și să pună mîna pe cei două mii cinci sute de franci ai guvernului.

— Ceea ce-mi spui tu mă neliniștește, zise Cartouche căzînd pe gînduri. Ei bine ! dacă este așa, noi n-avem de ce să ne ferim. Trebuie executat ursul ăsta și scăpa de el cît mai curînd.

Tot discutînd despre modul în care ar putea scăpa de Gruthus, Balani se gîndește că dacă acesta va fi gras plătit de Saint-Merán, ar putea pleca în craialîcuri, dispărînd pentru un timp.

A doua seară, Cartouche trimise în recunoaștere o fată de la *Pistol*, Manona Lerva, dar nu-i aduse noutățile așteptate.

Credincios sistemului său să ia taurul de coarne, nu de coadă, Gruthus merse de-a dreptul la palatul de Saint-Meran și trecu ca o vijelie printre slugi, spunînd că n-are să le dea lor nici o socoteală și că voia să vorbească cu stăpînul despre o afacere de mare însemnătate.

În ziua aceea d-l nu avea chef să primească vizite. Aflase despre moartea lui Henric și despre arestarea lui Razi și nemulțumirea era tot atît cît și mulțumirea, dar pentru că mai presus de toate era avid de știri și neliniștit, se învoi să-l primească pe necunoscut.

Îndată ce se ivi în prag, Maxim, găsindu-i mutra puțin speriată, cu un semn îl opri întrebîndu-l :

— Cine ești ? Ce poftești ?

— Mă cheamă Gruthus, eu am ucis pe vrăjmașul d-tale de Vignier.

Maxim se uită la dînsul. Omul acela nu mințea, fața lui era într-adevăr de ucigaș. Se strădui să-și stăpînească tulburarea și dintr-odată se prefăcu mirat :

— Ce înseamnă asta ?...

— Ați făgăduit lui Jean Razi, pentru omorul ăsta, două mii de livre. Razi este un neghiob și un fricos ; pentru a-și îndeplini sarcina pe care o luase asupra lui, el mi s-a adresat mie. Am primit cu condiția ca să împărțim răsplata făgăduită.

— Razi e un nebun, nu știu ce vrei să zici.

— Fără glumă, am de luat de aici o mie de livre și nu voi pleca pînă ce nu mi le voi primi.

— Amenințări ! zise Maxim dîndu-și mai multă siguranță decît avea în adîncul lui.

— Uitați-vă la ceas, zise Gruthus, vă dau cinci minute să vă gîndiți și să plătiți. Cînd cineva n-are bani să-și vadă singur de treburi.

— Nu încerca să mă sperii, zise Saint-Meran. Zici că d-ta ai ucis pe Vignier, pot să fac să fii arestat.

— Am zis că eu am ucis pe Vignier dar n-am fost decît braţul voinţei voastre. Cît despre arestarea mea, vă desfid.

Maxim se înroşi de necaz.

Aşezîndu-se pe scaun Gruthus îi povesti cum a decurs scenariul morţii lui de Vignier.

— E o afacere grozavă asta ! zise Maxim.

— Da, dar să ne întoarcem la motivul vizitei mele.

— Eşti îndărătnic, d-ta. Oricine ar putea veni să-mi povestească o istorie şi să-mi ceară bani şi dacă aş da aş putea trece drept complice.

— Daţi-mi oricum, stărui banditul cu un aer ameninţător.

— N-am bani la mine. Aşteaptă cinci minute.

Maxim trecu în odaia de alături, se întoarse curînd şi, numărînd suma cerută, adăugă : — bucuros aş da de două ori atîta cui m-ar scăpa de acel limbut de Razi.

— Ei bine ! răspunse Gruthus, iau asupra mea, dacă vreţi. Avem noi ăştia mijloace, pentru cei din închisoare, pe care dv. nu ştiţi desigur cîte omoruri, de tot felul se săvîrşesc zilnic prin închisori. Cîtă vreme un deţinut nu e ţinut la secret, el nu e scăpat de mînia complicilor săi.

— Pricep, zise tînărul Saint-Meran dedat deja cu nelegiuirile. Nu mi-e teamă de flecăriile acelui om. O învinuire trebuie sprijinită cu dovezi ; pot să mă mulţumesc, în a tăgădui orice ar zice el pe seama mea ; dar oamenii legii sînt flecari şi bîrfelile ce s-ar putea isca ar fi totdeauna neplăcute.

— Cum poftiţi. Dar ca să nu pierdem vremea în discuţie, iată ce v-aş propune : poimîine voi fi primit aici fără greutăţi şi-mi veţi da o arvună de cinci sute de franci. Dacă uşa dv. va fi închisă, voi şti că mi-aţi respins propunerea.

URĂ DE MOARTE

Saint-Meran se întreba fără îndoială în ce chip l-ar fi putut scăpa Gruthus de Strică-Toate, şi Gruthus avea zece moduri la îndemînă nu unul.

Moartea ticălosului nu va isca nici o cercetare.

Lipsa de aer, care pricinuia de multe ori moarte firească deţinutului stîrnise omorul prin sufocare. Se întîmplă ca un întemniţat să sufoce pe tovarăşul său, fie din ură, fie numai din necaz. Moartea fusese pricinuită de lipsă de aer şi de spaţiu, o întîmplare.

Gruthus ca și Cartouche, ca toți fruntașii bandelor care bîntuiau Parisul, aveau totdeauna fanandeli sub zăvor și aveau grijă să poarte corespondență cu ei în secret.

Gruthus n-avea decît să afle în ce salon se afla Strică-Toate și să-l dea ca spion pentru ca să se isprăvească cu Razi.

Manona Lerva, trimisă de Cartouche la *Trei Pești*, avu vreme să aștepte. Duburghet nu se arătă decît noaptea tîrziu în vizuină din strada Mandar. Manona cu toate farmecele ei nu izbutea deloc să-l scoată din nepăsarea lui.

Noaptea este bun sfătuitor s-a spus de atîtea ori. Este sigur că odihna limpezește mintea. Deșteptîndu-se și văzînd pe Manona întinsă sub o masă, aproape de dînsul, lui Gruthus îi veni o idee.

Îndemînarea și deșteptăciunea îi erau cunoscute foarte bine, el cugetă să tragă folos din ele. Femeia asta, își zise el, ar putea să afle în locul meu, locul unde se află închis Strică-Toate și ar putea să treacă ordinul pentru gîtuirea lui. Mîine, dacă Saint-Meran va dori moartea acelui nătîng, se poate să n-am pe cine trimite la Chatelette.

Pofti pe Manona la dejun, se arătă îndatoritor în felul lui și, între două înghițituri o încercă :

— Dacă ai vrea, îi zise el, te voi face să cîștigi mîine sau poimîine cîțiva ludovici de aur.

— Mai încape vorbă ! răspunse ea, dar cum ?

— Nu pot să-ți spun încă, să hotărăsc, trebuie să mă văd cu un bogătaș care trebuie să-mi dea bani. Ne vedem mîine între șase și șapte.

Din aceste crîmpeie de vorbă, pe care ea le raportă lui Cartouche, acesta înțelese tot ce vrea să știe.

— Saint-Meran l-a plătit zise căpitanul, și l-a primit la el acasă. O să-l mai primească și mîine, spre seară înainte de ora șase.

— Ce ne pasă ? zise Balani.

— O să vezi, răspunse Cartouche am întocmit un plan de răzbunare.

A doua zi Gruthus merse la palatul d-lui Saint-Meran. Elvețianul se grăbi să-i răspundă că d-l conte este acasă. Neavînd nevoie de călăuză el merse de-a dreptul la Maxim în salonașul unde l-a primit data trecută.

— Mă așteptați, zise el cum intră, așadar vă învoiți la cele ce v-am spus.

— Nu cer nimic mai bun, răspunse Maxim, decît să fiu scăpat de limbutul ăla ; dar, cu toate astea aș dori să știu ce poți face pentru

asta, căci nu vreau deloc să mă găsesc încurcat în afaceri de felul acesta. Înțeleg să rămîn cu totul străin.

Gruthus îi spuse că nici el nu va fi implicat pentru că n-avea decît să denunțe pe Strică-Toate drept spion deținuților săi și că aceștia îl vor pune la „presă" și-l vor sufoca.

Maxim fu încîntat și găsind procedeul pe cît de ingenios pe atît de simplu, se învoi.

Ca și în ziua trecută, el se sculă să aducă din odaia de alături arvuna cerută de bandit. În timp ce deschidea o ladă zidită în perete, doi oameni care se aflau după perdelele unei ferestre se repeziră la dînsul.

Grosimea covorului le înăbuși zgomotul pașilor.

În momentul cînd Maxim băgă mîna în ladă, unul dintre ei îi astupă gura și celălalt îi înfipse un cuțit în inimă.

Lovitura fu trăznet, dar oricît de repede și de năpraznică victima cu o mișcare convulsivă, scăpă din mîna celui ce-i ținea gura, dete un țipet de durere și căzu apoi greu pe pardoseală.

— Unu, zise Cartouche.

Dar la țipătul muribundului și la zgomotul căderii lui, Gruthus sări și alergă să vadă ce se întîmplase. El împinse ușa rămasă întredeschisă și se opri înmărmurit dînd cu ochii de Cartouche și de locotenentul lui.

— Asta-i răzbunarea mea! zise Cartouche cu un glas uscat și tunător, care dădea fiori! Asta-i răzbunarea lui de Vignier!

Gruthus n-avea spadă, n-avea arme; vru să fugă, dar Balani, care era mai robust decît prietenul său și mai în stare de a se măsura cu un așa potrivnic, se aruncă asupra lui ca să-l oprească, și-l strînse cu un efort deznădăjduit. Cartouche se apropie de vrăjmașul său și-i dete o lovitură de cuțit în umăr, apoi alta care-i zgîrie ceafa și o a treia în șale.

Gruthus urlă de durere. Lăsă pe Balani și se repezi la cuțit. Strînse într-o clipă tăișul în mîna lui, apoi leșină și căzu neînsuflețit.

— Și al doilea! murmură Cartouche gîfîind.

Balani era mut și rușinat. Se uita la Gruthus pe care singur, chiar cu cuțitul lui, n-ar fi putut să-l doboare și se-ntreba dacă cu adevărat murise.

Cartouche care-i ghicea gîndurile după față zise:

— Acu, scumpule, noi sîntem bandiți, nu glumă. Tu ești prea gingaș și asta este slăbiciunea ta. Ieși din amorțeală și dacă nu este decît pe jumătate gîtuit, grăbește-te să-ți umpli buzunarele. Apoi ștergîndu-și mîinile pe covor, el dete pildă scoțînd din ladă fișicuri de ludovici. La vederea aurului Balani își veni în fire și-și umplu buzunarele.

Așteptaseră cam mult pentru că intraseră în palat cu o zi înainte.

Stăpîni pe locuință și încredințați că nu vor avea nici o greutate cu portarul, ei furară toate lucrurile de preț ce la veniră la îndemînă. Sosind noaptea, încărcat fiecare cu cîte o legătură, coborîră în curte.

Balani se îndreptă spre portița lîngă care stătea portarul; cînd fu la cîțiva pași, Cartouche trase un foc de pistol.

La acest zgomot, precum era de așteptat, elvețianul ieși din gherata lui și alergă spre casă, iar Cartouche putu să ajungă pe locotenentul său care deschise poarta.

Detunătura fusese auzită de d-ra Leonida și de servitoarele ei. Îndată se iviră la ferestre cu lumini. Elvețianul pătrunse în odaia stăpînului odată cu d-ra Leonida. Găsi pe cei doi zăcînd în sînge.

Leonida, la vederea amantului său rămase împietrită și tot atît de mișcată pe cît de vicleană, ea nu se plecă la Maxim, ca să vadă dacă mai respiră. Portarul fu acela care constată moartea celui din urmă Saint-Meran. Gruthus Duburghet, mai respira și portarul chemă un doctor, ducîndu-se apoi după comisarul de poliție.

Doctorul și magistratul sosiră în același timp la palatul Saint-Meran.

— Cunosc pe omul acesta din vedere, zise comisarul, este ucigașul.

— Nu cred d-le comisar, zise elvețianul arătînd cu piciorul pumnalul sîngeros lăsat pe covor.

— Dar rănitul acesta, stărui comisarul, este un om ale cărui semnalmente mi s-au dat și care, dacă nu mă înșel, nu e altul decît ucigașul poetului de Vignier. Ar fi de dorit, adăugă el, întorcîndu-se spre medic, ca acest om să scape cu viață. Dacă nu este el ucigașul d-lui de Saint-Meran, el trebuie să fi introdus aici pe nelegiuitul pe care elvețianul l-a găsit în curte. Se întîmplă adesea că, în minutul cînd să-și împartă prada, hoții se iau la ceartă, ceea ce e probabil că s-a întîmplat aici după jaful lăzii cu bani.

După ce primi declarațiile oamenilor casei și încheie proces-verbal, magistratul se retrase, ducînd pe Gruthus la spital, unde fu oprit la dispoziția justiției.

A doua zi, rănitul era tot în viață. Cuțitul nu-i atinsese nici unul din organele de bază ci numai sîngele pe care îl pierduse îi punea viața în primejdie. Razi fu adus lîngă rănit și-l recunoscu drept militarul care tăiase gîtul lui de Vignier.

La confruntare Gruthus răspunse că nu-l văzuse niciodată pe Razi. În ceea ce privește întîmplarea de la palatul Saint-Meran, el declară că făptașii crimei erau Cartouche și locotenentul său și că el fusese rănit de dînșii căutînd să-l apere pe conte.

Întrebat de ce se dusese de două ori la contele de Saint-Meran, răspunse că era un secret al lui.

Unul dintre sergenţii care trăsese cu pistolul îl recunoscu. Identitatea şi trecutul lui fură stabilite. Numeroase pungăşii, tîlhării, omoruri fură descoperite în sarcina lui şi era lămurit că el avea să sfîrşească însănătoşirea în piaţa Grevei. La această perspectivă, Gruthus nu-şi pierdu cumpătul. El avea un mijloc ca să-şi spele trecutul, să-şi capete libertatea şi să cîştige şi bani : — să-l predea pe Cartouche.

Avu grijă la toate interogatoriile să amestece pe Cartouche şi pe Balani în afacerile lui şi se dete drept unul dintre intimii lor fanandeli. Promise că-l va preda pe Cartouche dacă i se permite să-i întindă o cursă celui mai teribil dintre bandiţi. Această propunere i se aprobă şi agentul Paustel fu însărcinat să lucreze cu Gruthus.

CARTOUCHE TRECE POLIŢIA ÎN REVISTĂ

Nimic nu răsuflase din cele întîmplate la palatul Saint-Meran ; Strică-Toate şi Gruthus erau trecuţi la secret îndată ce se bănui că moartea lui Maxim era în legătură cu cea a lui Henric de Vignier

Dar Cartouche, după ce scăpase, se ascunsese în preajma palatului şi văzuse că Gruthus a fost dus la spital şi că trăieşte. Pentru a avea veşti despre sănătatea lui se folosi din nou de Manona. Aceasta reuşi să intre în legătură cu sora care îl îngrijea pe Gruthus şi să-i cîştige încrederea, avînd voie să ducă zahăr şi ciocolată bolnavului dobîndi ştiri despre sănătatea lui.

Despre fiecare vizită la spital, Manona ducea veşti lui Cartouche. Cînd află că Gruthus fusese mutat la Consiergerie, Cartouche înţelese că ceva grav se va întîmpla, că Gruthus se va ocupa de dînsul şi va încerca să se răzbune.

Dublă deci măsurile de siguranţă. Nu dormi două zile în acelaşi loc. Nu mai călca pe la Trei Peşti, iar la Pistol mergea foarte rar. Cu toată grija aceasta, frica nu-l stăpîni şi patrulele mai avură de suferit, ba chiar Paustel, acest agent născut în zodie rea care mai bine ar fi făcut să fugă de Cartouche decît să stea în preajma lui.

De multe ori de la întoarcerea din Bray-sur-Seine, Cartouche simţise pe Paustel pe urma lui. Ca să-i dea o lecţie, într-o zi merse în strada Tournon, cea mai largă de pe ţărmul stîng al Senei şi acolo de obicei se făceau revistele jandarmilor pedeştri şi călări. Cartouche îşi pusese în gînd ca după ce va trece revista să viziteze lăzile cîtorva negustori din Luxemburg. Trupele jandarmeriei parisiene, aşezate pe trei rînduri la dreapta şi la stînga străzii înfăţişau într-adevăr o minunată privelişte, mai ales pentru un amator de seama lui Car-

touche. Spaţiul destul de larg între cele două trupe, era rezervat ofiţerilor şi cîtorva agenţi secreţi.

Cu ifosul pe care-l cunoaştem, Cartouche cu bastonul în mînă înaintă cu pas domol prin spaţiul rezervat şi se îndreptă spre palatul Luxemburg şi nimănui nu-i trecu prin minte să-l întrebe ce căuta acolo. Văzu mai întîi pe arcaşii Monetăriei şi printre ei recunoscu pe Defrance care nu puţin trebuie să fi rîs de această îndrăzneaţă apariţie. Trecu de asemenea printre reptilele cele mai blajine şi cele mai veninoase. D'Argenson îşi organiza poliţia din elemente deosebite.

Într-o zi Ludovic al XV-lea întrebîndu-l de unde-şi recruta spionii el răspunsese :

— Sire, recrutez cam de pretutindeni, dar mai ales dintre duci şi lachei. Plătesc pe primii cu zece ludovici şi pe ceilalţi cu zece gologani.

Căpitanul banditilor urcase în linişte strada şi era să se amestece într-o ceată de curioşi îngrămădiţi sub pavilionul Orologiului, cînd deodată privirea lui se încrucişă cu aceea a agentului Paustel. Acesta tresări de mirare, dar Cartouche nu-i lăsă vreme să se gîndească repezindu-se asupra lui cu bastonul ridicat :

— Iar tu, ticălosule! strigă el

Îl apucă de guler şi aproape în faţa celor două fronturi îi trase cea mai zdravănă bătaie pe care a încasat-o agentul de cînd e poliţia, ceea ce înveseli toată trupa şi un neaşteptat hohot de rîs al soldaţilor şi al curioşilor acoperi strigătele nenorocitului Paustel. Cu toate acestea jocul nu se putea prelungi fără primejdie. Cîţiva agenţi, prieteni ai victimei veneau într-ajutor şi Cartouche fugi spre gură-cască. Aceştia se grăbiră să-i deschidă drum şi-l acoperiră.

Paustel nu mai ştia numărul păţaniilor sale, dar om statornic, el îşi cerea mereu răzbunarea şi nu se gîndea decît să cîştige vremea pierdută. Astfel, mare fu bucuria lui, cînd d'Argenson încredinţîndu-i paza lui Gruthus îl anunţase că acel tîlhar era gata să-l predea pe Cartouche. El se grăbi să asculte ordinele locotenentului şi, însoţit de agentul Lerm, merse la închisoarea unde se afla Gruthus. Discutară cu acesta modalitatea de a-l prinde pe Cartouche şi stabiliră să-l atragă într-o casă particulară", şi aceasta cu ajutorul prietenului meu pe care trebuie să nu-l arestaţi". De acord răspunse agentul".

STRADA GOLAND

Prietenul în care Gruthus îşi pusese nădejdea era Manona. El nu bănuise că vizitele ei la spital nu erau decît spionaj. Oricît de păcătos este omul, tot trage nădejde să insufle iubire. Ticălosul nostru se gîndise deci să înoade relaţii amoroase cu Manona şi să-i ceară să-l spioneze pe Cartouche.

A doua zi cînd cei doi agenţi travestiţi veneau să-l travestească şi pe el, le spuse o parte din planul său.

— O să mergem, zise el, în strada Goland, la o drăguţă care vinde flori.

— O femeie de-ale lui Cartouche? întrebă Paustel.

— Nu, răspunse Gruthus. Nu ştiu ca Manona să fi avut alt amant afară de un negustor numit Iacob Ciuntul.

— Ca să-i semeni, zise Lerm, o să-ţi băgăm braţul drept, pe dedesubtul hainei. Mîneca dreaptă rămînînd în vînt şi braţul nevăzut, vei avea aerul unui ciunt.

Gruthus merse la ghereta portarului Manonei şi întrebă de drăgălaşa negustoriţă.

— A ieşit, răspunse portarul şi se întoarce la ore diferite. Ea e tînără şi bine face că petrece, dar să-mi lase odihna.

— Dar ea vinde mereu flori?

— Da, ca să se afle în treabă. Dar nu cu banii de pe flori se cumpără rochii de doi franci metrul şi panglici.

— Dar Iacob Ciuntul nu-i acolo ca să-i umple punga?

— Iacob!... Mai întîi că el nu mai dă pe aici. Acum, altul vine să o vadă. Un pici care nu e frumos, ce e drept, dar care e al naibii. La urma urmelor asta-i traba ei. Dar dacă e să aşteptaţi pe d-ra Manona, o puteţi aştepta mult şi bine.

— Mulţumesc, moşule! zise Gruthus, mai bine mă mai întorc pe aici, dar să-i spui că a căutat-o unul dintre vechii ei cunoscuţi.

— Şi cine să-i spun că a fost?

— Îi vei spune că a fost Duchatel.

Gruthus îi informă pe cei doi de ceea ce discutase.

Cînd Manona se întoarse, portarul îi spuse că a căutat-o un bărbat, înalt, frumos, dar ciunt, unul de-al ei de la Chatelete.

— Tacă-ţi gura, moşule, nu cumva am fost eu vreodată pe la Chatelette. Ah!... dar asta?

Şi d-ra Manona, supărată, urcă la dînsa fără alte lămuriri. În clădirea cu şase etaje, ea avea la etajul al treilea două odăiţe alăturate ale căror ferestre dădeau în strada Şoarecilor şi în strada Goland. Manona nu se arăta decît rar pe acolo. Totuşi, de cîteva zile, ea primea pe un pici, acesta era Cartouche.

Hoţia de la palatul Saint-Meran fusese urmată de un chef, la care Manona, pe bună dreptate, trebuia să ia parte. Începutul fu făcut la Porcheron, cheful se sfîrşi în strada Goland. În zori, la ora cînd hoţii se culcă, de multe ori Cartouche mergea la Manona.

Se hotărîră deci ca a doua zi să meargă din nou în strada Goland. Dar omul propune şi Dumnezeu dispune, zice proverbul.

Ceea ce părea să meargă de la sine şi fără nici o piedică întîlni una neaşteptată. În momentul cînd Gruthus se pregătea să iasă, judecătorul de instrucţie intra în temniţă ca să stabilească punctele rămase nelămurite în problema lui de Vignier, ale cărei dezbateri aveau să înceapă.

Gruthus, după ce întrevăzuse un mod de scăpare, nu se mai sfii de a spune tot adevărul. Mărturisirile lui erau depline. Razi, pe de altă parte, văzînd complicitatea lui dată pe faţă şi dovedită, rupsese tăcerea şi dictase un volum de destăinuiri grefierului judecătorului de instrucţie... Astfel încît afacerea care părea să dea mult de lucru justiţiei, se găsea pe deplin limpezită şi nu mai aştepta decît un verdict.

— Am spus totul, zise Gruthus judecătorului; nu mi-e teamă că o să fiu osîndit, pentru că am să-mi dobîndesc iertarea şi o răsplată predînd pe Cartouche.

Iar Strică-Toate zise cu amărăciune judecătorului:

— Adevăratul vinovat nu mai stă în mîna oamenilor. Nu veţi lovi în mine decît o ticăloasă unealtă împinsă de sărăcie.

După cîteva zile avu loc procesul ucigaşilor lui de Vignier. El nu ţinu decît o şedinţă. Nu cerea nici o pledoarie şi mărturisirile făcuseră de prisos cruzimile. În sfîrşit, avîndu-se în vedere pocăinţa acuzaţilor, nu-i condamnară decît la spînzurătoare.

Găsiră că avuseseră noroc, de vreme ce alţii mai puţin vinovaţi erau adesea osîndiţi la roată. În definitiv, lumea se interesă puţin de asta. Parisul uită lesne şi deja nu-şi mai amintea de moartea poetului de Vignier care pricinuise o aşa de vie tulburare.

După pronunţarea verdictului, locotenentul poliţiei ceru amînarea spînzurării lui Gruthus Duburghet care luase asupra lui să-l predea pe Cartouche. Amînarea fu acordată.

A învinge sau a muri, gîndea Gruthus. Dar el nu se îndoia de izbîndă. „Osîndirea mea, cugeta el cam cu dreptate, trebuie să insufle oarecare linişte lui Cartouche“.

Şi, pe cînd Razi Strică-Toate plîngea puţinele zile pe care le mai avea de trăit, Gruthus cu cei doi acoliţi începură lucrul în strada Goland.

Într-o dimineaţă se duse şi întrebă de d-ra Manona. I se spuse că este acasă dar că nu primeşte pe nimeni. Dorm. S-au întors abia la revărsatul zorilor.

Ieşind de la portar, Gruthus merse să se înţeleagă cu agenţii.

„Ea e cu amantul, le zise el, dar poate că o mică indiscreţie să ne prindă bine. Nu mi-ar părea rău să văd pe acel amant şi să mă duc să bat la uşa Manonei“.

— Nicidecum, răspunse Paustel, care se pare că mirosise vînatul. Cu riscul de a speria pe drăguţa, vreau să lucrăm ca şi cînd amantul ei ar fi Cartouche.

El se întoarse spre colţul străzii şi cu un semn chemă doi arcaşi. Aşeză pe unul de strajă la poarta casei şi zise celuilalt să meargă după dînsul. O mică ceartă se ivi între Paustel şi Gruthus fiecare dorind ca el să-l predea pe Cartouche. Paustel cedă.

Referitor la Manona, portarul spusese adevărul. Neavînd ceas cei doi amanţi nu ştiau cît este ora. Manona sări din pat şi se duse la fereastră. Ea văzu pe arcaşi şi pe Paustel şi se trase îngrozită. Închise repede uşa şi trase zăvorul.

Se auziră bătăi în uşă.

— Deschide Manona, sînt eu, Gruthus, numai o vorbă am să-ţi spun.

— Nu te cunosc, lasă-mă în pace, dorm.

— Să sfîrşim zise Paustel, să spargem uşa. Lerm, peste drum este un dulgher. Adu-l aici.

După cinci minute Lerm se întoarse cu un dulgher pregătit cu toate cele de trebuinţă pentru spargerea uşii.

— În numele Regelui ! deschideţi ! strigă Paustel.

Uşa fu izbită puternic şi cedă, şi cei doi agenţi urmaţi de Gruthus intrară înăuntru.

Odaia era goală. Sparseră şi uşa dormitorului. Atunci în fundul odăii o văzură pe Manona, aproape goală, care-i aştepta.

— Unde este omul ? îi strigă Paustel, pe cînd Lerm îi scotocea patul.

Ea le răspunse dînd din umeri.

Paustel o luă de mînă şi o dete la o parte din dreptul ferestrei ca să caute urmele fugarului, sau vreun capăt de frînghie... Dar nimic ! Numaidecît el se aruncă pe brînci ca să se uite în cămin, ceea ce făcu pe Manona să rîdă puţin. Pe cînd el se zbătea astfel, Cartouche cobora din podul casei ; acolo îşi lăsase pălăria şi haina, îşi făcuse şorţ dintr-un şervet şi o bonetă dintr-altul, şi travestit ca un bucătar, cu cîteva farfurii în mînă, coborî scara cu un pas uşor şi liniştit.

Trecu repede prin sala unde dulgherul îşi strîngea uneltele. La catul al doilea trecu pe lîngă un arcaş lăsat de pază. Ajuns la poarta din stradă, el dete peste pîlcul de arcaşi, care aşteptau să li se aducă Cartouche. Ei se deteră la o parte ca să lase drum bucătarului şi cîţiva îl întrebară :

— Ei bine, micule, l-au prins pe Cartouche ?

— Încă nu ! răspunse el.

Apoi întorcîndu-se repede și scoțînd două pistoale, ascunse sub șorț, trase focuri asupra arcașilor.

Un strigăt general de uimire și de spaimă urmă cele două detunături. Un arcaș fusese rănit, iar alții ale căror urechi fuseseră pîrlite, cuprinși de o nespusă groază fugiră în dezordine ca și cum asupra lor ar fi acționat o întreagă bandă.

Paustel află că arcașii au fost atacați de Cartouche. Merse în strada plină de lume, chemă arcașii și le ceru lămuriri. Urcă iarăși la catul al treilea și în două vorbe povesti șiretlicul banditului.

— Să plătească fata pentru el ! zise Lerm.

Împreună cu oamenii poliției Manona plecă. Trecînd pe lîngă Gruthus ea îi zise :

— Trădătorule ! o să vezi tu pe naiba.

Cînd cei doi sergenți ieșiră în stradă cu prizoniera lor, mulțimea îi primi cu rîsete și cu huiduieli :

— Cartouche !... striga, poftiți Cartouche !...

CRAVATA VĂDUVEI

Gruthus era sigur că-l va prinde pe Cartouche oricînd i-ar fi plăcut. Își făcu un nou plan, mult mai simplu. I se dete ascultare și nenorocitul Strică-Toate porni singur spre spînzurătoare.

Acele lemne ale justiției pe care le porecliseră *văduva*, fură înălțate pentru Razi în piața Grevei. Publicul nu putea să lipsească de la asemenea spectacol. Execuțiile se făceau ziua în amiaza mare. Lumea alerga din toate părțile, veselă, zgomotoasă, ca la bîlci.

Într-o frumoasă zi de Brumărel, după-amiaza formula fu dată la Consiergeria Palatului pentru executarea lui Jean Razi, numitul Strică-Toate. Grefierul curții criminale întrebă pentru ultima oară pe acesta dacă nu avea de făcut vreo mărturisire justiției în privința complicilor săi și la răspunsul său negativ, fu dus înaintea porții temniței și i se citi hotărîrea.

Călăul și ajutoarele lui îl așteptau. Îl urcă în căruță împreună cu preotul și alaiul porni spre piața Grevei unde osînditul fu iarăși îndemnat ca să mărturisească și unde i se citi pentru ultima oară hotărîrea cu osîndirea la moarte.

Nenorocitul era vînăt pînă în albul ochilor, dar se ținea. Ochii lui alergau peste mulțime cu o privire vie și inteligentă, în minutul cînd călăul îi petrecu după gît nodul fatal. Atunci, ochii lui se pironiră asupra cuiva pe care negreșit îl observase în lume, trăsăturile feței lui se contractară și în tăcerea adîncă ce se făcuse el strigă deslușit :

— În trei zeci de zile !... În trei zeci de zile !...

Parcă ar fi dat întîlnire cuiva pe lumea cealaltă. Către cine vorbise? Către un complice? Noi știm că el n-avea pe altul afară de Gruthus.

Oricît de necredincios să fii, profețiile morților îți provoacă totdeauna oarecare grijă.

Cartouche, după ce cravata de cînepă legănă pe Razi în brațele văduvei se depărtă de piața Grevei murmurînd cu un cumplit neastîmpăr în trei zeci de zile!

O altă dramă judiciară îl aștepta încă după alte cîteva scene din ziua aceea. Manona fusese osîndită la biciuială și la înfierare; Hotărîrea osîndei se executa de obicei în fața palatului de justiție. Cartouche fu martor și la tortura Manonei. Nu asista el pentru prima oară la astfel de execuție. Dar niciodată nu fusese atît de dureros atins.

Cartouche văzu pe Samson luînd acel fier și lipindu-l de umerii osînditei care dăte un țipăt de groază și căzu leșinată. În sfîrșit, el o văzu acoperită cu o manta cenușie și aruncată într-o căruță cu paie care trebuia s-o ducă la Salpetriera.

Ura lui împotriva lui Gruthus crescu și i se păru că-și presimte apropiatul său sfîrșit. Nu mai avu aceeași lăcomie de bani și mai ales acea veselie nepăsătoare care era caracterul firii sale. El repeta adesea:

— Mai întîi de toate, trebuie să mă răzbun!

Balani se îngrijoră văzîndu-și stăpînul stăpînit de o idee fixă.

— Cu gîndul ăsta, îi zise el, ai să ajungi în ștreang. El te orbește și te smintește. Și eu urăsc pe trădătorul care caută să te vîndă, dar aș vrea să te văd că-l uiți. În curînd d'Argenson se va scîrbi de făgăduielile lui și justiția îl va cere; mai înainte de o lună, o să-l vedem cununîndu-se cu „Văduva".

— Într-o lună! repeta Cartouche clătinînd capul și amintindu-și ultimele cuvinte ale lui Strică-Toate.

O luptă de moarte se născuse între Cartouche și Gruthus Duburghet. Supliciul unuia nu mai putea să mîntuiască pe celălalt. Dacă Gruthus îl prindea pe Cartouche, era scăpat de furci, grațiat; dacă izbutea Cartouche să se ferească de trădător, acesta trebuia să-și plătească, în piața Grevei, datoria pe care o avea către societate.

La lupta finală vom fi martori. Căpitanul Pistolului nu mai făcea un pas fără să aibă pe urmele sale pe Gruthus și asta era cu atît mai rău cu cît el își risipise paralele și trebuia să trăiască, să-și multiplice loviturile. În felul acesta cu timpul creșteau și greutățile meseriei lui. Banda lui nu mai avea tăria și disciplina de odinioară. El nu mai putea să facă războaie ca la palatul Desmarets.

De cînd cu eșecul din strada Goland, Paustel pierduse toată încrederea locotenentului de poliție. D-l d'Argenson îl făcuse să simtă asta spunîndu-i că-i va da un cîine bun de vînătoare pe care doar să-l urmeze și să-l supravegheze. „Lasă-l să facă ce-l taie capul și mulțumește-te să te ții după el". Pe scurt din ziua aceea nu trebuia să se mai despartă de Gruthus și nu se va mai ocupa decît de el, iar el va trebui să meargă oriunde însoțit numai de Paustel și nu se va ocupa decît de Cartouche.

Paustel ascultă toate hotărîrile acestea cu o mutră posomorîtă.

— Domnule conte, zise el, dacă din nenorocirea mea sînt cunoscut de Cartouche, Gruthus este și mai mult, și în loc să-l vînăm noi pe el, ne va vîna el.

— Împrejurarea este grea, răspunse d'Argenson.

El sună. La răsunetul clopoțelului, intră un servitor.

— Poftește pe d-l Duburghet, zise d-l d'Argenson.

Și după un minut se ivi o persoană înaltă, spătoasă, bărboasă, la care Paustel se uita cu uimire. Ar fi dat șaizeci de ani acelui om, și marea lui perucă blondă precum și alte amănunte îl înfățișau ca pe un vechi ofițer din armata lui Villars. Fața lui ciuruită de vărsat, nu putea să o recunoască nici prietenii lui Gruthus. El înțelesese necesitatea acestui tatuaj cu apă tare, d-l d'Argenson i-o impusese ca neapărată condiție a menținerii lui în poliție.

Doară privirea lui ar fi putut să-l dea de gol.

— De minune! exclamă Paustel. Prefacerea e deplină. Nici un creditor nu l-ar putea recunoaște.

— Acum, Paustel, e rîndul tău să te travestești, astfel încît să nu compromiți pe Duburghet.

După un sfert de oră, Paustel, cu o compoziție al cărei secret nu ni l-a lăsat, se desfigurase cu totul și-și învinețise ochii. Gruthus la rîndu-i se declară mulțumit de tovarășul său.

— Sînt la ordinele d-tale, d-le, zise Paustel.

— N-am să vă dau ordine, d-le, răspunse cuviincios Gruthus.

— Cunoașteți voința d-lui locotenent de poliție; de astăzi înainte am să vă ascult voința și am să mă rezum să vă urmez și să vă sprijin. Dacă-l vom întîlni pe Cartouche, numai d-ta vei fi în drept ca să-l arestezi și singur vei lua toată răsplata. Și chiar dacă s-ar întîmpla să-ți scape din mînă, nu voi îndrăzni să vă iau locul și să trag eu asupra vînatului d-tale. Nu voi fi decît blajina dv. unealtă. Mă cam doare, asta o mărturisesc, dar așa dorește d-l d'Argenson și eu știu să ascult.

Gruthus îl asculta cu mirare, întrebîndu-se ce gînd ascundea această smerenie.

— Foarte bine, d-le, zise el, sînt fericit că am să am tovarăş un om cu iscusinţa şi curajul dv. Chiar de astă seară, dacă binevoiţi, ne vom apuca de lucru. Vom merge la Grenella la o tăinuitoare pe care poate o cunoaşteţi.

— La Sainte Ludovica?

— Chiar acolo. Cartouche a fost să o vadă ieri. Localitatea e pustie, vom lăsa cîţiva agenţi mai în urma noastră, ca să-i avem la îndemînă în cazul în care el ar fi însoţit şi cînd ar fi nevoie să împresurăm dugheana.

Vom lăsa pe cei doi agenţi să pornească spre Grenella şi noi vom merge lîngă Cartouche pe care întîmplarea, chiar, în vremea aceea, părea că-l ia sub ocrotirea ei.

DL. VANTADUR

Era duminică, toca la amiază şi preotul rostise „Ite mirsa est", a biserica Augustinilor în strada Saint-Andreiu al Artelor.

Cartouche şi Balani se opriseră un minut la intrarea bisericii, ca să vadă lumea ieşind şi ca să... cine ştie!... valeţii ieşeau în grabă din biserică strigînd pe vizitii sau pe purtătorii de jeţuri, cînd Cartouche deosebi în mulţime pe un bătrîn care, cu pas şovăind, înainta sprijinit la braţul guvernantei sale. Acel om care nu era un om de rînd atrăgea totuşi mai puţin atenţia decît tînăra care-i dădea braţul.

Acea frumoasă fiinţă nu era necunoscută lui Cartouche care, trăgînd pe Balani de mînecă îi zise cu însufleţire.

— Ia uită-te!... Vezi tu pe femeia aceea!

— Este cu nepütinţă! zise locotenentul.

— Spune-mi dacă mai este în Paris o altă femeie atît de frumoasă. Trebuie să-i vorbesc. Haide după ei.

Cartouche se strecură prin mulţime pînă lîngă frumoasa guvernantă pe care într-adins o atinse cu cotul.

— Venus! şopti el.

— Dominique! murmură ea.

Apoi îşi urmară drumul fără să se uite unul la altul. Fizionomia liniştită a Jeaneton-Venus nu arătase nici cea mai mică tulburare pentru această întîlnire neaşteptată.

Ei străbătură strada Dauphine şi intrară în strada Mazarine. Acolo locuia bătrînul.

Casa stăpînului Jeaneton era un pavilionaş cu un singur cat avînd în faţă o grădiniţă care era despărţită de stradă cu un gard de zăbrele şi îmbrăcat în plante agăţătoare.

Cînd Jeaneton intră cu stăpînul său, Cartouche și Balani se opriră la cîțiva pași și ea veni repede lîngă dînșii.

— Iacă-te, Dominique al meu, zise ea. Ei bine ! la ce te-ai mai ostenit să mă iei de nevastă, dacă tu ai tulit-o așa repede? Și de unde vii tu, infidelule?

— E o poveste lungă, dragă nevestică, răspunse Cartouche, ne-ar trebui o zi pentru asta. Dar tu, te-ai întors la calea dreaptă și ai ajuns femeie cinstită și onorabilă?

— Așa e?... Slavă Domnului ! Dar între d-alde voi, la Pistol și o prințesă este luată drept tîrfă. Dar d-ta ești bine Balani. Iartare că nu te-am văzut.

— Da, Jeaneton, destul de bine.

— Și tu nu ne spui, începu Cartouche cu nerăbdare, ce învîrtești p-aici ! Tu conduci casa, ții punga, cumperi și cheltui?

— Sînt îngrijitoare.. Am un franc și jumătate pe zi ca să păzesc casa.

— Vasăzică ești portăreasă?

— Oh ! ba nu! poarta nu se deschide la nimeni. Dl. Vantadur n-are nici rude, nici prieteni, nici tată, nici mamă. E un urs bătrîn care nu iese decît pînă la biserică. Trăiește închis într-o frumoasă și mare odaie, unde sînt statui de marmură și de bronz și multe tablouri în rame de aur. Lîngă salonul acela este o odaie unde bea, mănîncă și doarme. Între tablourile lui, el se plimbă, citește, scrie ori desenează. Dar singur totdeauna.

— Tu-i gătești bucate?

— Nu, cumpără de la ospătar.

— Atunci pentru ce a scos din circulație o fată așa de frumoasă ca tine?

— Tocmai fiindcă sînt frumoasă, și dac-aș fi de marmură, zice el, aș fi o perfecțiune. Îi plac mai mult Venusele lui de marmură decît Jeaneton-Venus ; dar tot mă iubește, pentru că, zice el, sînt o copilă cu totul nevinovată care sosește de-a dreptul din satul ei.

— Și ce zice despre amantul tău?

— Oh !... Dominique n-am nici unul. Mă jur. Numai de zece zile stau aici.

— Ah ! atunci pricep atîta virtute, zise Cartouche rîzînd. Mai pricep încă și pentru ce ești așa de puțin informată despre averea lui.

— Mi s-a spus că e bogat.

— Cine ți-a spus, un evreu Rubin Levy care stă la Puntea Nouă și care a văzut tablourile moșului și mi-a spus că prețuiesc mai multe milioane.

— Îl cunosc pe Rubin, zise Cartouche, nu le-ar cumpăra el.

— Nu căpitane, dar, dacă le-ar avea în mînă, poate că s-ar pricepe el cui să le vîndă.

— Vezi mai bine unde-şi ţine banii şi să-mi spui.

— Unde *ţi-e centru* (locuinţa) astăzi? întrebă Jeaneton.

— N-am nici unul, dar am să mă întorc aici. Am să-ţi fluier noaptea şi tu să vii la porţile grădinei. Dar ţi-o mai spun, dragă, nu ţin la tablouri, îmi place mai mult aurul.

Încă o vorbă înainte de a ne despărţi: fii virtuoasă încă vreo cîteva zile, ţin ca noaptea numai ţie să-ţi stric somnul... De prisos să mai amesteci şi pe altul în treburile noastre. Adio. Mi-e frică să nu se observe lipsa ta prea prelungită.

Cartouche şi prietenul său se duseră la treaba lor, mulţumiţi de această întrevedere.

VENUS DE MARMURĂ ŞI DE CARNE

Dl. Vantadur, moştenitorul unei averi imense, făcută în negoţ la Marsilia, se îndrăgostise în tinereţea lui de artele frumoase şi şezuse mult vreme în Italia. Acolo, el studiase serios pictura şi sculptura, avînd înaintea lui capo'd'operele antichităţii şi ale celor mai glorioase şcoli italiene. O dragoste nenorocită făcuse încă şi mai vie şi mai profundă patima lui pentru arte, şi el închinase a doua parte a vieţii lui vizitînd comorile artistice ale Franţei, Spaniei şi ale Flandrei. A călătorit foarte mult dorind să vadă arta lui Raphael, Tizian, Veronese, Coreggia, Paris, Bruxelles, Anvers, Broger, Amsterdam prefăcură în panteon templul pe care el îl păstrase şcolilor italiene, aprinzînd în el noi focare de admiraţie şi de dragoste pentru minunile penelului. Era cunoscut de marii amatori şi de cei mai însemnaţi negustori. Catalogul colecţiei sale ţinea loc printre cele mai bogate. Dar acest renume, pe care atîţia alţii îl caută cu nesaţ, pe el părea că-l speria şi-i aducea umbră. El se ferea. Dorea să trăiască în singurătate şi să rămînă necunoscut. Uşa nu se deschidea decît cu greu la firească curiozitate a artiştilor. Pînzele lui, marmurele lui îi ţineau loc de familie şi de prieteni. Neputînd să călătorească, el se credea în Flandra cu un Rembrandt şi Rubens, în Italia cu un Raphael, în Spania cu un Valasquef. Cîteva marmure poleite de soarele Greciei şi al Asiei, un Apolon, o Venus sau o Diană, îl transportau în Olimpul lui Homer. El trăia pentru dînsul o viaţă supranaturală.

Averea lui, mai toată, mai multe milioane, se înţepenise în muzeul său. Nu avea nici rude, nici prieteni şi-şi pusese în gînd să lase Regelui moştenire averile sale.

Cu toate astea și cu toate măsurile pe care le luase, nu putuse să scape de mirosul oamenilor de negoț și de pradă. Mulți dădeau tîrcoale casei lui și băteau la ușa lui.

Bunul Vantadur, în înțelepciunea lui, ținuse ușa închisă sau gonise pe cei mai primejdioși vizitatori. Din nenorocire el nu putea trăi fără slugi.

Ca să se pună la adăpost împotriva acestor vrăjmași de un nou soi, el își despărțise locuința în două, printr-un zid și printr-o ușă. Multă vreme el avu norocul să aibă un fecior cinstit și devotat care pricepea temerile și sfiala lui fără să-l supere și mai știa să-i respecte dorința, dar acel om muri, și trebui să găsească un altul.

Nenorocitul iubitor de arte făcu strașnica experiență pînă în ziua cînd, din dezamăgire în dezamăgire, ajunse ca să dea peste Jeaneton.

Frumusețea grecească a fetei îl izbi. I se păru că ea îi mai lipsea din colecție. Măgulită de admirația sinceră a unui om care i se părea un recunoscător, primită în muzeu și comparată cu patroana ei Venus, care prin drept de naștere și de frumuseți domnea în muzeul lui Vandatur, Jeaneton se domesticise și găsi mulțumire în noua ei viață. Stăpînul o înălță în proprii ei ochi, o făcu prin comparație cu statuile, să înțeleagă cît era de frumoasă. El o îmbătă chiar cu admirația lui.

— Trebuie să te cinstești pe tine însăți, îi zise el, să nu lași la grosolănia cine știe cărui bădăran aceste forme minunate. Caută de rămîi Venus cel puțin pînă voi putea să te întipăresc și să te desenez. În timp de cîteva zile ea își zărise norocul în mania stăpînului său și deja se fericea de rostul ei, cînd îl reîntîlni pe Cartouche. Mulți galanți se învîrteau în jurul casei. Ea primise tot atîtea propuneri de căsătorie cîte și oferte de a fi răpită. În sfîrșit, un evreu, aducîndu-și aminte că numele femeii este fragilitate, nădăjduise că cochetăria guvernantei îi va deschide ușa acelei case zăvorîte. De multă vreme pusese el ochii pe muzeul lui Vantadur.

Acest evreu să numea Rubin Levy și ținea prăvălie de vechituri pe Piața Nouă. Meseria lui îl pusese în relații cu tăinuitori și tăinuitoare și astfel și cu banda lui Cartouche.

Pînă atunci el nu făcuse afaceri cu bandiții. Era tînăr și un rest de cinste încă-l mai oprea. Avea două zeci de ani, — vîrsta critică cînd omul pornește la drum, cînd se arată în el ceea ce este mai bun sau mai rău, ca temperament sau închipuire, vîrsta patimilor primejdioase și violente.

Orfan, sărac și singur, el simțise aproape de două zeci de ani izbucnind în sufletul lui, repede și arzătoare ca o flacără, o dragoste care nu putea fi nici primită de acea pe care o privea, nici încurajată

de familia sa. El, unul dintre cei de pe urmă din tribul parisian, se îndrăgostise de cea mai frumoasă și mai bogată.

Ca mulți dintre corelegionarii lui, ori de cîte ori cumpărase bucăți de aur, de argint, ceaprazuri sau galoane fine, alergase să le vîndă lui Solomon-David din strada Tour-Saint-Germaine, negustor en-gros-ist de materii prețioase. Acest evreu care purta numele a doi regi iluștri mai făcea pe lîngă negoțul lui și meseria de cămătar, adunase o avere nemărginită, a cărei cifră nimeni nu o cunoștea. Foarte ascuns el se ferise chiar de cei mai apropiați. Aflase operațiile de bursă ce se făcuse în strada Chencampois. Toate închipuirile în privința asta erau slobode. Se putea chiar crede că pierduse mult (și așa se și întîmplase cu unii) din falimentul Băncii Regale.

Nu avea nici trăsuri, nici slugi numeroase, nici birouri, nici funcționari. Negoțul lui nu cerea decît un singur om, gospodăria lui decît un fecior și o slujnică. Văduv, el locuia singur cu fata lui, cel de pe urmă copil care-i rămăsese dintr-o numeroasă posteritate împrăștiată în toate colțurile Europei.

Noemi, copilul bătrîneților lui, era la 16 ani, tipul desăvîrșit al frumuseței israelite, o adorabilă floare de Oriinte. Ar trebui să împrumutăm tot lirismul *Cîntării cîntărilor* ca să celebrăm cu demnitate grația gingașă și armonioasă a formelor sale.

Această ființă, de o frumusețe fizică ieșită dintr-un harem de Siria, rămăsese cu totul străină de civilizația noastră, și fecioară era din creștetul lungului ei păr pînă la unghiile picioruşelor sale. La vîrsta aceasta, fetele din rasa ei sînt în toată strălucirea și puterea tinereței și mulți se întrebau pentru cine avea să scoată bătrînul patriarh acel mărgăritar din scrinul său.

A iubi pe Noemi era tot așa de smintit lucru cît ar fi iubit pe una din fiicele regelui Franței. Nimic nu-l arăta deosebit în ochii lui Solomon, nimic nu-l impunea alegerii lui. El era fără familie și fără avere și, la evrei, în vremea aceea cel puțin, bărbatul cumpăra însușirea de soț, aducea zestre.

Rubin Levy însemna așa de puțin lucru pentru Solomon, încît niciodată acesta n-ar fi bănuit în el un pețitor. El pusese la încercare cinstea lui și se încredință de ea. Astfel, îl lăsa să vină la dînsul și să plece fără să se uite ce făcea cu mîinile lui.

Astfel văzuse Rubin pe Noemi și astfel îndrăznise să murmure trecînd pe lîngă dînsa, că era frumoasă și că el o iubea.

POETUL

Într-o zi el se duse la Solomon la vremea prînzului și observase lipsa fetei. Cuprins de o nedeslușită neliniște, îl întrebă pe feciorul

Iacov și acesta-i răspunse că Noemi plecase de acasă pentru mai multe zile. Pentru ce? Nu se știa.

Se bănuia, după bagajele ce le luase cu dînsa, că avea să facă o lungă călătorie, dar putea ca să călătorească singură? Această plecare tainică mîhnise adînc pe Rubin Levy.

De mai multe ori fusese el pe la Solomon, fără să îndrăznească a-i face cea mai mică întrebare. În sfîrșit, murind de urît, obosit de a tot ocoli casa fără să-i calce pragul, el se hotărî să-și ia inima în dinți și merse în vizită la bătrînul negustor de aur.

Iacov îl duse tremurînd în odaia stăpînului său, și acesta, la apropierea lui, stînd nemișcat și mut într-un jilț îl întrebă cu o privire mirată ce-l făcuse să îndrăznească a-i tulbura singurătatea.

Rubin se plecă pînă la pămînt și se opri la cîțiva pași de bătrîn.

— Solomon, îi zise el, iartă-mă dacă-ți tulbur odihna, dar scopul venirii mele este de bine. Ochii mei lacomi, doreau astăzi să privească fruntea-ți venerabilă și inima ți se deschide.

Și Solomon începu prin a-i destăinui căderea afacerilor sale, și ajutorul ce l-a primit de la Samuel Bogatul, lăsînd zălog pe Noemi.

— Ai să vezi. Îi spun, precum ți-am spus, căderea casei mele; el mă întrebă nu cu milă, ci cu o crudă curiozitate și trebui să-i număr și să-i arăt toate rănile mele, tot ce pierdusem. El îmi zise:

— Un zălog! N-ai putea să-mi dai o singură chezășie? Și sînt gata să-ți deschid punga mea.

Îi spusesem că nu mai aveam lescaie, cuvîntul lui mi se păru batjocură, și fiica-mi mult iubită, ședea unde te afli tu, și nu-și putu stăpîni lacrimile de necaz.

— Ți-am spus, Samuel, strigai eu, că nu-mi rămînea nimic... afară de lacrimile fetei mele!...

La aceste cuvinte, Samuel Bogatul întoarse spre Noemi ochii lui ca cărbunele aprins, parcă pentru prima oară ar fi văzut-o.

— Fata ta!... zise el.

Și îndată o idee îngrozitoare îi trecu prin minte.

Îmi făcu semn să o îndepărtez pe Noemi și ea, după vorba mea, se depărtă îndată.

Și-mi spuse că este de acord să-mi dea o sută de mii de franci, pentru șase luni cerînd în schimb zălog, de un preț serios...

— Dar ți-am mai spus Samuel, zisei cu glasul înecat de durere, știi bine că nu mai am nimic. O știi.

— Greșeală! strigă el.

— Cum asta? întrebai.

— Cum? răspunse el ținfind asupra mea privirea lui, nu mi-ai spus că-ți rămîne fata ta?...

— Dumnezeul lui Avram ! strigă Rubin în culmea uimirii. Ce vrea să zică.

— Ascultă, zise bătrînul. Ceea ce era îndoios în aceste vorbe mă izbi de la început, ca o monstruozitate și simții tot ce ai simțit tu acum, Rubine. Dar nu trebuie judecate lucrurile cu ușurință, numai după vedere. El văzu tulburarea în care mă aruncase întrebarea și urmă numaidecît :

— Tu ai o fiică pe care o adorai, care este comoara de cinste și de frumusețe. Negreșit, tu ții la ea mai mult decît la toate avuțiile din lume. Îți iubești mai mult fiica ta decît pe tine însuți. Ei bine, pe capul fetei tale, pot să-ți dau o sută de mii de franci.

— Dar, i-am zis, ce înțelegi prin cuvintele : „pe capul fiicei tale?" un jurămînt asupra ei?

— Nu. Fiică-ta să-mi fie zălog. O voi duce la casa mea unde va sta lîngă femeia mea șase luni. Va fi ca fata ei și va porunci slugilor mele. Cînd îți vei restabili afacerile, îmi vei înapoia cei o sută de mii de franci, și vei putea să o iei înapoi.

— Și dacă nu izbutesc, am zis tremurînd. Astfel de învoială este ciudată, îmi pare o sfidare a cerului.

— De ce așa?... N-ai văzut comedianți trecînd pe funii prin spațiu la o sută de picioare deasupra pămîntului și ducîndu-și copilul la spate. Nu poți face și tu ca oamenii aceia?

— Dacă cumpănitorul acela, cade, el moare împreună cu copilul lui, dar eu, dacă nu izbutesc, la ce să mă aștept?

— La nimic atît de grav, răspunse Samuel.

Fata ta va face ce va dori. Nu pot să ghicesc hotărîrea ei, dar tot ce pot spune este că va ține de dînsa să se elibereze.

— Samuel, acesta este un tîrg rușinos. Ține-ți aurul.

— Du-te în prăvălie, tîrăște și pe fiica ta în ticăloșie și sub blestemele acelora de la care ai primit bani sau marfă. Zicînd astea el se depărtă lăsîndu-mă zdrobit.

— Și fiica ta? întrebă Rubin care se gîndea mereu la lipsa fetei.

După ce se odihni, bătrînul Solomon îi povestește toate temerile prin care a trecut cu gîndul la ceea ce vor face creditorii, prăvălia lui dînd faliment, imaginîndu-și acele scene de furie și de răzbunare. Unde oare s-ar fi putut ele opri? La moartea lui? Poate ! Dar spaima cea mare era pentru fiica lui. Vedea ușile sparte și peste trupul lui se repezeau la Noemi.

— Să fi fugit, zise Rubin.

— Lesne de zis. Dar asta nu era puţin primejdios. Poliţia înştiinţată ar fi fost pe urmele noastre. Graniţele ne-ar fi fost închise. Şi dacă am fi reuşit să trecem în străinătate, am fi fost prinşi şi predaţi. Cu toate astea mă gîndisem la fugă.

Se făcuse ziuă. I-am adresat lui Dumnezeu o rugăciune călduroasă şi am mers apoi în odaia fiicei mele ca să-i zic să se îmbrace şi să mă urmeze. Mi se strîngea inima gîndindu-mă la mirarea şi la durerea ei; dar cum să-ţi spun ce am simţit nemaigăsind-o?

— Ce zici! strigă Rubin cu spaimă. Cum! Noemi.

Noemi avea să găsească într-însul un creditor neîndurat. Fata ghicise bine, el era din neamul lui Sylok, şi totuşi ea nu cunoştea, ziua cînd se jertfise, viaţa interioară a acelui cap de ţap cu părul roşu.

Samuel, în plin Paris ştia să-şi ascundă obiceiurile în taina unui adevărat serai de Orient. El impusese nevestei lui poligamia primitivilor israeliţi şi-i adusese mai multe tovarăşe, lăsîndu-i ei rîndul întîi printre servantele lui.

Un lux rafinat luat din bazarele Constantinopolului, Smirnei sau Damascului mîngîia pe acele femei de singurătatea la care el le osîndea.

Pentru ele, el îşi procurase pasta verde a haşişului care înlocuieşte realitatea printr-o beţie plină, de vinuri voluptoase şi care corup chiar somnul curat al fecioarelor.

Dintre cămătarii Parisului, el era cel mai bogat. Faţă de Solomon el cîştigase nespus de mult, vînzînd la vreme hîrtiile Băncii Regale. Acesta era omul în mîinile căruia intrase frumoasa Noemi.

Abia intrată în casa lui Samuil, ea zărise primejdia; dar să se dea înapoi era peste putinţă. Ea avea încredere în Dumnezeu şi de teama ca nu cumva tatăl ei să nu izbutească în afacerile lui, ea ceruse lui Iehovah voia să caute în moarte adăpost, ca să se coboare în mormînt tot atît de curată cît fusese în leagăn.

Biata fată prizonieră şi smerită, petrecea zile foarte triste. Ea nu se ducea nici la Sinagogă şi se simţea păzită din ochi.

I se dădea voie să scrie tatălui ei, dar ştia că scrisorile treceau prin mîinile lui Samuel şi scria tatălui ei doar despre sănătatea ei.

Cît despre Rubin, pe care sărăcia părea că-l apropie de dînsa ea dorea să-l uite... O iubire curată i-ar fi fost de mare mîngîiere în restrişte, dar ea nu avusese vreme să încolţească şi să înflorească în inima ei. În nopţile fără somn ce-i pricinuiau frica, ea îşi zicea adesea „Dacă îl cunoşteam pe tînărul acela, el ar fi fost lîngă mine în ceasul de primejdie". Dar aici se oprea gîndul.

După ce aerul şi mersul îi potoliră tulburarea, Rubin intră în odăiţa strîmtă şi întunecoasă unde locuia. Plimbîndu-şi privirile posomorîte asupra zdrenţelor de tot felul ce-l înconjurau şi socotindu-le

valoarea, el se încredința că nu din vînzarea acelor vechituri ar fi putut să îndeplinească minunea făgăduită lui Solomon.

Pentru a putea să înainteze sub raport financiar, negustorul de vechituri din veacul al XVII-lea ținea adesea lîngă prăvălia lui fățișă, altă prăvălie furișată în care se făceau împrumuturi cu săptămîna și cumpărări de la hoți.

El se expunea pericolului de a fi spînzurat, dar i se părea mai puțin cruntă moartea în ștreang decît cea de spadă în duel și de vreme ce omul tot trebuie să moară într-o zi sau alta, tot una făcea cravata de cînepă. A fi spînzurat ca tăinuitor era numai o primejdie. A toropi în ticăloșie, fiind cinstit, era o siguranță care ținea prea multă vreme mai totdeauna.

— Măcar de mi-aș da sufletul dracului, voi strînge suta de mii de franci ! O sută de mii de franci ! repeta el într-una întinzînd brațele lacome, ghearele încîrligate.

— Îmi trebuie !... Le voi avea !...

Pe cînd el se gîndea, cineva bătu ușor la ușă. Sunase de mult miezul nopții ; cine putea să-l viziteze la o asemenea oră ? Inima i se strînse la presimțirea că poate cel ce bătea aducea răspunsul la întrebările care-l frămîntau.

— Rubin Levy ! zise un glas de afară. Haide, deschide odată.

Deschise și se afla față în față cu un om scund, înfășurat într-o manta mare și a cărui pălărie cu margini late îi umbrea fața, care cu toate astea era luminată de lampă.

— Cine ești ? întrebă el. Ce poftești ? Nu te cunosc.

— Lasă-mă să intru și-ți voi spune.

— Intră, zise în sfîrșit Rubin care nu parlamentase așa de mult, ci numai pentru a putea studia pe vizitator. Te recunosc, te-am mai văzut cîndva aici ori aiurea.

— Unde ? zise necunoscutul.

— La Grenella, la Sainte Ludovica.

— Ai memorie bună. Și cu cine crezi că ai de-a face ?

— Cu Cartouche.

Banditul intră fără sfială și se așeză în jilțul lui Ludovic al XIII-lea.

— Poate că ar fi fost mai bine pentru tine, zise el evreului, dacă nu-mi știai numele. Pentru că el prețuiește două mii de franci și iertarea păcatelor... a tuturor.

— Prea puțin, zise Rubin cu dispreț, nu te-au prețuit după merit ; cît despre mine habar n-am de așa sumă, eu am ambiții mult mai înalte.

— Ce spui ? zise Cartouche băgînd de seamă fața aprinsă a evreului. Pentru asta nu dormi pînă la ora aceasta ? Visezi averi ?

— Chiar din tot sufletul meu şi cu orice preţ.

— Na, na ! zise banditul. Sînt fericit că te găsesc în bune dispoziţii. Dar averea e mofturoasă şi zburdalnică... ca să nu zic mai rău. De prisos s-o pîndeşti ori să-i faci curte, ea n-are inimă, şi ca mai toate frumuseţile de răspîntie ea nu se dă decît puterii. Ea îşi rîde de sfioşi. Tu ai inimă s-o pîndeşti şi s-o înhaţi pe drum, s-o apuci de păr ori de gît?

— Da, zise Rubin, simt că da, însă ar trebui măcar să ştiu unde o pot întîlni.

— Dar ce naiba ai? zise Cartouche batjocoritor. Nu eşti în apele tale obişnuite. Eşti beat? Ai friguri?... După ce-ţi faci treaba, însufleţirea ta se va risipi.

— Tot ce-ţi pot spune, zise Rubin, e că-mi trebuie o sută de mii de franci pînă într-o lună sau voi muri.

— O sută de mii de franci, zise Cartouche, se găsesc tot ca o sută de ludovici pentru cine ştie cum să facă şi unde se odihneşte suma. Pe la evreii voştri multe comori trebuie să fie de dezgropat.

— Nu lipsesc, dar cu greu se descoperă.

— Cunosc evrei bogaţi, foarte bogaţi, de mai multe ori milionari, dar ţi-o mai spun, e greu să ghiceşti unde-şi ascund ei banii.

— Nu poate să fie cu putinţă de găsit? zise Cartouche.

— Nu, dar cere prea multă vreme pentru o afacere. Cunosc eu un bancher evreu foarte bogat, pe care-l urăsc şi care mi-ar face o mare bucurie să fie jefuit, dar ştiu că la el, în casa lui nu s-ar găsi decît mobile, covoare de preţ şi obiecte.

— Ei ! zise Cartouche, obiecte !...

— Maestre, mi-ar trebui în greutatea aurului sau a caratului, o sută de mii de franci. Căci nu vreau, vezi d-ta, să fac zece încercări pentru a aduna suma asta. O vreau dintr-odată.

—Eşti plin de bunăvoinţă.

— Nu rîde de mine. Adevărat e că sînt cam de rîs vorbindu-ţi de dorinţele şi de speranţele mele în loc să te întreb de scopul vizitei d-tale.

— Ah ! ah ! ţi-ai desfundat sacul, prietene ; va sosi şi rîndul meu să vorbesc, nu-i aşa? Ei bine ! ascultă.

Vin aici să mă sfătuiesc. Am de vînzare obiecte de artă ale căror preţuri îmi sînt necunoscute ; sînt tablouri de pictori vechi şi vestiţi. Aceste lucruri mă încurcă astăzi, n-am domiciliu. Pe de altă parte nu pot să am încredere în oricine. Informat asupra ta de Sainte Ludovica, de care mi-ai vorbit, m-am gîndit să-ţi cer sfatul.

— Sînt măgulit, zise Rubin ; dar ai putea să găseşti altul mai competent decît mine.

— Scumpul meu, zise Cartouche, eu știu că nu ești decît un negustoraș de vechituri, un băiat fără carte, dar ești evreu și cei din neamul tău au gust pentru arte. Sînteți artiști din fire, voi evreii și chiar cînd furați — lucru nu tocmai rar — furați cu oarecare artă. Voi pricepeți măiestria unei lucrări și o apreciați. Apoi, tot dînd peste fel de fel de mărfuri, voi dobîndiți noțiunea de prețul valorii, voi nu le confundați cu imitațiile. E adevărat?

— Este adevărat.

— Tot așa și cu o pînză.

— Cu asta e mai anevoie. Mulți artiști au reprodus operele lor în copii. Apoi trebuie cunoscute iscăliturile care nu sînt adesea decît inițiale lesne de imitat. Aș putea să mai număr o sută de alte greutăți, afară de cunoștințele speciale meșteșugului picturii.

— Atunci, dacă nu ești cunoscător, am greșit adresa; nu ești omul de care am nevoie. Îți mulțumesc pentru sinceritatea ta.

— Dacă mi-ai da oarecari lămuriri, poate că aș ajunge să fac o apreciere dreaptă a pînzelor d-tale. După proveniența lor, de pildă, aș putea să judec autenticitatea lor. Așa aș fi sigur că un Raphael sau un Rubin ieșit din cabinetul Regelui ar fi autentic.

— Dar dacă tabloul ar fi din colecția unui particular.

— Ar trebui să știu din a cui.

— Ah! zise Cartouche nemulțumit, ăsta e lucru gingaș.

— Totuși, sînt particulari cunoscuți și necunoscuți.

— E vorba de unul dintre cei cunoscuți.

— E bine, de la un colecționar stimat cum e Vantadur, de pildă sau chiar dacă pînzele d-tale ar fi din palatul Desmarets... treaba e de minune.

— Așteaptă! Parcă ai zis un nume cunoscut, Vantadur. Dacă ai avea pînzele lui, ai ști să le vinzi?

— Pe toate, n-aș putea, pentru că o asemenea mutare ar da prea pe față hoția, ar face larmă, ar asmuți poliția, și, pe lîngă astea, deoarece colecția aceea e prea scumpă și nu s-ar lua preț pe dînsa decît la mezat. O pînză sau două, ar fi altă treabă... Ah! dacă le-aș avea!

— Ai găsi cumpărător?

— Negreșit. Are moș Vantadur pînze care prețuiesc mai multe sute de mii de franci, altfel zis care sînt neprețuite. De pildă, „*Fecioara Palmierului*" *de Raphael.*

Banditul mirat și neîncrezător se uita la evreu, întrebîndu-se dacă nu vorbea cu un nepriceput sau cu un nebun.

Rubin îi ghici gîndul:

— Ți se pare lucru de necrezut?

— O mărturisesc, răspunse Cartouche.

— Ceea ce ţi-am spus e mai prejos decît adevărul. Eu nu ştiu decît preţul negustoresc. Dar dacă de la un negustor se poate lua cinci sute de mii de franci, acesta se va lua de la un prinţ îndoit. Astea... crede-mă, nu sînt vorbe.

— Dar atunci... murmura Cartouche... acest Vantadur...

— Are, sfîrşi Rubin, o avere năprasnică; căci douăsprezece din pînzele lui sînt tot de un preţ. Şi a cheltuit toată averea lui cu ele. Haide, Cartouche, ai pus gheara pe vreuna din pînzele alea?

— Nu, Rubine; dar tu de unde le cunoşti?

— Renumele lor m-au făcut curios să le văd. Aflînd că un muncitor avea să facă nişte reparaţii la Vantadur, am putut să merg cu el acolo. Cabinetul Regelui n-are asemenea pînze.

Cu cît Rubin vorbea, ochiul banditului se aprindea.

— Ei bine, Rubin, zise el, iată o treabă care poate să-ţi dea cele o sută de mii de franci după care oftezi. Să mergi acolo.

— Nu e destul să vrei. Casa nu seamănă cu nici o alta. Afară de o tindă, toată casa se încuie ca o ladă.

— Sînt lăcătuş, meşter, zise Cartouche.

— Bătrînul se culcă în muzeul lui, acolo stă ziua şi noaptea, înarmat pînă în dinţi.

— Iau asupra mea asta, zise el. Tu nu vei avea, dacă vrei, să faci nimic altceva decît să vii după noi liniştit şi să iei pînza care crezi că e cea mai preţioasă... Dar trebuie să fim înţeleşi că-ţi iei angajamentul să o vinzi şi să împarţi cu mine preţul dobîndit. Asta pe capul tău.

— Îţi jur că aşa voi face, zise Rubin cu un glas pe care încercă să-l facă solemn.

— La revedere, zise Cartouche, sculîndu-se din jilţ şi strîngînd mîna lui Rubin Levy.

Acesta deschise uşa şi banditul se depărtă.

— Acum, zise Rubin, ori voi pieri cu omul ăsta, ori o voi elibera-o pe Noemi.

NOUA ÎNTÎMPLARE A LUI GRUTHUS

Înainte de a merge la Rubin, căpitanul trecuse pe la Sainte Ludovica ca să audă părerea acelei ticăloase deştepte asupra tînărului negustoraş.

Tot în ziua aceea Gruthus Duburghet îi aduse la cunoştinţă lui Paustel dorinţa lui de a merge în strada Grenellei.

Cum aflase Gruthus că Cartouche avea să se ducă în acea mahala mărginaşă? El nu spusese asta însoţitorului său, iar acela era prea mîndru ca să-l întrebe.

Fostul guard francez se îmbrăcase cu vechea lui uniformă, Paustel se îmbrăcase ca un muncitor. Pe înserate amîndoi trecură Sena pe la Invalizi.

— Știi să-noți, Paustel? zise Gruthus cu obrăznicia lui obișnuită.

— Foarte bine, domnule. Dar d-ta?

— Și eu tot așa. Dar, tot ca tine, n-am nici un chef de băi de gîrlă pe vreme asta, și rău vor nimeri ticăloșii care se vor gîndi să ne supună la așa ceva.

Cu toate astea, repetă Gruthus, oprindu-se pe pod și zgîlțîind brațul tovarășului său, tu nu auzi nimic de vreun minut?

— N-am auzul așa de fin sau așa de deprins ca d-ta, zise Paustel.

— Se poate, răspunse Duburghet. Voi, copoii de meserie, n-ascultați niciodată decît spre partea hoților, pe cînd hoțul caută să tragă cu urechea deodată la trecător și la poliție.

Apoi oprindu-se din nou:

— Dar cel puțin, ochi ai? Privește.

Și înaintea lor, la două zeci de pași, în umbra piedestalului unei statui, la capătul podului, cu tot întunericul serii, Paustel putu deosebi doi oameni la pîndă.

— Da, șopti el, văd.

— Sîntem slabi, zise Duburghet, dacă ei sînt voinici, sînt mai mulți. Părerea mea este să tragem de aproape asupra haimanalelor. astea.

Mai multe gloanțe șuierară fără urmare serioasă.

— Predați-vă! strigau haimanalele. Ah! tîlharilor, n-o să scăpați.

— Tîlhari sînteți voi, răspunse Gruthus cu spada întinsă și rănind pe un vrăjmaș care se rostogoli la pămînt.

Dar ei aveau de-a face cu oameni hotărîți, zdraveni și care păreau obișnuiți cu mînuirea armelor. Unul îl dezarmă pe Gruthus, rupîndu-i spada, alți doi trîntiră pe Paustel, strigînd mereu:

— Predați-vă, ticăloșilor. Ne iei drept de-ai voștri? răspunse cel care-l trîntise. Scoală-te.

— Haide, golește-mi buzunarele și lasă-mă, zise Gruthus.

— O să le golim la secție, i se răspunse. Ah! vasăzică voi nu sînteți hoți?

— Nu, tîlharule, nu sîntem. Slavă Domnului! sîntem oameni de treabă, însărcinați să arestăm haimanalele de noapte.

— Ah, zău! Frumoasă întîlnire. Paustel oamenii ăștia sînt agenți ...

Apoi către aceia care-i legau mîinile:

— Dar ia lăsați-ne, prietenilor. Și noi tot dintre copoi sîntem. Tovarășul meu e sergentul Paustel.

— O să vedem noi asta numaidecît. Vă știm noi șiretlicurile.
Paustel protestă și el dar fără succes. El nu se mai împotrivi și, ca și Gruthus, urmă la secție pe nesuferiții lor colegi.
Sosiră la Secție. Comisarul era acolo.
La vederea lui Paustel, acel slujbaș care cunoștea de multă vreme pe toți cei de la Chatelete, dăte un țipăt de mirare.
— Ce văd? Nu ești d-ta Paustel?
— Da d-le comisar. D-nii ăștia ne-au luat, pe mine, și pe tovarășul meu, drept tîlhari.
Dar șeful trupei care făcuse arestarea întinse mîna către comisar, ca să ceară cuvîntul.
— Cer iertare, zise el, dar și gradul acesta tot din poliția de la Chatelete este?
— Da, d-le, răspunse sergentul.
— Îl cunoști de aproape?
— Domnul, răspunse Paustel arătînd pe tovarășul său, a făcut odinioară parte din garda franceză și și-a reluat uniforma astă-seară ca să se travestească.
— Nu e un oarecare Gruthus Duburghet?
— Da, d-le, zise Gruthus, cu ce vă pot sluji?
— Mi-e destul să constat că omul acesta astă-seară este cu adevărat un soldat care, asupra unei plîngeri de pungășie împotriva lui, a fugit din cazarmă luînd cu sine armele și efectele și care se află azi urmărit ca dezertor și ca hoț de efecte militare.
— Numai atîtea știi împotriva mea? zise insolentul Duburghet; mai sînt multe altele. Află că sînt osîndit pentru omorul din strada Capătul lumii.
— Adevărat! zise comisarul. Ucigașul lui de Vignier se numea Gruthus. Dar atunci?
— Este tocmai precum zice, d-le comisar, răspunse Paustel. Dacă se plimbă noaptea cu mine, o face deoarece s-a obligat să-și răscumpere viața dîndu-ne pe Cartouche în mînă. După Cartouche eram porniți amîndoi, cînd d-nii aceștia ne-au luat drept răufăcători.
— Da, așa e adevărat. Oamenii ăștia îmbrăcați negustorește nu sînt nici din miliția burgheză, nu sînt nici de patrulă, nici arcași travestiți. Poate d-l comisar să ne dea vreo lămurire?
Atunci șeful trupei scoase o carte de vizită pe care o arăta comisarului și pe care acesta citi:

Poliția secretă a Regentului
Comandantul PEKOM
Compania a 5-a

— Pentru prima oară văd aşa ceva, zise comisarul înapoind cartea de vizită a lui Pekom.

Acesta completă lămurirea adăugînd:

— Sîntem militari vechi nu primim ordine decît de la comandantul nostru, care de asemenea nu aparţine decît de monseniorul Regente. Noi sîntem însărcinaţi să-l prindem pe Cartouche.

Soldaţii lui Pekom se retraseră bombănind, sub privirile batjocoritoare ale lui Gruthus şi Paustel, apoi şi aceştia salutară pe comisar.

ISPITA JEANETON VENUS

După ce dormise o parte din zi, precum îi este obiceiul, Cartouche se duse noaptea următoare în strada Mazarine.

Era frig. O ceaţă deasă acoperea ţărmurile Senei, cînd Cartouche, înfăşurat pînă la urechi într-o manta mare, se opri în faţa casei Vantadur şi şuieră într-un chip deosebit.

Jeaneton nu auzi la început; dar acel şuier a făcut asupra ei înrîurirea trîmbiţei asupra unui vechi cal de cavalerie. Îndată sări din pat, aprinse lampa, murmurînd: El este!...

Cartouche, zări lumină şi aşteptă.

Cu paşi mari şi cu griji nenumărate, ea coborî la gardul din grădină şi strigă:

— Căpitane!... căpitane!... Apropie-te!

— Tu eşti, Venus?

— Da, Dominique al meu.

— O să-mi deschizi tu?

— Nu pot, *cheia* e la dînsul. Nu sînt atît de proastă cît sînt de mare. Ştim noi ce vrei tu. Aşteaptă să înlătur buruienile şi-ţi voi da printre uluci o sărutare călugărească.

— N-ai ghicit, dar fie şi asta.

După acea mîngîiere călugărească:

— Să vorbim serios, începu Cartouche. Am în cap să fac una, în vreuna din nopţile astea, în muzeul stăpînului tău. Nu ai putea tu să iei tiparul cheilor şi al broaştelor?

— El încuie cu zăvorul.

— Ai putea prea bine s-o faci pentru mine. Ce, nu mă iubeşti, Jeaneton?

— Dominique al meu, să vreau şi tot nu se poate.

— Pentru ce?... Nu intri tu adesea în muzeul lui?

Şi Jeaneton îi povesti cum intră pentru slujbă şi pentru că-i face portretul, în picioare, aşa cum a văzut-o Regentul, şi că o

iubește ca pe muierile lui de marmură, spunîndu-i : ce galbă !... ce galbă !... Cînd vorbește sau rîde, stăpînul, se supără foc, dar după ce termină de desenat îi spune să-și ia catrafusele și să plece.

— Haide, Jeaneton, să ne gîndim serios. Dacă vrei să ne îmbogățim, draga mea, trebuie să pot răzbi la nebunul ăsta bătrîn, să-i iau cîteva tablouri. Tu să tragi zăvoarele. Pricepi în sfîrșit?

— Da, văd uite așa curat, dar îmi cunosc omul. La prima vorbă de rîs, te dă pe ușă afară.

— Ei bine ! te reiau la mine. Fă tot ce ți-am spus și nu pierde vremea, fiindcă sînt zorit. Dacă reușești, să pui o lumînare la o fereastră. Voi ști că nu voi avea decît să sar peste uluciile astea și ușile dinăuntru îmi sînt deschise. Dacă nu reușești și te dă afară, aleargă la Pistol, unde voi fi zilele astea și unde oricînd vei afla de la Minaut culcușul meu. Ne-am înțeles, nu-i așa, sufletul meu? Cugetă, Jeaneton a mea adorată, că sînt acolo sute de mii de franci de înhățat, dacă vrei tu ... *dacă vrei tu* Jeanetona mea !... Haide să ne mai pupăm o dată călugărește ca să prinzi curaj.

Jeaneton-Venus se întoarse în patul ei tremurînd de umezeala rece a nopții și foarte amărîtă de ordinile pe care le primise.

Rolul pe care i-l impunea căpitanul nu se potrivea cu firea ei. A trăda pe un bătrîn, lucru ce s-ar fi părut jucărie multora din elita ei, o scîrbea pe dînsa. Ea se întreba dacă ar fi în stare de așa ceva. Să ucidă pe stăpînu-său i s-ar fi părut mai puțin nelegiuit. Cu capul pe perna, pe care de la o vreme visase atîtea lucruri frumoase, ea se zbătea împotriva dorinței de a sluji pe Dominique al ei, și a groazei de a trăda pe bătrînul care o lua drept fată cinstită, și în sfîrșit împotriva gîndului de a se furișa și de a fugi.

Ea nu se temea de răzbunarea lui Cartouche; imputările lui, nemulțumirea, mîhnirea lui !... Cît privea nălucirea banilor, ei n-aveau nici o trecere în ochii acelei hoațe, ea nu era ambițioasă și Cartouche care știa bine asta nu încercase s-o zăpăcească cu făgăduieli.

În sfîrșit, gîndindu-se la Vantadur ai cărui ochi limpezi și a cărui frunte palidă nu se aprindeau decît în admirație pentru frumos, ea tremură cugetînd la ticăloasa cursă ce i se întindea. Privirea lui avea o greutate cum n-aveau acelea ale banditilor, fie ei Cartouche sau Balani, și acea privire o stăpînea și o ținea la depărtare.

Cuvîntul lui, glasul lui aveau asupra ei o deosebită înrîurire. Liniștea vieții lui se oglindea în toate mișcările pe care le făcea. Această mare cumpătare era cea mai însemnată cucerire a acelui entuziast. Aceasta nu era o înrîurire înăscută, ci cîștigată. Ea era foarte adîncă și se dovedea mai ales prin micul număr al operelor de artă care alcătuiau colecția lui.

Cartouche negreșit nu bănuia firea acelui om cînd îndemnase pe Jeaneton să-l ispitească.

GALBA

Jeaneton își termina dejunul cînd clinchetul clopoțelului o anunța că o așteaptă stăpînul ei.

În ziua aceea, clopoțelul făcu asupra ei o impresie neobișnuită și, cînd intră în salon, dl. Vantadur ar fi putut observa trandafiri noi pe obrajii ei și ar fi putut citi un fel de teamă în ochii altădată îndrăzneți.

Dl. Vantadur nu se arăta înaintea maiștrilor săi scumpi și venerați pînă ce nu-și făcea toaleta, întocmai ca Baufoun înainte de a se apuca să descrie frumusețile naturii.

Astfel cugeta dl. Vantadur, pentru care salonul era un templu. El se așeza cu gravitate în mijlocul idolilor săi, pe un scăunel de catifea cu ciucuri de aur și luă cartonul de desen.

— Jeaneton, zise el, te apropii de capătul ostenelilor tale; n-am să-ți mai cer decît o ședință. Binevoiește fata mea, să te gătești și ia tot poziția pe care ai avut-o ieri.

Jeaneton trecu după un paravan de mătase de China, care alcătuia un mic cabinet, în colțul salonului. Ea era foarte rușinoasă ca „să se facă statuie", cum zicea ea; dar, odată lucrul făcut, ea nici nu mai visa la asta.

Vantadur îi impusese atitudinea alarmată a Venerei de Medicis din muzeul Oficiilor de la Florența și a cărei copie multă vreme a împodobit aleea cea mare din grădina Luxemburgului.

Alegerea acestei atitudini, puțin cam silite, după noi, tocmai în caracterul Jeaneton-Venus; o alta mai simplă ar fi fost mai potrivită cu drăgălășia ei robustă. Cu toate astea, astfel cum era, acea fată, albă în lumina care se vărsa peste dînsa, pe soclul ei de marmură gălbuie, era măreață, și sculptorul care ar fi luat-o de model, puțin ar fi avut să adaugă la puritatea contururilor ei.

Așa simțea dl. Vantadur. Schița lui n-ar mai fi suferit nici o revizie, și privirea lui mulțumită trecînd pe rînd de la model la copie, el șoptea cuvîntul său favorit:

— Ce galbă!... Ce galbă!...

Atunci Jeaneton-Venus luîndu-și inima în dinți îi zise:

— Ia spune-mi, stăpîne, mult îți place să vezi *galba* aia!

Vantadur nu-și putu ține rîsul. Încurajată Jeaneton merse mai departe:

— Ei, la ce zici d-ta așa, o galbă? Știi nu trebuie să te sfiești cu Jeaneton, spune verde.

D-l Vantadur se grăbi să scurteze această neînțelegere care l-a început îl făcuse să rîdă, și răspunse liniștit:

— Cuvîntul *galbă*, fata mea, înseamnă totalul conturilor unei figuri, ale corpului tău bunăoară. Poți să te îmbraci, Jeaneton, ședința s-a sfîrșit.

Aceste cuvinte picară de pe buzele lui ca gheața.

Jeaneton se grăbi să se supună, rușinată de încercarea ei.

— Haide, își zicea ea intrînd după paravan, știam eu că ăsta nu e om ca toți oamenii. Golanul de Dominique mi-a făcut ocara asta.

Ea își jură să nu se mai apuce de așa fleacuri. Afară de asta, nemaiavînd ce să pozeze pentru stăpînu-său, rar avea să i se înfățișeze prilejul de a sta de vorbă cu el.

Ea nu mai îndrăznea să se uite în ochii lui, și se roși ca un copil cînd fu nevoită să intre la d-l Vantadur ca să-i facă focul în salon. Pe de altă parte stăpînul era nemulțumit de îndrăzneala Jeanetonei. Asta-i dovedea că naivitatea graiului nu învedera pe acea a deprinderilor că Venus nu era sălbatică și-i dădea de gîndit.

Ar fi fost cuminte, poate, să schimbe sluga. Dar, mai-nainte de a-i da drumul Jeanetonei ar fi trebuit să aibă alta la îndemînă. Își luă un răgaz de cîteva zile.

În vremea aceasta, Cartouche se mai întorsese prin prejurul străzii Mazarine. El era grăbit să știe răspunsul și se mira nevăzînd la fereastră semnalul pus la cale. Îndoiala începu să-i frămînte mintea.

Putoarea asta, își zise el, e în stare să mă păcălească și, vrînd să ispitească pe nebunul o fi ispitit-o el pe dînsa. I-o fi dat ceva. I-o fi făgăduit s-o pună în testamentul lui, precum fac toți bătrînii. În cazul ăsta am scrîntit-o. La ora asta, el știe tot și se baricadează... Nu o să treacă săptămîna fără să știu la ce mă pot aștepta.

La Pistol, unde stătea cu speranța de a o vedea pe Jeaneton sosind, trîndăvia și îngrijorarea căpitanului păreau ciudate. Din cînd în cînd Balani îl îndemna la treabă, declarîndu-i că el se vedea nevoit să lucreze singur. Banii furați de la Saint-Meran nu erau destui ca să le permită să trăiască din venitul lor. Care era pricina acelei toropeli?... Lenea ori frica?...

Toată lumea la Pistol știa că Gruthus era dintre copoi și că jurase să prindă pe Cartouche. Era un dușman periculos.

Balani aflase de la prietenul său că Strică-Toate cu funia de gît și gata să se legene între viață și moarte, îi dăduse treizeci de zile răgaz ca să-i urmeze în piața Grevei. Această amenințare a unui muribund se părea că făcuse o mare impresie asupra scepticului Cartouche. Sfîrșitul profeticului răgaz se apropia. După trecerea celor

trei zeci de zile, căpitanul avea să-şi reia negreşit veselia şi hărnicia lui obişnuită.

Dintre toţi muşterii cîrciumei Minaut, cea mai atentă la purtarea lui Cartouche era fata Russota.

Această fiinţă, de curînd pripăşită, puţin luată în seamă, singură prin colţuri, avea ochi numai pentru Cartouche.

Apucăturile ei erau aşa de ciudate că bucuros ar fi dat-o pe uşă afară ca pe o lichea, dacă floarea de crin, pe care Samson, i-o întipărise pe umăr, nu i-ar fi slujit de paşaport în mahalaua Saint-Loran.

Înfierarea, pe ciolanele ei sucite, îi dădea dreptul, dacă nu la înaltă vază, cel puţin la milă.

Fără talente şi fără înfăţişare, Russota nu putea să înainteze, aşa că mare fu mirarea lui Minaut, într-o seară, cînd ea îi dete să schimbe o monedă de aur.

Nu-i venea să-şi creadă ochilor. De unde să fi furat ea acea piesă?

Ea nu o furase, o cîştigase, era din simbria ei. De cîteva zile ea se ţinea după Cartouche, şi îi plătea Gruthus ca să-l spioneze pe căpitan.

RUSSOTA

Gruthus, foarte mîhnit de întîmplarea care-i stricase pofta de a-şi bate joc de Paustel şi de a vorbi ca un om de seamă, era gata la orice jertfă spre a-şi atinge ţinta. Neputînd să se mai apropie de nici o vizuină, cu toată travestirea lui, de teamă să nu fie cunoscut, de către soldaţii lui Pekom, după glas, după mers, după privire, după mişcări, recurse la un mijloc costisitor, dar singurul ce-i rămînea la îndemînă.

El ceru lămuriri de la tăinuitori. Îi cunoştea mai pe toţi şi ştia la care putea să se adreseze fără teamă. Era o tăinuitoare care avea împotriva lui Cartouche cuvintele cele mai temeinice de ură: vînzătoarea de lumînări, mamă Tanton.

Bătrîna asta, al cărei bărbat era în închisoare şi care nu-şi datora viaţa decît destăinuirilor ei, ştia foarte bine pe cine să dea pieirea repede a fiului ei, plecat într-o seară de acasă ca să-l însoţească pe Cartouche la Spada Regală.

Deşi nu mai găsise leşul lui Tantonaş aruncat în şanţul Bastiliei ea era sigură că fiul ei fusese ucis de vărul lui. O încredinţase de asta moartea cumplită a Blondei de mîna lui d'Antrag şi a lui Cartouche.

Fantoma nu mai respira decît ură şi răzbunare şi ar fi fost prea fericită dacă ar fi putut să predea pe vestitul ei nepot.

Gruthus aflase de la d'Antrag sfîrşitul tînărului Tanton şi merse să găsească pe mama acelui nenorocit. El povesti bătrînei amănunţit chinurile şi execuţia fiului ei, îndurerînd-o profund.

— Ei bine ! acuma, zise el, vrei să te răzbuni?

— Oh ! strigă Tantona, smulgîndu-şi cu durere părul ei cărunt, viaţa mea pentru a lui !... Să-l văd întins de patru cai înspre toate părţile de unde bate vîntul şi pe urmă să mor ... oh ! ce fericită aş fi !...

— Ai răbdare ! sînt hotărît să-l duc la spînzurătoare. Îl urăsc tot ca şi tine, dar singur nu pot nimic, îmi trebuie cineva ca să mă ajute şi m-am gîndit la tine.

— Nu mai ai veşti despre dînsul?

— De la moartea fiului meu, nu l-am văzut nici pe el şi nici pe unul din banda lui.

— Trebuie să reîncepi relaţiile.

— Cu el? ... Niciodată !...

— De ce nu? ... Omul îşi stăpîneşte scîrba. Se preface. Trebuie să-ţi ascunzi ura ca să poţi să te răzbuni. Cine vrea s-ajungă, trebuie să mişte ... Atrage-l aici şi iau asupra mea restul. Nu te teme de nimic. Îndată ce va trece pargul, tu nu mai ai nici un amestec. Şi nu vei fi compromisă, dimpotrivă arestarea lui Cartouche îţi va face multă cinste. Îţi vei dobîndi o răsplată.

Tantona se uită la Gruthus chiorîş şi zise: şi el e dintre copoi !...

— Să vreau, răspunse ea, tot nu s-ar putea. Dominique, care a ucis pe fiul meu, fiindcă-l bănuia, n-ar mai călca pe la mine. Dacă nu m-a ucis pînă astăzi este că m-a uitat.

— Şi-ţi pare bine că te-a uitat, nu-i aşa? zise Gruthus cu dispreţ. Tantona, el a ucis pe fiul tău ! ... În locul tău, aş vrea să-l sugrum cu mîinile mele. Dar tu ai îmbătrînit şi sîngele a îngheţat în vinele tale. Ţi-e frică de pielea ta. Ah ! ticăloşie ! ... Dar cel puţin nici cu ceilalţi din bandă n-ai vrea să reînnoieşti prietenia? Prin ei am afla unde se găseşte el.

Tantona, jignită de mojicia lui Gruthus, îi zise cu ciudă:

— Ţi-am spus că nu-l mai văd.

Atunci Gruthus se sculă şi cu brutalitatea lui obişnuită:

— Ei bine ! strigă el, crapă în seul tău, neruşinat-o !...

Apoi cu o prefăcută părere de rău pe care neghiobii o luau drept bunătate:

— Ah ! bietul Tantonaş, ce băiat bun. Cum îi mai iubea pe tatăl şi pe mama sa ! Mititelul, ce blînd şi potolit ! ... Ce nenorocire pe el să aibă părinţi ca voi şi să fie vărul lui Cartouche ! Fără voi el ar fi trăit şi astăzi. Şi astăzi nimeni nu-l răzbună.

Bătrîna Tantona simţi ochii umezi.

— Şi ce pofteşti să fac eu? zise ea cu vioiciune.

— Dacă nu poţi nimic tu însăţi, dă-mi atunci pe cineva care să atragă pe nepotul tău sub loviturile mele, sub pumnalul ăsta, adăugă el scoţînd un pumnal mic din buzunar.

Bătrîna îşi şterse ochii, apoi începu cu glas domol şi măsurat.

— Este, în casa asta, deasupra mea, o fată care poate ţi-ar fi de folos dacă n-o fi crăpat de foame. O cheamă Russota. Ea a scăpat din Salpetriera acum o lună... Frica de a nu fi prinsă din nou precum şi floarea ce o poartă pe umăr, o împiedică să-şi cîştige hrana. Ea a căzut în cea de pe urmă ticăloşie: n-are nici papuci cu ce să iasă din casă. Cu toate cusururile din lume ea nu reuşeşte să roadă un oscior.

Cu toate astea, dacă ea este urîtă şi murdară, are ceva care poate să te ajute, e vicleană. Despre asta, curat şarpe... Dar ea o să te cam coste cîţiva bani albi. Dacă ar fi avut măcar pantofi, ar fi deja în mahalaua Saint-Loren, dar ea e în zdrenţe şi nu poate să iasă nici seara.

— Prea bine, Tantono, zise Gruthus potolit, mă duc să văd pe Russota ta.

A fugit din Salpetriera?... asta înseamnă că are ceva îndemînare ... Şi, dacă ar fi avut pantofi, s-ar fi dus la Pistol? Bine, o să se ducă. La revedere, babo; am să te răzbun pe nepotul tău!

Gruthus părăsi pe Tantona şi porni pe scară. Ajuns în pod trebui să-şi plece capul ca să meargă ... O uşă, vopsită cu roşu, era înaintea lui; ea se închidea cu o verigă, trase de sfoară şi împinse.

Într-o cămăruţă strîmtă, de-abia luminată de un ochi de geam, el deosebi pe o grămadă de paie o fiinţă zdrenţuroasă, cu părul roşu, cu faţa plumburie, care într-adevăr părea moartă de foame.

— Aici şade Russota? întrebă el. Eşti moartă? Eşti vie?, fata mea?

Russota făcu un efort, se ridică ţinîndu-se de perete, dar nu putu să facă nici un pas.

— Se învîrteşte casa cu mine! zise ea. Nu pot.

Şi căzu iarăşi pe paie.

Gruthus coborî îndată, alergă la un cîrciumar şi cumpără supă de carne caldă şi vin înfundat. Întors în pod, el se apucă să reînvieze pe ticăloasă şi izbuti. De cinci zile ea nu mai mîncase nimic!... Era fără putere, corpul îi era greu, văzul slăbit şi tulburat, gîtul uscat, avea ameţeli. Avea nevoie de o hrană bună şi de odihnă ca să se ţină pe picioare.

Gruthus pricepu şi se mulţumi deocamdată să-i zică numai atît:

— Tantona mi-a vorbit de halul în care te afli. Am să te scot din pierzanie. De-acum nu-ţi va mai lipsi nimic. Am să-ţi dau bani şi am să-ţi aduc ţoale. Vom sta de vorbă mai tîrziu.

A doua zi, iarăşi se urcă la Russota cu ciorapi, cu pantofi, cu îmbrăcăminte. După ce se îmbrăcă era încă aşa de urîtă că el nu îndrăzni să plece cu dînsa, precum avusese de gînd.

— Sînt urîtă de spaimă, nu-i aşa? zise ea. La spital îmi ziceau: beregată de porc.

— Cam nimerit, răspunse Gruthus, dar ceea ce nu ţi s-a spus este că porcul are privire prea fină, prea vicleană, aşa e privirea ta.

— Ah! aşa crezi? zise ea. Totuşi se zice: Prost ca un porc.

— Precum se zice prost ca o gîscă şi nu e nimic mai viclean decît gîsca şi porcul, cînd omul nu i-a tîmpit cu grăsimea. Pentru ce eşti tu înfierată?

— Pentru hoţie. Am furat o bucată de carne.

— Eşti repede de mîini?

— Eu, da ... însă cum m-apropii de un ageamiu, fiindcă sînt atît de urîtă se tem de mine şi atunci ... Am stat împreună cu un cerşetor dar m-am despărţit pentru că mă bătea.

— Tu nu ai noroc. Te-ai născut în zodie rea.

— Sînt fata unui elveţian şi a unei îngrijitoare de la Saint-Eustache. Fiindcă mama avea nevoie de nume bun ca să trăiască, m-a născut într-ascuns şi m-a aruncat sub poarta bisericii. Cineva m-a găsit şi m-a dus la ospiciul copiilor găsiţi.

— Cum ai aflat asta?

— Mai tîrziu, mama ologind şi avînd nevoie de cineva să o îngrijească m-a scos din ospiciu. După ea, toată lumea m-a izgonit ca pe un monstru ... şi cu toate astea ...

— Tu nu eşti un monstru, nu-i aşa? zise Gruthus.

— Într-o zi am fost sfătuită să intru la *Azilul fetelor pocăite*, dar fiind fecioară fusei dată afară. Ar fi trebuit să cerşesc ceea ce dragostea nu mi-a dat ca să pot să fiu primită în azil.

— Mi s-a spus că ai avut toate cusururile, zise Gruthus.

— N-am avut nici unul care să mă slujească.

— Ai vrea să munceşti?

— De ce nu? Treaba asta nu e mai murdară, sînt sigură, decît aceea pe care ai să mi-o propui, căci, ca să faci cheltuieli pentru Russota, trebuie să ai ceva grozav să-mi propui.

— Am nevoie de o spioană. Sînt un vechi bandit care acum slujeşte poliţia, dar sînt locuri pe unde sînt prea bine cunoscut de foştii mei fanandeli; am nevoie de cineva care să se furişeze pe acolo şi să-mi aducă veşti.

— Ah! spune înainte şi dacă a-ş putea să-ţi fiu pe plac ...
— Tu trebuie să fi cunoscut hoţimea Parisului.
— Nu prea, că se reînoieşte în fiecare zi.
— L-ai cunoscut pe Cartouche. Iacă o cunoştinţă care ar trebui făcută.
— Ai vrea să pui mîna pe el, nu e aşa?
— Negreşit!... Îi ştiu culcuşurile, dar el nu mai trece şi nu se culcă niciodată de două ori în acelaşi loc. Am nevoie de cineva care să-l urmărească şi care să dea de veste ora şi locul unde l-aş putea găsi. Haide, Russoto, îţi dau o diurnă *ori atîta* pe zi, plus o răsplată pentru fiecare ştire bună pe care mi-o vei da ... ai vrea să mă ajuţi ca să aflu unde se găseşte Cartouche?
— Da, răspunse fata cu putere.
— Te crezi stăpînă pe gură.
— Aşa sînt.
— Dacă mă păcăleşti, dacă vei trăncăni, o să plăteşti cu viaţa. Uită-te în ochii mei. Vezi, sînt cumplit. Cartouche este vrăjmaşul meu vreau să mă răzbun pe el şi el fuge. Îl caut. Ştiu că se duce uneori la Pistol. Ştii tu unde este asta?
— Am fost odată acolo.
— Ai să te mai duci. Vei căuta să-ţi tîrîi papucii cît mai mult, vei trage cu urechea la ce se va vorbi pe-acolo şi-mi vei spune ce vei auzi. Despre mine, iau asupra-mea să-ţi obţin libertatea şi iertarea. Nu te vei mai teme de Salpetriera. Primeşti?
— Da, primesc, zise Russota. M-ai scăpat de la moarte, sînt gata la toate pentru tine. Fă cu mine orice vrei.
— Bună vorbă, zise Gruthus.
— Tu eşti vînătorul, reîncepu Russota, eu voi fi cîinele.

BANII PRIETENI AI RUSSOTEI

Cu toată urîţenia ei scîrboasă, Russota era îngăduită la Pistol. Ea văzu acolo pe înfricoşătorul Cartouche şi dete veşti lui Duburghet.
— Ce face el, întrebă acesta?
— Nimic. Nu se opreşte mult în sală, se uită la cei care joacă cărţi şi pleacă. Nimeni nu ştie unde se duce. Singur vine, singur pleacă. Fanandelii lui se miră de tăcerea lui. Chiar cu Balani, el stă uneori şi cîte o oră fără să schimbe o singură vorbă.
— De ce nu încerci să te iei după dînsul?

Într-adevăr, ea încearcă, dar fără să izbutească. Străzile strîmte de odinioară făceau sarcina asta foarte anevoioasă. Căpitanul totuşi nu se ferea de dînsa. Cu toată lumea, se obişnuise şi el să vadă pe pocitania aceea ghemuindu-se prin colţuri.

Cu toate astea, ea studia obiceiurile lui. Aflase că el umbla noaptea şi dormea ziua. Ştia ora la care venea la Pistol şi observase pînă şi cuiul de care-şi agăţa mantaua în cîrciuma lui Minaut. Uneori ea nu-l vedea plecînd şi nu se convingea de plecare lui decît cînd nu mai vedea manţaua în cui. Nu ştia pe unde ieşea, nefiind iniţiată în subteranele vizuinei şi în ieşirile ei pe cîmpie. Toată nădejdea ei era în cuvintele ce-i scăpau lui uneori în vorba cu prietenul său.

Într-o zi îl văzu mai devreme la Pistol. Părea mai însufleţit ca de obicei. El ceru vin alb şi bău mai multe sticle cu Balani. Seara petrecu în veselie.

— În sfîrşit, zise Balani, mi-am regăsit căpitanul din vremurile frumoase. El are sub stîncă vreo lovitură bună sau vreun noroc frumos.

Cartouche surîse tainic:

— Mîine, zise el, poate că ţi-oi da o veste mare.

La miezul nopţii trebuie să mă aflu pe malul celălalt al gîrlei. Dar, în sfîrşit, nu vreau să fie secrete între noi şi, în isprava pe care o voi întreprinde, dacă izbutesc, vor fi părţi grase pentru noi, ba şi pentru trei inşi.

Russota care era numai urechi, se uita la ceasornicul din sală. Era ora zece şi jumătate.

— Mă cam doare capul, zise Balani.

—O să îmbucăm vreo uscătură, şi să mai golim o butelcă, zise Cartouche, ca să prindem inimă. Vremea-i minunată şi e ceaţă pe Puntea Nouă.

Russota, nu aşteptă mai mult. Cu această veste, ea plecă din cîrciumă şi, într-o fugă, ajunse la Gruthus care o aştepta în fiecare seară într-o cîrciumă din strada Saint-Denis.

Gruthus fu încîntat de această ştire. Din nenorocire, el nu avea vreme să întocmească o cursă ca aceea în care căzuse singur pe Podul de la Invalizi.

Mîndru de puterea sa, şi obişnuit să zică că el făcea cît doi, tîrî pe Paustel la capătul podului dinspre Augustini.

Era noapte. Vremea care se părea minunată lui Cartouche era cît se poate de rea pentru cei doi agenţi.

De mult bătuse ora unsprezece cînd ei ieşiră din cîrciuma lui Minaut. Cartouche vroia să-l ia şi să-l ducă cu el în strada Mazarine. Acolo ar fi şuierat Jeanetonei, şi în urma lămuririlor ei, ar fi hotărît un plan.

Dacă ar fi fost nevoie de escaladă şi efracţie, el vroia ca Rubin să-i dea uneltele de care avea nevoie. Negustoraşul avea destule chei false, trebuie să fi avut şi frînghii şi o scară. Aveau să lucreze

îndată, vremea fiind favorabilă. El se ferea să sfîrşească. Pe drum, el îi împărtăşi lui Rabin planul său şi măreţele rezultate pe care le aştepta.

Locotenentul aplaudă această idee pe cît de simplă pe atît de îndrăzneaţă. La douăsprezece şi jumătate ei ajunseră pe cheiuri.

— Ciudat, zise Rubin, nu prea-mi place Puntea Nouă. E puntea cea mai primejdioasă din Paris.

— Dar trec şi oameni de ispravă, dovadă că fanandelii noştri, fac întotdeauna treburi bunicele.

— Hoţimea atrage pe copoi. Dacă am lua-o pe Puntea Regală?

— Vom trece mai întîi pe la Jeaneton şi de acolo vom merge la evreul tău. În definitiv s-ar putea ca Jeaneton să fi reuşit şi în acest caz n-am mai avea nevoie să tîrîm cu noi un calabalîc de funii şi de scări.

— Ei bine! fie. Haide pe la Puntea Regală şi în strada Mazarine.

Cei doi prieteni schimbară drumul şi întîmplarea îi sluji de minune. Ei ajunseră fără piedică la casa Vantadur. Nu se zărea nici o lumină. Cartouche trase cîteva şuierături şi aşteptă.

O lumînare aruncă în sfîrşit lumina ei tremurătoare la o fereastră la catul al doilea şi o umbră mare se ivi. După un minut, Jeaneton era la uluci de care se apropiaseră Cartouche şi Rubin.

— Ei bine, ce veste? întrebă banditul.

— Am făcut ce m-ai învăţat, Dominique, şi bătrînul mi-a zis să-mi strîng catrafusele şi să-l las în pace.

— Oi fi fost grosolană şi proastă, după obicei. N-ai să ştii tu deci niciodată să-mi fii de folos.

— Doamne! ce pot să fac mai mult decît mă taie capul!...

— Bine, o să mă lipsesc de tine, şi, dacă vrei să-ţi dau un sfat, şterge-o cît mai repede. Locul o să fie primejdios. Dacă te-or prinde pe-aici după ceea ce are să se întîmple, n-au să mi te lase ca din casa de pe drumul Sevrilor.

— Dominique al meu, ce vrei să faci?

— Haide, pierdem vremea aici, rău m-am bizuit pe nătînga asta... Niciodată n-ai slugă mai bună decît tu însuţi.

Vorbind astfel, Cartouche luă braţul locotenentului său şi-l duse la Tîrgul Nou. Piaţa era într-un întuneric adînc, felinarele erau stinse. Cartouche bătu la uşa evreului şi acela se ivi îndată.

— D-ta eşti! zise Rubin Levy, nu mă aşteptam să vii.

— De ce? Nu este aşa tîrziu!

— A trecut de miezul nopţii. Pînă la sfîrşitul soarelui pentru noi a fost vineri şi acum e şabăţ. Acum nu pot să vorbesc de afaceri, religia mă opreşte.

— Iaca na! strigă Cartouche. Haide! Haide, fără fleacuri. Trebuie să-mi dai tot ce ne trebuie ca să pătrundem la d-l Vantadur Duc cu mine pe prietenul meu Balani. Vremea potrivită, mă simt cu chef, trebuie să ne ajuţi şi să vii după noi.

— Nu pot pînă după sfîrşitul zilei adică duminică după apusul soarelui. Aş face mare păcat.

— Ei bine, ne vom lipsi de tine, dobitocule. Aprinde lampa,

— Nu pot să mă ating de foc în ziua şabăţului, răspunse Rubin.

— Gugumane!... Trebuie să ne alegi frînghii, o daltă, zise Cartouche cu mînie.

— Nu pot să vă dau, vă spun, asta e păcat. Duceţi-vă, vă rog, şi lăsaţi-mă, nu pot să vă ascult, religia mea mă opreşte. Dar duminică la ceasul ăsta...

— Du-te dracului, evreu păcătos! strigă căpitanul furios. Piei curînd ori te stîlcesc.

Rubin închise uşa repede şi cei doi bandiţi plecară din Tîrgul Nou înjurînd.

Cam tot în vremea aceea, iată ce se întîmpla lîngă Puntea Nouă.

— Nimeni!... mormăia Duburghet. A bătut douăsprezece şi jumătate. Mult o să mai căscăm gura aici?

— Ah! meseria e a naibii! răspunse Paustel. Să vezi iarna pe ger şi pe ninsoare.

— Trag nădejde că, la iarnă, cele două mii cinci sute de franci să-mi ţie călduţ la gura sobei.

— Cine ştie!... zicea sergentul. De azi pînă atunci, multă apă are să mai curgă pe sub Puntea Nouă.

— Mi se pare, începea celălalt, că tu îmi eşti piază rea. Nu ai strănutat chiar adineauri!... Ce vrei mai mult ca să ne dea de gol?

— Parcă ai vrea să zici că eu sînt de vină dacă nu va trece omul şi dacă voi căpăta un guturai.

— St! zise Gruthus, vine cineva spre noi.

O grămadă nedesluşită înainta prin ceaţă. Curînd ea se opri. Paustel făcu cîţiva paşi şi recunoscu o femeie. Aceasta strigă cu glas încet:

— Gruthus!... Gruthus!...

— Tu eşti Russoto?

— Da răspunse femeia apropiindu-se. I-am urmărit. El a coborît spre Sena cu Balani. Ajunşi la pod şi-au schimbat gîndul după ce s-au sfătuit o clipă. S-au dus în stada Mazarine şi acolo, oprindu-se în faţa unei case pe care lesne aş cunoaşte-o ziua, unul din ei a şuierat, şi îndată o fereastră s-a luminat, apoi o femeie a coborît în grădină, pe care numai nişte uluci cu zăbrele o desparte de stradă

Cartouche s-a apropiat de zăbrele şi eu m-am apropiat de dînşii. Am auzit tot ce au vorbit femeia şi Cartouche. Femeia trebuie să fie o ţărancă, vorbea ca la sat.

— Ah! zise Gruthus, Jeaneton?

— Tocmai, zise Russota, am auzit numele ăsta. Ea îl cunoaşte foarte bine pe Cartouche, căci îi zicea Dominique. El i-a cerut veşti. Ea a răspuns că făcuse ce o învăţase el, dar că bătrînul n-a vrut să ştie de dînsa. Atunci el s-a supărat pe dînsa şi i-a zis că nu e bună de nimic. Şi iată ce a mai zis *din cuvînt în cuvînt* : „O să mă lipsesc de tine şi, dacă vrei să-ţi dau un sfat, şterge-o cît mai repede. Dacă te-or prinde aici după ceea ce are să se întîmple, nu mai scapi aşa de lesne cum ai scăpat de pe drumul Sevrilor. Atunci ţăranca a zis : „Dominique, ce vrei să faci"? şi el a răspuns : „Vei şti mîine". Şi după asta el a plecat cu Balani.

— Prea bine, muieruşco, zise Gruthus. Na, iată pentru tine.

Şi-i dete o monedă de doi franci.

— Mîine, mai zise el, o să mergem împreună ca să-mi arăţi casa din strada Mazarine. Dar de-acolo de ce nu te-ai luat după ei?.

— M-am gîndit că aveau să petreacă noaptea în vreo cîrciumă şi mi-am zis că era mai bine să vă dau de veste ca să nu-l aşteptaţi aici degeaba.

Poliţia se retrase, mîngîiată şi plină de încredere.

RUBIN ŞI SOLOMON

Rubin, aşa de vreme deşteptat de Cartouche, nu mai dormi în noaptea aceea. Dacă religia îl oprea să vorbească de afaceri, se vede că nu-l oprea să se gîndească la ele. El se gîndi la cei o sută de mii de franci, la răscumpărarea Noemei, la fericirea ce-i va aduce şi i se cam înegri ochii lui Iehovah, părîndu-i rău că nu călcase sfînta Lege şi că nu răspunsese astfel lui Cartouche. Dacă s-o fi supărat Cartouche şi va jefui singur pe bunul domn Vantadur, atunci ... adio flori şi stele!... Bogăţiile colecţionarului aveau să plece după milioanele lordului Delmott şi Noemi rămînea prizonieră.

Dar chiar, bănuind, că Cartouche de nevoie ar fi venit la el ca să vîndă cele două tablouri ale lui Rafael şi că ar fi luat pe ele cinci sute de mii de franci, sau, cel puţin pe jumătate (ceea ce ar fi fost de rîs) era oare sigur că Solomon i-ar fi dat pe fiica sa de soţie? Dacă i-ar pune condiţie de la început, da, dacă nu, negustorul de aur ar putea să primească sacul cu banii şi apoi o să-l răsplătească cu o eternă recunoştinţă.

În ajun, el fusese să-l vadă pe Solomon şi nu-l găsise; ziua sabatului suspenda orice socoteli matrimoniale sau financiare. El

n-ar fi putut să vadă pe Solomon şi să-i pună condiţiile sale decît sîmbătă, după apusul soarelui, cîteva ceasuri după încercarea lui Cartouche.

În sfîrşit, cînd cele de pe urmă raze ale soarelui pieiră după Chaillout, Rubin se duse la neguţătorul de aur.

— Solomoane, zise Rubin, am venit să întreb de sănătatea ta şi de a fiicei tale.

— Rubin Levy, răspunse Solomon, Dumnezeu mi-a părăsit sănătatea şi puterea trupului ca să pot simţi mai bine greutatea mîniei sale; facă-se voia lui!

— Mînia Prea Înaltului nu izbeşte pe nevinovat, răspunse Rubin; ea ar cruţa acoperişul tău dacă Noemi ar fi lîngă tine.

— Ieri am fost la Samuil Bogatul, ca să-mi văd fiica şi să vorbesc cu el. I-am zis lui Samuil: Frate, restriştea mă urmăreşte şi nu voi putea plăti la termen.

Pleoapele lui îmi ascunseră simţirea şi gîndirea. Îmi răspunse:

— Tu eşti bogat de zile, munca ta să se oprească la cele de pe urmă lucruri pe care le-ai făcut. Ceasul odihnei a sunat pentru tine.

— Creditorii mei, am zis, vor vinde cenuşa din vatra mea. Voi merge la Templu să cer adăpost? Dacă fata mi-ar fi măritată, ea ar adăposti bătrîneţele mele. Noemi e frumoasă, dacă Dumnezeu îi trimite un soţ, acela poate că ar plăti răscumpărarea ei. Dar cum e cu putinţă ca ea să se mărite, dacă tu o ţii în casă, ascunsă de toate privirile?

— Dacă cel ce va dori pe fiica ta de soţie, răspunse Samuil, va veni la tine, şi dacă tu-mi aduci suta de mii de franci înaintea zilei de plată sau chiar în acea zi pînă nu apune soarele, fiica ta Noemi îţi va fi înapoiată.

— Dar cine cere o fată de nevastă fără să o vadă?... Şi tu o fereşti de toate privirile.

— Nu pot să adun privirile asupra ei. Fecioarele lui Israel nu umblă prin baluri şi pe la spectacole. Ele nu stau pe pragul porţii ca să-şi ridice vălul şi să atragă ochii trecătorilor; dar vestea frumuseţii lor se dă de gol de pe modestia lor, precum floarea după mirosul ei.

— Dacă fata s-ar întoarce la mine, aş trage nădejde să o mărit şi să-ţi plătesc.

— Lasă gîndul ăsta, răspunse Samuil cu răceală, învoiala noastră va fi ţinută.

— Dar ce vrei să faci cu fata mea? strigai eu cu putere. Tu nu mai ai vreun fiu ca să i-l dai de bărbat.

Un surîs tainic se arătă pe buzele lui.

— Răspunde-mi, te rog, Samuil! am mai strigat.

— N-am nici un plan hotărît, așa că n-am ce-ți spune.

— Nenorocit ce sînt!... Fata mea îndură robia cea mai cruntă pentru greșelile mele!... Ah! de ce nu-mi pot da viața pentru libertatea ei!...

— Fata ta nu-i așa de nenorocită cum îți închipui, îmi zise Samuil. Poftește să o vezi. Are să se arate și poți ca să o întrebi.

Samuil ieși și, după un minut, Noemi alergă să se arunce în brațele mele.

O întrebai. Biată copilă!... Negreșit ea era mistuită de urît dar îmi spuse că nu suferea decît de supărarea mea. Multe petreceri deosebite îi luau toată vremea. Traiul ei se scurgea în pașnicele plăceri.

Roșul și albul care după modă, acoperă obrajii și buzele femeilor, nu m-au lăsat să judec fața ei; totuși am băgat de seamă strălucirea aprinsă a ochilor ei. Am luat-o de mîini, ele ardeau.

— Dormi bine?

— Dorm mult și somnul meu e plin de vise delicioase. Străbat ținuturi minunate, raiuri întocmai ca acelea pe care Iehovah le-a dat întîilor noștri părinți. Sînt parcă beată de parfum și armonie. Ciudat! niciodată nu mai avusesem asemenea vise!...

— Samuil poftește prieteni la masa lui? am întrebat.

— Niciodată. Nu ies din casă. Mă plimb în grădina lui.

— Cu toate astea nu ți-ar părea bine să pleci din casa asta?

— Negreșit, de vreme ce în ziua aceea tu vei plăti.

— Nu te temi de nimic? zisei.

— De ce m-aș teme? zise ea cu un fel de mirare.

Acest răspuns, precum și glasul și privirea ei mă izbiră. Impresia mi-a rămas și-mi pricinuiește o grijă a cărei natură nu mi-o pot lămuri; mi se părea ciudată fata, parcă nu mai era Noemi de altă dată.

— E ciudată casa lui Samuil, zise Rubin. Bine ar fi ca fiica ta să plece cît mai curînd de acolo. Mai e nădejde. Precum ai zis lui Samuil, dacă Dumnezeu trimite Noemi un bărbat, acela ar plăti răscumpărarea.

— Sînt nepătrunse planurile lui Dumnezeu, răspunse Solomon.

— Negreșit, zise tînărul. Mîntuirea poate să vină de unde te gîndești mai puțin. Să ne închipuim că eu mă îmbogățesc zilele astea ... Te-ai mira, Solomoane, dacă m-ai vedea aducîndu-ți suta de mii de franci și cerînd mîna fiicei tale?

— M-aș mira, într-adevăr, deși norocul este foarte neprevăzut. Rău faci dacă glumești, Rubine; ca oricare altul, și tu poți să ajungi bogat.

— Nu glumesc, Solomoane; ceea ce-mi doresc, cred că are să se facă. O iubesc pe Noemi, şi am început pentru ea, ceea ce cu neputinţă mi se părea altădată. Dar în ceasul cînd îmi pare că am să ajung la ţintă, o îndoială îmi muşcă inima şi-mi taie puterile:

— Va vrea Solomon să mă primească drept ginere?

— Şi de ce aş goni pe trimisul lui Dumnezeu? zise bătrînul cu bucurie. Vei fi binevenit, şi voi pune mîna ta în mîna fetei. Dar mă tem să nu-ţi faci vise, şi înlătur de la mine orice nădejde.

— Pînă în cincisprezece zile, Solomoane, soarta noastră se hotărăşte. Dar păstrez cu credinţă făgăduiala ta.

— Ea e sfîntă.

— Chiar şi cînd altul ţi-ar aduce o zestre mai mare?

— Dacă la soroc, te înfăţişezi tu cu cele o sută de mii de franci, să-mi dea altul tot aurul Parisului, tu vei fi ginerele meu. Cerul să mă strivească dacă-mi calc cuvîntul.

— La revedere, părintele meu, zise Rubin plecîndu-se înaintea bătrînului. Pînă în cinci sprezece zile mă voi întoarce cu zestrea fiicei tale.

— La revedere Rubin Levy, Domnul binecuvînteze silenţele tale.

Plecînd de la Tîrgul Nou, Cartouche şi Balani nu se întoarseră la Pistol, ci sfîrşiră noaptea la Baunfois, la Puntea-Mariei.

Cînd se deschiseră prăvăliile, ei se duseră să cumpere uneltele necesare în expediţia lor şi-şi cercetară armele. Din fericire pentru ei, nu erau toţi negustorii de vechituri de religia lui Moise şi găsiră lesne unde să schimbe hainele lor pe două bluze şi o pereche de cîrlige de hamal.

Astfel pregătiţi merseră în strada Mazarine la ceasul dimineţii cînd Jeaneton cobora să ia lapte şi se ascunseră într-un gang de unde o puteau vedea fără să atragă atenţia lumii.

Îndată ce ea se ivi, Cartouche o opri în drum.

— Ascultă, zise el, cu glas scurt, am să-ţi dau porunci. Cum te vei întoarce acasă, să te duci la stăpînul tău şi să-i spui că nu mai vrei să stai la dînsul, că nu eşti de acord să stai dezbrăcată înaintea unui om care nu gîndeşte să te ia de nevastă. Să nu fii de acord cu nici o amînare. Dacă te-o ruga să aştepţi pînă găseşte pe altcineva în locul tău, refuză scurt.

— Cu toate astea...

— Fără dor şi fără poate. Supune-te. Spune-i că pleci îndată. Lasă laptele pe foc şi vino să mă chemi ca să-ţi ridic geamantanul.

— Nu vreau sînge Dominique!

— Nu pierde vreme și ascultă. Ea își cumpără laptele și se întoarse acasă.

Cînd se întorcea, ea văzu cam la cincisprezece pași în strada o ceată compusă din doi bărbați și o femeie, care păreau că o urmăresc. Asta-i păru semn rău. De după uluci, prin zăbrele, ea se uită la acei oameni: într-unul i se păru că recunoaște pe un agent al Chateletului. Femeia, care arăta casa cu degetul și părea foarte agitată îi era necunoscută.

— De mine e vorba, cugetă Venus, bine zice căpitanul, este vremea s-o șterg d-aicea.

Puse laptele pe foc și sună să vestească pe stăpînă-său că avea să-i ducă dejunul.

D-l Vantadur se ivi numaidecît.

Altădată el cerea să i se aducă la pat ceașca lui de ciocolată; dar, pentru cuvinte de cuviință și de înțelepciune, el părăsise acea plăcută deprindere... Venea să-și ia ciocolata în bucătărie și se întorcea apoi acasă.

Cînd sosi, dejunul nu era gata.

— Ei bine? zise el cu oarecare ciudă.

— Vreau să spun, stăpînului meu, zise marea nerușinată venind în fața lui...

— Ah! ce înseamnă asta?

— Înseamnă că n-am intrat aici ca să-mi vezi galba toată ziua și că nu e frumos să ții în pielea goală pe o fată mare, cînd n-ai de gînd să o iei de nevastă.

— Cum! Ce vorbă!... Dar, fata mea, mi se pare că-ți plătesc ședințele de lucru.

— Cinstea nu se plătește, d-le! Și acum că știi cum e făcută Jeaneton, trebuie s-o iei ori pleacă din casa asta.

— Mătrăcuca, se gîndi el, se aștepta s-o fac amanta mea!

Ei bine, fata mea, îi zise el stăpînindu-se, fiindcă nu prea am chef de însurătoare, îți voi da drumul; fii bună, și dă-mi de astădată să mănînc.

Jeaneton, fără să răspundă, îi servi ciocolata și laptele pe o mescioară lîngă foc. Apoi, bătrînul șezînd, ea se găti să plece după un hamal:

— Mă duc, zise ea, să aduc un hamal să-mi ia cufărul și legătura.

— Dar n-oi pleca chiar astăzi? zise d-l Vantadur.

— Cît mai curînd, atît mai bine.

— Haide, haide, mai stai o zi sau două.

— Nici vorbă, stăpînul meu! răspunse Jeaneton miorlăindu-se și ștergîndu-se cu un colț de șorț la ochi.

— Mai ai să mai iei ceva?
— Nu mi-am luat încă nimic, mă duc să chem un hamal.
De-abia ieşise pe uşă cînd se auzi un zgomot de cizme potcovite.
— Bravo! zise ea, iată hamalul la comandă. P-aici, băiete, p-aici.
— E nebună! zise bătrînul mîhnit şi gata să izgonească pe hamal.
Acesta intră şi lăsîndu-şi cîrligele, aruncă repede o privire asupra locului unde se afla. Apoi, înaintînd spre stăpînul casei:
— Salutare, d-le! zise el prefăcîndu-se, e ceva pe aici de luat?...
Cartouche se simţi descoperit.
Învîrtind în mînă un lănţişor, el înainta mereu, apoi oprindu-se şi schimbîndu-şi deodată rolul:
— Şezi, zise el, nu-ţi fac nici un rău.
Vantadur, înspăimîntat se dete îndărăt şi răsturnă scaunul.
La acest zgomot, Jeaneton alergă în curte şi dăte un chiot de frică. Chiotul fu auzit de Balani, care sosi îndată.
Cînd acesta intră în bucătărie, văzu pe Cartouche în luptă cu bătrînul care, cu spatele la perete, cu gura căscată, cu ochiul speriat, cu o mînă desnădăjduită ţinea lănţişorul şi cu cealaltă încerca să-l strîngă de gît pe vrăjmaş.
El era nervos şi puternic, dar lupta era inegală şi Cartouche îl menaja de vreme ce avea un cuţit de care nu se folosea.
Intrarea lui Balani spulberă nădejdea bătrînului.
Braţele-i căzură de-a lungul corpului şi cu un glas gîfîind, el întrebă pe bandiţi ce pofteau.
— Cheile, răspunse Cartouche. Cheile întîi sau te caut în buzunare.
D-l Vantadur le dădu o legătură de chei.
După ce Cartouche le puse în buzunar.
— Acuma, zise el, lasă-ne să te legăm de mîini şi de picioare şi fii cuminte, altfel îţi punem şi căluş, ceea ce nu-i cuviincios nici pentru d-ta, nici pentru noi.
Pe cînd vorbea, Balani îl ajuta, iar Jeaneton se dusese să închidă grădina şi să stea de strajă.
— Acum, d-le Vantadur, zise Cartouche, fii bun şi ne du în odăile d-tale. Ni s-a spus că ai avere fabuloasă.
— E o greşeală, zise Vantadur.
— Aici, în sufragerie, e argintăria, deschideţi... luaţi.
— O să vedem noi pe urmă de asta, căci e greutate. Ţinem mai mult la aur, la obiecte.
— N-am nici un obiect.

— Ne trebuie trei sute de mii de franci.

— Ce ziceţi?... dar n-am la mine nici o sută de ludovici.

— Să lăsăm gluma: dacă vrei să trăieşti, trebuie să te porţi cu noi cuviincios şi să nu ne faci să pierdem vremea aşa degeaba. Dacă n-ai mai mult aur, noi ne-om mulţumi şi cu cîteva pînze.

— Tablouri! strigă Vantadur căruia aceste cuvinte îi înfipseră un fier roşu în şale şi părură că-l năuceşte. Tablouri! Ei! Ce să faceţi cu ele?

— Treaba noastră. Haide în muzeu.

— Nu. Veniţi, veniţi încoace, să vă dau aur, tot ce am! Veniţi zicea Vantadur îngrozit.

— Dar unde mergem? zise Cartouche.

— Bagă de seamă, zise Balani, o să ne plimbe cu vorba. Prea multă tărăgăneală! Prea multă!

— Cheamă atunci pe Jeaneton, dă-i cheile şi spune-i să deschidă muzeul, zise Cartouche.

— Oh! nenorocitul de mine! gemu bătrînul.

Jeaneton, galbenă de frică, deschise salonul în care cei doi bandiţi tîrîră pe victima lor, care avea nevoie să fie sprijinită ca să se ţină pe picioare.

Intrînd în acel sanctuar, bandiţii simţiră un lucru nou pentru ei, un respect asemenea aceluia de care erau cuprinşi barbarii de peste Rin cînd pătrundeau în bisericile creştine sau în palatele pline cu frumuseţile artei antice. Le impuneau acele tablouri, acele statui, acele frumuseţi pe care ei nu puteau să le aprecieze.

Era în acele creaţii ale geniului o nobleţe care părea că înfruntă grosolănia mîinilor lor nelegiuite.

În latele lor rame de aur, alte fiinţe le înconjura, trăind o viaţă ciudată şi dintr-altă lume: aici o nimfă de Alban întorcea spre ei privirea ei mirată şi acolo un patrician veneţian de Tiţian, pironea asupra lor ochii lui cumpliţi. Alături o delicioasă femeie de Van Dyck, fizionomie de o sensibilitate şi de o nobleţe deosebită, apoi o fecioară stînd liniştită şi blîndă, sub un palmier, ţinînd pe genunchi un prunc de o frumuseţe cerească, şi lîngă această fecioară-mamă o familie de sfinţi... şi mai cîte altele...

Toate fiinţele astea, acele icoane fragede şi seculare, avură cîteva secunde, o înrîurire tainică asupra bandiţilor nepricepuţi... Dar frumoşii senatori romani, cu lungile bărbi albe, liniştiţi pe jilţurile lor de fildeş, tot astfel izbiseră de încremenire pe războinicii lui Brenus... apoi, fuseseră măcelăriţi de ei!...

Vantadur simţea, pricepea ce se petrecea între cei doi barbari. „Ah! dacă aş avea vreme ca să-i lămuresc, se gîndea el, aş opri mîinile lor nelegiuite",

Dar farmecul frumosului nu ţinu mult. Nu se admiră multă vreme ceea ce nu se înţelege.

— Ia asta, căpitane, zise Balani arătînd un măreţ tablou de Paul Veronese care-l uimea mai ales prin mărimea lui.

— Nu, răspunse Cartouche, ceea ce doresc e „Fecioara cu palmierul" şi iat-o. Evreul mi-a vorbit de dînsa.

— Evreii ! evreii !... strigă Vantadur. Ah ! lor vreţi să le duceţi pînzele mele; dar, nenorociţilor, n-o să luaţi nimic pe ele. Luaţi mai bine tot aurul pe care îl am.

— Ei bine, dă-ni-l, zise Cartouche, noi nu facem muzee, nouă ăstora, aurul ne trebuie. Nici nu ţinem să îmbogăţim pe evrei.

— Veniţi colea, în odaia mea, zise Vantadur.

Îi duse în dormitor, odăiţă întunecoasă şi goală, în care nu erau decît mobilele de strictă necesitate. El se apropie de capătul patului şi apăsînd pe un buton ascuns în tapiţerie, dădu la iveală o lădiţă făcută în zid.

— Luaţi, zise bătrînul ale cărui mîini erau legate.

Cartouche scotoci în firida întunecoasă şi scoase un săculeţ de piele pe care-l dete lui Balani.

— Cît e în sacul ăsta ! întrebă el.

— Zece mii de franci. Nu mai am nimic, răspunse Vantadur. Dar zece mii de franci mi se par o sumă destul de bunicică.

— Nu-i destul, se răsti Cartouche. Nu se primejduieşte viaţa în toate zilele. Haide, grăbeşte de ne dă restul. Nu sîntem lacomi, dar ne trebuie cel puţin încă de cinci ori atîta.

— Pe cinste, zise d-l Vantadur. Nu am nici un ban mai mult.

— Ei bine, zise Cartouche, vom lua un tablou sau două, ca să procurăm două sute de mii de franci.

— Nenorociţilor ! strigă bătrînul. Dacă n-ar fi decît milioane, dar sînt şi capo-d-opere !... Ce-o să faceţi cu ele !... Lumea-ntreagă le cunoaşte, nu veţi putea să le vindeţi decît la hoţi, sau veţi fi daţi pe mîna poliţiei. Tablourile astea, după moartea mea, vor fi ale regelui. Regele o ştie, el le cunoaşte; credeţi că n-o să vă urmărească? Pe dînsu' îl furaţi.

— Ei, habar n-am de rege ! zise Cartouche.

— Dacă vă trebuie două sute de mii de franci, vi le pot da.

— Dă-ni-le ! şi pe cinste, îţi las tablourile.

— Dar nu le am aici. Le voi lua de la bancheri.

— Şi pe drum ne vei da pe mîna jandarmilor.

— Pe cinste, nu !

— Hoţii nu cred în cinste, zise Cartouche.

Şi nevrînd să mai lungească vorba, el luă un scăunel şi-l aşeză înaintea tabloului lui Rafael, care aţîţase poftele lui Rubin.

D-l Vantadur, mai galben decît un mort, își acoperi fața cu mîinile împreunate.

Cartouche scoase cuțitul, totdeauna ascuțit și, în patru mișcări, scoase pînza din ramă și o strînse sul.

— Pentru că nu sînteți cu inima uscată, fiindcă sînteți buni în felul vestitului Cartouche, ei bine, făgăduiți-mi, d-le, să-mi spuneți într-o zi ce s-a întîmplat cu Fecioara lui Rafael... Voi da, ca să o răscumpăr și cea din urmă lescaie ce voi avea.

— Îți făgăduiesc, zise banditul. Se poate chiar ca să ți-o vînd. Vom vedea mai tîrziu. Acum să ne despărțim. Însă, dacă vrei să fim prieteni, nu face prea mare vîlvă de asta. Adio, domnule Vantadur.

— Dar astea? zise Vantadur întinzînd mîinile legate.

Cartouche tăie frînghia, apoi salută adînc pe victima sa.

Balani imită pe șef și se duse după el.

Dar, chiar atunci, Jeaneton, care rămăsese la pîndă afară, se repezi spre ei cu strigăte de groază: *gagii*! *gagii*! Am văzut pe Paustel.

Paustel și Gruthus soseau, într-adevăr, urmați de o companie de arcași.

PERCHEZIȚIE

Cei doi bandiți se întoarseră în salon.

— Domnule, zise Cartouche, o întîmplare nefericită ne întîrzie plecarea. Jeaneton vestește sosirea poliției. Nu ne e frică să ne batem cu ea; dar la ce să vărsăm sînge dacă s-ar putea să-l cruțăm? Poftiți să ne ascundeți și să spuneți că, într-adevăr, am fost pe aici, că v-am furat, dar că am plecat?... Cu condiția asta, veți scăpa pe Rafael. Dar dacă vă împotriviți, mă jur, „pe cinstea lui Cartouche!" să fac fărîme pînza asta, cînd vor intra agenții.

Și eu mă însărcinez cu celelalte, adăugă Balani amenințător.

— N-am ascunzători, d-lor, răspunse Vantadur, dar am odaia mea în care puteți să vă închideți și...

În acel moment se bătea puternic la poarta grădiniței.

D-l Vantadur, uimit, urmă cu glas liniștit:

— Și voi zice că ați plecat cu prada voastră.

— Și vei apăra ușa odăii dacă vor vrea să intre.

— Voi apăra-o.

— Prea bine, știți condițiile, zise Cartouche.

— Poftiți, d-lor, zise d-l Vantadur; du-te și deschide Jeaneton.

— Cum adică! strigă Venus, ca să mă înhațe!... Mă duc cu Dominique al meu, mai bine!

— Da, lăsaţi-o să vină, zise acesta, ea e a patrusprezecea nevastă a lui Cartouche. Afară de asta ei n-au voie să li se deschidă, au şi intrat în casă.

D-abia bandiţii şi tovarăşa lor se ascunseseră, că Paustel şi cu Gruthus năvăliră în salon.

D-l Vantadur fu credincios cuvîntului său. El încă era cu picioarele legate şi mai ţinea un capăt de frînghiuţă în mînă.

— Ei bine! strigă Gruthus. Ce e? Unde sînt tîlharii? Unde e Cartouche?

— Cartouche? Cum adică, Cartouche a fost?... Vai! a plecat nelegiuitul. De veneaţi cu un minut mai devreme, îl găseaţi aici.

— Plecat!... Este cu putinţă?

— Uitaţi-vă ce mi-a luat! Un Rafael de cinci sute de mii de franci! se tînguia bătrînul arătînd o ramă goală.

— Pe unde să fi ieşit? întrebă Paustel cu neîncredere.

— Nu-i departe, zise Gruthus mîniat. Casa e împresurată.

— Atunci oamenii noştri l-au prins, pe el şi pe tovarăşul lui ... au fost doi inşi.

— Dar sluga dvs?

— Jeaneton a plecat cu ei, era complicea lor, se vede.

— Blestem!... Dar casa e mare, ei s-au ascuns.

D-l Vantadur tăcu, îndeletnicindu-se să-şi deslege picioarele.

Gruthus, care se uită la el, se înfurie.

— Ce face *unchiaşul* ăsta cu funiile alea, strigă el.

— Dvs, răspunse Vantadur, n-aţi venit aici ca să mă necinstiţi. Dacă *unchiaşul ăsta* ar fi fost mai bine apărat, dacă ar fi o poliţie la Paris, el nu ar fi legat.

— Haide, Gruthus, zise Paustel, nu ai dreptate. Jeaneton i-o fi ascuns în odaia ei sau în podul casei.

— Lasă-mă, mormăia el cu spume la gură. Lasă-mă!

— Şi eu îţi zic să pleci şi să mă laşi, zise d-l Vantadur. Aleargă mai bine după bandiţi. Am să vă călăuzesc, dacă poftiţi. Nu vreau ca muzeul să fie cîmp de bătălie, el e biserica mea.

Înaintea d-lui Vantadur, care-i arăta uşa, Duburghet fu nevoit să iasă din salon. El se resemnă, dar o tainică simţire îi spunea că lasă prada pentru umbră.

Paustel vizită toată casa: bucătăria, odăile slugilor, pivniţa, podul casei şi învelişul. Pierdu mai mult de un ceas. D-l Vantadur zicea mereu:

— Dacă aţi fi sosit cu cinci minute mai devreme!

Agenţii, în sfîrşit, se hotărîră să plece din casă.

— Cartouche nu e departe, zicea Paustel, să nu pierdem speranţa.

Noroc că ei nu bănuiseră dormitorul, a cărei ușă era acoperită de o statuie.

D-l Vantadur, după ce închise poarta grădinei, veni lîngă banditi:

— Ați scăpat! le zise el.

— Încă nu, răspunse Cartouche, fiindcă netoții ăia vor supraveghea casa și vor sta pe stradă. Va trebui să stăm pînă s-o înopta și atunci să plecăm. Mai întîi de toate însă, d-le, trebuie să vă felicit pentru tăria cu care v-ați ținut cuvîntul, și fiți încredințat că și eu mi-l voi ține pe al meu. Nu voi vinde pe Rafael decît numai dv.

D-l Vantadur să fi avut oare drept la o mai puțin generoasă mărturisire de recunoștință din partea lui Cartouche?

De pildă, s-ar fi putut oare că acesta să fi înapoiat tabloul luat? Nu credem. Un bandit trebuie să lucreze ca bandit, altfel ar fi prea multă smerenie pentru noi ceilalți.

După ce trecu percheziția făcută de poliție, cei trei bărbați au stat de vorbă.

D-l Vantadur zise că, de vreme ce fusese ursit să fie furat, era o mîngîiere pentru el că a fost furat de vestitul Cartouche. El întrebă apoi cum se gîndiseră să-l fure?

— Am firești afaceri cu evreii, răspunse Cartouche, și unul dintre ei mi-a vorbit cu atîtea laude de colecția dv, că n-am putut să-mi stăpînesc nevoia de a merge la dînsa. Am dat tîrcoale casei dv. și am avut plăcerea să o găsesc pe Jeaneton o veche cunoștință.

Fata asta, urmă Cartouche, era la dv. fără gînduri rele. Ea mi-a spus că era prea fericită de viața retrasă pe care o ducea și mi-a vorbit de stăpîn cu cel mai mare respect.

Dv. o găseați frumoasă, petreceați desenîndu-i trăsăturile, cu toate astea ea n-a fost femeia voastră și am crezut-o; se îngrășase și se făcuse de treabă. I-am vorbit de muzeul dv. și puținul ce mi-a spus mi-a întărit părerea evreului. Nu-mi mai rămînea decît să-i zic să-mi deschidă porțile noaptea, dar ea mi-a răspuns că era peste putință asta și ne-am despărțit aproape supărați.

Cu toate astea, din flecăriile ei am ținut minte că dimineața ea se ducea după lapte și că dv vă luați ciocolata în bucătărie; atît mi-a fost deajuns. Azi dimineață am pîndit-o, i-am poruncit să iasă din slujbă îndată și să vină după mine...

— Așa, începu d-l Vantadur, nimeni nu v-a cumpărat dinainte tabloul pe care mi l-ați luat?

— Nimeni, și dintre toți amatorii, dv veți fi preferat.

— Dar nu pot să vin să vă găsesc.

— Negreşit. Ne vom da o întîlnire. Sau, dacă doriţi, să ne învoim asupra unui termen, după care, dacă nu veţi da cele două sute de mii de franci, să pot vinde tabloul. V-ar ajunge opt zile?

— Da, răspunse Vantadur. Dar cum să vă vestesc?

— Nimic mai simplu, d-le: veţi pune o glastră cu flori la fereastră. Atunci vă voi spune ziua, ora şi locul cînd ne vom putea întîlni.

— Dar să nu arătaţi la nimeni tabloul meu pînă în opt zile, zise colecţionarul, şi mai ales la nimeni să nu-l încredinţaţi. Ah! cu toată asigurarea pe care mi-o daţi, ceva îmi spune că această operă divină va fi în mare primejdie!... De ce n-am suma pe care mi-o cereţi!... dar trebuie s-o caut... Nu mai sînt bogat. Toate averea mea e aici... în aste douăsprezece pînze. Dacă veţi avea de gînd să reînoiţi treaba asta şi să mai smulgeţi dragostei mele şi un alt tablou... de milă să mă ucideţi întîi. Ar fi mai puţin neomenesc să mă ucideţi dintr-o lovitură de cuţit decît să mă lăsaţi să mor de mîhnire.

Cartouche păru mişcat de această rugăciune.

— D-le, zise el cu o seriozitate hazlie, e în mine hoţul, care face şi trebuie să facă meseria lui, şi mai e omul în care nu lipsesc simţămintele cele bune. Acesta din urmă totdeauna va ţine minte cu recunoştinţă purtarea dv. De azi înainte, sfîntă va fi casa vostră pentru mine şi pentru toţi ai mei.

Se-nopta. Oboseala bătrînului era mare. Bandiţii găsiră de cuviinţă să se retragă. Balani ieşi mai întîi ca să cerceteze strada şi se întoarse să-l anunţe pe căpitan şi pe femeia lui că puteau să ia aer fără primejdie.

Toţi trei plecară, lăsînd pe bietul colecţionar mai prăpădit decît un tată căruia bandiţii i-ar fi luat zălog copilul.

. . . .

Poliţia nu mai era pe strada Mazarine, dar ieşind din casa Vantadur, scenă cumplită, se petrecuse sub zidurile casei.

Russota se oprise acolo, aşteptînd din minut în minut să vadă pe agenţi ieşind cu prizonierii lor. Ea era sigură de prinderea lui Cartouche, a prietenului şi a amantei lui; îi văzuse intrînd unul după altul la Vantadur şi prea puţin trecuse din acel moment pînă la întoarcerea lui Gruthus pentru ca ei să fi putut isprăvi treaba.

Dar trebuia ca furia lui Duburghet să izbucnească şi să se reverse asupra cuiva. El o primi cu un stol de înjurături, prea murdare pentru a le repeta, şi cu o răpăială de palme şi de ghionţi care, în risetele areaşilor şi ale trecătorilor trimiseră pe nenoro-

cită val-vîrtej în gîrlă. Această descărcare sfîrşită, el porni spre Chatelete.

Dovedise limpede că „fără“ femeia cea roşie, el nu s-ar fi întors plouat. Şi arcaşii repetau în cor: fără ticăloasa aia, am fi prins pe Cartouche şi pe Jeaneton.

Faptul acesta era cîştigat pentru istorie.

Fiind convinşi că făcuseră o treabă pe jumătate, Gruthus era mulţumit că avea de la bătrîn o indicaţie de mare preţ, iar Paustel bănuia că tabloul trebuie să fie vîndut vreunui evreu, rămînîndu-le să-l găsească. Dar cine să fie Avramul sau Isacul care să cumpere un Raphael. Un negustor de vechituri, dar unul bogat. Dar poliţia are de-a face mai mult cu cei săraci.

— Cum nu cunoşti pe evreii bogaţi, zise Gruthus, negustori de vechituri, negustori de tablouri, de statui, de opere de artă? Oamenii ăştia nu cumpără de la hoţi?

— Tocmai, dacă ei cumpără lucruri furate, asta scapă de supravegherea noastră. D-ta nu ştii ce spui, d-le Gruthus, şi nu ştii ce înseamnă un evreu bogat în stare să cumpere de la un hoţ deştept cum e Cartouche, o pînză de Rafael.

— Oh! dă-mi voie, d-le sergent!...

— Aţi avut de-a face cu evrei, cu negustori de mărunţişuri, cu mici cămătari din Ierusalimul parisian; dar oamenii aceia n-au sute de mii de franci în punga lor şi tabloul de care e vorba preţuieşte un milion, d-le Gruthus.

— Ah! dacă aş fi ştiut!... zise Duburghet.

— Vezi d-ta, cel care probabil a îndemnat pe Cartouche să fure pînza „Fecioara cu palmii“ de la moş Vantadur este un cunoscător care el însuşi este sigur de vînzarea acelei capo-d-opere.

— Negreşit... ştiu asta... zise Gruthus cu îngîmfare.

— Poate că asta se face în Paris... dar se poate să se facă şi în străinătate! reîncepu Paustel. Înfăţişaţi-vă bine lucrurile: Cartouche ia o birjă şi se duce la un evreu care n-are nici prăvălie, nici birou, nimic la vedere, un speculant care cumpără şi vinde fără prăvălie, prin scris şi care face astfel negoţ cu tot felul de mărfuri. D-abia cumpără cu zece, să zicem, şi deja are muşterii cu cincisprezece sau cu două zeci. Marfa nu se dă decît ultimului cumpărător. Negustorii ăştia scapă de ochii noştri. Noi nici nu-i cunoaştem. Unul dintre ei cumpără de la Cartouche tabloul acela. El ştie că un prieten al lui de la Amsterdam sau de oriunde vrea să-l aibă; tabloul preţuieşte un milion, el îl cumpără cu o sută sau cu două sute de mii de franci şi îl dă cu cinci sute de mii prietenului său, care, la rîndul lui, îl vinde cu un milion unui amator. Toate astea

se fac în două zeci şi patru de ore, d-le Duburghet, şi cu ce poţi opri d-ta? Mai du-te după tablou!...

— Dacă aş fi ştiut?... Drace! strigă Gruthus, dacă aş fi ştiut că preţuia atîta şi unde se afla, eu aş fi furat tabloul acela!... Of! Cartouche ăsta! urmă el. Ce om, zău! strînge, dar şi înghite bani!... Ce face?... Orice s-ar zice, meseria lui, pentru un băiat deştept şi voinic ca dînsul, este tot cea mai frumoasă meserie, pe cînd tu te prosteşti îndată ce cauţi să ţi-o faci pe a ta.

— Dar în sfîrşit, d-le Duburghet, zise Paustel înţepat, d-ta care nu eşti demult copoi şi care ai atîta isteţime, de ce nu ne scoţi o leacă din ruşinea de astăzi şi de ce nu ne spui cum să facem să nu stăm cu mîinile în sîn? Păreaţi la început că aţi găsit o cale. Ziceaţi: „Să găsim pe evreu, iată totul".

— Nu-ţi baţi joc de mine, nu-i aşa, Paustel?... zise Gruthus. N-ar fi vremea nimerită. Lucrul de căpetenie pentru noi acuma este să ne ascundem chixul sub aere de izbîndă. Eu sînt hotărît să pun pe evreu să plătească dezamăgirea pe care o îndur. Să îmi dai numele celor mai bogaţi pe care-i cunoşti, şi la drum!... Întrebăm, percheziţionăm şi arestăm. Ah! dacă ai fi un alt om, ar fi bani de cîştigat pentru noi.

El cugeta să şantajeze pe evrei dar nu îndrăzni să-i propună lui Paustel.

Paustel îi ghici gîndul şi nu zise nimic. El făcu ceea ce i se ceruse şi întocmi o listă lungă, în fruntea căreia puse pe Solomon David şi pe Samuil.

HĂRŢUIELILE POLIŢIEI

Era înfricoşător să vezi intrîndu-ţi în casă un om ca Gruthus Duburghet; el semăna mai mult a bandit decît ca ocrotitor al ordinii. Brutal şi insolent, el intra ca ghiulea de tun, ameninţa, poruncea stăpînului casei, se purta ca un beţiv certăreţ în ţară cotropită.

Ivirea lui la Solomon înzeci spaima negustorului ruinat care avea o teamă superstiţioasă faţă de poliţie, văzînd în aceasta un semn al nenorocirii sale.

— Tu faci negoţ de aur şi de argint? întrebă Gruthus.

— Da, d-le.

— Noi avem cunoştinţă despre speculele tale secrete; eşti în legătură cu hoţii.

— Dumnezeule al lui Avram!

— Nu e vorba de Avram, şi o să facem o percheziţie aici. Singur stai în casa asta?

— Da, d-le.

— N-ai trecut ceea ce ai cumpărat azi dimineaţă de la Cartouche?

— De la Cartouche! ... Ah! d-le, spre norocul meu nu am văzut niciodată pe nelegiuitul acela.

— El ne-a mărturisit că ţie ţi-a vîndut ceea ce a furat ultima oară?

— Asta e o minciună mîrşavă.

— Nu tăgădui, e de prisos. Ai cumpărat de la Cartouche azi dimineaţă.

— Atunci poate a venit la mine sub nume străin.

— Ah! ah! zise Gruthus aruncînd lui Paustel o privire de înţelegere.

Solomon îşi luă catastiful şi-i arătă lui Duburghet ultimele rînduri.

— Poftiţi, d-le, uitaţi-vă, zise el: am cumpărat de la Cardot, telal, strada Zorilor şase unci de galon de aur.

— Nu vorbesc eu de galoane, strigă Gruthus furios. Ci de un tablou, furat din colecţia lui Vantadur... o pînză de Rafael.

— Dar eu nu fac negoţuri cu tablouri.

— La adică faci negoţ cu de toate, ai vinde orice, chiar şi pe fata ta. Ştim noi astea!

— Fata mea! zise cu durere Solomon. Oh! nu-mi necinstiţi mîhnirea. Mă învinovăţiţi de tăinuire, dovediţi. Mă credeţi în stare să cumpăr un tablou de Rafael... ar trebui să fiu mult mai bogat decît sînt, pentru asta. Dar căutaţi tabloul ăla de vreme ce Cartouche va trimis aici şi dv daţi mai multă crezare cuvîntului unui ticălos decît cuvîntului meu. Veniţi d-lor, cercetaţi casa.

— De prisos, zise Paustel. Noi nu putem ridica scîndurile şi cerceta pereţii, justiţia, dacă va fi nevoie, va face şi asta. Gruthus, fără să răspundă, porni spre uşă.

Înainte de a ieşi, crezu de cuviinţă să zică cu un glas ameninţător:

— O să te supraveghem, Solomoane.

După aceste hărţuieli, ei merseră la Samuil Bogatul, şi-i ţinură aproape aceeaşi cuvîntare. Din curiozitate ei vizitară casa al cărei belşug aţîţă poftele secrete ale lui Gruthus.

Necunoscător în ale picturii, se oprea uneori înaintea vreunui tablou lucrat de vreun francez şi zicea:

— Asta n-o fi un Rafael.

Paustel băgă de seamă:

— D-le, care evreu, nu şi-ar împodobi salonul cu o Precistă.

Mulţi evrei mai fură de asemenea neliniştiţi în ziua aceea şi în cele următoare, ceea ce făcu vîlvă despre hoţia din strada Mazarine.

Rubin nu ştia nimic de cercetările făcute la coreligionarii lui, dar auzind de hoţie, aştepta din oră în oră să vadă pe Cartouche venind. Dar banditul dorea să-şi ţină făgăduiala făcută lui Vantadur, şi tabloul trebuia să aştepte în pivniţele Pistolului pînă la termenul hotărît de colecţionar.

Cu zece mii de franci căpitanul, femeia şi locotenentul său puteau să aştepte opt zile şi să-şi împartă vremea în două părţi, una pentru petreceri alta pentru odihnă.

Jeaneton plecase fără să-şi ia simbria... drept era să i se dea o îndemnizaţie pentru mutare.

După patru zile, Cartouche trecu din nou prin strada Mazarine. Se uită la fereastră şi nu văzu nici o glastră cu flori. Nu îndrăzni să bată la poartă, dar apucînd-o pe cheiuri, el se gîndi la ceea ce avea de făcut şi se întrebă dacă n-ar fi fost bine să aibă cu d-l Vantadur o ultimă întrevedere. S-ar fi putut să se fi întîmplat ceva grav la colecţionar.

Venirea oamenilor Chateletului pe acel pămînt paşnic pricinuise o adîncă nelinişte. Arcaşii, agenţii, apoi trecerile şi pîndirea grozavei Russota, stîrniră cea mai mare curiozitate.

Ce nelegiuire se săvîrşise în acea casă tainică?

Portarii, negustoraşii, lacheii, slujnicele se întrebau unii pe alţii, aşteptînd nerăbdători să se arate Jeaneton, dar ea plecase pe-nserat.

Împotriva obiceiului nu se mai vedea lumină la ferestrele fetei şi nu făcuse tîrguielile obişnuite. Lumea se alarmă.

Un vecin îndrăzni să bată la poartă şi, necăpătînd răspuns, încercă să deschidă, fiind închisă numai cu veriga.

Pentru cine cunoştea pe d-l Vantadur numai faptul acesta era deja un eveniment. Nu e lucru curat, îşi ziseră. O casă aşa de bogată nu poate să rămînă deschisă toată noaptea, chiar cînd proprietarul ar fi murit. Mai mulţi inşi pătrunseră în casă.

În tindă, în bucătărie, nimeni şi nici foc. Împinseră uşa salonului care se deschise larg... tot singurătate.

Vizitatorii erau să plece, crezînd că văzuseră tot, cînd unul descoperă o încăpere la catul întîi: dormitorul. Acolo o privelişte îngrozitoare îi aştepta.

La piciorul patului, pe jumătate dezbrăcat, zăcea d-l Vantadur, întins pe spate, nemişcat şi, la prima vedere, lipsit de viaţă. Dar, aplecîndu-se ca să-l ridice, observă că el mai respiră. Îl dezbrăcară de tot, îl aşezară în pat şi-i dăteră primele îngrijiri.

Nenorocitul nu putuse îndura emoția din ziua aceea și căzuse fără cunoștință. Fiindcă era prea slab pentru ca să dea lămuriri asupra celor ce i se întîmplase, imaginațiile cele mai fantastice își luară drumul.

— O să se ducă, zise unul închinîndu-se, mă duc să aduc un preot.

— Cheamă un doctor, zise altul, poate să mai scape.

— Duceți-vă la mănăstire, zise unul, să trimită două călugărițe.

— Dar unde o fi Jeaneton?

— O fi plecat negreșit sau poate o fi fost arestată.

— O să aflăm mîine de la cine o veni în locul lui Jeaneton.

— Dar noul venit de unde are să ne spună ce s-a petrecut pînă acuma?

Muzeul, pe care locuitorii din strada Mazarine îl vedeau pentru prima oară, ațîța curiozitatea și limba lor... Și continuară să evalueze tablourile.

Un curios spunea că în muzeu se află tablouri pentru cîteva sute de mii de franci.

Mișcare generală. Șoapte, exclamații de tot felul care încet ajung la indignare: „Este cu putință? — Trebuie să fie nebun atunci. — N-aș azvîrli cu sute de mii pe fleacuri d-astea. — Credeai, d-ta, vecine, că era atît de bogat? — Trecea drept zgîrcit. — Ăștia bagă mii de franci în fleacuri și habar n-au de familiile sărace. — Flăcăii bătrîni au ciudățenii. Le trebuie distracții. — Să fi fost în locul Jeanetonei. Dar ce era așa de toantă...

— Ah! iată călugărițele. Să plecăm. Are să vegheze ele pe bolnav. Ne-am făcut datoria.

— Dar medicul.

— O să vină.

Duhovnicul a venit. Uite-l după călugărițe. Este părintele Carpantier. Să ne retragem, să plecăm.

IESUIȚII

Numaidecît casa Vantadur fu eliberată de cei care alergaseră într-ajutorul proprietarului. Medicul nu întîrzie.

El găsi pe bolnav în friguri și prescrise chinină, care pricinui strașnice spasme de stomac și, mulțumită lor, părintele Carpantier putu să se apropie.

Cînd bolnavul se mai liniști, popa îi zise cu blîndețe:

— Ei bine, fiule?

D-l Vantadur se uită la el țintă și-l întrebă:

— Ce poftiţi d-le?

— Să ştiu cum vă e acum, prietenul meu.

— Destul de rău, *prietenul meu*. Mi-e stomacul prăpădit. Mi s-a dat prea multă chinină.

— Nu sînt medic de corp, ci de suflet.

— Sufletul merge bine.

— Cu atît mai bine. Sufletele sînt supuse la multe belşuguri, şi sîntem fericiţi cînd după o viaţă lungă îl vedem în deplină sănătate. Vă fericesc, dacă n-aveţi nici o teamă de ceasul în care vă veţi arăta în faţa aceluia care trebuie să ne judece pe toţi.

— Ah! dar asta, mă credeţi pe moarte?

— Mi s-a spus că eraţi în primejdie şi sînt bucuros să fie altfel. Cu toate astea, la vîrsta înaintată, primejdia e la tot minutul şi creştinul trebuie să fie gata. Iată de ce mă aflu la căpătîiul dv. Dacă n-aveţi dorinţa de a vă îndeplini datoriile bisericii, care sînt pregătirea pentru o moarte bună, dacă prezenţa mea aici vă supără, sînt gata să plec.

— Am avut astăzi emoţii prea cumplite şi n-am avut vreme să mă hrănesc, de aici slăbiciunea mea. Vă mulţumesc, d-le, pentru graba voastră de a-mi aduce mîngîierile creştineşti.

— Trăiţi prea singuratic, d-le, n-aveţi nici familie, nici prieteni?

— Pe nimeni, dar nu sufăr din pricina asta deloc.

— Dragostea artelor vă ajunge să vă umpleţi viaţa? Am auzit adesea vorbindu-se de colecţia dv, care, se spune, ar fi foarte însemnată. Între ai noştri din Paris sînt amatori foarte luminaţi. Poate că nu vă sînt străine numele părinţilor Cecci, Corbelli, Herman?

— Da d-le. Într-adevăr. Nu e părintele Corbelli, zise Vantadur, acela care a cumpărat o Magdalină de Guide pentru monseniorul duce de Orleans?

— Chiar el.

— Am văzut-o. Tipul e încîntător şi mai mult lumesc decît bisericesc. Ea se uită cu oarecare cochetărie. Guide pretindea că ştie două sute de chipuri d-a privi cerul.

— Aţi fi putut, d-le, să cunoaşteţi la Roma pe părintele Corbelli, a stat multă vreme acolo.

— E adevărat, zise Vantadur pe gînduri şi înfăţişîndu-şi numai decît panorama oraşului etern, Roma!... Acolo mai ales am prins eu dragoste de pictură. Acolo am disputat şi am dobîndit cele mai bune pînze pe care le am.

— După cum vorbiţi despre Roma, zise părintele Carpantier, aş dori să vedeţi, acum în locul meu, pe bunul părinte Corbelli. Nimic nu-i face mai multă plăcere decît să poată vorbi despre oraşul etern.

— Puteţi să-l aduceţi aici, dacă asta-i face plăcere, zise d-l Vantadur, depărtîndu-se deodată de la obişnuita lui prudenţă.

O nespusă bucurie străluci în ochii iesuitului.

— Nu voi lipsi, zise el. Cu mine, dv. nu puteţi vorbi decît despre lucruri bisericeşti şi nu ştiu dacă mintea dv. e plecată spre asemenea convorbiri.

— Nu tocmai, zise Vantadur.

— Asta vine cu vremea, Dumnezeu cunoaşte ceasul. Cînd va sosi ceasul, va şti el să vă atingă cu mila lui... Cu toate astea nu sînteţi eretic?

— Aş fi mai lesne păgîn, zise bătrînul surîzînd. Drept vorbind, catolicismul este religia pictorilor, sculptorilor şi a tuturor artiştilor. Eu sînt de religia maiştrilor mei iubiţi.

— Tot ce înalţă sufletul apropie de Dumnezeu, zise preotul.

Vantadur cunoştea pe iesuiţi, făţişa lor îngăduinţă, mlădierea lor, dar aceste cuvinte erau spuse cu atîta bunătate că făcură asupra lui o bună impresie.

El vorbi deci bucuros cu acest filosof, pe cînd călugăriţele îi făceau ceai şi pregăteau zeama de carne.

El vorbi de Cartouche şi de poliţie.

În ochii popei, poliţia era mai de temut decît banditul şi, după el, d-l Vantadur bine ar fi făcut să se ferească de agenţii Chateletului.

— N-aveţi pe nimeni să vă păzească poarta? întrebă el.

— Da, am avut o slujnică, dar scîrba era prietenă cu Cartouche.

— Ah! ah! zise preotul, înţeleg. Şi apoi, astăzi, aşa de rare sînt slugile cinstite. Aş putea să vă găsesc un om de credinţă.

A doua zi de dimineaţă, într-adevăr, în locul Jeanetonei veniră o soră şi un zăplan voinic aleşi de părintele Carpantier.

După-amiază, sosi părintele Corbelli „italianisimo padre", linguşitor, viclean, deştept, adevărat artist, aducînd cu el parfumul Romei care trebuia să atingă nasul colecţionarului şi probabil să-i întoarcă minţile.

Cu toată slăbiciunea lui, pe care poate că doctorul într-adins o prelungea, d-l Vantadur petrecu cîteva ceasuri plăcute de vorbă cu părintele Corbelli.

I se păru îndată că regăsise un vechi prieten.

Fiindcă lui îi părea rău că slăbiciunea îl ţinea în pat, părintele întrebă despre tratamentul pe care îl urma.

— Mă duc la bucătărie să vă aduc zeamă de carne. Vreau să vă pun pe picioare şi să am plăcerea de a contempla capodoperele voastre împreună cu dv.

Astfel pe nesimțite, d-l Vantadur fu înconjurat de iesuiți.

Multă vreme se ferise de ei... Dar acum cum nu era să deschidă ușa lui părintelui Corbelli?

Și feciorul lui era tot iesuit. Și cine știe dacă nu era și doctorul.

Se înzdrăveni încet-încet și odată pus pe picioare, el petrecea ceasuri întregi vorbind despre pictură cu italianul. Îi povesti istoriile privitoare la cumpărarea fiecărei pînze și fiecărei statui, norocul lui de amator, relațiile sale cu unii artiști.

Părintele îl asculta cu cea mai vie atenție și împreună se tînguiau de pierderea tabloului intrat pe mîna banditilor.

— Poate că nu e pierdut de tot, zise d-l Vantadur. Socotesc pe Cartouche un om de cuvînt, deși fățiș nelegiuit, el mi-a făgăduit să mi-l păstreze opt zile în schimbul a două sute de mii de franci... nici a patra parte din valoarea tabloului meu. De-ar fi să rămîn sărac lipit, sînt hotărît să mi-l răscumpăr. Mă voi duce mîine la bancherul meu ca să-mi iau suma necesară.

— Dar unde o să-l găsiți pe Cartouche?

— Va veni el la mine sau îmi va da întîlnire undeva îndată ce-l voi vesti că am suma pe care mi-o cere.

— Și cum să-l vestiți?

— Voi pune o glastră cu flori la o fereastră, răspunse Vantadur.

— Treabă, într-adevăr, foarte simplă, zise părintele.

A doua zi, cu adevărat, bătrînul, simțindu-se în putere, se duse la bancherul lui în strada Montmartre și, seara, puse pe fereastră o glastră mare cu flori, recomandînd slugilor să nu o ridice.

Corbelli nu-l mai slăbea, el mai introduse în casă și pe un oarecare părinte Herman, pe care-l făcea prețios în cunoștințele lui despre muzeele Germaniei.

Casa ajunsese o iesuitărie, ceea ce impunea mult burghezilor din strada Mazarine.

Cu toate astea, între colecționar și noii lui prieteni, era o oarecare neînțelegere.

Ținta lor nu era să răpească o pînză sau două, ci colecția întreagă, pe care știm că Vantadur o lăsa prin testament regelui.

După ce cîștigaseră încrederea bătrînului, era vorba să strice testamentul și să-l facă să întocmească altul în favoarea companiei lui Isus.

Pentru asta Corbelli își luase de ajutor pe Herman. Pentru aceasta iesuiții erau foarte atenți.

Bătrînul nu le dădea nici un prilej. Nu era cucernic. Era în toate facultățile mintale. Bunii părinți puteau oare să-l convertească și să-l fanatizeze?

Pe jumătate vulpi, pe jumătate lupi (cum zice Berauger), recurseră la viclenie.

Corbelli aduse vorba despre o licitaţie, la care lucruri minunate fuseseră adjudecate pe preţuri de nimic pe seama unor bădărani neştiutori. Apoi adăugă suspinînd :

— Să dea Domnul să nu aibă aceeaşi soartă capo-d-operele ce ne înconjoară !...

— În privinţa asta, zise Vantadur, fiţi pe pace. Colecţia mea nici nu se va împrăştia, nici nu se va vinde. După moartea mea, ea va trece în mîinile regelui.

— Precum apa merge totdeauna la gîrlă, zise părintele Corbelli.

— Cum adică?

— Dacă colecţia voastră scapă de grosolănia licitaţiilor, ea va putea fi împrăştiată şi, după cheful Majestăţii Sale sau după pofta unui supra-intendent, cutare tablou va împodobi paraclisul şi cutare un dormitor ; unul va rămîne la Versailles, altul la Saint-Germaine sau la Rambuilet sau la vreo favorită oarecare. În sfîrşit, s-ar prea putea ca unele să meargă în pod... Trebuie să nu uitaţi, scumpe d-le, preţul pe care-l dă marele rege operelor lui Theniers : „Luaţi din faţa mea spoiturile astea !" zicea el.

— Ah ! părinte Herman, ce triste imaginaţii !...

— Marile colecţii de artă sînt rare în Franţa, zise Corbelli. În Italia dimpotrivă o ştii, ele sînt numeroase şi bogate, fiind în mîini statornice ; ele sînt ale bisericilor care nu-şi schimbă stăpînii cu fiecare generaţie. Ele rămîn acolo unde s-au născut, în mijlocul lor firesc ; sfînta, ursită pietăţii unei mănăstiri nu merge să împodobească dormitorul unei curtezane. Călugării, care le au, le păstrează din veac în veac ca oameni luminaţi şi îndrăgostiţi de arte, pe cînd părinţii, cei mai mulţi, sînt ignoranţi şi nepăsători la lucrările de artă.

— Din nenorocire, cam aşa este, zise cu întristare d-l Vantadur, dar regentele...

— Da, acest prinţ e un amator luminat, dar tocmai istoria galeriei lui ne dă pildă de ignoranţă barbară şi de vandalismul de care nu sînt feriţi marii pămîntului. Cunoaşteţi galeria ducelui de Orleans?

— Da, părinte, pot să vă număr pe dinafară : doi Poussini, un Anibal Carrache, mai mulţi Rafaeli, pînze de Guide, de Tiţian, de Veronese, de Dominiquin, de Tintorets, de Alban, de Espagnolet, de Rubens, de Van-Dyck, Theniers, Wouwermaus, Lesueur, Van Ostade, Nebrun, Claude Lorain.

Regentele şi-a început colecţia cumpărînd pe aceea pe care regina Cristiana a Suediei şi-o întocmise în Italia. Cristiana era mai

mult savantă decît artistă, ea nu era în stare să aprecieze capodoperele pe care le adunase. Ştiţi dv. unde le-a găsit la dînsa Sebastien Bourboun, elevul lui Poussin? Într-un grajd al palatului din Stokholm, unde ele slujeau de paravan. Da, d-le, între noroi şi băligar el descoperi cele mai frumoase pînze ale lui Corregia: Creşterea amorului, Leda, Amor întinzîndu-şi arcul, Răpirea lui Io, Sfînta familie, portretul lui Cesar Borgia, Dana, şi în sfîrşit Catîrul, pe care el îl lucrase pentru o cîrciumă în care nu îşi putuse plăti hrana. Ce ziceţi de un asemenea vandalism.

— Rămîi mut.

— Ba Sfînta Familie a lui Raphael se află în primejdie şi mai mare decît aceea a lui Corregia. Ea rămăsese moştenire la două surori, amîndouă fete bătrîne, care au vrut să ţină fiecare cîte o jumătate şi, fiindcă tabloul fusese lucrat pe lemn, ele îl tăiară în două părţi egale. De o parte era sfîntul Iosef şi, de cealaltă parte, Fecioara cu jumătate din trupul pruncului Isus.

— Oroare!... strigă colecţionarul revoltat şi îngrozit.

Părintele Corbelli merse înainte:

— După ce Regentele a cumpărat o parte, multă bătaie de cap a avut pînă ce a găsit şi pe cealaltă. În sfîrşit, după moartea Regentelui, ce se va întîmpla cu colecţia lui?

— Ea va rămîne fiului său, ducelui de Chartres.

— Va avea norocul să placă Alteţei Sale? zise iesuitul. Asta cel puţin este foarte îndoios*.

În definitiv ramura Bourbonilor, cu regii ei şi-au închipuit ei cîndva că, capodoperele marilor artişti vor fi patrimoniul umanităţii şi nu bunurile unei familii? Nu, dimpotrivă. Şi vă citez iarăşi Italia. Aceste opere care aici se închid într-o casă particulară, acolo sînt date la lumină, putînd fi văzute de toţi. Bisericile, mănăstirile sînt muzee şi şcoli în care fiecare poate în voie să le admire şi să le studieze. Nu-i adevărat?

— Recunosc că da, zise Vantadur. Pînă să se întocmească muzee pentru popor, într-adevăr ceea ce se face în Italia este modul cel mai folositor.

— Ei bine, tocmai, începu bunul iesuit, iată ce dorim noi să se îndeplinească cît se va putea mai mult. Mari colecţii de artă, unde tot omul să poată vedea, pricepe, studia în voie.

— Înţeleg, părinte, zise colecţionarul, aţi dori să las moştenire bisericii voastre colecţia mea?

* La moartea Regentului fiu-său, atins de monomanie religioasă, se scandaliză de capodoperele galeriei şi puse să se ardă înaintea lui patru zeci de tablouri de-ale celor mai mari maiştri italieni. Un valet scăpă "Venera" de Alban.

— Da, pentru ce nu?

— Mi s-a mai vorbit despre asta, dar totdeauna am îndepărtat gîndul acesta.

— Biserica noastră nu este oare mai sigură decît palatul unui rege?... Cîte fapte doriţi să vă mai număr ca să vă încredinţaţi că la Versailles ori la Tuilerii capodoperele voastre nu vor avea nici o siguranţă? Casa noastră, dimpotrivă, vă dă toate asigurările.

— Casa voastră nu e decît o alveolă din fagurul lui Saint-Ignat. Ceea ce face casa voastră, generalul companiei poate să desfacă. Compania voastră este mai întîi de toate războinică.

— Sîntem miliţia lui Isus.

— Vă luptaţi pentru credinţă şi fiindcă banii sînt nervii războiului, cine mă încredinţează că într-o bună dimineaţă, pentru ca să vă întăriţi, nu veţi schimba pînzele mele în bani sunători?...

— Asta e tot ce vă opreşte?

— Asta este una de frunte.

— Ei bine, e lesne să luaţi măsuri împotriva unei asemenea eventualităţi care, după mine, nu e decît o adevărată himeră, puteţi să nu ne lăsaţi colecţia decît cu condiţii anume hotărîte. Am lua asupra noastră, de pildă, să nu înstrăinăm nici una din pînzele voastre, să le păstrăm pe toate douăsprezece ca un depozit sacru şi neînstrăinabil, încredinţat în mîinile noastre ca să slujească de cheag la întemeierea unui muzeu pentru oameni care să poarte numele celui ce a pus temelia: *Muzeul Vantadur.*

Aceste cuvinte avură o înrîurire asupra bătrînului. Părintele Corbelli atinsese coarda sensibilă, partea cea slabă a acestuia. El avu dibăcia să nu stăruie prea mult. Într-o discuţie nu e bine să cauţi a cuceri deodată pe ascultător, cele mai bune argumente trebuie păstrate pentru ceasul de pe urmă.

Mulţumit de pasul pe care îl făcuse, părintele Corbelli se opri şi lăsă pentru altădată sfîrşitul. Greutatea cea mai mare pe care o avea de biruit era — şi el o simţea prea bine — renumele rău al companiei iesuitice. Un iesuit poate fi un om foarte încîntător, compania lui Isus este altceva!...

RELIGIA LUI VANTADUR

Cei doi iesuiţi izbutiseră să încredinţeze pe d-l Vantadur că Biserica dă mai bună asigurare decît regele pentru păstrarea colecţiei sale şi că în mîinile lor acea colecţie ar fi slujit de cheag unui mare muzeu popular *Vantadur.*

Într-o zi părintele Herman, din întîmplare, zice un cuvînt împotriva nepăsării faţă de religie.

D-l Vantadur îi răspunse îndată:

— Ei! părinte, să nu vorbim de religie. Eu tot mai cred în existenţa lui Dumnezeu şi în nemurirea sufletului; nu vreau să discut această credinţă de frică să nu mi-o ating, să nu mi-o slăbesc, să nu mi-o nimicesc, poate. Am păstrat credinţa asta ca să fie mîngîierea bătrîneţelor mele. Este ea o nălucire? Nu vreau să ştiu. Ea-mi place. Uneori ea mă înhaţă şi mă înalţă în lumea viselor. Îmi va fi foarte plăcut, după această descompunere fizică ce se cheamă moarte, să trăiesc ca duh şi să mă pot întîlni, într-alte spaţii, cu duhurile oamenilor mari precum Raphael, Tiţian şi alţii pe care am învăţat să-i iubesc din operele lor. Cuvîntul de pe urmă al lui Rablais *poate*, nu mi se pare de prisos pentru a ne sprijini în amărăciunile bătrîneţii şi, deşi puţin mai savant decît Montaigne, nu roşesc de a repeta cuvîntul lui: *de unde ştii?*... Să nu mai vorbim deci de religie, bunul meu părinte; nu-mi primejdui singura credinţă ce îmi mai rămîne. Dacă m-am amăgit luînd pe Isus drept un om şi socotind istoria lui drept o poveste, ei bine, dacă-l voi întîlni pe cealaltă lume îi voi cere iertare. Cu bunătatea lui sînt sigur că-mi va zice: „D-le Vantadur, eşti iertat şi, de vreme ce preoţii mei nu te-au făcut să suferi pentru rătăcirea d-tale, nu e nici o pagubă".

— Frumoase lucruri mai spuneţi! zise părintele Herman, dacă am fi tot sub răposatul rege, o asemenea impietate v-ar atrage ultimele suplicii. Sînteţi un păgîn, dar nu pierd nădejdea că vă veţi întoarce într-o zi la lumina credinţei drepte, fiindcă sînteţi un păgîn creştin şi inteligent. Dumnezeu vă va milui, îndurîndu-se de voi, pentru că veţi fi fost unul dintre binefăcătorii sfintei miliţii a Fiului său.

— D-l Vantadur este mai apropiat de adevărul creştin decît se pare, zise părintele Corbelli, speriat de întorsătura pe care o luase vorba.

Discuţiile religioase nu se mai reînoiră.

— Sufletul lui este al diavolului, zise părintele Corbelli către tovarăşul său cînd rămaseră singuri, numai să ne lase nouă cele douăsprezece tablouri.

— Unsprezece, zise Herman. Al doisprezecelea este la Cartouche.

— Al doisprezecelea se va întoarce la noi, zise Corbelli.

Am vorbit directorului nostru, nu de colecţie, pe care el o ştie tot aşa de bine ca şi noi, ci de Raphaelul furat de Cartouche şi de preţul pe care banditul îl cere pentru răscumpărare. El m-a întrebat îndată, cu mare interes, dacă mă gîndisem bine la modul în care m-aş apropia de Cartouche.

— Vantadur singur mi l-a arătat, i-am răspuns. Voi da de veste lui Cartouche punînd o glastră cu flori la una din ferestrele lui Vantadur.

— Grăbeşte-te şi intră în vorbă cu el, părinte, îmi zise directorul nostru.

— Cu iertăciune, am zis, nu pot mai înainte de a avea două sute de mii de franci pentru bandit.

— Cu preţul ăsta, îmi răspunse prea sfinţitul părinte Huel, dobîndirea acelei pînze e o afacere minunată şi trebuie să ne folosim de prilejul pe care îl avem. N-aştepta să se îndeletnicească Vantadur cu asta. Îţi pun banii la îndemînă.

Într-adevăr banii au fost aduşi azi dimineaţă şi glastra este la fereastră.

— Dar dacă o vede Vantadur? întrebă Herman.

— El însuşi a pus-o, voind să dea el banii de răscumpărare pe seama lui. Dar o să-i iau înainte. Noaptea asta nu voi pleca de aici. Voi aştepta tabloul.

— Nu te temi de tîlhar, zise părintele Herman. Nu ţi-e frică să nu te jefuiască?

— Nu, răspunse Corbelli. În Italia, în regatul Neapolelui, adeseori tîlharii răpesc pe cineva şi dau de ştire familiei să trimită în cutare loc, cutare sumă pentru răscumpărarea răpitului. N-am auzit niciodată să se fi întîmplat cel mai mic rău acelora care au adus sumele cerute. Un bandit deştept, cum e Cartouche, nu merge cu ticăloşia pînă întru a se arăta cinstit în unele împrejurări.

— Dar două sute de mii de franci... sînt mari.

— Voi lua cu mine, ca să mă ajute, pe servitorul casei.

Astfel, pe cînd d-l Vantadur aştepta pe Cartouche cu încredere, părintele Corbelli avea să-i ia locul, şi lucrurile se petrecură întocmai după dorinţa iesuitului.

Căpitanul şi prietenul lui veniseră spre seară în strada Mazarine. După două ore un băieţaş bătea la portiţa grădinei.

— Domnul Vantadur este acasă, întrebă băiatul?

— E bolnav în pat, dar îi pot spune despre ce e vorba. Nu vii pentru glastra cu flori ce s-a pus la fereastra de acolo?

— Tocmai.

— Şeful tău aşteaptă prin apropiere?

— Da, aşteaptă ceea ce i s-a făgăduit.

— Am să merg îndată cu tine la dînsul.

După un minut, Corbelli se întoarse urmat de servitor.

La vederea acestuia băiatul făcu o mişcare de temere şi vru să fugă.

— Nu te teme, zise Corbelli ci așteaptă, șeful tău e prea greu și cere puterea a doi oameni. Mergem departe?

— Nu, răspunse scurt trimisul.

Toți trei ieșiră în stradă, o luară la stînga și se îndreptară către Sena. Cînd ajunseră să audă murmurul apei, doi oameni se ridicară din fundul unei bărci și veniră la dînșii.

Cel mai mic dintre ei zise lui Corbelli:

— Sînt Cartouche, dar tu?

— Un prieten al d-lui Vantadur, care e bolnav în pat. Ai pe Raphael?

— Da. Și tu, ai cele două sute de mii de franci. În aur nu în hîrtie?

— Da. Se înțelege.

— Adu-i încoace. Și i-ați tabloul, zise Cartouche, întinzînd un rulou mare.

Schimbul se făcu pe întuneric, cu o încredere reciprocă. Unul ar fi putut să dea fișicuri cu plumb, celălalt orice bucată de pînză. Cartouche ar fi făcut și asta, probabil, dacă ar fi ghicit cu cine avea de-a face. Împreună cu Balani duseră banii în barcă, apoi despriponiră și se lăsară în voia curentului.

Corbelli și servitorul se întoarseră la casa Vantadur. Îndată ce ieșiră la lumină, reverendul desfășură pînza și cu un nespus nesaț recunoscu *Fecioara Palmierului*.

El se grăbi să o strîngă la loc și, fugind ca un hoț, o duse la mănăstirea lui.

PLANURI DE PETRECERE

Balani care învățase să vîslească la Bray-sur-Seine, conducea barca în care erau căpitanul și averea lui. Ei n-aveau de gînd să meargă la Havre, deoarece distanța era mare dar erau așa de veseli de cîștigul lor că dădeau zor să ajungă la liman. Coborîră la pădurea Boloniei și, pe semne, locul le era binecunoscut, de vreme ce mergeau drept spre o mică scobitură a malului în care părea făcut să se adăpostească barca lor. Se îndreptară către băiețașul care-l însoțise și care nu era decît frate-său.

— Francisc, dă-mi săculeții cu bani. Acesta trecu săculeții fratelui său care îi numără și-i așeză la picioarele sale, împărțind povara aurului.

Prin tufele groase care acopereau atunci marginea răsăriteană a pădurii, ei sosiră la un luminiș în mijlocul căruia o colibă de cărbunar își înălța acoperișul caraghios.

— Iată-ne acasă, zise cu îngîmfare Cartouche, ca și cum ar fi intrat în castelul Madridului.

Şi, intrînd în colibă, el agăţă felinarul de perete. Pentru oameni aşa de bogaţi şi de greoi la gust, locul era cu adevărat ticălos.

Locuiau acolo de cîteva zile şi nu-şi aduseră decît lucrurile de trebuinţă.

Cartouche rîndui pungile cu bani, apoi trîntindu-se pe o hîrtie intinsă peste nişte surcele, se întinse oftînd adînc.

— De multe ori am auzit, zise el, că e mai greu să păstrezi decît să strîngi o avere. Adevărul e că noi stăm prea rău aici şi cu greu ne vom ascunde comoara.

— Sîntem hărţuiţi prea de aproape, zise Balani şi pădurea asta ne dă mai mare siguranţă decît Parisul?

— Trebuie să ne aşteptăm, zise Cartouche, ca azi-mîine poliţia să cuprindă fortăreţele noastre, Gheonoaia şi Pistolul. Regentele a poruncit alcătuirea unui batalion de vechi soldaţi comandaţi de un ofiţer de o vitejie dovedită şi care batalion să nu depindă de poliţie. Sprijinind pe aceşti oameni cu un pas de arcaşi şi de jandarmi călări, ei pot să înconjoare cartierul nostru general şi să ne omoare în subteranele noastre ca pe nişte iepuri în vizuinele lor. Iată de ce ne aflăm aici şi de ce n-am încredinţat aurul nostru pivniţelor de la Pistol.

— O să îngropăm deci comoara la piciorul unui stejar?

— Da, sau la picioarele mai multor copaci.

— Cînd mă aflu într-o pădure deasă, niciodată nu mă cred singur.

— Sînt prea mulţi pădurari aici, îndrăzni să zică Francisc, şi golanii ăştia sînt mai răi decît sergenţii Chateletului.

— Cele mai frumoase locuri de pe lume sînt bîntuite de animalele vătămătoare, răspunse Cartouche.

El nu îndrăznea să spună că în Paris se simţea prea aproape de Gruthus.

— Aş vrea să petrecem într-un castel vechi, cum era acela de la Lezardiere, sînt rare castele de închiriat, dar am putea găsi o casă de ţară.

— Aş vrea să stăm şase sau opt luni.

— Ar fi prea mult, zise Cartouche.

— Cît trebuie să ne bucurăm de izbînda noastră.

— Adu-ţi aminte de vila de la Levre, era cît p-aci să-mi rămînă oasele. Traiul ni se îngreuiază. Mai înainte de a îndeplini visul de a trăi ca burghezii, e o nevoie care se impune: să scăpăm de Gruthus, pînă atunci nu va fi odihnă, nici plăceri netulburate.

Aceste cuvinte fură urmate de o prelungă tăcere. Nici o perspectivă nu e mai urîcioasă celor ce dobîndesc un mare cîştig decît să reînceapă munca pe care credeau că o sfîrşiseră. Balani se strîmba ca un mareşal de pe vremea marelui imperiu, de-abia întors acasă încărcat de daruri, află că Napoleon se pregăteşte de noi războaie.

Balani nu era căutat cu prea multă stăruinţă, el ar fi putut să scape de primejdie despărţindu-se de Cartouche, dar aceasta ar fi socotit-o drept o nemaiauzită mişelie.

Cît despre Francisc, el nu era ţinut să umble după frate-său şi nici n-avea de gînd asta, mai ales că el n-avea nici o parte din afacerea Vantadur.

Cît frate-său era la Bray-sur-Seine, el încercase să organizeze şi să conducă o bandă, dar nu izbutise.

După tăcerea prelungită ce însoţise părerea lui asupra lui Gruthus, Cartouche pricepu impresia pe care o făcuse asupra locotenentului său.

— Cred, zise el, că am găsit un mijloc să strivim năpîrca aia, fără să ne punem în pericol prea mult. Dar mai întîi de toate, pricep ca şi tine, Balani, că ar fi de folos să scuturăm puţin umezeala din pădurea asta, să ne odihnim puţin după osteneala noastră.

— Oh! nici vorbă! răspunse Balani cu vioiciune. De cînd mucezim în cocioaba asta, am adunat guturaiuri şi dureri pentru tot restul vieţii mele.

— Vreau, zise Cartouche, să ne încălzim şi să ne dezgheţăm sîngele, un chef vrednic de Regentele şi de stricaţii lui.

— Bravo! strigă Balani. Francisc, toarnă vin cald, băiete. Ceaţa Senei ne pătrunde.

— Da, să bem, zise Cartouche, am nevoie pentru a-mi dezmorţi gîndurile şi limba. Tu, Francisc, vei avea sarcina ca să ne găseşti femei. Să nu te uiţi la preţ, dar să ne găseşti femei frumoase şi vesele ca nişte diavoli.

— Ale Filonei sînt ceva, zise Francisc.

— Filona e primejdioasă.

— O ştiu. Ea şi femeile ei sînt din poliţie, dar mai e şi altceva. Sînt în oraş, în familii onorabile, fete, femei, cu înfăţişare cinstită, cuviincioasă, aşezate care sînt gata să se dea îndată ce o mijlocitoare le încredinţează că taina cea mai desăvîrşită se va păstra asupra nopţii de plăceri care li se propune. O găteală de diamante, o pungă plină cu aur le tîrăşte la o urgie al cărei farmec nu au mai fost pentru ele decît închipuiri. Într-o noapte, ele gustă toate plăcerile, de la care le opresc starea lor şi strîng o sumă pe care în zeci de ani de economie nu o pot dobîndi.

Aceste femei ruşinoase, sub înfăţişarea fecioarelor, păstrează comorile patimilor, spre deosebire de curtezanele, care, sub înfăţişări aţîţătoare, ascund simţuri tocite şi sînge îngheţat.

— Ei bine, de minune, frăţioare, zise Cartouche. Tu vorbeşti ca un om care cunoaşte. Chiar de mîine, treci la treabă. Eu şi Balani vom vedea de celelalte.

— Trebuie să-l poftim şi pe Ratiboul, zise locotenentul.

— Chef în patru, zise Cartouche. Dar acum e tîrziu, să ne zgribulim în plăpumi şi să dormim cum om putea.

PLANURI DE AFACERI. ORGIA

A doua zi, Cartouche schiţă planul pe care îl schiţase ca să atragă pe Gruthus într-o cursă şi să-l măcelărească. Acest plan era simplu şi ingenios şi se întemeia pe afacerea din strada Mazarine.

Balani fu de acord. Hotărîrea fiind luată, cei trei prieteni nu se mai îngrijiră decît de serbarea pe care Francisc avea să o pregătească.

Vila baronului de La Haya, din strada Ploumete nu costa mai puţin de patru milioane.

Artişti de mare talent impodobiseră interiorul şi, zugrăvind tavanele sau pereţii se inspiraseră de la tot ce putea fi mai drăgălaş şi mai desfrînat. Obscenităţile lui Aretiu şi ale muzeului secret de la Neapole le slujeau de modele pe care le încadrau în ghirlande de flori şi de păsărele.

Privirea nu trebuia să întîlnească decît imagini voluptoase, decît scene aţîţătoare sau în stare de a ţine veşnic treze curiozităţile senzuale.

Chiar covoarele şi mobilele cu desenurile lor aţîţau dorinţele. O femeie nu putea să treacă pe acolo, fără să-şi piardă ruşinea. Ea ducea cu dînsa un incendiu ale cărei flăcări înăbuşite mai curînd sau mai tîrziu trebuiau să izbucnească. Atunci viciul rafinat nu mai are taine pentru dînsa. Închipuirea ei era pentru totdeauna veştejită şi, în căminul cel mai cast, lucrurile cele nevinovate, aprinzînd amintirile, îi înfăţişau misterele erotice şi aprindeau în sufletul ei setea plăcerilor necunoscute încă.

Pe scurt, în acele raiuri îmbelşugate, totul vorbea simţurilor ca să le îmbete, minţilor ca să le pervertească.

Neştiutoarea, care, în taină, îndrăznea să pătrundă acolo să vadă, se trăgea îndărăt roşie de ruşine şi cu mîinile la ochi. Apoi mîinile ei cădeau în jos, privirile ei se pironeau în jos... Atunci, altă spaimă...Mergea înainte ca să scape de ceea ce era pe covoare... Dar unde să-şi ducă ochii?...

În sfîrşit pe jumătate supărată şi pe jumătate rîzînd de spaima sa, ea înfrunta neruşinatele din statuile de marmură roz, ale căror goliciuni se răsfrîngeau în oglinzile cu meşteşug aşezate. Ea se uita, pipăia înfiorată, dar cu aparenţă de răceală declară că toate acelea nu o atingeau. „Ei bine?... Şi-apoi?... Doar n-oi muri de asta!".

Nu mai vorbim de aurul, de mătasea, de oglinzile şi de cristalurile îmbîcsite.

Maşinişti pricepuţi aranjaseră cîteva încăperi. Lor, de pildă, li se datora invenţia acelor mese care se ridicau, puse gata, în faţa oaspeţilor, ieşite din pivniţe pe trape care se închideau după dînsele.

Căminurile, odăiţele de găteală şi de băi erau curate minuni.

Printre vilele clădite pe coastele de la Montmartre, una dintre cele mai frumoase era a unui englez îmbogăţit din dezastrul lui Law. Acel lord avea obiceiul să-şi petreacă iarna la Pau sau în insulele Hyeres. Francisc aflase asta şi alegerea lui se oprise asupra casei acelui bogat.

Un singur elveţian o păzea şi avea grijă să o închirieze pentru cîteva luni. Cartouche s-ar fi făcut de rîs să plătească chirie. Încuviinţînd alegerea frăţiorului său, el luă asupra lui pe elveţian.

Într-o dimineaţă, împreună cu Balani, în haine de seniori şi traşi de cei mai buni cai în cea mai frumoasă trăsură pe care o găsiră merseră la pomenita casă sub pretextul de a o închiria. Îndată ce-l găsiră pe elveţian şi-l duseră înăuntru, unul dintre ei îi apucă mîinile, iar celălalt îi puse vîrful pumnalului în piept.

— Taci, să nu te mişti, că eşti mort. Elveţiene, am nevoie de casa asta pentru o noapte. Aş putea să te ucid, dar nu îmi place sîngele vărsat de prisos. Mă voi mulţumi să te leg cu mseca de şi să te pun în pat. Două zeci şi patru de ore, sărmane n-ai să te atingi de pipă, dar pe urmă vei avea de mîncare, de băut şi un frumuşel bacşic. Nu-i aşa că-ţi vine la socoteală?

— Asta, răspunse elveţianul, nu fine la socoteală.

— Vrei mai bine un cuţit şi trecerea pe cealaltă lume?

— Nici te cum.

— Trebuie să alegi una ori alta.

— Legaţi atunşi, plaşi mai bine ca să trăieşti.

— Să nu ţipi, să nu încerci a fugi că plăteşti cu viaţa.

— Eu nu faşi nimit, zise elveţianul care văzuse că avea de-a face cu oameni hotărîţi şi nu tocmai fără milă.

După un minut, fu legat cu o dibăcie şi o iuţeală de care se miră, apoi şezu în pat.

— Unul de-ai noştri, zise Cartouche, va aduce în timpul zilei merinde deosebite. Va trebui să-i dai cheile casei.

— Sînt în sertarul mesei, zise păzitorul.

— Pentru pregătirea chefului pe care o să-l facem, o să avem nevoie şi de cheile de la albituri şi de la bufet.

— Sînt tot acolo.

— Dar pivniţa?

— Pifniţa? zise paznicul speriat. Freţi tar să peţi finul?

— Negreşit, dacă, după cum se pare după faţa casei, va fi vin bun de băut.

— Sînt aici, tomnilor hoţi, şele mai bun finuri du pa bament.

— Atunci, bine zise Cartouche cu mulţumire... Acum, dragul mamei deşi îmi pari de un bun aluat elvetic voi avea neplăcerea să-ţi leg gura. Încrederea are marginile ei. Mă tem să nu-ţi pierzi răbdarea şi să nu te apuci să ţipi după ce vom pleca noi. Să te leg frumuşel, e mai bine.

Faţa elveţianului, pînă atunci senină, se întunecă îndată, arătînd mînie. Dar Cartouche nu-l luă în seamă şi îndată omul fu potrivit astfel încît să nu mai respire decît pe nas.

— Aş fi putut să te ucid, mai repetă banditul, şi tot ce am făcut a fost numai de milă, pentru care te rog să-mi fii recunoscător.

După ce „scăpară viaţa" elveţianului, cei doi bandiţi luară cheile, vizitară casa şi se declarară mulţumiţi.

Francisc nu pierdea nici un minut. Mulţumită agenţiei Filonei, el găsise patru femei încîntătoare care la ora zece aveau să se urce în trăsura lui. Ele costau vreo două zeci şi cinci de mii de franci. El nu le văzuse, dar casa Filonei era de încredere, toate memoriile vremii fac mărturie.

Comandă o cină completă la ospătarul cel mai vestit. Dar cu toate acestea anumite amănunte de serviciu cereau acasă prezenţa unui chelner priceput şi într-ale bucătăriei.

Foarte încurcat, el se plimba la capătul străzii Montmartre cînd zări, la intrarea unui mare palat, nişte feciori care stăteau de vorbă. La vederea acelei livrele, o idee luminoasă sclipi în creierul lui.

El luă o trăsură şi alergă la Saint Loran. Intrînd în prăvălia lui Minaut, dete peste un tînăr care slujise sub comanda sa, îl luă de o parte şi-i zise :

— Frate-meu şi eu aveam petrecere astă seară. Să vii cu mine, să mă ajuţi ca fecior. Vrei? Banii nu lipsesc... Haide să ne îmbrăcăm.

Un negustor de vechituri îi îmbrăcă din cap pînă în picioare, pe unul ca senior, pe celălalt ca fecior.

Amîndoi merseră la capătul străzii Montmartre în faţa palatului pe care îl observase.

Acolo, feciorul se dădu jos şi trimise vorbă valetului că d-l conte de Baurgimaunt dorea să-i vorbească.

După zece minute valetul înaintă pînă la portiera trăsurii.

— Prietene, zise contele, scoţînd capul din trăsură, doresc să-ţi vorbesc un minut. Plouă!... Şi ce ploaie rece!... Urcă-te.

— D-le conte, răspunse valetul, nu voi îndrăzni niciodată...

— Urcă-te, îţi zic, nu vreau să mai răcesc, după ce deja sînt bolnav.

Valetul zăpăcit de așa onoare, nu se mai împotrivi și se urcă în trăsură.

Feciorul zise vizitiului:

— Mînă, repede!

Apoi sări și el în trăsură.

Îl găsi pe Francisc, în luptă cu valetul căruia îi dădu să respire o batistă muiată într-o esență amețitoare.

Îl legară și în curînd își veni în fire:

— Ce vrei cu mine! strigă el.

— Nimic, decît să ne faci ceea ce faci în mod obișnuit. Cinăm între prieteni, într-o vilă din apropiere și fiindcă lipsea un valet, ne-am hotărît să răpim unul. Nu te teme de nimic, prietene, deși sîntem violenți noi sîntem oameni de lume și vei fi bine plătit mîine pentru slujba pe care o vei face la noapte.

Casa era la cîțiva pași. Francisc se dădu jos să vadă ce era de făcut.

Valetul fu băgat în beci și încuiat.

Apoi începură să vină oaspeții. Ratiboul mai întîi, foarte vesel ca să ciocnească pahare cu prieteni vechi, apoi femeile aduse de Francisc.

Cît lumea, cineva n-ar fi ghicit pe obișnuiții Pistolului în cei patru gentilomi care făceau onorurile salonului. Înfățișarea lor era dintre cele mai îngrijite. Femeile, mulțumită luxului strălucitor se crezură în bună companie și, departe de a fi sfioase, părură îndrăznețe chiar. Acele patru frumuseți, dintre care cea mai mare n-avea două zeci de ani, dar pe deplin dezvoltate ca femei, aveau nume la întîmplare: Leda, Hebea, Lais, Frinea și-și potriviseră îmbrăcămintea după noaptea pe care aveau să o petreacă.

Nu se știa despre ele decît că: două erau măritate, una cu un ofițer care se ruinase la joc, alta cu un negustor de ciorapi de mătase care căzuse greu bolnav a doua zi după nuntă. Celelalte două erau fete care, după îndrăzneala și drăgălășenia lor în mișcare și în vorbă, păreau a fi din lumea bună. Vii și încîntătoare enigme pe care o întîmplare le asvîrlea în brațele unor bandiți.

Cartouche și Ratiboul știau să vorbească, Balani știa să bea. Cina, căreia nu-i lipsea nici unul din condimentele setei și ale iubirii, fu de o veselie regească.

Această veselie nu se poate descrie, însuflețirea era din cele mai delirante. Ei petreceau ca și cum a doua zi ar fi fost sfîrșitul lumii, în transporturi violente, în răsfățări neauzite în care încercau să reproducă imaginile aprinse ale picturilor și ale decorurilor care îi înconjurau. Orgia nu ținea în sufragerie, ci rătăcea prin apartament, revărsîndu-se în tot felul de chefuri, căutînd inspirații noi,

lăcomie de voluptăţi necunoscute: nebunie, beţie care trebuia să se încheie cu o toropeală dobitocească, vecină cu somnul şi cu moartea în care oamenii nu mai sînt decît grămezi de carne veştedă, împrăştiate pe ici pe colea.

În sfîrşit zorile se iviră. Sleiţi, şi ruşinaţi de asta, după ce căutară în băi un rest de vigoare, oaspeţii se despărţiră. Mai întîi plecară femeile, apoi bandiţii care nu uitară să deslege pe elveţian dîndu-i un pumn de aur, la fel valetului.

REÎNCEPEREA AFACERILOR SERIOASE

După două sau trei zile de odihnă, Cartouche care se puse primul pe picioare, îl pofti pe locotenent să reînceapă treburile serioase. Era vorba să pună capăt lui Gruthus şi să săvîrşească o hoţie mare.

Amîndoi, la ceasul liliecilor şi al răufăcătorilor, merseră la Tîrgul Nou. Vă puteţi închipui bucuria lui Rubin... Dumnezeul lui Iacob şi al lui Avram ! şi mîna le-ar fi sărutat-o... El nu ştia ce să facă şi la care bandit să se închine.

— Ah ! zise el, mă credeam uitat şi nu vă mai aşteptam. N-aţi luat tabloul lui Raphael?

— Da, răspunse Cartouche şi tu ai pierdut prilejul să ei şi tu un altul. Asta n-o să mai găseşti.

— Isprava a făcut mult zgomot.

— Ce se vorbeşte?

— Oamenii de rînd, care nu ştiu ce este un tablou, rîd mult; dar burghezii tremură la această hoţie săvîrşită la amiază întro casă locuită.

— Şi tu ce gîndeşti?

— Că treaba a mers bine, zise Rubin, de vreme ce aţi ieşit teferi şi sănătoşi din încurcătură şi că nu vă rămîne decît să vindeţi prada voastră.

— Tocmai pentru asta am venit la tine. Tot îţi mai iei sarcina să vinzi tabloul?

— Da, negreşit ! răspunse Rubin cu vioiciune, dar tot în condiţiile în care ne-a fost vorba?

— Fără îndoială. Cît timp îmi ceri pentru asta?

— Între opt sau zece zile.

Dacă vă grăbiţi, zise negustorul, eu sînt şi mai zorit decît dv. Dar gîndiţi-vă că nu pot să fac nimic la Paris.

— De ce?

— Pentru că poliţia a făcut percheziţii la evreii pe care îi cunosc şi pe care m-aş fi putut sprijini cel puţin pentru înlesnirea

afacerilor mele. Toţi negustorii noştri mari fiind supravegheaţi şi timoraţi, nu-mi mai rămîne decît să trec în Olanda.

— Cam departe şi nimeni nu mă încredinţează că ai să te mai întorci d-acolo.

Rubin tresări de mirare.

— Oh ! dacă aţi şti cît de legat sînt de Paris !

— Ce vrei să zici?

— Nu pot să vă lămuresc, dar credeţi-mă hotărît că nu pot să stau departe de aici decît numai cîteva zile.

— Asta, zise Cartouche dînd din cap, nu mă convinge cu nimic pe mine. Vorbeşti de legăminte. De ce natură sînt ele?

— Ţi-am spus că-mi trebuie o sută de mii de franci pînă la 15 decembrie.

— Aşa mi se pare. Ei bine?

— Întrebuinţarea pe care aş da-o banilor ăştia este cea mai imperioasă necesitate şi-mi cere să fiu la Paris. E vorba de viaţa mea ca să mă întorc aici în timpul cel mai scurt.

— Toate astea, nu sînt decît vorbe.

— Oh ! cum să vă conving? strigă Rubin apucîndu-şi capul cu amîndouă mîinile. Dar dacă vă e teamă să nu vă fur, veniţi cu mine; Amsterdam nu e peste lume sau să mă însoţească prietenul d-tale.

— Îmi ceri încrederea mea, zise Cartouche, şi nu mi-o dai pe a ta.

— Ei ! să vă spun ! zise evreul. Secretul care leagă... nu mi-e frică să vi-l destăinuiesc, dar vă cunosc eu pe voi ăştia, voi vă bateţi totdeauna joc de toate şi ceea ce îmi e mai scump şi mai sfînt, vouă o să vi se pară de rîs.

— Dar sînt om, zise Cartouche, şi sînt în stare să aud orice şi să fac orice, chiar şi o faptă bună.

Rubin îl privi o clipă, apoi deodată zise:

— Ei bine, e vorba să scap de ziua de scadenţă pe un negustor a cărui fiică vreau să o iau de soţie. Astfel legămîntul care mă ţine la Paris, şi care vă garantează întoarcerea mea, este un legămînt de amor, dar în amor voi nu credeţi!...

— Ba da, zise Cartouche foarte serios. Şi trebuie să adaug că, cuvintele tale au un accent de sinceritate care mă conving.

Îndrăgostitul Noemei prinse inimă.

— Foarte bine, urmă banditul, ceea ce îmi spui tu îmi insuflă încredere. Deşi asta poate să te mire din partea unui tîlhar, eu cred în dragoste.

— Dacă e aşa începu Rubin, n-o să-mi mai fie ruşine şi o să vă spun totul.

— Vorbeşte, te ascult.

Rubin povesti atunci ciudata învoială dintre Solomon şi Samuil Bogatul.

Cînd el sfîrşi, Cartouche îi zise:

— Bine ai făcut că mi-ai povestit asta; îţi voi fi de folos, fii sigur. Nu pot să pricep cum un voinic ca tine, care iubeşte cu patimă îşi lasă iubita pe mîna a doi zgripţuroi spurcaţi, unul care vinde carnea lui ca să-şi urmeze afacerile, altul care cumpără pe fata unui frate al lui, ca pe o roabă de la un bazar turcesc... N-ai sînge în vinele tale?... Dacă n-ai tu, am eu şi pentru tine, şi, după ce se va termina afacerea tabloului, o să vedem noi şi de aceşti doi patriarhi ai tribului.

Să vorbim deocamdată de tablou.

Ceea ce mi-ai spus mă asigură. Mă învoiesc să-ţi încredinţez acea pînză scumpă şi ţi-o voi da poimîine negreşit... nu e ziua sabatului. Ştii tu strada Muntele Sainte Genevieve? Să vii la numărul 37.

— Cunosc numărul acela şi voi veni.

— Cum aşa? Tu ai fost acolo?

— Nu, dar mi-a rămas în minte pentru că e o casă care stă închisă şi e de vînzare de mai mulţi ani...

— Într-adevăr e casa mea. Are o curticică în faţă pe care un zid de două picioare o desparte de stradă. Vei trece prin aceasta şi vei împinge uşa unei săli care împarte în două catul de jos. Să nu te sperii nici de tăcere, nici de întuneric. Cînd sînt acasă, nu obişnuiesc să fac lumină.

— Pentru ce nu veniţi aici? întrebă negustoraşul.

— Pentru că... răspunse Cartouche, află prietene Rubin, că la un ce indiscret se poate răspunde cu un pentru că misterios.

Spunînd această sentinţă cu măreţie căpitanul se sculă de pe jilţul lui şi întinse mîna negustoraşului zicîndu-i:

— Poimîine între ora unsprezece şi miezul nopţii, în strada Muntele Sainte Genevieve, nr. 37.

— Negreşit.

ALARMĂ DE RĂZBOI

Balani ascultase pe căpitan cu mirare, nebănuind ce avea de gînd să facă cu Rubin, şi în ce chip ar fi putut acesta să atragă pe Gruthus într-o cursă.

— Tu nu i-ai pomenit nimic de Duburghet, zise el lui Cartouche, după ce plecară de la Tîrgul Nou.

— Nu, băiatul ăsta e sfios şi plin de îndoieli. El ne va sluji fără să ştie ce face. Faptele te vor lămuri mai bine decît aş putea-o face

eu. Şi ai să vezi numaidecît, dar vom merge să sfîrşim noaptea la Baunfoi, la Puntea Mariei.

— Haide, zise Balani, sînt foarte curios să văd ce ai să faci.

Amîndoi urcară ţărmul stîng pînă la Puntea Mariei şi intrară în cîrciumă.

Cartouche şi Balani fură serviţi într-o odăiţă rezervată muşteriilor de frunte şi, după ce goliră o butelcă, Cartouche ceru hîrtie, un toc şi cerneală.

— Am să scriu, zise el, două vorbe scumpului nostru Gruthus.

Şi pe deasupra umărului, locotenentul putu să citească cele ce urmează:

D-lui Gruthus Duburghet

Domnule,

Cunoscînd interesul pe care îl puneţi în descoperirea tabloului Vantadur şi văzîndu-vă că umblaţi pe cărare greşită, îmi face plăcere să vă înştiinţez că acel tablou se află în mîinile vestitului Cartouche, dar că nu va rămîne multă vreme. Un negustoraş din Tîrgul Nou, anume Rubin Levy, a fost însărcinat de un bogat amator olandez ca să-l cumpere de la bandit. Rubin a vorbit cu acesta şi miercuri, între ora unsprezece şi miezul nopţii, el are întîlnire cu Cartouche. Dacă vreţi să puneţi mîna pe tabloul furat, n-aveţi decît să urmăriţi pe evreu la ora arătată, dar fără să fiţi însoţit de un număr prea mare de agenţi, pentru că probabil drumul va fi plin de fanandeli.

Un vrăjmaş al evreilor

— De minune! zise Balani, dar nu te temi că Gruthus va veni la întîlnire însoţit de putere însemnată?

— Dacă tu ai cunoaşte casa mea din strada Muntele Sainte Genevieve, ai şti că prea puţini oameni se pot înfrunta acolo cu un asalt. Totul a fost potrivit ca să fie nimiciţi aceia care vor îndrăzni să intre fără voia mea. Gîndeşte-te:

Curticica despre care i-am vorbit lui Rubin este închisă la dreapta şi la stînga de două ziduri, din casă se poate trece în spatele zidurilor şi de acolo prin ferestruici ascunse sub frunze se împuşcă vrăjmaşul intrat în curte. Tot interiorul casei a fost croit pentru exterminare. Trei sau patru oameni sînt de ajuns ca să apere casa.

— Măreţ! Dar de ce nu stăm acolo? strigă Balani.

— Cînd o vor şti şi pe asta, nu vom mai avea adăpost. Pînă azi casa asta numai eu o cunosc, nimic n-o face bănuită; jertfesc secretul numai ca să ucid pe Gruthus.

— Dar, în sfîrşit, zise Balani, orice fortăreaţă se ia.

— M-am gîndit, răspunse Cartouche, şi pentru asta am deschis prin pod treceri ascunse prin casele vecine. Dar la ce atîta vorbă?

Gruthus o să intre primul și va fi ucis. Șeful mort, soldații vor fugi. Poate că vom avea norocul să prindem în acelaşi laţ şi pe vechiul nostru prieten Paustel.

— Şi Rubin?

— Îl scap cu viaţă.

— Dar tabloul lui? suta lui de mii de franci?

— Tabloul ştii unde este, cît despre suta de mii de franci ştiu eu unde să i-o găsesc fără să desleg punga mea.

— Unde, atunci?

— La bătrînul evreu care i-a luat iubita. Nu trebuie ca băiatul ăsta să piară; deja el mi-a folosit în afacerea Vantadur, îmi va folosi să mă introducă şi la Samuil Bogatul.

Înainte de a se lumina de ziuă, cei doi prieteni se întoarseră la Pistol, unde Francisc fusese lăsat la pîndă. Cartouche avea nevoie să-şi adune cîţiva oameni buni pentru lupta pe care o plănuia. Acei bandiţi îndrăzneţi se cam răriseră în mahalaua Saint-Loren. Mulţi plătiseră datoria lor către societate sau pieriseră în atentate nenorocoase; alţii umblau prin vizuini necunoscute sau luaseră cîmpii, cît despre femei, ticăloasele nu aveau, în mare parte, carieră lungă. Multe fuseseră măritate... la Saint-Martin de Cîmpie şi duse la Mississippi, şi mai multe pieriseră de bolile pricinuite de desfrîu, apoi poliţia secerase ceea ce scăpase de la moarte.

Cartouche adună pe d'Antrag, pe Crăcan şi pe zăplanul care ajutase pe Francisc în strada Montmartre şi care se numea Faurtin. De curînd sosit, el era necunoscut de agenţii Chateletului şi putea sluji ca cercetaş.

Căpitanul trecu Sena, marţi noaptea în fruntea unei companii de cinci oameni înarmaţi pînă în dinţi şi de o vitejie încercată.

Scrisoarea lui Cartouche sosise în ajun în mîna lui Gruthus şi pricinuise efectul aşteptat de autorul ei. Russota nu mai putea merge la Pistol şi deci nici să-l mai vestească despre mişcările vrăjmaşului. Furios de neizbîndă, Gruthus pierduse sîngele rece de care avea nevoie şi era gata să se dea cu capul înainte la cel dintîi prilej.

El crezu vestea adusă de vrăjmaşul evreilor şi vorbi lui Paustel.

Sergentul citi, reciti, întoarse pe faţa şi pe dos scrisoarea în mîinile sale fără să îndrăznească să spună aprinsului său tovarăş ceea ce gîndea.

— Ei bine, zise Gruthus?

— Noi primim adesea veşti de astea, răspunse el, dar nu le luăm în seamă, pentru că ele adesea sînt mai mult false, decît adevărate.

— Crezi că scrisoarea asta cuprinde minciuni, strigă Gruthus cu însufleţire.

— Nu cred nimica, mă îndoiesc, zise Paustel.

— Totdeauna te îndoieşti, zise fostul tîlhar. Doreşti să stăm cu mîinile la piept? Cu toate astea adesea ai primit şi înştiinţări sincere... Aşa poate să fie şi asta.

— D-ta eşti judecător şi stăpîn, datoria mea este să te urmez oriunde doreşti să mergi în interesul serviciului. Numai...

— Vorbeşte, zise Gruthus.

— Vreţi să-mi îngăduiţi un sfat?

— Cum nu!... Ba voi fi chiar fericit, d-le să mă folosesc de experienţa dv.

— Ei bine, veţi urmări pe Rubin. Ştiţi măsurile ce trebuie luate în privinţa asta?... Să-l urmăriţi, însă de la cîţiva paşi.

— Ce vrei să zici?

— Că între el şi dv să lăsaţi să meargă vreunul din tinerii noştri, cu pasul uşor, cu auzul fin. El să vă lumineze calea, să înaintăm a rînd.

— Da, da, zise Gruthus. Foarte bine gîndit. Minunată idee.

ÎNTÎLNIRE SÎNGEROASĂ

Rubin Levy nu găsea lucrul nici prea logic nici prea uşor să meargă la fiară în vizuina ei, la bandit în peştera lui. Pentru ce dorea Cartouche să se ducă el în acea casă pe o stradă puţin umblată, la miezul nopţii? Nu o făcea el degeaba.

Poate că avea să-i impună condiţii imposibile şi să-i ceară garanţii pe care numai mintea lui născocitoare la rele le putea închipui.

Dar cînd cineva ajunge să-şi vîndă sufletul dracului, sau lui Cartouche, trebuie să se aştepte chiar ca să fie furat, oricît de evreu ar fi el. Rubin îşi termina închipuirile şi se gîndi că şeful de la Curtil vrea să-l înroleze cu forţa în banda lui.

În asemenea caz ce ar fi de făcut? Ar fi cedat.

Eliberarea Noemei o cerea, şi ca să o smulgă din casa lui Samuil, el ar fi săvîrşit şi crime.

Ceasul apropiindu-se, Rubin se pregăti de plecare. Nu era de prisos să ia ceva măsuri. Locurile pe unde avea să treacă se bucurau de un renume destul de prost şi meritat. La întoarcere putea să fie atacat de răufăcători.

Rubin cercetă deci vechile arme din prăvălia lui şi alese un pumnal lung în formă de cruce, care poate că luase parte la măcelul din noaptea Saint-Bartholomeu. După aceea aruncînd o privire caldă de adio la toate din jurul lui, suflă în lampă, ieşi, încuie uşa cu grijă şi se depărtă prin întuneric.

Pe cînd el trecea cu paşi rari printre dughenile din piaţă, i se păru că aude un zgomot în urma lui. Puse mîna pe pumnal gata să

se apere. Era foarte departe să-și imagineze că răufăcătorul de care se temea ar fi fost chiar un om al poliției, dar n-ajunse bine în strada Nucilor că băltoacele și alunecușul pietrișului îl dădură de gol pe omul care-l urmărea.

O clipă el intră într-un gang și ascultă, uitîndu-se prin întuneric cît putu să vadă. Nu era nimic... O frică îl cuprinse. Nu face așa hoțul, cugetă dînsul. Dar dacă a fost vreun om al lui Cartouche să se convingă de persoana sa? Această idee îl liniști.

Strada Muntele Sainte Genevieve, povîrnită, rîpoasă, îi ceru un ultim efort. Ea ținea flancul răsăritean al muntelui pe care se ridică apoi Panteonul. Rubin urcă două treimi din stradă și mulțumită cunoașterii localității descoperi lesne casa de piatră pe care de-abia se mai deosebea nr. 37. Împinse poarta care se deschise îndată.

După el, la trei sau patru pași mai în urmă, cercetașul lui Gruthus — care se apropiase din ce în ce mai mult — intră în curte. Gruthus îl urma în deaproape. În urmă veneau Paustel și șase jandarmi, care trebuiau să rămînă în stradă și să aștepte să fie chemați.

Rubin împinse ușa care se deschise tot ca și poarta dar care se închise singură după el. Cercetașul îl urmă și intră de asemenea, și tot așa ușa se închise după dînsul.

— Dobitocul! mormăi Gruthus dînd cu nasul de lemn, ce zor avea să închidă ușa!...

În vremea asta nici un glas, nici un zgomot în casă. Gruthus avea la brîu pumnalul lui de vechi tîlhar și fără să vrea puse mîna pe el, apoi luă pistolul și-i cercetă cremenea. Era înțeles că, la prima detunătură, oamenii din stradă să alerge.

El deschise ușa casei și intră, întunericul era profund. Unde era cercetașul? Ce se întîmplase cu el? Ce făcea? Murise? Îi fu frică... ceea ce rar i se întîmpla.

În cîteva clipe, ca un stol de păsări speriate, sute de idei îi trecură prin cap. Să nu-i fi scris acel Rubin? Întîlnirea asta era poate o cursă. Dar vrînd să dea înapoi, simți că ușa era închisă. Pricepu. Cu toate astea ce era să facă? Să aștepte ori să tragă un foc în semn de primejdie.

Deodată o lumină strălucitoare, pornită din fundul sălii, îi lumină fața din plin. Lumina era așa de vie că-l orbi și el nu putu deosebi mîna care o îndrepta asupra lui. Apoi se făcu iarăși întuneric și se auziră pufniri de rîs.

— La mine, copii, strigă Paustel îndată auzind detunătura dinăuntru. Doi oameni alergară.

— La mine, copii! strigă el iarăși repezindu-se la ușa casei. Dar ușa era de stejar și ținută bine pe dinăuntru de zăvoare zdra-

vene. El n-avea nici daltă, nici bardă... Se întoarse spre ferestre.

— Să spargem cerceveaua.

— Cam greu ! răspunse un jandarm.

— Ba nu. E veche, e putredă. Dacă am avea un drug !...

— Ah ! dacă !... dacă !...

Şi Paustel, bîjbîind prin întuneric căută să pună mîna pe orice ar fi găsit. Găsi un pietroi. Izbi cerceveaua cu putere şi ea se sparse. Se repezi la fereastră, dar era zidită pe dinăuntru. Fu cît pe-aci să înebunească... fiind sigur că i se întinsese o cursă. Cercetaşul şi Gruthus pieriseră deja. În casă nu se auzea nimic.

— Ai dreptate, zise el unui jandarm, ne trebuie o daltă sau cel puţin un drug de fier, ca să spargem uşa. Repede ! aduceţi.

Doi oameni se luptă înăuntru, în acest minut, dacă n-or fi şi căzut !...

— Unde să găsim asemenea lucruri, la vremea asta, în strada asta pustie? zise soldatul.

Dar ia aşteptată... Nu ar fi mai bine, domnule, să aruncăm uşa în aer cu cartuşele noastre. Fiecare avem cîte şase. Mai sîntem numai doi şi cu d-ta trei. Cei din stradă au fugit. Oricum tot avem douăsprezece cartuşe.

— Poate că vor fi de-ajuns.

— Ba prea mult ! zise soldatul.

Deodată o idee sclipi în capul lui Pasutel. În apropiere, în strada Saint Victor, la cinci minute de acolo, se afla un post de poliţie, adică oameni, unelte şi arme. El porunci unui soldat să alerge. Soldatul plecă în fugă.

— Cu ajutor, zicea Paustel către soldatul care muncea la uşă, casa va fi luată.

Pe cînd el vorbea, un glas pornit din întuneric îl strigă : Paustel ! Paustel !...

— Cine mă strigă !

— Eu, Cartouche. Vrei să intri, să-ţi deschid uşa?

Această întrebare izbi pe Paustel mai greu decît ar fi făcut-o un bolovan. Zăpăcit, totuşi răspunse :

— Aşteaptă o clipă, sceleratule, o să intru eu şi fără tine.

Dar îndrăzneala banditului îi tăiase tot curajul.

— Ah ! mişeii ! suspina Paustel gîndindu-se la soldaţii care fugiseră. Dacă n-ar fi fugit, am fi fost deja înăuntru.

În acelaşi timp, auzi zgomot de paşi numeroşi. Ajutorul îi sosea.

— Domnule, zise soldatul, mina e gata.

Rubin, cum intrase, fusese recunoscut. La dreapta şi la stînga sălii, erau două uşi. Cartouche, cu un felinar în mînă, se arătă îndată şi, apucînd pe evreu de braţ, îl duse la subsol într-o odăiţă.

— Aşteaptă-mă aici un minut, zise el. Şi-l lăsă în întuneric.

Venise rîndul cercetaşului. Cum întindea mîinile la dreapta, la stînga, el simţi un cuţit în piept, şovăi şi căzu. Atunci un bandit îl trase de un picior într-o odaie de alături. După aceia veni Gruthus. Descărcînd pistolul el auzi hohote de rîs în fundul sălii. Cu pumnalul în mînă se repezi înainte. Niciodată nu făcuse aşa ceva. El înaintă cu cuţitul, în sus, încrezător în puterea sa extraordinară, dar cînd să ajungă în fundul sălii, pămîntul îi fugi de sub picioare şi el căzu, la o adîncime de zece picioare, într-o pivniţă.

Căderea fu grea şi izbitura aşa de straşnică încît, deşi nu-şi scrîntise nimic, el rămase o clipă ameţit, nemişcat şi mut. În pivniţa, luminată de torţe, Gruthus se văzu înconjurat de cei mai mari vrăjmaşi ai lui : Cartouche, Balani, Francisc Bourghinon şi d'Antrag. Dintr-o privire, pricepu că avea să moară. Nu-l dezarmaseră, avea pumnalul tot în mînă, se gîndi să-şi dea viaţa scump şi căută din ochi pe Cartouche. Acela, care de asemenea nu-l scăpase din ochi, îi ghici gîndul şi îi zise :

— Trădătorule ! ca să-ţi scapi pielea, te-ai făcut copoi. Ai mai primit tu lecţii de la mine, dar stai să ţi-o dau pe cea din urmă !

— Mişei ! strigă Gruthus, sînteţi şase împotriva mea, şase lupi împotriva unui leu !...

— Ei bine, ridică-te, *leule*, rînji Cartouche şi arată-ne puterea ta.

Gruthus sări în sus şi se aruncă asupra lui Cartouche. El se întîlni cu Balani.

— Duel nu !... zise acesta sărind înaintea lui Gruthus.

E vorba de execuţie. El îl apucă de gît, d'Antrag îl luă de cingătoare şi Francisc îi apucă picioarele. Namila căzu pe pămînt, aproape înăbuşit.

— Trebuie să simtă moartea ! zicea Cartouche. Cu picioarele îl voi ucide.

Îi dete prima lovitură şi, pe urmă ceilalţi, în rîsete şi ocări, îl loviră cu turbare. De cîteva ori ticălosul se ridică pe genunchi, ca să cadă iarăşi, el se zbuciuma în neputinţă, plin de sînge şi cu faţa toată o rană.

— Trebuie să-l sfîrşim, zise Cartouche.

— Nu, zise d'Antrag, să-l facem bucăţele.

Gruthus era inert, mut, nu mai dădea semne de viaţă. Dacă nu era chiar zdrobit cum dorea d'Antrag, tot nu mai era nimic de dînsul.

— Destul ! zise Cartouche, scîrbit de răzbunarea sa. Faurtin şi Francisc să-mi sape o groapă.

— La ce? zise Crăcan.

— Pentru ca stîrvul lui să nu ciumeze casa asta la care ţin.

— Dar cu evreul de dincolo ce facem? zise Balahi.

— Mă duc să-i vorbesc şi să-i fac vînt de aici.

Toţi, afară de Faurtin şi de Francisc care se apucară să sape groapa, trecură la catul întîi.

Cartouche merse în odăiţa din subsol unde îl lăsase pe Rubin.

— Prietene, îi zise el, sîntem împresuraţi de poliţie şi nu e vreme să scot tabloul din ascunzişul lui. Tot ce pot face pentru tine, este să te cruţ de grozăviile războiului şi să te fac să pleci de aici.

Rubin, înspăimîntat deja de zgomotele ce ajunseseră pînă la dînsul, nu răspunse nimic şi merse după bandit, care-l ajută să iasă prin păduri.

Întors lîngă d'Antrag şi Crăcan, Cartouche află de pregătirile de asediu ale lui Paustel. Lucru i se păru caraghios. Dar deodată zgomotul unei trupe numeroase care urca strada, îl puse pe gînduri:

— Destul, zise el, ţinta nu este ajunsă. Aţi auzit ajutoarele care sosesc? La ce să mai stăm aici? Mă duc să chem pe Francisc şi pe Faurtin.

Pe cînd el îi striga să iasă din pivniţă, Crăcan zicea:

— E prostie să plecăm aşa din casă. Paustel îmi stă pe gît. Am poftă să-l împuşc.

— Zău aşa, zicea d'Antrag, prin crenelurile de la amîndouă zidurile din curte îl putem împuşca cu siguranţă.

Cartouche care se apropia de ei, le răspunse:

— Şi dacă ei pătrund în casă, cînd noi vom împuşca de aici, aşa e că ne-ar tăia retragerea şi că n-am mai avea pe unde să fugim?

— Nu vom fugi, zise d'Antrag. Vom fi trei la dreapta şi trei la stînga. Haideţi, tineri fanandeli, cu mine acolo jos... Şi voi, bătrînilor, rămîneţi aici.

— Fie, zise Cartouche, dar o s-o păţim...

Măsurile lor erau luate, cînd arcaşii de la postul Saint Victor, în număr de doi spre zece, năvăliră în curte. Doi dintre ei, purtînd torţe, luminau drumul.

— La mine, d-lor, strigă Paustel ca să se facă cunoscut.

Dar deodată, ca şi cum aceste cuvinte ar fi fost un pumnal, mînia izbucni, iar şase gloanţe pornite din creneluri ciuruiră trupa. Doi soldaţi fură ucişi, patru erau grav răniţi. Paustel însuşi avea partea dreaptă a spatelui sfîşiată de o bucată de lemn azvîrlită de mină.

Un strigăt de furie şi de spaimă se ridică, ca un sinistru ecou al detunăturilor, torţele se stinseră şi zăpăceala cea mai mare prinse pe asediatori. Bandiţii mai descărcară un rînd de focuri, care mai făcură cîteva victime.

— Acum s-o ştergem ! zise Cartouche.

O şuierătură vesti pe d'Antrag şi pe tovarăşii lui. Toţi se adunară în casă şi se hotărîră să-şi deschidă trecere. Ei erau cei mai tari şi n-aveau de la cine să întîlnească împotrivire. Poliţia era aşa de demoralizată că nici nu se mai gîndea să intre în casă, a cărei uşă era deschisă bine.

Dar Cartouche nu ţinea că culeagă laurii izbîndei.

— La ce să mai vărsăm sînge în zadar? strigă el. Haide să mergem pe urma evreului. Să ieşim prin pod şi să ne coborîm în stradă prin podul casei vecine.

Crăcan care avea ciudă pe Paustel stăruia să sfîrşească izbînda, dar fu nevoit să se supună şefului.

Retragerea bandiţilor se făcu în regulă şi fără primejdie. După ce băgară frica în vecinii la care pătrunseseră, ei coborîră în stradă.

— Vreau să-mi uşurez inima şi pace ! strigă Crăcan.

Şi, trecînd prin faţa curţii însîngerate, el descărcă asupra lui Paustel două focuri, dar fără să-l nimerească. Îndrăzneţii tîlhari, cu toată deşteptarea vecinilor care ieşiseră la ferestre şi umpleau strada se retraseră sănătoşi şi teferi la Pistol, înainte de a se face ziuă.

După fuga lor, casa fu scotocită de sus şi pînă jos şi prima grijă a lui Paustel fu să caute pe tovarăşul său, Gruthus. Duburghet fu aşezat într-o ambulanţă deşi nu mai dădea nici un semn de viaţă.

ELIBERAREA LUI RUBIN

Zgomotul împuşcăturilor încremenise pe Rubin într-un colţ din pod pe unde Cartouche îl îndemnase să plece. El n-avea nici o îndoială că poliţia va cîştiga şi nu îndrăznea să se întoarcă să ceară să fie scos la drumul mare. Se întreba cu jale ce avea să se aleagă de dînsul, cînd bandiţii, fugind la rîndul lor, îi arătară calea sigură. El porni după dînşii şi, cum ajunse în stradă, se duse la treaba lui.

Dar nici la el acasă nu era scăpat, căci poliţia îi ştia acum de urmă şi-l cunoştea drept tăinuitor al lui Cartouche.

Chateletul avea morţi de răzbunat. Starea în care Paustel se întoarse cu cîţiva oameni, Gruthus găsit dîndu-şi sufletul pe marginea unei gropi, sîngele vărsat, umilirea poliţiei, toate astea aţîţaseră pe oamenii puternici şi încremeniseră pe ceilalţi.

Se aflau la Consiergerie doi sau trei osîndiţi de rînd care aşteptau pe călău, ei fură daţi ca să distreze piaţa Grevei şi traşi pe roată, în aceeaşi zi, ca doar sîngele lor să amăgească setea Grevei de sîngele lui Cartouche.

— Regula cere, zicea Cartouche, ca orice tragedie să aibă cinci acte. Actul întîi al piesei mele a fost răpirea tabloului, al doilea

înapoierea lui, al treilea moartea lui Gruthus, mai rămîn două acte de făcut.

— Prea mult, zise Balani.

— Izbînda îndeamnă pe autor.

— Şi cum se vor numi cele două acte?

— Eliberarea Noemei şi triumful lui Cartouche.

— Ce am eu cu Noemi? zise Balani. Crezi tu, căpitane, că îmi pun pielea în joc pentru evreica aia? Ar fi o neghiobie prea mare.

— Mă învoiesc, răspunse Cartouche, dar eliberarea Noemei înseamnă jaful casei lui Samuil Bogatul, la care locuieşte fata.

— Să păpăm întîi ceea ce avem. Numai nevoia ne îndeamnă la lucru.

— Nu. Aşa prilej n-o să mai găsim, în acest moment Chateletul şi Parisul sînt buimăciţi, trădătorii, ticăloşii, tremură. Puteam face fără nici o primejdie o treabă bunicică. Pun bază pe tine, vom mai lua cu noi pe Rubin, pe Crăcan, pe d'Antrag şi pe frate-meu.

— Dar Rubin n-o să te asculte cît lumea, zise Balani cu ciudă.

Fără să se oprească la această obiecţie, Cartouche urmă:

— Va fi pradă pentru toţi. Samuil e nespus de bogat şi lucru pe care tu nu-l ştii: porcul bătrîn are un adevărat harem de evreicuţe încîntătoare.

Îl atinse pe Balani la coarda sensibilă.

Balani în probleme de dragoste avea pofte lacome ca ale băieţilor de nouăsprezece ani, care nu se mai satură. Se simţi impulsionat: un serai, hm! O colecţie de frumoase infidele cu ochi galeşi? nu mai zise nimic, încălecă pe vis şi călări în goana mare.

Cartouche îi văzu asta în ochi. Şi, după un ceas, Crăcan, d'Antrag şi Francisc erau anunţaţi să fie gata. Mai întîi Francisc primi sarcină să anunţe pe bietul Rubin.

De cum se însera, totdeauna singur, închis în casă şi trîntit pe jilţul său Ludovic al XIII-lea, bietul Rubin nu cugeta decît la eliberarea Noemei:

— O sută de mii!... O sută de mii de franci!... Iehovah!...

El avea toată bunăvoinţa ca să şi-i dobîndească, chiar pe căi nelegale...

Nu cumva acei nenorociţi evrei totdeauna scoşi afară din lege (înainte de 1789) puteau să aibă respect pentru lege?...

Dar, cum bine ştiţi, nici chiar în negoţ nu e bine să găsească cineva o sută de mii de franci.

Rubin se zbuciuma pe frumosul lui jilţ şi nimeni nu-i venea într-ajutor. Nenorocitul uitase pînă şi poliţia, pînă într-atît îl îmbrobodise dragostea peste ochi.

Francisc îi smulse broboada :
— He ! he !... tu dormi aici ?
— Cine mă strigă, zise Rubin.
Apoi deschise ușa și Francisc intră :
— Dacă nu o ștergi din gaura asta, te înhață poliția.
— Cine ești ?
— Dobitocule ! îți spun s-o ștergi, poliția te caută.

Apoi mai încet :
— Din partea lui Cartouche, vino cu noi.

Rubin suflă în lampă, încuie ușa și îl urmă pe Francisc chiar fără să mai întrebe unde urma să meargă. Rubin se înrolase cartușian. Francisc îl duse la cartierul general care se afla atunci la Baunfoi, pe Puntea Mariei. Cum îl zări, Cartouche se sculă și merse să-l îmbrățișeze, apoi îi zise simplu :
— Mîine vom scăpa pe Noemi.

— Oh !... după sistemul vostru ? întrebă Rubin cu sfială.

— Negreșit, răspunse Cartouche, ne slujim de toate smeritele noastre mijloace. Îngerii nu se slujesc totdeauna de aripile lor ca să zboare ?

— Mîine seară, tu te duci la Samuil Bogatul.

— Eu ! strigă Rubin.

— Da, tu. Te duci la acest Iscariot și îi arăți cu strășnicie cuvintele vizitei tale. O iubești pe Noemi ?
— Oh ! zise Rubin, mă mai întrebi !...
— Samuil, urmă Cartouche, în puterea unei învoieli mîrșave a băgat-o în seraiul lui ; să-l somezi să o lase pe Noemi în voie, în dragoste...

— Lesne de zis ! suspină Rubin. Și dacă nu se învoiește ?
— Vom fi acolo ca să-l silim noi ? Numai noi... și va fi destul declamă Cartouche.

Atîta siguranță din partea biruitorului din strada Muntele Sainte Genevieve impuse tăcerea lui Rubin.

— Ce riști tu ? adăugă Cartouche. Treaba isprăvită, cu punga plină, cu Noemi la braț, nu vei avea decît să-ți schimbi numele și să fugi peste hotare unde te-o trage inima.

— Ei bine, ne-am învoit, zise Rubin. Cu toate astea, reîncepu el deodată, aș vrea să zic un singur lucru... Dacă am încerca să dobîndim o sumă mică de la d-l Vantadur ? Dacă i-ați spune că tabloul lui se află într-un loc de care nu vă puteți apropia și că tabloul va rămîne pierdut, poate că v-ar da el două sau trei sute de mii de franci ca să afle ascunzișul *Raphaelului* său.

— Nu, răspunse Cartouche. Bătrînul e prea îndărătnic şi bănuitor. El a zis : *dă să dau*. Fără tablou nici un ban. Asta e tot ce aveai să-mi zici?

— Asta era tot, răspunse Rubin.

— Să nu mai fie vorbă de asta şi să nu ne mai gîndim decît la afacerea de mîine seară. Mîine seară deci, la ora zece, vei bate la poarta lui Samuil, în strada Templului. Noi vom fi în spatele tău, precum a fost poliţia la casa cu nr. 37. Indată ce vei fi în faţa lui Samuil, îi vei spune pe scurt de ce ai venit. Îi vei zice spre exemplu :

— Samuile, tu ţii la tine, în ciuda legilor divine şi umane pe fata lui Solomon. Află că Solomon nu poate să-ţi înapoieze cei o sută de mii de franci. Tu vrei să faci din Noemi o odaliscă în haremul tău. Află că ea are un apărător, că eu o iubesc şi că cer ca ea să fie liberă chiar acum.

El nu se va învoi şi te va da pe uşă afară. Cînd vei ieşi fă în aşa fel ca poarta să rămînă un minut deschisă, atunci noi vom năvăli în casă şi restul mă priveşte.

— Am înţeles, zise Rubin încet. Voi îndeplini porunca ta. Precum însuţi ai spus-o, n-am nimic mai bun de făcut.

TESTAMENTUL

Era ora nouă. Cerul era posomorît, plouase, una din cele mai triste zile din bătrîneţea anului. D-l Vantadur îşi lua ciocolata, ca de obicei, la gura sobei din bucătărie. Locul Jeaneton-Venus luase ca să-l slujească un iesuit mirean însărcinat să nu deschidă poarta la nimeni afară de bunii părinţi.

Părinţii Corbelli şi Herman înaintaseră foarte mult în sufletul d-lui Vantadur. În cîteva zile, ei cotropiseră încrederea şi aproape prietenia lui. Totdeauna lîncezind, el găsea plăcerea să stea de vorbă cu dînşii asupra artelor care fuseseră bucuria vieţii lui. Ei ştiuseră să-i insufle îndoieli şi temeri asupra viitorului pe care îl rezervase el celor unsprezece capodopere şi antichităţilor sale în cabinetul Regelui. Ajunseră la ţinta lor, să-l convingă adică să le lase moştenire casei ordinului lor, care s-ar fi obligat să le păstreze, pentru totdeauna şi să facă cu ele un muzeu popular. Trebuia hotărît, afară de asta, în acel act, ca prea sfinţii moştenitori să aibă toate drepturile asupra tabloului furat de Cartouche, dacă s-ar fi întîmplat ca acel tablou să fie descoperit.

Chiar în ziua aceea d-l Vantadur trebuia să-şi dicteze testamentul uni notar, şi bîndu-şi ceaşca cu ciocolată, el aştepta pe părinţii

Herman şi Corbelli. Aceşti fii ai lui Loyola nu întîrziară. Unul aducea un pachet de ciocolată din coloniile spaniole de o puritate... evanghelică, de vreme ce era ieşit din plantaţiile şi din fabrica Companiei lui Isus. Celălalt aducea un măreţ album de la Roma cu portretele Cesarilor şi ale Papilor, datorate creioanelor celor mai buni artişti.

Se îmbrăţişară şi se felicitară de o parte şi de alta, apoi trecură la salonul-muzeu ca să aştepte, răsfoind albumul, sosirea notarului.

Cei trei prieteni se minunau de frumuseţile albumului, cînd clopoţelul de la uşa de la intrare sună.

— El este, vrednicul domn Germinier, strigă părintele Herman.

— Remy, servitorul, era la uşă:

— Cine e?

— Notarul

Uşa se deschise şi d-l Germinier intră totodată cu un alt om pe care servitorul îl luă drept ajutor al notarului. Notarul înaintă cu cele mai învederate semne de respect pentru înaltul său client.

D-l Vantadur şi părintele Herman îl primiră cu multă amabilitate. D-l Vantadur însuşi îi oferi un scaun notarului şi, pe cînd acesta şedea, al doilea venit rămas mai pe lîngă uşă înainta cu paşi mici, fără ceremonie şi fără zgomot.

Nimeni nu se sinchisea de el, luîndu-l drept ajutorul notarului.

— Aceşti buni părinţi, zise bătrînul, trebuie să vă fi înştiinţat de dorinţa mea de a lăsa casei lor, după moarte, stăpînirea tuturor operelor mele de artă aflate acum în această sală.

— Da, d-le, răspunse notarul. În scopul acesta am şi schiţat un proiect de act de danie irevocabilă.

— Aş dori, d-le, să vă dictez un testament, zise d-l Vantadur.

— Foarte bine, d-le, zise notarul ploconindu-se, testamentul se poate revoca oricînd. Voi fi înţeles rău, adăugă el, uitîndu-se pe furiş la părintele Herman.

— Daţi-mi voie, zise acesta.

Atunci, cu un ecou, un alt glas repetă deodată:

— Daţi-mi voie!

Cei patru inşi se întoarseră către domnul nepoftit care, în picioare înaintea lor, cu mîinile încrucişate pe piept, îi privea batjocoritor.

— Daţi-mi voie, d-lor, urmă el, daţi voie unui cunoscător în tot felul de hoţii să se amestece în vorbă şi să preîntîmpine pe acea pe care vor s-o săvîrşească aceşti buni părinţi şi care i se pare prea îngrozitoare.

— Cartouche! exclamă d-l Vantadur.

— Da, d-le, Cartouche, sluga dv.

— Cum îndrăzneşti să te mai arăţi aici?

— Lămuriţi-mă mai bine, întrebă banditul, cum se face că *Fecioara lui Raphael* nu se vede în rama ei?
— Pentru că ai furat-o tu, ticălosule!
— Nu v-am înapoiat-o în schimbul a două sute de mii de franci?
— Mie?!
— Acestor doi părinţi.
— Nouă! strigară deodată amîndoi iesuiţii galbeni de spaimă şi ridicîndu-se să plece pe uşă.
— Da, chiar vouă, pungaşilor! răspunse Cartouche.
Şi, scoţînd pistoalele, le îndreptă asupra celor doi şireţi, ca să-i oprească.
— Nu vă mai prefaceţi!... Semnalul stabilit între mine şi d-l Vantadur a fost pus la fereastră, am trimis un om să spună că aşteptam cu tabloul, voi iesuiţilor, aţi venit după omul meu.
— Asta e o minciună sfruntată!
— L-aţi urmat pe malul Senei.
— Minciună! repetară şcolarii lui Loyola.
— V-am dat pînza şi mi-aţi înmînat cele două sute de mii de franci de aur.
În timpul acestei convorbiri, privirea pătrunzătoare a d-lui Vantadur mergea de la bandit la iesuiţi, mutra făţarnică şi speriată a iesuiţilor îl izbi.
— Mă aşteptam să găsesc pînza în rama ei, şi dacă nu era aceasta n-aş fi îndrăznit să mă arăt aici. Dar noroc că am sosit la vreme să vă dau de gol, căci altfel toate tablourile rămase s-ar fi dus după cel dintîi.
Apoi, întorcîndu-se către d-l Vantadur:
— Şi d-ta, respectabile bătrîn, cum de ai dat din hop în groapă? din mîna banditilor într-a iesuiţilor? Ce este orbirea asta? Mă credeţi ce vă spun ori vă veţi încrede tot în cuvintele acestor coţcari?
— Tu mi-ai furat un tablou, Cartouche, înapioază-mi-l.
— Ţi-l voi reda, zise căpitanul „Pistolului".
— Dacă pînă mîine tablourile nu vor fi în ramele lor, prea sfinţilor, veţi putea să vă recomandaţi sufletele lui Dumnezeu. Mă retrag acuma, zise Cartouche.
Loyoliştii şi notarul erau plouaţi.
D-l Vantadur părea că se deşteptase dintr-un vis şi că-şi venise în fire. Pornirile lui împotriva anteriilor negre se reîntorceau. El îşi adună amintirile cele mai proaspete care, împreună cu ivirea banditului, ieşi pe deplin din întunecata maşinărie a iesuiţilor.

Proiectul de danie rămînea baltă. Notarul încercă să înceapă citirea testamentului. De astă-dată iesuiţii s-ar fi mulţumit şi cu un simplu testament.

— Dacă binevoiţi, d-lor, zise d-l Germinier, afacerea asta...
— Mărturisesc că sînt foarte tulburat de cele petrecute aici şi nu prea sînt dispus să vorbesc de afaceri
— Ei! dar, negreşit, nu e nici o grabă, scumpe prietene, zise Corbelli.
— Nu, nu, adăugă Herman cu o egală sinceritate. Să lăsăm pe altădată, pe mîine, spre exemplu.
— Sau pe poimîine, zise Corbelli.
— Poimîine, răspunse d-l Vantadur, voi vedea dacă voi avea şi Rafaelul meu.
— Îl veţi avea! Fiţi sigur! ziseră iesuiţii în cor. Ca să ne calomnieze, Cartouche vi-l va trimite ca fiind din partea noastră. Noroc că bîrfelile acelui scelerat nu pot găsi trecere într-o minte aşa de înaltă ca a dv.

D-l Vantadur nu zise nici da nici ba, ceea ce nu era tocmai semn bun. Îi era greu să admită că, pentru cheful iesuiţilor, Cartouche i-ar fi înapoiat tabloul pentru care i se dăduse două sute de mii de franci răscumpărare.

Prea sfinţii părinţi ştiau că Cartouche era om de cuvînt. Ei se temeau să nu se pomenească cu el în mănăstirea lor venind pe vreun coş, se temeau mai ales de zgomotul ce putea face banditul asupra faptului că ei l-au cumpărat. Închipuiţi-vă asemenea scandal: ,,Iesuiţii tăinuitorii ai lui Cartouche".

Ca să scape de aşa ruşine, ei hotărîră să lase prada şi să piardă suma pe care o plătiseră banditului. A doua zi, după-amiază, un băiat trimis de ei, fără ca el să ştie cine erau, veni cu un rulou de pînză cu însărcinarea de a-l da în mîna d-lui Vantadur.

În zadar cercetă acesta pe comisionar. Tabloul îi fusese dat de un fecior fără livrea.

E cu neputinţă să descriem fericirea d-lui Vantadur.

CASA LUI SAMUIL BOGATUL

Ieşind din strada Mazarine, Cartouche se întoarse de-a dreptul la Baunfoi.

Chiar în seara aceea Rubin îndeplini ordinele lui şi merse la Samuil. În acelaşi timp, înştiinţaţi de o femeie de la cîrciuma de la Puntea Mariei, Crăcan şi d'Antrag alergau la dispoziţia căpitanului.

După cîteva lămuriri şi sfaturi, la ora zece, mica trupă porni în strada Templului. Rubin bătu la uşa lui Samuil, apoi sună din nou.

Evreul înainte de a deschide, avea obiceiul să se uite pe vizor, şi adesea şi întreba:

— Cine e?... Ce vrei?...
— Sînt eu, Rubin Levy, răspunse negustoraşul. E pentru o afacere grabnică şi care te priveşte.
— Ne-am culcat, nu poţi să vii mîine?
— Peste putinţă, domnule?.
— Aşteaptă puţin să-ţi deschid.
Îndată uşa se deschise binişor, fără zgomot şi Rubin intră.
El se trezi într-o tindă îmbelşugată şi cu gust împodobită, pe care o lampă atîrnată de tavan o lumina cu o lumină plăcută.
Fără a-l pofti să ia loc, Samuil întrebă de ce venise.
— Samuil, zise Rubin cu glas tare, în dispreţul legilor divine şi umane, printr-o învoială, tu ţii la tine pe fiica coreligionarului nostru Solomon. Află de la mine că Solomon nu poate să-ţi înapoieze la vreme suta de mii de franci, el e ruinat şi mai sărac decît oricînd. Tu vrei să faci din Noemi o odeliscă în haremul tău?...
— Neruşinatul! strigă Samuil, galben de turbare. Cine te trimite? Solomon?
— Nu. Vin eu de la mine ca să-ţi smulg pe Noemi. O iubesc!... Şi cer ca îndată ea să fie liberă.
— Asta e prea mult! strigă Samuil. Negreşit ea te-a chemat!
— Ea nu cunoaşte iubirea mea. M-a văzut de puţine ori.
— Şi de capul tău vii să-mi dai porunci?
— Da, Samuile.
— Haide, dacă nu eşti ticălos, eşti nebun. Fata lui Solomon se află la un prieten al tatălui ei, şi sfintele legi ale ospitalităţii nu vor fi călcate pentru ea. Îi voi spune mîine că ea e iubită de Rubin, negustoraş în Tîrgul Nou, ceea ce fără îndoială o s-o măgulească mult.
— Lasă fleacurile! zise Rubin cu îndrăzneala omului care se ştie sprijinit. Trebuie ca, numaidecît să mi-o dai pe Noemi, fata lui Solomon. Haide, te aştept.
— Nebunule! strigă Samuil, dacă nu pleci mai repede, pun slugile să te azvîrle pe poartă afară.
Samuil îi deschise uşa, Rubin se potrivi astfel încît să o ţină crăpată, precum îi recomandase Cartouche.
Abia se ivise el în prag şi bandiţii năvăliră, îmbrîncindu-l înăuntru şi intrînd şi ei după dînsul.
Samuil de-abia avu vreme să dea un strigăt de alarmă şi fu cu brutalitate trîntit, fără să-şi poată da seama de ceea ce i se întîmpla.
Apoi uşa fu încuiată.
— Iată-ne la noi acasă, zise Cartouche. Tu Rubine, ai să ne slujeşti de călăuză, Crăcane, să păzeşti uşa. La nevoie un singur foc

de pistol, altfel nu se va întrebuința decît *custura* și să ne ferim de zgomot fără folos. Haideți! Înainte, fanandeli!...

Strigătul lui Samuil fusese auzit de toți ai casei, multe slugi, pe jumătate dezbrăcate — căci erau gata de culcare — alergaseră, dar auzind glasuri multe, se speriară și fugiră care încotro: unul ca să-și ascundă banii, altul ca să dea de veste familiei, ducînd pretutindeni spaima și zăpăceala.

Femeia lui Samuil, fetele lui și acelea care erau asemuite cu odaliscele unui harem se izbeau îngrozite de servitoare tot ca și dînsele zănatece.

Neîntîlnind pe nimeni împotriva lui, Cartouche crezu că toată lumea năvălise la ușa pe care o păzea Crăcan și porunci lui Francisc să alerge lîngă el.

Cartouche și ceilalți trei fanandeli pătrunseră în apartament ale cărui ferestre, mai ales acelea ale dormitorului, dădeau într-o curticică interioară.

Rubin trebuie să pună mîna pe nevasta lui Samuil. El alergă, întrebînd de dînsa pe cine-i ieșea înainte, strigînd-o, zbierînd că numai ea putea să lămurească toate.

În sfîrșit bătrîna se arătă.

— D-ta, Rubin Levy!... exclamă ea.

— D-nă, fără imputări, bine că mă găsesc eu în fața voastră.

— Unde este Samuil? Unde vrei să mă duci?

— Soțul dv. o să vină îndată, dar pentru binele lui și al d-tale în loc de a mă întreba, urmați-mă, în salonul dv. d-nă.

Rubin ridică o perdea și, împrejurul unei mărețe mese de mozaic venețian, lumitată de un candelabru de aur cu șaisprezece brațe, care ardea parcă cu o singură flacără, ea putu vedea pe căpitanul de la Curtil și statul lui major.

— Poftiți, d-nă, poftiți, zise Cartouche cu un glas amabil.

Apoi, îndată ce dînsa făcu cîțiva pași:

— Autoritatea voastră ne e necesară d-nă ca să punem capăt dezordinii și spaimei ce a determinat prezența mea în familia voastră și printre slugile voastre. Dacă un singur om iese de aici ca să dea de veste poliției, toți ceilalți—dar mai înainte d-ta și soțul d-tale, veți fi măcelăriți. Să porunciți deci la toți cei din casă să se adune îndată aici în salon. Mergeți, vă dau cinci minute. Rubine, însoțește-o pe d-na.

Bătrîna, tremurînd, se depărtă și înainte de cinci minute șoapte, murmure, zgomote de pași anunțară îndeplinirea voinței banditului.

Patru fete, între cincisprezece și optsprezece ani, frumoase ca vedeniile visului de voluptate, se iviră urmate de cameristele lor

şi veniră, strîngîndu-se una lîngă alta, să se aşeze pe o canapea, la dreapta banditilor.

Rubin şi nevasta lui Samuil veniră pe urmă însoţiţi de o bătrînă bucătăreasă şi de trei feciori.

Cartouche, îndepărtîndu-se către soţia lui Samuil şi arătîndu-i pe fetiţe :

— Domnişoarele astea sînt copilele voastre?

— Una este fata mea, celelalte sînt prietene.

Banditii nu se opriră de a pufni în rîs.

— Una dintre prietene nu se cheamă Noemi Solomon?

— Da, într-adevăr.

— Poruncesc ca ea să fie îndată în libertate, zise Cartouche.

— Dar totdeauna ea a fost liberă.

— Ştiu tot, bărbatul d-tale a cumpărat-o de la tatăl ei numărînd o sută de mii de franci.

— Ah ! daţi-mi voie? strigă Noemi care pironi asupra lui Rubin o privire indignată, tata nu este în stare de asemenea nelegiuire !

— Ştiu tot, fetiţo, repetă Cartouche cu blîndeţe. Tatăl tău avea nevoie de un împrumut de o sută de mii de franci ! el n-avea nici un zălog, tu te-ai oferit zălog, fără ca el să fi putut să se împotrivească.

Noemi vru să mai protesteze, dar Cartouche, cu mîna, îi impuse tăcere.

— Destul, zise el. Din acest minut, te pun sub paza unui prieten al tatălui tău, Rubin Leby.

— Tata să vină să mă ia de aici, răspunse generoasa fiică.

— Nu te mai gîndi, zise Cartouche, tatăl tău n-are nici o lescaie în acest moment.

— Atunci, dacă tata mă părăseşte, eu ştiu să mor.

— Vei trăi !... strigă Rubin.

— Să sfîrşim vorba asta, începu Cartouche. Afacerea d-rei Noemi fiind pusă la cale, nu mai am decît un lucru să vă cer, respectabilă doamnă Samuil.

— Care, d-le?

— Să-mi daţi tot ceea ce dv, soţul vostru şi drăgălaşele voastre prietene aveţi mai de preţ în aur, argint, pietre şi monezi.

— Dar cum şi pe ale bărbatului meu?

— El răspunde de supunerea voastră. El este zălog la rîndul lui. Supune-te, afară de d-ra Solomon, veţi pieri toţi cei de aici.

Bătrîna încremenită de mirare şi de spaimă, rămase mută şi fără putere.

— Ei bine, zise Cartouche cu nerăbdare. Dacă cuviinţa cea mai îngrijită n-are trecere, să schimbăm vorba atunci.

D-na Samuil, înspăimîntată, cu gura căscată, nu se clintea.

— Aide, babo, scoală! strigă Cartouche mergînd spre dînsa.

— Ce mătrăcucă! zise d'Antrag. În satul meu cînd un măgar nu vrea să meargă, i se pune iască aprinsă sub coadă. Eu am s-o fac să joace, căpitane.

Şi, apucînd cu străşnicie pe femeia Samuil de mînă o ridică deodată parcă să i-o smulgă din umăr. Nenorocita ţipă, banditul drept răspuns o înţepă de mai multe ori cu pumnalul.

— Haide mergi! ne trebuie aurul vostru, cutră bătrînă!

Biata femeie se zvîrcolea de durere şi bandiţii rîdeau cu un rîs care înfiora pe cei de faţă. D'Antrag o scoase astfel afară din salon.

— D-nă, îi zise Rubin, vrei să mori?

— Rubine, strigă Cartouche, adu-mi pe bătrînă dacă mai trăieşte.

Apoi către un servitor:

— Iar tu, deşuchiatule, fă-mi într-o sobă un năpraznic jăratec.

Servitorul se supuse fără să crîcnească, tot ca şi Rubin.

Drama avea a doua parte.

Samuil se deşteptase din leşinul pe care îl provocase căzătura cînd Rubin îi porunci să-l urmeze.

La vederea lui Rubin, căpătă putere.

— Tot trădătorul ăsta! strigă el desnădăjduit.

— Da, pentru pedeapsa păcatelor tale, Samuil, răspunse negustoraşul. Iţi poruncesc să mă urmezi.

— Nu voi face nici pun pas.

— Cum pofteşti, d-le. În minutul ăsta un cuptor se aprinde pentru a încălzi picioarele nevestei şi ale fiicei tale care nu vor să dea nici lucruri, nici aur, fără consimţămîntul tău. Dacă focul nu le va birui, va veni rîndul tău.

— Infamie!... urlă bătrînul.

— Destul, bătrînelule, asta e tot ce mai ai de făcut, zise Crăcan.

Samuil se supuse.

În vremea asta, frigerea picioarelor, tortură împrumutată de bandiţi de la închipuirea bogată a închizitorilor, se pregătea într-una din cele mai elegante odăi ale casei. O grămadă de cărbuni aprinşi răspîndeau deja căldura lor greoaie şi tristele lor luciri.

D'Antrag şi Fourtin legau într-un jilţ pe bătrîna evreică, apoi îi scoteau pantofii şi ciorapii. Fiică-sa, stînd puţin mai la o parte, aştepta ca Balani şi Cartouche să o pregătească pentru aceeaşi tortură. Această fată frumoasă gîfîia, pe jumătate toropită, ochii ei, arşi de lacrimi care nu curgeau, se pironeau cu desnădăjduire asupra mamei sale legată şi aproape moartă.

Sosirea tatălui ei, pe care fata îl iubea mult, fără îndoială o electriză și ea se repezi la dînsul strigîndu-i cîteva cuvinte în graiul ebraic. Pînă s-o oprească cineva, ea fu în brațele lui și durerea lor era într-adevăr uimitoare.

— Scenele de familie, zise Cartouche, ne fac să pierdem vremea. Ca să punem capăt, să ne vedem de treabă. Ajută-mă, Balani, să apropiem pe bătrîna de cărbuni.

Căpitanul și locotenentul luară jilțul bătrînei și-l apropiară de sobă, apoi îi puse picioarele pe un scăunel, cu tălpile spre foc.

Efectul așteptat se ivi : părintele și fata se desprinseră din brațe ca să alerge la torturată.

Balani apucă pe Lia (așa se numea fata), Cartouche ținu pe Samuil la distanță și-i zise :

— Îți stă în mînă să oprești supliciul. Dă-ne îndată tot ce ai la tine că aur și obiecte. Să vedem, la cît îți socotești casa?

Samuil făcu un efort ca să vorbească, dar parcă zgîrcenia îl strîngea de gît.

— O să răspunzi?...

Femeia scoase un muget dureros.

— Dați-o la o parte! strigă Samuil.

Balani trase jilțul.

— Veniți, zise Samuil lui Cartouche.

Merseră într-o odăiță unde se afla o lădiță de stejar învelită în piele aurită și întărită cu străşnicie în cuie de oțel. Apăsă pe unul din acele cuie. Un resort jucă și lada se deschise. La lumina lumînării pe care o avea în mînă, Cartouche văzu așezate în fundul lăzii, lîngă un teanc de hîrtii de bancă, grămezi de dubloni de aur, apoi galbeni de Olanda și florini de Viena... Era suficient să încarce un hamal.

— Și după asta? zise Cartouche. Le împart cu tovarășii și... sîntem șase.

— E tot ce am, zise Samuil zdrobit.

— O să vedem noi. Mai ai obiecte. Să ni le dai.

— Sînt podoabele femeilor.

Amîndoi apucară pe o sală îngustă ce ducea la dormitoare care erau adevărate minuni de lux. Aerul îmbălsămat, covoarele groase și moi, drăgălășia molatecă a mobilelor, totul insufla voluptate și amintea vila unde Cartouche își făcuse frumoasă petrecere.

— Cercetează toaletele, zise Samuil.

— Ba nu, caută tu singur, nu-mi place osteneala, dar nu pierde nici un minut.

Recolta fu bogată, căci mai toate toaletele erau de valoare. Cartouche strînse într-un șervet tot ceea ce era necesar să deschidă o modestă prăvălie de bijutier.

— Voi evreii, zise Cartouche, ați învățat, din tată-n fiu să vă ascundeți banii. Nu sînteți voi oamenii care să vă puneți toate ouălele într-un paner. Sînt sigur că tu ai butoaie de aur acunse în casa ta. Haide, grăbește să-mi deschizi ascunzătorile, ori îi dau foc casei.

— Foc ! strigă Samuil gîtuit de groază.

— Negreșit. Haide, dă-mi comoara ta.

— Dar pentru ce focul? zicea nenorocitul zăpăcit de spaimă.

— Ca să-mi asigur retragerea. Pe cînd voi vă veți ocupa să stingeți focul, eu voi fugi în tihnă. Comoara ta, evreule, vreau comoara.

— Ce se aude? zise Samuil recunoscînd glasul Liei.

— Oamenii mei care petrec ciupind pe fetele tale.

— Scelerații !

— Aș ! Tu nu faci la fel? Scîrnăvie ce ești, la vreme a sosit Rubin ca să-ți smulgă pe mica Noemi.

— Oh ! fata mea ! fata mea ! strigă Samuil smulgîndu-și părul.

Și repede el plecă spre locul de unde răsunau țipetele de desnădejde, Cartouche neputîndu-l opri.

Balani... da, Balani n-ascultase decît firea lui stricată și se deda la faptele soldaților beți de odinioară în orașele cucerite.

Fata lui Samuil devenise prada lui. Sărmana columbă palpita în ghearele tigrului pisică, preferînd cinstea vieții. Dar banditul nu vrea să știe nimic. Și de aceea acele țipete desnădăjduite.

Cînd tatăl ei sosi ea se sbătea încă pe jumătate moartă. Bătrînul n-avea arme, dar avea inima de părinte și iubirea părintească îi dete puterea tinereții și el merse asupra lui Balani cu furie uriașă. Apucîndu-l cu amîndouă mîinile de gît, era cît p-aci să-l sugrume, îl sili să lase prada, îl răsturnă.

Dar chiar atunci Cartouche îl ajunse.

La rîndul său, el se năpusti asupra lui Samuil năucit și, neputînd scoate pe Balani din mîna lui, scoase cuțitul și-i reteză degetele. Sîngele curse pe pieptul lui Balani.

La vederea asta fata, desmeticită, își redobîndi puterile, se apropie, gata să strivească sub călcîiul ei obrazul lui Balani. Cartouche simți gîndul și o dete la o parte.

O luptă cruntă, vie și nespus de groaznică începu între cei trei bărbați, sfîrșindu-se în folosul banditilor.

— Bătrînule, zise Cartouche, trebuie să alegi între comoară și fata ta.

El o ştia bine!... Ştia bine el că primejdia fetei lui era o trudă mai cumplită decît arderea tăpilor.

Într-adevăr, evreul capitulă.

— Îndurare pentru ea? se rugă el. Vă dau tot ce mai am, toată economia mea, pîinea bătrîneţelor mele.

— Fără mofturi! zise Cartouche, ne trebuie totul.

— Pentru răscumpărarea fetei tale trebuie o sumă mare!... strigă Balani supărat. Dacă nu, dragul meu, se strică socoteala şi mă întorc la birul în natură.

— Urmaţi-mă, răspunse Samuil zdrobit.

Şi, aruncînd asupra fetei o privire în care îşi punea tot sufletul, el duse pe bandiţi într-o odăiţă întunecoasă. Acolo, ca într-un altar, ardea o candelă atîrnată de tavan cu trei lănţişoare de aur. Slaba ei lumină nu îngăduia să citească sau să scrie cineva, dar era destulă ca să deosebească, aşezată pe o masă de stejar, o ladă veche care de mai multe veacuri se afla în neamul lui Samuil. Lada era lungă de două picioare şi lată de unul şi jumătate, cu capacul bombat. Ea era îmbrăcată cu piele de Cordoba, pe care încă se mai zăreau arabescurile de aur. Pereţii erau întăriţi cu cercuri de fier bătute în lemn cu cuie mari de oţel. Încuietoarea nu se vedea. Samuil o deschise apăsînd pe un cui.

Atunci, în ochii miraţi ai bandiţilor, se ivi prada cea mai bogată ce ar fi putut ei visa ca să găsească. Grămezi de bani de aur, din toate ţările, roşu şi galben, aşezate cu rînduială, se înălţau pînă la gura lăzii şi alcătuiau un întreg orbitor.

— Iată mai mult decît veţi putea să luaţi, zise Samuil. Vîrîţi mîinile, umpleţi buzunarele.

Balani puse două degete în gură şi sună adunarea. Crăcan, Faurtin şi d'Antrag sosiră.

— Dă-ne cămaşa ta, zise d'Antrag. Vom pune în ea cît poate duce un om, vom duce povara pe rînd fiecare şi vom împărţi pe urmă. Haide, repede.

Şi, cu brutalitatea lui obişnuită, el începu să dezbrace pe nenorocitul bătrîn, luîndu-i cămaşa în hazul tovarăşilor săi care găseau ideea minunată.

Jaful începu, bandiţii aruncînd cu amîndouă mîinile, aurul în cămaşă. Samuil se uita la ei cu un surîs dispreţuitor şi amar. Negreşit, nivelul aurului scăzuse de cîteva degete, dar ceea ce mai rămăsese cerea o căruţă încă.

— Închideţi lada, voinice, zise Cartouche, razele dinăuntru orbesc ochii. Du-te dă te culcă cu femeile tale, o noapte urîtă trece uşor.

Şi străbătînd casa întrebă unde este Rubin. I se răspunse de către un bandit că plecase cu frumoasa lui. Atrase apoi atenţia lui Samuil să nu se răzbune pe bandiţi, întrucît îi ia sub aripa lui. Încărcaţi ca şi catîrii contrabandiştilor cei patru bandiţi dispărură în noaptea întunecată.

RETRAŞI DIN AFACERI

Cu ceea ce le mai rămăsese din banii iesuiţilor, averea lui Cartouche şi a locotenentului său se ridica la o sumă respectabilă.

A doua zi pe la oara patru Balani se prezentă la Cartouche şi-i ceru să-i primească demisia, considerînd că a ajuns la ţinta vieţii şi la capătul carierei.

— Ce tot cînţi acolo, zise Cartouche. Nu eşti născut pentru virtute. Pentru că vei cheltui într-o lună mai mult decît venitul pe zece ani; pentru că urîtul te va cuprinde, dacă nu te va prinde şi poliţia.

— Căpitane, zise Balani, ştiu că este greu să te laşi de vechile deprinderi, dar sînt încredinţat că, dacă mai stau la Paris, în curînd voi fi *stafidit* la Grevă.

— E adevărat, zise Cartouche, la mine este un fel de superstiţie. Cînd Strică-Toate era la spînzurătoare, cu funia de gît el păru că vrea să găsească pe cineva în mulţime, apoi pironi ochii asupra mea şi-mi strigă : *În treizeci de zile!*... Dacă o fi spus adevărul, nu mai am mult de trăit şi simt bine că n-am să mor în patul meu ca un burghez cumsecade.

— Iată, e vremea să te faci un burghez cumsecade, Dominique, zise Balani cu glas tare, dar nu trebuie să întîrzii.

— Mai întîi de toate să găsesc într-o mahala, retrasă, din Paris, o căsuţă modestă de cumpărat.

— Pe al cui nume? întrebă Cartouche.

— Ratiboul îmi va face sau îmi va găsi hîrtii false. Mă încui în acea casă cu infirmităţi prefăcute care lămuresc firea mea posacă. Mă iau bine cu popii şi cerşetorii, voi fi caritabil şi cucernic. Cîtva timp, stînd liniştit — ce zic de mine, zic şi de tine — n-am avea de ce să ne temem. Gruthus a murit, Paustel e schilodit şi armata poliţiei besmeticită cu totul.

— Ei bine ! zise Cartouche, să încercăm planul tău şi dacă izbuteşti îţi jur să duc de acum înainte o viaţă exemplară.

Pe cînd el vorbea, intră Crăcan :

— Căpitane, mă simt întinerit cu două zeci de ani. Ah ! aurul evreului ăluia mult bine mi-a făcut !... Acuma vreau să-l pap frumuşel şi să mă adăpostesc împotriva arcaşilor şi, dacă s-o putea

chiar şi împotriva ispitei. Am venit să vă spun aşadar, dragii mei fanandeli, că pentru ceva vreme veţi fi lipsiţi de serviciile mele.

— Ei bine, cam tot asta vrem să facem şi noi. Mi se pare că am cîştigat prea mult pentru ca să nu ne temem de pierzanie. Nu trebuie să-ţi baţi joc de noroc. Poţi spune asta şi lui d'Antrag, dacă vrei.

— Chiar acum am băut cîte un păhărel împreună şi el mi-a zis :

— Plec în provincie. Bani am, mă duc să-mi reînoiesc pielea.

— Ca şerpii, zise Cartouche.

— Vezi, căpitane, zise Balani, dacă n-avem noi cuvinte să ne lăsăm de meserie, tu vei rămîne colonel, fără regiment. Nu vor mai rămîne la Pistol decît nătăfleţii.

Tînărul Faurtin pleacă şi el, şi frate-tău Francisc o să se odihnească pe laurii lui. Şi mai zice lumea că sîntem oameni incorigibili.

Din acel ceas, oamenii noştri trăiră în pace cu Legea şi, la început, ei se culcară la Pistol. Aveau totuşi multe drumuri de făcut, mai ales pe la tăinuitorii care le cumpărau obiectele. Cartouche şi Balani lăsară traficul ăsta pentru alte vremuri.

Cei doi prieteni, îmbrăcaţi cu grijă, se hotărîră să găsească pe Ratiboul, retras, precum ştim în palatul Fulda. Voiau să-i arate planul lor, să-i ceară hîrtii false şi să le caute case de vînzare sau de închiriat.

Îl găsiră pe Ratiboul în laboratorul lui şi îi primi cu un aer îngrijorător.

— Tot te ţii de fleacurile tale? îi zise Cartouche. Ce otravă mai pregăteşti acolo?

— Nu este otravă, dragul meu, ci un leac pe care eu l-am descoperit.

— Eşti mai bogat cu asta?

— De acum sînt sigur că am să mă îmbogăţesc. Ca medic am descoperit un nou soi de colici, asupra cărora am trimis un memoriu Academiei Regale de Medicină. Colica ce ia numele meu şi care îmi va face gloria.

— Dar leacul? întrebă Balani, trebuie să aibă şi el însemnătate!

— A găsi un leac pentru o boală, înseamnă mai mult decît atîta, înseamnă să cîştigi parale, să te îmbogăţeşti; am deja patru spiţeri care îşi dispută privilegiul vînzării leacului meu, şi iată pentru ce muncesc. Caut acum un leac care să mă coste două lescăi şi să se poată vinde cu doi franci.

— Dar voi? zise deodată Ratiboul.

— Şi noi tot aşa, răspunse simplu căpitanul. Dovada este că Balani şi eu ne retragem din afaceri ca să trăim din venit. Am venit să te rugăm să ne ajuţi să cumpărăm sau să închiriem fiecare cîte o casă într-o mahala liniştită. Am venit la viaţa burgheză.

— Nu prea am vreme, după cum vedeţi, răspunse Ratiboul. Dar cu ce v-aş putea fi de folos?

— Căutînd pentru noi şi înlesnindu-ne acte false. Pricepi tu cît ne expunem noi umblînd la lumina zilei pe străzi. Sîntem pe capete căutaţi în acest moment. Trebuie să fi auzit vorbindu-se despre isprăvile noastre?

— Nu, să spun drept. Nu ies. Trăiesc închis în laboratorul meu.

— Am făcut două treburi care au scos din balamale toată populaţia. Măcel şi jaf, nimic n-a lipsit gloriei noastre. Ar trebui în ceasul ăsta mai mult decît îndrăzneală să ne arătăm prin Paris, iar în ceea ce priveşte închirierea sau cumpărarea de case, este cu neputinţă să se semneze un act valabil fără a stabili cu acte autentice că sînt un burghez. Fără asta, mica poliţie gratuită făcută de mahalagii, m-ar da repede pe mîna Chateletului. Dar tu ştii toate astea mai bine decît mine. Ne bizuim pe bunătatea ta; tu ne cunoşti, vom fi recunoscători şi timpul cît vei munci pentru noi nu va rămîne pierdut pentru tine.

— Nu e vorba de asta, zise Ratiboul cu nobleţe, între vechi prieteni nu se ţin astfel de socoteli. Dar care mahala v-ar plăcea mai mult? Crucea Roşie, Saint Germaine sau insula Saint Ludovic?

— Oricare dintre astea. Nu ţinem să trecem mai bogaţi decît sîntem; ne facem mici burghezi cu dare de mînă, retraşi. Dacă n-aş fi prea cunoscut, aş deschide o băcănie, de pildă, trebuie însă să mă ascund ca mic rentier.

— Dar de unde vreţi să se ştie că sînteţi retraşi?

— Balani e un vechi militar, care a slujit în străinătate, eu sînt un vechi slujbaş de la vămi, mi-a rămas o moştenire. Dar îmi trebuie hîrtii, căci s-ar putea să mă şi însor, strărui Cartouche. La vîrsta mea aş putea să găsesc vreo văduvă care să-mi dea zestre...

— O băcănie?... întrerupse Ratiboul.

— Nu, sentimente, farmece, virtuţi, experienţa vieţii şi alte troace de gospodărie. Prin ea aş intra într-o familie bună. Aş fi şi eu om cumsecade. Ei! scumpul meu, orice am zice, vezi tu, fără morală... nu e fericire trainică.

— Da, da, aprobă Balani, morala, altfel sfîrşeşti prin a fi prins.

După aceste încercări, Ratiboul făgădui concursul său şi răspunse că în cincisprezece zile aveau să fie gata şi celelalte hîrtii.

Cartouche şi Balani îl lăsară şi apucară drumul pe care veniseră. După ce trecură bariera intrară într-o baracă unde mîncară şi băură şi nu-şi putură stăpîni pofta de a da un mic tîrcol prin Paris.

Apoi deodată oprindu-se şi trăgîndu-şi prietenul de mînecă Cartouche zise :

— Uite ce muieruşcă frumoasă !

— Dar morala?

— Nu mă ating de ea. Este voie, mi se pare, să constaţi că o femeie e frumoasă şi să i-o spui. Hai să bem un pahar cu vin, că asta este voie.

— Dominique, dacă nu-ţi vine la socoteală.

Dar ei şi trecuseră pragul cîrciumii.

Acolo nimeni. Muşterii nu înţesau prăvălia cu toţi ochii frumoşi ai cîrciumăriţei şi, cum se întîmplă, adesea în aşa împrejurări, aceasta păru mulţumită că are de servit doi domni cumsecade.

— Ce să servesc, d-lor?

— Ce-ţi va plăcea, drăguţă. Tot ce va fi de la d-ta va fi bine venit.

Cîrciumăriţa era, pe cît de frumuşică, pe atît de drăgălaşă, şi nu se dete în lături de a ciocni cu noii muşterii. Aceştia, nu încercau decît să placă, Cartouche mai cu seamă. Ochii lui sclipeau ca nişte cărbuni şi cuvintele galante curgeau din gura lui. Pentru prima dată se simţea apreciată şi înţeleasă. Pînă atunci în privinţa frumuseţei sale, bărbatul ei şi oglinda niciodată nu fuseseră la vrobă. În sfîrşit ! iată un străin care era tot de părerea oglinzii.

Frumoasa cîrciumăriţă nu putea fi nesimţitoare ca femeie şi, pe de altă parte ca negustoreasă, de asemenea n-avea decît să se laude de muşterii săi.

Pe cînd Cartouche pălăvrăgea, Balani golea pahar după pahar. Ei îl uitau, el nu ştia ce să facă. De-abia dacă tulbura duetul lor amoros exclamînd cît e ceasul. Îndrăgostiţii păreau că nu-l aud. Strada se întuneca.

— Este unsprezece şi jumătate? strigă Balani.

— Ne plictiseşti, răspunse Cartouche, dormi dacă ţi-e somn.

— Ah ! Dumnezeule ! bine zice ; trebuie să închid, zise cîrciumăriţa.

— Am să-ţi ajut să tragi obloanele, zise Cartouche. Bărbatul dumitale nu se întoarce acasă?

Ea se aplecă la urechea lui şi-i şopti :

— S-a dus azi dimineaţă la închisoare, pentru opt zile. Pedeapsă pentru contravenţie.

— Ah ! atunci rămîn, răspunse Cartouche încetinel.

UN CHILIPIR

Tînăra femeie spusese adevărul. În dimineața aceea, bărbatul ei, osîndit la opt zile de închisoare pentru nu mai știu ce călcare a ordonanțelor polițienești, nu mai dorise să aștepte poliția să-l caute și se duse singur.

Prăvălia era așa de puțin aglomerată că nimeni nu băgase de seamă lipsa lui. Dar nevastă-sa, pare-se, era prea fricoasă și nu îndrăznea să se culce singură.

Lui Cartouche noaptea nu-i păru lungă și el nu-și putea crede ochilor cînd zorile albiră crăpăturile persienelor. Prietena lui voia să se scoale, dar el o mai ținu lîngă dînsul.

— Toți vecinii au deschis, zise ea. Ce au să creadă de mine?... Strada este plină de lume.

Deodată bătăi zdravene de pumni hîțînară ușa prăvăliei.

— Dumnezeule Mare! zise ea speriată, cine o fi bătînd.

Femeia de-abia îmbrăcată, alergă să deschidă, dar care nu-i fu mirarea? ...

Un sergent însoțit de patru arcași năvăliră înăuntru.

— D-l Lafev? întrebă sergentul uitîndu-se în toate părțile. Am împotriva lui un mandat de arestare, dat în puterea judecății de la 8 septembrie.

— Ei! d-le, dar bărbatu-meu nu v-a așteptat să veniți. S-a dus singur ieri dimineață.

— E prea lată.

Auzind vorba asta, Cartouche se îmbrăcase repede și se pregătea să fugă pe fereastră cînd din nenorocire, în graba lui, răsturnă un scaun.

La acest zgomot, sergentul ciuli urechile.

— Ce-mi tot îndrugi d-ta? ... zise el.

Și fără altă vorbă intră în odaie. Cartouche își punea haina.

— Ah! ah! zise sergentul.

— Ce vrei? întrebă banditul.

— D-le Lafev, răspunse sergentul, ai opt zile de închisoare, ce ți s-au dat prin hotărîrea de la 8 septembrie trecut: să fii bun să vii după mine.

Cartouche nu răspunse nimic. Se vedea că ieșea din patul conjugal. Dacă nu era el Lafev, sergentul ar fi putut să-i încheie proces-verbal de flagrant-delict de adulter și l-ar fi dus împreună cu complicea lui la comisariat ca să-și dea numele, prenumele și profesia.

O întrevedere cu comisarul nu-i prea venea la socoteală. Era mai bine pentru el să fie Lafev decît Cartouche.

Aruncă o privire de înţelegere femeii care, mai albă decît peretele, tremura aşteptînd să audă răspunsul lui.

— Bine, d-le, zise el, vă urmez.

Apoi, către d-na Lafev :

— Angelico, zise el, să-mi aduci la Chatelete rufele necesare pentru opt zile.

— Oh ! dragul meu ! strigă tînăra femeie aruncîndu-se de gîtul prizonierului, ce am să mă fac fără tine ?

— Lasă cuconiţă, zise sergentul, ţineţi inima. N-are mult de furcă şi la închisoare, dacă are gologani, n-o să-i fie tocmai rău pe cît credeţi.

—Oh ! bunii mei domni, zise cîrciumăriţa, să nu-i faceţi nici un rău, vă rog. Poftiţi, luaţi asta. Şi scoţînd punga, dă-te fiecărui arcaş cîte un ban alb.

Zărind o trăsură, Cartouche făcu semn să oprească.

— E de prisos, zise Cartouche, să-mi arăt ruşinea în toată mahalaua.

Într-adevăr mai ruşinos să cadă în capcană o vulpe decît o găină ; dar, afară de asta, el nu era tocmai lămurit asupra sfîrşitului acestei întîmplări. .Ceea ce era sigur era că la Chatelette trebuia să fie foarte cunoscut, de vreme ce semnalmentele-i erau pretutindeni. . .

El se gîndea cum să scape din mîna sergentului şi a escortei înainte de a sosi la Chatelete. Dar arme nu avea, căci le lăsase cînd se hotărîse să fie om de treabă. Apoi, sergentul era foarte voinic şi ar fi fost curată nebunie să se ia cu el la luptă.

— Haide ! îşi zise el, s-a isprăvit cu mine. O să joc în piaţă pentru un fleac. Temniţa, iată retragerea ce-mi era ursită . . . O să se împlinească profeţia blestematului ăluia de Strică-Toate.

Cu toate astea, Cartouche încornora primejdia în care se afla în acel moment.

Da, era cunoscut la Chatelete, însă de oameni care, în mare parte nu trebuiau să-l vadă. El nu mergea acolo criminal ; el se ducea de-a dreptul la temniţa afectată pentru condamnaţii de simple delicte. Întîmplarea nu putea să-i scoată în drum nici pe Gruthus nici pe Paustel. Era închis sub numele de Jean Baptist Lafev, negustor de vinuri.

I se dete o chilie şi i se ceru să scrie ce poftea să dejunze (cu banii lui bineînţeles). Cu toate astea o idee îngrijorătoare îl cuprinse :

Ce se întîmplase cu adevăratul Lafev ? El nu era la Chatelete, cum crezuse soţia lui, dar unde era ? În crailîcuri ? cu putinţă. Şi dacă era arestat ? Sau în sfîrşit, dacă, după ce şi-o scoate din capete, va veni să se predea ?

L-ar fi confruntat, pe el Cartouche, cu omul acela. Ar fi fost proces. Ca să se stabilească identitatea falsului Lafev, l-ar fi pus înaintea tuturor agenților poliției secrete și în acest caz rezultatul era sigur.

Această perspectivă îi tăie pofta de mîncare, și nădejdea care-l ținuse un moment, ca un balon spart îl lăsă să cadă lat.

Revenindu-și își reproșă:

Dacă mi-aș fi văzut înainte de meseria mea de hoț nu aș fi ajuns aici. Nu aș fi fost prins și aș fi rămas Cartouche. Cartouche nu se prindea !

La aceste gînduri își făcu atîta sînge rece încît chiar a doua zi începu să cugete cum să evadeze.

Împrejurarea era prea cumplită. Pașii unui temnicer, ziua ca și noaptea, o învîrtitură de cheie, o inspecție, cel mai mic lucru îl făcea să tresară, parcă ar fi fost glasul judecății de pe urmă.

— „S-a sfîrșit cu toate ! ... Iată-te Lafev !...“ își zicea el.

Dacă cel puțin ibovnica lui ar fi venit, precum îi făgăduise, să-i aducă rufe ... Dar nu, ea nici habar n-avea . Să fi uitat ?...

Altă enigmă care nu-l lăsa să doarmă.

Dar Balani nu încerca nimic pentru dînsul ? Nici o veste !...

Cu toate astea cei de la Chatelete nu încetaseră de a se ocupa de prea vestitul bandit. Prin denunțători plătiți din clica lui Custil, se aflase de jaful casei lui Samuil. Fuseseră chiar pe urma lui Cartouche; aflaseră că el cu nedespărțitul său locotenent fuseseră la doctorul Ratiboul; îl urmăriseră pînă în curte și cutare stradă în sfîrșit, trăgeau nădejde să-l înhațe. O supraveghere fusese organizată împrejurul palatului Fulda. După Paustel, era o lovitură de făcut acolo.

S-ar fi putut să prindă cel puțin pe Balani în plasă, dacă acesta n-ar fi cunoscut nenorocirea căpitanului său ; dar el o aflase în prima zi și luase măsurile de siguranță.

Arestarea lui Cartouche îi făcuse efectul unui trăznet și fugise din locul sinistrului cît putuse mai repede. Dacă iadul s-ar fi deschis înaintea lui, el s-ar fi refugiat.

Cartouche arestat !... Asta pentru Balani era sfîrșitul lumii. I se părea că deja se desprinsese după bolta cerului soarele, luna și stelele. Cartouche la Chatelete.... ! întîmplarea asta-i tăia picioarele și-i lega mîinile, nu mai era el, era cu totul demoralizat și, ghemuit într-un colț, nu se mai mișca, se făcea mort.

Nu îndrăzni nici să se ducă să-l vadă pe Ratiboul. Cu toate astea, nimic, din ceea ce îi era frică lui Cartouche, nu se întîmpla.

Nu murise Lafev dar iată ce se întîmpla.

În noaptea următoarea Lafev s-a întors acasă.

— Ei bine, zise soția. Dar de unde vii ?

— E cam mult de spus, zise Lafev, dar află deocamdată că nu vin de la Chatelete. Draga mea, plecînd de aici cu legăturica în mînă eram foarte mohorît, precum poţi să-ţi imaginezi. În opt zile, cîte nu se pot întîmpla omului!... Cînd deodată cineva îmi pune mîna pe spate. Mă întorc, era Doubasquier.

— Unde-ai plecat aşa? îmi zise el.

— Ah! iubite, zisei eu, n-am plecat la nuntă, merg să mă constitui prizonier pentru opt zile la Chatelete. Haide cu mine cîţiva paşi şi-ţi voi povesti.

— Nu, zise Doubasquier, nu pot; am întîlnire aici, la cîrciumarul ăsta, cu ferarul din strada Levandière, d-l Chamoiseau; dar vino tu cu noi şi, cît vom bea un pahărel, ai să-mi spui păsul tău.

La stăruinţele celor doi am rămas să dejunăm. După asta, doamne!... am mers să bem cîte o cafea... aşa e moda... a treia oară băui în viaţa mea cafea... nu e rea şi am să-ţi aduc şi ţie să guşti. În sfîrşit, fiindcă d-nii aceia n-au vrut să mă lase să plătesc, i-am poftit la prînz la Moulaine Rouge. Ducîndu-ne acolo, draga mea, am trecut pe lîngă Chatelete, dar se înserase, ş-apoi eram între prieteni. Odată intraţi la Moulaine Rouge nici n-am mai visat la temniţă. Am rîs...

— Da, întrerupse femeia, rîdeai pe cînd eu te văicăream şi-mi făceam sînge rău! Ah! să se mai întîmple asta încă odată! Şi seara unde aţi petrecut-o?

— Seara?... zise Lafev încurcat.

— Da seara ca şi noaptea? Aţi luat-o în crailîc ...

— Eu! strigă bărbatul.

— Tacă-ţi gura. Un om însurat care dintr-o zi într-alta poate să aibă şi copil!

— Eu!...

— Da, d-ta, d-le. Să mă laşi în lacrimi şi să alergi după ticăloşii, ca nişte stricaţi. Un desfrînat!... Ah! ce nenorocită sînt că am un asemenea bărbat! Dar ce naiba au fetele alea de stradă de strică astfel de bărbaţi?

Ce dracu fac ele? Cu toate astea, acum la două zeci şi trei de ani, eu sînt deja amărîtă.

— Dar, scumpa mea, sufletul meu.

— Taci! nu te apropia de mine că miroşi a mosc... Ah! cerule, după doi ani de căsnicie..., cine s-ar fi aşteptat la una ca asta!...

— Lasă, Angelico, lasă, că nu sînt vinovat. N-ai nici un pic de milă dacă mă ocărăşti astfel cînd ştii că mîine voi fi pe paiele temniţei.

— De prisos să te mai duci, zise deodată Angelica. Nu te mai duce la Chatelete ca să nu mă dai de potcă. Credeai că puteai să chefui-

ești, fără să te caute justiția. Ieri dimineață, un sergent cu doi arcași, vin la noi și întreabă de tine, spunînd că au un mandat de arestare pentru tine.

— Dar, d-le, le-am zis, bărbatul meu se află la Chatelete, nu v-a așteptat să-l duceți.

— Aida de ! zise sergentul.

În același timp el zări un tînăr care băuse un păhăruț, tînărul de teamă vrea să plece, agentul crede că vrea să fugă și-l luă drept Lafev. Bietul băiat se uită la mine speriat. Eu îl rugam din ochi să nu dezamăgească poliția.

— Lafev, strigă sergentul cu glas răgușit, ai de făcut opt zile de închisoare la care ai fost condamnat în ziua de 8 septembrie. Să mă urmezi.

Eu nu-l scăpam din ochi, el mă înțelese, bietul băiat, vru să mă ajute, se supuse.

— Oh ! oh ! zise bărbatul cu mirare.

— Te miră asta pe d-ta, zise Angelica, pe d-ta care niciodată în viață n-ai fost îndatoritor. Atunci bietul băiat îmi întinse brațele (ah ! îmi pare rău că nu-i știu numele) strigînd :

— Oh ! dragă nevastă, ce-am să mă fac fără tine !... Mă aruncai în brațele acelui tînăr cumsecade...

— Oh ! bine, însă... întrerupse Lafev.

— Însă ce? Trebuia asta ! zise femeia cu însuflețire. N-oi fi vrînd să vezi răutăți într-un lucru așa de simplu și de cinstit și să-ți dai aere de om gelos?... Nu face una ca asta, că nu-ți șade bine. Nu trebuia să-ți îndrept greșala? Ah ! în acel minut, inima îmi era cît un purice... Dacă aș fi putut să plîng, mult mai bine mi-ar fi făcut. Generosul necunoscut plecă, dus în locul tău și mă lăsă buimăcită. În ceasul ăsta el se mai află în temniță și tu, ingrat desfrînat, stai în pat la căldură... Dar nu, să se spună orice, nu e adevărat că viciul este totdeauna pedepsit și virtutea răsplătită !

— S-o crezi tu, Angelico, că n-aș mai avea de ce să mă tem dacă m-aș duce să mă înfățișez la Chatelete?

— Dimpotrivă, ducîndu-te acolo, d-ta vei avea de ce să te temi.

— De ce-mi zici d-ta? întrebă Lafev cu un glas ostenit.

— Pentru că încă nu te-am iertat.

— Eu te-am iertat totuși.

— Aș ! și de ce lucru?

— Că ai luat în brațe pe acel necunoscut.

— Ah ! ce spui?... Dar știi d-ta că vreau, cînd o veni să ne vadă peste opt zile, ca și d-ta să-l iei în brațe Lafev?

— Îți făgăduiesc, sufletele.

— Atunci bine, zise Angelica. Să ne împăcăm.

Cele opt zile de temniță trecură fără nici o întîmplare deosebită și, într-o bună dimineață, temnicerul deschise ușa lui Cartouche zicîndu-i :

— D-le Lafev sînteți liber. Binevoiți să treceți la grefă să semnați biletul de eliberare.

— Merg îndată, răspunse prizonierul.

Mergerea la grefă era încă o încercare grea. Din fericire, funcționarii, băieți tineri, erau pe cale de a-și încălzi prînzul împrejurul sobei : unul ouă, altul cîrnați. Vorbind, rîzînd, bucătărind, ei nu îl luară în seamă pe deținut. Acesta semnă și plecă în mare grabă.

Odată afară, el alergă la cea mai apropiată stație de trăsuri și se aruncă într-una.

— Strada Lavandière Sainte-Oportuna, zise Cartouche.

Și trăsura porni spre frumoasa Angelica.

Cartouche se gîndise ca și Balani la ceea ce putea să facă poliția, îi fu teamă să se arate la palatul Fulda și deocamdată nimic nu putea să-și închipuiască mai bun decît locuința cîrciumăriței sale.

Ori bărbatul ei se făcuse nevăzut pentru totdeauna și în asemenea caz nimic nu putea fi mai bun. Ori bărbatul se întorsese... Ei bine, ce rău ar fi vrut el unui om în locul căruia făcuse opt zile de temniță? Și apoi, dacă s-ar fi îndoit cumva despre purtările sale ar fi îndrăznit el să supere cu bănuielile lui pe un om care putea să-l denunțe că se sustrăsese de la îndeplinirea unei hotărîri judecătorești date împotriva lui !...

Cît privește pe Angelica, numai la amintirea ei, Dominique se răsfăța pe pernele trăsurii.

În momentul cînd se opri trăsura, Lafev era în ușa prăvăliei fudulindu-se într-o haină de culoarea cafelei cu lapte, pe care și-o cumpărase din ajun. El era sigur că și cele mai de treabă vecine tot îl priveau de la un colțișor al perdelei.

La vederea trăsurii el se minună. La ce mușteriu de seamă trebuia să se aștepte? se întreba el. Dar tocmai în acel moment sosi nevasta lui ca să-i dea răspunsul.

— Mîntuitorul tău ! zise ea. Iată-ți mîntuitorul !

Și ea se repezi spre trăsură din care străinul coborî numaidecît.

— Să n-ai nici o teamă, îi șopti ea, bărbatul meu crede că te-ai jertfit pentru el. Tu ne ești prieten.

— D-le, zise d-l Lafev noului său prieten, dați-mi voie să vă sărut.

— Cu plăcere d-le.

După ce trăsura plecă, soții Lafev îl opriră la dejun. La desert fură momente de înduioșare. Cartouche (care pentru astădată luase

numele de Lamare) nu vroia să primească toate laudele ce i se aduceau. El reducea sacrificiul lui la proporţiile faptei celei mai simple şi mai fireşti.

— Dacă m-aţi fi văzut căzînd în Sena, zicea el lui Lafev, fără să mă cunoaşteţi, aţi fi sărit în apă să mă scăpaţi. Asta se face în toate zilele. O săptămînă de închisoare pentru un negustor poate să fie păgubitoare; pentru mine era prea puţin lucru: puteam să-mi pierd vremea degeaba. Sînt băiat singur, singur pe lume, orfan... Lipsa mea nu vatămă pe nimeni, ca vă aducea servicii dvs şi d-nei.

— Oh! domnule! zise d-na încurcată.

— Sînteţi prea bun şi prea modest, strigă Lafev. Astă seară vreau să te înfăţişez prietenilor mei Doubasquier şi Chamoiseau.

— Nu, mulţumesc, o societate numeroasă m-ar stînjeni. Între dv şi d-na, mă simt fericit. Băiat singur pe lume, orfan, mi se pare că sînt în familie.

— De ce nu v-aţi însurat?

— Pentru că sînt urît.

— Sînt încredinţată, d-le, zise cîrciumăriţa, că aţi face fericită pe soţia dv.

— Doctorul mă îndemnase să mă însor, pentru nişte dureri de cap. pe care le aveam. L-am ascultat, am cerut mîna unei drăgălaşe domnişoare, dar un indiscret îi vorbi despre sfaturile doctorului meu, şi se stricară toate.

— Ah! zise Lafev, ascultă-mă, scumpul meu Lamare, asta e lesne de priceput. Dar acum ţi-au trecut durerile?

— Da, sînt vindecat, slavă Domnului! Dar ceea ce îmi place mai mult la femeie este societatea, conversaţia. O femeie frumoasă ar face din mine tot ce ar pofti. Ca să-i fiu pe plac, aş merge în patru labe, mi-aş da viaţa dacă ar trebui. Nu i-aş cere drept răsplată decît o castă mîngîiere, cîteva sărutări şi plăcerea de a vorbi cu ea.

— Ba, daţi-mi voie, Lamare, scumpul meu prieten, asta nu e lucru firesc la etatea d-tale. Eşti tînăr, ce naiba!... Ori atunci... se vede că nu eşti ca toţi oamenii...

— Chiar aşa, zise Lamare cu nevinovăţie.

Angelica îşi ascunse faţa în mîini ca să nu i se vadă pofta de rîs pe care o avea. Bărbatu-său privea prostit de mirare.

— Oh! domnul ca să ne facă să rîdem, zise Angelica, spune asemenea lucruri.

— Vorbesc foarte serios, zise Lamare. Dar înţelegeţi, d-nă, că asupra unor lucruri aşa de gingaşe nu pot să vă lămuresc.

— Ei bine, atunci rămîi flăcău, zise Lafev. Asta e o nenorocire. Şi totdeauna ai fost astfel?

— Totdeauna.

Lafev pe care vinul începuse să-l ameţească, cădea, la aceste ciudate destăinuiri, din mirare în mirare.

Cît despre Angelica, ea începuse să priceapă unde vrea el să ajungă şi găsea procedeul foarte hazliu. Ca şi cum ar fi ghicit gîndurile lui Dominique ea se folosea de farmecul conversaţiei ca să umple mereu paharele.

Se întîmplă ceea ce prevăzuse. Pe cînd Lamare urma cu lămuririle sale bărbăteşti, Lafev cădea de somn.

— Iată-tă-ne ! zise Dominique, sforăie cumsecade, răspund eu.

— Încă ! zise cîrciumăriţa, dacă cel puţin ar fi în pat.

— O să-l ducem, zise Dominique.

Lamare trase de la masă scaunul adormitului, îl luă în braţe, şi condus de Angelica, îl duse în patul lui.

COAJUTORUL

Astfel se cheamă ajutorul, înlocuitorul, numit ca să-l ajute pe un prelat la slujba lui şi hotărît să-i ia locul apoi.

Pe lîngă frumoasa Angelica, coajutorul lui Lafev, ajunse Cartouche. El puse un şorţ alb, frumos şi spălă paharele. Cînd nu prea era treabă în prăvălie, el stătea lîngă Angelica; în odaia ei, ca să cîrpească ciorapii. Seara, cînd Lafev moţăia sau se ducea la prietenii săi Doubasquier şi Chamoiseau, Dominique lucra cu tînăra femeie. Niciodată Lafev nu fusese aşa de liber nici aşa de fericit. El putea să lipsească oricît ar fi vrut. Nevastă-sa nu-l mai cicălea dacă se întorcea prea tîrziu, nu se mai plictisea. Dimpotrivă, conversaţia lui Dominique o încînta, era plină de lucruri hazlii şi noi pentru dînsa.

Cu Lafev, Lamare nu era mai puţin plăcut. El zicea că dînsul, la toate, îl găsea foarte priceput şi-i imita toate gesturile. Văzîndu-i pe amîndoi îmbrăcaţi la fel, mulţi îi luau drept fraţi. Niciodată, nici chiar în familia lui de la Bray-sur-Seine, nu trăise Cartouche mai bine. El descoperise în sfîrşit acea retragere mult dorită, şi fericirea lui ar fi fost deplină dacă ar fi putut să afle că şi Balani făcuse la fel.

Nu credea că poliţia avea să-l caute în adăpostul acela şi temerea care-l apasă de la o vreme încoace începea să se risipească, dar dragostea Angelicăi îl îmbrobodea. Nu se gîndea că ar trebui să mai iasă, să umble prin Paris.

Într-o zi se întrebă la ce era bogat şi dacă n-ar fi fost bine să se trezească din somnul lor comorile pe care le îngropase în pădurea Boloniei.

Angelica îşi pierduse un cercel şi el n-avea în pungă cu ce să i-l cumpere la loc. Se hotărî să alerge la ascunzişul său. Prudenţa

cerea să nu străbată Parisul la amiază, dar amanta lui era geloasă şi nu vroia ca el să doarmă afară din casă. Pe cine să asculte el, dintre amantă şi prudenţă? Pe amanta lui.

Îi spuse o minciună şi, într-o dimineaţă, închirie o barcă şi coborî Sena pe drumul pe care l-am mai văzut străbătîndu-l. El găsi coliba tot cum o lăsese. Rămăşiţele mesei erau tot acolo. Căută în groapa unde ascunsese aurul şi admiră cinstea fratelui său Francisc.

— Să fi fost bolnav sau să fi murit? zise el, că-l credeam în stare să abuzeze de secret şi să se întoarcă să ne *ciupească*.

Comoara era neatinsă. Săculeţii suferiseră de umezeală, dar nu fuseseră deschişi.

Pe deplin mulţumit, îşi umplu buzunarele, făgăduindu-şi să se întoarcă în altă zi să ridice toată comoara, ceea ce nu era deloc uşor.

Cîmpii Elizeeni erau plini de lume. El o lua pe malul gîrlei pe atunci puţin umblat. Dar la Tuilerri căută să se amestece cu mulţimea. Nimic nu atrăgea asupra sa privirile trecătorilor. Avea aerul unui negustoraş. Totuşi mult ar fi vrut să fi ajuns în strada Lavandière. Această stradă ieşea pe cheiul Luvrului. El o apucă pe splai şi trecu podul, dar acolo dădu peste cineva care-l privi chiorîş şi-l urmări din ochi ca şi cum ar fi căutat să dea un nume acelei fizionomii.

Trecătorul acela era un agent al Chateletului. Repeziciunea cu care trecu Cartouche îi întări bănuielile şi, fără să-i treacă prin minte că se întîlnise cu vestitul Cartouche, ci numai amintindu-şi că fizionomia aceasta se potrivea cu semnalmentele pe care le cunoaştea el se luă după omul cu haina cum e cafeaua cu lapte!

— Ei! ăla de acolo! strigă el mai întîi. Ei! omul cu haina de culoarea cafelei cu lapte!...

Dar acesta care se depărtase, îşi mărise pasul.

— Puneţi mîna pe el!... Puneţi mîna pe el!... strigă copoiul.

Dar parisienii nu prea îndrăgeau poliţia ca să-i sară în ajutor şi nimeni nu l-ar fi ajutat dacă n-ar fi avut norocul să dea peste doi arcaşi de la Chatelete.

— Pe cine vrei să prinzi, întrebară ei.

Ca să-i ambiţioneze, agentul le răspunse:

— Pe Cartouche.

Fugarul intră gîfîind în prăvălia lui Lafev, cînd oamenii poliţiei ajungeau la capătul străzii.

Copoiul îl văzuse dispărînd în cîrciumă.

— Bun, zise el bucuros, am pus mîna pe el.

— Oh! prietenilor, strigase Cartouche. Ascundeţi-mă, nişte derbedei mă urmăresc şi vor să mă aresteze.

— Vino, Lamare, răspunse Angelica. Cît voi trăi eu nu vor pune mîna pe tine.

Pe cînd ea dispărea cu dînsul în dosul prăvăliei, agenţii intrau în cîrciumă, scoţînd strigăte de bucurie la vederea lui Lafev.

— Ah ! ah ! zicea copoiul, ești al nostru în sfîrşit omule de bine ! Degeaba ai folosit atîtea șiretlicuri, trebuia să ajungi aici într-o zi.

— Ce vreţi cu mine?... Ce v-am făcut? Ce-nseamnă asta, striga Lafev.

Dar nu fu ascultat. Arcaşii înjură, înhăţă prada lor, o tîrăsc, o împing, o duc cu toate ţipetele ei. Vecinii ies din case şi se îngrămădesc.

— Ce e?... strigară unii? Ce aveţi cu omul ăsta?

— Omul ăsta, răspunde un arcaş, este un bandit. Îl cunoaştem noi, e Cartouche.

— Cartouche ! Sînt nebuni ! Dar e Lafev vecinul nostru. Garantăm noi.

— Burghezii ăștia, zise agentul, se plîng mereu de bandiţi şi nu vor să-i arestăm?... Haide, faceţi loc, se va lămuri la comisariat.

— Lăsaţi-i în pace, prietenilor, zise Lafev care se temea să nu fie ghiontit de agenţi. Nu am nici o teamă. N-am făcut nici un rău, Va trebui să-mi dea drumul numaidecît.

Arcașii îl apucară fiecare de cîte un braţ şi, urmaţi de agent, îl duseră la secţie.

Pe drum, zvonindu-se că aduceau pe Cartouche, o mulţime de lume se adunase împrejurul lor și împrejurul secţiei.

— Cine e omul ăsta? întrebă comisarul pe agent.

— D-le comisar, este un ticălos pe care l-am zărit la Tuilerii şi am vrut să-l cercetez, dar el a luat-o la fugă; ajutat de aceşti arcaşi, l-am urmărit şi am izbutit să-l arestăm într-o cîrciumă din strada Lavandière. Am crezut că e Cartouche.

Comisarul scoase din birou un portret al banditului şi, uitîndu-se pe rînd la portret şi la necunoscut, dădu din umeri.

N-are nici o asemănare. Cartouche are o cicatrice sub ochiul stîng: unde-i cicatricea? El are nasul turtit, gura lată, iar d-l ăsta are nasul ascuţit ... Nu pricep astfel de confuzii.

Apoi, către Lafev care-l ascultase cu luare aminte:

— Cine eşti, d-ta, d-le?

— D-le comisar sînt un negustor de vinuri care locuiesc în strada Lavandière. N-am ieşit din prăvălie de azi dimineaţă şi, cînd oamenii ăştia s-au năpustit asupra mea, vorbeam liniştit cu nevastă-mea.

— Susţin, zise agentul, și arcaşii sînt martori, că l-am urmărit de pe cheiul Luvrului pînă în strada Lavandière.

— Nu ții bine minte semnalmentele, zise comisarul. Dați-i drumul acestui om.

Lafev scăpă cu o mică spaimă iar agenții, de frica mulțimii, nu îndrăzniră să iasă din birou.

Ajungînd acasă, Lefev zise nevestei sale pe scurt:

— Unde e Lamare?

— A plecat. Am făcut tot ce am putut ca să-l opresc, dar frica i-a fost mare. A schimbat repede hainele de pe el, mi-a zis adio și s-a dus.

— Cu atît mai bine! zise Lafev, ușurat de o mare greutate.

— Cum adică cu atît mai bine! strigă Angelica indignată.

— Dacă ai ști cine era omul ăla!...

— Ce vrei să zici?

— Comisarul mi-a arătat portretul adevărat al lui Cartouche. Era omul nostru.

Și el îi dădu semnalmentele cu însemnarea deosebită a cicatricei de sub ochiul stîng.

— Cît p-aci era să-l denunț, adăugă Lafev. Dar ducă-se la naiba!

Angelica nu vroia însă să se învoiască că acel Lamare așa de blînd și de drăgălaș ar fi putut să fie un scelerat. Un Cartouche.

— Sînt asemănări năzdrăvane — repetă ea. Și dacă ar fi fost un tîlhar, ar fi început prin a ne fura. Nu mi-a furat nimic mie, dar ție?

— Nici mie, răspunse Lafev. Mi se pare că se ascunde. Oricum nu scoatem o vorbă de bănuielile astea și, mai înainte de a ne hotîrî intr-un fel, să așteptăm.

— Ce să așteptăm? întrebă Angelica.

— Să-l prindă și să-l spînzure, îl vom vedea atunci bine.

DOCTORUL HOȚILOR

Balani știa destul de bine că era amenințat de aceeași primejdie ca și Cartouche și că, în lipsă de acesta din urmă, cei de la Chatelete ar fi fost foarte fericiți să pună gheara pe el. El nu se gîndi deci decît să-și găsească un adăpost.

Bătu la ușa unui oarecare Hulen, chirurg care, de mulți ani, era în slujba hoților și mai ales în a Cartușienilor. Stînd într-o casă cu mai multe familii la Hale, care n-avea portar și care înfățișa multe înlesniri oamenilor răi, Hulen, care trecea drept dentist, primea noaptea vizita oamenilor celor mai primejdioși, fără ca vecinii lui să fi avut habar de asta. El le bandaja rănile, îi adăpostea pînă a doua noapte, necerînd niciodată plată, mulțumindu-se cu ce i se dădea, și fiind destul de bine răsplătit. Era priceput, discret și nu se amesteca

niciodată în treburile muşteriilor săi cărora nu le ştia nici numele, nici meseria. Numai cu şefii, cu fruntaşii Curtilului ieşea dînsul din rezerva lui obişnuită.

De la o vreme doctorul Hulen avea mare teamă de poliţie şi urmărea cu grijă aventurile lui Cartouche, la al cărui sfîrşit fatal se aştepta din zi în zi, văzînd înverşunarea cu care-l urmărea poliţia.

Văzînd numai pe Balani, el se temu că treaba se şi întîmplase.

— Şi căpitanul? îl întrebă el de la început.

— Nu l-am mai văzut de două zile, zise Balani. Vin să-ţi cer găzduire.

— Fii bine venit, răspunse Hulen, cui nu i-ar fi părut rău să-l dea dracului.

— Eşti singur acuma?

— Singurel. Am nevoie să răsuflu şi să-mi fac planul. Ce mic e Parisul!... L-am străbătut în toate sensurile şi nu ştiu unde să mă adăpostesc... Adevărul curat...

— Şi *Pistolul*?

— Primejdios. Trei Peşti şi mai rău, precum şi *Carul de aur* de vis-a-vis de Templu sau *Mica Polonie*. Afară de asta sînt scîrbit de toate vizuinile astea prea murdare şi prea cunoscute de poliţie. În ceasul cînd Chateletul şi-a asmuţit copoimea asupra noastră eu şi Cartouche ne gîndeam să ne lăsăm de meserie şi să trăim liniştiţi, ca nişte burghezi cumsecade din economiile noastre. Planul nu l-am părăsit şi, dacă vom putea, vom cumpăra sau vom închiria o casă în vreo mahala liniştită şi vom trăi practicînd toate virtuţile. Tu ai putea să ne ajuţi la asta, Hulen. Sînt bogat şi-ţi făgăduiesc un frumos premiu.

— Bucuros, răspunse doctorul hoţilor.

Apoi, schimbînd vorba:

— De curînd aţi jefuit un evreu?

— Da.

— Se pare că evreimea e în mare fierbere. Printre voi se afla şi un evreu, care a răpit pe fiica unuia dintre coreligionarii lor. Scandal năprasnic în ceata lui Israel. Se aşteaptă din zi în zi să vadă pe tînărul acela spînzurat, dacă nu şi mai rău.

Ieri l-au prins şi evreicuţa e reţinută ca complice la hoţie.

— Sărmana! Dacă ai şti cît e de frumuşică!... Cel mai puţin rău ce i se poate întîmpla este să fie biciuită şi înfierată. Să te duci s-o vezi, Hulen, nu-ţi va părea rău. Îndrăgostitul ei se numea Rubin şi era negustor de vechituri în Tîrgul Nou. Ca să-l îndatorăm şi să-i dăm prilej de a-şi răpi drăguţa, l-am luat cu noi. A dracului îndatorire i-am mai făcut, fie!...

Doctorul îi dădu lui Balani o odăiță a cărei fereastră îngustă dădea într-o curte întunecoasă. Noaptea, locotenentul lui Cartouche nu luă seamă în această odăiță decît sărăcia mobilierului și goliciunea pereților : dar ziua o găsi mai rea decît o temniță. El nu se plînse, ceea ce n-ar fi fost tocmai nimerit dar se gîndi la o schimbare de pedeapsă.

Îi era greu să lîncezească acolo, cînd avea puse de-o parte mai multe sute de mii de franci ! Îi păru rău de coliba din pădurea Boloniei și îl zori pe prietenul Hulen să îi găsească o casă.

— Pe al cui nume? întrebă doctorul hoților.

— Pe al tău, dacă vrei.

— Comisarul mahalalei o să vrea să se intereseze de numele și calitățile noului chiriaș. Nu i se spune degeaba *curiosul*.

— Ticăloșie ! exclamă Balani. Cu toate astea nu pot să-mi mănînc banii în găuricea asta de la tine, să mă usuc de-an picioarele lîngă comoara mea care e îngropată în pădurea Boloniei !... Hîrtii ! hîrtii ! Drace, dacă trebuie numaidecît, voi pleca să le găsesc. Am să mă stabilesc la vreun han mare și am să *gîtuiesc* vreun călător.

— Bagă de seamă, zise Hulen. Poliția hanurilor e cea mai bună dintre toate. Și apoi la ce ți-ar folosi? Tu nu poți să iei numele victimei, va fi cunoscut și plin de sînge.

— Așa e. Ei bine, voi merge pe drumul de la Poissi sau de la Saint Denis și voi răci pe vreun cirezar de boi sau de cai sosit din provincie.

— Foarte greu ! zise Hulen ca om cunoscător.

— Dar la nevoie...

— Ar trebui, urmă doctorul, ca omul să vină de departe și să dispară și cadavrul și calul lui... Apoi un cirezar nu umblă singur. El e însoțit. Ți-ar trebui un ajutor. Sfătuiește-te cu Belissier în privința asta, el poate să te lămurească.

— Belissier? zise Balani, nu cunosc pe nimeni cu așa nume.

— Cum ! Nu cunoști pe un gîtuitor tot așa de însemnat, ca să nu zic tot atît de vestit?

— Îți spun sincer că nu.

— Îți voi face cunoștință cu el. I-am luat sînge de mai multe ori și sîntem prieteni buni.

— Dar ce fel de om este? Ce face el? întrebă locotenentul lui Cartouche.

— Viața lui, zise Hulen, este un roman întreg. Tînăr, a slujit pe Ludovic Gravatul de la Avignon, foarte cunoscut pe drumurile mari. Apoi s-a făcut soldat. A fost jandarm la Paris și în legătură

cu tîlharii cei mai mari din provincie. Pe mulţi i-a scăpat. Într-o zi, a fost arestat un oarecare Curtod. Belissier interveni :

— Răspund eu, zise el.

Şi Curtod fu eliberat.

Ca jandarm el ticluia din cînd în cînd hoţii mănoase, aşa că se pomenise cu două zeci de mii de franci în buzunar.

Fu văzut atunci în înalta societate din Toulouse şi Lyon. Era foarte stimat. Era în toate zilele în casa intendentului Ruletier. Juca cu d-na intendentă şi cu cele mai mari doamne din Lyon. Avea ca amantă o tînără şi prea frumoasă fată, care-i mînca mulţi bani, dar care, văzînd că d-na intendentă vrea să i-l ia din mînă, fata fu geloasă şi denunţă pe amantul său, care fugi îndată din Lyon.

„Iacă Belissier, ce zici tu, locotenente al lui Cartouche?"

— Dacă n-aş fi Balani, cu adevărat că aş vrea să fiu Belissier. Fă-mi cunoştinţă cu acest mare om.

OMUL RUINELOR

După cîteva zile, Hulen prezentă pe cei doi muşterii ai săi unul altuia. Balani şi Belissier fură încîntaţi. Erau vrednici ca să se înţeleagă.

— Dacă vrei tu, zise el lui Balani, vom merge să dormim la *Îndrăgostiţii din Mantroil*, lîngă Vincennes şi mîine, proaspeţi şi cu chef, vom lua-o spre Naugent. Partea locului n-a fost de mult călcată şi sînt treburi bunicele de făcut pe acolo.

— Bucuros, zise Balani, nu-mi pare rău să ies din găuricea mea, dar nu uita învoielile noastre : ceea ce vom căuta, mai întîi de toate, nu va fi aurul ci hîrtii ! Nu ţin deloc la aur îţi las-ţie şi partea mea.

A treia zi ei erau la cîmp şi se aflau între Fontene-sur-Boi şi Naugent. Era vreme rea şi frig, călătorii erau rari. Acei ce se iveau nu meritau să fie opriţi. Balani începuse să dea de greu. El se desobişnuise de mersul lung peste cîmpii.

— În sfîrşit unde mergem? zise el deodată. Tu, ştii cel puţin? Cunoşti locul?

— Am mai fost odată pe aici, asta e destul.

— N-aş vrea să petrec noaptea afară, îţi mărturisesc.

— Atunci nu trebuia să vii, zise Belissier cu necaz.

— Dar cine-i nenorocitul care o fi pe drum pe aşa vreme şi la aşa oră?

— Pe o astfel de vreme, pe drumul Vîljuifului, am îngheţat un negustor care avea zece mii de franci în aur şi în bilete în punga lui. Nu călătoresc oamenii de plăcere. Dar iată, parcă văd ceva.

— Vezi tu umbra aia mare la dreapta? Eu cred că este o locuință. Haide într-acolo, o să cerem adăpost.

Îndată descoperiră o ruină, un mic castel dărîmat de ghiulele și ars în parte din vremea războiului civil al Frondei și din care nu mai rămăsese neatins decît turnul principal.

— E o vizuină de lupi, zise Balani.

— Ce-ți pasă cine o fi? De vreme ce nu cauți decît un adăpost. Ascunde-te după mine și lasă-mă să fac cum știu eu, zise Belissier.

Bătu la poartă și îndată, de la fereastră, se auzi un glas de femeie:

— Cine-i acolo?

— Un nenorocit drumeț rătăcit pe cîmp și care vă cere un adăpost pentru noaptea asta.

— Nu pot deschide unui necunoscut. Stăpînul doarme.

— Deschide, te rog, că intru cu sila.

Și fereastra se închise.

— Ah! așa e vorba? zise Belissier, așteaptă puțin, Balani, să vezi cum se deschide o poartă.

Și vorbind astfel, scoase cuțitul și începu să taie crengi ca să facă lemne pentru foc.

— Haide la lucru, fă ca mine, zise el tovarășului său. După cinci minute vor fi lemne destule și poarta va fi arsă.

În curînd o grămadă de uscături erau așezate lîngă poarta turnului și flăcări prelungi se înălțau luminînd ruinele cu o lumină sinistră.

— Ce tîlhari sînteți, Dumnezeule! strigă biata femeie zăpăcită de spaimă.

— Sîntem oameni cumsecade, d-nă, zise Belissier. Pe cinste, nu vrem să vă facem nici un rău. Deschideți-ne.

Femeia care era singură, capitulă și coborî să deschidă poarta dar nu putu să tragă zăvoarele și drugii de fier.

Ea strigă că zăvoarele frigeau, că drugii erau înroșiți.

Dar focul își făcu treaba și îndată, dînd jăraticul la o parte, Belissier cu lovituri de picior sparse poarta.

— Cetățuia e luată, zise el, să intrăm.

Trecură printr-o bucătărie care ocupa mai tot catul de jos și urcară la catul al doilea, unde-i aștepta o priveliște neprevăzută și foarte stranie pentru ei.

Într-o odaie goală și fără foc în sobă, fără perdele la ferestre, ei văzură, întins pe patul lui, cu mîinile încrucișate pe piept și cu o cruce de lemn între degete, corpul unui om care murise.

Pentru veghere a lui ținea femeia lumina aprinsă.

— Este tatăl dv.

— Nu. Eram sluga lui.

— Şi el? nu era gentilom şi proprietarul acestor ruine?
— Este gentilom, dar nu era de aici, iată tot ce ştiu despre dînsul.
— Şi locuia mereu aici?
— Dacă poftiţi să vorbiţi, d-le, treceţi în odaia de alături, căci nu e cuviincios, înaintea lui, să-mi puneţi asemenea întrebări.
— Aveţi dreptate. Să trecem în odaia cealaltă.
Servitoarea le întinse două scaune pentru cei doi străini şi ea se aşeză la capătul patului.
— Acum, d-lor, zise ea, ce doriţi să ştiţi despre cel care a murit?
— Împrejurarea extraordinară în care îl găsim pe un om de lume bună ne aţîţă negreşit curiozitatea, zise Belissier. Tot ce aţi putea şti despre dînsul n-ar putea să nu ne intereseze.
— Stăpînu-meu, răspunse servitoarea, era dintr-o familie mare flamandă şi se numea de Leuven. Era surghiunit din ţara lui, şi i se confiscaseră averile. Pentru ce? Nu ştiu. El nu era vorbăreţ şi afară de asta nu şi-ar fi spus necazurile servitoarei sale. După ce a stat la Paris mai multe luni sperînd să-şi găsească mijloace de trai, văzînd că nu găseşte, a vrut să-şi ascundă sărăcia şi cumpără ruina asta părăsită. Cînd l-am cunoscut sărăcia lui era lucie. Umblînd pe cîmp, el mă întrebă:
— Negreşit, tu eşti foarte săracă.
— Trăiesc cu ce găsesc, i-am răspuns.
— Dacă vrei să fii servitoarea mea, zise el, nu vei avea simbrie, dar voi împărţi cu tine acoperişul şi pîinea mea. Eu sînt nobil şi nu pot să te tratez ca pe o egală, dar totuşi vei trăi cu mine şi nu vei face nimic. Ceea ce doresc mai mult este o companie. Singurătatea mă ucide.
L-am refuzat la început, dar asta îl mîhni. Mila mă cuprinse şi inima merse după el la turn. Mi-a cumpărat patul ăsta, cîteva rufe şi o fustă. Făceam mături, împleteam coşuri pentru a le vinde la Naugent, îmi vedeam de micul meu negoţ. Vara lucram la seceriş şi băteam cîmpii cu el.
Durerea înăbuşi glasul tinerei care se opri un minut să-şi ţină plînsul care o îneca.
— Îl iubeaţi mult pe stăpînul vostru? zise Balani cu blîndeţe.
— Oh! da, zise ea.
Şi lacrimile izbucniră din nou. După ce se potoli această vijelie de durere, Belissier o întrebă:
— În sfîrşit, cum a murit d-l de Leuven?
— Nu mai avea nimic. Era prea ruşinat de sărăcia lui şi prea sălbatic. El nu ieşea niciodată ziua. În sat nu-l cunoşteau decît sub numele de *omul ruinelor*. Cu toate astea, fiindcă se ştia că era nobil,

seniorii dimprejur, cînd le duceam coşurile mele, mi le plăteau de zece ori mai mult decît făceau şi adăugau adesea şi cîte un dar ; nu-i dădeam socoteala, el ghicea însă şi închidea ochii.

Dar veniturile astea nu ajungeau şi de multe ori am fi postit, dacă n-ar fi fost vînatul. El ucidea cînd o capră, cînd un mistreţ, şi împrejurul castelului prindea iepuri cu laţul. Aveam o capră, lupii mi-o mîncară şi în zadar ceru d-l Leuven voie să ucidă lupii care umblau împrejurul ruinelor. Ieri seară, pe cînd el trăgea asupra unei ciute, un gardian îl zări şi trase cu puşca în el. Glonţul îi trecu prin pîntece. Cu toată durerea cumplită, nenerocitul tot avu putere să se tîrască pînă aici, unde cu mare greutate îl urcai în odaia sa şi-l aşezai în pat. Vroiam să mă duc după un doctor.

— De prisos Stephanie, îmi zise el, mă pricep la răni. Sînt atins de moarte. Simt că după cîteva ceasuri nu voi mai trăi. Biată copilă ! nimic nu-ţi las. Vinde armele mele, ele preţuiesc ceva. Mînerul spadei este de argint dăltuit şi o lucrare frumoasă. Apoi să arzi hîrtiile care sînt în caseta mea, ca să nu mai rămînă nimic după mine.

A suferit toată noaptea şi azi dimineaţă şi-a dat sufletul. N-am pierdut numai un stăpîn, ci un prieten.

— Povestea acestui nenorocit e foarte dureroasă, zise Belissier cu gravitate, ne pare rău că am intrat cu forţa aici. Noi nu sîntem ceea ce am putea să părem după fapta noastră !...dar iertaţi-ne ! ...Eram la drum de patru ceasuri, zăpada ne orbea şi ni s-a părut neomenos lucru să ni se refuze ospitalitatea pe asemenea vreme. Mi s-a spus adesea că mi-e capul stricat, dar nimeni nu mi-a tăgăduit bunătatea inimii. Sînt mişcat eu şi prietenul meu de situaţia dv... Noroc că noi sîntem săraci. O să vă plătim mai întîi stricăciunile pe care le-am făcut. Apoi, dacă vă învoiţi, vom cumpăra spada, puşca, pistoalele şi caseta mortului.

— Vă mulţumesc, d-le, zise Stephanie.

— Iată, adăugă Belissier, scoţînd din buzunar un fileu de mătase prin care se observau mulţi ludovici, iată punga este plină.

— Şi a mea tot aşa, zise Balani, desfăcîndu-şi cingătoarea pe care o aruncă pe masă şi care produse un sunet metalic. Cumpăr casetă şi spada mai zise el.

— Eu pistoalele şi puşca. Spuneţi-mi preţul, n-o să stăm la tocmeală. Poftim mai întîi doi ludovici pentru poarta arsă şi un alt treilea pentru găzduirea noastră.

— E prea mult, d-le, strigă Stephanie uimită.

— Să vedem acum puşca şi pistoalele, mai zise Belissier.

— Să vi le arăt, d-lor, am încredere în dv., căci eu nu cunosc preţul lor.

Ea se duse în odaia mortului și se întoarse cu armele pe care le puse pe masă. Armele erau de la un armurier flamand foarte vestit. Paturile pistoalelor și al puștii erau încrustate în fildeș și cu sidef. Belissier le prețui o sută de franci și nu fu nedrept. Balani oferi tot atîta pe spadă.

Biata țărăncuță se crezu bogată. Niciodată în viața ei nu avusese atîta aur, niciodată nu visase să aibă cîndva atîta.

— Cît despre casetă, zise ea, e o lădiță mică în care nu e nimic.

— Ai și ars hîrtiile? întrebă Balani cu nerăbdare...

— Nu, d-le, dar am s-o fac. Mortul mi-a recomandat asta.

— Fiindcă își închipuia că nu puteau fi vîndute.

— Și că nu vrea să rămînă nimic din el, adăugă țăranca. Trebuie îndeplinite dorințele de pe urmă ale morților.

— Ții să le arzi?

— Da, d-le.

— Ei bine, să-mi dai voie mai înainte să le citesc.

— D-le, nu știu dacă trebuie să fac asta...

— La ce mi-ai refuza n e[illegible] i [illegible] de mic?

Balani vîrî mîna în lădiță. Scoase cîteva scrisori, apoi pergamente învestite cu mari peceți de ceară și cu semne heraldice zugrăvite cu culori vii. Pe unele recunoscu armele Austriei, pe altele armele conților de Leuven, dar atît fu tot ce pricepu, de vreme ce acele hîrtii erau scrise în limba germană.

Se repezi la scrisori. Cîteva erau în limba germană sau flamandă, dar altele — scrisori de femeie — erau scrise în franceză.

El le citea pe acestea pe cînd Belissier se minuna sau se prefăcea că se minuna înaintea podoabelor pergamentelor, ca înaintea unor capodopere de pictură.

— Ar fi păcat să se nimicească astea, zise el. Nu știu ce e scris în nemțește, dar desenele sînt încîntătoare. Unele înfățișează armele casei mortului; dar n-avea nici o grijă, că nu vom destăinui numele lui, și apoi cine cunoaște în Franța armele conților de Leuven din Flandra? ... Iar d-ta, d-șoară, după ce-l vei vedea îngropat mîine, respecți dorința de pe urmă a stăpînului și prietenului d-tale, nu-i spune numele. Îl chema Frederic de Leuven, spune că d-ta nu-l cunoșteai decît sub numele de Frederic.

— Voința lui de pe urmă va fi respectată, zise Stephanie fără să se gîndească poate că o călca vînzînd hîrtiile din casetă acelor necunoscuți, dar vederea atîtor bani de aur o îmbătase.

Doi ludovici luă pe casetă sau mai bine pe hîrtii, căci Balani lăsă caseta și luă numai hîrtiile.

Tîrgul sfîrșit, cei doi călători se odihniră cîteva ceasuri, apoi înainte de ziuă ziseră adio Stephaniei și plecară.

— Putem să ne întoarcem la Paris, zise Balani, am ce-mi trebuie.

— Cum așa?

— O să-ți spun pe drum, sau după dejun la Paris. Am scrisori care mă vor pune bine pe lîngă o cucoană mare care, după cîteva cuvinte pe care i le voi spune, nu îmi va refuza nimic.

— Cum o cheamă? întrebă Belissier.

— D-na de Ferjaull. Stă în strada Bacului, 128.

DOAMNA DE FERJAULL

De multă vreme și pentru bune cuvinte d-na de Sévigné nu se mai supăra pe gîrlicea din strada Bacului, cînd d-na de Ferjaull cumpără palatul în care locuise vestita marchiză.

Această cucoană — care avea tot ce trebuie să placă: tînără, frumoasă, bogată și văduvă — își aranjase casa pe picior mare și ceva vreme fusese la modă, chiar în lumea greoaie a „nobilei mahalale". De la simplii cavaleri pînă la trufașii duci, toată aristocrația sangermeniană, deși era străină, îi tocise covoarele și contribuise la gloria ei. Pretendenții se îmbulziseră la început, apoi deodată singurătatea se întinsese, valeții auriți închiseseră marile saloane și micile odăi în care era așezată cucoana ajungeau pentru primirea bunilor bătrîni, care mai toți țineau la sfînta noastră, Biserică.

Femeia de lume nu se convertise, dar lumea retrăgîndu-se din preajma ei fără cuvinte clare, ea nu se coborîse să o atragă prin nimic înapoi; · ·Religioșii atunci socotiră locul potrivit. După marile serbări urmaseră micile sindrofii, pretendenții, învîrtindu-se în călcîie, pieriseră ca strigoiașii la ivirea zorilor, lăsînd după ei miros de pudră.

D-na de Ferjaull ducea un trai foarte retras și micșorase numărul slugilor sale la strictul necesar.

Într-o zi posomorîtă de decembrie, stînd lîngă fereastră, ea se îndeletnicea cu brodarea unei fețe de altar cînd un servitor îi aduse cartea de vizită a unei persoane care cerea onoarea cîtorva minute de convorbire pentru probleme serioase.

Ea aruncă ochii pe carte și nu-și putu stăpîni o vie surprindere.

Sub o coroană de conte, cartea purta numele de: FREDERIC DE LEUVEN.

La vederea asta, o tulburare nespusă o cuprinse.

— Poftește să intre, răspunse ea.

Și îndată un om, pe care e de prisos să vi-l mai numim, intră ploconindu-se adînc înaintea d-nei de Ferjaull.

Servitorul îi oferi un scaun și se retrase, dar d-abia d-na de Ferjaull se uită la dînsul cu luare aminte și strigă:

— Ce înseamnă asta! · · · Nu ești d-ta d-l de Leuven.

— D-l Frederic de Leuven a murit acum două zile, d-nă.

— A murit ! · · · Şi cartea asta ?

— Am făcut-o, pentru a fi primit de dv. fără greutăţi şi fără întîrziere.

— Procedeul e ciudat. Cine eşti d-ta, d-le ?

— Este necuviincios, o ştiu şi vă rog, d-nă să binevoiţi să mă iertaţi pentru scopul pe care mi l-am propus. Sînt un prieten al d-lui Leuven şi moştenitorul său.

— Credeam că bunurile d-lui Leuven fuseseră confiscate.

— Adevărat, d-nă, el nu mi-a lăsat decît spada şi hîrtiile lui.

— Ah ! zise d-na de Ferjaull. În sfîrşit, cu cine am onoarea de a vorbi ?

— Cu Pierre Balani, astăzi conte de Leuven.

Am titlurile. Atîta îmi ajunge. Ceea ce vă spun poate să vă pară sminteală, dar nu sînt atît de nebun precum aş părea şi dv. mă veţi înţelege. Pentru cuvinte grele, sînt nevoit să-mi schimb numele, prenumele şi calităţile şi să mă ascund sub altele mincinoase : am ales pe acelea ale răposatului nostru prieten Frederic de Leuven. Contele a murit şi a fost înmormîntat fără nume cunoscut. Pot nu numai să-l moştenesc dar să şi trec în locul lui şi pun temei pe dv, d-nă, că veţi mărturisi la nevoie că, cu adevărat eu sînt vechiul vostru prieten Frederic de Leuven.

— Dacă pofteşti, d-le, să iei un nume şi un titlu străin, nu e treaba mea şi nu găsesc cuvinte să calific, precum merită, o asemenea faptă. Dar nu vă cunosc şi nu vă pot cunoaşte sub orice nume vă veţi înfăţişa. Să nu vă temeţi că am să vă denunţ. Asta a fost tot ceea ce aveţi să-mi cereţi, d-le ? Sînteţi mulţumit şi puteţi să vă retrageţi.

— Daţi-mi voie, d-nă, zise Balani cu însufleţire.

— Ce mai e ? · · · întrebă d-na de Ferjaull cu necaz.

— Am avut onoarea să vă spun că mă sprijin pe dv. că veţi confirma la nevoie legitimitatea numelor şi calităţilor mele.

— Pretenţiile dv, d-le, nu pot fi îngăduite, fiţi bun de vă retrageţi şi lăsaţi-mă în pace.

Roşie de mînie, d-na de Ferjaull se ridică să cheme un servitor ca să-l dea afară pe acel nebun supărător.

— Nu sunaţi, d-nă. Încă un cuvînt, vă rog. Aceste pretenţii care vi se par absurde se sprijină pe cea mai crudă necesitate. Dacă vreau să schimb numele şi să mă travestesc, am pentru aceasta motive foarte serioase. Ascultaţi-mă : am săvîrşit o crimă... un omor.

— Ce vorbeşti ! strigă d-na de Ferjaull cu groază.

— Frederic de Leuven de asemenea a fost acuzat de omor, cu toate astea el era nevinovat şi, în exilul său, el ispăşea crima altcuiva. Nu uitaţi, vă rog !

D-na de Ferjaull, înspăimîntată de ceea ce auzea, căzu neputincioasă pe scaunul ei.

— Știi de la început pînă la sfîrșit ce s-a petrecut la Bruxelles, în strada Muntelui, colț cu strada Carul-lung?

— În această tragedie, d-nă, trebuie să v-o spun, n-ați avut un rol frumos. Dv. îl iubeați pe Frederic, cel puțin așa credea el.

— D-le! Îndurare! · · · Dorești să-mi istorisești acea grozavă nenorocire? Dacă am făcut greșala de a-l iubi, sînt destul de pedepsită.

— El vă iubea. Dv. ați scăpat de pedeapsa care a căzut asupra lui cu toată greutatea. Dovadă că el a murit și dv. trăiți...

— Dar, d-le! se rugă d-na plîngînd.

— Să tac? zise Balani. Nu, d-nă, țin să vă povestesc trecutul ca să vă arăt că știu toate.

— Nu știți decît ceea ce v-a spus el. Puteți da crezămînt vorbelor fără rost ale unui suflet chinuit!

— Ceca ce știu nu știu decît de la dv., d-nă.

— De la mine?!...

— Da, d-nă, din scrisorile dv. moștenite de la contele Frederic, și pe care le-am pus la loc sigur.

La această destăinuire, d-na de Ferjaull tăcu zdrobită și Balani îi reaminti tot trecutul.

Fiindcă el nu fu destul de explicit vom rezuma în locul său povestea care urmează.

AMORURILE D-NEI DE FERJAULL

D-l de Ferjaull, mare ofițer al guvernatorului din Brabant, era prieten cu d-l de Leuven, colonelul unui regiment de husari și aliat cu cele mai mari familii din Țările de Jos. Calitățile sale personale, eleganța lui, îl făceau plăcut. Se vorbea despre frumusețea cailor săi, bogăția trăsurilor sale, luxul cu care înconjura pe o italiancă care îi era amantă. Tînăr și liber, el putea cere mîna celei mai bogate moștenitoare. Cel mai strălucit viitor părea deschis înaintea lui. Totuși, el nu se arăta grăbit la însurătoare, și lumea atribuia nepăsarea lui, gustului său de a petrece și iubirii pe care o purta ibovnicii lui. Unii pretindeau chiar că el se temea de gelozia și de firea răzbunătoare a acelei femei care-l amenințase să-l ucidă în ziua cînd ar fi părăsit-o. Într-adevăr, ea îi făcea toate poftele, dar îl supraveghea în secret și se temea ca el să nu-i fie luat de altă femeie.

Dar adevărata cauză pentru care el nu se însura era necunoscută. Iubea cu o patimă arzătoare, oarbă, pe femeia prietenului său d-l de Ferjaull. Oarecare răceală despărțea pe cei doi soți: d-l de

Ferjaull era adesea ţinut la palatul ducal de datoriile slujbei sale, şi nevasta lui, uşuratică şi cochetă, se folosea de lipsa asta pentru plăcerile ei. Relaţiile ei cu Frederic de Leuven ţineau de mai multe luni, fără ca ceva să fi desvăluit taina. Contele pătrundea noaptea în palatul lui Ferjaull, printr-o portiţă care dădea în strada Carul-lung.

Pentru a fi sigură de discreţia slugilor sale, d-na de Ferjaull comandase acea portiţă, a cărei cheie o oferise domnului de Leuven.

Prin ea el intra într-o tindă întunecoasă care printr-o scară era legată de-a dreptul cu apartamentul amantei sale.

Strada n-avea felinare şi era mărginită de grajduri, de şoproane şi cîteva magazii de fînețe. Contele nu întîlnise niciodată vreun om în calea sa.

Dar italianca îl urmărea şi ea fu înştiinţată de vizitele lui nocturne la palatul de Ferjaull.

Furioasă, ea dete de veste bărbatului.

Acesta, la început, nu vru să creadă. Îl iubea pe d-l de Leuven şi-l socotea prieten sincer şi se mulţumi să-l ţină sub observaţie pînă ce în sfîrşit bănuiala îl muşcă de inimă şi împărtăşi gelozia italiencei. După o ultimă înştiinţare pe care o primi de la dînsa, el se aşeză la pîndă şi văzu pe la miezul nopţii, pe d-l Leuven furişîndu-se în strada Carul-lung.

Convins de trădarea prietenului său, el jură să se răzbune. Făcu o cheie la portiţă şi, într-o noapte, pe cînd vinovatul intrase în palat, el intră după dînsul.

Italianca ceruse voie să-l aştepte la capul de jos al scării.

Cei doi amanţi erau împreună în dormitor. Ea era în capot, el îşi lăsase mantaua şi pistoalele pe care pe atunci tot omul era nevoit să le aibă cu sine noaptea, din pricina hoţilor.

Cînd schimbau cele mai drăgăstoase cuvinte fură întrerupţi de un zgomot obişnuit din odaia de alături.

D-l de Ferjaull, foarte mişcat şi nedeprins să umble prin întuneric, lovise o mobilă în tăcere. Teaca spadei sale făcuse un zgomot deosebit.

— Cineva !... zise dama cu un glas sugrumat de teamă.

Se smulse din braţele amantului său. Şi, arătîndu-i cabinetul ei de găteală, îi zise :

— Ascunde-te.

De Leuven se supuse îndată.

Zgomotul încetase, de Ferjaull se oprise la uşă şi ascultă. Soţia lui, cuprinsă de spaimă, zări pistoalele rămase pe masă, lîngă dînsa ; ea luă unul, şi înaintă spre uşa pe care uitase s-o încuie.

Dar d-abia făcu doi paşi şi uşa se deschise şi bărbatu-său se ivi, cu faţa aprinsă de furie şi cu spada în mînă.

Ea ridică arma și trase de la doi pași. El căzu.
La zgomotul detunăturii, alergară în același timp de Leuven și italianca.
D-na de Ferjaull aruncase arma fumegîndă încă și rămase cu picioarele țepene pe parchet de groază.
Italianca se trase îndărăt la vederea victimei.
— El ! strigă ea. El este ! . . .
Și plimbîndu-și privirea de la damă la complicele ei :
— Cine l-a ucis ? zise ea.
— Eu, zise de Leuven.
Slugile adunate auziră această mărturisire.
D-na de Ferjaull tăcu. Cine ar fi putut s-o bănuiască pe dînsa.
— Asta e un omor, zise italianca, care se simțea răzbunată de dezonoarea publică a celui care o înșelase, și fața ei se lumină de o stranie bucurie.
Atunci de Leuven, întorcîndu-se către d-na de Ferjaull, rămasă încremenită, îi zise :
— Porunciți slugilor să se retragă, d-nă, sînteți stăpîna lor.
D-na de Ferjaull vru să vorbească dar nu putu rosti nici un cuvînt. Ea făcu un semn pe care slugile îl înțeleseră și se retraseră.
Numai italianca rămase pe pragul dormitorului.
Adresîndu-se către d-na de Ferjaull, de Leuven îi zise cu un ton respectuos și trist :
— Într-o asemenea împrejurare, prietena mea, la ce vă mai pot fi de folos ?
— Du-te ! răspunse ea scurt.
Aceste cuvinte, prin modul în care fuseseră spuse, erau ca o lovitură de cuțit. După ce își împușcase bărbatul, ea își înjunghia amantul.
Acesta salută cu o durere mută și se îndreptă spre ușă.
Acolo îi ieși înainte italianca.
— Tu l-ai ucis pe nenorocitul ăsta, zise el.
— M-am răzbunat, răspunse ea, tu mă înșelai.
— Dar te plătesc, zise de Leuven, și-și văzu de drum.
A doua zi tot Bruxellesul vorbea despre întîmplarea din noaptea acee ..
Guvernatorul fu foarte mîhnit de moartea marelui său ofițer, dar de Ferjaull și de Leuven erau din primele familii din țară, el vru să mușamalizeze totul, ca să înlăture rușinea care ar fi căzut asupra nobleței și a curții.
D-l Leuven aștepta acasă dispoziția justiției. El primi vizita unui ofițer de la palat, care-i aduse voința guvernatorului.

El se declarase criminalul și d-na de Ferjaull confirmase această declarație. El stărui în ceea ce spusese și deci fu poftit să treacă granița în două zeci și patru de ore.

În curînd ieși un ordin de la guvern care-l izgonea pentru vecie din imperiu și îi confisca averea.

În viața lui fără frîu, făcuse datorii peste datorii, în ceasul plecării nu putu să strîngă decît prea puțini bani din căderea sa.

El plecă fără să se uite înapoi și fără să vadă înainte.

D-na de Ferjaull fusese exilată la moșiile sale, dar nu după mult timp ea vîndu o parte din proprietăți din Belgia și veni la Paris.

De Leuven purtă cîtva timp corespondență cu dînsa, apoi, mizeria în care căzuse îl determină să tacă și să coboare în uitare.

Cînd dînsa sosise la Paris, lui i se pierduse urma.

Aceasta-i istoria pe care Balani găsise de cuviință s-o împrospăteze în amintirea d-nei de Ferjaull.

URMAREA CELOR DE MAI SUS

Sfîrșind povestea, Balani adăugă:

— Nu veți putea tăgădui nici una din faptele acestea, pentru că ele sînt recunoscute în scrisorile voastre.

Pe cînd vorbise el, ea cugetase și știa cu ce fel de om avea de-a face.

Convinsă că el era un ticălos, ea nu se rușină și se simți la larg.

— În sfîrșit, d-le, întrebă ea, unde doriți să ajungeți?

— Am avut onoarea să v-o spun, d-nă. Ca și dv am un omor pe conștiință, și ca și amantul dv mă ascund ca să scap din mîinile justiției. Nu vă voi sili să mă primiți în societatea voastră, fiindcă nu sîntem din aceeași lume, dar în amintirea nenorocitului Frederic de Leuven, vă rog să-mi închiriați o casă în vecinătatea dv. Veți închiria-o pe numele de Leuven. Vreau o casă burgheză, dar totuși cu bună înfățișare și bogat mobilată. Am de gînd să deschid un birou de afaceri.

— Lăsați titlul de conte? zise d-na de Ferjaull în batjocură.

— Contele de Horn, compatriotul vostru, care a murit în urmă în piața Grevei, de asemenea se îndeletnicea cu afaceri de bancă. Casa mea nu va fi pentru mine decît o simplă petrecere.

— D-le, cereți prea mult. Mai bine, înapoiați-mi scrisorile, sînt gata să vi le plătesc.

— Nu, d-nă.

— Sînt destul de bogată ca să vă cumpăr tăcerea.

— Și eu, doamnă, destul de bogat ca să nu o vînd.

— Deci vreți, d-le, să mă aveți la mînă?

— Da, d-nă, dar pot să vă încredinţez că n-am nici un gînd să abuzez de grozavele arme pe care le am împotriva dv. Aş putea să vă impun condiţiile cele mai grele şi mai umilitoare, dar asta ar fi treabă de om de rînd şi de mişel; iar eu sînt ceva mai bun decît atît. Am făcut multe rele, dar n-am trădat pe nimeni. Cu toate acestea, dv nu-mi insuflaţi încredere şi, din ziua în care v-aş înapoia scrisorile aţi face totul ca să mă pierdeţi. Iată pentru ce nu mă voi despărţi de ele cu nici un preţ. Pe de altă parte — v-am spus-o — n-am nevoie de bani.

Neruşinarea asta o îngrozea pe d-na de Ferjaull.

— Acum, d-nă, zise Balani, ridicîndu-se să plece, nu mai am nimic de adăugat. Cred că un răgaz de opt zile vă ajunge pentru ceea ce doresc.

Doamna de Ferjaull tăcu.

— În acest caz, d-nă, peste opt zile voi avea onoarea să mă înfăţişez la dv. ca să iau adresa noului meu domiciliu.

După ce se făcu nevăzut, d-na de Ferjaull îşi lăsă slobodă mînia pe care de-abia şi-o stăpînise pînă atunci.

În picioare, cu pieptul ieşit, cu ochiul înflăcărat, cu pumnul strîns şi îndreptat spre uşă:

— Peste opt zile, ticălosule, strigă ea, voi găsi mijlocul să scap de tine!... Opt zile... E o nebunie să laşi atîta vreme imaginaţiei unei femei ultragiate!...

STEPHANIE

Toate acestea se petreceau cînd Cartouche trăia liniştit la soţii Lafev şi cînd la ruinele vechiului castel de lîngă Naugent se întîmplau următoarele:

A doua zi după moartea contelui de Leuven, Stephanie se duse la Naugent ca să declare moartea.

Ea se întoarse la ruine însoţită de magistrat, de grefierul lui, de un medic şi de doi jandarmi.

Stephanie fusese întrebată în ce chip murise stăpînu-său şi asupra traiului răposatului, prea puţin cunoscut.

În sfîrşit acel nume de Frederic, fără alt nume de familie, mirosise a mister care trebuia îndată lămurit.

Stephanie era prea scumpă la vorbă şi tăcerea ei stîrni bănuieli.

Ţăranca cinstită, lîngă străinul necunoscut, victimă a unui accident misterios, păru o intrigantă sau şi mai rău decît atîta. Prima idee ce apăru în spusele ei fu că ea ar fi putut fi complice a unui ucigaş al *omului ruinelor*.

Dar aceste bănuieli vagi se întăriră, cînd se dete peste poarta arsă.

— Ce e asta? întrebă magistratul.

— D-le, răspunse servitoarea, niște străini i-au dat foc, fiindcă, în seara morții stăpînului meu, n-am vrut ca să le deschid. Erau doi.

— Ciudați oameni! Și d-l Frederic murise deja? întrebă magistratul.

— De dimineață, d-le.

— Să vedem. Nu ne-ai spus nimic despre astea.

— Nu venisem la Naugent pentru poarta arsă, răspunse Stephanie.

Acest răspuns îndrăzneț, răzvrătește pe magistrat împotriva ei.

Intrați în castel, cei de la Naugent cercetară toate cu ochi bănuitori.

Era un contrast izbitor între fața mortului și sărăcia din jurul lui.

Care să fi fost numele lui? De ce se ascundea el? De unde venise el? Cu ce trăise?

Braconier ucis de un paznic... dar poarta aceea arsă!... dar cei doi scandalagii de noapte?!...

După ce medicul cercetă rana și constată glonțul:

— Cu ce armă a fost la vînat? întrebă magistratul.

— Cu pușca sa, răspunse servitoarea.

— Unde este pușca?

— Stăpînu-meu, înainte de a muri, mi-a dat armele sale să le vînd, am vîndut-o.

— Cui?

— Unuia dintre cei care au intrat aici fără voia mea.

Magistratul și medicul se uitară unul la altul.

— Mai avea și alte arme mortul?

— Da, d-le, niște pistoale și o sabie. Le-am vîndut și pe acelea.

— Cu cît?

Stephanie stătu la îndoială; ea tremura pentru comoara ei, biata fată.

— Cu cît? repetă magistratul cu asprime.

Cu tărie și cu nevinovăție, ea răspunse:

— Nu vreau să vă spun. Asta nu vă privește și nu vreau să-mi luați banii.

— Oh! of! fetico, justiția trebuie să cunoască adevărul întreg și avem mijloace să te facem să-l spui. Haide, spune, mai curînd ori mai tîrziu, tot va trebui să mărturisești.

Stephanie plecă ochii și tăcu, cugetînd: „banii ce ți-i ia nu-i mai vezi“!

Magistratul începu:

— După încurcătura și tăcerea ta, mă tem c-ai fi complicea unor tîlhari. Ai împărțit cu ei foloasele omorului.

— Oh! d-le, magistrat! strigă nenorocita. Mă învinovățiți pe mine sluga devotată a mortului?

— Totul te învinovățește, răspunse magistratul, e o taină care trebuie lămurită. Multe sînt împotriva ta, va trebui să mă urmezi la Naugent.

Nenorocita protestă, plînse, dar trebui să se supună. Fu aruncată ca criminală, într-o temniță îngrozitoare. Atunci, ca și astăzi, prevenitul era tratat ca vinovat. Și după ce întunericul și lipsurile de tot felul o zăpăciră și o veștejiră, judecătorul o întrebă, vorbindu-i ca unei vinovate.

Biata fată, tratată ca hoață și amenințată cu tortura, povesti totul fără să treacă nici peste cel mai mic lucru.

Nevinovăția ei păru vizibilă, n-o puseră în libertate, dar scăpă de tortură.

Îndată se trimise la Chatelete o copie după mărturisirile ei, atrăgîndu-se deosebita atenție a d-lui locotenent general de poliție. D-l d'Argenson citi cu atenție și fu sigur că vreun gentilom de drumul mare, vreun hoț de frunte se travestise în contele Frederic de Leuven.

În cugetul său, acel bandit trebuia să se afle la Paris și să se arate pretutindeni sub numele și titlul furat. În consecință dădu porunci. Pe atunci, locotenentul de poliție avea în slujbă oameni care, cu toată sărăcia lor mai mult sau mai puțin adevărate, cu numele pe care îl purtau intrau în lumea bună a Parisului. Acestor spioni li se dăduseră semnalmentele falsului conte de Leuven.

Deoarece acești agenți nu erau prea numeroși, iar Balani stătea mereu ascuns la Hulen, acei domni rămîneau cu buzele umflate.

— Ticălosul nostru, își zise d-l d'Argenson, trebuie să fi trecut în Brabant, patria lui.

Tocmai un agent al său se ducea la Bruxelles, el îl însărcină să se informeze despre contele de Leuven.

Toate acestea ceruseră vreme și fiindcă în cele opt zile ce i se acordase, d-na de Ferjaull nu găsise mijloc să scape de Balani, ea se resemnase să-i închirieze și să-i mobilizeze o casă în mahalaua Saint-Germaine.

— Îl am astfel la îndemînă, își zicea ea. Nu mai rămîne acum decît să găsesc un om care, pentru o sumă bunicică, să trimită pe falsul Leuven după cel adevărat pe lumea cealaltă.

Nu era lucru ușor.

Doamna de Ferjaull se gîndi la Cartouche. Ea nu ar fi fost prima care ar fi împrumutat pumnalul vestitei bande.

CONTELE DE LEUVEN-BALANI

În vremea asta Belissier, văzînd că prietenul său Balani era pe cale de a-și face o poziție onorabilă, plîngea soarta lui Cartouche, rătăcitor fără foc și fără acoperiș, și-l căuta să-l vestească de norocul locotenentului său.

Pierduse orice speranță de a-l găsi cînd ajutînd pe Balani să-și dezgroape comoara din pădurea Boloniei, îi veni ideea că și căpitanul avea să se arate pe acolo, dintr-o zi în alta, ca să-și ia din partea lui.

Se hotărî ca să dezgroape sacii lui Cartouche și să lase într-o sticluță albă un bilet astfel ticluit:

„*Vino să mă vezi în strada Bacului, numărul cutare*"

Conte Frederic de Leuven

— Dacă n-o fi murit, zise el, sigur că în curînd o să vină.

Cu el și după sfaturile lui, Balani ar fi putut să înființeze o mică bandă la care ar fi putut fi invitați prietenii d-nei Ferjaull ca să-și depună capitalurile lor.

Era visul lui: să nu mai alerge după bani, ci să facă banii să vină la dînsul. El intra în ideile speculației moderne. Se lipsea de violențele barbare și se arăta vrednic de un veac de propășire.

Cu toate astea ursita lui se îndeplinea. Pe cînd noi trăim absorbiți cu totul într-o muncă, într-un studiu, într-un plan și cînd credem că ne putem odihni la umbra dafinilor noștri, soarta care ne apare hotărîtă se schimbă; curentul pe care l-am socotit dintr-o bucată, s-a desfăcut în două; cît am dormit, dafinul a fost cotropit de plante părăsite care-l înăbușesc, pămîntul a fost minat sub noi.

Ne credem ajunși la un deznodămînt și ceea ce luam drept un sfîrșit fericit nu era decît începutul unor noi mizerii, catapeteasma clădirii noastre are să se surpe și să ne strivească. Astfel e viața.

Săracul Balani care începuse să se creadă conte de Leuven!... care, pentru că avea un nume, casă și slugi, se și credea la adăpost de restriște!

Niciodată nu fusese el așa de tihnit... Dorința lui era cît p-aci să se îndeplinească.

Cartouche fusese nevoit să recurgă la rezerva lui, se duse la pădurea Boloniei și, dezgropîndu-și aurul dăduse peste sticluța cu biletul lăsat de Balani al cărui text l-am arătat mai sus.

Cine să fi scris asta?

Nimeni decît acela care știa taina ascunzișului. Cartouche băgă de seamă că pămîntul de deasupra comorii lui Balani fusese de curînd scormonit.

— Și-a găsit rostul, își zise el, și mă cheamă să-l împărtășească cu mine. Să mergem!

Și, din pădurea Boloniei, imediat, lăsînd toate treburile, Cartouche o pornise de-a dreptul spre strada Bacului.

Nu se înoptase încă. El credea că va ajunge la ceasul potrivit cînd soarele nu mai luminează și cînd municipalitatea încă nu aprinde lămpile.

Chiar în ceasul acela iată ce se petrecea la Grand-Chatelete:

Paustel fusese chemat în cabinetul d-lui d'Argenson care-i zicea:

— Am primit chiar acum o interesantă scrisoare de la Bruxelles, în care mi se dau amănuntele cele mai prețioase asupra contelui Frederic de Leuven mort acum cîteva zile lîngă Naugent. Ți-aduci aminte de omul acela?

— Da, domnule conte.

— Mi se pare că ți-am dat o copie după declarațiile fetei Stephanie care a rămas pînă la ceasul din urmă lîngă d-l de Leuven?

— Da, domnule.

— Reiese din acele declarații că o haimana — poate chiar ceva mai rău — a pus mîna pe hîrtiile mortului și că trăiește de atunci sub numele lui. Ai luat cunoștință de semnalmentele celor doi răufăcători de noapte?

— Da, d-le conte, răspunse Paustel aplecîndu-se, și v-aș cere voie să arăt smerita mea părere în privința asta.

— Vorbește, zise locotenentul de poliție. Vorbește Paustel.

— Ca toată lumea, d-le, și eu sînt supus greșelii; n-am fost totdeauna norocos în sarcinile pe care mi l-ați dat și mă sfiesc acuma să-mi spun părerea.

— Vorbește, eu nu ți-am retras încrederea mea și rău faci de te descurajezi.

— Ei bine, d-le conte, cercetînd semnalmentele celor doi oameni de la ruine, mi se pare că am recunoscut într-unul pe una din cele mai vechi cunoștințe ale mele: pe Pierre Balani, locotenentul lui Cartouche.

— Ah! cu atît mai bine. Poate că ai să te descotorosești de el astă seară.

Ascultă-mă bine. Contele de Leuven din Bruxelles, acela care a murit, avea ca amantă pe soția prietenului său d-l de Ferjaull, ofițerul palatului ducal. De Leuven surprins în palatul Ferjaull de

amicul său, l-a ucis pe acesta și a fost osîndit la exil pe toată viața și la pierderea tuturor bunurilor sale. El a venit la Paris, restul îl știi.

Dar, pe cînd el se ascundea în ruina de lîngă Naugent, amanta lui, izgonită din Bruxelles trăia la Paris. Ea locuiește astăzi într-un măreț palat din strada Bacului. Mă asculți?

— Da, domnule conte.

— Femeia asta și amantul ei se certaseră, urmă d'Argenson. Ea tresare foarte ușor la numele lui de Leuven și bănuiesc că prima ființă, care să fi auzit acest nume în societatea parisiană, ea trebuie să fie.

Înfățișează-te la dama asta din partea mea, ca să sfîrșești repede cu tărăgănelile etichetei. În întrevederea ce ți se va acorda mergi de-a dreptul la țintă. Să nu întrebi, să afirmi. Să zici bunăoară:

„Știți, d-nă, că d-l de Leuven a murit lîngă Naugent, și că un ticălos dintre cei mai mari se împăunează, în minutul acesta, la Paris cu titlul și numele mortului".

Vorbind astfel să n-o lași din ochi. Ea va zice da, sau va zice ba. Îi vei răspunde după ceea ce-ți va zice, zorind-o cu tărie. Fii îndrăzneț și despre celelalte mă încred în tine.

Să nu te întorci fără răspuns hotărît și limpede. Nu plec astă seară din Chatelete, pînă nu te vei întoarce, vezi bine cîtă însemnătate dau acestei afaceri. Du-te!...

PRINDEREA LUI BALANI

D-na de Ferjaull fu foarte mirată cînd un servitor anunță pe Paustel din partea d-lui d'Argenson. Ea nu putu să nu-l primească. Era singură.

— D-nă, zise Paustel, după cuviințele necesare, sînt trimis la dv. de către d-l locotenent de poliție.

— Foarte bine, d-le, binevoiți să-mi arătați motivele vizitei voastre.

— D-nă, zise el, știți că d-l Frederic de Leuven, un vechi prieten al vostru a murit zilele trecute lîngă Naugent și că un om rău a luat numele și calitățile răposatului.

Această afirmație și încrederea cu care se făcea o dădură de gol pe d-na de Ferjaull. Ea nu se gîndi mult, se tulbură și răspunse:

— Dar, d-le, cine v-a spus asta?

— Noi cunoaştem toate intrigile, d-nă, răspunse Paustel cu îngîmfare. Tot astfel de mult sîntem înştiinţaţi de corespondentul nostru de la Bruxelles de faptele care v-au făcut să vă stabiliţi la Paris. Un singur lucru nu ştim şi am venit să vi-l cerem : adresa noului conte de Leuven.

— N-o ştiu.

— Adunaţi-vă amintirile, d-nă, vă rog în numele d-lui locotenent de poliţie, care m-a însărcinat să vă cer această lămurire.

Din ce în ce mai înfricoşată, d-na de Ferjaull răspunse :

— Mi se pare — că e în strada asta.

— Da, negreşit, dar numărul ?

— Nu-l ştiu...

— Vă rog, d-nă, chiar în interesul vostru... Chiar dacă aţi vrea să-l ascundeţi, noi îl vom afla. Asta nu e decît chestiune de timp. Numai că sînt grăbit, am oameni care mă aşteaptă jos. Dacă omul acela, pe care trebuie să-l arestez, mi-ar scăpa din pricina lămuririlor pe care vi le cerem, vom fi nevoiţi să vă socotim drept complicea lui.

— Dar, d-le agent, eu nu sînt în slujba d-lui d'Argenson.

— Tot omul de treabă este dator să sprijine magistratul însărcinat cu menţinerea ordinii publice. Trebuie denunţat hoţul, ucigaşul, falsificatorul.

Palidă, tremurînd, nenorocita care odinioară îşi părăsise amantul sub greutatea crimei pe care o săvîrşise, nu mai avu putere să se împotrivească.

— Ei bine, fiindcă trebuie murmură ea, iacă : în uliţa asta, la numărul *cutare*.

— Mulţumesc, d-nă, răspunse Paustel salutînd în chipul cel mai respectuos şi depărtîndu-se repede.

Oamenii lui, împrăştiaţi în stradă, îl aşteptau la pîndă. Ei îl urmară.

— Dacă va fi Balani, se gîndea Paustel, o să am de furcă.

El sosi în faţa unei case cu înfăţişare bună, casă burgheză, fără prăvălie. Totul era închis. La o fereastră de la catul de jos, privind insistent, zări o rază slabă de lumină.

El puse un om la poartă şi altul la fereastra unde zărise lumina, cu porunca de a ucide pe oricine ar fi vrut să fugă. Nu credea că Balani era singur ; îl închipuia cu slugi multe alese din clica Curtilului şi se aştepta la război.

După ce își luă măsurile, cu pumnalul în mînă, el bătu la poartă. Un servitor veni să-i deschidă și se așeză în fața lui.

— D-l de Leuven? întrebă Paustel. Doresc să-i vorbesc.

— Aici șade, domnule. Dar nu se poate acuma.

— Se poate oricînd pentru mine, răspunse Paustel dîndu-l la o parte.

— Ah, d-le! strigă acela jignit de asemenea dispreț.

— Să taci că ești mort!

Cei patru arcași intrară fără zgomot într-o tindă îngustă. Valetul mai mult îi auzi decît îi văzu, el nu era un fanandel al banditului și-i fu frică.

— Cîți sînteți aici? întrebă Paustel încetișor.

— Domnul conte și bucătăreasa.

— Unde se află domnul conte?

— În salonaș, la dreapta, la gura sobei.

— Bine, bate la ușă și anunță-l pe d-l conte.

— Servitorul bătu. Nici un răspuns.

— Deschide, zise Paustel.

El se supuse și Paustel putu să vadă pe un domn în halat, răsturnat într-un jilț mare lîngă sobă, moțăia.

Un covor moale îneca zgomotul pașilor și Paustel se folosi ca să înainteze pînă lîngă el.

Dar oricît de ușor călcase, somnorosul auzi, deschise ochii și sări în picioare,

— Paustel! zise el.

— Balani, strigă Paustel

Repede banditul se repezi la o panoplie ca să ia o armă, dar adversarul nu-i dădu timp și-l înhăță în brațe.

Dar Balani era puternic și deja se desfăcuse din brațele agentului, gata să-l înhațe de gît. Sugrumarea ar fi fost treabă de un minut dacă arcașii nu ar fi înaintat la vreme.

— Predă-te! strigă Paustel.

Lupta ar fi fost prea nepotrivită.

— La mine, fanandeli! strigă el ca să producă spaima.

Dar șiretlicul nu se prinse.

Cu cîte un om de fiecare braț, cu doi la picioare și cu pumnalul lui Paustel în piept, Balani fu trîntit și ferecat repede.

Dacă ar fi avut tovarăşi, zgomotul i-ar fi adus. Dar el era aşa de liniştit!...

Tremurînd de o bucurie nespusă Paustel trimise după o trăsură pentru Balani care nu vroia să meargă pe jos.

— Mişelule! îi zicea locotenentul, am să-ţi scap eu. Cartouche nu e departe, o să mă elibereze el. Prin trădare ai pus mîna pe mine, mişelule!... Ţii minte! la castelul de la Lezardière aş fi putut să te ucid. Nu uita nici casa din strada Muntele Sainte Genevieve.

— Nu uit, răspunse Paustel. Tu n-ai să scapi, iar Cartouche te va urma, cu atît mai bine dacă se va afla prin apropiere. V-a sosit vremea, o să vă văd eu pe amîndoi în piaţa Grevei. Deocamdată, astă seară vei dormi la beci cu şaizeci de oca de lanţuri la mîini şi la picioare.

În sfîrşit trăsura se opri. Trebuiră patru oameni ca să-l ducă pe prizonier.

Treaba se făcu aşa de repede şi fără zgomot, încît nici un trecător nu observase cînd trăsura pornise spre Chatelette.

Cum ajunseră în josul străzii, un om care o suia se opri o clipă ca să-i vadă trecînd, apoi repede îşi urmă drumul.

Se opri înaintea porţii contelui de Leuven. Sună, bătu, şi, mirat de tăcere, se gîndi.

Deodată, izbindu-şi fruntea, murmură:

— Este cu putinţă?...

Şi se depărtă. Acel om era Cartouche.

LA CHATELETE

D-l d'Argenson rămăsese la Chatelete. Mirare-i fu deopotrivă cu mulţumirea cînd Paustel îi anunţă arestarea locotenentului lui Cartouche.

— Unde este? întrebă d'Argenson.

— La grefă, d-le conte, am venit să iau ordinele voastre asupra tratamentului ce trebuie aplicat prizonierului.

— La beci, d-le, şi în fiare! Mai e vorbă! Dar spune-mi cum l-au prins? Nu eşti rănit? A ucis pe cineva?

— Era singur şi l-am prins fără multă bătaie de cap.

— De minune!... Paustel, eşti un om vrednic şi devotat. Voi cere ministerului o răsplată pentru tine. Sînt mulţumit de tine. Vino, vreau să-l văd şi eu, dar incognito, ca simplu curios.

Această poftă a locotenentului de poliţie era greu de îndeplinit, deja se răspîndise vestea despre prinderea lui Balani şi toţi cei de la Chatelete alergau să-l vadă.

Întrebat de grefier asupra numelui, vîrstei sale etc, Balani răspunse :

— Conte Frederic de Leuven, născut în Brabant, de trei zeci şi cinci de ani.

— Tu eşti Pierre Balani, îi zise grefierul, născut la Bray-sur Seine.

El dete din umeri şi tăcu.

Temnicierii se aşteptau la împotrivire din partea lui, dar Balani se arătă blînd ca un miel. Ştia el că nu era cel mai tare şi că n-avea decît să culeagă ghionturi.

El părea hotărît să susţină personajul său aristocratic şi se plîngea de brutalitatea arcaşilor care-i legaseră mîinile şi picioarele.

După ce îmbrăcă zeghea deţinutului, fu pus să stea pe o bancă de piatră lîngă un zid în care erau mai multe inele de fier şi-i puseră fiare ; lanţuri la mîini, la picioare, cingătoare de fier prinsă cu un lanţ greu de unul dintre inelele din perete.

Sena era revărsată în acel moment şi zidurile temniţei, bătute de valuri, erau umede.

El n-avea nici măcar un pat de paie.

Dar mai scăpase pînă atunci din multe închisori şi Cartouche va face ceva pentru dînsul, el nu disperă deloc.

Ştia pe duşmanii săi nedibaci şi se felicită deja la greşala pe care o făcuseră publicînd că prinseseră pe Balani. Asta era o veste pentru Cartouche care, altfel poate că ar fi căzut şi el prins în strada Bacului.

„Mîine, îşi zicea Balani, căpitanul va şti că sînt la *dubă*. El se va feri şi va pune la cale una d-alea de-ale lui, ca să mă scape. Este sigur de asemenea că n-au să mă ţină multă vreme aici".

Aşa cugeta el, pe cînd locotenentul de poliţie, mîndru de izbînda oamenilor săi şi nemaiavînd nici o îndoială asupra izbîndei definitive, se închidea cu norocosul Paustel ca să afle toate amănuntele afacerii şi să pună la cale cu dînsul lovitura de pe urmă : arestarea lui Cartouche.

— Vreau să-l văd pe acest Balani, zicea în sfîrşit d'Argenson, poate să consimtă să ne denunţe pe şeful său.

A doua zi de dimineaţă d'Argenson vru să încerce planul pe care îl făcuse şi merse în beci la Balani.

Acesta nu era o ființă inumană și fusese indispus la început de insalubritatea locului. Sosind d'Argenson lîngă deținut, se gîndi să-l scoată din acel loc groaznic, dar el căută să facă din această îmbunătățire a soartei prizonierului un mijloc de corupție.

Intră singur cu chelarul care aducea un scaun pentru dînsul.

— Ei bine, Balani, zise el, vezi, trebuia să ajungi aici, mai curînd sau mai tîrziu vremea ispășirilor sosește.

— Nu mă cheamă Balani.

— Lasă cîntecul acesta, ești locotenentul lui Cartouche și ești cunoscut aici de foarte multă vreme.

— N-am onoarea să-l cunosc pe d-l.

— Se poate. Sînt d'Argenson, locotenentul general de poliție și, dacă m-am înjosit să vin să te văd, este fiindcă mi s-a spus că ești un ticălos inteligent, destul de inteligent, cel puțin, pentru ca să-ți cunoști interesul.

— Prea multă cinste pentru mine.

— Ești un mare nelegiuit; înainte de a fi judecat se poate zice cu convingere că hoția, jaful și omorul sînt obișnuite, și ai să dai justiției o grozavă socoteală. Totuși, pînă acuma, nu ești decît preventiv și asprimile la care ești supus s-ar putea ușura, dacă ai vrea. Suferi mult aici?

— Da, d-le, răspunse Balani cu gîndețe.

— Patul ăsta de piatră, umezeala, lipsa de aer și de lumină...

— Nu sufăr pentru astea, d-le. Sînt fumător... Poate că dv. nu cunoașteți acest urît obicei soldățesc. Cînd l-ai apucat, e un chin să nu-l poți îndestula. Un fumător s-ar lipsi mai bucuros de mîncare și de băutură, decît de tutun.

Ah! cugetă d'Argenson, iată-i partea slabă, l-am la mînă!...

— Ei bine, răspunse el tare, ți se va da tutun... dacă vei fi cuminte. De acum cariera ta de bandit este terminată, legăturile necurate ce te țineau de tovarășii tăi s-au rupt. Nu te mai numeri printre ei, precum nici ei nu te mai numără printre ai lor. Ai ieșit din lume și n-ar trebui să cugeți decît la interesul tău. Ei bine, în interesul tău, să ne slujești împotriva lor. Cu condiția asta, se vor aduce mari îmbunătățiri în soarta ta. Vrei să fumezi?... Ți se va da tutun, lulele.

— Un amînar și iască?

D-l d'Argenson se îndoi o clipă.

— Da, le vei avea, răspunse el în fine.

— Dar atunci, zise Balani, ar trebui să-mi deslegi și mîinile? ... La ce se tem de mine?... N-aș putea să găuresc cu unghiile un

zid gros de zece picioare și beciul de vizitat în fiecare zi. Pentru ce să mă împovărați cu lanțuri? Asta e o barbarie de prisos...

— E o pedeapsă.

— Nu sînt decît preventiv.

— Nu ești un preventiv ca oricare altul. Multele nelegiuri pe care le-ai săvîrșit sînt dovedite și cunoscute de toată lumea. Noi sîntem în drept să te tratăm cu cea de pe urmă strășnicie. Cu toate astea avem voie să schimbăm tratamentul pe care îl înduri după cum vom găsi de cuviință.

— Ei bine! ca să-mi dovediți bunele intenții pe care le aveți în privința mea, spuneți chelarului să-mi desfacă mîinile.

D-l d'Argenson se gîndi, căutînd să ghicească gîndul ascuns al lui Balani și el nu fu în rătăcire pentru că într-adevăr în acel moment numai la fumat nu se gîndea Balani și el n-avea decît o singură idee care-l frămînta cu furie: să-l gîtuiască pe locotenentul de poliție.

Cu ce voluptate l-ar fi strîns de gît și ar fi înfipt unghiile sale în carnea lui!

Ar fi fost gata să îndure toate torturile numai pentru plăcerea de a-i sări de gît și de a-i tăia artera carotidă cu dinții.

Dacă l-ar fi înhățat astfel, nici fierul roșu nu l-ar fi putut face să-i dea drumul.

— O să vedem și de asta, răspunse locotenentul de poliție, trebuie să începi prin a merita o îndulcire a soartei.

— Ceea ce vă cer este puțin lucru, zise Balani. Ușurați-mă de greutatea lanțurilor și vă voi asculta.

— Eu trebuie să mă plec înaintea ta? zise d'Argenson cu vioiciune.

— Cum poftești, răspunse prizonierul.

— Eu îți pun condiții și tu trebuie să vezi dacă îți vin la socoteală. Ai vreme, de altfel, să te gîndești. Erai tovarășul de crime al lui Cartouche... ei bine, dă-ne lămuriri limpezi și adevărate care să ne înlesnească prinderea acelui scelerat și, dacă ceea ce ne vei spune nu vor fi minciuni, îți vom acorda ce se va putea.

— Nu voi vorbi decît cu dv., d-le locotenent de poliție!

— Da, numai cu mine.

— Dar, dacă nu vă supărați, cu o singură condiție prealabilă, să mi se ia aceste lanțuri.

— Nu, ia-ți gîndul de la asta.

— Dacă e așa, voi tăcea.

— Pînă cînd te va sili butucul să vorbești.

— Sînt pe cît de curajos pe atît de tare.

— Am zis! zise d'Argenson sculîndu-se. Dacă-ți schimbi părerea poți să îl anunți pe chelar.

După aceste cuvinte, el ieși din beci, lăsîndu-l pe Balani adîncit în gîndurile lui, mereu aceleași:

Cum să facă să gîtuiască pe omul ăla?...

Din parte lui d'Argenson era mulțumit de întrevederea pe care o avusese cu banditul și, cînd fu lîngă Paustel, îi zise că-l găsise mai de înțeles decît pe mulți alți criminali care n-aveau renumele lui.

— Propunerea mea nu l-a răzvrătit, zise el; a primit-o în principiu, ne-am oprit la dezbaterea condițiilor tîrgului. Acest Balani este un om cu oarecare inteligență, vorbește lesne și binișor și trebuie să fie de o mare energie. Dar ca toți ticăloșii de felul lui, el nu se va da în lături să ne dea capetele celor mai scumpi tovarăși ai lui pentru oarecare îndestulări, ca rachiu sau tutun.

Paustel se minună de ceea ce auzea. Pentru el, Balani era un tîlhar dintre cei mai cumpliți, pentru care nu găsea nici destul dispreț, nici îndestulă ură. Dar nu-l credea în stare de o trădare mișelească.

Fără să se bazeze pe nădejdea locotenentului de poliție, el luă în strada Bacului toate măsurile care, după capul lui, ar fi putut produce prinderea lui Cartouche. Supraveghere ici, supraveghere colo.

În același timp, la Chatelete, confruntară pe Balani cu copoii care îl cunoșteau sau care ziceau că-l cunoșteau. Toți spionii erau lacomi să-l vadă. În beciul său, deținutul se simțea ca țintuit pe un stîlp în piață.

El făcu chef la cele dintîi vizite, dar mai pe urmă, defilarea aceea îl scoase din sărite. Ocări se schimbară.

Apoi, alt neajuns: aerul beciului se îngroșa mereu de fumul torțelor.

Cu ochii însîngerați, cu glasul răgușit, Balani se zbătea în lanțuri ca un furios și ca un înecat.

Un ceas fusese lăsat în pace și el se gîndea că va putea să consume liniștit puținul aer ce mai rămînea, cînd din nou zăvoarele fură trase, cheia năprasnică scîrții în broască și ușa se deschise unui nou vizitator.

Acesta era cu totul neașteptat!...

— Ridică torța! zise acest om chelarului, ca să mă cunoască și ca să-l văd.

Chelarul se supuse și Balani ieșit din fire strigă :

— Gruthus !...

— Ah ! trădătorule, tot mai recunoști !...

— N-ai crăpat da, mîrșavule ! strigă Balani înfuriat. Ai viață de diavol.

— Din fericire. Mai zdravănă decît a ta, fiindcă am să mor în urma ta.

— Vom vedea noi asta.

— Crezi că o să se reînoiască scăparea lui Ratiboul? Pui nădejde pe Cartouche?

— Și de ce nu?

— Cînd am aflat de arestarea ta, eram în pat, m-am sculat, am vrut să-mi încerc puterile, sînt mai bine. Mă țin pe picioare și sînt mulțumit. Asta-i tot ce-mi trebuie ca să zdruncin banda de la Ghionoaia și de la Pistol, ca să-l prind pe prietenul tău Cartouche. Pînă în opt zile, ai să vezi, o să vă confrunte. Ține minte proorocirea mea.

— Trag nădejde că pînă în opt zile dacă vei îndrăzni să calci afară din Chatelete, vei fi mort de-a binelea.

— Căpitanul va avea capul meu ori eu pe al tău. Tu mă cunoști, Balani.

— Da, drept un neghiob și un trădător !

— Dar totodată ca pe un viteaz care nu amenință în zadar. De altfel știi ura pe care vi-o port. Dacă te-ar da pe mîna mea, te-aș face să mori în ace, te-aș jupui de viu. Moartea ta ar ține opt zile dacă ar fi cu putință. Mai înainte de a preda justiției pe Cartouche, mîhnirea mea ar fi dacă n-aș putea să-mi satur asupra lui răzbunarea ce mă arde. Pentru el, aș născoci torturi și roata ar fi un pat de roze față cu chinul pe care l-ar îndura el. Dar mi-l cer viu !... Vai !

Îl voi avea, fii sigur, Balani. Dacă n-ai fi tu aici, el ar putea să fugă în străinătate... Oh ! mare frică am avut !... Dar acum primejdia asta a pierit. Arestarea ta îl va ține la Paris. Va da tîrcoale pe aici. Va veni la Chatelete ca pasărea în gura șarpelui. Îl voi avea. Asta e fatal, de neînlăturat, și convingerea asta îmi dă o viață nouă. Ah ! m-ați tras într-o cursă, m-ați ciuruit de lovituri de cuțit și de spadă, m-ați lăsat aproape mort și gata să fiu îngropat de viu !... Monștrilor !... În curînd în piața Grevei îmi voi spăla mîinile în valurile sîngelui vostru. În acea frumoasă zi, voi sluji pe călău, îi voi da cleștii roșii să vă smulgă pulpele, grăsimea brațelor

și țițele. Vreau să torn în rănile voastre plumbul topit!... Căci, în ziua aceea, voi fi grațiat și pus în libertate!...

— Iudo! zise Balani văzîndu-l gîfîind. Numai tulburarea te mai ține, doar pentru moment. Haide, ceea ce n-ai putut face cînd erai zdravăn n-o să faci tu acuma cînd ești pe jumătate mort. Mișelule, trădătorule, vîndutule, scîrba copoilor, putregai de hoț. Oprește-te de a mai împuți temnița asta cu răsuflarea ta de mort și, dacă tot poți să mergi, du-te de-ți cumpără coșciugul; asta ar fi mai bine decît să insulți pe un biruit care te-ar sfîșia într-un minut dacă n-ar fi înlănțuit.

— D-lor, isprăviți odată!... zise chelarul.

— Vin îndată, zise Gruthus care se simțea leșinat.

— Ieși d-aici! Iudo! mai strigă Balani.

În sfîrșit scîrbosul strigoi se făcu nevăzut.

Prin ușa groasă deținutul îl auzi tușind în sală. Dar totuși vedenia lui de spectru făcuse o grozavă impresie asupra lui Balani!...

Gruthus era ciuma sa și el fusese așa de bine încredințat de moartea lui!...

Negreșit, acel monstru nu mai avea așa de mult de trăit; dar tigrul, se zice, niciodată nu e mai înfricoșat decît la ceasul din urmă... Nenorocirea vînătorului care se apropie de el ca să-i dea lovitura de grație. Cu viața se plătește acea nesocotință a lui.

Vederea lui Gruthus i se păru sinistră. El își reaminti teama pe care o avea de el Cartouche și totodată se gîndi că Dominique nu îl mai credea între vii.

Și Balani își uită necazurile ca să nu se mai gîndească decît la primejdia care îl amenința pe prietenul său. Negreșit lanțurile lui ar fi fost de două ori mai grele, dacă scumpul său căpitan ar fi fost prins, și el însuși se miră de tăria acestei prietenii pe care nu o socotise pînă atunci decît o simplă obișnuință.

Era departe ca să-și trădeze șeful.

Cu toate astea, fiindcă nu se aducea nici o îmbunătățire în soarta sa, el vru, cel puțin, să-și bată joc de locotenentul de poliție.

După cîteva zile, ceru să-i vorbească.

D-l. d'Argenson se grăbi să-i îndeplinească voința.

— D-le, îi zise cu seriozitate Balani, prietenul meu Cartouche este prins?

— Nu, încă nu, dar asta n-o să întîrzie mult, totuși spusele tale tot ar putea să ne fie de folos. Te-ai hotărît să ne spui unde am putea să-l arestăm?

— Mărturisesc, d-le locotenent de poliţie, zise îndrăzneţul bandit, că nu cunosc ascunzătoarea lui; dar doresc mult să aflu că nu i s-a întîmplat nimic rău, căci sînt foarte îngrijorat de dînsul...

D'Argenson înfuriat plecă fără să mai zică nici un cuvînt măcar.

Dacă n-ar fi fost chelarul de faţă l-ar fi bătut cu mîinile şi cu picioarele, pe insolentul care-l înfrunta astfel.

Dar simţămîntul demnităţii îl stăpîni şi, fiindcă nu mai putea să-i mărească asprimea detenţiunii, fu silit să se lipsească de orice răzbunare.

PARTEA A CINCEA

LUPTA PE MOARTE

TOŢI PE PUNTE

Oamenii de treabă aflară cu nespusă mulţumire arestarea locotenentului lui Cartouche şi două zeci şi patru de ore nu se vorbi în tot Parisul decît de întîmplarea asta.

Vă închipuiţi ce a simţit Cartouche şi chiar cei mai mulţi dintre ai lui în legătură cu întîmplarea în care erau atraşi. D'Antrag, Crăcan, Ratiboul, Belissier, Ratichon, Francisc, se simţiră personal vizaţi.

Căpitanul socoti că a sosit vremea hotărîrilor mari şi convocă banda în sălile subterane ale Pistolului.

Cînd formalităţile au fost făcute, toată hoţimea de frunte a Parisului se îndrepta noaptea spre cîrciuma lui Minaut şi spre bălţi unde, ne aducem aminte, printr-o salcie scorburoasă se intra în subterană.

Totul fusese pregătit pentru o şedinţă solemnă. Jucîndu-se cu aurul, căpitanul nu uitase nimic, nici bufetele înţesate cu de-ale mîncării şi panerele cu vin vechi, nici luminatul cu candelabre de sute de braţe din care se revărsau valuri de lumină asupra musafirilor de ambele sexe care se îndesau în marile săli subterane.

Pentru un spectator străin, priveliştea sălii mari ar fi fost de o varietate şi de o ciudăţenie nemaiauzite. Zdrenţe şi zorzoane, costume de toată mîna şi de toate felurile se amestecau într-un talmeş-balmeş din cele mai ciudate. Toate tipurile marii industrii a hoţiei şi a prostituţiei erau înfăţişate în toate mizeriile şi strălucirile lor.

Căpitanul, prin această întrunire solemnă, dorise să-şi ridice prestigiul; membrii cei mai însemnaţi ai bandei, vechi şi noi, răspunseră la chemarea lui.

Cînd el intră în sală, fu aclamat cu un entuziasm în stare să zdruncine bolţile. Prima lui cuvîntare fu aplaudată cu căldură.

— Fanandeli, zise el, vă mulţumesc că aţi răspuns la apelul meu. Dar, mai înainte de a vă vorbi despre problema gravă ce mă preocupă, mă gîndesc la proverbul care spune: „Pîntecele gol nu are

urechi". Haideţi, înainte de a intra la sfat, să ronţăim cîte o cojiţă şi să sorbim cîte o înghiţitură. Mesele sînt gata în sala de alături. Cine le iubeşte, să mă urmeze!

Bravo unanime se auziră şi invitaţii — fără să dea braţ damelor — se repeziră la şuncile, fripturile, la puii şi la butelcile care aşteptau.

După un ceas de ronţăială, în care mulţi lihniţi mîncară pentru mai multe zile, căpitanul descărcă pistoalele sale în aer ca să comande atenţie şi ascultare.

Afară de cîteva novice care se speriară de împuşcături, toţi intrară în sala sfatului.

Căpitanul se urcă pe o estradă făcută din cîteva scînduri şi din patru butoaie, şi vorbi:

„Fanandeli,

Nu mi-a plăcut niciodată să poruncesc şi, dacă vă cer astăzi să vă întruniţi sub comanda mea, o fac nu din zadarnica mulţumire de a vă porunci. Dar unirea face puterea. Noi trăim împrăştiaţi, fără înţelegere, fără învoială, şi o întîmplare dureroasă îmi dă de veste că e vremea să ne strîngem rîndurile, dacă vrem să scăpăm de o completă nimicire.

Ştiţi nenorocirea care mă izbeşte?... Credinciosul meu locotenent, Balani e în lanţuri *(mişcare prelungită între ascultărori)*. El credea că făcuse destul pentru gloria lui şi-şi încălzea în tihnă tălpile la gura sobei, cînd agentul Paustel împreună cu alţi negustori cu laţuri l-au smuls din culcuşul lui.

O femeie, a cărei inimă i-o voi smulge cu însăşi mîinile mele, l-a vîndut. Balani amesteca totdeauna prea mult pe femei în treburile sale. Alţi fanandeli, mai puţin vestiţi sînt de asemenea la dubă. Ei lucrau singuri, i-au prins fără împotrivire, şi astfel sîntem zecimaţi fără primejdie şi fără zgomot.

Noi ne risipim. D-abia are unul patru gologani şi deja nu mai munceşte, stă cu mîinile în sîn.

Apucăturile unui guvern imoral, marea corupţie a Regenţei face să se simtă şi între noi ticăloasa lor înrîurire. Femei care se mulţumeau cu plată mică pe colţul rogojinii, astăzi vor să aibă briliante şi echipaje şi, pentru slujba de copoi, golani de frunte primesc propunerile locotenentului de poliţie. În sfîrşit, *broaştele* (copii) nu mai merg la şcoală. Vechiul manechin împodobit cu clopoţei şi cu buzunarele umflate de gologani, care-i învăţă *cum să fure* cu dibăcie, a rămas la colţ.

În chipul ăsta, seara, burghezii se plimbă cu buzunarele pline, cu jiletcile încărcate de ceasornice şi de lanţuri şi, cu mînecile unsuroase, îşi freacă labele.

Nu se mai bat cu noi, ne scot la mezat ca pe dobitoace și ne cumpără.

Astfel stau lucrurile în acest Paris al decăderii.

Și iată ce vă propun ca să-i redăm însuflețirea nocturnă de odinioară. Mai întîi două mari datorii de îndeplinit: răzbunarea și scăparea lui Balani *(semne de aprobare la ascultători)*.

Iau asupra mea răzbunarea lui. Cît privește însă scăparea lui mi-ar trebui o trupă aleasă. Aceasta o vom pune la cale în curînd. M-am asigurat deja de sprijinul oamenilor *mei* de la Chatelete ca să fiu vestit la vreme cu prilejul cel mai potrivit pentru o încercare.

Nu voi spune mai mult în privința asta și pricepeți bine pentru ce mă mărginesc. Pînă la această mare izbîndă, trebuie să recîștigăm vremea pierdută, cu alte cuvinte să reluăm stăpînirea pe care am avut-o altădată asupra celor mai frumoase mahalale din Paris, de la ora zece în sus. Trebuie să se răspîndească grija și, pentru asta, să dăm lovituri simultane care să zăpăcească copoimea și poliția, silind-o să se îngrămădească și să-și muște mîinile.

Dar trebuie să ne întoarcem la vechea noastră organizare pe regimente, batalioane și companii de cîte doisprezece oameni. Noi sîntem mai multe sute... Gîndiți-vă ce putem face dacă vrem să lucrăm în același timp în locuri diferite (Aplauze prelungite). Căpitanul urmă:

— Văd că sînt înțeles.

Apoi, întorcîndu-se spre Crăcan care se afla pe estradă, și apucîndu-l de braț:

— Vino, Crăcane, bătrîne fanandel; tu ești dintre glorioșii de la palatul Desmarets și din strada Muntele Sainte-Genevieve. Neputînd să sărut pe toți fanandelii pentru aplauzele lor, îi voi săruta în persoana ta!

Crăcan era înălțat la gradul de locotenent general și îl înlocuia pe Balani în toate drepturile lui.

— Am zis fanandeli, că dacă vrem să scăpăm de o completă nimicire, trebuie să ne organizăm puterile. Iată acum cum înțeleg eu să întrebuințăm aceste puteri...

Trebuie ca fiecare să vadă casele unde se poate face ceva, să înștiințeze pe șeful companiei, care la rîndul lui să dea de știre șefului de batalion. Astfel treaba va fi cu rost, și nu se va mai face nimic la întîmplare.

În sfîrșit, după jaf, dacă mahalaua este de oarecare însemnătate, să se întrebuințeze toate mijloacele pentru îngrozirea ei".

Toată lumea se întoarse la bufet. Simțul practic nu părăsește pe Cartușieni.

Era la Chatelete, de mai mult de două zeci de ani, un negustor de prăjituri și de galete care toată ziua, cu tabla după gît, umbla prin curți. El se împrietenise cu micii slujbași care bucuroși beau și stăteau de vorbă cu dînsul.

Acest negustor, anume Iosif, plătea libertatea de a vinde, spionînd pe cît putea, iar pe de altă parte, seara, vindea hoților de afară sau familiilor celor închiși știri folositoare. Cartouche îl cunoștea și se folosea adeseori de dînsul. A doua zi după întrunire, Cartouche se duse la Iosif, cu toată primejdia în care îl punea cei patru mii de franci puși de poliție pe capul lui.

— Ei bine, Iosife, zise el, ai văzut pe nenorocitul meu prieten?

— Da, d-le Bourghinon. Eram în curte cînd l-au dus la beci. Era cu capul gol, în halat de cașmir și în pantofi.

— L-au luat de la gura sobei, probabil?

— Chiar așa. Cucoana, care-i închiriase casa în care ședea, sub numele contelui de Leuven, l-a denunțat. Se vede că el nu se mai temea de nimic.

— Cum o chema pe cucoana aceea?

— De Ferjaull.

— Da, numele ăsta mi s-a mai spus. Este posibil că Balani să nu rămînă la Chatelete?

— Oh! nu, d-le. Trebuie să fie judecat la Palat, și apoi va fi dus la Consiergerie.

— Țin mult să-l văd cînd va trece, fără să mă expun să fiu văzut, firește.

— Voi însemna ziua și ceasul cu tibișir pe ușa casei mele.

— Foarte bine. Vei cîștiga cincizeci de ludovici. Poftim, iată douăzeci și cinci.

— Mulțumesc, d-le Bourghinon, zise Iosif, roșu de plăcere.

— Mare trebuie să fi fost vîlva în temniță!... zise Cartouche.

— Nici vorbă, d-le! Însuși d-l d'Argenson s-a dus să-l vadă pe prizonier în chilia lui. Nu se vorbește decît de el și despre d-ta pe care te și socotesc în mîna lor. Mi se pare chiar că Paustel a pus supraveghere în strada Bacului, pe lîngă fosta locuință a lui Balani și pe lîngă palatul de Ferjaull.

— Ah! bine! zise Cartouche. Nu mă gîndisem.

— Fiindcă Balani, mai zise Iosif, ținea la început că este un oarecare conte de Leuven, au defilat pe dinaintea lui toți aceia care-l cunoșteau. Dorința de a-l vedea în temniță a înviat pînă și pe un om care de mult nu mai dăduse semne de viață.

— Ah! Cine e omul acela?

— Gruthus Doubourghet.

— Ce spui! strigă Cartouche. Gruthus! dar el a murit!... Trăiește?... L-ai văzut tu, Iosife?...

— Da, d-le, precum te văd.

— Oh! monstru, se vede că are sufletul ferecat de corp!...

— Nu e încă zdravăn. S-a dat jos din pat numai ca să-l vadă pe prietenul d-tale. Mai mult se tîrăște decît umblă.

— Dar în sfîrșit, el trăiește... trăiește! repetă Cartouche cu turbare. Bucățile șarpelui s-au adunat și s-au lipit!... Ah! ce-i trebuie ca să crape?

Dacă ai ști, Iosife, în ce hal îl lăsasem!

— Am aflat, d-le, și nu mai credeam să scape.

— În orice caz, nu-și reia slujba?

— Nu, d-le, multă vreme nu veți avea plăcerea de a vă întîlni cu el, dacă veți fi dorind aceasta.

— Între mine și omul ăsta este o luptă pe moarte, zise Cartouche.

Această scurtă convorbire cu Iosif îi făcu mare serviciu. Hotărît să se răzbune pe d-na de Ferjaull, el nu se duse să dea cu capul în lațurile poliției ci trimise cercetași în strada Bacului, femei de la Pistol.

Ele recunoscură pe agenți.

Cartouche porunci atunci să fie *supravegheată* d-na de Ferjaull, să i se afle ocupația, ora și locul în care ar putea s-o găsească între patru ochi.

Află că d-na de Ferjaull ieșea foarte rar din casă și nu primea la dînsa decît de două ori pe săptămînă, marțea și joia. Duminica era consacrată bisericii.

Vinerea era deci ziua cea mai nimerită, vinerea cînd ea nu primea pe nimeni și cînd se ruga. Ea își aranjase un paraclis lîngă dormitor și-l împodobise cu un altar plin cu flori și cu lumînări de ceară. Pereții erau împodobiți cu icoane ieftine și de o naivitate țărănească. Aceste naivități erau singurele pe care le permisese bătrîna cucernică, muiere vicleană.

Vinerea ea nu mai ținea de lume. Ușa ei era încuiată, și, după-amiaza, ea dădea zi liberă lacheului, vizitiului și servitoarei sale.

Înștiințat de toate acestea, Cartouche alese o vineri ca să se ducă în strada Bacului. Cît despre supravegherea lui Paustel, compusă din trei-patru diavolași care-și toceau tălpile pe pietriș și suflau în mîini, el le trimise cîțiva fanandeli șmecheri care îi băgară în cîrciumă.

Echipajul cu care sosi Cartouche impuse respect elveţianului, care se plecă adînc înaintea lui, zicînd :

— D-nul ştie că azi e vineri?

Vizitatorul răspunse simplu :

— Da, ştiu.

Elveţianul mirat şi gînditor îşi zicea : d-na însăşi o să-i deschidă. El ascultă un moment în josul scării şi neauzind nici un zgomot intră în cabina lui.

Cartouche nu sunase, ştiind bine că n-avea să i se deschidă. El desfăcu binişor uşa de la intrare şi pătrunse în sală. Era întuneric. Rămase nemişcat, neştiind încotro să apuce, temîndu-se să nu lovească ceva, să nu facă zgomot, să nu meargă la dreapta pe cînd stăpîna casei s-ar fi aflat la stînga.

El îşi reaminti împărţirea obişnuită a odăilor unei case mari. În faţă salonul... La dreapta?... Işi aduse aminte că la dreapta, jos, era o scară de serviciu după cabina portarului. Un subsol, pivniţele, bucătăriile şi deasupra sufrageria. La dreapta trebuie să merg.

Din nenorocire în 1721 chibriturile chimice nu erau inventate încă şi pentru a avea foc şi lumina, trebuia neapărat cremene şi amînar. Dar Cartouche avea în buzunar nu numai cremene şi amînar ci şi chibirituri cu pucioasă. Pătrunse în apartament. N-avea nici un plan făcut; înainta la voia întîmplării, hotărît să lucreze după împrejurări.

Înăuntru, uşile erau deschise. El trecu printr-o odaie goală şi intră într-alta cînd un curent de aer, venit nu se ştie de unde îi stinse lumînarea şi-l lăsă în întuneric.

Răbdarea nu era tocmai o însuşire a lui Cartouche. El se lipsi de a scăpăra din nou şi se apucă să dibuiască. Ceea ce trebuia să se întîmple se şi întîmplă. După ce rătăci, el se lovi de o mobilă, răsturnă un vas care se sparse cu zgomot şi deodată o lumină vie se arătă în odaie, iar d-na de Ferjaull se ivi.

Se opri zăpăcită, mută, în faţa acelui necunoscut pe care-l bănuia că era un hoţ. Dar Cartouche nu-i dete vreme să se gîndească prea mult.

— D-na de Ferjaull? zise el mergînd repede spre dînsa.

— Eu sînt... d-le gîngăni femeia.

N-o lăsă să zică mai multe şi o apucă repede de gît zicîndu-i :

— Nici un strigăt, nici un cuvînt, sau eşti moartă.

Apoi tîrînd-o spre un jilţ de lîngă sobă, o împinse în el spunîndu-i că doreşte să-i vorbească.

— Cine eşti d-ta? întrebă ea.

— Cartouche.

Acest nume păru că o liniștește. I se spusese atîtea istorii asupra galanteriei, purtării și generozității, vestitului bandit, încît ea nu mai tremură pentru viața sa.

— Am o socoteală de încheiat cu d-ta, zise el. Nu vreau nici aur, nici obiecte, n-am nevoie de așa ceva. Cunoașteți pe Balani?

— Balani?... Nu.

— Ați cunoscut zilele trecute pe falsul conte de Leuven.

— Ah! da.

— Era locotenentul meu și cel mai scump prieten. V-a făcut el vreun rău? L-ați dat pe mîna poliției.

— Nu mi-a făcut nici un rău și nu l-am dat pe mîna poliției.

— Știu tot.

D-na de Ferjaull se învineți. Ea tresărea în așa fel încît Cartouche crezu că vrea să fugă. Se uită la ferestre și văzu că erau închise pe dinăuntru cu obloane care nu s-ar fi deschis așa de lesne. El urmă:

— El a venit la d-ta.

— Da, m-a rugat să-i închiriez o casă, ca să se ascundă de poliție sub numele unei persoane, pe care o cunoscusem, contele de Leuven.

— Și i-ați făcut ceea ce a cerut?

— Da pentru că mi-a fost milă de el, care mi-a spus că era urmărit.

— Minciună! Nu țin la mine fleacuri d-astea. În sfîrșit, oricare ți-ar fi fost interesul, l-ai ajutat și pe urmă l-ai denunțat poliției.

— Oh! d-le!... vru să protesteze femeia înspăimîntată.

— Nu tăgădui; agentul Paustel a fost aici și i-ai dat adresa răufăcătorului. A fost arestat chiar în seara aceea și aruncat în beciurile Chateletului. Ei bine, cucoană dragă, eu sînt prietenul lui și pricepi că trebuie să-l răzbun.

— Ce poftești de la mine? zise ea înspăimîntată.

— Ridică-te, porunci Cartouche. Ai un altar în casă. Îți dau vreme, fiindcă ești cucernică, să-ți faci rugăciunea de moarte.

— De moarte!...

— Da îți dau cinci minute să aștepți venirea morții.

Vezi, cuțitul ăsta după cinci minute va fi deci... aici!...

Și cu vîrful pumnalului, el îi zgîrîie corsajul.

Vînătă și pe jumătate moartă deja de groază, ea căzu în genunchi, își uni mîinile și ceru iertare.

— Oh! ia tot ce am, zicea ea, dar lasă-mi viața. Am auzit că Cartouche e bun și că are milă de femei, și începu să strige. Atunci el puse capăt strigătelor.

O apucă cu mîna stîngă, o ridică pe picioarele ei șovăitoare, apoi ridicînd pumnalul, i-l înfipse în inimă.

Ucigașul se uită un moment la victima sa, apoi scoase din buzunarul hainei un carnet, din care rupse o foaie și scrise cu creionul următoarele cuvinte:

„Așa pedepsește Cartouche pe trădători și își răzbună prietenii".

Apoi, prinzînd foaia de hîrtie cu un ac de catifeaua neagră de lîngă cămin, el se depărtă cu liniștea și mulțumirea omului care și-a făcut datoria.

Ieși mai lesne decît intrase. Elvețianul se apleacă cu respect înaintea lui și el se urcă în trăsură.

După un ceas, servitoarea se întorcea acasă și intra în odaia stăpînei sale. Vă închipuiți spaima și țipetele ei!...

Elvețianul alergă, apoi o luă la fugă pe stradă strigînd: ucigașul!...

Atunci oamenii lui Paustel, mai mult beți, veniră la elvețian:

— D-lor, stăpîna mea, d-na de Ferjaull a fost ucisă.

— Ucisă!... Și de către cine?

— De către Cartouche.

Nu pentru prima oară aruncau spaima în Paris execuțiile lui Cartouche.

Locotenentul de poliție bucuros ar fi vrut s-o înăbușe pe aceasta, lăsînd să planeze îndoieli misterioase asupra crimei, dar slugile, care toate citiseră biletul, repetară toți conținutul lui.

Isprava asta șterse prestigiul pe care îl cîștigase poliția cu arestarea lui Balani și se păru că aceasta de pe urmă nu mai avea nici o însemnătate.

Se hotărî atunci să se grăbească judecata locotenentului lui Cartouche și se ordonă transferarea lui la Consiergerie.

TRANSFERAREA LUI BALANI

Două zile după moartea d-nei de Ferjaull, în noaptea de duminică spre luni, un lampagiu, ridicîndu-și felinarul înaintea unei uși, citi următoarea înștiințare scrisă cu creionul:

Luni, la orele 11 dimineața

Acest lampagiu se întoarse îndată de unde venise și, fără să se mai oprească merse spre Curtill și intră la Pistol.

Căpitanul era chiar acolo în mijlocul statului său major: Crăcan, d'Antrag și Francisc.

Era ora zece seara, oră cînd potlogarii se lăsau asupra orașului. Mulți și dintre cei mai zdraveni porniseră deja. Era anevoie

să se organizeze cîteva companii alese pe sprînceană în vreme așa de scurtă.

Cartouche păru foarte nemulțumit și încurcat.

În cîrciumă erau vreo zece fanandeli și cîteva haimanale care jucau cărți. Îi smulseră de la petrecerea lor și, spunîndu-le vestea transferării lui Balani, îi rugară să plece prin oraș și să vestească oamenii pentru bătălia de a doua zi la ora unsprezece. Întîlnirea generală era la Pistol, la ora nouă dimineața.

Căpitanul și locotenentul său făgăduiră să nu doarmă toată noaptea și să aștepte la Minaut rapoartele, ca să știe pe cîți oameni puteau conta.

În vremea asta, ce se întîmpla la Chatelete?

Distanța care despărțea Poliția de arestul Palatului nu era mare. Cu toate astea autoritatea era îngrijorată.

Locotenentul de poliție fusese înștiințat despre o tentativă comandată de Cartouche. Cuvîntarea rostită la Pistol i se raportase cuvînt cu cuvînt de către copoi. Spera însă că banditul nu știa la vreme, el nu știa că și acela își avea copoii lui și credea sfînt secretul sfaturilor sale.

Urmarea acestei greșeli era că trupele nu fură vestite decît la ora zece, moment în care mulțimea deja ocupase Puntea Nouă și cheiurile din dreapta și din stînga, în rînduri strînse.

Arcașii sosiră la ora zece și jumătate și cu greu se așezară la capătul podului. Cît privește Puntea Nouă se lipsiseră de a mai așeza orice corp de poliție.

Cînd bătu ora unsprezece, marea poartă a Chateletului se deschise și curioșii vedeau sub bolți o escortă de jandarmi călări, apoi, după ei, o grupă de arcași și în mijlocul lor pe Balani, cu mîinile legate la spate, cu un lanț scurt la picioare. În sfîrșit, închizînd convoiul, o companie de arcași.

Îndată ce alaiul trecu poarta, un murmur crescînd se ridică și cuprinse îndată o năprasnică larmă. Nu era fereastră la care să nu se vadă lume îmbulzită și însăși acoperișurile gemeau de lume.

Jandarmii nu înaintau decît la pas și anevoie. În momentul cînd sosiră pe pod, plesnitori izbucniră sub picioarele cailor, care se speriară și creară împrejurul lor cea mai mare dezordine. În același timp porniră împușcături de la dreapta și din stînga asupra paznicilor lui Balani.

La a doua detunătură se făcu gol în jurul prizonierului și un glas strigă:

— Să-l luăm! La noi copii!

Pe cînd Cartouche și Crăcan se repeziră cu cuțitele în mînă, doi agenți puseră țeava pistoalelor lor în pieptul lui Balani și, mai

înainte ca prietenii să pună mîna pe dînsul, prizonierul ar fi fost mort...

Cartouche văzu asta și se opri.

Spaima arcașilor trecu, Balani împresurat de ei, dispăru vederilor și deveni de neatins.

Spre norocul lui Cartouche avea împrăștiați prin mulțime vreo sută de oameni aproape de el; singur n-ar fi putut să scape.

Cînd în sfîrşit Cartouche, cu pumnalul în mînă, își făcuse drum prin lume, Balani era ajuns la poarta arestului Palatului.

El nu mai trebuia să se bizuie decît pe sine însuși ca să scape din mîinile de fier ale justiţiei.

Cartuşienii pierdură oameni, dar șefii lor scăpară. Căpitanul ar fi putut zice: „Totul e pierdut, afară de onoare".

Îndrăzneala încercării sale îi dete un nou prestigiu în fața Parisului, dar fanandelii nu avură o idee tot așa de măgulitoare. La hoţi și la tîlhari nu se înțelege decît izbînda și nicăieri mai bine decît la ei nu s-ar fi potrivit cuvîntul Galilor: „Vai de cei învinși!..." Ești bătut, deci ești de vină.

Cartouche încercase imposibilul. Cîmpul de luptă, pe care călcase cu puteri mici, era dinainte al vrăjmașului. Tot ce pricepu clica, înflăcărată pînă atunci, fu că el era biruit. Fugiseră în ochii lumii, el și cu ai lui. Se întoarseră la Minaut, gîfîind, înspăimîntaţi, bătuți. Merita Balani bătaia de cap ca să fie eliberat?... Ea nu interesa decît pe Cartouche. Căpitanul pierduse mulți tovarăși. El nu ajunsese încă la sfîrșitul luptelor și dezamăgirilor sale.

— Să dăm la *cap*! își zise el.

Prin *cap*, el înțelegea pe d'Argenson. Și iată ce plan își făcuse deja.

TRĂSURA LOCOTENENTULUI DE POLIȚIE

D'Argenson avea obiceiul să caute, seara și chiar noaptea, la mînăstirea Sainte-Marie de Trenel, odihna ostenelilor sale.

Adesea trăsura care-l ducea la Chaillot venea să-l ia a doua zi de dimineață. Se întîmpla însă ca aceea care-l ducea să aștepte un ceas sau două sau chiar în noaptea aceea să-l întoarcă la Paris.

Cartouche, ros de patima ambiţiei răzbunării se hotărî să încerce o expediţie care i se păru simplu și hotărîtoare.

Centrul populat al Parisului totdeauna a fost plăcut mai mult hoţilor decît însăși pădurea de la Bondy.

Locotenentul de poliţie ştia asta și, după ce luase excorta pînă la o vreme, renunțase la o măsură care se dovedise de prisos.

— De cînd sînt niciodată nu mi s-a întîmplat ceva!..., răspundea el celor care-i făceau observaţie.

Cîteva zile după transferarea lui Balani, d'Argenson mergea la drăguţele maici ca să-şi împrospăteze puterile la acel izvor de dragoste. Între orele opt şi nouă seara, trăsura lui urca încetişor cîmpiile Eliseene.

În seara aceea Cartouche era la Chaillot cu patru sau cinci oameni de-ai lui; un pici pîndea sosirea trăsurii.

Cînd aceasta fu vestită de pici, Cartouche cu ai săi ieşiră din cîrciuma unde aşteptaseră şi porniră spre mănăstire. Locul era pustiu.

— Iau asupra mea să înlocuiesc pe vizitiu, zise Crăcan.

— Şi eu pe fecior, zise d'Antrag.

Francisc fu însărcinat să ţină caii pînă va fi dat jos vizitiul.

Banditii se împărţiră apoi de amîndouă părţile trăsurii: Francisc puse mîna pe hăţurile cailor, Crăcan şi d'Antrag se repeziră la vizitiu strigîndu-i:

— Dă-te!... Dă-te sau eşti mort.

Bietul om îşi ridica biciul, dar al treilea bandit se şi urcase deasupra trăsurii şi, cînd vizitiul vru să dea în cai fu apucat de gît pe la spate...

— Coboară, îi porunci Cartouche.

Crăcan îl dezbrăcă de livrea şi îmbrăcîndu-se cu ea se sui pe capră.

În cinci minute, vizitiul d-lui d'Argenson fu legat, încătuşat şi aşezat lîngă un colţ al zidului mănăstirii lîngă feciorul pe care-l dezbrăcase d'Antrag şi-i luase locul.

— Acum, zise Cartouche, nu mai avem decît să aşteptăm pe d-l conte.

De-abia trecuse o jumătate de oră cînd o portiţă de la mănăstire făcu drum unui domn înfăşurat într-o manta lungă care făcu semn cu mîna vizitiului, cerîndu-i să-l ducă la Chatelete. Se urcă în trăsură. Caii porniră în trap mare.

Dar, în loc să coboare spre cîmpiile Elisseene, ei o luară înainte şi după zece minute apucară pe un drum destul de rău, pe care mai tîrziu îl va repara Ludovic al V-lea şi care se va numi drumul Răscoalei.

În vremea asta, în trăsură, Cartouche cu pumnalul în mînă nu se ferise de a se destăinui călătorului, ieşindu-i în faţă.

— Cine-i acolo? întrebă omul cu manta cu un glas puţin schimbat de mirare şi de frică.

— Cartouche, răspunse celălalt.

— Cum ai zis?...

— Cartouche, repetă banditul. Nu prea vă place, d-le locotenent de poliţie... Totuşi de multă vreme doriţi să-l aveţi sub mînă. Aşa, fiindcă dv nu aţi putut să răzbiţi pînă la mine, am răzbit eu pînă la dv. Spune, nu eşti mulţumit?

Un lung suspin drept orice răspuns.

— Răspunde! zise Cartouche nerăbdător de a începe vorba.

— Ce pofteşti? zise nenorocitul cu un glas sugrumat.

— Ah! ar fi prea mult de spus, scumpul meu domn, pentru că prea lungă este şi socoteala pe care o avem de încheiat amîndoi. Nu sînt cumplit din firea mea, nu chinuiesc lumea de plăcere, dar sînt fără milă pentru vrăjmaşii mei.

— Nu mergem la Chatelete?

— Se poate aşa ceva?

— Roagă-te lui Dumnezeu, d-le d'Argenson, că doar el să te poată scăpa. Sînt doi oameni pe care nu-i voi ierta cît lumea: d-ta şi Gruthus. A scăpat trădătorul, pe care-l lăsasem mai mult mort, în loc să-i fi zdrobit capul, dar n-o să piardă mult aşteptînd şi răfuiala asta. Cît despre d-ta, d-le d'Argenson, n-ai decît un mijloc ca să-ţi răscumperi viaţa — pe care mult mi-ar plăcea să ţi-o iau cu vîrful cuţitului — un singur mijloc: să dai drumul prietenului meu Balani. Dacă nu, nici aur, nici argint nu au nici o putere. Ai auzit, ai înţeles?

Îngrozit interlocutorul îi spuse că este o greşeală la mijloc, întrucît el este abatele Pierre, duhovnicul d-nei stariţe de la Sante-Marie.

— Oh! dobitoc blestemat! urlă banditul deznădăjduit, nenorocire ţie!... Nenorocire ţie, că m-ai păcălit!...

Deschise uşa trăsurii şi strigă ca să oprească. D'Antrag veni îndată lîngă el.

— Ai strigat tu?... Ce e?

Dar cum era să-i spună în două cuvinte acea îngrozitoare dezamăgire? Se dădu jos.

— Crăcan, ne-am amăgit? Nu e d'Argenson ăla d'aici. E un popă.

— Oh! o să dănţuiască! tună Crăcan. O să ne plătească el zadarnica noastră bucurie!...

— Da, zise d'Antrag, trebuie să-l potrivim, dacă nu vrem să fim de rîs. Trebuie să facem pildă. Căpitane, mă urc şi eu lîngă tine.

— Să te vedem, zise d'Antrag apucînd pe popă de guler şi zguduindu-l, tu ne-ai păcălit, Ratichon al dracului, dar o să plăteşti în locul celuilalt.

— Unde mergem acum? întrebă Crăcan.

— Mereu înainte, răspunse Cartouche, dar la pas, pînă la cea dintîi casă unde vom găsi lumină.

Discutară zece feluri de suplicii în fața victimei lor, nici unul nu li se păru destul de nou sau neîntrecut de îngrozitor.

Cartouche se gîndi să întrebe pe abatele Pierre cum de venise în locul lui d'Argenson.

Abatele îi spuse că o călugăriță pregătise o prăjitură nouă și că d-l d'Argenson fusese oprit la cină să-și spună părerea. El nu se așteptase să rămînă și avea asupra lui hîrtii care trebuiau expediate a doua zi pînă în ziuă. Abatele se oferise să le ducă el la Chatelete.

Trăsura se opri în fața unei case izolate. Banditii bătură la ușă, sculară pe țărani, spunîndu-le că nu voiau să le facă nici un rău și le cerură găzduire.

Li se dădu o odaie și lumînări... Apoi poftiră pe oameni să se culce. După aceasta prima lor grijă fu să lege gura abatelui Pierre ca să nu se audă țipetele lui.

D'Antrag, călăul Blondei, se ocupă cu execuția nenorocitului popă.

A doua zi în zori, un cal rătăcit, nebun de frică, ajungea spumegînd la o barieră a orașului, avînd prinsă de coada lui, o matahală pe care o sfîșia cu picioarele. Era unul din caii lui d'Argenson.

Calul fu oprit și, după hamuri, se cunoscu numele proprietarului.

Calul și cadavrul fură duși la Chatelete.

De-abia sosise d-l d'Argenson și aflase cele întîmplate, cînd un nou eveniment se petrecu.

Un țăran de la casa, unde fusese teatrul crimei, aducea trăsura trasă de al doilea cal. După ce intră în curtea Chatelettului, el deschise trăsura și luă un paner pe care-l puse la picioarele d-lui d'Argenson care ceru unui slujbaj să-l deschidă.

Nu erau decît cîteva paie de ridicat; asta se făcu și locotenentul de poliție dete un țipăt de groază. Era capul nenorocitului popă.

Ca și pentru d-na de Ferjaull, mai era un bilețel pe care scria

„Ține capul ăsta, d'Argenson, pînă să-l avem pe-al tău"

Cartouche

Efectul dorit de banditi fu dobîndit. El produse o senzație de groază amestecată cu spaimă. Locotenentul de poliție părea plouat.

Întîmplarea fu cunoscută, deși d-l d'Argenson nu contribui cu nimic la aceasta.

Agenții se folosiră ca să-și arate zelul.

Gruthus care nu putea să umble, dar al cărui braț era zdravăn, ceru să i se dea trăsura locotenentului de poliție ca să atragă pe Cartouche jurîndu-se că dacă acesta s-ar urca în trăsură, viu nu s-ar mai da jos.

Propunerea fu respinsă.

Cîteva zile d-l d'Argenson nu mai ieşi din casă şi-şi alese un corp de gardă.

Şi d'Argenson, care promisese mari speranţe parisienilor, era un om de o isteţime fină, dezgheţată şi totodată un caracter energic. Pentru înaltele funcţii pe care le avea, el era superior predecesorului său, d-l de Harlay, care-i lăsase, la intrarea lui în slujba aceasta deviza: „*Lumină — curăţenie — siguranţă*"

Parisul nu era nici mai curat, nici mai luminat decît sub precedentul locotenent de poliţie, şi era cu mult mai puţin sigur.

De la anumite ore, Parisul era al tîlharilor, şi în fiecare dimineaţă se auzea o nouă crimă.

Burghezii se hotărîră să-şi facă poliţia lor, plătind înainte foarte scump pe aceea a oraşului. Ei învinuiau mai ales slăbiciunea şi nepăsarea ducelui de Orleans.

Chiar atunci, avură loc execuţia şi jafurile, hoţia, omorurile săvîrşite de companii în diferite puncte ale oraşului, după cum se hotărîse în marea întrunire de la Pistol. Relele se înmulţiseră în mod înspăimîntător. Femeile din clica lui Saint-Loren erau cele mai rele şi pe drept cuvînt.

Uneori, ziua în amiază, Cartuşienii făceau lege cîinrciumile din străzile cele mai populate.

BELERA ŞI D'ANTRAG

D'Antrag avea ca amantă o fată care vindea preparate din carne, reci pe tavă, pe drept cuvînt denumită Belera. Ea era bine făcută şi avea o mutră lipicioasă şi şireată în stare să fure ochii tuturor trecătorilor. Cu toate însuşirile ei, fata asta era foarte săracă pentru că d'Antrag lua mereu parale de la dînsa, fără să le mai înapoieze. Ea locuia în strada Huchete şi avea o proastă reputaţie. Se susţinea că frumoasa Belera nu-l iubea deloc pe d'Antrag şi că numai de frică îl suporta.

Într-o dimineaţă, această nenorocită fată, aducînd acasă doi rinichi de miel, zise în treacăt unei vecine că avea să frigă două inimi de copil pentru dejunul său.

Această glumă de prost gust fu luată în serios, numaidecît repetată, trecu din uşă în uşă de-a lungul şirului de case şi înduioşă pe cotoroanţele care, îndată, se adunară înaintea uşii Belerei ... „această tigroaică, această bufniţă, această muiere a lui Cartouche".

Furia mahalagioaicelor mergea crescînd; unele vorbeau să dea de ştire poliţiei, altele să năvălească în casă şi să facă dreptate însăşi

cu mîinile lor, cînd iată sosește d'Antrag. Efectul stîrnit de ivirea lui nu se poate descrie. Inimile de mamă săriră de indignare.

— Monstrul !... Căpcăunul vine să guste din ospăț !... Jos căpcăunul !.. Jos ucigașul de copii !...

D'Antrag privi cu mirare la această îmbulzeală. Se opri un minut și întrebă pe un ton cuviincios :

— Ce s-a întîmplat ?

Femeile se speriară. Nu-i răspunseră nimic. El își urmă drumul, intră în casă și fu salutat cu o ultimă răzbunare de ocări :

— Mîncător de copii, ucigaș, căpcăun !...

Întrebă pe Belera ce se petrecea și ea îi povesti cuvintele pe care i le spusese vecinei.

— Cam lată poveste ai făcut, răspunse d'Antrag. Nu trebuie niciodată glumit cu oameni de ăștia, care nu înțeleg ceea ce aud.

Se așezară la masă, fără să le pese de tulburarea din stradă, al cărei zgomot nu ajungea pînă la dînșii de vreme ce odăița Belerei dădea într-o curte interioară.

Cîteva femei se duseră să vestească poliția. La povestea ridicolă cu copiii prăjiți pentru dejun agenții dădură din umeri, dar alte cuvinte îi puseră pe gînduri.

— Belera, li se mai spuse, este ibovnica unui tîlhar dintre cei mai răi. Perechea asta era groaza mahalalei. Tîlharul sosise acasă, un om cu nasul încîrligat, bine croit, și care era din ceata lui Cartouche.

Comisarul încheiă că s-ar fi putut ca acela să fie d'Antrag și dădu ordin ca să-l aresteze împreună cu Belera.

O companie de arcași merse în strada Huchete care era îngustă și deja plină de lume.

Soldații intrară în casă. Fata locuia la etajul întîi. Puterea publică ocupa curtea și aleea lungă și întunecoasă.

La zgomotul binecunoscut al pașilor arcașilor, d'Antrag sări îndată în picioare, scoase pistoalele, le încărcă și trase din nou cu urechea, pe cînd Belera ridica un colț de perdea ca să se uite în curte.

— Sînt patru arcași, zise ea.

Poliția bătu la ușă.

— Deschideți! În numele regelui !...

— M-a luat dracul ! zise d'Antrag, dar nu mă dau viu. Să încercăm în sfîrșit.

Se așeză cu spatele la perete în fața ușii, apoi zise Belerei :

— Tu ieși prima și fă învălmășeală îmbrîncindu-i spre curte, astfel încît să deschizi drumul spre stradă. Nu-ți fie frică, lovește, zgîrîie, mușcă ... tot una va fi.

Belera era foarte palidă dar gata să se războiască. Simţea că era pricina acestei nenorociri.

Poliţia bătu iarăşi la uşă. Fata deschise, şi întinzînd braţele înainte, ea se aruncă asupra arcaşilor încercînd să-i depărteze de uşă.

— Lăsaţi-mă ! strigă ea. Lăsaţi-mă ! ...

Atunci d'Antrag, făcîndu-şi pavăză din ibovnica lui, îmbrînci spre uşa sălii, apoi descărcă pistolul, la dreapta, asupra unui nenorocit arcaş care căzu în braţele tovarăşilor săi.

Spaţiul era prea mic ca să se folosească de arme de foc şi d'Antrag nu se mai bizui decît pe cuţitul lui ... Ajunse în alee şi, învîrtind deasupra capului arma însîngerată, se repezi la mulţimea îngrămădită la poartă.

Dar deodată un măcelar îl apucă de umăr cu un cîrlig şi-l trînti cu faţa de pietre.

Asta-i fu pieirea. Mulţimea prinse curaj şi-l călcă în picioare.

Cu tocurile îl zdrobiră, cum odininioară pe Guithus, dar şi mai cumplit.

În zadar se străduiră arcaşii ca să pună mîna pe omul lor, cînd publicul înverşunat de însăşi cruzimea sa se învoi să se retragă, capul victimei nu mai era, decît bucată de carne stîlcită şi sîngerîndă. Faţa îi era turtită, iar pieptul şi pîntecele îi fuseseră deschise.

Astfel se sfîrşi d'Antrag.

Aceasta fu o uşurare pentru Paris şi mare pagubă pentru Cartouche, a cărui ceată scădea cu fiecare zi.

— Mîine, poimîine vine şi rîndul meu, zise Crăcan cu glas jalnic.

— Or al meu ! adăugă Cartouche. Ceea ce îmi pare rău este că negustorii o să ne declare război şi o să ne dea pe mîna *gagiilor*.

Vai de cei singuratici, de acum încolo.

PROCESUL LUI BALANI

În vremea aceasta, începuse procesul lui Balani şi instrucţia era destul de înaintată. Ar fi ajuns numai o singură zi, dacă i s-ar fi cerut numai să-şi mărturisească crimele, în loc de a i se cere să-şi denunţe tovarăşii.

Se aminti tot trecutul lui. Fusese totdeauna în ordinul Saint-Francisc ; purtările lui rele îi atrăseseră izgonirea din mănăstire dar multă vreme el păstrase numele *Capuţinul*.

Ceva mai tîrziu, intrase în armată şi ar fi putut ajunge ofiţer de seamă dacă o dragoste pentru o femeie de rînd nu l-ar fi orbit, făcîndu-l să fure lucrurile unei biete ţărance. Denunţat, era să fie spînzurat dar fugi. Cîţiva ani fură şi ucise la drumul mare în ceată cu cei mai vestiţi tîlhari.

În sfîrșit, venise la Paris, făcuse cunoștință cu Cartouche, îl ajutase pe acesta să organizeze banda *Pistolului* și a *Ghionoaiei*.

Cîrciumarul Minaut era de asemenea o veche cunoștință a lui Balani. El povesti din întîmplările și „greșelile" lor din tinerețe cît pofti judecătorul să asculte; dar despre ceea ce făcuse împreună cu Cartouche el păstră o nemărginită rezervă.

— Erai locotenentul lui Cartouche? îl întrebă judecătorul.

— N-am fost locotenentul nimănui, răspunse inculpatul.

— Erai prieten intim al șefului acestei bande?

— Am cunoscut mulți inși cu numele de Cartouche, dar nu m-am împrietenit cu nici unul.

— Ai făcut parte dintr-o bandă?

— Da și nu. Totdeauna, cînd vor să facă ceva, hoții se întovărășesc mai mulți ori mai puțini. Atunci fiecare dintre ei face parte dintr-o bandă.

— Nu încerca să mă zăpăcești. Prin bandă înțeleg o tovărășie numeroasă, statornică, avînd un cap și o organizație. Ai făcut parte dintr-o asemenea bandă și care avea ca șef pe Cartouche.

— Aș vrea să aud un martor dovedind asta.

— Dar lucrurile astea le cunoaște tot Parisul.

— Burghezii și poliția au ticluit o istorie, o poveste copilărească în care e un balaur numit Cartouche, făptașul tuturor nelegiuirilor săvîrșite în Paris. Acest Cartouche e un basm. Justiția trebuie să știe asta, de vreme ce pînă azi a arestat, a judecat, și a spînzurat mai mulți Cartouche. Nu pricep de ce m-a făcut pe mine locotenentul ... acelei închipuiri.

— La Grand Chatelete se socotise că Cartouche era nume de război pe care-l purtau mai mulți inși; dar astăzi avem semnalmente, portretul, semnătura, șefului tău precum și a ta. Minciunile astea nu mai au trecere. Trebuie să mărturisești că ai făcut parte dintr-o bandă organizată de Jean Bourghinon, zis Cartouche, și că ai fost al doilea sau locotenentul lui. Tu ești cel care, împreună cu șeful tău, ați furat milioanele lordului Delmott. Recunoști?

— Nu d-le.

— Nu ești tu care, împreună cu același Bourghinon ai fost la Bray-sur-Seine? Tăgăduiești și asta?

— Recunosc. Sînt din Bray-sur-Seine și m-am dus după o mică moștenire care-mi rămăsese în sat. Nu e nici un rău în asta.

— Erai cu Cartouche.

— Cel care mă însoțea îmi spusese că se numea Jean Bourghinon și a fost cunoscut ca atare de către familia lui.

— Prea multe minciuni. O să-ți smulgem adevărul cu sila.

Balani era cunoscut de prea mulţi poliţişti şi de prea multe victime. Fuseseră arestaţi de curînd mulţi tăinuitori, bărbaţi şi femei, care-l cunoşteau demult. Belera declarase că el era locotenentul lui Cartouche şi prietenul lui d'Antrag.

Ceea ce căutau erau să-i dovedească mai întîi că el era un pierdut fără nici o cale de scăpare şi că, dacă vrea să dobîndească vreo micşorare de pedeapsă, n-ar fi putut decît destăinuind misterele clicii de la Saint-Loren.

În sfîrşit, călăul îşi pregăti uneltele de tortură.

Acest procedeu judiciar, care se numea *cestiune* şi care consta în a tulbura repede, prin dureri groaznice mintea pîrîtului spre a se dobîndi mărturisiri era pe cît de crud pe atît de prostesc. Mai întotdeauna rezultatele nu corespundeau scopului propus. Fanaticii şi marii criminali suportau tortura şi nu mărturiseau nimic; slabii, şi chiar nevinovaţii, ca să scape de tortură, se declarau vinovaţi de crime pe care nu le săvîrşiseră.

Faptele acestea erau bine cunoscute şi totuşi tortura număra mulţi susţinători.

Lui Balani i se puse butucul.

Unealta de tortură astfel numită se compunea din scînduri de stejar care înfăşurau piciorul inculpatului, de la gleznă pînă la genunchi. Cu nişte pene de fier, vîrîte cu ciocanul, se strîngeau scîndurile care apăsau piciorul în chip nespus de dureros. Se puneau la rînd patru pene. La ultima, glezna chinuitului era zdrobită, uneori chiar genunchiul.

Mulţi nu puteau să mai rabde a patra pană, pierdeau cunoştinţa şi, cu toate îngrijirile, ce le da un medic ca să le întreţină puterile, ei rămîneau incapabili de a mai vorbi.

A tortura astfel era o artă, care cerea de la călău şi de la medic practică, experienţă. Într-adevăr, penele nu se puneau toate deodată; trebuia măsurată şi apăsau durerea după puterile chinuitului.

Balani cu toată firea lui robustă şi marea-i energie sufletească, nu putu să rabde decît trei pene.

La cea dintîi fusese întrebat: „unde se ascundea Cartouche în ultimele zile?"

El răspunse că „de mai multe luni se despărţise de el şi nu mai ştia nimic".

— Care sînt culcuşurile obişnuite ale banditului?

— Le schimba în fiecare zi.

— Nu merge el adesea la Curtil într-o cîrciumă ticăloasă cu firma Gheonoaia şi Pistolul?

— Uneori.

— N-are el ca amantă pe o hoaţă numită Jeaneton-Venus?

— El își are muierile care-i plac.
— Se duce la femei în oraș? Nu cunoști vreuna?
— Se duce la foarte multe. Mi-ar fi frică să numesc pe careva din familia sau cunoștințele dv.
— Ia seama la vorbă. Răspunde serios la întrebarea pe care am să o pun.
Judecătorul făcu semn călăului să strîngă butucul.
— Oamenii din banda ta n-au între ei semne de recunoaștere?
— Nu.
— Cu ce mijloace, semne sau cuvinte ar putea ajunge cineva pînă la Cartouche?
— Să se plimbe la barieră după miezul nopții, cu un frumos lanț de aur, cu inele cu diamante sau cu briliante, și să întrebe politicos cît este ceasul.
Judecătorul făcu semn călăului care vîrî și a doua pană.
— Răspunde, îi strigă judecătorul.
— Nu știu nimic, răspunse Balani, gemînd de durere.
— Te pocăiești de crimele tale?
— Mă pocăiesc.
— Nu, de vreme ce nu vrei să ne spui cum am putea să îl arestăm pe complicele tău. Spune unde e Cartouche și cum se poate da de dînsul.
— Nu știu nimic.
Călăul începu să strîngă butucul și inculpatul să geamă.
Judecătorul îi puse multe întrebări care rămaseră fără răspuns. Ele se pot rezuma într-una singură:
— Unde e Cartouche și cum să punem mîna pe dînsul?

Supărat de tăcerea îndărătnică a inculpatului și poate zorit de ceasul mesei sale, judecătorul porunci să se pună a treia pană.

Călăul o așeză la locul cel mai sensibil, în jurul pulpei.

El izbi de cîteva ori cu ciocanul și i se păru că obrazul vînăt al chinuitului se micșora. Trăsăturile i se întindeau, ochii îi ieșeau din cap ... O sudoare îl cuprinse peste tot. Cu gura deschisă dar fără cuvinte și fără țipete, el rămase leșinat.

Medicul, nu-l pierdea din ochi, interveni și dăte ordin să i se toarne vin în gură, dar gîtul suferindului încleștat de dureri dădu băutura afară.

Văzînd asta, medicul îi stropi fața cu apă rece și, după cîteva minute, iarăși îi dădu vin care fu înghițit.

După aceea, inculpatul nemaiputînd vorbi, medicul, sfătuindu-se cu judecătorul, porunci să i se scoată butucul și puse pe Balani pe o saltea.

Era ora unsprezece; îl lăsară liniştit pînă la amiază, singur, neînsufleţit. Călăul se întoarse însoţit de un temnicer aducînd o strachină cu supă de carne, pe care nenorocitul încercă să o mănînce.

După aceea veni grefierul ca să-i citească interogatoriul şi să-l îndemne la pocăinţă şi la mărturisiri depline. El iscăli interogatoriul şi grefierul, plecînd, zise medicului care-l însoţea:

— Osteneală nulă pentru nimica toată.

Multe săptămîni Balani fu îngrijit cu omenie şi vizitat adesea de duhovnicul care vroia să-l întoarcă la religie, lucru la care el nu se împotrivi; ba chiar declară că niciodată nu jefuise şi nu ucisese vreun preot, nici nu furase din biserici, fiindcă fusese totdeauna bun creştin. El nădăjduia că Dumnezeu va ţine seama pentru mîntuirea sufletului său.

În cele din urmă avu loc judecarea procesului, în care fură ascultaţi un număr impresionant de martori veniţi din toate părţile. Mulţi depuseră cu curaj, dar alţii cu o prea văzută temere de Cartouche să nu-i răsplătească pentru multa lor dragoste pentru adevăr.

Declaraţia d-lui Vantadur prezentă un viu interes şi chiar pricinui un mic scandal. Nimeni nu se aşteptase să vadă pe prea sfinţii părinţi iesuiţi făcînd concurenţă lui Cartouche.

Ceea ce spuse el despre meritele Jeaneton-Venus stîrni curiozitatea cea mai mare şi în mai multe rînduri stîrni rîsetele auditoriului. Dar dintre toţi martorii acela care făcu mai mult publicul să petreacă fu baronul de la Lezardière, care povesti în ce mod Cartouche şi Balani duseră la beci pe Paustel care dorise să-i aresteze.

— Sînt dator să spun adevărul, zise el, să mărturisesc că d-nii Bourghinon şi Balani nu s-au arătat, mie şi respectabilului preot de la Bray, decît ca oameni foarte de treabă; nu numai că nu ne-au făcut nici o pagubă, dar au avut o purtare bună astfel că, plecînd din sat, au fost urmaţi de părerile de rău ale tuturor locuitorilor. Nu mă îndoiesc că ei s-ar fi îndreptat cu totul şi s-ar fi făcut oameni cumsecade dacă poliţia din Paris nu i-ar fi silit mereu să se întoarcă la căile primejdioase ale crimei. Hărţuiţi permanent, ei caută în rău un leac la relele lor.

Martorul Samuil fu mai puţin indulgent cu acuzatul. El descrie atentatele şi furiile sale. Mărturia sa ar fi înspăimîntat auditoriul, dacă martorul n-ar fi fost evreu.

În sfîrşit, sentinţa fu rostită:

Jean-Pierre-Balani, pe deplin dovedit de multe crime, precum omoruri, hoţii, violuri săvîrşite la drumul mare şi în locuinţe, fu condamnat, să fie dus cu duba în piaţa Grevei şi, pe un eşafod i se va smulge cu cleştele înroşit ţîţele, braţele şi pulpele, iar după aceea corpul lui să fie tras şi rupt de patru cai.

Balani se aștepta la astfel de deznodămînt, el nu arătă nici mirare nici durere.

Îi mai rămînea un loc să scape de nespusele dureri ale ceasului de pe urmă. Justiția acorda printr-un post-scriptum, tainic, la hotărîre, facultatea pentru executori, de a gîtui pe osîndit înainte de a-l sfîșia, dar numai cînd ar fi declarat pe complicii săi și ar fi arătat modul de a fi arestați.

Hotărîrea trebuia executată în două zeci și patru de ore, dar nădejdea de a-l prinde în curînd pe Cartouche o făcu să se amîne pentru cîtva timp.

CE FĂCEA JEANETON-VENUS

Jeaneton fusese cu înverșunare căutată, dar ea se speriase și însuși Cartouche nu știa ce-i cu ea.

Arestarea lui Balani fusese ca o alarmă dată clicii și care parcă ar fi spus tuturor : „Nu mai e de glumă !"

Ea se imprietenise cu Găinușa, o fetiță care, înainte de a face parte din bandă vindea găini și porumbei, umblînd din casă în casă, cu un coș sub braț.

Magdalina Găinușa vroia să-și reia meseria, iar Jeaneton descoperise marea ei vocație pentru vinderea obiectelor de tăbăcărie. Dar era prea cunoscută la Paris ca să poată face asemenea meserie, iar Găinușa nu putea să vîndă găini la țară.

Magdalina se învoi, în cele din urmă, să vîndă ace, panglici, și icoane, pe care Jeaneton i le cumpără cu banii ei.

Într-o dimineață, amîndouă, îmbrăcate țărănci, apucară spre Saint-Denis.

Găinușa era o frumușică de două zeci de ani care, din fragedă copilărie, așteptase un prilej să se apuce de blestemății. Întîmplarea singură o scăpase.

Jeaneton, mai coaptă și căreia nimic nu-i era necunoscut, nici chiar înțelepciunea, trăgea nădejde să-i dea un prilej mai nimerit și-i propovăduia morala :

— De vreme ce vinzi icoane, Magdalino, nu ai face rău să ei una drept firmă ... Căci, dacă faci cu ochiul căruțașilor de pe drum, ne ducem pe copcă. Puneți ochii în buzunar. După ce vom face bani, vom cere în căsătorie pe d-l d'Argenson, el e văduv și toate treburile noastre vor merge strună din prima zi.

— Ce vrei tu ! zise Magdalina, să fie tata sau frate-meu, tot nu m-aș opri de a le face cu ochiul, e o deprindere. Ce vrei ! Și-apoi cine vrei să creadă că două tolbașe sînt cinstite ?

— Sînt destui neghiobi, răspunse Jeaneton ; pe ei putem pune temei, de vreme ce ei sînt cei mai mulți. Fără neghiobi, de mult

am fi fost înfierate sau spînzurate, așa trăim ca nobilul sărac cu iepurii săi. Dar nu trebuie să ne înfricoșăm și nici să-i înfruntăm.

Și ce vrem noi, la o adică? Să fugim de poliție și atîta tot. Negustorese am fost, negustorese să rămînem și să dormim amîndouă. Așa cere negoțul.

Cele două haimanale nu stătură mult la Saint-Denis. Ele numai treceau pe acolo și chiar în noaptea aceea dormiră la Saint-Brice, sat așezat pe drumul mare dintre Paris și Beauvais.

La acea depărtare, ele se socotiră la adăpost de oamenii răi și într-o lume nouă.

— Aici este ca în America, zise Jeaneton.

— Atunci, întrebă neastîmpărata Magdalina, pot să-mi scot ochii din buzunar?

— Nu, nu! zise cu însuflețire Jeaneton, pune-ți pofta-n cui Afară de asta, n-ai decît să te uiți la mutrele americanilor de aici... numai icoane.

— Ai răbdare, d-abia de o zi lipsim din Paris.

Ca să o ferească de ispită pe tovarășa sa, Jeaneton ceru adăpost de la un simplu muncitor de la marginea satului. Le dădu, de culcat, fînul din podul grajdului, unde fură conduse cu un felinar murdar.

După ce călătoarele își făcuse, una lîngă alta, culcușuri bune în grămada de fîn, gazda le lăsă.

— Cum ți-e, Magdalino? întrebă Jeaneton.

— Bine. Dar ție?

— Mai bine decît la Paris. Aici cel puțin, sîntem în siguranță și n-o să visăm copoi.

— Nu, și fanandelii Pistolului sînt departe de a ne bănui în asemenea loc. Am șters-o la vreme, zău! ... Tu, mai ales, Jeaneton, care ești bine cunoscută ca nevasta lui Cartouche. Apropo, știi unde o fi Dominique al tău?

— Nu, de la arestarea lui Balani, face și el ca noi, se ascunde ziua și nu lucrează decît noaptea. Mi-e frică de pielea lui! ...

— Și mie, Cartouche era băiat voinic și darnic.

— Tu-l cunoști bine? întrebă Venus înțepată.

— Numai atîta... că am auzit vorbindu-se de el.

De-abia trecuseră cîteva minute, cînd cele două femei auziră aproape de ele, un zgomot în fîn și băgară de seamă că nu erau singure.

Jeaneton atinse încet brațul tovarășei sale și șopti:

— Auzi?

— Da. Mi-e frică.

Zgomotul crescu. Nici o îndoială nu mai era cu putință, un necunoscut se mișca în culcușul lui sunător și poate că vroia să se scoale.

Îl auziră umblînd... încotro mergea? Spre ele?...

Dar îndată, îndoiala dispăru, omul le căuta. Toată nădejdea lor mai era ca el să treacă înainte pe lîngă dînsele.

Am vorbit prea tare, se gîndea Jeaneton. Cine să fie omul ăsta? un tolbaş? un cerşetor?... Cine-o fi... o să ne dea de gol.

Nu se culcau ele pentru prima dată în fîn şi nu li se întîmpla numai acum aşa ceva.

Gîndurile galante ale necunoscutului nu le speriau deloc, ele erau două împotriva unuia şi Jeaneton era puternică. Ceea ce le speria, erau vorbele lor care le dăduseră în mîna omului. Ce să facă? Jeaneton, care era cea mai pricepută dintre ele, se gîndea.

Să fi auzit omul acela vorbele lor? Dacă da, era vrăjmaş. Dacă ar fi fost să-l primească cu bine sau cu rău, omul ăla a doua zi le-ar fi denunţat şi ar fi fost arestate!...

Dar cum să se încredinţeze despre asta?... Ce era de făcut?...

Omul înainta mereu prin fîn. El nu mai era decît la cîţiva paşi de Magdalina, cînd aceasta se sculă şi o rupse la fugă, prin întuneric, la voia întîmplării.

Nedumerirea Jeanetonei era sfîrşită, fugi şi ea. Loc era. Exista totuşi o primejdie : puteau să cadă pe gura podului de la zece picioare înălţime. Ele fugeau pe cît se putea de-a lungul pereţilor încovoiate din cauza acoperişului.

Să iasă din pod peste putinţă, ţăranul încuiase cu cheia.

Alergătura ţinuse vreo cinci minute, cînd necunoscutul se hotărî să rupă tăcerea şi să cadă la învoială.

— Ei! ascultaţi, frumuşelelor, nu fugiţi aşa. Nu vă fie frică nu vă vreau nici un rău, dimpotrivă.

Glasul lui aspru şi răguşit nu le liniştea deloc. Ele nu răspunseră.

El reîncepu cu necaz :

— La naiba!... Vă e frică să nu vă mănînc? Sînteţi oare prinţese aşa de sfioase! Sînt tot ca voi, haide!... Nu ştiu eu cine sînteţi?

Apoi, deodată, întorcîndu-se spre altă parte a podului.

— Ah! iacă una p-aici. A mea o să fie! N-o fi asta Jeaneton.

Era Magdalina care se ascunsese. Dar, rostind numele nevestei lui Cartouche, el confirmase temerea acesteia, care îndată luă o hotărîre energică.

Era destul de departe de el, se opri şi-i zise :

— Ei! dar tu cine dracu eşti de vorbeşti fără ruşine de Jeaneton?...

— Cine sînt?... Om de treabă, care n-are de ce să se ascundă şi care nu se teme de jandarmerie.

— Ah! eşti un om de treabă care te legi de fete. Cinstit e asta?

— Haide. Ştiu cine eşti tu, prin secretul tău, te ţii mai bine decît fata.

„Tontule, îşi zise ea, vrei să te ucid. Aşteaptă o leacă, puiule!".

— Da, uite-o!... avem secrete şi sîntem fete cinstite şi frumoase, na! Pe cînd tu, oi fi schilod şi bătrîn. O să se facă ziuă ca să-ţi vedem mutra.

Cu toate astea omul înaintea spre Jeaneton, hotărît s-o înfrunte cu putere.

Ei continuară cearta cu cuvinte din ce în ce mai urîcioase.

Omul se gîndea: „Am înfricoşat-o, e a mea. O să se domolească".

Dar în vremea asta, Jeaneton, îşi înfăşura cu grijă laba stîngă cu batista socotind toate amănuntele luptei pe care avea să o înceapă.

Magdalina, departe de dînsa, se minuna de vorbele ei hotărîte şi o socotea gata să se dea.

Cînd, în sfîrşit, îndrăzneţul călător nu mai fu decît la patru paşi de dînsa, Jeaneton îngenunche şi aşteptă.

Cînd el veni înaintea ei, îl apucă de picioare şi-l dezechilibră. Căzu jos înjurînd şi repede încercă să se scoale, dar Jeaneton se aruncase asupra lui să-l gîtuiască: ea nu avea cuţit.

— La mine, Magdalino! strigă ea.

Cu mîna dreaptă ea strînse zdravăn gîtul vrăjmaşului său şi, deschizînd gura, precum o prevăzuse ea, îi apucă limba, şi i-o smulse.

Cu gîtul strîns de o mînă şi cu gura astupată de cealaltă mînă, omul, în dureri groaznice, se zvîrcoli şi aruncă pe Jeaneton de pe dînsul, dar atunci sosea Găinuşa dibuind.

— Pe el Magdalino! strigă ea. Să-l îngropăm sub fîn.

Şi amîndouă, cu o încordare deznădăjduită grămădiră asupra gîtuitului maldăre de fîn, apoi cînd cu toate eforturile lui zadarnice, grămada fu destul de mare şi greutate destulă pe pieptul şi pe capul lui, ele se trîntiră deasupra cu putere şi cu toată greutatea lor.

El era pierdut. Sîngele din limba ruptă îl înăbuşea. Loviturile lui din mîini şi din picioare se răreau şi slăbeau.

Jeaneton îl biruise cu iuţeala faptei sale.

Îndată, fetele nu mai avură decît să aştepte moartea vrăjmaşului lor neaşteptat.

— Acuma, zise Jeaneton, sîntem pe pace.

— N-a murit, zise cealaltă ai cărei dinţi clănţăneau de spaimă.

— Da, tot mişcă, dar se va sfîrşi cu omul de treabă şi nu va mai denunţa pe muierea lui Cartouche. Era prea limbut.

— Dar, mîine? zise Magdalina...

— Ah! zise Jeaneton, noi nu ştiam că era vreun om lîngă noi. Vom porni şi, pînă să-l caute, vom fi departe.

— Oh! da, departe, departe aş vrea să fiu! ... Mi-e frică. Şi unde mergem?

— M-am gîndit eu la asta, răspunse Jeaneton. Negreşit că ţăranii, îndată ce vor da de mort, se vor lua după noi. O s-o apucăm pe poteci peste cîmp şi cît mai repede.

— Dar încotro? spre Bauvais?

— Spre Montmoranci, din pricina pădurii, şi d-acolo la Paris. Vezi tu, puică, nu e nicăieri loc mai bun de ascuns ca la Paris.

Ziua le găsi preocupate cu planurile lor de fugă, Jeaneton zărind printre olane, lumina zorilor, se gîndi să facă o gaură, ca să poată să se gătească niţel.

Măsura nu era de prisos. La ţară oamenii se scoală de dimineaţă şi ar fi fost rău de ele să fi fost găsite în halul în care ieşiseră din luptă: părul vîlvoi şi plin de fîn, corsajul sfîşîiat şi sînge pe mîini.

Cu toată batista ei, Jeaneton fusese muşcată şi i se umpluse mîna.

Dar, departe de a-i părea rău de omorul săvîrşit, ea se felicita, încredinţată cum era că ar fi denunţat-o necunoscutul care o ameninţase atît de prosteşte.

Se gătiră puţin, una pe alta şi soarele de-abia roşise zarea cînd stăpînul podului veni să deschidă oaspeţilor.

— Haide, strigă el din capul scării, somnoros şi somnoroase! e vremea de sculat.

— Iată-ne! răspunse Jeaneton, sîntem gata.

— Dar celălalt? zise ţăranul.

— Care? întrebă Magdalina.

— Na! a mai fost un om strigă Jeaneton. El doarme, se vede. Doarme greu. Dar lasă-ne pe noi să ne dăm jos. Nu e treaba noastră ce fac alţii.

Ţăranul le lăsă scara şi de jos se uită cu poftă la Jeaneton-Venus.

— Ah! ia ascultă, o să te spun nevestei tale numai decît! ... Ia vino încoace, să ne dai un ciocănel de rachiu.

— Dar ăla de sus.

— S-o da el şi singur jos.

Cele două haimanale băură cîte un păhărel de rachiu şi plecară îndată, după ce întrebară însă de un drum pe care nici gînd nu aveau să apuce.

MĂRIREA ŞI DECĂDEREA JEANETONEI VENUS

După o oră, ţăranul îngrijorat că nu vedea pe străin dîndu-se jos din pod, se urcă din nou, îl strigă şi, necăpătînd răspuns, îşi zise că a plecat negreşit, de vreme ce de cu seară îşi plătise găzduirea.

Tocmai după cîteva zile se descoperi cadavrul nenorocitului.

Se căutară cele două femei dar ele dispăruseră. Jeaneton se întoarse la Paris, de unde nu mai avea să plece. După ce trăi cîtva din dărnicia unui bandit, Jeaneton neluată în seamă, părăsită, ajunsese în mare ticăloşie.

Numele ei se găsea alături de acela al lui Cartouche în poveşti adevărate ori imaginate, dar ajunse populare; ea avu să sufere din cauza acestui renume. Poliţia o căuta mai stăruitor decît pe oricare alta din semenele ei şi semnalmentele sale fuseseră răspîndite pretutindeni.

Vechile ei tovarăşe o găseau compromiţătoare. Cîrciumarii, hangiii care se temeau de Cartouche, se prefăceau că nu o cunosc şi-i refuzau adăpost, temîndu-se să nu fie arestată la dînşii şi să nu o răzbune Cartouche.

La Pistol, însuşi Minaut se arăta rece... ingratul.

Ea nu putuse să dobîndească o odaie. Minaut nu mai păstra nici o odăiţă liberă de frică să nu fie nevoit să i-o dea ei. Ea ghicea simţămintele pe care le inspira de cînd încetase Dominique să o ocrotească pe faţă şi adesea-i părea rău de casa liniştită din strada Mazarine. Vai ! în ticăloşia în care abia găsise pîine neagră şi uscată cîtă vreme ar fi mai putut ea să fie Jeaneton-Venus?

Se născuse hoaţă, nu curtezană şi cu toate astea începuse să se dezguste de meseria pe care o făcea numai ca să nu moară de foame. Ea rătăcea noaptea prin locurile neumblate şi se ascundea ziua cum putea. Nu de dorul Parisului se întorsese ea, ci de urîtul şi de frica provinciei.

Găinuşa o urma încremenită, fără scop, neputînd să se scuture de influenţa ei. Prin fire şi prin deprindere, Magdalina nu făcea decît hoţii mici, nevinovate, şi tocmai aceasta o îndemnase să plece în provincie...Dar omul gîtuit în podul cu fîn o înspăimîntase şi de atunci mereu i se păruse că mortul se afla la spatele ei şi că voia să-i pună mîna pe umăr sau s-o apuce de picioare, să i se fi dat o pungă plină cu aur ea nu s-ar fi culcat o noapte singură de frica celui mort.

Cîtva vreme amîndouă fură găzduite la Marmotta — brutăreasă lîngă Chartroise, — dar, într-o seară Jeaneton aprinzînd coşul de la sobă pe cînd vroia să-şi facă o friptură, vecinii alergară, o bătură pe Marmotta şi o siliră să le dea afară pe ticăloasele care ar fi putut să aprindă mahalaua.

Cu toate astea, cît şezură acolo, ea aflase de la o tăinuitoare că Dominique se întorcea adesea pe terenul întîielor sale isprăvi. Se ştia cu cîte nelegiuiri ilustrase el bariera Montparnase. Jeaneton dădu tîrcoale pe acolo şi într-o zi se întîlni cu Dominique al ei.

Oricine altul nu l-ar fi recunoscut. Trebuiau „ochii inimii“ pentru asta. Ea merse drept spre dînsul și-i zise la voia întîmplării :

— Dominique.

Mirarea fu nespusă. Apoi cu neîncredere și uitîndu-se împrejurul său :

— Cine te-a trimis aici?

— Nimeni. Am fost cîndva pe la Marmotta și acolo am aflat de la o tăinuitoare că tu umblai adesea prin mahala și te-am pîndit, ca să te văd, Dominique al meu.

— La alții.

— Și pentru ce la alții?

El nu îndrăzni să-i spuie. Bănuielile lui se potoliră și începu :

— Aide, tu ești mereu tot fata cea bună.

— Aștepți pe cineva?

— Da, un călugăr, ca să-l răcesc. El fuge în toate nopțile din mănăstire ca să-și vadă frumoasa. I-am pus zece franci taxă pentru fiecare trecere; mi-a plătit de trei ori la rînd. Ieri i-am făcut credit. Dar astă seară dacă nu plătește, se va duce să găsească în rai pe sfîntul Bruno întemeietorul ordinului său.

— Ah ! Dominique, tu ai ajuns să trăiești din vînat slăbuț ! suspină Jeaneton.

— Ce vrei ! Norocul e schimbător ! Dar tu, Jeaneton, cu ce trăiești ? Am crezut că poate aștepți și tu vreun călugăr.

— Nici nu știu ce este aia. Am vrut să scap de la țară.

— Pentru ce să scapi?

— Ah ! Dominique, răspunse Jeaneton, pentru că aceeași soartă a tors funia care trebuie să ne spînzure și că în ceasul ăsta se vorbește de Jeaneton ca și de Cartouche. Ne pun pe amîndoi într-un sac și eu duc în spinare din vina ta.

— Crezi că am să fiu spînzurat? zise Cartouche iritat.

— Dar tu crezi că am să fiu eu?

— Da, avem tot o soartă și zilele noastre sînt numărate, răspunse Dominique.

— Gruthus trăiește.

— Gruthus? dar credeam...

— Trăiește !...el țese la umbră lațul tainic în care am să dau. Ah ! dacă ar ieși !...dar stă la fund... Dar te las, iată vine călugărul meu.

— Cum adică ! Dominique, nu ne mai vedem?

— Ba da, așteaptă-mă cîteva minute.

Ea scoase un suspin de ușurare cînd văzu pe călugăr trecînd înainte după ce se întîlniră. Plătise deci.

— Două zeci de franci ! zise el triumfător. Toată meseria hrănește pe meseriaș. E un călugăr de familie bună care are ibovnică în strada Saint-Iacov.

— Dar haide să cinăm. Fac cinste la *Găleata mică*, la colțul străzii Licaurne.

STRADA LICAURNE

Găleata Mică era vecină cu vestita cîrciumă Rinta-Mare, și strada Licaurne dădea în maidanul Notre-Dame. Cinstită cu mușterii bisericești, cîrciuma asta n-avea nume rău și singura poliție ce se ivea pe acolo era acea a Episcopiei.

După regulamente cîrciuma trebuia să se închidă la ora nouă și ea rămîne deschisă toată noaptea, pentru obișnuiții care știau să bată la obloane în chip deosebit.

Era frig. Cartouche trata pe prietenele sale cu toate bunătățile. El se rușinase că fusese văzut de Jeaneton pîndind un călugăr pentru zece franci.

— Nu demult, zise el, mă jucam cu mîinile pline de aur, dar pierderea lui Balani m-a zăpăcit, am făcut pe prostul cu banda de la Curtil și am azvîrlit pe ferestrele lui Minaut ludovicii mei acelor golani mișei care astăzi fug de mine. Dar în curînd o să mă reînalț și o să ne revedem la masă.

— De ce să ne mai despărțim, zise Jeaneton.

— Femeile, răspunse Dominique, sînt bucluc.

— Nu toate, zise Jeaneton și plătesc eu cît un bărbat la nevoie. Întreabă numai pe mititica în privința asta.

Și ea povesti oribila ei ispravă de la Saint-Brice, iar Cartouche ascultă cu o sinceră admirație.

— Ei bine ! încheie el, vom trăi împreună cît se va putea, dar te anunț că nu mai am *centru* (domiciliu).

— Tot ca noi, dar dacă Balani nu adormea la gura sobei, el n-ar fi acum la Consiergerie.

— Să dea Dumnezeu să stea mult și bine acolo, zise Cartouche, dacă e adevărat că vor să-l țină pînă la arestarea mea, ca să depună mărturie la procesul meu. Ai crede, auzind lumea, că ar fi siguri să mă prindă oricînd ar pofti. Și-au pus în gînd să caute Parisul mahala cu mahala, casă cu casă. Cam grea muncă !...Poate chiar au și început-o... Ei bine ! pînă vor sfîrși ei, eu nu voi locui decît pe străzi și nu mă voi odihni decît în locuri publice, ca acesta bunăoară. Cît despre voi, vă voi vedea și vă voi face rost, găsindu-vă mai întîi gazdă și haine mai cuviincioase.

A doua zi Cartouche așeză pe cele două fanandele la un oarecare Ferrand, zis Patapon, pușcaș italian care locuia în strada Maturina-Saint-Iacov.

Patapon era un bandit retras cu meseria de tăinuitor. El cunoștea pe căpitanul Curtilului ca unul care de multe ori *lucrase* sub ordinele lui și se temea de dînsul. El avusese de mușteriu și pe d'Antrag după execuția lui Tatonaș ; știa dar la ce să se aștepte. Femeia lui, supranumită Frumoasa gazdă, făcu un pat chiar în odaia ei pentru cele două fete pe care și ea de asemenea le cunoștea de multă vreme.

În convorbirea ce avusese loc cu acest prilej, se întîmpla ca de cîteva ori Patapon să exclame :

— Belissier a avut noroc ! Belissier a făcut ispravă minunată.

Cartouche absorbit în gîndurile lui, părea că nici nu aude.

Patapon luă această nepăsare drept pizmă ascunsă.

Petrecînd pe mușteriul său, stărui din nou asupra isprăvii lui Belissier.

— De mult n-ai văzut pe Belissier ? întrebă Patapon.

— De mult.

— Va să zică, tu nu știi că s-a îmbogățit ?

— Zău ! nu ; dar cum așa ?

— Oh ! dragul meu, în chipul cel mai simplu, încît ideea ar fi venit și unui copil. Cu el plecase la drum bietul Balani ca să-și găsească hîrtii și cu el era cînd își cumpărase titlurile unui conte flamand. Ei bine, după ce Balani avu un nume *curat* (mă-nțelegi...) și un domiciliu, el mută la el acasă o comoară pe care o îngropase prin împrejurimile Parisului.

Lucrul era cunoscut de Belissier. După arestarea falsului conte, se sigilă toate ale lui și se puse un paznic în casă. Atunci Belissier găsi foarte simplu să meargă să zică „bună seara" paznicului, să-l sugrume și să-i ia bănișorii, fără nici un respect pentru plăcintele de ceară roșie și pentru panglicile justiției. La ora asta trăiește împărătește...

— Ah ! strigă Cartouche, izbindu-și fruntea. Spînzură-te Cartouche că tu nu te-ai gîndit la asta. Tu nu te-ai ținut decît să-ți răzbuni prietenul și ai uitat moștenirea lui. Dar tot bine-mi pare că banii n-au căzut în labele păroase ale Chateletului.

Cîteva zile se strădui ca să adune bani, dar nu mai avu noroc... Făcu multe jertfe pentru puțin lucru. Într-o noapte, cînd furase cu Crăcan o ladă bine umplută, fu urmărit atît de strîns încît fu nevoit să părăsească lada în mijlocul străzii și să fugă.

El mergea adesea la oborul cailor, observînd pe samsari și pe cumpărători și, cînd venea vreun bănos beat, îl urmărea, intra în vorbă cu dînsul, îl băga în vreo cîrciumă și-l jefuia.

Într-o zi pe cînd el sta la pîndă cu un oarecare Bauliau, un fel de nătăfleț numit Bidel, îl luă drept copoi și veni să le propună tovărășie ca să prindă pe Cartouche și să împartă cu toții premiul.

Cartouche și Bauliau se făcură că primesc propunerea și duseră pe Bidel la cîmp. Cartouche care din întîmplare n-avea arme la el, cumpără o gioarsă de cuțit și măcelări pe nenorocit.

În această perioadă a vieții lui se strecoară și unele isprăvi mai cartușiene.

O dată, avea să facă o lovitură la un cîrciumar dintr-o mahala populară.

El se ascunse sub masă, așteptînd închiderea prăvăliei.

Mușterii plecară, lămpile se sting și cîrciumarul se duce să se culce.

După ce totul e liniștit, Cartouche aprinde o lumînare, deschide un oblon și se așază liniștit la tejghea ca să o spargă mai în voie.

Iată trecînd doi soldați dintr-o patrulă.

— Hei! prietene, n-auzi? Cum se face că la ora asta prăvălia este tot deschisă? O să-ncheiem proces-verbal.

— O clipă, domnilor, vă rog, îmi fac socoteala și plec.

Sertarul fusese deschis. Cartouche luă banii și plecă pe sub nasul agenților poliției.

Altădată își procurase toate amănuntele planului unei zărăfii din strada Viviene și obținuse știri despre obiceiurile negustorului și ale băieților care păzeau prăvălia.

Într-o noapte, la ora unu, el sosește în trăsură travestit în comisar de poliție, însoțit de Crăcan și Faurtin, îmbrăcați în epistați.

Bătu la ușa zarafului, și cînd acesta, deșteptat din somn, deschide speriat, Cartouche îi înfățișează un mandat de percheziționare niște hîrtii furate și care ar fi fost vîndute la această zărăfie.

Negustorul coborî cu dînșii în prăvălie, deschide casa de bani și Cartouche procedă la verificarea titlurilor. Atîtea acțiuni atîta aur, atîtea bilete etc.

După aceea făcu un borderou, în josul căruia zaraful își puse ștampila.

Atunci, cu mîhnire, ca unul ce era încredințat de nevinovăția zarafului, dar care trebuia să asculte poruncile formale ce primise, Cartouche strînse toate hîrtiile împreună cu borderoul și pofti pe negustor să meargă în persoană cu dînșii ca să lămurească pe judecătorul de instrucție.

Se urcară în trăsură care așteptase și, după trei sferturi de oră, ajungeau la cîmpia Saint-Denis, unde negustorul fu lăsat pe cîmp, legat de mîini, de picioare și la gură.

Cartouche, căzut în rîndul potlogarilor, își veni la rost.

Cu banii zarafului se îmbrăcă și mascat merse chiar la balurile Operei, unde făcu înbelșugat seceriș de ceasornice și de pungi.

Dar, după bal, se apuca de chefuri, de joc de cărți și banii se duceau precum veneau.

Patapon, apoi, se făcuse foarte lacom, el cumpăra lucrurile furate pe nimica și cerea prea mult pentru găzduirea dată Jeanetonei și Găinușei.

GRUTHUS

Pe cînd Cartouche pierdea cu fiecare zi din trecerea lui de căpitan și era nevoit să zboare cu însăși aripile sale, la Chatelete, vrăjmașul lui de moarte se înzdrăvenea. Gruthus Duburghet își redobîndea sănătatea și puterile.

După ce se întoarse de la Balani se așezase iar la pat și se supuse cu grijă doctorului care-i recomanda odihnă.

Ura împotriva lui Cartouche, dorul răzbunării mai mult decît acela al traiului, îl făcură răbdător și chibzuit, pe el care niciodată nu se înfrînase de la așa ceva. Precum unele firi alese se țin prin iubire, el se întări prin ură. Uitase condamnarea la moarte atîrnată deasupra capului său ; nu se mai gîndea decît la cele două mii cinci sute de franci făgăduite, nu mai respira decît pentru ca să se răzbune ... El fusese de două ori maltratat ! ... Atîta suferise! ... Corpul lui, după întîmplarea din strada Muntele Sainte Genevieve nu mai era decît o rană.

Rănile corpului se cicatrizară, dar cele ale sufletului rămaseră pentru totdeauna deschise.

După ce încercă să umble prin curte, Gruthus ceru îngăduința locotenentului de poliție și-i spuse că dorea să-și reia slujba.

— Ai vreo știre nouă, zise d-l d'Argenson, ai vreo idee, vreun scop?

— Da, d-le conte, răspunse Duburghet. Vrednicia cu care este nărțuit nu mai îngăduie lui Cartouche să se culce două nopți la rînd în același pat. Iată ce mi-au spus tovarășii vechi. El a ajuns cum mi-e mai bine ca să-l prind. Dar pentru asta aș avea nevoie de un cuvînt al d-lui locotenent de poliție către comisarul mahalalei Saint-Denis. Aș vrea să am puterea de a chema în ajutor oricînd un comisar, un epistat, sau un post de arcași.

— Duburghet, știu cît urăști pe Cartouche, și ura ta îmi insuflă încredere, cu tot trecutul tău ; dar nu pot părăsi orice soco-

tință, dîndu-ți puteri asupra posturilor polițienești. Pot să-ți dau o scrisoare către comisarul mahalalei Saint-Denis dacă ai nevoie de ajutorul acestui magistrat.

— Da, d-le, conte.

Locotenentul de poliție dictă și semnă următoarea scrisoare:

Domnule comisar,

„Te rog să dai concursul dumitale purtătorului acestei scrisori Gruthus Duburghet în interesul serviciului și în contextulîn care d-ta vei găsi de cuviință".

După ce mulțumi locotenentului de poliție, Gruthus merse cu scrisoarea de recomandare la comisarul mahalalei Saint-Denis.

— Doresc, d-le, zise el, să am o întrevedere între patru ochi cu un om care șade în apropiere. Binevoiți deci de a chema la dv. pentru astăzi la ora patru după-amiază, pe numitul Minaut, cîrciumar lîngă Saint-Loren la firma Pistolul.

Comisarul se grăbi să facă voia lui Gruthus și peste cîteva ore Minaut se înfățișă la Comisariat și fu dus îndată într-un cabinet special în care-l aștepta Gruthus Doubourghét.

Duburghet era mult schimbat și Minaut nu-l cunoscu dintrodată.

— Nu mă cunoști Minaut! Aide, să-ți aduc aminte, sînt Gruthus Duburghet.

— Ah! zise cîrciumarul cu mirare.

— Cartouche m-a pocit astfel, dar am să-i achit eu socoteala. Am trecut de partea celor mai tari și slujesc astăzi d-lui locotenent de poliție ... Știai poate?

— Nu, d-le, zise Minaut încurcat.

— În calitate de agent al poliției, zise el ridicînd vocea, am plăcerea astăzi de a aresta pe un prieten al lui Cartouche, pe cîrciumarul care ține cea mai ticăloasă vizuină de tîlhari în toată capitala. Minaut, tu ai să mergi să găsești pe Cartouche.

— Dar, d-le Gruthus, la mine ați venit și dv, ca oricare altul; v-am primit totdeauna bine și nu v-am făcut nici un rău.

— Tu ești prietenul vrăjmașului meu Cartouche.

— Eu sînt prietenul tuturor acelora ce vin să bea la mine și care mă fac să-mi cîștig hrana.

— Ei bine, tot ei au să te facă să-ți pierzi viața și încă pe roată; căci, dacă n-ar fi el la mijloc, n-aș pune să te aresteze.

— Dar, d-le Gruthus, eu nu mai văd pe Cartouche, el nu mai calcă pe la mine. De la o vreme m-am arătat rece cu dînsul. Toate s-au schimbat la Pistol de cînd n-ați mai venit dv. Banda Curtilului s-a împrăștiat, nu mai sînt întruniri ca odinioară.

— Dar dacă el s-ar întoarce la tine, ca să se ascundă, acuma cînd nu mai știe unde să-și mai odihnească capul?

— Ei bine, d-le Gruthus, după cele ce mi-aţi spus, nu l-aş mai primi.

— Nu l-ai mai primi?

Dacă ar fi urmărit de aproape, în primejdia de a fi prins; cum! l-ai lăsa ca să fie prins? strigă Gruthus pironind asupra lui Minaut privirea sa.

— Ah! d-le, zise acesta, de vreme ce tot trebuie să fie prins într-o zi, ceva mai curînd ori ceva mai tîrziu tot atîta face.

— Asta nu te-ar mîhni?

— Toţi o să murim. Am văzut eu pierind mulţi. Am văzut sfîşiaţi pe Carfour şi pe Loupiat, care au făcut zgomot în vremea lor şi care nu erau mai prejos decît Cartouche. Mă gîndeam atunci că n-aş fi vrut să fiu în locul lor şi n-aş dori astăzi să fiu rupt în piaţa Grevei pentru ca să fac plăcerea lui Cartouche.

— De ce nu l-ai dat dar ca să iei recompensa?

— Pentru că am nevoie de prăvălie ca să trăiesc, pentru că ea face mai mult de două mii cinci sute de franci şi că, după ce aş trăda un muşteriu nimic nu mi-ar mai rămîne de făcut decît să închid prăvălia.

— Şi pentru ca să-ţi scapi pielea?

— Dar nu e vorba de asta.

— Te-am chemat ca să te arestez.

Minaut plecă fruntea. Se cerea deci de la dînsul ca să predea pe Cartouche dacă nu voia ca să meargă după Balani. Aceasta i se părea cumplit, şi un minut rămase tăcut şi îngîndurat.

Duburghet rupse tăcerea.

— E nevoie de atîta gîndire pentru a răspunde la o întrebare aşa de simplă? Vrei tu să-mi predai pe Cartouche ori să mă urmezi la Chatelete?

— N-am cum să vă predau pe Cartouche, răspunse Minaut.

— Ţi-oi arăta eu mijlocul, dar o să-l foloseşti?

— Da, dacă nu va fi prea primejdios, zise Minaut ruşinat de sine însuşi şi cu ochii în jos.

— Nimic mai lesne şi mai puţin primejdios. Am să-ţi spun, dar bagă în cap asta: dacă-i scoate o vorbă şi dacă ai să încerci să faci cu mine pe talerul cu două feţe, te arestez pe tine şi pe nevasta ta, şi cumplită va fi răzbunarea mea. Te-am avertizat, ascultă dar, am să-ţi trimit acasă un copoi. Îndată ce vei afla unde este Cartouche pofteşte-l la o cină, dacă el primeşte, înştiinţează pe omul meu. Cu preţul ăsta-ţi scapi pielea, dacă nu, nu.

— Fie, zise Minaut tot cu ochii în jos, treaba nu-i frumoasă, dar am s-o fac; eu nu sînt ca dv, n-am nici un motiv ca să urăsc pe Cartouche, şi drept să vă spun mi-e greu să-l trădez.

— Aida de! Astea sînt copilării, fleacuri!... Scrupule la un hoț de vîrsta ta?! Aida de!

— Trebuie să vă spun de asemenea că este cu putință să așteptăm mult și bine prilejul despre care vorbirăți, pentru că la ora asta Cartouche umblă singur și nu se culcă, de două ori la rînd sub același acoperiș.

— Pune bunăvoință, zise Gruthus, și fă ca să nu aștepți prea mult, ori voi bănui tărăgăneala ta.

Acum încă un cuvînt.

— Nu vezi tu din cînd în cînd pe Jeaneton-Venus?

— N-am mai văzut-o de mult și nu știu unde este.

— Va fi o recompensă bună și pentru capul ei, dacă mi-o da-i pe mînă, îți las ție recompensa.

Iacă tot ce aveam să-ți spun. Întoarce-te acum la prăvălie și caută să nu lîncezești. Adio.

GĂINUȘA

Astfel capitulă venerabilul Minaut. Bine făcea dar Cartouche de o rărise pe la Pistol.

Cîrciumarul se întoarse acasă întunecat ca noaptea. El nu spuse nimic neveste-săi și-i povesti cum, comisarul îl mustrase și îl amenințase.

El săvîrșise tot felul de nelegiuiri, afară de aceia pe care-i cerea Gruthus să o săvîrșească.

Dacă n-ar fi fost bătrîn și neputincios, ar fi părăsit prăvălia mai bine decît să se apuce de asemenea mîrșăvie. Dar el nu mai mergea decît anevoios. Unde să fugă? Și nevasta lui, ce s-ar fi făcut?

A doua zi, pe cînd Minaut se ținea de sticle și de butelci, un tînăr pe care nu-l mai văzuse îi șopti la ureche:

— Sînt acela ce ți s-a vestit ieri.

El se înspăimîntă ca la șuieratul unei năpîrci și nu știu ce să răspundă.

După o oră, tînărul îl întrebă:

— Nu știi nimic?

— Nu.

— Trebuie să mă ajuți ca să fac cunoștință cu fanandelii.

— Dar în ce chip?

— La o partidă de cărți, dacă vrei, răspunse copoiul. Nu trebuie să fiu bănuit ceea ce sînt.

Minaut îndeplini această penibilă treabă de a înfățișa pe Fulgențiu fanandelilor, de a se arăta prietenul lui.

Fanandelii, care aveau încredere în Minaut, nu bănuiră pe noul venit şi-l primiră între dînşii şi nu se îndoiră de prietenia lui, astfel că nu mai fură taine pentru copoi.

Cîteva zile, nici o ştire despre Cartouche, la care nimenea nu se mai gîndea, precum nici despre Jeaneton, pe care cei mai mulţi din noii muşterii ai Pistolului nu o cunoscuseră.

Cu toate astea Jeaneton era insistent rugată să meargă la Curtill, şi iată cum.

Într-o zi, Patapon, avînd obiecte de vînzare, se dusese la un negustor, însoţit de Găinuşa, care nu cerea decît să se plimbe.

Negustorul de aur era un bătrîn hrăpăreţ şi cunoscător de fete frumuşele. Poate că Patapon chiar se gîndise la aceasta, cînd luase pe Găinuşa.

Acest bătrîn, ca vulcanul din Islanda, păstra sub zăpadă lava nepotolită. Frumoasa Găinuşa trezea în el flăcări de-abia înăbuşite de vîrstă.

Îndată ce tăinuitorul şi fata intrară la dînsul, fulgerul privirii sale spuse tot.

Găinuşa nu pricepu sau nu băgă de seamă, dar Patapon înţelese îndată şi căută să se folosească de impresia produsă ca să ridice preţul mărfurilor.

Moş Bame — negustorul de aur — se arătă mare şi darnic pentru două-trei lucruri, apoi se apucă de vorbă dulce cu frumoasa fată.

Unchiaşul era urît. Pe lîngă zăpada ce-i încununase capul se mai adăugau ridurile, negii, coji şi toate schilodeniile cu care ne dăruieşte natura înainte de a ne rechema la sînul ei. Magdalina era pretenţioasă. Ei îi plăcea carnea fragedă şi rumenă, se strîmbă la galanteriile bătrînului; surîse binişor de grămezile de aur şi de argint pe care bătrînul le oferea prin subînţelesuri...

Atunci Patapon, scoţînd din sacul lui şi punînd pe birou şi alte mărfuri, inele, brăţări, cercei, găsi pe Moş Bame rece, dispreţuitor, puţin pornit ca să cumpere.

El se supără pe Magdalina.

Într-adevăr, un singur surîs pe buzele acesteia ar fi schimbat cheful negustorului de aur, dar acel surîs nu se ivea.

Tăinuitorul se hotărî, ca să vîndă cu preţ bun, să o dea pe Găinuşa.

Ochii lui Bame se însufleţiră.

— A lui era frumuşica asta! se gîndi el.

Patapon vorbea ca despre un inel ce ar fi fost în degetul ei.

— Nu poftiţi brăţări, nici lanţuri? Le voi ţine pentru mica mea Magdalina. Ori poate aţi dori să cumpăraţi cu toptanul, toate astea?

— Oh! da, zise Bame cu aprindere. Fă-ţi preţul, Patapon.

— Trebuie orişicum, zise Patapon, să întreb şi mărgăritarul din cutie. Ce zici tu, Magdalino, despre propunerea d-lui Bame.

— Ce propunere?

— Să te cumpere împreună cu mărfurile.

— Nu sînt de vînzare.

— Neghioabă!...

— Nu-mi plac bătrînii.

— O să te fac eu să-ţi schimbi părerea! zise Patapon cu furie. Mie nu-mi plac tinerele care habar n-au de nimic şi nu cîştigă nici o lescaie. Scîrbă ticăloasă! leneşo!... Ah! nu-ţi plac decît tinerii. Nu mă mai mir că eşti mereu în sărăcie. Poftim de te mai sacrifică pentru sfîrleze de-astea!... astea n-au minte de două lescăi în capul lor. Dar, ştii tu?... eu nu vreau să te adăpostesc, să te hrănesc, să te spăl şi să te îmbrac aşa degeaba... ştii?...

Mustrarea asta trasă înaintea bătrînului avu asupra Magdalinei cu totul alt efect decît acela la care se aştepta Patapon. Găinuşa se revoltă în adîncul ei şi-şi făgădui să scape de murdara tiranie pe care tăinuitorul caută să o aibă asupra ei.

Cu toate astea, ea tăcu.

A doua zi, Patapon se duse la Bame, îl pofti la prînz şi-l aşeză la masă lîngă Magdalina.

Nemulţumit de o împotrivire pe cît de îndîrjită pe atît de neaşteptată, Bame ridică asediul; dar făcînd retragerea el se înţelesese în secret cu Patapon.

— Jeaneton, zise Magdalina prietenei sale, nu vreau să fiu vîndută acelui om. Dacă vrei tu să ne întoarcem amîndouă la locul de unde am plecat.

— Unde asta?

— La Pistol.

— Crezi tu că Dominique ar da bani păcătosului ăsta de Patapon, dacă s-ar fi putut să fim găzduite la Curtill?

— Eu, repetă Găinuşa, nu sînt marfă, nu vreau ca Patapon să facă negoţ cu pielea mea. El şi cu bătrînul or să-mi dea vreo băutură *d'alea,* dacă n-oi vrea să mă dau. Mi-e frică de vreo păcăleală. Nu mai pot fi liniştită.

— Dar să te plîngi lui Dominique.

— Cînd o să vină el? Cine ştie? La Curtill, vom fi la noi acasă şi, în loc de a sta încuiate, vom putea să ne plimbăm în voie pe cîmp.

— Ai vrea mai bine să fii biciuită, înfierată sau poate spînzurată? întrebă Jeaneton.

— Fiindcă tot acolo va trebui să ajung într-o zi, nu văd de ce n-ar fi acum. Sora mea mai mare, Găinoaia, cum îi zice, are *broasca* pe umăr și nu e bolnavă pentru asta.

— Oh ! zise Jeaneton cu o seriozitate hazlie, se zice chiar că floarea de crin aduce sănătate și că vindecă de reumatism. Dar tu Magdalino, ești tînără încă și sînt oameni pe care asta îi dezgustă.

— Atît mai rău pentru aceia cărora nu le plac florile, răspunse Găinușa pufnind în rîs. Aici la Patapon ăsta, o să-mi crească bureții pe spinare. Sînt hotărîtă, Jeaneton, să mă întorc la *Pistol* : dar să vii și tu cu mine.

— În privința asta, nu mă învoiesc, draga mea. Destul de necăjit va fi Dominique dacă vei pleca numai tu de aici.

— Nu cumva te întreabă el pe tine. El face după capul lui și poate că în ceasul ăsta e la Pistol.

— Nu, Magdalino, Pistolul nu mai e sigur acum pentru noi ăștia și mai ales pentru dînsul, el știe bine asta.

— Va să zică tu vrei să rămîi aici?

— Dacă nu știi unde să ne ducem.

— Tu nu vrei să mergi cu mine la Curtill? stărui Găinușa.

— Nu, răspunse Jeaneton cu tărie.

— Bine : mă duc singură.

— Și ce o să zică Dominique.

— Orice o vrea, sînt nevasta lui?

— Nu faci bine, draga mea.

— Atît mai rău ; nu e vina mea pînă la urma urmelor. Sînt hotărîtă și plec astă seară.

Cu toate stăruințele și rugămințile Jeanetonei, Găinușa, fără să observe Patapon, fugi și alergă la circiuma de lîngă Saint-Loren.

Apariția ei provocă oarecare senzație. Tovarășele ei o credeau moartă sau la închisoare. Cîteva o văzuseră în zilele din urmă cu Jeaneton și o întrebară despre ea. Ea răspunse că nu știa nimic nici unde era, că ele se certaseră și se despărțiseră. Vrură să știe de unde venea ea, dar ea nu zise nici o vorbă despre asta.

Acela care se interesă mai mult de dînsa și care se arătă mai îndatoritor pe lîngă dînsa fu noul mușteriu Fulgențiu. El era tînăr și frumos. Magdalina nu rămase indiferentă la semnele lui de dragoste.

Ea n-avea nici un ban, Minaut îi dădu fără parale și plăti Fulgențiu pentru dînsa.

— Sînt sigur că ea știe unde este Jeaneton, zise copoiul către Minaut, și prin aceasta am putea ști unde este Cartouche.

După două sau trei zile, Găinușa era amanta lui Fulgențiu.

Acesta nu-i pomeni nimic despre ceea ce-l interesa mai mult. Se arăta nepăsător și aștepta ca ea singură, din întîmplare, să-i

facă mărturisiri. Ca s-o îndemne la aceasta el îi povesti fel de fel de crime pe care le-ar fi săvîrşit. Pretindea că lucrase cu Cartouche de care este foarte iubit, dar că, în ultima vreme, chiar cu cei mai buni prieteni, căpitanul se făcuse nesuferit: era prea bănuitor.

— Şi tu, zise el, ai plecat la ţară cu Jeaneton.

— Da, dar am mers prea departe. Pînă la Saint-Denis.

— Drumul v-a plictisit nu-i aşa?

— Nu, dar am avut necazuri, răspunse Magdalina încurcată.

— Ah! ia povesteşte-mi asta, drăguţo, zise Fulgenţiu cu multă drăgălăşie.

Găinuşa nu putu să reziste la această măgulitoare curiozitate şi povesti grozava dramă din podul cu fîn. Fulgenţiu se prefăcu că-i plăcea aşa de mult povestea asta încît ea prinse inimă şi merse înainte povestindu-i spaima ce avuseseră şi fuga lor prin pădurea Montmoranci, apoi se opri deodată.

— Şi pe urmă? zise Fulgenţiu?

— Am sosit la Paris.

— Da şi cearta ta cu Jeaneton?

Surprinsă de întrebare şi lipsită de imaginaţie, Magdalina răspunse:

— Noi nu ne-am certat deloc.

— Va să zică sînteţi, deci amîndouă.

— Am potlogărit pe la uşile prăvăliilor, dar Jeanetonei îi era foarte frică şi nu îndrăznea să se arate.

— Vă ascundeţi, deci? Unde?

Găinuşa se arătă încurcată. Ea răspunse în dorul lelii:

— Cînd colo, cînd dincolo.

— Ah! întrebarea mea îţi pare indiscretă, zise copoiul iritat. O retrag. Să nu mai fie vorbă; dar eu care credeam că sîntem destul de bine amîndoi pentru ca să nu mai avem secrete.

— Eu nu ascund nimic din ale mele, răspunse Găinuşa, dar Jeaneton m-a rugat să nu spun la nimeni unde se află, ea nu te cunoaşte, i-am făgăduit şi trebuie să-mi ţin cuvîntul.

— Foarte bine, zise Fulgenţiu, cu ciudă, şi nici nu eşti datoare să-mi spui tot ce ştii. Să vorbim despre altceva.

Din acel moment, copoiul se arătă mîhnit şi rece înaintea Găinuşei care cu prostia obişnuită, nu ghici că îşi bate joc de dînsa şi se sili să-i izgonească nemulţumirea.

— Fulgenţiu, îi zise ea, eşti tot supărat pe mine?

— Să lăsăm asta, zise Fulgenţiu cu vioiciune. Dacă nu sînt aşa de fericit încît să-ţi inspir încredere nu e vina ta, ci poate a mea, cu toate că eu ţi-am vorbit totdeauna cu inima deschisă.

— Şi eu tot aşa, dar vezi că...

— Să lăsăm asta îţi zic. Tu tremuri pentru grija prietenei tale şi bine faci. Noi de-abia ne cunoaştem de cîteva zile şi poate bănuieşti că sînt dintre copoii poliţiei.

— Of! Fulgenţiu!... strigă Magdalina atinsă că fusese aşa de rău judecată şi gata să dreagă ceea ce credea că făcuse rău.

Dar ce dovadă de încredere putea să-i dea? Ea nu-i ascunsese nimic din viaţa ei ca a tuturor hoaţelor. Ea nu socotise bine să-i dezvăluie o taină care nu era a ei. Orişicum amantul ei nu pricepuse discreţia ei gingaşă şi-o învinuise de o purtare murdară.

„El n-o arăta, îşi zicea ea, dar e tot necăjit pe mine".

De prisos să mai spunem că ea nici nu visa să-l bănuiască de copoi. Prietenia cu care-l onora Minaut, „vaza" de care se bucura printre consumatorii Pistolului ar fi fost destul să depărteze de dînsa o asemenea idee, chiar dacă el n-ar fi fost aşa drăguţ.

Amantul ei lăsînd-o ca să se apuce de o partidă de cărţi, ea avusese vreme ca să cerceteze toate feţele în acest sens.

În sfîrşit, după ce sfîrşi jocul, Magdalina se apropie de el, şezu pe genunchiul lui şi îi zise:

— Vreau să mă împac cu tine.

— Ei bine, spune ce e? zise copoiul ca şi cum n-ar fi priceput despre ce era vorba.

— Am să-ţi spun ce m-ai întrebat acum două seri.

— Cum pofteşti, drăguţă, zise el cu blîndeţe şi cu nepăsare.

— M-ai întrebat unde ne-am ascuns noi, eu şi Jeaneton, după ce ne-am întors la Paris.

— Da...aşa mi se pare...

— La început am hoinărit, ca fiarele rătăcite, neîndrăznind să ne oprim nicăieri şi, într-o seară, aflîndu-ne din întîmplare înspre Chartrachi, ne-am întîlnit cu Cartouche.

— Ah! auzi!... zise binişor copoiul.

— Jeaneton îi spuse încurcătura în care ne aflam şi-l roagă să ne ia la dînsul. El nu prea avea parale, dar totuşi ne duse să mîncăm într-o cîrciumă din strada Licaurne.

— Cunosc părţile alea, zise Fulgenţiu, este foarte bine. Şi apoi?...

— Apoi ne-am dus la cineva pe care poate îl cunoşti şi tu, la Ferraud-Patapon.

— Oh! îl cunosc. Cine n-a avut treabă cu licheaua aia?

— Cartouche l-a rugat să ne primească în gazdă şi să ne ascundă, plătindu-i bineînţeles. Am rămas acolo eu şi Jeaneton —... Ah!... ba să vezi ce mi s-a întîmplat...

— Ce? zău!?

— Patapon m-a dus la un negustor de aur, un porc bătrîn, cu gîndul temea să mă vîndă împreună cu niște mărfuri furate; tirgul ăsta nu mi-a plăcut și temîndu-mă de vreo cursă mișelească, m-am hotărît să fug de la Patapon și să vin aici. Vroiam să o aduc și pe Jeaneton, dar ea se temea să nu se supere Dominique al ei și pretindea că Pistolul nu mai e sigur ca altă dată. Că ar fi copoii aici.

— Aida de! Toți ne cunoaștem. Ce idee năstrușnică!

— Nu e numai de părerea asta.

— Patapon i-o vîra în cap ca să-i ia chirie.

— Nu, ci Cartouche.

— Nici pentru o împărăție n-ar mai călca pe la Pistol.

— Se duce adesea la Patapon? Noaptea nu-i așa?

— Rar. Are mult curaj dar are și slăbiciunile lui.

„Ei bine, încheiă Găinușa luînd de gît pe amantul ei, vezi... ți-am spus tot.

— Și te întreb ce e rău? Ce face dacă știu că Jeaneton șade la Patapon?

— Nu-i nimica, zău! Dar nu trebuie zvonit.

— Mă învoiesc, vorba rămîne între noi. Jeaneton a fost o proastă că n-a venit cu tine aici, unde vezi, ce liniște este. Pistolul este pentru hoți tot ce au fost odinioară curțile ruinelor pentru cerșetori, sau tot ce este astăzi bursa pentru faliți: un adăpost unde poliția nu îndrăznește să pătrundă. Cartouche a făcut mult ca să-i cîștige această casă, și e curios ca acuma tocmai el să nu îndrăznească să calce aici. O să-i treacă prostiile astea...

Dar să sfîrșim acum, drăguța mea, sint mulțumit de tine, nici urmă de mîhnire n-a mai rămas.

Și o sărutare tandră pecetlui împăcarea lor.

După un minut, trăgînd pe Minaut la o parte, Fulgențiu îi zise:

— Știu tot, Jeaneton este la Patapon și Cartouche merge să o vede. Mă duc să găsesc pe Gruthus ca să-i spun această mare noutate și, pînă-n opt zile Cartouche va fi prins.

PLANURILE LUI GRUTHUS

Vă lăsăm să vă închipuiți primirea bună ce făcu Duburghet lui Fulgențiu, strigînd:

— Pînă în opt zile Cartouche e prins!...

După ce se bucura în voie de fericirea care amenința să-i aducă damblaua, Gruthus puse la cale ceea ce era de făcut și ceru lui Fulgențiu să-i repete cuvînt cu cuvînt povestea Magdalinei.

Cartouche mergea cîte odată noaptea la Patapon? Să se așeze cîte o supraveghere.

Afară de asta, Gruthus cunoștea strada lui Patapon, știa că nu putea să pună acolo o garnizoană și că, pentru a aresta pe Cartouche, nu erau suficienți doi-trei oameni. Crăcan dispăruse de mult de la Curtill și trebuie să fi fost cu dînsul. Jeaneton apoi făcea cît un bărbat și știa să mînuiască cuțitul.

Era nevoie să atragă pe bandit în vreun loc izolat, care să poată fi înconjurat cu puteri suficiente. Asta fu prima partea din gîndirea lui Gruthus.

El cunoștea destul de bine împrejurările Pistolului și cugeta că nicăieri n-ar fi fost mai potrivit decît acolo pentru a-l prinde pe vrăjmașul său.

Dar ca să atragă pe Cartouche la Minaut, ar fi trebuit ca acesta sau un copoi necunoscut să se găsească în calea banditului și să-l determine să meargă la vechiul său cartier general.

Cu tot necazul său pe trupa lui Pekom care îl bătuse și îl arestase într-o noapte, pe podul Invalizilor, el se gîndi să ceară sprijinul lui Pekom.

Era să plece la majorul Pekom, cînd un temnicer veni să-i spună că cineva dorea să-i vorbească.

Se duse la vorbitor și spre marea sa mirare, găsi pe Minaut.

— Ce veste? zise Gruthus. E la tine?

— Nu, domnule, dar chiar de ar fi la Pistol la ora asta el tot nu ar fi la mine.

— Ce vrei să zici?

— Că am vîndut stabilimentul.

— Ah! foarte prost! zise Gruthus.

— Dar puteți să vă înțelegeți cu urmașul meu, răspunse Minaut.

— Pierdere de vreme și ar trebui să amîn planurile pe care le-am și pus la cale. Dar ce idee ai avut!

— Ah! ce doriți domnule, nu mai sînt tînăr, ceasul odihnei mi-a sunat. Nu mai pot să cobor în pivniță și să nu dorm toată noaptea.

— Ar fi trebuit cel puțin să-mi fi adus pe urmașul tău.

— Vi-l voi aduce astă seară, dacă doriți. Îl cheamă Savart, și nu face parte din nici o ceată.

— Oh! zise Gruthus cu îndoială.

— Precum vă spun și, cu toate că de-abia iese de la Fer-L'Evec e un băiat prea cumsecade și veți fi mulțumit de dînsul.

Gruthus murmură printre dinți:

— Hoț, om de treabă și spion!...

— El e mai deștept decît tine unchiașule.
— Se poate, dar nu-mi pare rău.
— Trebuie să mi-l aduci îndată. Dar cum de nu mi-a vorbit Fulgențiu despre treaba asta?
— Treaba nu s-a făcut decît azi de dimineață și am crezut de cuviință să vin personal să te vestesc.
— Cunoști tu cuviințele . . . hai? zise Gruthus cu obrăznicia lui obișnuită. — Oricum, puteai să mai aștepți cîteva zile înainte de a-ți da șandramaua . . . dar ți-a fost frică . . . nu-i așa? Ți-a fost frică . . .
Într-adevăr lui Minaut îi fusese frică . . . Pe lingă că-i era scîrbă să trădeze pe Cartouche, dar se temea și de jaful ce avea să se facă în prăvălia lui.
Urmașul său, Sevart, era un păcătos gata la orice.
El veni să-l cunoască pe Gruthus și se declară fericit să-l slujească.
Mulțumit ar fi fost, zicea el, să scape de Cartouche și de banda lui. El ar fi făcut tot posibilul ca să contribuie la această lucrare de folos obștesc.
— Cum așa? zise Gruthus.
— Îmi dați voie să vă arăt smerita mea părere? întrebă Sevart.
— Vorbește prietene.
— Aș putea să mă duc la Patapon și să-i spun că am cumpărat prăvălia lui Minaut și că acesta retrăgîndu-se, mi-a încredințat un secret pe care trebuie să-l destăinui lui Cartouche.
— Așa! așa! . . . Știi că asta-mi pare minunat! zise Gruthus. Dar îl cunoști pe Patapon?
— Nu prea . . . dar nu-i sînt necunoscut. Oricum nu cred să-i inspir neîncredere.
— Se poate, zise Duburghet, să te cheme Cartouche la Patapon.
— Atunci veți fi înștiințat de îndată, zise Stevart.
— Mă gîndesc deja să-l prind acolo, dar ar fi mai greu decît la Pistol, în sfîrșit, dacă așa trebuie, să fie . . .
— Aș avea grijă să spun lui Patapon că prăvălia fusese de la o vreme năvălită de spioni, dar că am avut grijă să-i îndepărtez.
— Prea bine zise Gruthus. Dar mai e o greutate . . .
— Vă ascult, domnule.
— Dacă te întreabă de unde știi că el se vede cu Cartouche?
— Am două răspunsuri și puteți să-mi spuneți pe care-l alegeți. Pot spune drept că de la Găinușa.
— Oh! ah! zise Duburghet.
— Sau pot să-i răspund: Meseria ta e să cumperi de la hoți.

— Asta e mai bine, băiete.

— Şi i-aş mai spune: — Nu eşti singurul la care mă adresez. Am fost deja la Marmotta, la Sainte-Ludovica şi la alţii.

— Foarte bine. Trebuie să nu te arăţi că ştii că Jeaneton se află la dînşii. O cunoşti?

— Nu, nici pe Cartouche nu l-am văzut niciodată. Am văzut portretul şi am memoria fizionomiilor.

— Acum, reîncepu Duburghet gînditor, caut să văd dacă nu mai e vreo greutate şi mi se pare că nu mai e de pus la cale decît scena de pe urmă.

— D-le, zise Sevart, sînt la ordinele voastre.

— Să ne închipuim că Cartouche răspunde la cererea ta. Soseşte. Ai zis că aveai să-i spui un secret. Ce i-ai spune?

— Adevărat, la asta nu mă gîndisem, zise Sevart.

— Cu toate astea e nevoie să-l ţii la tine pînă ce sosesc eu şi mi-ar trebui cîteva ore. El e un om prea deştept şi prea bănuitor. Nu-l păcăleşti cu orice poveste. Cugetă la asta, Sevart, asta este poate cea mai mare piedică de care ne putem lovi.

— Trebuie vreme de gîndit, răspunse cîrciumarul. Vă rog, d-le, să iertaţi lenevia imaginaţiei mele, fiindcă nu sînt decît de azi dimineaţă la Pistol.

— Eşti pe deplin iertat, scumpul meu prieten, zise Gruthus cu o gingăşie neobişnuită. Imaginaţia nu e aşa de leneşă pe cît zici şi sînt sigur că ai să găseşti o poveste pe care singur ai să o crezi pe jumătate.

O OPERAŢIE A LUI CARTOUCHE

Despărţindu-se, Sevart se duse la Patapon, iar Gruthus la majorul Pekom cu care se înţelese lesne, ţinta lor fiind aceeaşi.

Compania de elită a lui Pekom, compusă precum ştim, din vechi garzi, fu aşezată, pentru cazul cînd Cartouche s-ar ivi la Pistol, sub ordinele lui Gruthus.

Învoiala se făcu în scris şi, pentru mai multă siguranţă, izbutiră ca ea să fie contrasemnată de colonelul garzilor francezi, de ministrul de interne Leblanc şi chiar de Regentele.

Cînd toate fură lămurite, Gruthus alese comandant al trupei sale, pe un bătrîn şi viteaz sergent anume Curtad de Bernac.

Pe de altă parte, Sevart fusese bine primit de Patapon şi-l părăsise cu credinţa că Patapon avea să-l trimită pe Cartouche.

Întors acasă, Sevart căută pe Fulgenţiu şi nu găsise decît pe Găinuşa. Aceasta îi spuse că Fulgenţiu plecase repede în oraş. Sevart se gîndi că el se dusese la Duburghet. În privinţa asta se înşela.

Fulgenţiu, înainte de a fi copoi, fusese hoţ; dărniciile lui Gruthus nu ajungeau ca să-i umple punga.

El era nevoit să se slujească de amîndouă săgeţile de la arcul său, şi plecase în oraş ca să adune ceva bani, împreună cu alţi doi ticăloşi de soiul lui. Unul dintre aceştia pretindea că era pe urma lui Cartouche şi repeta cuvintele ibovnicii lui Tatonaş că „pielea lui făcea două mii cinci sute de franci în aur frumuşel".

În vremea aceasta Cartouche era singur.

Crăcan rănit, era în căutarea lui Hulen şi era oprit de la treburi însemnate pentru cîtăva vreme.

Lucrurile costau puţină osteneală, dar aduceau puţin. Adeseori se înfuria împotriva tăinuitorilor şi zicea lui Crăcan:

— Va trebui să sfîrşim într-o zi cu păcătoşii ăştia şi să-i sugem ca cele mai năstruşnice lipitori; întîi pe Patapon. N-am ce face decît să ne luăm înapoi ceea ce este al nostru. Pentru aceasta era nevoie de mai mulţi inşi.

Într-o noapte, hoinărind prin strada Morilor, Cartouche zări la o fereastră, de la etajul al doilea, pata roşie a unei lămpi pentru noapte. Înaintea ei era un balconaş. Avu ideea să se urce acolo. Avea la dînsul tot ce-i trebuia. Azvîrli cîrligul pe balcon şi se urcă.

Pe cît îi îngăduiră perdelele de muselină ca să vadă el deosebi un dormitor cu alcov. Într-un jilţ mare, lîngă alcov, dormea o femeie, iar pe o măsuţă încărcată cu ceşti, pahare şi sticluţe, în mijlocul lor ardea lampa de noapte.

Acest cămin îi plăcu şi-i făgădui o pradă însemnată. O singură problemă se punea, spargerea geamului care ar fi făcut zgomot şi ar fi putut să deştepte pe vecini.

Se gîndi atunci să facă ca supraveghetoarea să deschidă fereastra. Bătu încetinel la geam, se uită o clipă, apoi repede trecu lîngă zid. Treaba asta se repetă de două-trei ori pînă cînd să se deştepte supraveghetoarea şi să tragă cu urechea.

Atunci, el tăcu cîtva timp, apoi reînnoi ciocănitura lui uşoară tainică, îngrijorătoare.

Ceea ce prevăzuse el se întîmplă, femeia iritată se sculă şi veni la fereastră.

Nu văzu nimic şi se reîntoarse la loc, dar ciocănitura reîncepu repede, mai accentuată.

De data aceasta femeia nemaistăpînindu-se, veni la fereastră şi o deschise.

El o apucă de gît şi punîndu-i cuţitul în piept:

— Să taci, zise el, sau eşti moartă.

Femeia în vîrstă şi fără putere, nici nu crîcni şi fu împinsă înăuntru, mută de frică.

Cartouche intră și închise fereastra. Apoi cu blîndețe:

— Nu vă fie frică, zise el. Sînt Cartouche și trebuie să fi auzit că nu săvîrșesc niciodată cruzimi ori omoruri nefolositoare. Însă, fără zgomot!...

Un geamăt dureros ieși din alcov.

— Ce are bolnava? zise el către supraveghetoare.

— D-na are scarlatină și friguri.

— Ah! drace! se ia boala asta. Dar nu voi sta mult. Vorbește-i în locul meu. Spune-i că Cartouche are nevoie de cinci sute de franci, pe care-i va înapoia mai tîrziu cînd i-or merge treburile mai bine.

Supraveghetoarea se apropie de pat și repetă cererea banditului.

— Ah! Isuse! strigă bolnava, cinci sute de franci!... Dar am eu atîția bani?

— Ei bine! răspunse Cartouche cu glas tare, dă-mi cheile de la mobile, și mă voi mulțumi cu ce se va găsi.

— Ah! sceleratul! strigă bolnava zvîrcolindu-se în pat, o să mă lase săracă. Dar nu mă aperi Marițo? Strigă ajutor!

— Nici un strigăt sau vă omor. Dacă nu-mi dați cheile îndată, sparg mobilele și iau tot.

— D-nă, zise Marița, nu sîntem în putere.

— Ei bine, suspină bolnava, dă-i-le!...

— D-le hoț, zise Marița, vă voi deschide oriunde veți pofti, dar e de prisos ca să vă osteniți mult, bani nu sînt decît în dulapul acesta.

Să fi fost o naivitate, ori o minciună intr-adins?

— Deschide și vom vedea, răspunse scurt Cartouche.

Pe o policioară văzu mai multe grămezi de patace; apoi alături o frumoasă cutiuță de catifea, pe care puse mîna și care era pe jumătate plină cu aur.

El se mulțumi cu aurul acela și cu o grămadă de patace, dintre care dădu una supraveghetoarei zicîndu-i:

— Pentru osteneala ta.

Era prea mulțumit de vizita ce făcuse și, fără să stea mult pe gînduri, cînd ajunsese în stradă, se întrebă la ce bordel să petreacă restul nopții.

El apucă pe strada Richelieu.

NENOROCITĂ ÎNTÎLNIRE

Mergea încet, ca oamenii cu griji. După cîteva secunde, întoarse capul și își adînci privirile în strada întunecoasă. Era pustie și totuși i se păruse că aude pași. Ca să se convingă de ceea ce bănuia, între două felinare se opri și văzu că era urmărit.

Fără îndoială... de către poliție.

Ajunse în strada Crucea Cîmpilor, care tot ca şi astăzi mărginea la miază-noapte şi răsărit grădina Palatului Regal. Acolo cîteva case întinse la dreapta şi la stînga. Nu era ce-i trebuia lui.

Mai făcu cîţiva paşi să ajungă la un hotel ale cărui ferestre dădeau într-o grădină pe unde ar fi putut să fugă dacă ar fi fost urmărit.

Dar aceia care-l urmăreau parcă-i ghiciră gîndul.

Deodată trei oameni se repeziră spre el.

Cartouche se aşeză cu spatele la perete şi le ţinu piept.

N-avea de-a face cu agenţi de poliţie, ci cu confraţi, el îi recunoscu îndată şi le zise cu putere :

— Ce fel fanandeli, dar şi eu sînt de-ai voştri.

Ceilalţi rîseră. Unul dintre ei îl lovi cu bastonul zicîndu-i :

— Cartouche de-ai fi, tot nu scapi !

— Dar e chiar Cartouche ! adaugă un altul. Pe el !... Îi vindem pielea.

Lupta începu cu atîta furie încît Cartouche n-avu vreme să-şi încarce pistoalele şi fu silit să se apere cu braţul de bastoanele ce-l loveau. Dar, toată îndemînarea lui, n-avea să ţină mult, cînd cu o lovitură de picior în pumnul unui vrăjmaş îl făcu să scape bastonul pe care dînsul îl luă.

Izbînda păru că se întoarce de partea lui, dar, cum a zis Corneille :

„— Ce voiaţi ca să facă singur contra trei ?"

Îndată puterile-i slăbiră. Repezindu-se la vrăjmaşul de căpetenie el alunecă şi căzu. Se socoti pierdut.

Din fericire cutiuţa îi căzu din buzunar deschizîndu-se şi aurul căzu strălucitor. Doi dintre hoţi văzură asta şi se azvîrliră asupra ludovicilor, îmbrîncindu-se.

Fără a pierde o secundă Cartouche se ridică.

Cei doi hoţi, cu mîinile pline de aur, o luară la fugă. Mai rămînea unul singur, care strigă după fugari, făcîndu-i neghiobi şi mişei. Cînd el ţipa, Cartouche îşi încărcă pistoalele.

Vrăjmaşul vru să fugă, dar el nu-i dete răgaz şi trase. Glonţul îl lovi drept în piept. Rănitul făcu doi paşi şi căzu.

Căpitanul se apropie de el ca să-l termine.

Atunci, acel nenorocit îi zise :

— Iertare, Cartouche !... Iertare şi-ţi voi spune un secret care-ţi va scăpa viaţa.

— Ah ! tu mă cunoşti ! răspunse căpitanul furios. Da, Cartouche sînt.

— Iertare ! mai zise celălalt cu glas stins.

— De ce secret e vorba.

— O cursă în care ai pieri.

Dar cînd se aplecă spre el, drăgălaşul Fulgenţiu murise.

Cartouche simţi o mîhnire care nu era decît presimţirea nenorocirii sale. El căută pe mort, dar nu găsi la dînsul nici o hîrtie.

Pe gînduri, şi parcă n-ar mai fi avut nici un ban, el se hotărî să se ducă la Patapon.

Noaptea asta, aşa de bine începută, se sfîrşeşte aşa de prost.

Niciodată nu şi-ar fi închipuit să i se întîmple una ca asta la Paris.

Ce se întîmplase cu faima lui? Nu numai că nimeni nu mai rîvnea la puternicia lui, dar chiar tovarăşii săi cei vechi îl ocoleau!... El rătăcea singur în marele oraş pe care îl înfiorase şi oamenii de cea mai păcătoasă stare îndrăzneau să-l atace, să-l lovească cu bastoanele şi să-l jefuiască.

Cum căzuse el aşa de jos?... Aceste gînduri îl umplură de o amarnică descurajare.

El se amăgise prea mult cînd se înfricoşase de povestirea lui Strică-Toate, închipuindu-şi că avea să moară pe eşafod. Sfîrşitul lui nu va cere nici călăi, nici chinuri cu patru cai. Într-o bună dimineaţă i se va găsi stîrvul lîngă zid. Un ticălos nevrednic de al cunoaşte, îl va găsi ca pe oricare burghez, întorcîndu-l în gunoi ar zice:

— Na! iată vestitul Cartouche!...

Aşa trece gloria omenească...

Pe cînd cugeta astfel, un glas lăuntric protesta în adîncul său, era glasul trufiei.

În ce hal trist, plouat, cu buzunarele ca şi goale, se ducea el să se adăpostească la Patapon. Asta era mai mult decît o umilire.

Bătu la obloanele tăinuitorului, care numaidecît veni să-i deschidă.

— Nu te aşteptam, zise Patapon, dar îmi pare bine că te văd. Am să-ţi spun lucruri noi.

— Ei bine, am să beau un păhărel şi să ronţăi o cojiţă, răspunse Cartouche şi tu să-mi povesteşti.

— În ce hal eşti!... strigă Patapon.

— M-am bătut în strada Richelieu şi am lăsat un copoi cu labele în sus.

— Iacă noutăţile.

— Sînt ele bune, cel puţin? De unde vii?

— Nu sînt rele şi vin de la Pistol. Minaut şi-a vîndut proprietatea.

— Aşa noroc, eu n-am să am niciodată!

— Nici eu! zise Patapon. Minaut e un om cumsecade. Ţi-era dator parale!

— Hm!... se prea poate... Da-mi aduc aminte... Mi-a spus astăzi după prînz urmașul lui îți ține banii la dispoziție.

— Aș! și cum îl cheamă pe acest urmaș?

— Sevart. Este de la Felevec. Nu te cunoaște, dar i-am făcut portretul tău și n-ai decît să te recomanzi.

— Mă gîndesc cît mi-e dator drăguțul Minaut. Nu ți-a spus? De ce n-a venit însuși Minaut.

— Nu știe unde ești, și apoi are reumatism.

— Dar celălalt de unde știe că eu vin aicea? zise Cartouche.

— Iacă cum s-a lămurit. După ce mi-a spus că era urmașul lui Minaut, m-a întrebat dacă nu te vedeam cîteodată.

— De mult nu l-am văzut, i-am răspuns.

— Dar ce s-a întîmplat cu el? a strigat Sevart. Mort?... Vin de la trei sau patru confrați de-ai tăi care mi-au răspuns că nu-l mai văzuseră. Marmotta m-a îndemnat să trec pe aicea.

— Ai vreo treabă cu dînsul? am întrebat și el mi-a răspuns:

— Ba nu, adică nu grabnică, dar Minaut îi e dator niște bani și mi i-a încredințat mie ca să-i dau. În sfîrșit cred că am făcut tot ce se putea; dacă-l vezi tu, sau pe vreunul din fanandelii lui, dați-i de veste.

— Și zicînd el așa a plecat acasă.

— Ciudat! zise Cartouche pe gînduri. Și cum ți s-a părut acest Sevart?

— El mi-a vîndut cîteva lucrușoare pînă n-a fost pus la dubă. E un potlogar slăbuț și care lucra cu mărunțișul.

— Da, însă, zise Cartouche nerăbdător că nu era înțeles, nu ți s-a părut deloc de bănuit?

— Ah! cît despre asta, n-am ce zice. El nu e șiret. Mi-a zis: nădăjduiesc că o să-mi trimiți mușterii, te rog și pe d-ta. Cîrciuma va fi bine îngrijită și nu voi primi decît prieteni.

— Ciudat! mai zise Cartouche.

El nu-și aduce aminte să-i fi fost Minaut dator ceva. Cît despre gîndul că venerabilul cîrciumar ar fi putut să-l trădeze... acest gînd nu-i veni... El n-ar fi venit nimănui.

Curiozitatea lui era împletită totodată cu laconiia.

— Ți-e frică? zise Patapon. Nu mai vezi acuma decît copoi?

— Adineauri, zise Cartouche, copoiul pe care-l țineam sub cuțit mi-a spus să-l iert că avea să-mi destăinuiască o cursă ce mi s-a pregătit. Dar poate o fi zis așa ca să scape.

În sfîrșit! începu căpitanul turnîndu-și vinul ce mai rămăsese în sticlă, cine nu riscă nimic, nu are nimic.

— Răsgîndește-te. Noaptea aduce sfaturi.

— Nu, mă duc îndată. Nu voi putea dormi așa.

Îşi reîncărcă armele, zicînd :
— Şi Venus? Nu întreabă nimeni de dînsa?
— Ea doarme. Şi nimeni n-a întrebat de dînsa.
— Sevart n-a văzut-o?
— Ea nu iese din odaie decît ca să vină la mîncare cu noi. Vrei să-i vorbeşti?
— Nu, m-ar ţine. Femeile nu sînt bune decît să ne moleşească. Mă duc.
— Cînd am să te mai văd?
— Aşteaptă-mă mîine cu cina, pe la ora opt.
Patapon nu bănuia nici o primejdie.

CURSA

Deşi hotărîrea lui era luată, Cartouche nu era liniştit. El se temea. Mergea de un sfert de ceas, cînd deodată se gîndi că ar fi trebuit să întrebe de adresa lui Minaut. Ar fi fost mai cuminte să se ducă să se informeze de la acesta.

El se opri nehotărît dacă trebuia să meargă înainte, sau să se întoarcă.

Dar cădea o ploaie măruntă care-l îngheţa, apoi se afla într-un ceas de acela în care omul aruncă cum se zice, coada după hîrleţ şi cînd ostenit de apărare, se repede la primejdie cu capul înainte.

— Zarurile sînt aruncate, îşi zise el.

Şi urmă drumul spre Curtill. Cînd ajunse, totul dormea. Se hotărî să bată.

— Cine-i acolo? întrebă un glas.

— Deschide căpitanului! . . .

Sevart, foarte surprins, se grăbi să deschidă.

Cînd căpitanul ajunse sub lumina luminării, cîrciumarul îl cercetă cu o curiozitate amestecată cu mirare.

— Ah ! zise el, eşti Cartouche?

— Da, vin de la Patapon.

— Ah! ah! Ţi-a spus că am să-ţi dau ceva din partea lui Minaut?

— Negreşit. Ce sumă e?

— Trei sute. Să ţi-i dau?

Sevart intră în odaia lui şi, după un minut, se întoarse cu un săculeţ, pe care-l deslegă ca să numere banii.

— De prisos, zise Cartouche, e tîrziu şi sînt obosit.

— Ah! şi eu care nu-ţi ofer nimica! zise Sevart.

— Mulţumim, nu mi-e sete.

— Orice poftiţi, stărui Sevart, numai ca să ciocnesc cu căpitanul Pistolului. Sînteţi aici mai acasă decît mine, pentru că dv. aţi

făcut casa și sînteți șeful tuturor acelora care o întrețin. Vă rog primiți un păhăruț, ca să beau în sănătatea marelui Cartouche!... Poftiți să gustați aldămașul meu?

— Fie și aldămaș, zise căpitanul, dar să-ți spun drept, mai mult mi-ar plăcea un pat.

— Veți avea și pat și păhăruț. Veți fi mai bine decît mine, căci e cam strîmtă odaia lui Minaut pentru noi trei.

— Sînteți trei?

— Da, nevasta și băiatul meu.

Astfel începută, convorbirea urma foarte prietenește și rachiul de aldămaș curse.

D-na Sevart și fiu-său se îmbrăcară și veniră amîndoi ca să salute pe eroul de la Curtill.

— Nu-i nevoie, zise Cartouche, să te mai întreb ce carieră îi hotărăști voinicului ăstuia?...

— Eu, dacă m-ar asculta, l-aș îndemna la comerț.

— Negreșit, tot în comerț se găseau hoții cei mai onorabili, zise căpitanul, și e mai bine să aștepți norocul într-o prăvălie, decît să alergi pe străzi noaptea, după dînsul.

Aceste păreri puteau trece la Pistol drept filosofie înaltă. Viața nu se înțelegea decît în două feluri: a fura sau a fi furat.

În sfîrșit cîrciumarul ceru iertarea oaspetelui său de a-l fi ținut de vorbă și-l rugă să poftească. El luă o lumînare în mînă și duse pe oaspetele său la catul al doilea.

După ce coborî, zise fiului său care-l aștepta la piciorul scării

— Fără zgomot! Și aleargă de vestește pe Gruthus Duburghet.

El deschise ușa de afară cu grijă și băiatul alergă la Chatelete.

ARESTAREA LUI CARTOUCHE

Gruthus se sculă îndată ce tînărul Sevart ceru să-i vorbească.

— Cartouche e la Pistol? întrebă el.

— Da, d-le.

— Cu cine se află acolo?

— Cu patru inși pe care nu-i cunoaște și care nu știu de prezența sa acolo.

Schimbarea proprietarului făcuse ca să plece toți obișnuiții Pistolului. În odăile învecinate cu a lui Cartouche nu erau decît patru bandiți ale căror nume sînt de prisos, din moment ce Cartouche d-abia cunoștea pe doi dintre ei.

— Foarte bine, zise Gruthus micului Sevart. În două ore va fi prins.

După aceea el merse de deșteptă pe sergentul Courtad de Bernac, care numaidecît scoase compania sa sub arme. Plecară cînd se crăpa de ziuă.

Soldații lui Pekom erau urmați de o escadră de arcași aleși. Gruthus mergea înaintea lui Courtad și-l conducea. Acesta era gata să-zboare creierii osînditului la cea mai nesigură mișcare.

Sosiră la ora nouă.

Sevart îi aștepta în pragul ușii, trăgînd din pipă.

— E cineva sus, întrebă Gruthus?

— Da, răspunse Sevart. Puteți să urcați.

Courtad făcu semn oamenilor săi să se apropie. După ce organiză paza obiectivului, urcă la catul al doilea, fără zgomot.

Prima odaie în care intrară era aceea a lui Cartouche.

Banditul ședea pe pat și-și aranja nădragii.

Cînd se deschise ușa și ridică ochii, prima mutră ce zări fu aceea a lui Duburghet.

Lăsă haina și întinse mîna spre măsuța dinspre pat, pe care-și pusese pistoalele. Dar era prea tîrziu.

Courdat și ai săi năvăliră asupra-i, îl apucară de mîini și de picioare și-l legară fedeleș.

Lucru nemaiauzit! El fusese prins fără luptă. Fie de uimire fie de trufie, el nu strigă deloc și nu înjură pe nimeni; soldații lui Pekom păstrau aceeași tăcere și Gruthus avu destulă stăpînire ca să-i imite.

Arestarea fiind făcută, Sevart fiul se duse de aduse două trăsuri.

Avocatul Barbier care ținea un jurnal manuscris cu întîmplările însemnate din vremea sa care vorbise adesea de Cartouche, iată în ce mod anunță arestarea lui Cartouche:

„Mare veste la Paris! . . . Am vorbit aici, mai înainte, de un bandit vestit numit Cartouche, care era căutat pretutindeni și nicăieri de găsit. Se credea că ar fi fost un basm; existența lui nu era decît prea reală pentru dînsul. Azi dimineață a fost prins, dar niciodată nu i s-a făcut unui hoț atîta cinste.

O cuvîntare ce ținuse el către tovarășii săi fusese învățată pe de rost de către Regent, și se dăduse ordine secrete să-l găsească și, pentru ca să-l facă să nu se ferească, se răspîndise vorba că hoțul nu mai era în Paris ci că murise la Orleans.

El a fost descoperit, atît pentru o hoție ce făcuse noaptea cît și de un soldat în simbria clicii lui care l-a vîndut și l-a predat. Acest soldat era liniștit, și totuși merita roata. El s-a învoit să slujească poliția. D-l Leblanc, secretar de stat la război, care s-a amestecat în această cercetare, a însărcinat pe un viteaz sergent din

gardă (Courdat), care, împreună cu patru zeci de soldaţi aleşi şi alţi sergenţi ca dînsul, să aresteze pe numitul Cartouche, mort sau viu.

L-au înconjurat cu garzi francezi şi l-au dus într-o trăsură la d-l Le Blanc care nu-l văzuse şi care nu l-a văzut fiind în pat, bolnav ; dar fraţii acestuia şi ginerele său marchizul de Tresnel l-au văzut în curte, cu mulţi ofiţeri care se adunaseră acolo.

S-a dat poruncă să-l ducă pe jos la Chatelete pentru ca să-l vadă poporul şi să cunoască prinderea lui.

L-au pus la beci legat de capătul unui drug cu lanţuri, pentru ca să nu-şi poată sparge capul de ziduri şi la uşa beciului stau patru oameni de strajă. Niciodată nu s-au luat asemenea măsuri împotriva unui om.

Mîine va fi interogat.

Mai mult se va şti mai tîrziu."

Ceea ce Barbier lasă la o parte din povestirea sa este tocmai chipul în care Cartouche a fost pornit la Chatelete. Se ştia că-l găsiseră cu picioarele goale şi în cămaşă. Nu l-au lăsat nici măcar ca să-şi tragă pantalonii.

În trăsură, găsindu-se cam strîns între doi soldaţi ai lui Pekom, el le zise rîzînd :

— Toritule ! ieri n-ai fi îndrăznit să mă atingi !

Intrînd la Chatelete, el găsi pe Paustel şi-l salută cu un semn din cap. Nu-şi pierduse sîngele rece şi intră în temniţă cu credinţa că avea să fugă.

Prinderea lui Cartouche fu un motiv de veselie generală ; de la mic pînă la mare toată lumea se bucură. Se părea că oraşul era eliberat de un flagel.

Cartouche prins, nu mai erau hoţi şi puteau să se plimbe noaptea prin oraş în deplină siguranţă, puteau să se culce cu uşile la perete.

Regentul ieşi din nepăsarea lui obişnuită şi trimise o ştafetă la micul Ludovic al XV-lea care era atunci la Versailles.

Poetul Grandval, care a cîntat isprăvile lui Cartouche şi ale bandei sale şi de la care am citat mai înainte portretul lui Minaut, arată bucuria generală în următoarele versuri :

Cine poate spune obşteasca bucurie
Ce în Paris împarte această mare veste ;
Că prin era în fine leul aşa de şmecher ?
N-ar fi făcut atîta luarea unui oraş ! . . .

Dar, mai ales la Chatelete, fu mare bucurie.

Mîrşavul Gruthus se împăuna ca un erou. Regentul, chiar în ziua aceea, îi trimise graţierea osîndei şi răsplata făgăduită.

Cartouche ca şi Balani, trebui să îndure vizita foarte multor curioşi. D-l d'Aregnson fu cel dintîi care coborî în temniţa lui, însoţit de sergentul Paustel.

Cartouche zise acestuia:

— Paustel, de vreme ce trebuia să fiu prins, îmi pare rău că nu m-ai prins tu. Tu nu eşti nici trădător, nici mişel, ci dintre toţi cîţi m-au înfruntat, cel mai viteaz şi singurul cinstit.

PARTEA A ȘASEA

ULTIMELE ZILE ALE LUI CARTOUCHE

CARTOUCHE CUGETĂ SĂ FUGĂ

Procesul verbal de depunere a lui Cartouche este ticluit astfel :

Din porunca Regelui,

CARTOUCHE (Dominique) care se zice că se cheamă Bourghinon (Jean), Loren de felul lui, a fost adus la temniță de către mine Jean Courtad de Bernac, sergent în Compania d-lui de Chabaues, din regimentul garzilor francezi, însoțit de sirul Douval, comisar inspector, după ordinul d-lui Leblanc, secretar de Stat la Război, ca să rămînă pînă la o nouă poruncă.

(ss) Bernac *(ss) Douval*

Acest act al procedurii fu întărit chiar de către parlament. Locotenentul de criminalistică începu instrucția și procurorul regelui, Moureau ceru de la grefa criminalistică a parlamentului, toate actele de procedură îndeplinite deja împotriva preventivilor.

„De multă vreme, scria el, nu va fi fost un așa de mare proces".

Duburgnet fu ținut la dispoziția judecătorului de instrucție.

Instrucția se făcu cu o iuțeală extraordinară.

Cu toate astea arestările se înmulțeau. Poliția devenind îndrăzneață nu vedea pretutindeni decît complici de-ai lui Cartouche și îndată ei se numărară cu sutele *.

Sevart, ca să scape de răzbunarea prietenilor lui Cartouche ceru să fie arestat.

A doua zi după expediția lui Courtad fură arestați Găinușa, Jeaneton, Ferrand zis și Patapon.

Arestarea Jeanetonei-Venus, care ar fi făcut mare zgomot dacă ar fi fost făcută înainte de arestarea căpitanului, trecu neobservată.

Fiindcă Cartouche tăgăduia cu îndărătnicie adevăratul său nume și ținea că-l cheamă Jean Bourghinon, puseră lîngă dînsul ceea ce în graiul temniței se nume un *berbec*, adică un deținut însărcinat să-l facă să vorbească și să i se destăinuiască ; dar așa

---

* În Cireșar 1722, erau încă cinci sute de Cartușieni la Chatelete, oameni de toată mîna, mulți bine îmbrăcați (Michelet, "Hist. de France", t. XVII).

de mare era farmecul ispititor și influența acestui bandit asupra celor de teapa lui, încît își făcu un prieten sincer, devotat chiar din ticălosul care fusese pus să-l trădeze.

— Știu, îi zise Cartouche, că tu nu ești pus aici decît ca să mă spionezi și să cauți a-mi fura tainele.

Nu poți să-mi înlături convingerea asta, stărui Cartouche, și nu vei afla de la mine nici un cuvînt pe care să-l poți repeta și cu care să plătești bunăvoința poliției. Tu ești hrănit tot așa de bine ca și mine care sînt tratat în chip deosebit. Pentru ce privilegiul ăsta? Și pentru ce nu ești legat ca toți prizonierii puși la beci. Ți s-a făgăduit negreșit să-ți micșoreze osînda, să nu crezi. Știu eu bine cît prețuiesc făgăduielile astea. Tu zici că te-au pus lîngă mine ca să-mi ții de urît. Ce glumă! N-am un minut, toată ziua am vizite, numai noaptea am pace și le e frică negreșit că fug.

— Oh! cum să fugi de aici? zise tovarășul, e cu neputință. Eu care sînt zidar mă pricep la ziduri. Chateletul e clădit tot așa de bine ca și Bastilia.

— Ah! zidar ești? zise Cartouche cu interes. Atunci tu știi cum se zidește și cum se dărîmă un perete. Negreșit acestea sînt prea tari și au negreșit zece sau douăsprezece picioare grosime.

— Cel puțin!...

— Dar orice grosime nu e făcută dintr-o bucată. Fețele dinăuntru și din afară sînt din piatră frumoasă, dar partea dintre ele e umplută cu pietriș și cu moloz. În sfîrșit pietrele astea sînt roase de vreme și aproape măcinate.

— Oricum sînt solide! zise zidarul. Și ce bolți frumoase! Ai băgat de seamă cum sînt lucrate? Minunat.

— Habar n-am de bolți! răspunse Cartouche, să pot să le găuresc și n-aș face-o de vreme ce știu eu peste ce aș da, deasupra, alte închisori. Da, de pildă, pe ce stăm noi? Poți tu să-mi spui, zidarule?

— Pe ce stăm? repetă zidarul.

— Așa. Sîntem pe boltă sau sîntem deasupra pămîntului la înălțimea temeliilor?

— Tot ce pot să ghicesc este dacă sub noi este loc gol sau umplut.

Zidarul străbătu beciul izbind cu piciorul din toate puterile podeaua acoperită cu cărămizi și după un minut se opri zicînd:

— E plin peste tot, afară de aici, în colțul ăsta.

— Ce ar putea să fie acolo? zise Cartouche gînditor. Nu-ți imaginezi tu, zidarule?

— Vreun jgheab părăsit, care n-a fost astupat decît pînă la un loc.

— Dacă ar fi adevărat ceea ce spui!... Am putea să fugim, drace!... Dacă s-ar putea, tu ai vrea?

— Dar lanţurile tale?

— Iau asupra mea să le scot dacă primeşti să mă ajuţi să putem da în jgheabul acesta.

Zidarul stătu la îndoială şi tăcu. El nu vedea decît piedici năprasnice în toate părţile.

— N-avem nimic cu ce să scobim.

— Avem unghiile! răspunse Cartouche cu aprindere.

— Apoi, unde punem molozul?

— Îl voi mînca, dacă trebuie. Nu te opri la fleacuri. N-ai pe nimeni care să te cheme afară?

— Ba da, am pe cineva.

— Puţin îţi pasă de acel cineva, se vede, deoarece eşti aşa de resemnat soartei tale?

— Este ibovnica mea. E mai frumoasă decît a Regentului.

— O plîng dacă are un iubit de gheaţă cum eşti tu, dar o să te schimbe ea.

— Oh! dacă m-ar înşela! strigă zidarul cu un glas înăbuşit.

Şi un fulger îi sclipi în ochi. Cartouche pricepu că avea o patimă adincă şi arzătoare şi nădăjdui.

— Cu toate astea, dacă tu o părăseşti? zise el.

— Ei! pot să fiu lîngă dînsa.

— Omul poate ceea ce vrea. Ce-l puţin încearcă! strigă Cartouche. Tu eşti închis, simţi că afară se află în primejdie tot ce ţi-e mai scump pe lume şi nici nu încerci să fugi? Dar tu zici că iubeşti, tu nu iubeşti, gîndul tău nu e altul decît să cîştigi cîteva pahare cu rachiu, spionînd pe un nenorocit, semenul tău. Asta e ruşine. Ia fii om! Ai simţit sub tine gol! tu zici că e un jgheab, el trebuie să iasă undeva, dacă nu iese, vom face noi ieşire şi vom fi liberi.

Astfel stimulat, zidarul cercetă din nou parchetul, se zbătu în prada unui viu neastîmpăr, înspăimîntat şi ispitit totodată.

— Ei bine!... Te hotărăşti?... mai întrebă Cartouche.

— Dacă aş şti... Dacă aş fi sigur... E vorba de spînzurătoare aici... Dar zău! atîta pagubă!... Să încercăm.

— O să ne apucăm numaidecît de lucru, reîncepu Cartouche. Vremea grăbeşte, căci se poate să fiu în curînd mutat din arestul Palatului. Ca început, am să-ţi arăt cum se scapă de cătuşe.

Ştim că adolescentul Cartouche umblase cu ţiganii şi că fusese învăţat de ei la furat şi la tot felul de exerciţii de dibăcie pe care le cunoşteau atunci saltimbacii.

Să se umfle, să se îngroaşe în momentul punerii fiarelor, nu era un secret pentru dînsul.

Cercurile de fier, care-i legau mîinile şi le ţineau una de alta cu un lănţişor, erau astfel prea largi şi jucau. Aceasta arătă îndată

Cartouche tovarăşului său, devenit complice. Numaidecît cei doi arestaţi începură lucrul. Ei rîcîiră pămîntul umed. O groapă era sub picioarele lor, în care curgea murdăria aruncată într-un jgheab aşezat de-a lungul unui colţ al pereţilor.

Cu unghiile rîcîiră împrejurul jgheabului. Gaura se lărgi cu ajutorul fiarelor lui Cartouche şi al unui drug pe care zidarul îl scoase din jgheab, amîndoi coborîră în groapă care era uscată.

RECEPŢIILE LUI CARTOUCHE

Ziua următoare fu luată de recepţii.

Două doamne din lumea mare vrură să vadă pe vestitul bandit şi obţinură lesne voie de la locotenentul de criminalistică.

Cea dintîi fu d-na de Parâbère, amanta Regentului, acea pe care el o numea *cerbişorul său cel oacheş* sau *Giota*. D-na de Parabère veni travestită. Prizonierul n-o văzuse niciodată şi ea îl lăsă în necunoştinţă de numele frumoasei femei care îl cinstise cu curiozitatea sa.

A doua fu mareşala de Boffleis, de care, ne aducem aminte, coborîse el într-o noapte pe o funie furată dintr-un pod.

— Mă recunoaşteţi, Cartouche? îl întrebă dînsa.

— Da, doamnă mareşală, şi sînt fericit şi mîndru de vizita dv. dar vă cer iertare văzîndu-se împrejurările de a nu vă putea reîntoarce găzduirea ce am primit-o la domnia-voastră.

— Bietul nenorocit! eşti în lanţuri şi tot ai inimă să faci glume. Ce regretabil că un om aşa de deştept să fi căzut pînă *aici*.

— Au să ne judece, doamnă mareşală şi dacă veţi-fi ascultată ca martoră veţi putea spune, nădăjduiesc, că nu sînt atît de negru pe cît vor să mă înfăţişeze.

— Eu personal, n-am să mă plîng de d-ta, răspunse d-na Bufflers dar mă duc; am vrut să mă conving cu ochii mei dacă banditul, de care vorbeşte toată lumea, este cu adevărat acela care s-a ascuns în casa mea.

Apoi scoţînd punga şi luînd doi ludovici:

— Ţine, zise ea, să ai de cheltuială.

Tot în ziua aceea, Cartouche primi vizita şi a altor cucoane, dar acestea-i erau necunoscute şi nu-i vorbeau. Una dintre ele, totuşi plăcîndu-i prin frumuseţea şi prin gingăşia ei, el nu se sfii de a-i face cunoscut impresia sa şi o rugă să-i dea adresa, pentru ca să-i întoarcă vizita.

— Vă încumetaţi dar să veniţi domnule, Cartouche? îi zise cucoana.

— Negreşit, doamnă, răspunse el, şi am şi început pregătirile.

Zidarul de asemenea, fără ca să se gîndească, era băgat în seamă. Curioşii îl luară drept Balani şi fireşte înclinau a-i găsi o înfăţişare fioroasă pe care el nu o avea.

Nu trecuseră decît două zile de la arestarea banditului, şi era gata să apară două piese de comedie. La micul teatru italian era în repetiţie *Arlechin Cartouche*, piesă italienească în cinci acte care n-avea alt deznodămînt decît prinderea hoţului. Cele mai multe scene ale piesei erau înşirare pripită de isprăvi hoţeşti şi aşa făcute ca să ia înainte unei piese afişate deja de teatrul francez.

Comediantul Laurent, autorul secundei comedii, alcătuind o piesă de curată închipuire. Pentru aceasta locotenentul general îi dădu voie să vadă pe Cartouche în schimbul unei copii a manuscrisului piesei.

TOT FUGA

După ce pierdea ziua cu judecătorul de instrucţie şi cu vizite Cartouche consacra noaptea la pregătirea evadării.

Zidarul era acum plin de însufleţire. El era convins de izbîndă. Iar însemnătateă, de care se bucura ca tovarăş al lui Cartouche, îl aţîţase şi-i înzecise curajul.

Îndată ce fură siguri că n-aveau să mai fie deranjaţi, cei doi prizonieri descoperiră gaura ce scobiseră şi coborîră din nou în groapa uscată.

Acolo, ei găsiră un zid de olane şi desfăcură cîteva pietre.

După acel zid, nu întîlniră decît golul. Lărgiră deschizătura.

La lumina unui fitil făcut din cămăşile lor şi muiat în grăsime de la mîncare, ei văzură un spaţiu destul de întins. Era o a doua groapă. Aceasta ţinea de o căsuţă vecină, pe care, ciuperci multe crescuseră de-a lungul zidului Chateletului.

— Acum, zise zidarul, să fim atenţi, pentru că zidul ce avem de spart este, negreşit, cel de pe urmă şi nu se ştie dacă n-o fi avînd urechi. Cu toate astea piatra este proastă. Asta nu e decît o simplă despărţitură.

— Nu pricep, zise Cartouche. Vrei să zici că dăm peste o a treia groapă?

— Sau peste vreo chilie, mai zise zidarul.

— Nu e decît un rînd de chilii.

— Astăzi!... Dar mai înainte, dacă or fi mai multe rînduri!...

— E adevărat, zise Cartouche, că s-au desfiinţat multe chilii subterane, pentru că aerul nu mai ajungea acolo şi prizonierii mureau axfisiaţi.

— Asta o cred sau mai bine o simt. Tu nu răsufli cu greu aici, Cartouche? . . . Nu simţi şi tu ca mine dureri la tîmple şi la gîtlej?

— Da, da. Însă atunci, în cealaltă groapă, fără aer. . . cum o să mai lucrăm?

— O să băgăm întîi feştila. Dacă flacăra se stinge, nu vom putea merge înainte, pentru că n-am da decît de moarte.

— În sfîrşit, asta nu se ştie sigur, să vedem. Hai! la lucru.

Şi ei se apucară şi de al doilea zid care nu le rezistă mai mult ca cel dintîi.

Spre marea lor mirare şi mai ales spre nespusa lor bucurie, un val de aer proaspăt îi scaldă în acelaşi timp cînd feştila lumină interiorul unei pivniţe.

Ce caută pivniţa asta în cuprinsul Chateletului.

Aceeaşi nepăsare, care îngăduise nepăsarea caselor lîngă zidurile vechii cetăţi, îndreptăţise mai tîrziu să se lase în seama proprietarilor caselor vecine chiliile de care justiţia se lipsise. Fuseseră astupate acelea din partea Chateletului pentru a le da prăvăliaşilor din afară care le preschimbară în pivniţe.

Butoaie, coşuri cu poame şi cu legume, colivii cu iepuri de casă le arătară că se aflau în pivniţa unui precupeţ. În faţa lor se ridica o scară care trebuie să fi avut ieşire în prăvălie.

Bucuria nu ameţise pe Cartouche pînă într-atît încît să-l facă a-şi pierde toată isteţimea. Pasul de pe urmă ce aveau de făcut era cel mai primejdios.

El se opri o clipă şi chibzui ce oră să fi fost. Erau fără arme, el era tot cu lanţurile de picioare, şi în sfîrşit, lumînarea li se stinsese.

— Nu ţin să supăr pe nimeni, zise Cartouche. Dar e tot noapte, să urcăm scara.

Urcară scara, ascultară şi, neauzind nici un zgomot, intrară în prăvălie.

Aici să ni se dea voie de a cita jurnalul avocatului Barbier care cuprinde toate amănuntele acestei acţiuni curajoase.

„Noaptea de luni spre marţi, zice el, Cartouche se gîndi că are să meargă să se vadă pe sine la teatru."

După ce povestise prima parte a fugii el urmează:

„Din pivniţă se urcară în prăvălia precupeţului, care nu [illegible] încuiată spre stradă decît cu un zăvor, dar ei nu vedeau asta din cauza întunericului.

Din nenorocire, era în prăvălie un căţeluş care făcu o larmă teribilă. Servitoarea auzind zgomot strigă pe fereastră din toate puterile: hoţii! Precupeţul coborî cu o lumînare şi el i-ar fi lăsat să plece.

Dar altă nenorocire! . . .

Patru arcași de strajă, care se retrăgeau, avură chef să bea rachiu. Ei trecură pe acolo, se uitară în prăvălie și, recunoscînd pe Cartouche care era tot cu lanțurile de picioare, îl duseră înapoi în temniță, dar pe poarta din fața Chateletului.

Temnicerii avură mare frică știind poruncile date de d-l Regent pentru prinderea acestui om.

El nu mai e ținut la beci ci într-o odaie, legat în chip extraordinar. El zice totuși că n-are să stea mult.

Tăgăduiește mereu. Este de un deosebit sînge rece și glumește cu magistrații care-i pun întrebări. Se poate zice că iată un om într-adevăr extraordinar. Să vedem care-i va fi sfîrșitul. Precupețul a cîștigat bani arătînd la curioși gaura pe unde era să scape banditul".

Această încercare de fugă, așa de îndrăzneață și care fu așa de aproape de izbîndă, făcu lui Cartouche o nouă popularitate. Se uită pentru moment crimele lui. Nu mai văzură decît deznădăjduitele-i sforțări, într-o luptă atît de nepotrivită. El găsi admiratori între aceia care cu puțin înainte tremurau la numele lui.

Dar care ar fi fost tulburarea magistraților și a poliției dacă cățelul precupețului n-ar fi dat de gol pe fugari!...

Se simte asta din citirea jurnalului lui Barbier, care în două rînduri, cu nevinovăție, pare că are părere de rău pentru neizbînda fugii. „*Din nenorocire*, zice el, era un cățeluș..." Apoi ceva mai departe: „Dar încă o nenorocire!". În sfîrșit el nu își poate stăpîni admirația: „Iacă un om într-adevăr *extraordinar*..."

Tot de la Barbier, care este destul de bine informat, vom împrumuta măsurile de siguranță luate în privința lui Cartouche în urma acestei încercări de fugă:

„Cartouche, zice el, a fost trecut, în ajunul Tuturor Sfinților la ora unsprezece noaptea, pe tăcute, la arestul palatului. El este în turnul Montgomery, ținut foarte de aproape.

„A fost dus noaptea, fără arcași și în taină: *asta era mai sigur decît dacă s-ar fi dat de știre arcașilor*."

Această reflecție arată încrederea de care se bucură poliția.

Le era teamă de o răpire, pusă la cale fie de tovarășii lui Cartouche cu ajutorul arcașilor plătiți de el, fie de cîțiva magistrați [illegible] se aflau în neînțelegere.

Arestul Palatului sau Consiergeria, după cum o arată numele, fusese locuința consiergelui (portarul) pe vremea cînd regii locuiau în palatul Cetății. De mai multe veacuri această parte a palatului era vizitată ca temniță. La 12 iunie 1418, partizanii ducelui de Burgundia, pe care trădarea lui Perinet-Sesière îi introduse în Paris, se năpustiră asupra temnițelor, în care se aflau prizonieri din partida lui Armagnac și-i măcelăriră. Temnița palatului nu fu cruțată.

Tot acolo fură închiși vestiții vinovați, ca Badailac, Brinviliera și Damiens și alții nu criminali, precum contele de Montgomery, ucigașul fără voie al lui Henric al II-lea. Numele acestui prizonier a rămas turnului în care el fusese ținut.

Turnul Montgomery avea temnițe groaznice, una dintre ele, săpată sub nivelul Senei se numea Șoricăria, din pricina șoarecilor care rodeau pe închiși de vii. Dar Chilia ce se dete lui Cartouche era sănătoasă.

INSTRUCȚIA

Procedura fu repede îndeplinită, dar Cartouche făcu tot ce putu ca să o întîrzie, folosindu-se în toate chipurile de procedeul binecunoscut care consta a anunța în fiecare zi că are să facă destăinuiri.

În ziua în care el intră la Consiergerie, fuseseră arestați patru zeci și șapte de preventivi, bărbați și femei. Acești oameni care făcuseră parte din banda Curtillului nu se sfiiră a da toată vina asupra lui Cartouche. La învinuiri adesea Cartouche răspunde prin tăgăduieli. El pretindea chiar că nu era el *adevăratul* Cartouche, că i se dase porecla unui bandit care negreșit poate să fi săvîrșit crimele de care se vorbea. El mărturisi cîteva hoții dar nici un omor.

Vizitele fuseseră oprite. Santinelele supravegheau ușa lui ziua și noaptea. Ele nu lăsau să intre la dînsul decît pe temniceri, pe magistrați, pe un doctor de la Sorbona și pe preotul de la Saint-Bartholomeu, biserică ce se afla atunci pe locul actualului Bulevard al Palatului.

Preotul de la Saint-Bartholomeu îi adusese cîteva cărți evlavioase, și el îi mulțumi încredințîndu-l că nu știa să citească.

Chiar în seara mutării lui la Consiergerie primul prezident trimise scrisori circulare magistraților ca să se afle poimîine la Palat pentru lucrările curții penale . . .

Se recomandase cea mai mare grabă. Hotărîrea nu trebuia să întîrzie prea mult. În zadar tăgăduia el, identitatea lui era pe deplin stabilită de o legiune de martori, și el săvîrșise prea multe omoruri pentru ca să nu fi fost știută soarta ce-l aștepta și să fi putut fi mai mult lăsat pe calea chițibușurilor de pe care nu voia să cadă.

Gruthus care de formă fusese din nou arestat, contribuise mult la lămurirea justiției și la îndrumarea cercetărilor sale. Îl băgară chiar în procesul lui Cartouche, și precum se va vedea, o pedeapsă la moarte fu rostită împotriva lui, dar Gruthus avusese dinainte grațierea Regentului, și nu pierduse nimic din nerușinata-i siguranță.

În taina procesului se iscă un incident dramatic.

Madelen de Beaulieu nu jucase mare rol în ceata lui Cartouche, dar arestat el plătea în locul fruntaşilor şi era tratat ca şi cum ar fi fost Crăcan sau d'Antrag. Nenorocitul istovit de traiul păcătos ce dusese, abătut de presimţirea pedepsei care avea să i se dea, fu pus la tortură.

El spusese deja că nu mai avea nimic de mărturisit; butucul de tortură nu ar mai fi avut să-i smulgă decît minciuni sau calomnii dar justiţia îşi făcea obiceiurile surde şi oarbe înaintea adevărului care-i striga destul.

Justiţia vru să afle ce se făcu o femeie dispărută cam de un an şi jumătate şi care fusese ibovnica şi complicea lui Madelen de Beaulieu.

Nereuşind judecătorul porunci să vîre pana a patra. Această mărire de tortură smulse nenorocitului ţipet de durere. Trăsăturile feţei lui se descompuseră, sudoarea îi înveli toată firea. Medicul îi dete să respire săruri. Interogatoriul se amînă pentru un sfert de ceas.

Cînd acuzatul păru că-şi vine în fire, judecătorul îi reînoi întrebarea. Banditul răspunse scrîşnind din dinţi:

— Mai bine mor decît să vă spun. Vreţi să chinuiţi şi pe biata femeie? . . . Sceleraţilor! . . .

La această insultă judecătorul răspunse dînd din nou poruncă călăului.

La a cincea pană, suferinţa fu groaznică. Medicul se apropie din nou ca să-i vină într-ajutor, dar era prea tîrziu. Murise.

Acest incident trecuse neobservat. Procedurile justiţiei nu erau făcute ca să îmbuneze şi să înduioşeze publicul. Asta nu era decît o roată mai puţin pentru marele spectacol din Piaţa Grevei, deja cu nerăbdare aşteptat.

Toată lumea nu avea ochi şi luarea aminte decît numai pentru Cartouche. Neputînd ca să-l vadă, plăteau călăului ca să le dea ştiri despre dînsul. Treceau de la unul la altul cuvintele lui nostime, îi puneau în seamă chiar şi unele de-ale lor. Îl găseau interesant, hazliu, ar fi rîs mult dacă el ar fi reuşit să fugă, şi cu toate astea se bucurau să-l vadă rupt de viu de către patru cai.

Nimeni nu putea să ghicească ce se petrecea în sufletul acelui om care-şi făcuse o mască de nepăsare batjocoritoare. Cu toate acestea e sigur că el nu nădăjduise de a fugi.

Un negustor se plînse într-o zi de o hoţie săvîrşită de Cartouche şi ceru să-l vadă. Cînd intră în chilia în care sta ghemuit banditul el strigă:

— Mă recunoşti, tîlharule! iată pîinea ce mănînc de cînd m-ai sărăcit, şi-i azvîrli în obraz o bucată de pîine.

Cartouche luă codrul de pîine. Era o cocă de secară crudă. După ce vizitatorul se depărtă, el înfipse degetele în cocă şi simţi ceva tare, pe care repede îl scoase afară şi-l ascunse.

Omul fusese unul căruia Cartouche îi făcuse bine şi el nu-l uitase.

Dacă ar fi avut el pila aceea la Chatelete, ar fi fost poate scăpat, pentru că ar fi putut să taie lanţurile de la picioare şi să gîtuiască căţeluşul precupeţului.

La Consiergerie, pentru ca să scape, ar fi trebuit să cumpere pe paznicii puşi la uşa lui. Lucrul n-ar fi fost tocmai peste putinţă. Este probabil că el se baza pe Crăcan sau pe altul care să îndeplinească planul acesta, căci el lucra la pilirea fiarelor, înlocuind fierul scos cu miezul pîinii de secară ce păstrase cu multă grijă.

Dar nădejdea asta era curată nălucire, căci ar fi trebuit o adevărată bătălie la poarta cea mare a Consiergeriei.

Cu toate astea Crăcan se învoi. Şi pentru că era mai mult om de treabă decît de imaginaţie merse ca să ceară sfatul doctorului Ratiboul.

— Ştiu cum e păzit prietenul nostru, zise Ratiboul. Pînă să ajungă la poarta cea mare a temniţei trebuie să treacă printre mai multe rînduri de paznici. Aş vrea să-l văd avînd în mîini ceva materii axfisiante. Nu e vorba de a împiedica pe paznici ca să-l înhaţe de guler, ci de a nu le da timp nici măcar să strige!...

— Adevărat, aşa e, zise Crăcan, dar de unde asemenea materii minunate.

— Trebuie găsite şi pregătite, răspunse Ratiboul, lucrul cere vreme!... Am foarte mult de lucru acum, zise el cu îngîmfare, dar voi lăsa toate pentru asta.

Ţi-o fi spus Cartouche că am descoperit un nou soi de colică şi că am şi leacul.

Doctorul luă după o etajeră o sticluţă lunguiaţă în patru muchii. Pe o faţă a sticlei, într-un chenar se citea: *Cereţi iscălitura Ratiboul. Feriţi-vă de contrafaceri.* Pe altă faţă, un desen înfăţişa un amoraş ţinîndu-se cu amîndouă mîinile de pîntece şi plîngînd, din gura lui ieşea o banderolă pe care era scris: *O Ratiboul! scapă-mă de colică!*

— Am vîndut leacul la doi spiţeri şi nu mai am acum decît grija contrafacerii. Negreşit, fac o contrafacere pe care o vînd la alţii. Cloşca asta e o cloşcă cu pui de aur...

— Ce va să zică să fii om cu carte!... zise Crăcan.

— Colica mea, urmă Ratiboul, are să ajungă la modă şi orice doctor, în faţa unei colici, se va grăbi să recunoască colica Mississippiului.

— Da, foarte bine, zise Crăcan, dar deocamdată să vedem leacul împotriva roatei.

Ratiboul scoase un suspin: chiar de astă-seară încep lucrul.

— Îţi spun, zise Crăcan, că am mare încredere în d-ta, mi-ai spus de nişte materii axfisiante, fie, ţi-oi cere mai tîrziu lămuriri asupra lor... Da, cum sînt ele, lichide? solide?... Şi cum se vor întrebuinţa.

— Vor fi lichide. Se va uda cu ele o batistă, pe care va fi de-ajuns să o pună la nasul sau gura cuiva ca acela să fie asfixiat şi să cadă fără cunoştinţă.

— Dar nu prea e lesne să dai peste o santinelă în chipul acesta.

— Altceva mai bun, nu găsesc, scumpul meu, loviturile de pumnal sau de pistol de asemenea nu sînt mai uşoare în astfel de împrejurări. Dar d-ta, ce crezi că ai putea să faci?

— Să-i vin în ajutor îndată ce el ar ajunge la poarta din urmă, şi pentru asta am să-mi adun pe cei mai devotaţi fanandeli.

— Şi, apoi, cum ai să faci să-i ajungă în mînă doctoriile mele precum şi instrucţiunile de întrebuinţare.

— Lasă pe mine, i-am mai trimis o pilă. Numai de n-ar fi ceva prea voluminos.

— Nu, răspunse Ratiboul, o sticluţă ca degetul de lată, dar nu aşa de groasă.

— Bine, zise Crăcan. O voi da-o mai întîi ibovnicii lui, care nu-i ţinută prea de aproape şi care o să i-o dea lui în mînă.

— Îi dă voie va să zică să-şi vadă ibovnica? Între patru ochi?

— Da, răspunse Crăcan.

— Şi sting ei lumînarea?

— Oh! nu, asta ar fi de prisos, căci bine înţelegi nu-i lasă din ochi. Dar ceea ce are unul în gură poate lesne să treacă celuilalt.

— Ah! foarte bine, zise Ratiboul. Ceea ce îmi spuseşi e lucru foarte preţios. Ştiu acum forma cea mai potrivită ce trebuie să dau sticluţei.

— Nu-mi mai rămîne acum, zise Crăcan, decît să te întreb cînd trebuie să vin după doctorie?

— Poimîine, tot la ora asta, zise Ratiboul.

Crăcan avusese grijă să adune oameni devotaţi pentru scăparea şefului său. S-a vorbit chiar că el primise bani de la un necunoscut, ajutor pe care nu ar fi fost în stare să-l refuze, de nu l-ar fi aşteptat pentru ca să lucreze. Avea de altfel la îndemînă oameni cu totul

devotați, el n-avea să se roage, de pildă, nici de Faurtin, nici de Francisc care veniră singuri.

Prin Hulen dobîndise, în taină, Crăcan de la procurorul Moreau cînd fusese mustrat, voie ca el să poată vedea pe Găinușa între patru ochi. El se expusese mult dar doară nu în zadar fusese ales de Cartouche în locul lui Balani.

Locotenentul izbuti să adune pînă la două zeci și cinci de oameni gata pentru lovitură. Rămășițele bandei erau prea neînsemnate, tăinuitorii și tăinuitoarele fiind sau arestați sau urmăriți, hoții nu mai știau ce să facă cu lucrurile de aur și de argint ce furau. Pistolul se închisese ca și Trei Pești și ca alte vizuini mai mici.

Cartușienii, în mare parte, n-aveau nici hrană, nici adăpost și începuseră să regrete amar puternica organizare a clicii lui Cartouche.

De acolo sîrguința lor pentru scăparea acestuia.

ÎMPOTRIVIRE DEZNĂDĂJDUITĂ

Precum porumbița potopului aduse în cioc ramura de măslin, Găinușa duse lui Cartouche, între două sărutări, nădejdea ce i-o insuflase Crăcan.

Ea îi povesti recrutarea bandei ce era gata să-l înconjoare îndată ce ar fi ajuns la poarta cea mare a Consiergeriei și compoziția făcută de Ratiboul a unei doctorii în stare să axfisieze pe paznici și strejări.

Extrema nenorocire adesea produse extrema credulitate. Cartouche se crezu foarte aproape de scăpare. Petrecu mai multe nopți pentru pilirea lanțurilor. Cea mai mare neliniște a lui era ca nu cumva să-i lipsească vremea.

Totul părea prielnic complotului. Pe cînd lanțurile se rupeau, Ratiboul era în stare să dea lui Crăcan licoarea făgăduită, iar acesta primi aprobare ca să vadă pe Găinușa.

El îi dete două sticluțe pe care dînsa putea să le ascundă în gură.

A doua zi, fata trebuia să vadă pe prizonier. Se hotărîse, în sfîrșit, complotul să aibă loc chiar în ziua în care Cartouche ar fi fost în posesia licoarei axfisiante.

Pe la ora patru spre seară, Găinușa cerînd să vadă pe Cartouche, i se dete voie și temnicerul care o duse la turnul Montgomery îi zise :

— O să-i pară bine cînd te-o vedea fata mea, îi va prinde bine bucuria asta.

Sosită lîngă prizonier, ea fu de la început izbită de paloarea lui și de slăbiciunea glasului său.

Sărutîndu-l, ea îi dete cele două sticluțe și îi zise :

— Eşti bolnav?

— Da, răspunse Cartouche. Azi dimineaţă, la ora nouă, m-aú pus la tortură. Picioarele îmi sînt zdrobite, aproape sfărîmate, nu mai pot să mă ţin pe ele.

— Ce nenorocire, zise Magdalina într-adevăr mişcată. Toţi fanandelii se bazau pe tine pentru astă-seară.

— Ar fi destul să se afle în public că Cartouche a fost supus la tortură.

— Negreşit, dar chelarul care ştia asta nici mie nu mi-a spus. Li s-a poruncit se vede taina cea mai adîncă. Crăcan, văzînd că nu ai să te iveşti are să se gîndească la nenorocirea asta şi are să se retragă cu oamenii lui, rămînînd ca peste cîteva zile . . .

— Ce spui tu? zise Cartouche cu vioiciune, peste cîteva zile voi fi pe roată. Presimt sfîrşitul acestui lung proces.

— De ce deznădăjduieşti. Ai mărturisit tot?

— Eu? . . . Nimic, dar mi s-a dat jurămîntul din viaţă . . . Spune lui Crăcan să trimită judecătorilor scrisori ameninţătoare şi să răcească pe călăi. Să se găsească Samson, fiul lui şi ajutoarele să le scăldaţi în sînge, şi poate . . . poate că voi avea destulă vreme să mă vindec şi să fug . . . La ora asta trebuie o mare lovitură care să răspîndească tulburarea şi groaza. Să tremure judecătorii ! . . .

„Ar trebui un Gruthus pentru treaba asta ! adăugă el printre dinţi, Crăcan are mai mult curaj decît imaginaţie şi îndrăzneală".

Măgdălina plecă foarte descurajată''.

Iată acum procesul verbal al torturii ce făcuse în dimineaţa aceea şi pe care numai moartea lui Beaulieu o întîrziase.

Numitul Ludovic Dominique Cartouche a fost examinat de medicii şi chirurgii Curţii, care ne-au declarat că au găsit o umflătură în anus pe care o socotesc o surpătură şi care nu-l lasă în putere ca să îndure extensiunea, din pricina asta, după ordonanţa Curţii, i s-a aplicat tortura butucului.

L-am sfătuit să-şi mărturisească hoţiile, omorurile şi numele complicilor săi.

A răspuns că n-a făcut nici o hoţie şi nici un omor şi că, devreme ce n-a făcut nimic, nu poate să aibă complici ; că e gata de moarte dar nu e vinovat.

La prima, la a doua şi la a treia pană a zis că e nevinovat.

La a patra, a zis că nu ştie ce să-i vorbească.

La a cincea a zis că este nevinovat, că moare.

La a şasea, a spus că era mort, că făcuse tot ce i se ceruse, şi că nu a făcut nici un rău.

La a şaptea a zis că e nevinovat şi n-are nici un complice.

La a opta şi cea de pe urmă, a spus că e nevinovat.

Scos de la butuc și pus pe saltea, noi, i-am reînnoit interogatoriile, el a stăruit în sistemul lui absolut și complet de tăgăduieli.

Asupra cărora am încheiat acest proces-verbal și l-am poftit, după rostul ordonanței, ca să-l iscălească, el a spus că nu știe să iscălească.

(ss) Ruyot și (ss) Arnold"

Barbier povestește despre aceasta, fără să spună pînă la cîte pene a răbdat tortura butucului. Cu toate astea el n-ar fi tăcut dacă o poveste completă ar fi ajuns pînă la dînsul și cu drept cuvînt ar fi putut să exclame : Ce om extraordinar !

El rămase leșinat mai multe ceasuri pe saltea. O mare fierbinețeală îl cuprinse cînd fu vizitat de Găinușa.

Ultimele sale dorințe, poruncile lui de măcel, nu ajunseră la Crăcan decît a doua zi, cînd el deja își adunase oamenii înaintea Consiergeriei, pe cheiul Bologiului.

Vremea trecea.

Prin hotărîrea de la 26 noiembrie 1721, Curtea declară bine făcută cercetarea împotriva numitului Cartouche, lipsă, precum și a celorlalți acuzați și, pentru îndreptarea relelor pomenite în judecată, condamnă pe numiții Cartouche, Ludovic-Dominique-Cartouche, zis Lamare, zis Bourghinon, Iacov, Mair, zis Linufen, Jean-Pierre-Balani, zis Caputinul, Pierre Francisc Gruthus Duburghet, zis Lorenul și Carol Blanchard zis Zăplanul, să aibă pulpele, coapsele, brațele și șalele smulse cu cleștele roșu pe un eșafod care se va ridica pe piața Grevei în orașul Pris.

După aceasta trupul lor să fie pus, fiecare pe cîte o roată, cu fața spre cer, ca să-și sfîrșească zilele. Și numitul Jean Baptist Messier, zis Flămîndul, să fie spînzurat și sugrumat, pînă ce va urma moartea, pe furci într-adins ridicate pe pomenita piață a Grevei și trupul lui să stea acolo două zeci și patru de ore și apoi să fie dus la groapa osîndiților.

Curtea declară bunurile tuturor și pe ale fiecărui în parte, precum și pe ale pomenitului Cartouche, dobîndite și confiscate în folosul Regelui, oriunde s-ar găsi ele, plătind totodată suma de o sută de franci, drept amendă, tot către numitul senior Rege.

Dată de Clod Amelot, în ziua, luna și anul însemnate mai sus

(ss) Amelot, Arnold

După obicei, hotărîrea era urmată de un codicil.

Codicil. — S-a hotărît ca numiții Ludovic-Dominique Cartouche și Gruthus Duburghet să fie sugrumați în taină după ce vor fi întinși pe roată și că numiții Balani și Mair, zis Limuzeu, să fie tainic sugrumați după ce vii vor fi simțit trei lovituri și că numitul Blanchard să fie tainic sugrumat înainte de a i se da orice lovitură.

(ss) Amelot, Arnold

Hotărîrea dată împotriva lui Gruthus era de formă socotindu-se că justiţia nu putea fi împiedicată în ale ei de graţia dată de Regentul.

Duburghet nu se arătă deloc supărat.

SAMSONII

—Fanandeli, zise Crăcan, adunînd rămășițele bandei împrăștiate, Cartouche n-a putut să vină la noi, fiindcă a fost stîlcit de tortură, dar Cartouche nu e mort!...

Dacă moare, el va trăi înainte în noi, dar el n-a murit și chiar acum am primit ordinele lui. Vreţi ca să le cunoașteți?

— Da, da, răspunseră banditii.

— Dar după ce le veţi cunoaște le veţi îndeplini?

— Jurăm!...

— Cartouche îmi trimite vorbă: răcește pe călăi. Să se găsească scăldaţi în sîngele lor Samson, fiul lui și ajutoarele sale, și voi avea vreme ca să mă vindec şi să fug. Fără tortură, eram gata.

Fanandeli, călăii sînt rechinii noştri! — spuse Crăcan — Moarte Samsonilor!

După atîta risipă de elocinţă, Crăcan se retrase cu cîţiva fruntași ca să hotărască planul de exterminare, cerut de Cartouche.

Sfatul se ţinu tot la cîrciuma de pe Podul Mariei.

Dar înainte de a merge mai departe după bandiţi, să spunem un cuvînt despre călăul Parisului și despre familia lui.

Este legendar numele de Samson. El figurează în analele judecătorești de pe vremea lui Ludovic al XIII-lea şi nu se stinge decît sub Ludovic-Filip I.

Un tînăr de mult spirit şi imaginaţie mort prea devreme pentru literatură, a scris acum două zeci de ani *Memoriile Samsonilor.*

Pe afișele acelei publicaţii, era un clopot spart care, după autorul „Memoriilor", erau însemnate dinastiile Samsonilor.

Făceau parte din mica nobilime normandă. Străbunul lor, cel dintîi care încerca să întemeieze o dinastie de călăi, se îndrăgostise de fata unui călău din provincie şi, ca să fie iubit de dînsa, fusese nevoit s-o ia de nevastă.

Fiul călăului, murind, el fu obligat, după lege, să urmeze slujba socrului său. Se ştie că slujba de călău era ereditară şi că nimeni nu putea să-i refuze moştenirea.

Călăul era înconjurat de groază habotnică. Nimeni, într-o cîrciumă, n-ar fi stat lîngă el la aceeaşi masă; un ţăran i-ar fi refuzat carul sau caii săi pentru transportul lemnelor justiţiei.

El locuia afară din oraş, într-o casă singuratică, ca un lepros.

De obicei, aceşti oropsiţi se uneau între ei prin căsătorie.

Cît despre ajutoarele lor, neapărat pe vremea chinurilor savante şi încîlcite, a torturilor lungi şi obositoare chiar pentru călăi, ei nu puteau fi găsiţi decît între oamenii cei mai de rînd. Erau adesea băieţi voinici şi stupizi, care nu găsiră nicăieri întrebuinţarea braţelor lor.

Aceşti ciudaţi slujbaşi te făceau să cugeţi la căpcăunii din poveste.

Ei erau croiţi după calapodul acelor mîncători de oameni. Ceafa groasă, spete largi, braţe musculoase, obrajii laţi de carnivori. O cultură intelectuală mai întinsă nu le era dată; treaba lor era să lucreze cu muşchii şi nu era voie să aibă, cum se zice, nervi.

Pentru capul familiei Samsonilor fu deci scăderea nobiliară şi decădere morală.

Ce curaj găsi acel om în iubirea lui pentru ca să se învoiască el un nobil, să-şi piardă titlul şi de a înăbuşi în sufletul lui tot dezgustul şi toată groaza pe care o asemenea meserie trebuie să le insufle oricărui om!...

El deja avea o femeie cu obrajii roşii, cu buzele purpurii. Îşi asigurase deja un moştenitor pentru sabia lui lată şi grea, pentru securea lui, funiile şi cleştii săi, cînd fu chemat la Paris.

După fratele Regelui, el fu singurul care purta titlul de Domnul.

Se zicea Domnul de Paris, precum se zicea Domnul fratele Regelui.

Familia Samson se aşeză în cîmpiile pline de viitor, care sînt astăzi mahalaua Montmartre. Acele ţarine, încă nelucrate, nu preţuiau nici o mie cinci sute de franci metru. În locul chiriaşilor, proprietarii nu cultivau decît varză.

Casa călăului se înconjură cu o grădină de flori şi cu alta de zarzavaturi, se puse sub ocrotirea zeiţelor Flora şi Pomona şi fu multă vreme necunoscută.

Samsonii găsiseră fericirea în viaţa de familie. Se iubeau unii pe alţii ca oamenii care ştiau că nu există pentru ei nici o iubire din altă parte. Ei ieşeau din casă numai ca să-şi îndeplinească datoriile lor către Dumnezeu la biserică, sau către Rege în piaţa Grevei.

Căminul Domnului de Paris ar fi putut sluji drept o bună pildă multor onorabile familii.

Samsonii nu uitaseră că străbunul lor fusese gentilom şi păstrau o mîndrie aleasă care se arăta prin respect faţă de ei înşişi, prin simţămîntul demnităţii morale. Bărbaţii erau cumpătaţi şi femeile caste.

Era o pildă, să fi văzut seara adunaţi la aceeaşi masă, pe moşul venerabil aşezat în jilţul lui, pe Domnul de Paris şi pe nevasta lui,

apoi de fiecare parte a bătrînului, nepoţii şi strănepoţii, gata să-l îndatoreze şi să-l slujească; în sfîrşit ajutoarele, primite la masa obştei şi gustînd şi ei bunătăţile vîrstei de familie.

Un cămin paşnic şi drăgălaş! Vorbirea pe un ton totdeauna moderat, cînd se înalţă mai presus de afacerile casei, lua tonul grav, predica morală, religia sufletului sau acea a inimii. Doamna Samson inteligentă şi instruită şi care se ţinea de studii mai multe ceasuri pe zi pentru ca să dea singură copiilor săi o educaţie pe care cu greu ar fi putut să meargă să o ia de pe băncile şcolii, adesea în conversaţia de la desert sau de seara, le hrănea comorile minţilor cu citiri alese.

Nu era ciudat?

Cine ar fi putut să găsească pilde de virtute şi de purtare cumsecade, pe vremea Regenţei, ar fi trebuit să le caute la călăul Parisului!... Da şi tot acolo, la vorbă, s-ar fi auzit cuvintele cele mai omeneşti şi mai blajine atunci cînd în aristocraţia regatului, nu se întîlneau decît atîtea pilde de cruzime.

Printr-o ciudată contradicţie, aceşti Samsoni care nu erau nicidecum cruzi, mulţi dintre ei avură groază de sînge, şi se ştie că acela care descăpăţînă pe Ludovic al XVI-lea şi doborî pînă la cinci zeci capete pe zi, era un om înzestrat cu simţămintele cele mai generoase, un însufleţit catolic şi un jertfelnic regalist.

Samson de pe vremea Regenţei, care avea mai puţin de lucru decît acela de la 1793, şi care totodată nu se folosea de maşini ci cu mîinile lui trebuia să lucreze, acel Samson simţea o sinceră silă să facă să palpite cărnurile şi să le audă sfîrîind, să smulgă muşchii, să deschidă arterele vii ale nelegiuiţilor încredinţaţi meşteşugului său.

Auzind despre arestările de la Curtill, vrednicul om se înduioşă, nu pentru că i-ar fi părut rău de Cartouche, ci fiindcă prevăzu un şir înfricoşător, nesfîrşit de chinuri. Auzind pe străzi strigîndu-se hotărîrea pe care am reprodus-o mai sus, el fu mîhnit.

Seara la masă, mîncă puţin, vorbi şi mai puţin şi, la sfîrşitul acelei mese tăcute, soţia lui îi zise:

— Mi se pare că citesc pe faţa ta ordinul aşteptat sau deja primit pentru vreo cumplită treabă.

Samson îşi rezemă fruntea între mîini şi răspunse:

— Ieri sculîndu-mă de la masă, mi s-a părut că văd faţa de masă roşie peste tot. Astă seară mergînd la Paris, am văzut în zare cerul de culoarea sîngelui, razele lui se răsfrîngeau în geamuri şi de acolo pe feţe ca zorile unui Saint-Bartholomeu. O presimţire jalnică mă cuprinse. Ajuns aproape de bariera Montmartre, văd sosind un portărel al Curţii penale cu alaiul obişnuit de arcaşi şi trîmbiţaşi, şi-l auzii citind o hotărîre prin care voi avea să ridic pe Piaţa Grevei trei furci şi un eşafod pentru cinci roate.

El nu cunoştea codicilul din hotărîre şi intenţiile justiţiei. El nu ştia că Cartouche fusese condamnat în lipsă şi că Gruthus era graţiat.

La vestea unei zile atît de ostenitoare şi de sîngeroasă, toată lumea, familia şi ajutoarele s-au întristat.

— Trebuia să prevăd măcelul acesta, zise călăul. Dar ceea ce mă miră este că, pînă la ceasul acesta, nu mi s-a dat de veste şi o singură noapte nu va fi de ajuns pentru pregătirile necesare şi pentru cinci ruperi, unde se găsesc atîţia cai? N-am două zeci de cai în grajdurile mele vrednici de aşa treabă. Şi chiar nu-mi vor trebui două zeci de orice mînă, ci două zeci şi cinci aleşi!

— Te mai gîndeşti la asta tată? zise moştenitorul prezumtiv al Domnului de Paris. Mijloacele noastre nu ne îngăduie să cumpărăm atîta cavalerie şi, pe de altă parte, cunoscînd prejudiciul lumii, peste putinţă ne-ar fi chiar să închiriem şaisprezece sau două zeci cai cumsecade...

— Mă iertaţi stăpîne, zise ajutorul principal, nici ca oameni n-am fi destul de numeroşi. Ar trebui cel puţin doi oameni pentru fiecare înhămătură.

— O să ne ajute şi fiul meu, zise Samson.

Tînărul, în vîrstă de 20 de ani plecă ochii iar mamă-sa se întoarse ca să-şi ascundă lacrimile.

Această încincită execuţie era să fie drept început la meseria familiei.

— Niciodată nu s-a mai văzut aşa ceva şi ziua întreagă nu va ajunge pentru atîta treabă.

— Şi asta încă nu e tot, zise moşul care ascultase fără ca să zică un cuvînt.

— Ce voiţi să ziceţi tată?

— Nu va fi mai de temut şi o mişcare populară? Cartuşienii aceştia, despre care se vorbeşte de aşa multă vreme trebuie să fie foarte numeroşi; se poate ca să încerce ceva pe pieţele Grevei.

— Se şi vorbeşte de aşa lucru, zise un ajutor. Am auzit de mai multe ori despre asta prin oraş.

— Dea Dumnezeu, zise Domnul de Paris cu un glas grav, ca în locul bandei lui Cartouche, toată lumea să se revolte de priveliştea ce i se dă şi să răstoarne eşafodul!...

— Ce zici tu? strigă femeia speriată.

— Oh! nu te teme, răspunse călăul cu întristare, lumea din piaţa Grevei e totdeauna însetată de sînge şi la nevoie, pentru ca să nu-i răpească priveliştea, ne va apăra împotriva oamenilor lui Cartouche. Cu toate astea...

Un zgomot îl opri.

Clopoţelul de la poarta grădinii răsună cu putere.

— Iacă, negreşit, porunca Curţii penale, zise Samson; mă duc să deschid.

El aprinse un felinar şi se îndreptă spre poartă.

Noaptea era întunecoasă, cădea zăpadă moale. Deschise.

Un om slăbănog, cu barba albă, lungă, se furişă repede înăuntru îndată ce poarta fu deschisă, dar numai, cînd veni sub lumina felinarului, Samson putu recunoaşte după barba lui nepieptănată şi după zdrenţele lui un cerşetor.

— Cine eşti? Ce pofteşti? întrebă călăul.

— Un adăpost pentru noaptea asta, răspunse cerşetorul.

— Am să-ţi dau bani ca să te culci la un han.

— Fii bun, domnul meu, zise bătrînelul cu glas tremurător, nu mă goniţi mai departe. Am făcut deja o cale foarte lungă şi sînt ostenit şi îngheţat.

— Dar nu ştii la cine te afli? zise Samson.

— Ba da, ştiu că sînt la un creştin bun, călăul Parisului.

— Şi nu-ţi este frică?

— Nu, domnule.

— Cu părere de rău nu pot să te găzduiesc. Sîntem mulţi şi nu mai e loc.

— Daţi-mi măcar, zise cerşetorul, o pală de paie în şopronul acela.

— Dar e un loc înfricoşător acela. Acolo ţin lemnăria justiţiei şi uneltele de tortură.

— Ele nu mă sperie, bunule domn Samson. Cînd un nenorocit a ajuns la vîrsta mea, fără să le fi încercat, poate el să-şi sfîrşească viaţa fără de a se teme de ele.

— Ei bine, vino omule! zise Domnul de Paris.

El băgă pe bătrînelul cerşetor în şopron, îi dete paie să se culce şi-i zise: noapte bună.

Cerşetorul îi mulţumi călduros. Samson se retrase foarte mirat că se găsise fie chiar un nenorocit cerşetor, care să îndrăznească a-i cere găzduire.

Lămurirea acestui fapt ciudat nu întîrzie mai prea mult.

Pe la miezul nopţii o lumină strălucitoare roşi geamurile fără obloane ale slugilor. Acestea se sculară înspăimîntate. Şopronul ardea.

Flăcările se înălţau de la cele patru colţuri deodată şi lemnăria justiţiei nu mai era decît un năpraznic jăratic.

Îndată toată lumea fu în picioare, şi vecinii alergară. Pompe nu erau şi apa de asemenea lipsea, dar din fericire clădirea aprinsă era singuratică.

Cînd Samsonii se iviră în grădină, la lumina vie a flăcărilor, aplauze batjocoritoare, huiduieli, se ridicară de pe drumul ce trecea de-a lungul casei; în același timp, o împușcătură răsună și un glonț șuieră pe la urechile Domnului de Paris.

— Asta e înștiințare, zise el, ei au jurat moartea mea.

— Întră în casă, zise tînărul Samson, prezența d-tale aici nu este de neapărată nevoie, nu-ți expune viața de prisos.

— Smintiții! strigă călăul. Cred ei să oprească cursul justiției în chipul ăsta? Pentru lipsă de scînduri și de bîrne n-o să fie Cartouche pus pe roată?

Slavă Domnului! se găsesc lemne în Paris, iar uneltele mele de fier nu sînt pierdute!...

Și fiindcă băieții săi stăruiau să-l ducă în casă:

— Lăsați-mă, zise el, nu vreau să fug dinaintea acestor mișei.

Nici o altă încercare nu se mai făcu și, cînd se lumină de ziuă, focul se stinse nemaiavînd ce arde.

Samson porunci atunci să se ia seamă la casă și mai ales la grajduri apoi încălecă pe un cal și se duse la primărie unde povesti cele întîmplate în vremea nopții și ceru o amînare a execuției. Dar primăria era „bogată" de lemne. În cîteva ceasuri dulgherii puteau pune în stare de a sluji scîndurile și grinzile ce aveau în magazii. Ce mai trebuia?

Un eșafod?... adică o platformă de cinci sau șase picioare ridicată deasupra pămîntului.

Patru roate, sau mai bine zis patru cruci Saint-Andreiu, de lemn de stejar. Și în sfîrșit două furci.

Toate aparatele astea erau de o nemărginită simplitate.

Cît despre mangale, drugi, clești și frînghii, Samson avea din belșug.

Cu toate acestea, după obiecțiile călăului asupra muncii deosebite ce i se da, i se îngădui un răgaz de două zeci și patru de ore.

Venirea lui Samson la primărie atrăsese un mare număr de curioși care din zi în zi așteptau execuțiile. Ei aflară îndată că grozavul spectacol fusese amînat.

Mulți se despăgubiră de dezamăgirea lor ducîndu-se să vadă ruinele fumegînde ale șopronului lui Samson.

În același timp locotenentul de poliție organiză supravegherea împrejurul casei călăului și mulți copoi umblau printre gură-cască.

— N-am obținut decît două zeci și patru de ore, zise Crăcan, dar dacă vrem, treaba noastră se căptușește repede. La nevoie, ne-ar ajunge moartea lui Samson; fiu-său nu este încă în stare să-i ia locul.

— Dar, observă, un fanandel, în lipsă de Samson, se vor aduce călăi din orașele vecine.

— Da, răspunse Crăcan, dar aceștia nu vor mai avea nici o treabă cu Cartouche. Şi nici noi nu vom mai avea treabă cu dînșii. Nu pricepi?

— Nu. Pentru ce?

— Pentru că șeful va fi luat. Dacă nu ar fi decît să ucidem pe Samson, pe fiu-său și pe ajutoarele lui, treabă lesne. Astfel, în vremea focului, m-am împotrivit la măcelul lor care, nu numai că nu ne-ar fi fost de nici un folos, ci chiar de pagubă. E vorba, ucigînd pe călău să pricinuim tulburare, spaimă în mulțimea curioșilor din piața Grevei. Este vreme să vă spun planurile mele, dacă doriți.

PLANUL LUI CRĂCAN

Crăcan duse pe fanandelii fruntași în piața Grevei. Piața era atunci foarte mică, mai îngustă decît pe vremea Revoluției; ea a fost de două ori mărită, în 1769 și în 1852.

Crăcan își duse prietenii în Portul Cărbunarilor și le zise:

— Iată cîmpul nostru de bătălie. Ne vom înșira pe o singură linie, de la locul cel mai apropiat de eșafod pînă la gîrlă. Sena ne va fi linia de retragere. Astfel, va trebui să avem oameni din distanță în distanță ca să ne țină calea liberă; eu voi fi în capul liniei. Voi fi cel mai expus, dar sînt gața să-mi primejduiesc viața.

Eu voi trage cel dintîi asupra lui Samson.

— Şi al doilea? zise un glas.

— Vei fi tu, dacă dorești. Va trebui ca focul al doilea să urmeze, cam fără întrerupere, după cel dîntîi. Pentru ca treaba să meargă bine, aș voi doisprezece oameni de sînge rece, în stare să facă un șir repede de împușcături. Fiți siguri! Numai acele împușcături, dintre care una singură va ucide, va provoca în mulțime o mișcare de groază și mulțimea, împingînd ca să fugă șirul arcașilor de la piciorul eșafodului, ne va lăsa drumul deschis.

Atunci treabă de un minut, Cartouche înconjurat de noi, tîrît va ajunge la Sena... și acolo...

Aici Crăcan se opri codindu-se de a sfîrși:

— Iacă, zise el, vă spun secretul meu de pe urmă... Acolo vor fi bărci gata. Atîta vă spun... Totul e prevăzut pentru ca să garanteze fuga căpitanului și a noastră. Să nu vă gîndiți că mă joc cu viața voastră. Sîntem două zeci și cinci, nu-i așa? Ei bine! cei doisprezece care vor descărca cu mine pistoalele lor asupra lui Samson și se vor repezi apoi la asalt nu se vor alege decît dintre acei care singuri se vor oferi. Nu impun nimănui părerea mea. Acei care cred

că răpirea lui Cartouche, o izbîndă așa de strălucită dobîndită pe piața Grevei, ar putea să ne redea faima de odinioară, aceia să mă urmeze!...

Crăcan, pentru ca să întrețină entuziasmul acestei elite, trebui să recurgă la farmecul cîrciumii de la Podul Mariei.

Acolo ei găsiră pe un oarecare Ludovic Marcant, hoț de frunte, care el însuși trebuia să ajungă după două sau trei luni pe piața Grevei.

Se vorbi mult de Cartouche. Marcant pretindea că, afară de doi sau trei prieteni, ceilalți din bandă nu mergeau decît de frică și că hoțimea de la Saint-Loren, scăpase de un tiran.

— Numai din cauza reputației lui încornorate, zicea Marcant, suportă hoțimea înmulțirea poliției și prigonirea furioasă. Sub pretext de complici ai lui Cartouche se aresteaza hoții cei mai cinstiți și temnițele sînt îmbîcsite de sărmanii oameni care, fără el, s-ar fi bucurat de cel puțin zece ani de libertate. Dacă se remarcase prin cîteva isprăvi frumoase, el săvîrșise foarte multe și mari greșeli. În afacerea Fulda, ar fi trebuit să se mulțumească cu banii și să lase acolo pe fată, nu trebuie amestecată dragostea în afacerile serioase.

— Toți căpitanii mari, zise Crăcan, au iubit femei. Cezar era cel mai stricat dintre romani și Henric al IV-lea a făcut sut ede nebunii pentru femei.

— Al doilea, urmă Marcant, ar fi trebuit să schimbe în monedă de aur milioanele lordului Delmott și să fi plecat în străinătate. Dar cei o sută de mii de franci, partea lui din tabloul lui Vantadur? dar comoara evreului Samuil?... Ce-a făcut el cu atîta aur?

— N-a împărțit și la fanandeli? întrebă Crăcan. Nu trebuie să facem o crimă din nenorocirile lui. Cea mai mare greșeală a lui Cartouche a fost că s-a lăsat să fie prins. Dar ușor e să critici... Cei mai mulți mari căpitani au fost trădați și fără trădare el ar fi stăpînit și astăzi... Dar să lăsăm vorbele astea istoria are să-l judece.

Mai goliră cîteva butelci și se duseră să vadă ce se întîmplă în piața Grevei.

Samson, de cum se înserase, se apucase de lucru.

Cele două furci se ridicaseră dejà. Lucrători numeroși lucrau la lumina torțelor la ridicarea eșafodului.

Crăcan ar fi vrut să arate prietenilor săi bărcile ce le închiriase, dar le fu peste putință să se apropie.

În toată mahalaua populată a primăriei domnea deja neliniștea. Închirierea ferestrelor și a caselor, de pe străzile din care se putea vedea eșafodul începuse din ajun. Un birou de închiriere se deschise pe cheiul Peletier. Mulți chiriași își revindeau

locurile. Se închiriau pînă și acoperișurile. Platforma turnului Notre Dame fusese deja reținută de oamenii bisericii. Dar același loc se cumpăra și se vindea de mai multe ori.

— Va trebui să ne aflăm aici, mîine foarte de dimineață, zise Crăcan.

CE FĂCEA CARTOUCHE

În vremea asta osînditul la moarte nu căzuse în deznădăjduire, ci se bucura de toate drepturile lăsate celor ce nu mai aveau decît puține ore de trăit. El refuză toate vizitele afară de cea a poetului Grandval care începuse poema lui heroi-comică : *Vițiul pedepsit sau Cartouche* și din care îi citi primele versuri.

Eroul aplaudă acest început și îndemnă pe poet, povestindu-i cîteva întîmplări necunoscute din tinerețea sa.

— Mi-am exercitat talentele, îi zise el, la început la bălți și în mahalaua Saint-Eustache, dar tata cerînd d-lui d'Argenson un mandat de arestare ca să mă bage la Saint-Lasair, am trecut îndată pe țărmul stîng, unde mă țineam de cîrciumi și de jocuri de popice. Într-o zi cînd ieșeam de la Iacobini încărcat de o îmbelșugată recoltă de pungi și de tabachere mă opri o namilă care îmi ceru punga sau viața și căruia-i spusei că eram gata să apăr și una și alta.

— Te-am văzut la lucru, îmi spune el și am admirat siguranța ochiului tău și dibăcia mîinii tale. Să mergem la Iacobini, să mă vezi lucrînd la rîndul meu și vei judeca tu însuți ce am putea face amîndoi unindu-ne forțele.

Mersei după dînsul și, după cîteva minute, recunoscui că într-adevăr el era vrednic să lucreze cu mine.

Gagnis, așa-l chema pe noul meu prieten, locuia aproape de strada Bourg și avea vecine două drăguțe numite Fanchon și Michon. Prima era ibovnica lui ; chiar seara aceea devenii amantul celeilalte.

Nu eram atunci ceea ce mă vezi acum. Aveam șaptesprezece ani, eram oacheș, slăbuț și șmead, dar bine făcut, vioi, sprinten, fisionomie veselă și prietenoasă. N-aveam nici o grijă, nici o bătălie. În fiecare seară șampania și dragostea mă răsplăteau de osteneala zilei. Deznodămîntul fu acela pe care trebuia să-l fi prevăzut. O neîndemînare de-a lui Gagnis puse pe urma lui poliția și dintr-odată îmi pierdui tovarășul și ibovnica. Așa se sfîrșește primul capitol al dragostei mele.

Grandval îi vorbi după aceea despre cea mai vestită dintre ibovnicele lui, despre Jeaneton-Venus.

Cartouche vorbi numaidecît despre dînsa și povesti cîteva din aventurile pe care cititorii le cunosc deja. Poetul se retrase foarte mulțumit de confidențele eroului său.

Cartouche petrecu restul nopții bînd și glumind cu paznicii săi. Adormi în zori. Îi respectară somnul de vreme ce pregătirile din piața Grevei mai aveau nevoie și de cîteva ore din zi.

Execuția era hotărîtă pentru ora două. La unu și jumătate veniră să-l ia să-l ducă la paraclisul Consiergeriei.

Dar atunci, spune Barbier, îi veni în gînd să denunțe pe cineva, după care se trimise îndată ceea ce făcu să întîrzie pînă la ora trei.

În sfîrșit, duhovnicul de la Saint-Bartholomeu îl duse în paraclis ca să-i citească o scurtă rugăciune și să i se dea binecuvîntarea sfîntului Mir.

După aceea Cartouche, zis Bourghinon, a fost dus înaintea porții Consiergeriei Palatului unde i se citi sentința la moarte.

O mulțime uriașă mărginea cheiurile.

Mulțimea dușmănoasă... Mulțimea cercurilor romane care asmuțeau fiarele sălbatice asupra sclavilor, care nu aveau îndurare de gladiatorul a cărui viață o cerea; mulțimea curselor de tauri; ce zic?... Mulțimea...

Oprit un moment pe pragul temniței, îl văzură palid, slăbit de suferință, dar mereu cu surîsul lui amar și batjocoritor pe buze uitîndu-se la dreapta și la stînga, înfigîndu-și privirea în mulțime parcă ar fi căutat pe cineva.

Asta era, într-adevăr, însă... Nimeni!...

El își păstra surîsul și înfrunta huiduielile. Altădată și el venise pe chei să vadă scoțîndu-se un osîndit. Cine pe vremea lui nu ar fi venit? Într-un minut, multe învăță asupra împrejurării sale.

Crăcan nu era acolo. Nici un Cartușian.

Nu fusese înștiințat de arderea șopronului lui Samson și înaintea lui vedea pe Domnul de Paris tronînd pe prima bancă din căruță.

— Aide, fiule, zise duhovnicul, ridicîndu-l ușor de subțioară, curaj!

Cu toate astea acel călător de balcoane și de acoperișuri nu se urcă tocmai lesne în căruța înaltă de șase picioare. Un băiat de-al călăului, un Hercule violent ridică pe mucosul de bandit și popa luă loc lîngă pocăitul său.

Atunci Samson dăte un țipăt. Ce era acest țipăt! Un fel de urlet.

Se vorbește despre acest țipăt în dările de seamă despre execuții; obiceiul îl făcuse obligatoriu. — Ce însemna el? Nimic.

După scoaterea țipătului, călăul dete bice cailor săi și căruța porni spre piața Grevei.

Mergea la pas, iar două sute de arcași împărțiți înainte și îndărăt, îi făceau alai. Niciodată nu se văzuse o asemenea desfășurare de putere pentru un răufăcător de cel mai ticălos soi. Nu s-ar fi făcut mai mult nici chiar pentru un demnitar de stat.

Dar ceea ce era şi mai de mirare era mulţimea curioşilor. De pe pietrişul străzilor pînă pe acoperişul caselor numai capete de bărbaţi şi de femei.

— Nu te gîndi decît la Dumnezeu — îi zicea duhovnicul, înaintea căruia ai să mergi şi nu te bizui decît pe mila lui. Pocăieşte-te.

El nu auzea şi nu vedea decît acele mii de curioşi. Niciodată nu mai văzuse atîta lume şi încremenit, în loc să fie privit, el deveni privitor.

— Nădăjduieşte în puterea Domnului nostru Isus Hristos, zicea bunul preot.

— Da, da, răspundea Cartouche. Dacă m-ar fi cunoscut, niciodată el n-ar fi primit să fie răstignit pentru oameni. Dar n-o să am niciodată atîta sînge rece ca să văd dacă mai erau şi alte căruţe şi dacă tovarăşii mei Mair, Blanchard, Gruthus, Balani, veneau după mine. Nimeni.

— Voi fi singurul? murmură el.

— Ce spui, fiule? întrebă cu blîndeţe duhovnicul de la Saint-Bartholemeu.

— Mă întreb, părinte, unde sînt ceilalţi condamnaţi care trebuie să fie executaţi împreună cu mine.

— Numai la Dumnezeu gîndeşte-te, răspunse preotul.

Cu toate măsurile luate în ajun, arcaşii înaintau greu.

Deodată condamnatul fu zărit din piaţa Grevei şi un ah! ah de răbdare izbînditoare şi deja răsplătită se ridică în aer.

Acest fapt se întîmpla adesea şi totodeauna pricinui condamnatului fiori premergători durerilor morţii.

Cartouche nu-şi pierdu surîsul.

Cu cît înainta, mulţimea i se părea mai adîncă şi mai neagră. Parcă întreg Parisul s-ar fi hotărît ca să încapă în acel loc îngust. Era mai mult de douăsprezece ore de cînd se aduna şi se îngrămădea acea mulţime.

Oamenii de la ferestre, de pe estrade, din balcoane şi de pe acoperişuri, care puteau să şadă, transformaseră geamurile într-un nesfîrşit ospăţ, pe cînd sărăcimea, golanii îmbulziţi pe piaţă şi pe cheiuri şi tescuiţi ca smochinele uscate în cutia lor, mureau de foame, de sete şi de oboseală.

Ar fi peste putinţă de spus turbarea acestor oameni împotriva justiţiei care-i poftise aşa devreme la acel spectacol sîngeros şi care-i făcea să aştepte atîta.

Mai mult de jumătate din acei curioşi cu dragă inimă s-ar fi lipsit de plăcerea lor atît de scumpă, dar n-ar mai fi putut răzbi prin lume, ca să plece din piaţă. Trebuia să stea pe loc şi spectacolul nu se termina înainte de patru sau cinci ore de-acum în colo.

Pentru ca să treacă vremea, cei de pe acoperişuri şi de la ferestre intonau coruri sau cîntece vesele, la care cei de jos, după ce aplaudaseră la început, nu mai răspundeau decît cu urlete şi, după ce schimbau glume, logile şi portarul nu-şi mai adresau decît ocări şi grosolănii.

Cînd căruţa intră în acel drum îngust, Cartouche avu o mişcare de nădejde, ochii lui străbătură cu lăcomie mulţimea, dar el nu zări pe nimeni dintre ai săi, şi nu putu prinde nici cel mai mic semn despre desnădăjduita încercare la care se aştepta.

În cîteva minute el se văzu la piciorul eşafodului.

Cu toată puterea sa, nu putu să se dea jos din căruţă şi nici să urce cele douăsprezece trepte ale scării ce ducea la platformă fără ca să fie ajutat şi aproape purtat, dus pe sus.

Pe eşafod, o nouă dezamăgire îl aştepta şi care-i fu foarte amarnică.

Nu era decît o roată.

Cele cinci roate fuseseră aşezate, dar cu o oră înainte sosise ordin ca să se ridice, ora fiind înaintată pentru atîtea execuţii.

Cartouche nu pricepu motivul acestui răgaz acordat complicilor săi.

El se gîndea la o schimbare de pedeapsă dobîndită prin trădări şi că poate singur plătea pentru toţi.

Roata ursită pentru Gruthus de-ar fi lipsit, el nu s-ar fi mirat; tot aşa cu acea a lui Mair, dar cît priveşte pe cea a lui Balani...

„Însuţi tu, o, bătrînul meu fanandel!"

El nu-şi putea crede ochilor. Deci toţi îl părăsiseră!... Curajul îi dispăru şi parcă un mare gol i se făcu în piept.

Atunci, pentru a doua oară, grefieul — cu toată larma care era împrejur — îi citi hotărîrea Curţii penale, căreia el nu-i dădu nici o ascultare.

„Pomenita hotărîre de către mine din nou citită, zice procesul verbal al grefierului, m-am apropiat de numitul Cartouche, zis Bourghinon, zis Lamare. Şi dîndu-i a înţelege că domnii de la Curte sînt la primărie ca să primească mărturisirile lui în privinţa complicilor săi, mi s-a răspuns că el era un nenorocit, că părinţii lui ar fi fost oameni de ispravă şi că el avea ceva de spus".

Despre aceasta înştiinţînd pe domni, numitul Cartouche, după ordinul lor, a fost *îndată* dus la primărie.

Barbier scrie în jurnalul său:

Cartouche înconjurat de două sute de arcaşi, sosi la eşafod şi nu simţi nici o mişcare prielnică; el fu mirat că nu văzu decît o roată şi se hotărî să facă destăinuiri. Unii spun că duhovnicul l-ar

fi determinat la aceasta. Eu nu cred deloc pentru că el ar fi putut să moară și fără asta.

El a voit, poate, să se răzbune pe vechii săi tovarăși și pe mulțimea care-i aștepta cu nerăbdare moartea sau poate că a vrut să cîștige timp, să întîrzie ceasul de pe urmă și să-i dea vreme lui Crăcan să încerce ceva în folosul său.

Îndată ce luă această hotărîre, el își redobîndi tot sîngele rece și obișnuitu-i surîs amar și batjocoritor, și n-avu destul dispreț pentru mulțimea supărată și ațîțată de noul răgaz ce dobîndise.

Strigătele : La moarte ! la moarte !... la roată !... se ridicară din toate părțile.

A trebuit ca arcașii să se desfășoare în acel moment ca să apere pe Cartouche, cu mai multă energie decît le trebuise în acei doi ani ca să-l prindă. Neputîndu-l face să meargă, ei îl luară pe sus și îl duseră prin lume pînă la palatul municipal.

Fu adus în camera sfatului. Consilierii Curții îl așteptau. Ei îl poftiră și mai mulți grefieri se pregătiră să ia însemnări și să-i noteze cuvintele.

După ce se jură să spună adevărul, el începu cu glas domol și liniștit destăinuirile sale.

— Sînt cu adevărat, zise el, Ludovic-Dominique Cartouche. Tatăl meu este un biet dogar, foarte cinstit, care cu greu hrănește patru copii, trei băieți și o fată. Părinții mei sînt nevinovați de crimele mele. Unul dintre frați a vrut să se ia după mine, dar l-am bătut și l-am maltratat. În ce mă privește sînt un nenorocit, dar n-am furat nimic de la biserici, deși Gruthus Duburghet de multe ori m-a îndemnat la așa ceva.

— Ți-a fost complice Gruthus?

— Da, în mai multe crime înainte de a-mi fi denunțător. Cu el am ucis pe sergentul Houraun; el, fiind cu mine, a ucis și a schilodit îndărătul Chartrauchilor, pe agentul de Lerm. El a omorît pe poetul Vignier în strada Capătul Lumii. El a omul cel mai cumplit ce cunosc.

— Ai comandat o clică sau o bandă de răufăcători?

— Da, mai mult de un an.

— Spune-ne organizarea acestei bande.

Cartouche dete, în cele mai mici amănunte, lămurirea cerută, și se întinse în privința asta mai mult decît trebuia justiției, cu gîndul de a cîștga timp.

Pe cînd el descria cîrciuma lui Minaut, subteranele ei, ieșirile ei tainice, scenele de împărțeală și de orgie, execuțiile, din cînd în cînd se auzeau din piața Grevei urletele furioase ale mulțimii nerăbdătoare și chinuite de foame, de sete și de oboseală.

Furia era la culme, turbaţii propuneau dărîmarea eşafodului şi fu nevoie ca Chateletul să trimită noi trupe.

Consilierii, ca şi banditul, nu se tulburau deloc de această larmă amenințătoare şi ascultau cu interes crescînd descrierile şi povestirile lui Cartouche.

Dar răbdarea mulţimii avu să fie pusă la altă încercare şi mai grea.

Se ceru condamnatului să dea lista complicilor săi.

— Nu pot, zise el cu sinceritate, ca să dau o listă întreagă, de altfel mulţi dintre fanandelii mei au murit sau *cosesc livada regelui* (sînt în ocne) şi alţii n-au jucat decît roluri foarte neînsemnate; cîţiva, în sfîrşit, precum e şi locotenentul meu Balani, sînt în mîinile justiţiei. Cu toate astea am să vă spun numele fruntaşilor fanandeli din banda Pistolului.

Şi dictă o listă de mai mult de patru zeci de făcători de rele, bărbaţi şi femei, care lucraseră sub ordinele lui, tăinuitori şi tăinuitoare.

Nu cruţă, adică, nici pe Patapon, nici pe unchiul său şi mătuşa sa Tanton, nici pe Baunfois, nici pe Minaut, nici pe Sevart.

Nu fu îndurător decît cu chirurgul Hulen, care, zise el, era cu adevărat om cinstit, care niciodată nu voise să primească banii hoţilor şi le dădea îngrijirile sale numai din umanitate.

După ce sfîrşi această listă, consiliul puse să se facă mai multe liste, care fură îndată împărţite agenţilor poliţiei. Aceştia se apucară de lucru şi toată noaptea arestările curseră.

Iată, de altfel ce zice Barbier:

„Precum era nevoie de ceva extraordinar în sfîrşitul său, el a declarat unul după altul un număr nesfîrşit de persoane şi a stat la primărie pînă vineri la ora două după-amiază cînd a fost pus pe roată de viu. Toată noaptea nu s-a făcut decît să se aducă lume în trăsuri şi piaţa Grevei era continuu plină de lume care îl aştepta.

Curajul acestui om este extraordinar".

Cît a stat la primărie, sîngele lui rece a uimit pînă acolo, că a cerut să se aducă o frumuşică fată care era amanta lui, cînd ea fu adusă, el spuse judecătorului că n-are nimic de zis împotriva ei şi că ceruse să i-o aducă pentru ca s-o vadă, s-o îmbrăţişeze şi să-i zică adio.

Judecătorul lui îl întrebă dacă vrea cafea cu lapte, de care bea dînsul; răspunse că nu era asta băutura lui şi că i-ar fi plăcut mai mult un păhăruţ cu vin şi cu un corn.

I se aduse ceea ce ceruse şi el bău în sănătatea judecătorilor săi de pe urmă.

Astfel se sfîrşi Cartouche; isteţimea şi curajul lui l-au făcut să fie compătimit.

Procesul verbal al destăinuirilor se încheie astfel:

Şi acestea fiind toate confruntările ce am găsit de cuviinţă cu privire la acuzaţi găsiţi şi aduşi înaintea noastră după destăinuirile lui Cartouche, trecute în procesul verbal, am somat pe numitul Ludovic-Dominique Cartouche să ne spună, pentru liniştea conştiinţei sale, dacă nu mai avea nimic de adăugat. Numitul Cartouche ne mărturisi că ne spusese tot ce ştia.

„L-am îndemnat să se pregătească de a apare înaintea Domnului şi de a încerca să merite iertarea şi îndurarea pentru crimele sale şi, pentru acest sfîrşit, l-am lăsat în mîinile duhovnicului său şi am poruncit să se meargă înainte cu aducerea la îndeplinire a hotărîrii date.

Acesta este întregul proves-verbal, făcut la 28 ale zisei luni şi an, ora douăsprezece de la amiază şi l-am iscălit.

(ss) Renold; Arnold"

Datoriile religioase îi îngăduiră să mai cîştige două ore: spovedania lui fu lungă.

În sfîrşit trebui să fie smuls din aceste desfătări şi să reia calea eşafodului.

Samson se arătă la poarta primăriei, cum se arătase la cea a Consiergeriei, cu căruţa şi acolo, din nou, scoase ţipătul lui.

Cartouche, nu numai că nu-şi pierduse curajul, ci părea că recîştigase puteri.

Grefierul scrise astfel execuţia în procesul său verbal:

„În sus zisa zi, la orele două după amiază, însoţit de numiţii Caulard şi Simon, portărei, noi Bartelemil Robert, grefier criminalist al Curţii şi împuternicit al acesteia, ne-am coborît la locul unde numitul Cartouche fusese lăsat în mîinile duhovnicului şi întrebîndu-l dacă nu mai avea nimic de mărturisit pe lîngă cele auzite de domnii consilieri, atrăgîndu-i atenţia că ajunsese la ceasul său de pe urmă şi că avea să dea socoteală înaintea lui Dumnezeu de faptele sale, pentru aceea care era de prisos să ascundă judecătorilor pe complicii ce-ar mai fi avînd, numitul Cartouche a răspuns că nu mai avea nimic de zis, că spusese tot adevărul şi cerea iertare lui Dumnezeu pentru crimele sale.

Făcîndu-se acestea, am poruncit ca numitul Dominique Cartouche să fie dus în pomenita piaţă a Grevei pentru îndeplinirea hotărîrii de moarte dată împotriva lui.

Numita hotărîre s-a citit iarăşi de noi pentru ultima oară şi ţipătul călăului a răsunat înaintea poporului, precum era obiceiul.

După aceste nesfîrşite tărăgăneli judecătoreşti, Dominique Cartouche urcă scara pe care n-avea să se mai coboare şi mulţimi

poporului care, la capătul răbdării și a mijloacelor, golise ultima picătură din ploști și mîncase ultima felie de cîrnat cu usturoi.

Cînd condamnatul se ivea pe eșafod, ajutoarele lui Samson, cu brațele goale, se grăbeau la lucru, unul încercînd curelele roatei, altul aducînd drugii pentru a se rupe condamnatul, altul ajutînd pe călău ca să-l dezbrace.

Deodată, piața Grevei hui și după un minut de tăcere, urmă o larmă asemenea cu mugetul mării la amiază.

O împușcătură răsună. Apoi a doua.

Amîndouă însă nu fură auzite decît de o parte din mulțime, pe aceea care se afla pe locul dintre eșafod și Sena; de cealaltă parte se întrebau:

— Ce este? ce este?

Samson și Cartouche auziră gloanțele șuierînd și banditul strigă:

— Să nu vă grăbiți. N-auziți?

— Văd și aud, răspunse călăul, dar tu ești în mîna mea și eu răspund de tine. Primul care se va urca aici îți va da semnalul morții, îți voi zdrobi capul cu o lovitură de drug.

O mare dezordine se făcu la gardul alcătuit de arcași călări, ai căror cai se speriară și săreau, și o luptă crîncenă începuse între arcași și Crăcan însoțit de cîțiva fanandeli.

Cartouche, la vederea asta, făcu o mișcare ca să se desfacă.

Dar miinile-i erau puternic legate la spate, picioarele-i fuseseră zdrobite de butuc.

Mîna puternică a călăului fu destul ca să înăbușească veleitățile lui de revoltă, care nu fură băgate de seamă de către public.

Veșmintele condamnatului căzură în fîșii și două ajutoare, ridicîndu-l în brațe, îl puseră pe roată. Atunci mîinile îi fură deslegate și prinse din nou, ca și picioarele, cu curele zdravene de spițele roții care alcătuiau un X.

Potrivit cu *codicilul* din hotărîre, o frînghiuță i se petrecu după gît ca să-l sugrume.

Grefierul Curții penale se apropie iarăși de dînsul și-l somă ca să spună toți complicii. El răspunse că nu mai avea nimic de spus.

Grefierul se retrase ca să facă loc duhovnicului care îi vorbi creștinește cîteva cuvinte.

Învălmășeala din piață se sfîrșise. Larma se potolea. Condamnatul pierdu ultima nădejde care un moment sclipise în sufletul său pe eșafod și simți moartea venind. Un cor intona Salve, și preotul se retrase.

Samson se apropie, ținînd cu amîndouă mîinile un drug de fier care se ridică și căzu de un spre zece ori asupra condamnatului, cu

așa putere încît loviturile erau auzite de la o margine pînă la cealaltă a pieței Grevei.

Două îi rupseră brațele, a treia și a patra îi zdrobiră mîinile, celelalte șase, coapsele, genunchii și picioarele cu gleznele, a unsprezecea în sfîrșit îi sfărîmă pieptul.

Nenorocitul trăia încă și cu încetul ar fi murit în starea aceea dacă n-ar fi dobîndit de la unanimitatea judecătorilor voie ca să fie sugrumat. Nu fu lăsat să sufere decît o jumătate de oră. Atunci duhovnicul rugă pe un arcaș ca să tragă de desubtul eșafodului frînghiuța pe care Cartouche o avea după gît, și el fu sugrumat fără ca cineva să bage de seamă.

Cei mai mulți găsiră că, în vederea numeroaselor lui crime, tortura fusese prea blîndă și că nu merita să se fi deranjat atîta lume pentru așa de puțin lucru. Însuși Samson crezuse că osînditul avea să fie rupt de viu de patru cai.

După o oră cadavrul fu scos de pe roată. De obicei aceasta revenea primului ajutor al călăului și-i fu dat ordinul ca apoi să-l îngroape. Dar acesta nu crezu nimerit să se supună ordinului. El păstra corpul la dînsul și-l arătă publicului.

E de necrezut lăcomia cu care lumea alerga la acest spectacol. Valetul lui Samson cerea un gologan de la fiecare curios, sub pretext că voia să cumpere un cosciug pentru acel nenorocit, care cu adevărat îl merita, zicea el încet, pentru frumoasele lui simțăminte religioase ce avusese în ceasul de pe urmă.

El vîndu după aceea corpul chirurgilor de la Saint-Cosma care îl cerură pentru amfiteatrul lor de anatomie.

Aceștia de asemenea avură cîștig însemnat, scoțîndu-l pentru a doua oară la curiozitatea publicului. Mai mulți pictori cumpărară de la chirurgi dreptul de a-i face protretul.

Nu e deci om cît de rău din a cărui moarte să nu se poată trage foloase.

COMPLICII NECUNOSCUȚI AI LUI CARTOUCHE

Nu toate destăinuirile lui Cartouche făcute la primărie, fuseseră trecute în procesul verbal despre care am vorbit mai sus.

La cîtva timp după moartea lui, prin cîteva indiscreții, se află că banditul denunțase opt zeci de persoane de rang mare, pe care calitatea, averile și numărul lor le scoaseră de sub urmărire, Guvernul se feri de un scandal care ar fi reamintit pe acela al Camerei Ardinte de sub Ludivic al XIV-lea.

Între alţi compromişi erau patru zeci de persoane din suita fiicei Regentului, d-ra de Montpansier cînd ea merse în Spania şi dintre care doi erau valeţi ai guvernantei reginei.

În afară de asta, denunţase multe femei care aveau dreptul să dea recomandări şi să găsească oameni de serviciu. Ele se foloseau de acestea pentru a angaja cîţiva din fanandelii lor, cu sarcina de a-i deschide porţile în caz de jefuirea caselor, sau pentru a-l adăposti în cazul cînd ar fi urmărit.

În cele două zeci şi patru de ore ce petrecu la primărie, Cartouche dăte de lucru judecătorilor pentru mai mult de un an. Se făceau arestări şi în iulie 1722 mai erau la Chatelete încă *cinci sute* de complici ai lui Cartouche. Ieşiră la iveală multe crime secrete pe care justiţia nu îndrăznea să le urmărească.

Ratiboul fu căutat, dar cu o stîngăcie şi o miopie impuse doară de înălţimea ocrotitorului său monseniorul Regent.

Mai întîi un bandit nu poate avea decît inimă de bandit. Cartouche văzîndu-se părăsit de ai săi, ar fi vrut să tîrască pe toată lumea după dînsul.

Mulţi sînt apăraţi prin însuşi firea crimelor săvîrşite, mulţi fură lipsă în faţa justiţiei, dar cu toate astea, lichidarea crimelor lui Cartouche şi a complicilor săi păru nesfîrşită.

Într-o istorie a vieţii lui Ludovic Dominique Cartouche fără dată şi fără nume de autor dar tipărită învederat curînd după execuţia lui, se citeşte:

„El adăugă la destăinuirile sale numele şi adresa amantelor sale şi fură trimişi îndată arcaşi care le aduseră. Erau trei la număr.

Ana era o fată măricică, bine făcută şi modestă. El spuse că avu mai mulţi copii cu dînsa şi că ea lepădase unul, şi asupra acestei declaraţii cu dovezile ce aduse în sprijin, ea fu aruncată în beci.

A doua, care era mai de seamă, Sultana, precum zicea el însuşi veni şi păru mai îndrăzneaţă, purtînd haine scumpe. El nu o învinui de nimic, astfel judecătorii se mulţumiră să-i taie coadele înaintea lui şi s-o trimită la muncă silnică pentru zece ani.

A treia era o vestită pescăreasă din hală. El o învinui că primea lucruri furate. Se găsi la dînsa un ceasornic şi un potir. Fu trimisă îndată la Chatelete".

Să fie adevărate astea?

După procesul Jeanetonei, Cartouche n-a vorbit decît în zeflemea despre a patrusprezecea nevastă şi a crutat-o.

Fără îndoială Jeaneton nu ocupa decît o parte din inima lui, dar acea parte era mai pură.

Ea-mi pare o statuie, zicea el, şi nu poate să placă decît bărbaţilor ca monseniorul de Orleans, sau ca d-l Vantadur care iubesc artele.

Ea a trăit cum a vrut, cum a putut, treaba ei; niciodată n-am băgat-o în isprăvile mele.

Şi el n-a cerut să o vadă.

Jeaneton dobîndi astfel, ceea ce numim astăzi circumstanţe atenuante dar biata fată avea de răfuit cu justiţia o aşa de mare problemă, încît pentru potolirea acestei înfricoşate creditoare se cerea cu totul altceva decît certificatul lui Cartouche...

EXECUŢIILE COMPLICILOR CUNOSCUŢI AI LUI CARTOUCHE

Eşafodul nu se ridică din piaţa Grevei. La patru zile după execuţia căpitanului, Balani urcă scara schitului Muntele părerilor de rău.

Ajuns la platformă, căpitanul urmă pilda căpitanului său şi ceru să facă mărturisiri domnilor de la Primărie.

El mărturisi vreo doisprezece tăinuitori, agenţi de poliţie, afiliaţi ai bandei, dar cu aceste declaraţii, nu cîştigă decît cîteva ore mai mult.

El nu avea nici imaginaţia şi nici isteţimea ilustrului său prieten.

După ultimele dispoziţii ale horărîrii, el fu în taină sugrumat după ce primi viu, trei lovituri. Celelalte lovituri se deteră de ochii lumii. Ar fi fost potrivit poate să strige ca Jean Hirou în ceasul de pe urmă:

„Popor francez, eşti amăgit!"

După Balani fu rîndul unui bandit obscur numit Ludovic Marcant.

În faţa tribunalului, el stărui că nu urmase pe Cartouche decît de frică, ca mulţi alţii, şi că şeful Pistolului înrola oameni, fără voia lor, ameninţîndu-i cu ura lui.

După Marcant urmă Nerona.

„Nu se mai vorbeşte, zice Barbier decît de rupţi şi spînzuraţi".

Alaltăieri a fost spînzurată una din ibovnicele lui Cartouche. A doua zi, fu spînzurat unchiul lui Cartouche, Tanton. După procesele verbale ale judecăţii lui, el ar fi imaginat înfiinţarea unui birou cu adresele tuturor hoţilor.

În ziua următoate Samson avea de lucru cu un oarecare Ludovic de Oln care fu urmat de Belissier. A murit nespovedit şi s-a aruncat singur după scara spînzurătorii ca un îndrăcit. N-a denunţat pe nimeni.

Belissier fusese probabil denunţat de Cartouche care ne aducem aminte că-l pizmuia şi care l-ar fi pizmuit şi mai mult dacă ar fi aflat în ceasul morţii că Belissier avea să fie spînzurat, nu rupt de viu.

După acest erou al crimei, urmă în piaţa Grevei un om mai puţin vestit şi care nu fu denunţat de Cartouche nici de Balani, ci de Găinuşa, o femeie mai vicleană decît unda!... Pentru o prăjitură, dulceţuri, cofeturi, Magdalina ar fi denunţat chiar pe iubitul ei.

În lupta de pe urmă dată de Cartuşieni în piaţa Grevei, cele două focuri trase asupra lui Samson porniseră de la Crăcan, dar nefiind sprijinit de ceilalţi fanandeli nu avu succesul scontat. Crăcan reuşi să scape din învălmăşeală. Coborî spre Sena găsi acolo una din bărcile comandate de el. Plecă şi scăpă de poliţie. La Baunfois nu putea găsi decît un adăpost provizoriu, aşa că nu rămase să doarmă. Locuinţa lui era la cîţiva paşi, în strada Zaharia, locuinţă pe care o cunoşteau doi sau trei oameni dintre care şi Găinuşa.

Crăcan era liniştit în locuinţa lui şi nu se mai gîndea decît la nenorocitul prieten pe care nu-l putuse scăpa, cu toate eforturile făcute, cînd proprietarul bătu la uşa lui spunîndu-i că aducea o scrisoare.

Atîta îndatorire ar fi putut să-i dea de gîndit, cu toate astea el deschise.

Proprietarul se dete la o parte şi poliţia care se înşirase în sală se ivi deodată.

Primul pe care-l văzu fu Paustel, o cunoştinţă veche.

Banditul făcu cîţiva paşi înapoi, apoi repede, cu o lovitură de cap în stomac azvîrli pe Paustel pe scară. Scoţînd cuţitul căuta să-şi deschidă drum. Dar o lovitură de sabie îi despică braţul drept şi-l dezarmă.

Urlînd de durere şi de turbare, Crăcan fu legat şi dus la Chatelete.

Procesul se termină repede şi rana nu i se vindecase cînd fu dat pe mîna lui Samson ca să fie rupt de viu.

El se folosi ca şi ceilalţi de şiretlicul mărturisirilor în-extremis; dar se mulţumi să denunţe numai pe aceia care cunoşteau taina locuinţei sale, şi Găinuşa, fiindu-i cea mai nesigură, asupra ei aruncă mai multe învinuiri.

Prin aceste denunţări, mutuale, temniţele şi după un an erau încă pline de Cartuşieni.

Cu toate astea în Paris, nimic nu părea schimbat; siguranţa nu era deloc mai mare.

„Cu toate execuţiile de la Grevă, zice Barbier, sînt mai mulţi hoţi decît întotdeauna".

Cu toate infidelitățile reciproce, mai numeroase decît acelea ale Soarelui față cu rozele din florar, și ale tinereții față cu înțelepciunea, Cartouche și Jeaneton se iubiseră.

Unde? La ce oră hotărîtă? Sub ce frunză? Sub ce acoperiș? Nu putem spune dar avem convingerea logică, mai tot atît de prețioasă cît și cea stabilită pe dovezi. Noi vorbim de acea iubire materială țesută, din nevăzute fire simpatice, trainice cu toată subțirimea lor, ca acel fir din cîntecele de nuntă ale Britaniei

Firul lung de aur,
Numai moarte-l rupe!

Și noi pretindem că acel fir legase pe Jeaneton de Dominique al ei.

Cercetați pe prizonieri, întrebați pe toți aceia care se zbat în lanțurile vreunei fatalități, de ce își aduc ei aminte cu mai multă emoție, de curtezanele aurite din vremea lor cea bună, sau de sărăcuțele cu care au cules întîia floricică din grădina dragostei?

Ei vă răspund fără să stea pe gînduri.

Negreșit, cînd întîlnise pe Dominique al ei în grădina Palatului Regal, Jeaneton era întocmai ca divina ei patroană cînd ieșise din valurile care o născuse, dar nici o petală nu lipsea de la floarea inimii sale.

Această biată frumusețe ni se părea tot atît de interesantă cît și căpitanul ei.

Nu am putea să-l vedem pe acela repezindu-se în prăpăd, fără să întrebe cu oarecare grijă ce se face acea pe care el o tîrîse în căderea lui.

Ea era foarte liniștită la Patapon, cînd sosi poliția. N-avea pistoale în buzunar, nici pe noptieră. Era în pat.

Se sculă și se îmbrăcă, luînd haine cuviincioase pe care le purtase la d-l Vantadur.

Cu o bonetă de dantelă, fără nici un fiong de panglică, ea era încîntătoare. Linia curată a trăsăturilor sale îi da o înfățișare castă potrivită cu costumul ei care uimea pe străini.

Cum era ea o ibovnică a lui Cartouche?

Nimănui nu-i venea să creadă. Mulți ziceau că gugumanii aceia de arcași vor fi făcut o nouă greșeală.

Patapon și soția sa veneau după dînsa și erau batjocoriți de lume

La Chatelete, Jeaneton fu tratată cu mai multă asprime, pe cînd soții Ferand, zis Patapon, erau socotiți ca mici negustori căzuți în contravenție. Li se dete o odaie cu un pat, iar Venus fu coborîtă într-un beci infect și pusă în lanțuri.

— Oh ! Doamne ! zise ea cu milă, la ce atîtea lanţuri groase? eu nu sînt aşa de puternică cum se crede.

Dacă n-ar fi aşa de urît aici, zise ea, aş vrea mult să am pe Magdalina lîngă mine.

— Ai vrea tu şi pe Cartouche.

Ea păru că nu pricepe. Era hotărîtă să nu vorbească despre Cartouche, ca şi cum n-ar fi auzit pînă atunci de numele lui. Se arată foarte cuviincioasă şi foarte măsurată la vorbă.

Oamenii de serviciu nu întîrziară de a observa această deosebire.

Glasul ei blînd, puţin obosit, cuvintele ei ţărăneşti se adăugau la frumuseţea ei.

Se făcură cuviincioşi cu dînsa, aleseră bucăţelele cele mai bune pentru supa ei şi-i vorbiră cu bunătate.

Soţia portarului veni seara cu bărbatul ei ca s-o vadă. Îi aduse carne rece, puţin vin şi o lumînare. Ea o compătimi şi-i zise :

— D-ră, să aveţi curaj, sînteţi tratată mai cu asprime decît altele, dar veţi scăpa mai curînd decît acelea. Cauza este că s-a spus că aţi fost ibovnica lui Cartouche numită Jeaneton.

— Mă cheamă cu adevărat, Jeaneton, dar slavă domnului ! mulţi cîini sînt scurţi de coadă, şi d-ta eşti femeie frumoasă.

— Te-o fi denunţat vreunul care o fi avut pică pe d-ta, dar procurorul o să vină îndată să te vadă şi să facă ordine în toate.

Acela cu care vei avea de-a face este tînăr şi cu suflet bun d-l de Viran. Te îndemn să ai încredere în el.

D-l de Viran nu era într-adevăr dintre acei procurori pe care Rabelais îi asemuieşte cu Grippeminaud şi asupra cărora azvîrle blestemele cele mai grele. El era un magistrat de cel mult 35 de ani, inteligent şi om de lume.

Personal nu împărtăşea prejudecăţile barbare ale magistraturii de pe vremea lui şi pe cît se putea cruţa pe nenorociţi de imaginile arestului preventiv şi al torturii.

Faţa lui arăta multă gingăşie, iar ochii lui negri, curaţi, scînteiau de bunătate. Era cu totul altfel decît procurorii pe care îi desfăta vederea femeilor care plîng, ce se zbat şi leşină în chinurile torturii.

Coborît în beciul unde era înlănţuită Jeaneton, el fu deodată surprins de frumuseţea ei, de atitudinea ei şi de barbaria deţinerii sale.

Simţi dezgust să stea în acel beci şi scurtă cît putut interogatoriul său.

— Cum te numești? Numele de familie? întrebă el.

— Jeaneton, d-le, sluga dv. N-am tată, a murit în slujba regelui la trei luni după ce a cunoscut-o pe mama și ea nu-i cunoaște numele.

— Unde te-ai născut?

— La țară.

— Nu știi numele satului în care ai venit pe lume?

— Un cătunaș foarte urîcios. Departe de Paris.

— Ce vîrstă ai?

— Am venit pe lume în anul în care tatăl meu a plecat în armată și sînt 10 ani de cînd mama mea a murit. Încă 14 ani de cînd sînt văduvă!

— Atunci ai 24 de ani!

— Cînd ai venit la Paris?

— În anul cînd a murit mama, aveam 14—15 ani. Cunoșteam toate precupețele din hală.

A fost una, d-na Roman, care mi-a împrumutat un coș și am umblat vînzînd flori. Am rămas multă vreme cuminte, dar muierile strică fetele, ele le atrag în casa lor și le vînd, fără ca acestea să observe, feciorii bogați sau domnișorii de neam care vin pe la ele ca să le arunce o privire. După ce se face tîrgul, cutrele făgăduiesc multe ... sau îți dau bani și țoale, fără vorbă de dat înapoi, și cînd vine vremea tîrgului, dacă nu poți să le dai înapoi ce ai luat, ele se mînie și te sperie, apoi te împing să-ți vinzi pielea ca să le plătești. Altă dată te aruncă și în cursă dîndu-ți să bei vin dres. Dacă sînt vinovate fetele ce cad în capcană, atunci tot așa de vinovați sînt și iepurii, prepelițele și potîrnichiile prinse la vînat. Cum îmi zicea biata mama, femeie cinstită, nu glumă!...

„Fata mea, zicea ea, face omul de toate, numai în laț să nu cadă".

Procurorul surîse. Dar numaidecît reluîndu-și seriozitatea:

— În sfîrșit, Jeaneton, la ce vîrstă ai căzut în desfrîu?

Această întrebare, pe cît de limpede, pe atît de brutală, păru că mulțumește pe Jeaneton. După o mică răzgîndire ea răspunse cu tărie:

— Nu pricep ce vrea să zică d-l procuror. N-am fost niciodată femeie de stradă.

— Să zicem că ai început mai tîrziu viața desfrînată. Oricum n-ai așteptat să împlinești două zeci de ani. Ai avut mai mulți amanți și, poate, nici numărul lor nu-l știi. Aide, de prisos fățărnicia.

— Pentru că ai mai mulți amanți se adună fetele la Chatelete?

— Le adună aici și apoi spitalul general pe cele ce se vînd. Pricepi. Dacă, precum pretinzi, nu ești femeie de stradă, cel puțin ești foarte ușuratică.

— Să avem iertăciune, dar nu gurile rele fură acelea care v-au spus toate astea. Da, am avut mai mulți amanți. Primul a pus gheara pe mine prin trădarea unei pantofărese care mi-a luat înapoi pantofii, fiindcă nu am putut să-i plătesc.

— Și pe urmă, pe urmă!...

— Cînd m-a lăsat, nu eram tocmai jerpelită, și al doilea ar putea s-o spună, dacă s-ar putea să-l chem de față, dar e un om mare, a fost monseniorul Regentul. Cred că ăsta nu ia ce rămîne de la alții.

— Asta-i glumă. Ți-o fi spus așa, dar te-a amăgit.

— S-avem iertare, d-le procuror. A fost o cucoană mare cunoscută în lume, d-na Filona, cum îi zice, care m-a tocmit să fac pe Venus într-o comedie la monseniorul d'Orleans. Am mers la Palatul Regal cu cucoana Filona. Dar, cum i-am zis, cucoană, n-avem haine bune ca să mergem înaintea monseniorului.

„— N-avea grijă, a zis ea, îngrijesc eu de costumul tău".

Scump n-a fost, pentru că trebuia să mă arăt în pielea goală, în mijlocul valurilor mării, vorbă să fie!... niște pînze zugrăvite verde.

— Monseniorul Filip d'Orleans dară, care este prea drăguț, îmi trimise vorbă să trec la dînsul după reprezentație. Ca Venus. Cu damele, el nu ține la podoabe.

Și apoi, iacă, d-le procuror, puneți-vă cu gîndul în locul meu și ce să vă mai spui?

Atunci procurorul, uitîndu-se la ceas, se sculă. Era ora de audiență.

— Mîine, zise el, o să reluăm interogatoriul și o să vorbim de ultimul tău amant.

— Cînd îți dori, d-le procuror.

— Deocamdată am să cer să-ți dea altă închisoare și să-ți scoată lanțurile. Voi vorbi îndată cu d-l locotenent de criminalistică.

— Oh! d-le, strigă Jeaneton, vă voi fi recunoscătoare!

Zicînd acestea, d-l de Viran se retrase, lăsînd pe prizonieră însuflețită de speranță.

El se ținu de vorbă. Jeaneton nu-i păruse atît de criminală pe cît se spusese și încă mai puțin primejdioasă.

După cîteva ore, temnicerul și chelarul intrară la deținută. Jeaneton fu dezlănțuită de greaua povară; apoi șovăind, înțepenită de răceala umedă a beciului, fu dusă în pivnițele de la catul al doilea, unde aerul și lumina pătrundeau prin ferestre mari cu gratii.

Jeaneton plînse de bucurie.

Această îmbunătăţire de soartă i se păru deosebită, căci cu toată robusteţea şi sănătatea ei, curînd s-ar fi îmbolnăvit în beciul întunecos.

Cînd d-l de Viran se ivi din nou, ea era abătută, aşa cum se întîmplă tuturor după o luptă prelungită şi mare încordare de voinţă.

Tînărul magistrat observă şi cugetă că avea să-i fie mai uşor s-o spovedească.

El avea să cerceteze şi să lămurească punctele forte din acuzarea adusă Jeanetonei:

Fusese ea amanta lui Cartouche, favorita lui?

El fusese negreşit al treilea amant, despre care trebuia să vorbească dînsa.

— Ei bine, Jeaneton, îi zise el, te simţi mai bine astăzi?

— Oh! da, d-le procuror, vă foarte mulţumesc, m-aţi scăpat de la pieire. Frigul mă răzbise pînă la oase.

— Mi-ai spus, Jeaneton, că ai avut trei amanţi şi nu mi-ai vorbit decît despre doi, unul care cu adevărat ţi-a fost amant şi altul care, la tine, n-a căutat decît îndestularea unui moment de curiozitate. Fără a mă opri la ceea ce este încornorat şi de rîs din pretenţiile tale în privinţa asta, trec la al treilea bărbat cu care ai avut relaţii intime şi statornice; acesta din urmă n-o fi fost vestitul Cartouche?

— Cartouche? zise Jeaneton, acesta nu-i un tîlhar?

— Este şeful unei bande de răufăcători a cărui vizuină era lîngă Saint-Loren la Curtil. Tu ştii tot aşa de bine ca şi mine.

— Nu, d-le, procuror, n-am cunoscut astfel de oameni. Am auzit vorbindu-se de el, dar nu l-am văzut niciodată!...

— Îndrăzneşti să zici că nu ştii cine este Cartouche?

— Pînă acum n-am spus decît adevărul.

— Nu încerca să minţi, că nu poţi să ne ascunzi nimic. Tu ştii că spre a te sili să-ţi mărturiseşti nelegiuirile, noi avem la îndemînă mijloace groaznice. Prin mărturisiri sincere şi depline poţi să capeţi îndurarea judecătorilor tăi.

Jeaneton dăte blînd din cap, cu îndoială şi tăcu. Pentru prima oară auzea ea vorbindu-se de îndurarea judecătorilor.

— Încă odată, Jeaneton, recunoşti că ai fost amanta lui Cartouche?

— Nu, d-le procuror.

— Dar atunci cum îl chema pe al treilea amant al tău?

— Îl chema Dominique Bourghinon.

— Ah!... zise magistratul silindu-se ca să citească în ochii Jeanetonei. Dar nu văzu nici temere nici tulburare.

Se făcu că răsfoieşte hîrtii, că cercetează note, numai ca să aibă vreme de a se răzgîndi cum să meargă înainte cu interogatoriul său. Răspunsul prevenitei îi încurcase toate prevederile. El nu se aşteptase decît la un da sau un nu, la o tăgăduială sau la o mărturisire.

Ea-i mărturisi că fusese a lui Cartouche, dar fără ca să ştie. Adevăr să fi fost acesta?... Să nu fi fost o viclenie?...

Dacă ar fi fost viclenei, negreşit ea ar fi dovedit mai multă isteţime şi mai multă pricepere decît îşi închipuise el pînă atunci. Văzînd-o, în acel moment, aşa de liniştită şi de simplă, el nu putea să se oprească la această bănuială.

— Ce fel de om era acel Dominique Bourghinon? Ce meserie avea? Ce făcea el?

— Era tînăr, dar arăta mai mult decît vîrsta lui. Nu era nici frumos, nici urît. Avusese multe meserii. Fusese dogar, apoi soldat.

— Dar, pe urmă, cînd ai făcut cunoştinţă cu el, cu ce trăia?

— Habar n-am; el nu-mi spunea. Era băiat bun Dominique al meu şi nu stricat. Rău nu era; îi plăcea să rîdă şi să petreacă.

— Ascultă, să ne înţelegem, fără de a-l ponegri, el era cam tot ca tinc, avea mînă bună... Nu-i aşa că era un hoţişor Dominique, nu-i aşa?... Îţi făcea daruri?

— Ar fi fost în stare şi de una ca asta, dar nu vreau să-i vorbesc de rău pe la spate. Cîte odată îmi da panglici, rochii.

— Dar era galant? avea ceasornic cu lanţ de aur, tabacheră de aur?

— Şade bine la boieri asemenea lucruri.

— Unde locuia el?

— În hanuri, cînd ici, cînd dincolo.

— Unde te duceai să-l vezi?

— Nu mă duceam. Venea el la noi şi atunci plecam împreună la plimbare, apoi la prînz sau la cină, vara la cîmp şi iarna la birtaşi.

— Vara nu vă duceaţi la Curtill?

— Ne duceam la Curtill, apoi al Montmartre ca să bem vin călugăresc; ba ne duceam şi la Perchoreni.

— La Curtill, vă duceaţi în cîrciumele Pistolul şi Gheonoaia?

— Nu ţin minte nici Pistolul şi nici Ghionoaia.

— Te prefaci. Ai fost de multe ori văzută în cîrciuma Pistolului, erai bine cunoscută acolo mai ales de cîrciumarul Minaut.

Ea ghici că fusese arestată după denunţarea lui Minaut şi i se păru că vede ridicîndu-se în faţa ei numeroşi martori care ar învinui-o.

Magistratul o strînse zdravăn în chingi şi începu pironind asupra-i privirea lui cercetătoare.

— N-ai cunoscut pe Minaut !

— (cu nepăsare). Se poate că da. Sînt mulţi pe care îi cunosc şi pe care nu-i cunosc deloc. Minaut ziceţi d-le procuror? Nu o fi unul gras şi scurt, un bătrîn? Atunci se poate.

— Cîrciuma lui Minaut de la Curtill este o vizuină de hoţi şi de prostituate. Tu ai făcut chefuri cu Dominique al tău şi nu se poate să nu fi ştiut cu cine vă adunaţi.

— Ah ! Doamne ! d-le procuror, aşa se întîmplă cam în toate părţile.

— Ce vrei să zici, Jeaneton?

— La Porcheroni, nu cumva erau hoţi şi pro... Mi s-a furat acolo o batistă de dantelă. Asta nu opreşte pe oamenii cumsecade a se duce acolo, şi seniori şi cucoane mari, şi preoţi ba chiar şi procurori, să avem iertăciune...

Ei bine ! Mergeam la Curtill la acel Minuat cum ne duceam şi la Porcheroni.

Procurorul pricepu că avea de-a face cu o şireată îndrăcită şi se hotărî să dea o mare lovitură.

El scrise un bilet, chemă un temnicer şi i-l date.

Reluă apoi interogatoriul.

— Ştiai, Jeaneton, că amantul tău fura?

— Eu?

— Ai recunoscut şi ai mărturisit că te împărtăşeai cu dînsul în plăceri din venitul lucrurilor furate prin locurile umblate de cei mai primejdioşi bandiţi ai Parisului.

— Zis-am una ca asta, d-le procuror? Nu-mi prea vine să cred, fără să vă supăraţi.

— Adaug că pînă într-atît cunoşteai mijloacele de trai ale pretinsului Bourghinon că acesta în cele din urmă, te dusese în gazdă la un tăinuitor.

— Un... cum îi ziceţi?

— Un om care cumpără de la hoţi lucrurile furate.

— Nu ştiam una ca asta.

— Te faci că nu ştii. Dar nu o să ne faci să credem că nu cunoşteai ticăloasa meserie a lui Patapon.

— Oh ! nu ziceam că Patapon e om cumsecade. Era un ticălos, ce e drept, un hoţ şi un copoi. El ar fi dus un om la spînzurătoare ca să cîştige un gologan. Tot atît îi era c... Şi apoi ce mincinos.

— Erai în gazdă la el împreună cu o fată Magdalina Găinuşa. Amantul tău vă plătea găzduirea?

— Da, d-le procuror.

Pe cînd ea răspundea, uşa se deschise.

CONFRUNTAREA

Era Cartouche.

La vederea lui, Jeaneton se ridică şi strigă întînzîndu-i braţele:

— Dominique al meu!...

— Îl recunoşti, zise magistratul cu aer triumfător.

— Negreşit, răspunse Jeaneton, este Dominique Bourghinon, şi vezi, d-le procuror că Bourghinon nu este nicidecum Cartouche.

Faţa banditului se însenină:

— Biata mea Jeaneton! murmură el.

— Te taie capul, Dominique al meu, că ei te iau drept un bandit şi că zic că eu sînt nevasta lui Cartouche?... Ştii tu pentru ce toate comediile astea, Dominique al meu?

Fiindcă ne duceam să petrecem uneori la Curtill la un oarecare Minaut şi mi se pare că Minaut ăla şi cu Patapon ne-au făcut numele de Cartouche....

— Destul! Destul! zise procurorul. Prea multă vorbă de prisos şi n-am chemat pe omul ăsta ca să-l flecăriţi.

— Jeaneton, omul pe care îl numeşti Dominique Bourghinon este Ludovic Cartouche... şi nu-ţi spun nimic nou.

— Cum d-le procuror! exclamă neruşinata Jeaneton, Dominique al meu! Cartouche?

Ah! mă legaţi de gard! Dar cine-l poate cunoaşte mai bine ca Jeaneton-Venus?

— Vedeţi, d-le zise banditul, nu spun eu adevărul cînd susţin că mă cheamă Bourghinon? chiar această vestită Jeaneton cu care mi s-a împuiat capul, vă mărturiseşte acum că nu sînt nicidecum Cartouche.

Această scenă, pe care d-l de Viran se bizuia mult, ameninţa să-l înfunde pe dînsul; el îl pusese la punct.

Porunci să fie dus prevenitul.

Atunci acesta dintr-un salt, se aruncă în braţele Jeanetonei.

— Luaţi pe omul ăsta! strigă cu mînie procurorul.

Cartouche fu numaidecît scos afară şi d-l de Viran, într-o mare nelinişte, se plimba de la un cap la celălalt al odăii sub privirile mirate ale grefierului său şi ale deţinutei.

Căpătîndu-şi sîngele rece făcu semn grefierului să strîngă hîrtiile iar Jeanetonei îi dete întîlnire pentru a doua zi.

EMOŢIA D-LUI DE VIRAN

De unde venea tulburarea neaşteptată a d-lui de Viran şi care era sensul ei.

Coborînd în beciul Jeanetonei, el se aştepta să vadă o femeie brutală şi neruşinată. Dar fusese mirat şi încîntat totodată găsindu-se în faţa unei fete de o frumuseţe rară pe care ochiul cel mai deprins ar fi străbătut-o fără să dea peste vreun defect; de o înfăţişare cuviincioasă, cu o vorbire naivă pe care un glas blînd şi sincer o pătrundea de-o ciudată tristeţe, resemnată.

Din surprinderea ce încercase se născuse îndată un fel de compătimire sau de interes, cum se întîmplă adesea cînd avem să ne imputăm graba unei judecăţi reale.

Văzînd pe Cartouche îmbrăţişînd pe Jeaneton şi pe ea deschizîndu-i braţele cu un strigăt de bucurie, acel simţămînt pe care d-l de Viran îl luase la început drept o nevinovată simpatie, are astfel de zvîrcoleli, mişcări aşa de violente încît el nu mai putu sta la îndoială: — în inima lui crescuse un monstru, o iubire vinovată, ruşinoasă pentru o fiinţă de cel mai rău soi.

D-l de Viran fu silit să-şi mărturisească aceasta.

Reamintindu-şi apoi tot ce-i insuflase acea fată, aşa de frumoasă în aparenţă, aşa de bună la suflet, aşa de primejdioasă, el recunoscu cu spaimă că nu încetase un minut de a se gîndi la dînsa, ziua şi noaptea, că funesta ei icoană îl urmărea pretutindeni, şi că în el adeseori omul se înfiora de dibăcia magistratului.

Dar el îşi zisese, ca atîţia alţii:

— E o statuie.

Şi la vederea lui Dominique al ei statuia se însufleţi, se schimbase la faţă!

Marmura se făcuse carne, ochii ei mari învăluiţi în tristeţe se luminaseră de o rază de lumină, sînul ei palpita.

Fiinţa aceia, pe care el o pregătea pentru călău, avea un suflet, o inimă, patimi!...

Ce sarcină mai cumplită decît a lui! Trebuia oare s-o îndeplinească el înainte şi să împingă pe acea nenorocită la eşafod cu logica lui neîndurată? Sau să ajute în taină eforturile ei ca să scape justiţiei?

El tremura la aceste întrebări pe care nu îndrăznea să şi le pună desluşit, dar care le invocă, şi care în curînd aveau să i se impună.

Fireşte pentru a se mîngîia, îşi aduce aminte multe împrejurări întocmai ca acele în care se afla.

Mulţi magistraţi se găsiseră puşi între datoria lor şi vreo femeie frumoasă a cărei soartă sta în mîna lor, pe care ei o puteau trimite, după plac, de-a dreptul la eşafod sau în alcovul lor.

Şi nu fuseseră cei mai buni (omeneşte vorbind) care nu ascultaseră decît datoria lor. Cei slabi, miloşii aceia care socoteau ca să zdruncine pe fiecare zi prea multă carne vie în piaţa Grevei, aceia îi ştia dînsul, erau buni în familiile lor şi îndatoritori în lume. Erau şi de aceia, în sfîrşit, care amăgiseră pe nenorocite, căutînd să mulţumească totodată patimile lor şi datoria profesională.

Aceste amintiri, aceste pilde, făceau asupra voinţei tînărului magistrat o înrîurire pustiitoare.

Imaginea Jeanetonei-Venus, aplaudată la Curte, onorată cu pofta Regentului, aprindea dorinţele sale. Nu putea să-l lase rece ceea ce aplaudaseră şi admiraseră stricaţii cei mai dezgustaţi.

El scoase din sertarul său cele două interogatorii, le citi, le studie, minunîndu-se de răspunsurile dibace ale prevenitei şi blestemînd sîrguinţa ce pusese el ca să o înfunde. Vai; el n-o cruţase. Mare pricopseală ! Parcă nu erau destule femei urîte de spînzurat !... La ce să sacrifice pe acea minunată creatură? Pentru că furase? Doamne ! după socoteala asta s-ar fi depopulat pămîntul. Pentru că avusese trei amanţi, dintre care unul prinţ şi altul şef de bandiţi ?... Asta nu e un caz pentru spînzurătoare şi multe cucoane trăiau nepedepsite pentru asemenea crime.

Nu se întîmplase de atîtea ori lui Cartouche să intre la miezul nopţii la dame mari şi să le ceară ospitalitate?...

Vina cea mai grea ce apăsa asupra ei era funestul renume al lui Cartouche şi în acel timp zvonul că ea luase parte la crimele lui, că-i fusese nu numai amantă ci şi complice.

D-l de Viran putea s-o sprijine, nesilind-o să facă mărturisiri compromiţătoare.

Şi pe urmă? El avea să ceară de la dînsa preţul acestor nevinovate îngăduinţe?

El nu putea să se aştepte s-o scoată afară de acolo. Justiţia, publicul cereau pe Jeaneton a lui. Dar cel puţin apărînd-o, procurorul ar fi putut s-o scape de furci, rămînînd ca ea să se aleagă cu înfierarea şi apoi cu spitalul general ca şi Manona Leroi. Aceasta ar fi putut face d-l de Viran. S-o scape pe Jeaneton de la moarte.

Cît despre răsplata bunătăţii sale, el nu aştepta decît de la mulţumirea sufletului său... El avea dealtfel un motiv pentru această dezinteresare, care ar putea fi de necrezut.

Înainte de a vedea pe Jeaneton-Venus, d-l de Viran se îndrăgostise de o copilă, care era o partidă strălucită. Venirea lui fusese bine primită și căsătoria să se facă în timpul carnavalului.

Chiar în ajun, el petrecuse seara lîngă d-ra Emilie Perier care-l întrebase cu mare curiozitate despre vestiții criminali trimiși la Chatelete și mai ales despre Jeaneton.

El îi răspunse asupra tot ce privea pe Jeaneton.

— O s-o vedeți la tribunal, zise el. E o ființă ciudată, o țărancă croită după tipar, cum se zice; dacă vorba ei n-ar fi schimonosită, ar lua-o cineva drept o Arlesiană.

— Nu s-ar putea s-o văd înainte de proces?

— S-au luat măsuri severe la Chatelete și toate cererile vizitatorilor sînt respinse, dar după ce se va termina cercetările, voi face ca s-o vedeți.

ÎNDRĂGOSTIȚII JEANETONEI

D-l de Viran nu era singurul asupra căruia farmecele Jeanetonei-Venus făcuse ravagii. Fără ca să fi făcut cel mai mic lucru pentru a plăcea, temnicerul Jean Lauran se îndrăgostise de ea pînă a-și pierde mintea. El ar fi fost în stare să uite ca să închidă temnița. Dar bietul om era atît de urît pe cît Jeaneton de frumoasă.

Văzîndu-se odată în oglindă, el devenise foarte retras pentru femei, pentru care totuși, printr-o cruzime a ursitei, avea o deosebită pornire.

Acest nenorocit, care era foarte sărac, făcea adevărate jertfe ca să îmbunătățească hrana idolului său — Jeaneton; dar ele treceau neluate în seamă, ba chiar nebănuite de către Jeaneton.

Intrarea d-lui de Viran în chilia prevenitei mărea chinurile. El ghicea că tînărul nu putea să rămînă indiferent la farmecele Venusei; deveni gelos, pe cînd întrevederea dintre Cartouche și Jeaneton, la care el fusese de față nu-l mișcase deloc.

Cînd d-l de Viran era la Jeaneton, el trăgea cu urechea la ușă. Prezența grefierului nu ajungea ca să-l liniștească. Niciodată d-l de Viran, pe care de sute de ori îl însoțise pe la deținuți, nu i se păruse atît de interesant. El se interesă despre starea lui civilă, despre averea și obiceiurile lui. Află astfel că tînărul era gata să se însoare.

— Bun! își zise el, l-am la mînă!

Deci nu era așa de tont pe cît se părea că nu era lipsit de prevedere.

Cînd aducea străchinile cu mîncare el făcea ochi dulci Jeanetonei, dar aceasta nu vedea decît o privire rea. Atîta scîrbă și spaimă îi insufla el, încît ea nu îndrăznea să se uite la dînsul.

În acest timp, d-l de Viran fusese la d-l Vantadur.

Mulţumită ameninţării pe care Cartouche o făcuse preasfinţilor iesuiţi Corbelli şi Herman, pînza lui Rafael plătită de ei cu două sute de mii de franci, fusese readusă la locul ei.

Mulţumit de acea neaşteptată minune, d-l Vantadur povesti hoţia săvîrşită de Cartouche şi de Balani, dar fără să-i apese şi adăugînd că fără bunătatea lui Cartouche ar fi putut să piardă tabloul şi două sute de mii de franci.

Cît despre Jeaneton, el mărturisi că ea nu fusese amestecată în această hoţie decît fără voia ei şi fără să ştie şi ea se purtase totdeauna bine.

Dar chiar dacă d-l Vantadur ar fi vrut să apere pe Cartouche şi pe Jeaneton-Venus, mărturia lui nu ar fi avut mai multă trecere, căci amestecul iesuiţilor în această afacere şi purtarea lor vinovată speriase justiţia şi o făcuse să se dea înapoi din faţa unui scandal.

Magistratul citase, în cabinetul său, pe d-l şi d-na de Fulda.

Ei nu văzură în Jeaneton decît o unealtă a poliţiei.

— Într-adevăr, zicea Imbert, ea fusese adusă la Chatelete rănită foarte grav de mîna lui Cartouche pe care voise să-l dea pe mîna justiţiei, şi în urma afacerii din drumul Silvrilor ea nu fusese deloc supărată, ci, după cererea ei, fusese dusă într-un hotel cu firma Spada Regală.

Cît despre jafurile de la platul Desmarets, de la Ambasada Spaniei şi de la Samuil Bogatul, nici pomeneală de Jeaneton.

Cu aceste trei jafuri d-l de Viran voi să înceapă partea a treia a interogatoriului său.

— Jeaneton, zise el, ai recunoscut în Cartouche pe acela care ţi-a fost ultimul amant şi căruia îi ziceai Dominique Bourghinon. După tine, amantul tău n-ar fi săvîrşit niciodată crime, d-abia ar fi fost în stare de fapte necuviincioase. Dar acuzaţia merge mult mai departe şi, sprijinită pe numeroase şi serioase mărturii, susţine că Cartouche Bourghinon nu este altul decît şeful bandei de tîlhari care mai mulţi ani în şir, a bîntuit Parisul şi a cărui vizuină era la Curtill la Minaut, cîrciumarul de la Pistol, unde dealtfel a şi fost prins Cartouche.

Jeaneton, care nu ştia unde fusese prins Cartouche, tresări de mirare.

— Va să zică, zise ea, Minaut, acela l-a trădat?

— Minaut, Sevart urmaşul lui Minaut şi mai ales Gruthus Duburghet, zise procurorul.

Relaţiile tale cu Cartouche îndreptăţesc să se creadă că ai fost tovarăş la crimele lui.

— N-am făcut nici o crimă.

— M-am culcat cu monsenior Regentul și n-am făcut niciodată politică.

— Ai fost servitoarea unui domn Vantadur, din strada Mazarine? Asta este dovedit, și tu ai înlesnit hoția, băgînd în casă pe cei doi bandiți.

— D-l Vantadur, care este un domn singur, mă luaseră cu chirie ca să ne vadă hainele lui Venus și să ne facă portretul dar asta nu era frumos pentru o fată care voia să-și facă rost. Atunci i-am ziseră: „Dacă nu poftiți să vă însurați cu Jeaneton a voastră, nu e bine să o împiedicați ca să se mărite cu altcineva și-ea; noi plecăm d-aci mai bine".

Eram deci pe ducă și vream să strigăm un hamal ca să ia cufărul nostru. Văzurăm unul sub gang și-l chemarăm. Se întîmplă ca hamalul ăla să fie un hoț... Cine s-ar fi temut de un hamal? Era travestit cu totul și eu am fugit.

— Dar n-ai băgat de seamă că acela era chiar Dominique al tău?

— Dar Balani?

— Nu-l cunosc? Iată-ne în închisoare și asta nu este de crezut de vreme ce n-am făcut nimica.

— Nu ți-ar fi fost deloc greu să te întovărășești cu crimele lui Cartouche, deoarece tu însuți ești o hoață meșteră. Știi foarte bine. Multă vreme ai furat cu o altă fată numită Călugărița.

— Nu știm ce poftește să zică, d-l procuror. Poate că despre altă Jeaneton vorbiți. Sînt multe Janette și Jeaneton.

— Ce vei zice în fața tăinuitorilor care te vor recunoaște?

— Le vom spune pe nume: ticăloși, mincinoși, murdari, spioni, stîrvuri, scîrnăvii, netrebnici eze...

— Destul! zise el. Se vede de altfel că ai umblat adesea pe la Curtill și prin Hale. Dar e o fată pe care cu greu ai ocărî-o. Acea cu care ai fost arestată: Magdalina zisă Găinușa.

— Nu e bine să se asculte femeile la judecată, decît să tacă, ele născocesc istorii și, cînd e vorba despre o femeie, ele nu fac decît să spună rele.

— A fost și ea amanta lui Cartouche?

— Ea! strigă Jeaneton. Dacă ea a zis asta, a făcut-o numai ca să se laude, mincinoasa!

— Cartouche a cerut s-o vadă și i s-a făcut voia.

Jeaneton se învineți, din ochi îi scînteie mînia.

— Ea! murmură Jeaneton.

— Văzîndu-te în acest minut, parc-ai fi geloasă. Dar ai dreptate că să fii geloasă și te-ai ferit ca să-i fii necredincioasă? Magdalina a spus că trăgeați seara de mînecă pe bărbații întîrziați pe drum, că mergeați înaintea țăranilor care ieșeau cu buzunarele pline de la

oborul cailor şi că îi duceaţi într-o cîrciumă din strada Saint-Stephan. Şi acolo, după ce băgaţi oamenii în cabinete, suflaţi în lumînare, îi furaţi şi-i duceaţi într-o sală lungă întunecoasă, din care ajungeau într-o altă stradă decît aceea pe care intraseră. Este adevărat?

Jeaneton nu răspunse nimic. Ea nu auzise nimic din cele ce zisese procurorul. Lacrimi mari curgeau de-a lungul obrajilor ei şi suspinele îi înecau glasul.

Dominique, în loc să caute s-o vadă pe ea, ceruse ca să vadă pe Găinuşa!...

Era aşa de frumoasă şi de mişcătoare în durerea ei, încît d-lui de Viran i se făcu milă.

— Liniştete-te, Jeaneton, zise el. Nu pricepi că, dacă ar fi cerut să te vadă Cartouche te-ar fi compromis cu desăvîrşire?

Acest argument fu un balsam pe rana ei, dar tot nu conteni din plîns. Fără prezenţa grefierului, poate că d-l de Viran ar fi încercat şi alte mîngîieri. El se mulţumi să amîne pe a doua zi urmarea interogatoriului său şi ieşi din chilia Jeanetonei, lăsînd-o să-şi verse în singurătate tot focul geloziei ce o cuprinsese.

DOUĂ MIJLOACE DE SCĂPARE

Hotărît, acea femeie de răspîntii, acea potlogară, acea sultană de bandiţi... are nervi şi chiar inima în stare de a iubi.

— Nu, îşi mai zise el, biata Jeaneton-Venus nu este o nelegiuită, ci este victima unui renume compromiţător. De altfel d-l de Vantadur n-a avut să se plîngă de purtarea ei. Biata fată!... să fie la 20 de ani în primejdia unei osîndiri la ultimul supliciu!... Ce crudă şi nedreaptă ursită!... Dar cum vom îndrăzni noi să ne facem unealta unei aşa cumplite cruzimi! Nu. Să mă ierte publicul Grevei, care ţine la agonia fetelor frumoase, asta nu va pieri!... O voi scăpa, fie chiar dacă ar trebui s-o sfătuiesc ca să-şi ceară graţia de la Filip de Orleans!

O petiţie către regent, în care cu dibăcie să se fi pomenit de vestita pantomimă a *naşterii Venerei* şi care să fi fost semnată de Jeaneton-Venus... un asemenea mijloc ar fi fost probabil o cale de scăpare, şi prinţul ar fi schimbat pedeapsa cu moartea în aceea a detenţiei. Poate că nu s-ar fi îndurat nici chiar ca ea să fie biciuită sau înfierată...

Frumuseţea este o virtute fizică care nu este uman să fie ofilită prin suplicii obscene şi barbare!...

În aceste simţăminte, d-l de Viran îşi încheie cercetarea fără să caute ale lămuriri.

Prevenita îi mulţumi că pusese atîta blîndeţe şi atîta bunătate în îndeplinirea datoriei, sale, şi cînd nu mai fu vizitată şi întrebată zilele i se părură mai lungi şi triste.

Procesul lui Cartouche fu judecat înaintea aceluia al ei. Cînd temnicerul Jean Louran îi spusese că Dominique al ei fusese rupt de viu ea avu furii de tigroiacă rănită.

La lumina felinarului său pus pe măsuţă, Jean Loran, contemplînd deznădăjduirea ei, simţi mai arzătoare ca oricînd patima lui. Ea nu-l vedea; aceasta-i dete curaj. Începu, spre a prinde curaj, să îndruge la fleacuri.

— Da, d-ră, odată moare omul. Cu toţii vom muri; unii mai devreme, alţii mai tîrziu... Şi apoi el şi-a trăit traiul. Precum singur a spus-o: „Dacă mor, de nimic nu-mi pare rău, căci am gustat toare plăcerile cu putinţă în lumea asta". Pe cînd d-ta, care eşti aşa de frumoasă şi nu ai decît două zeci şi patru de ani... e prea devreme pentru d-ta să treci în lumea ai-l-altă!...

Oh! aş muri de mîhnire, d-ră, eu căci te iubesc!...

— Taci, Jean Lauran, zise ea, d-l de Viran e un om drăgălaş la care ţin mult şi care nu mă va lăsa să pier.

— Nu sînt ca el toţi judecătorii, d-ră, răspunse temnicerul. Dar şi eu am un meşteşug ca să te scap.

— Tu?... Care? zise Jeaneton.

— Îţi voi spune mîine seară, după ce vei goli buzunarul cu lacrimile.

Care era meşteşugul lui? Vrea el s-o facă să fugă?

Aşa crezu Jeaneton deocamdată. Dar, în realitate, acel ciudat îndrăgostit se gîndea mai mult la propria lui fericire decît la aceea a fetei.

Pe cînd se executau complicii lui Cartouche, se zorea procesul Jeanetonei. Ea era şi mai amărîtă, cînd seara, Jean Lauran îi aduse cina ei la care avu grijă să adauge o sticluţă cu vin bun.

Destupă sticla, umplu paharul, şi zise fetei:

— Ia gustă-mi de asta, d-ră Jeaneton, o să-ţi mai prindă inima.

Jeaneton goli paharul maşinaliceşte.

El aşteptă să-şi mănînce supa şi-i mai turnă un pahar, dar de astădată Jeaneton, uimită de atîta bunătate, de-abia îşi muie buzele.

— Ei bine, d-ră Jeaneton, zise temnicerul, ca să luăm vorba de unde a rămas aseară, văzînd că vremea zoreşte şi că procesul d-tale are să înceapă în curînd am să-ţi propun un mijloc minunat de eliberare.

— Ah! da, zise Jeaneton între doi dumicaţi. Şi care e mijlocul tău? Ia să-l vedem.

Să mă scapi de aici. Ai puterea, de vreme ce ţii cheile dubei.
— Asta dacă voieşti, răspunse Jean Lauran.
— Dar nici vorbă că voiesc, zise prizoniera.
— Ah! dacă ai şti, d-ră, cît te iubesc!
— Dacă-i aşa, scapă-mă de aici.
— Dar îndată ce te vei vedea afară, ai să mă uiţi; sînt aşa de urît, şi apoi mi-aş pierde şi locul şi voi fi băgat la beci îndată ce s-ar observa dispariţia d-tale.
— Fugi şi tu cu mine Jean Lauran?
— Numaidecît voi fi prins.
— Dar atunci, mijlocul tău? zise Jeaneton. Să vedem ce vrei să faci!
— Mîine poate ai să fii judecată, şi spre a ieşi din Chatelete, deşi este la mine cheia chiliei d-tale, trebuie luate măsuri; e nevoie de o travestire, de o trăsură care să aştepte în apropiere de un loc unde să vă pot duce pentru cîteva zile, de bani de împrumutat cu care să te pot ţine cît te-o căuta poliţia. În sfîrşit pentru toate astea este nevoie mai întîi ca să cîştigăm vreme. Astea toate nu se fac numai într-o zi.
— Atunci, zise Jeaneton, să nu mai vorbim.
— Ba da, fiindcă am şi mijlocul ca să cîştigăm vreme, dacă te învoieşti.
— Ei bine! spune odată!
— Dacă eşti de acord, zise Lauran cu glas încet, poţi cîştiga nouă luni.
— Ah! zise Jeaneton care crezu că pricepe.
— Da, d-ră, nu veţi avea decît să chemaţi doctorul.
El va veni, îi vei spune că eşti însărcinată, şi dacă va fi aşa, se va amîna pentru nouă luni judecata d-tale.
Atunci va fi vreme ca să pregătim fuga. Şi eu care îţi voi fi dat mijlocul să aştepţi, voi avea curajul să-ţi dau şi pe acela de a fugi.
— Porcule, strigă Jeaneton-Venus, mi-ar fi mai bine să-ţi dau tifla din vîrful scării lui Samson.
La acest strigăt pornit din inimă, Jean Lauran nu mai avu nici o îndoială de neizbînda propunerii sale.
Nu răspunse nimic, îşi luă felinarul şi se duse fără chiar ca să mai zică noapte bună, fiinţei de care era îndrăgostit.
Cu toate astea, el nu putea crede că nenorocita îşi spusese cuvîntul de pe urmă.
— Să aşteptăm judecata şi tortura! îşi zise el.

Încercarea fiorosului temnicer lăsase în sufletul prizoniereio o tulburare adîncă. Jeaneton văzu o primejdie în patima acelui om, mai mult decît mijloc de scăpare.

Cu toate acestea, fiindcă nici de vorbit nu mai este despre virtutea acestei nenorocite, sîntem îndemnaţi a crede că puterea ei sta în sprijinul probabil al d-lui de Viran.

Acest magistrat punea pasiune la interogatoriul lui; ea încheia fireşte că, înaintea tribunalului, el negreşit avea să ceară pentru dînsa circumstanţe atenuante.

Numai viaţa să i-o scape el, şi ea s-ar socoti destul de fericită.

Apoi, cînd o fată ca dînsa se vede la piciorul spînzurătorii, nu prea stă să aleagă pedepsele cu care poate fi înlocuită spînzurătoarea.

Expunerea publică, biciul, înfierarea, i se păreau de preferat.

Mai bine spînzurată decît înfierată! dar în ceasul de pe urmă omul îşi mai schimbă din păreri. Mai bine suferinţă decît moarte.

Jeaneton se legăna în dulcea speranţă că avea să fie înfierată şi dusă în spitalul general, şi între această pedeapsă şi desmierdările lui Jean Lauran, alegerea ei era gata făcută.

Dar dacă l-ar fi oprit cu asprime omul acela n-ar fi putut să-i facă rău.

Negreşit ar fi stat şi în mîna lui ca să fie din nou aruncată la beci; dar frica ei era mai mare decît atîta: el putea să întrebuinţeze cu dînsa viclenia sau violenţa, ca unul care era mai tare decît ea.

Îndată ce soseşte noaptea, la cel mai mic zgomot, ea tremura şi nu mai mînca nici nu mai bea decît cu atenţie şi cu temere. Frică-i era mai ales să nu i se dea vin cu droguri.

Zilele următoare, temnicerul se arăta mereu îndatoritor, nu părea deloc descurajat cu toată răceala ce-i arăta prevenita.

Lipsa prelungită a d-lui de Viran i se părea semn bun lui Jean Lauran, care se simţise gelos pe magistrat şi care-şi pusese acum toată nădejdea în începerea procesului fetei.

Ea nu ştia că este un tribunal, ea tremura mai ales că a răsfăţat-o d-l de Viran. Această socoteală nu era lipsită de dreptate.

Procesul începu şi Jeaneton fu tratată cu asprime. Şi iviră împotriva ei mărturii neaşteptate, care îi înşirară hoţiile săvîrşite fie de ea singură fie în tovărăşie cu Călugăriţa sau cu Găinuşa ori cu altele, zdrobind-o sub dovezi.

Paustel nu o cruţa, arătînd-o în vreo zece afaceri criminale şi totdeauna alături de Cartouche.

Gruthus şi Patapon, ascultaţi de asemenea, o împovărară sub destăinuirile lor. Minaut spuse simplu că era una dintre amantele lui Cartouche.

— Cunosc pe toţi hoţii, zicea el, toţi îmi sînt datori.

Denunţată de unul, batjocorită de altul, dispreţuită de toţi, biata Jeaneton îşi pierdea cumpătul şi se apăra slab sau prost. Şi cum se zice, ca întoarse factoriţelor şi tăinuitoarelor cusurul de la banul lor. Ea începu să le denunţe, mai ales pe tăinuitoare pe care nu le putea suferi.

Aceste mărturisiri şi denunţări, lacrimile din ochi cînd vorbea de primele greşeli ale tinereţii sale neştiutoare şi amăgite, cîştigase întrucîtva îndurarea judecătorilor şi îngăduia d-lui de Viran să-i ţină puţină parte.

Judecata, din cauza numărului mare de martori, cerea două zile. După prima audienţă, ea se întorcea în temniţă descurajată, cînd d-l de Viran care se aşezase în calea ei, îi zise încetinel : ai nădejde !

El trebuia să se întîlnească chiar în seara aceea cu preşedintele Tribunalului la viitorul său socru.

Pe de altă parte, temnicerul Jean Lauran observase aerul ei abătut şi surprinse în acelaşi timp demersul tînărului magistrat.

„El vrea s-o scape, îşi zise el, ei bine, eu nu vreau ca să scape".

Şi patima, care luminează adeseori minţile cele mai strîmte îi insuflă o ideea de o infernală perversitate.

El se duse la un jelbar şi îi dictă următoarea scrisoare :

Domnişoarei Emilie P.

Domnişoară,

„D-l de Viran a cerut mîna dumneavoastră ; credeţi că el vă iubeşte, o să aveţi dovadă de contrariu. El e nebun după o fată închisă astăzi la Chatelete, tot atît de vestită prin frumuseţea ei cît şi prin nelegiuirile ei. El a făgăduit Jeanetonei-Venus, în schimbul favorurilor ei, să-i redea viaţa. Dacă fata aceea va scăpa de spînzurătoare, pe care o merită, d-v veţi şti cauza".

Jean Lauran scrise singur adresa şi duse scrisoarea la portarul d-lui Perier.

Lovitura era perfidă şi bine chibzuită, precum se va vedea.

D-l de Viran se duse în seara aceea la viitorul său socru, preşedintele tribunalului şi alţi magistraţi erau deja sosiţi.

Îndrăgostitul nostru nu întîrzie de a se găsi între patru ochi cu viitoarea sa soţie şi fără alte vorbe şi zise :

— Scumpă Emilie, o faptă bună aduce noroc şi am îndeplinit una la care aş voi să te am tovarăşă.

Femeile ştiu mai totdeauna ceea ce avem de spus, chiar pînă nu deschidem gura, iar Emilie Perier mai era şi vestită de scrisoarea

anonimă; cu toate astea, ea se prefăcu cuprinsă de o curiozitate amestecată cu mirare.

— Vorbește, te rog, nu poți să-ți imaginezi cu ce plăcere aș răspunde la o așa de arzătoare dorință.

— Sînt procuror, în realitate un duhovnic laic. Mi s-a întîmplat în numeroase afaceri ce am cercetat să dau peste cîte o nenorocită ființă pe care un întreg fatal de împrejurări o încarcă în aparență de greutatea tuturor crimelor și care totuși, cercetată cu luare aminte, nu-mi pare o mare vinovată.

— Cine este acea ființă?

— V-am vorbit deja despre dînsa; ea este aproape vestită, Jeaneton-Venus.

— Ah! zise cu un ton sec d-ra Perier.

— Vă aduceți aminte?

— Da, domnule.

Acest „da, domnule" fu rostit astfel încît să încurce pe d-l de Viran. El privi pe d-ra Emilie...

Nu e totdeauna plăcut să aibă cineva experiența unui procuror. Acesta observă cu mîhnire că d-ra Perier căuta să-și ascundă emoția sub aere de nepăsare. Semn rău!

El își luă inima în dinți și continuă:

— După toate probabilitățile și după cele ce v-am spus aici, biata fată dovedită de a fi fost a lui Cartouche, va fi condamnată să împărtășească soarta lui. Ei bine, cu toate astea, închipuiți-vă d-ră, că ea nu a cunoscut niciodată pe Cartouche, pe șeful bandiților, ci numai pe un ștrengar cu numele de Dominique-Bourghinon. E drept ca să plătească așa de scump o asemenea greșeală? Nu; în suflet și în conștiința mea nu! Dacă ați auzi pe această mare proastă de țărancă de 24 de ani!

— Două zeci și patru de ani? repetă d-ra Perier. Se zice că ar fi foarte frumoasă.

— Trăsături regulate, acel aer stupid (după opinia mea) pe care perfecta corecție a desenului o dă fizionomiei statuilor grecești.

— Adevărat?

— Astfel au supranumit-o Jeaneton-Venus. Această poreclă e un portret, este nemuritoarea zeiță căzută în halul unei Jeaneton, o păstoriță.

— O păstoriță?

— O țărancă, ea vorbește tot ca la sat.

— Mi se pare că vă interesați foarte mult de dînsa, zise d-ra Emilie.

— Închei, Emilie. Aş vrea să-i cruţ pedepsirea capitală. Spre a-mi atinge ţinta am de gînd să strecor astă-seară preşedintelui cîteva cuvinte în favoarea ei. El este aici.

— Da îl văd.

— Şi aş fi prea fericit dacă aţi pune pe lîngă puţina mea trecere pe aceea a cuvîntului şi drăgălăşiei voastre.

Sfîrşind, el întrebă cu privirea pe fată. Ea rămase rece, nepăsătoare.

— O femeie frumoasă ca d-ta Emilie, şi dintr-o familie ilustră de avocaţi mari şi de slujbe însemnate, este totdeauna ascultată de magistrat, zise el.

— Am auzit spunîndu-mi-se, d-le de Viran, că femeile tinere au adesea ori mare înrîurire asupra magistraţilor, şi ceea ce mi-aţi vorbit în privinţa ocrotitei voastre Jeaneton-Venus, căldura cu care i-aţi apărat cauza ar ajunge ca să-mi dovedească adevărul cuvintelor auzite.

— Daţi-mi voie, d-ră, mă îngrozesc oare asupra înţelesului şi cuprinsului cuvintelor voastre?

— Ce voiţi să ziceţi d-le?

— Mă puneţi în mare încurcătură cerîndu-mi o lămurire aşa de gingaşă, pe care totuşi nu mă voi feri de a o vă da întrebuinţînd francheţa de care mă îndreptăţiţi. Dacă am priceput bine aţi voi să atribuiţi Jeanetonei-Venus o influenţă asupra mea, pe care eu cu nici un titlu nu o pot avea.

— Vă interesaţi de fata aceea mai mult decît credeţi, sau mai bine vă feriţi de a crede în stăpînirea ce ea a pus asupra voastră.

— Ştiu, d-ră, că nu simt pentru acea nenorocită decît o adevărată milă şi dacă aţi vedea-o!

— Am dorit s-o văd, vă amintiţi?

— Veniţi mîine la audienţă, d-ră, pentru ca să culegeţi păreri de rău asupra acestei nedrepte bănuieli.

— Mărturisesc că-mi va fi prea greu ca să cuget, d-le, că de cînd cereaţi mîna mea, eraţi aşa de absorbit în amintirile Jeanetonei-Venus.

— Puteţi crede asta?

— Nu aş fi sigură să mi-o imaginez.

— Cum? strigă d-l de Viran? Să fi îndrăznit cineva să mă calomnieze pe lîngă dv?

— Cine m-a informat mi-a spus cu cuvinte proprii că sînteţi nebun după Jeaneton-Venus. Şi trebuie să recunoaşteţi d-le, că interesul deosebit ce purtaţi acelei fete şi vorbirea dv sînt potrivite ca să întărească vestea pe care am primit-o.

— Şi aţi putea să-mi spuneţi d-ră? Dar ce nebunie?... Trebuie să fie vreo scrisoare anonimă din partea vreunuia din vrăjmaşii necunoscuţi pe care orice om îi are fără ca să ştie.

D-ra Emilie Perier reîncepu cu un ton nepăsător.

— Acel care m-a vestit mai zice: „Dacă Jeaneton scapă de spînzurătoare, pe care a meritat-o în toate privinţele, veţi şti cauza".

— Asta este cea mai cumplită calomnie! strigă d-l de Viran exasperat. Acel care v-a vorbit astfel este, vă declar, cel mai din urmă mizerabil. Aş vrea să mă găsesc în faţa lui şi să-i calific cum se cuvine fapta lui.

Dar nu poate fi decît un mişel cel care se ascunde sub anonimat.

D-ra Perier începu cu un glas îmblînzit:

— Liniştiţi-vă, scumpul meu domn. Tot îmi place a crede că sînteţi colamniat, dar nimic nu e mai bun decît să confundaţi pe calomniator.

— Cum asta, d-ră?

— Renunţînd la ocrotirea acelei fete, care după părerea generală este nevrednică şi care jigneşte oarecum pe logodinca d-tale.

D-l de Viran plecă fruntea şi tăcu.

— Staţi la îndoială?

— Cum să mă dau îndărăt, fără îndoială de la o asemenea faptă. Dacă nevinovata aceea scapă de moarte, ziceţi dv, veţi şti la ce să vă aşteptaţi? Dv. cereţi moartea ei?

— Pardon, n-aveţi să aruncaţi nici o greutate în cumpăna justiţiei; doresc numai ca să vă ţineţi la o parte.

— Să nu spun nimic chiar ceea ce cugetă ca?

— Ţineţi prea mult la acea fiinţă şi, pînă la urma urmelor, d-le numai Cartouche are dreptul să fie gelos.

— Emilie! strigă d-l de Viran cu glas ridicat, dacă fericirea d-tale cere jertfa vieţii mele, aş face-o bucuros. Facă-se precum doriţi, nu voi mai face nici un demers pentru acea nenorocită. Îndeplinească-se ursita ei!...

Astfel Salomeea ceru lui Irod capul unui profet evreu, Ioan Botezătorul, ai cărui ochi nu-i plăceau.

După ce dobîndi de la logodnicul său această dovadă de supunere, d-ra Perier nu vru să se arate crudă. Ia reveni asupra celor ce zisese şi rugă pe d-l de Viran să le socotească ca neavenite. Dar acesta nu mai voi să reia capul pe care-l părăsise şi să schimbe de două ori părerea în cinci minute.

El nu mai vorbi preşedintelui şi chiar se feri de a se afla între patru ochi cu dînsul.

El n-ar fi avut decît un cuvînt a-i spune spre a-l avea de partea Jeanetonei.

„D-le preşedinte am cules azi dimineaţă din gura Jeantonei-Venus un cuvînt pe care socotesc folositor a-l aduce la cunoştinţă. Fata asta mi-a zis: „Sînt multe persoane pe care le-aş putea cita în sprijinul meu şi la care pot să mă adresez dacă mă vor osîndi la moarte. Astfel e monseniorul Regent şi prea sfinţia sa părintele Corbelli. Dar ea speră să se înlăture un îndoit scandal şi aşteaptă să nu fie osîndită decît la expunere şi la închisoare".

Preşedintele ţinea cu sufletul de Compania lui Isus, şi bucuros ar fi micşorat pedeapsa cu un grad ca să înlăture un scandal pentru prea sfinţii iesuiţi.

Cît priveşte recursul la regent, d-l de Viran, de asemenea era gata: petiţia era şi ticluită; el o rupse.

Astfel Jeaneton fu cu totul părăsită.

ULTIMELE ZILE ALE JEANETONEI

Procesul urmă şi a doua zi şi, spre marea mulţumire a auditoriului, preşedintele rosti hotărîrea prin care se condamnă fata Jeaneton-Venus, să fie spînzurată de gît în piaţa Grevei pînă ce va urma moartea. Ea nu isprăvi numai astfel cu justiţia. Fu pusă la tortură ca să spună complicii.

O puse la butuc. Voinică, curajoasă, ea tăcu pînă la a treia pană. Atunci durerea o ameţi, ea striga, se ruga, aiurea şi, călăul urmînd înainte, ea ceru iertare şi leşină.

Medicul porunci să se desfacă butucul şi să fie adusă suferinda pe saltea.

Cînd îşi veni în fire, Jeaneton plînse în tăcere, dar fiindcă fu ameninţată să fie iarăşi pusă la butuc, ea se hotărî ca să vorbească.

Denunţă mai multe femei care îi fuseseră rivale, între care pe Nerona şi pe Găinuşa, mai spusese cîteva tăinuitoare, între care şi cîteva persoane care două nu trăiau din meseria asta.

Denunţă trei surori d-şoarele de Saint-Vigaun, fetele unui gentilom, profesor de colegiu dintre care una se măritase cu un căpitan din regimentul Luxemburgului.

În sfîrşit, ea mărturisi o mulţime de hoţii ce săvîrşise pe la uşa prăvăliilor sau prin prăvălii.

Se făcuse noapte cînd ea reveni deodată asupra hoţiei de la d-l Vantadur şi ceru să fie citaţi sfinţii părinţi Corbelli şi Herman.

I se îndeplini dorinţa şi se trimiseră citaţii prea sfinţilor Herman şi Corbelli, dar vulpile şirete, temîndu-se de bucluc nu aşteptaseră la Paris ci plecaseră amîndoi la Lyon, unde congregaţia lor era foarte puternică.

Citaţiile merseră după dînşii la Lyon şi asta fu pentru Jeaneton un răgaz de cîteva săptămîni.

Dar în ce hal o adusese butucul.

Picioarele ei stîlcite şi umflate nu numai că nu o mai ţineau, dar la cea mai mică mişcare, îi provocau dureri cumplite. Medicul se mulţumise să-i prescrie oblojeli cu cîrpe muiate în saramură. Şi cînd ea îl întrebă dacă peste cîteva zile aveau să-i treacă acele dureri, el răspunse surîzînd :

— Deodată cu toate celelalte rele.

Ea era deci constrînsă să stea întinsă pe salteaua ei.

Avu vreme să se gîndească şi gîndurile ei care o stăpîniră mai mult fură cele privitoare la temnicer.

Îl voi sugruma cu mîinile mele, îşi zise Jeaneton, gîndindu-se la perspectiva unui atac.

Dar singură îşi răspundea, el are gîtul aşa de scurt că greu îmi va fi ca să-l apuc. Îi voi înfige unghiile în ochi.

Dar atunci va putea el să mă sugrume şi să mă sfîşie ; am auzit eu poveşti îngrozitoare. Nu, asta nu.

Dar atunci ce să mă fac. Armă n-am.

Cu toate acestea privirile ei nu se pot deslipi de acel vas tare, astfel încît îşi aminti că într-o zi spărsese unul şi hîrburile acelui ulcior spart i se înfăşură în minte ca şi cum le-ar fi avut sub ochi.

Uitîndu-se la ele, în gînd, deodată ea strigă : „Am găsit ! asta e !"

Ea văzuse unul care ar fi o armă zdravănă, lesne de mînuit şi îngrozitoare. Fără să stea mult pe gînduri, se sculă cum putu şi se tîrî pînă la ulcior, turnă un pahar de apă pe care-l bău, şi un altul pe care-l puse de o parte, umplu şi o tinichea ce era lîngă ulcior, apoi ridică ulciorul cît putu mai sus, îl trînti cu putere de cărămizile de pe jos.

Ulciorul se sfărîmă în mai multe bucăţi pe care Jeaneton e cercetă pe fiecare, punînd la o parte pe cele cu spătură piezişă şi ascuţită.

Pe urmă încercă pe degetul cel mare fiecare hîrb, cum ar fi făcut cu tăişul unui cuţit, şi în sfîrşit alese hîrbul de la toarta ulciorului. Partea cea mai lată ţinea de gîtul ulciorului, iar restul din toartă se subţia, făcînd un fel de pumnal.

Ea-l mînui un minut, apoi îl ascunsese sub corsajul său. Culese toate hîrburile şi le băgă sub patul ei.

Cînd se culcă, încîntată de hîrbul ei, un surîs de mulţumire îi întredeschise buzele şi ea păru că simte un bine în tot trupul

său. Bucuroasă ar fi dormit, dar tocmai se înopta și temnicerul n-avea să întîrzie de a se ivi.

Într-adevăr, în curînd se arătă și Jean Lauran, aducînd blidul cu ciorbă.

Tăcerea ursuză a lui Jean Lauran nu-i vestea nimic bun. Ea își zise că, dacă se lipsea el de vorbă, înseamnă că hotărîse să întrebuințeze puterea.

Ea adormi somnul ușor al iepurelui gata să sară la cel mai mic zgomot. Simțea pe piept atingerea tare a pumnalului de olan. Așteptările ei nu o amăgiseră.

Bătuse miezul nopții...

Ea simți, ca într-un vis, un zgomot de fiare ce-i era binecunoscut și moleșeala somnului pieri. Amintirea primejdiei așteptate se redeșteptă.

— El este, cugetă dînsa.

Niște pași tîrîți pe pardoseală îi întăriră bănuielile.

Sta întinsă pe salteaua, a cărei margine o întocmise ca să-și facă un fel de pernă, care o ținea cu capul sus și cu o parte din bust scoasă în afară. În această poziție ea se prefăcu că dormea.

Îndată simți pe Jean sprijinindu-se cu o mînă și căutînd cu cealaltă să-și dea seama de poziția Jeanetonei.

— Cine-i acolo? Tu ești Jean Lauran? zise ea.

— Taci, zise bestia; dacă scoți un strigăt, mori.

— Ah! dar pentru ce? zise Jeaneton. Ești tu așa de cîinos încît vrei să-mi faci rău cînd știi că sînt rănită și că nu pot să mă apăr?

— Vreau să-mi dai ceea ce n-ai refuzat la nimeni, răspunse temnicerul cu un glas surd.

— Ah! Jean, suspină condamnata, asta nu-i frumos cînd știi cît sînt de mîhnită.

— Tocmai pentru asta, zise Jean Lauran șezînd pe pat și apropiindu-se de Jeaneton.

— Nu, lasă-mă în pace, răule! Cum? Ești tu fără milă, de nu mă lași nici ca să dorm?...

— Jeaneton, crede-mă, nu-ți va fi decît de bine dacă mă asculți. Acum toată lumea te-a părăsit; nu ți-am mai rămas decît eu. Haide, nu-ți vreau răul, dar să mă asculți.

— Ei bine! zise rănita, ajută-mă să mă ridic puțin mai sus.

Jean Lauran nu așteptă să mai fie rugat odată.

El petrecu brațul după mijlocul fetei care, potolită și blîndă, se lăsa ca să fie ridicată în brațele lui.

— Oh! zise ea cu un glas molatec, adevărat e că m-ai fi omorît dacă n-aș fi vrut?

— Da, repetă Jean Lauran, te-aș fi ucis...

Ea scoase de sub corsaj arma ce ținea ascunsă, ridică, desfăcîndu-și brațul drept și cu celălalt trase pe îndrăgostit lîngă dînsa. Și, ca și cum ar fi vrut să-l sărute, ea își lipi deodată obrajii de buzele lui Jean Lauran apoi izbi cu arma ei în gîtul temnicerului, sub ureche.

Olanul ascuțit făcu o tăietură adîncă.

Jean Lauran de-abia putu scoate cîteva țipete nedeslușite, niște mîrîituri, dar strîngînd pe Jeaneton în brațele lui cu o furie deznădăjduită, vru s-o sufoce.

Dar lupta aceasta fu pe cît de scurtă pe atît de groaznică.

Pe cînd se sufoca sub strînsoarea vrăjmașului, Jeaneton își reîndoia silința, afundă teribila ei unealtă în rană și, după ce tăia una din carotide, ferestruia gîtul victimei sale, tăia gîtul și da, da înainte... plină de sînge și pe jumătate leșinată.

În sfîrșit, lupta trebuia să aibă un sfîrșit.

Puterile lui Jean Lauran se sleiră cu pierderea sîngelui; brațele lui se desfăcură și el căzu la piciorul patului.

Cîtva timp, Jeaneton, frîntă de osteneală și de emoție, stete în pat, nemișcată și fără gîndire.

O senzație fioroasă o smulse din această toropeală, răceala deosebită pe care o pricinuiește asupra pielii sîngele răspîndit ce se încheagă.

Mîinile îi erau năclăite, cămașa grea de udătură, hainele leoarcă. Ea se cutremură de scîrbă. Se gîndi să se scoale ca să caute felinarul; cadavrul era la picioarele patului și, stîlcit cum era, el o împiedica; dar ea simțea o nespusă nevoie să-și spele mîinile și să bea apă.

Din noaptea petrecută în șopronul de la țară cu Găinușa, niciodată nu mai făcuse o asemenea treabă. Tremura, prinsă de friguri.

Ajungînd la ușă o găsi crăpată. Se uită în sală și văzu felinarul pe care-l luă cu bucurie.

În alte vremuri s-ar fi crezut liberă; dar acum gîndul ei nici nu se opri la ideea de a se folosi de ușa deschisă și de legătura cu chei de la brîul victimei sale. La ce ar fi folosit așa ceva?

Ea nu putu să-și schimbe hainele și în halul în care se afla n-ar fi putut să ajungă nici pînă la poarta Chateletului. Se întoarse în chilia ei, cu chiu cu vai, și căută să-și spele mîinile și pieptul. Își scoase cămașa și, tremurînd de frig, se acoperi cît putu mai bine cu hainele ce-i mai rămîneau.

Ar fi vrut să se culce iarăși, dar peste putință. Patul era leoarcă de sînge. Șezu pe lăvicioara de lîngă masă și așteptă să se facă ziuă.

Ce aveau să zică cînd se va vedea odaia și cadavrul lui Jean Lauran?

Puțin îi păsa. Aveau s-o maltrateze, fără îndoială, cu toate că nenorocita plătise destul de scump dreptul ei de apărare. Dar carnea de călău, cum se zicea de osîndiții la moarte, putea ea să nu se lase la chefurile unui temnicer? Ea era mai puțin decît nimic în ochii celui mai păcătos slugoi de la Chatelete. Jean Lauran greșise că se înjosise pînă la ea. El îi făcuse prea multă cinste.

Jeaneton știa toate astea și n-avea nici o îndoială asupra efectului ce avea să producă moartea temnicerului, dar ea n-avea nici o părere de rău, ba dimpotrivă.

În sfîrșit se făcu ziuă.

În bucătăriile închisorii, temnicerii se adunaseră ca să ia mîncarea pentru deținuții pe care îi aveau în slujba lor.

Lipsa lui Jean Lauran fu observată.

Îl căutară în odaia lui, patul îi era neatins. Nu se găsea nici felinarul lui, nici cheile și se vedea haina lui pusă pe pernă. Hainele de sărbătoare erau în cuier.

În sfîrșit, un coleg fu însărcinat să-l înlocuiască și acela, făcîndu-și plimbarea, n-avu decît să împingă ușa Jeanetonei.

Cum aruncă privirea înăuntru, dete un țipăt de groază și se trase înapoi strigînd ajutor.

Mai mulți temniceri și rîndași alergară. Unii înconjurau cadavrul, îl cercetau scoțînd strigăte de mirare și de groază, arătîndu-și patul plin de sînge, pardoseala și urmele luptei.

Alții se opreau în fața ucigașei, vărsînd asupra-i toate ocările și toate înjurăturile, întrebînd-o fără a-i da timp ca să răspundă.

La acel potop de ocări Jeaneton galbenă și încă plină de sînge, avea o față de marmură și o tăcere disprețuitoare.

Sosiră garda și un subofițer. Acesta aruncă o privire repede în juru-i și zise cu autoritate:

— Haide puțină tăcere ce s-a petrecut aici?... Tu muiere, tu ai ucis pe omul ăsta?

Jeaneton făcu o sforțare și răspunse:

— Da.

— Ah ticăloaso! cum l-ai ucis tu?

— El a venit noaptea și a sărit asupra mea. S-a folosit de asta că am fost pusă la butuc și că nu puteam să mă apăr. Zicea că mă omoară, dacă nu mă las. Atunci am luat un hîrb din ulciorul nostru spart și l-am sîngerat ca pe un porc ce era.

Un fior de indignare trecu printre cei ce se aflau de față încît militarul trase sabia și zise cu tărie:

— Nici o vorbă! liniște. Să se dea de veste celor în drept ca să știm ce e de făcut cu ticăloasa asta.

Cuvîntul porc întrebuințat de Jeaneton era foarte nimerit, dar temnicerii nu înțelegeau astfel lucrurile și nu admiteau ca un condamnat la moarte să dea un așa nume unui coleg al lor.

Fără prezența soldaților, ci poate ar fi sfîșiat-o.

Șeful gărzii și însuși locotenentul general coborîră în cușca fiarei sălbatice.

— Să fie dusă la beci fata asta și pusă în fiare.

D-l d'Argenson mai zise:

— Voi pedepsi straşnic pe oricare va îndrăzni s-o brutalizeze. Ceea ce s-a întîmplat e destul de trist dar va arăta că nu trebuie să vă abateți de la datoria voastră față cu deținuții. E de prisos să faceți vîlvă despre problema asta și să stîrniți răutatea publică. Temnicerul Jean Lauran va fi înmormîntat pe seama administrației ca victimă a unei întîmplări. Renumele de regulă și disciplină care face cinste Chateletului nu trebuie compromis prin greșeala acestui nenorocit și prin deprinderile sîngeroase ale acelei nelegiuite.

Fiecare se folosi cum putu de această cuvîntare; tăcerea domni și temnicerii își văzură de treburile lor. În același timp capul temnicerilor pe care am avut onoarea ca să-l prezentăm cititorilor, veni s-o ia pe condamnată și s-o ducă iarăși în beciul întunecat și umed.

I se puseră lanțuri la mîini și la picioare, fără ca ea să zică un singur cuvînt.

Jean Lauran fu înmormîntat pe înserate și fără ceremonie, dar cu toată discreția profesională, tot Parisul afla îngrozitoarea dramă ce se petrecuse la Chatelete. Părerile fură împărțite în privința asta și toată învinuirea nu se arunca asupra Jeanetonei. Mulți îi dau dreptate ei.

D-l de Viran, auzind de acest omor, strigă cu compătimire:

— Biata fată!

Nenorocita, ca o îngropată de vie, căreia puțin aer îi îngăduia încă să trăiască și să cugete, n-avea decît să asculte zgomotul tainic al picăturii de apă, pe al pămîntului și pe al viermelui; viața se sfîrșise pentru ea; moartea reală parcă începea. Ea-i simți apropierea nevăzută, atingerea-i de gheață.

Un ajutor?... Și de unde ar fi venit el? Din cer și de pe pămînt deodată.

După o vreme, pe care ea nu o putea măsura, în noaptea statornică în care sta afundată, i se înfățișă un om în haină neagră.

Chelarul puse jos, înaintea Jeanetonei o lumînare de rășină fixată într-un sfeșnic de lemn, și se retrase.

Deținuta măsură pe vizitator din cap pînă-n picioare, și zise cu răceală : un corb.

— Ce zici, d-ră Jeaneton? zise iesuitul.

— Zic că ai venit prea devreme.

— Pentru ce așa, fata mea?

— Pentru că încă n-am murit de tot, răspunse condamnata. Încă nu sînt în halul stîrvurilor care atrag pe corbi și pe celelalte rîndunele de hoit.

— Văd că nu-ți prea plac preoții.

— Dar ție îți plac hoațele?

— Eu le iubesc, fiindcă Isus Cristos a murit ca să le ispășească păcatele, le iubesc ca pe niște surori rătăcite.

— Ai învățat pe de rost asta ca să-ți cîștigi pîinea.

— Aide, aide, Jeaneton!... zise prea sfîntul părinte.

— Pentru ce ni se face nouă vină că facem meserie din viciu, pe cîtă vreme vouă vi se face laudă că aveți meseria virtuții? Ia spune-mi.

— Văd, nenorocito, că n-ai credință.

— Virtutea pentru meserie este dar mai bună?

— Noi nu facem meseria virtuții, Jeaneton, ci dorim ca să o săvîrșim, ceea ce e cu totul altceva.

— Sînteți niște negustori de vorbe.

— Dar cine te-a învățat astfel de comedii? Cartouche?

— Ah! tocmai, Dominique al meu. El nu-și pierde vremea cu deastea, avea altele mai bune de făcut.

— Dar n-ai fost crescută în religia catolică, apostolică și romană? Nu ți-ai făcut prima comuniune?

— Da.

— Atunci?

— Atunci, iacă pentru asta.

— Pentru asta ești păgînă?

— Chiar așa.

— Ah, Jeaneton, lasă-ți inima ca să vorbească... Nu-ți insulta copilăria; nu șterge din amintirile tale ziua cea mai frumoasă din viață-ți: aceea a primei comuniuni. Atunci, nevinovată și curată, erai primită de duhovnicul tău să vii înaintea altarului și să mănînci pîinea îngerilor... Și cine te punea la masa dumnezeiască alăturea și tot într-un rînd cu cei mai bogați și mai nobili de pe lume? Era preotul care te-a creștinat cu botezul și pe care astăzi îl asculți. Oh! Jeaneton! Jeaneton!...

— Să-ţi spun drept, zise deodată condamnata... Ei bine, domnul popă al vostru a stricat toată treaba.
— Cum? Ce vrei ca să zici?
— Pentru că-mi spunea porcării.
— Nenorocito!...
— Nu te supăra! Ceea ce spun nu poate face rău; el trebuie să fi murit. Dar zicînd că mă spovedeşte, el îmi punea întrebări care pe frumoase gînduri mă puneau. Aşa că, de cîte ori mă gîndesc la prima comuniune, îmi vine să rîd. Şi cu toate astea, nu zic că nu e frumoasă ceremonia. Oh! nu. Eu eram mare pentru vîrsta mea şi păream o muieruşcă. Erau mulţi negustori în biserică şi alea care veniserăm de prin împrejurimi, răspundeam dîndu-ne cu coatele în pîntece unele altora: Cine e fetişcana aia?... Cine-i aşa?... Oh! frumoasă fată!...Dar şi frumoasă eram, zău! şi cu lipici, lasă! Nu-mi iese asta din tigvă... Oh! bărbaţi cu haine negre care mi-au stîlcit picioarele! Picioruşele mele aşa de bine făcute! Oh!... tot ei au să pună să mă sfîşiie cîinii lor de călăi, ca să facă cheful Grevei şi meseria lor de judecători. Oh! ce răi şi ce tonţi!...
— Vrei, îţi spun, ca să oprim pe Jeaneton de la păcate, zise iesuitul. Dar asta e ca şi cum am voi să oprim muştele să nu se mai rotească pe tavan şi să nu bîzîie!...
Biată Jeaneton! astfel trebuie să te sfîrşeşti tu!...
— Vai!... suspină Jeaneton.
— Vai! fata mea! zise el cu blîndeţe, nu e la ceasul acesta nici o inimă cu milă pentru tine.
— Mă urăsc? zise cu întristare Jeaneton.
— Pe drept sau pe nedrept, te urăsc.
— Dar ce-am făcut eu pe lume ca să mă urască?
— Ai vreun prieten sau vreo prietenă?
— Nu.
— Pe nimeni ca să-ţi asculte vaietele în acest mormînt?... Pe nimeni care să-ţi spună o vorbă bună, să-ţi aducă o mîngîiere, pe nimeni!... Astfel trec toate, iar lîngă condamnată, cine mai rămîne afară de un preot, un necunoscut în lume, un frate sau un tată întru Isus Cristos?...

Ah! dacă precum zici, Jeaneton, un nenorocit s-a întîmplat să-ţi pîngărească sufletul cu gînduri rele, să-l ierte Dumnezeu! Roagă-te pentru el căci are nevoie de rugăciunea ta. Pămîntul este un minut, cerul este veşnicie. Şi cînd lumea te goneşte şi te chinuieşte, aduţi aminte, sărmano, că o altă lume ţi-e deschisă, care nu judecă cu legile oamenilor, care te îmbrăţişează dîndu-ţi dulcile numiri de frate şi de soră, lumea creştină!...

Eşti creştină, Jean. Creştină te-a făcut apa sfinţită. Tu ai uitat-o făcîndu-te mare, dar adu-ţi aminte de ea, în ceasul acesta!... Nu-ţi încuia sufletul pentru înaltele făgăduinţe de o altă viaţă, de o netulburată fericire, nu te crezi vinovată. Ai făcut rău, vra să zică, fără de ştiinţă?

— Oh! da, zise Jeaneton.

— Ţi-ai zis că multe femei, la bogaţi şi la nobili, făceau şi mai rău încă şi nimeni nu le spînzura.

— Foarte adevărat, aşa e! zise nenorocita.

— Dar oamenii legii fură fără milă. Ei nu citesc în suflete. Singur Dumnezeu poate să citească. Singur Dumnezeu poate şti că tu ai păcătuit prin neştiinţă, prin lipsă de bună creştere şi de avere, şi el va avea milă de tine.

Dacă nu te sperie haina mea de culoare jalnică, vrei, Jean, ca să vin din cînd în cînd aici să-ţi vorbesc de tatăl care iartă. Fiindcă meseria mea este de a vorbi de cer şi de rai, voi veni să fac asta lîngă tine care eşti cu deosebire mîhnită.

Nu este o meserie de răutate. Îţi voi asculta plînsetele şi voi plînge cu tine; asta e religia mea. Preoţii ţi-au făcut cîndva mult rău în viaţa ta?

— Nu, niciodată, răspunse Jeaneton.

— Atunci, pentru ce ai pică pe dînşii?

— N-am dreptate să am pică pe ei?

— Atunci, nu poate să-ţi displacă de a veni aici ca să-mi fac meseria, cum zici tu, să-ţi amintesc că eşti creştină şi să-ţi spun că trebuie să ai nădejde în Dumnezeu?

— Nu, zise Jeaneton îmblînzită. Veniţi orişicînd. Mi-ai vorbit foarte frumuşel şi mi-ai spus şi adevăruri, asta-mi place totdeauna; dar ştii d-ta să nu te aştepţi de a face din Jeaneton o cucernică, e mult de cînd s-a pierdut stofa asta şi nu se mai găseşte.

— La revedere dar, Jean, zise iesuitul.

— La revedere domnule părinte, răspunse Jeaneton. Vă foarte mulţumim pentru bunătatea voastră. S-avem iertăciune că nu vă putem petrece, adăugă ea.

IESUIŢII

Prea sfîntul părinte Couturier plecă foarte mulţumit de Jeaneton şi de sine însuşi. Ea nu era proastă de tot, parcă pricepea şi ghicea şi mai ales nu era nesimţitoare. El ştia, înălţîndu-se în regiunile cele mai de sus ale doctrinei creştine, să rămînă uman şi să se plece pe cît era posibil, ca să pătrundă în sufletele pline de slăbiciuni omeneşti.

El era cam tot de părerea prelatului care răspunsese la o observație asupra postului:

— Mîncați o vacă vinerea, dar fiți creștini!

Dar pe deasupra tuturor acestor calități el era iesuit, adică era cu trupul și cu sufletul al unei corporații ambițioase și lacome pentru care societatea întemeiată de Ignaț Loyola era o unealtă de putere. De aici ordinea n-are sarcină de a glorifica pe Isus decît numai cît triumful lui Isus poate sluji interesele ei personale.

Ieșind de la Chatelette, părintele Couturier merse la superiorul său.

— Ei bine, zise acela, cum a mers prima întrevedere cu femeia banditului?

— Foarte bine prea sfinte: la început ea m-a insultat, numindu-mă rîndunică de hoituri, apoi m-a ascultat cu atenție și mi-a părut întoarsă la simțăminte mai bune.

— Cu atît mai bine, zise superiorul, căci nu avem vreme de pierdut. E nevoie ca peste două sau trei zile, ea să te ia duhovnic și să-ți fie pe deplin supusă. Părinții Herman și Corbelli sosesc săptămîna asta și procesul Vantadur are să se deschidă. Dacă fata asta părăsește gîndul ei de a ne denunța complici ai lui Cartouche; dacă, după ce ne-a citat ca să ne piardă, nu ne va cere decît să dăm mărturie în favoarea ei, sîntem scăpați. Cartouche și Balani au murit. Moș Vantadur nu ne e vrăjmaș și chiar dacă el ar reînnoi învinuirea ce ni s-a făcut de Cartouche ne va fi deajuns o dezmințire ce i-ar da Jeaneton.

Totul s-ar sfîrși potrivit devizei noastre *ad majorem Dei gloriam* (spre mărirea lui Dumnezeu). Datoria ta, datornice, să o pregătești bine. Nu cruța nimic.

— Mă îndeamnă prea sfîntul părinte, zise părintele Couturier, ca să nu mă uit la cheltuieli?

— Chiar așa.

— Jeaneton nu e ca alții.

— Zadarnic aș înghesui-o cu butelci de vin, cu zahăr, cu plăcinte și cu ciocolată, n-aș ajunge la nimic. Dimpotrivă ea ar deveni bănuitoare și s-ar îndepărta. Trebuie convertită; lucrul e anevoie, da mult mai sigur.

Și în sfîrșit nu i-aș putea făgădui să facem ceva pentru dînsa?

— Se poate totdeauna făgădui cu un scop folositor.

— Negreșit, prea sfinte, dar vream să vă întreb dacă ați putea ca să-i răsplătiți zelul.

— Da? însă în ce chip?

— Smulgînd-o din mîna călăului... zise părintele Couturier cu sfială și turbare.

— Spre ce folos? zise superiorul.

— Ca să fim siguri pentru totdeauna de tăcerea ei, răspunse duhovnicul.

— Dar este treaba lui Samson să ne asigure despre asta.

— Iertați-mă, prea sfinte; înainte de a se urca pe eșafod, ea poate cere să vorbească la Primărie, cum au făcut atîția în ultimele zile pentru ca să-și prelungească viața cu cîteva zile... Atunci totul va trebui luat de la capăt. Femeia este nestatornică....

— Așa este, zise superiorul cu un aer grav. Obiecția voastră, părinte, este serioasă și merită luată în seamă. Voi mai gîndi.

Astfel duhovnicul deja purta grijă penitenței sale. Cu toată firea ei grosolană, sau poate tocmai din pricina asta, Jeaneton era dragă tuturor celor ce se apropiau de ea.

Jeaneton avea firea bărbată. N-o puteai încînta cu medalii, cu moaște, cu icoane, cu minciuni: Maria Alacoc și evlavia ei ar fi făcut-o să dea din umeri.

Deși dorea din tot sufletul sfîrșitul unui trai atît de dureros, ea avea o frică nespusă de chinuri. Permanent, ea vedea înaintea-i dramele de la Grevă, eșafodul, călăii, mulțimea furioasă, lacomă de sînge, ea se vedea, se simțea în mijlocul acelei piețe, simțea mîna călăului căzîndu-i pe umăr, fiori o apucau din creștet pînă în tălpi și în somn murmura îngrozită și năucită, „Samson!"...

Vizitele preotului, întrerupîndu-i acele vedenii, îi făceau bine. Nu numai că-l primi mai bine decît prima oară dar îl rugă să vină cît se poate de des. Ideile religioase o depărtau în chip plăcut și binefăcător, de la ideea chinului de pe urmă. Ea ar fi dorit să se absoarbă în întregime în ideea bunului Dumnezeu și a raiului.

— Orișicum, își zicea ea, trebuie să cred că așa este, de vreme ce toată lumea spune. Atunci rău aș face dacă nu m-aș lua bine cu dînsul. Ar fi de o bunătate înaltă, zise ea într-o zi iesuitului dacă n-aș avea să sufăr prea mult.

— Fata mea, răspunse cu semeție duhovnicul, bunul Dumnezeu de multe ori a îngăduit celor vrednici de bunătatea lui să nu simtă suferințele torturilor. S-au văzut sfinți, osîndiți să fie arși de vii, cîntînd în mijlocul flăcărilor, și surîzînd la atingerea cleștilor înroșiți în foc. Dacă puteau să cînte și să rîdă o făceau pentru că, prin dumnezeiasca minune, ei nu sufereau. După asemenea semne s-au cunoscut sfinții mucenici.

Călăilor, care le sfîșiau membrele, ei le ziceau: „lovește, prietene, mult bine-mi faci!"

Fii întreagă la Dumnezeu, glorifică religia lui, supune-te preoților și Dumnezeu își va da darul de a nu suferi deloc și chinul

așa de înfricoșător, care te amenință, nu va fi decît ușurare, mîntuirea.

— Cu adevărat, d-le părinte? întrebă Jeaneton puțin plecată la credința prin minuni.

— Ah ! vezi, zise iesuitul, te îndoiești de învățături ; cum vrei să fii cîndva creștină? Și pentru ce a îndurat pentru tine bunul Dumnezeu?

— Ei bine, vă cred, d-le, nu vă supărați pe biata Jean, e cam tare de cap. D-ta știi mai multe decît mine. Voi fi o creștină bună, vă făgăduiesc și voi face tot ce veți pofti.

Cu toate astea ea zicea mai mult decît cugeta, căci imediat după aceea murmură :

— Ah ! dacă cel puțin am scăpa de aici?...

— Pricep, răspundea preotul, dar ceasul încă n-a sosit. Este foarte posibil ca să ți se înlesnească plecarea de aici... dar pentru asta caută să fii bună creștină.

— Oh ! voi fi ! strigă Jeaneton cu aprindere.

— Să te spovedești... Să te împărtășești.

— Oricînd veți pofti. Asta vreau și eu.

— Să depărtezi din minte-ți orice rău. Mă auzi, Jean?

— Cum așa, domnule părinte?

— Nu ți-ai prelungit viața spunînd judecătorilor că aveai să faci destăinuiri asupra hoției săvîrșite la domnul Vantadur?

— Asta, așa este.

— Acele pretinse destăinuiri, care nu-ți vor fi de alt folos ci numai ca să-ți prelungească viața cu cîteva săptămîni, nu privesc pe niște fețe bisericești, pe prea sfinții părinți iesuiți?

Jeaneton tăcu.

— Așa este? stărui preotul.

— Ei bine, da.

— Dacă, precum ai da să înțeleagă părinții Herman și Corbelli sînt vinovați, ei vor fi pedepsiți de superiorul casei noastre și asta nu-ți va aduce, cum se zice, nici frig nici cald. Pedeapsa nu ți se va ușura deloc și fără nici un folos vei vătăma religia și vei stîrni zarvă. Iar cum zice scriptura : „Nu se poate să nu fie zarvă, dar nenorocire celor ce o fac !"

Și iesuitul repetă cu putere :

— Da, nenorocire celor ce fac zarvă !...

Apoi reîncepu cu glas blînd și domol :

— Mi-ai făgăduit să fii bună creștină; gonita-i din minte-ți gîndul rău de a aduce vătămare preoților Herman și Corbelli?

— Cînd am avut gîndul ăsta, nu știam că este rău, răspunse Jeaneton. Credeam că e totdeauna bine a spune adevărul.

— Cînd adevărul vatămă e mai bine minciuna. Dumnezeu, care citeşte în inimi, nu judecă după larma zadarnică a buzelor, ci după gîndul omului. Lui Dumnezeu totdeauna eşti datoare a-mi mărturisi adevărul; dar oamenilor numai cînd el poate fi plăcut lui Dumnezeu şi folositor religiei sale. Mă înţelegi?

— Da, d-le părinte.

— Stăruieşti în gîndul de la început.

— Nu, d-le.

— Nimic nu vei spune care să păgubească pe părinţii Herman şi Corbelli?

— Făgăduiesc pe cinstea Jeanetonei.

— Prea bine, fata mea. Ai făcut primul pas pe calea mîntuirii. Stăruieşte, fata mea.

— Dar, zise Jeaneton, cînd acei domni vor veni înaintea tribunalului şi m-or întreba judecătorii la ce i-am chemat şi ce am de spus, ce să răspund?

— Ah! iacă, zise iesuitul care, precum ştim, şi avea răspunsul pregătit, vei răspunde:

— I-am chemat ca să dea mărturie că m-am purtat cinstit la d-l Vantadur şi că n-am avut a face niciodată cu Cartouche.

Vei mai zice:

— Adevărat este, prea sfinţilor părinţi, că sînt o fată cinstită?

Şi prea sfinţii părinţi Herman şi Corbelli vor da mărturia lor, n-avea nici o grijă.

— Ei bine! asta e, zise Jeaneton.

— Dacă te-ar întreba de pildă:

„— Adevărat este că părinţii s-au înţeles cu Cartouche ca să cumpere tabloul?"

Să răspunzi:

— Nu, dacă vrea Domnul.

Şi dacă altfel e adevărul să mai zici în gîndu-ţi „dacă vrea Domnul ca să vorbesc astfel".

Părintele Couturier învăţa astfel pe pocăita lui ca să ascundă adevărul pentru aproapele său, fără a se face vinovată de minciună.

Dacă te vor întreba *cutare lucru* să dai *cutare* răspuns, adăugînd în gînd: „Dacă Domnul vrea".

De exemplu: Văzut-ai pe Cartouche cît ai stat în strada Mazarine? Dar cînd l-ai văzut? Seara.

Te întreabă:

— Fiind în slujba d-lui Vantadur, nu ai avut întrevederi tainice cu Dominique Cartouche?

Şi răspunzi:

„— Nu, d-le, adăugînd în gînd: cel puţin în timpul zilei".

Alt exemplu, te întreabă:

— Cînd ai mers după un hamal care să-ți ia cufărul, n-ai recunoscut în acela ce ai găsit pe Dominique Cartouche?".

— Nu, d-le, îi răspunzi; iar dacă din întîmplare îl vei fi recunoscut, pentru pacea cugetului tău, să adaugi în gînd:

— Dacă amintirea nu mă înșeală.

Dreptatea nu cere ca să spui tot ce știi, ci numai ce este nevoie să fie spus, și nu e nevoie a spune lucruri care te-ar trimite la eșafod.

— Na! poftim! zicea Jeaneton, așa da! Iată ce va să zică învățătură adîncă!...

Părintele Couturier urmă:

„— Şi dacă te întreabă:

Cu ce gînd crezi că veniseră sfinții părinți Herman și Corbelli la d-nul Vantadur?"

Ce ai răspunde?

— Aş răspunde că pentru ca să le dea ajutor.

— Foarte bine. Dar dacă judecătorul mai întreabă: „Nu crezi, ori n-ai auzit zicîndu-se că ei ar fi vrut să ia tablourile?"

Jeaneton se îndoi ca să răspundă. Părintele Couturier i-l indică pe acesta:

— Da, vei zice, pentru că ei se temeau să nu i le fure cineva și voiau să se preîntîmpine o nenorocire.

Într-adevăr, adăugă prea sfîntul părinte, lucru de care ne temuserăm s-a și întîmplat. Cartouche a furat cea mai frumoasă pînză. Părinții Herman și Corbelli nu vorbiseră niciodată într-altfel d-lui Vantadur. Gîndul lor era curat și să nu uiți asta: O faptă e bună sau rea după gîndul cu care se săvîrșește.

Nu e păcat dacă păcătuiești prin neștiință, este fapta bună dacă păcătuiești cu gîndul de a face bine.

Copilul pe care mama sa îl învață să fure nu e vinovat.

Nebunul nevinovat este. Ucigașul beat nu e vinovat pentru omor ci numai pentru beție. Fata care se vinde ca să aibă pîine și să scape de moarte, nu e vinovată. Face faptă bună acea care se dă cu credința sinceră că va fi luată de soție, pentru că de laudă este ținta ei.

Sfîrșitul ce ai în vedere poate să sfințească mijloacele de care te folosești.

Astfel, ascultă-mă, Jean:

Care este întîia-ți datorie. Să iubești pe Dumnezeu și să-l slujești. Nu-i așa?

— Da, d-le părinte, răspunse Jeaneton cu luare aminte.

— Ţi se face o întrebare; înainte de a răspunde, caută să te întrebi dacă răspunsul tău dat după adevăr nu poate să vatăme religia adică pe Dumnezeu. Dacă da, ca să slujeşti pe Dumnezeu, taci sau răspunzi astfel încît să înlături orice vătămare.

Nu uita, Jean, că vătămînd pe prea sfinţii părinţi, insulţi pe Dumnezeu, insultînd pe cei care-l slujesc. Ţine minte asta, Jean.

Jeaneton pricepuse pe deplin, dar şiretenia din naştere a ţărăncii de-abia se mai ascuţise cu aceste subtilităţi popeşti.

— Gata să slujesc pe bunul Dumnezeu făcînd serviciu bunilor părinţi iesuiţi, dar spune-mi o lecuţă, d-le părinte...

— Ce este, fata mea?

— Bunul Dumnezeu răsplăteşte pe acei ce-l slujesc, nu-i aşa?

— Negreşit, fata mea.

— Şi pe aceia care slujesc pe cei care îl slujesc pe dînsul?

— Da, Jean, ţi-am spus-o.

— Dar slujitorii lui Dumnezeu răsplătesc pe aceia care-i slujesc?

La întrebarea asta părintele Couturier, tresărind, stătu o clipă pe gînduri înainte de a răspunde.

— Ce înţelegi prin asta, Jean? întrebă el.

— Dacă o să mă răsplătiţi pentru serviciul ce voi face?

— Vasăzică tu vrei o răsplată?

— Negreşit, zise Jeaneton. Şi pentru ce n-aş vrea.

— Credeam că nu te gîndeşti decît la mîntuirea sufletului tău şi la binele religiei.

— Pui binele meu la un loc cu al religiei, precum faci şi d-ta slujind pe bunul Dumnezeu ca să capeţi răsplată de la dînsul.

— Ia seama, fata mea, să nu te gîndeşti numai la tine crezînd că te gîndeşti la dînsul.

— Mă gîndesc la el şi la noi toţi totodată.

— Eşti o fată cu o minte mult mai deslegată decît s-ar crede la prima vedere, începu preotul.

— N-am fost decît o jumătate de vită, răspunse cu modestie Jeaneton.

— Şi ce răsplată ceri sau aştepţi de la noi? zise preotul.

— Îţi voi spune verde: Să mă scăpaţi de aici şi să mă ascundeţi undeva.

— Hm! m-am gîndit de mult la asta, fata mea, răspunse iesuitul. Dar înainte de proces, asta nu se poate, fiindcă va fi nevoie să dai lămuriri.

— Da, o ştiu asta.

— Dar cînd se va sfîrşi procesul...

— Habar n-o să mai aveţi de biata Jeaneton, nu-i aşa?

— Oh, Jean, zise iesuitul cu solemnitate, nu avea niciodată gînduri aşa de îndrăzneţe.

— Vorbesc drept ca lui Dumnezeu, răspunse condamnata cu însufleţire. Ei bine, d-le părinte, dacă mă lăsaţi pe mîna lui Samson, reclam la Primărie...

— Oh! oh!...

— Nu vă fie cu supărare!

— Nu mă supăr niciodată, Jean; dar mare e mirarea mea. Te credeam devotată cu totul lui Dumnezeu. Nu se face tocmeală cu îndurarea Domnului.

— Dar mă tocmesc cu d-ta şi este toată voia ca omul să-şi tocmească viaţa.

— Ţi-am spus, Jean, că m-am gîndit mai de mult ca să te scap din închisoare, dar n-am găsit pînă acum momentul.

— Ei bine, găseşte-l!

— Îţi făgăduiesc, Jean.

— Da, însă...

— Ce mai e? zise iesuitul cu nerăbdare.

— Eu nu sînt ca bunul Dumnezeu.

— Ce vrei să zici?

— D-ta îmi zici: „îţi făgăduiesc", dar eu nu pot să citesc în gîndu-ţi dacă nu-i fi adăugînd bunăoară aşa ceva: „dacă vrea Domnul" sau „dacă va fi vreme."

La această observaţie, prea sfîntul rămase o clipă încremenit. Ce progrese repezi în învăţătura urmaşilor lui Loyola!... Fata deja întorcea împotriva lui armele ce-i pusese la îndemînă. Nu cumva avea să-i scape din mînă?

— Te îndoieşti! murmură el, tot te îndoieşti de mila Domnului.

— Nu mă îndoiesc de mila lui, d-le părinte, ci mă îndoiesc de cuvîntul d-tale. Aş vrea ceva chezăşie.

— Ce vrei să zici prin asta?

— Nu ştiu vorba ca să mă lămuresc. Aş vrea să găseşti d-ta un chip de scăpare şi să-mi zici: Iacă-l! Aşa veţi ieşi din încurcătură cu faţa curată.

— Jean, zise preotul cu îngîmfare, neştiind ce să răspundă, tu ceri prea mult.

Se sculă solemn şi plecă.

— Mulţumesc, d-le părinte, îi zise Jeaneton.

Părintele Couturier se duse la superiorul său şi îi spuse că Jeaneton nu era unealta blajină la care se aşteptau.

După ce oferi cele mai bune speranţe, deodată se întorsese şi se făcuse mai primejdioasă decît oricînd.

Din pricina firii sănătoase şi a tăriei sufleteşti ea scăpa din toate ispitele.

Se ţinu sfat înalt.

Părintele Couturier fu învinovăţit că nu fusese prevăzător. El nu judecase drept pe fata aceea. Nu ştiuse să-i înţeleagă slăbiciunea şi să-i însufle credinţa.

Dacă într-adevăr ar fi întors-o la credinţă, precum îşi închipuise el deocamdată, ar fi dobîndit orice de la ea, chiar mucenicie, dacă ar fi fost nevoie.

La aceasta, duhovnicul răspunse că vremea-l zorise. El se înşela.

Adevărul era că Jeaneton fusese cîştigată întîi la religie pentru iesuiţi, dar că meşteşugul minciunii răzvrătise firea ei dreaptă şi că doctrina restricţiilor mintale îi stîrnise neîncrederea şi-i paralizase avîntul religios.

Iesuiţii nu-şi puteau mărturisi aceasta. Era prea tîrziu ca să înlocuiască pe părintele Couturier şi el fu menţinut. Se mărginiră numai a-l sfătui ca să fie mai atent faţă de condamnată pînă ce va găsi deslegarea acelei probleme în aparenţă insolubilă.

Părintele Couturier îşi reîndoi mlădirea şi elocinţa.

Dar Jeaneton era nestrămutată. „Totul sau nimic" asta era lozinca ei de aici înainte.

— Arată-mi limpede cum am să ies de aici, să mă întorc la hotărîrea de la început. Vreţi să vă folosiţi de mine; vreau şi eu să mă folosesc de voi. Sînteţi liberi, inteligenţi, bogaţi şi cu trecere, voi puteţi să cumpăraţi complici. Cumpăraţi-i ! Nimic degeaba !... Treaba voastră este să lucraţi pentru mărirea lui Dumnezeu.

Ca toţi oamenii cu închipuire mărginită, Jeaneton, cînd credea că da peste o idee bună, stăruia într-însa cu furioasă îndărătnicie.

Două zile, părintele Couturier îi tot răspunse :

— Să vedem ! Ai credinţă.

Nucă costelivă pentru dînsa.

Ea avea răbdare, dar fără ca să se bizuie pe o nădejde care ar fi putut să devină o dezamăgire. Ea nu mai avu nici o încredere.

Pe cînd se sileau s-o convertească, iesuiţii nu părăseau din ochi pe baronul Vantadur.

Sub pretext de a-și arăta recunoștința pentru grija care le arătase bătrînului cu prilejul procesului lui Cartouche, iesuiții îi năpădiseră salonul și nu-l mai slăbeau cu dragostea, ei se văitau de greutățile bătrînului care, a le da crezămînt se lăsa victimă acelor ce căutau să-l stăpînească.

Știa el ce era de așteptat de la loialitatea școlarilor lui Loyola, se temea de dînșii, dar n-avea tăria de suflet ca să-i depărteze. El era ca broasca pe care o farmecă șopîrla și care merge spre gura ei deschisă neavînd puterea nici să fugă, nici măcar să sară la o parte și să scape.

Șopîrla încrezătoare în puternicia farmecului său, așteaptă victima fără nici o răbdare de a scurta așteptarea ci de a o înghiți mai degrabă.

Tot așa d-l Vantadur vedea înaintea lui, el sau colecția lui de tablouri, deschise gura societății Isus, și nu numai că nu căuta să scape, ci se lăsa la voia ei și, cu toate sfaturile ce i se dase, el se pregătea să fie hăpăit.

Oh ! oboseală a bătrîneței !...

Jeaneton ceru ca să-l vadă. Părintele Couturier se grăbi să comunice bătrînului această dorință care părea prielnică planurilor sale.

— Dar unde-i biata fată ? întrebă d-l de Vantadur.

— La beci, scumpe d-le.

El se strîmbă și se arătă foarte mîhnit.

— Cum e beciul acela ?

Il descriseră negru ca iadul, înghețat ca polul nord, ca mobile o laviță de piatră.

— Nu, zise el, cutremurîndu-se, asta mi-ar face prea mult rău. Dacă ați ști, prea sfinților, ce admirabilă ființă este Jeaneton asta ! n-am nimic aici atîta de frumos... Ce proporții potrivite !...Ce forme ! Ce galbă : Dumnezeu a dat materia, Raphael desenul și Corregio culoarea... Și să o revezi în așa hal !...

Iesuiții îl ascultau cu ochii scînteietori, cu buzele umede.

— Din fericire, urmă, d-l de Vantadur, am luat și am păstrat înfățișarea ei cea bună.

— Arătați-ne-o, vă rugăm, stăruiră prea sfinții părinți.

Atunci, bătrînul deschise un carton și scoase studiile după natură, din față din trei sferturi, din profil, de la spate, culcată, în picioare, ghemuită etc. și la fiecare desen se ridicau strigăte de admirație.

— Oh ce frumos ! Este cu putință ! Acești umeri, acest sîn, brațele astea, șoldurile astea, contururile astea...

— Dar asta ! dar asta ! începu d-l de Vantadur care ca unul ce nu scăpase nimic din vedere, ţinea ca totul să fie admirat şi punea cum se zice punctul pe i.

— Nu-i îngrozitor să te gîndeşti că justiţia, în barbaria ei, are să nimicească această capodoperă? că un călău are s-o mînjească atingînd-o? Curat vandalism.

— Într-adevăr, răspundeau prea sfinţii adînc mişcaţi, precum ziceţi asta ar fi vandalism curat. — Şi ce vîrstă are?

— Douăzeci şi patru de ani !

Pricepeţi că, după ce am contemplat-o astfel, n-am inimă să mă duc s-o văd, îmbrăcată în zdrenţe, încărcată cu lanţuri într-un loc întunecos şi fioros !...

— Dar e uimitor, zise un prea sfînt iesuit, că într-un trai desfrînat, ea a păstrat această carnaţie şi că n-a pierdut corecţia formelor. Lenea, îmbuibarea distrug aceste frumuseţi prin îngrăşarea pretimpurie. Nimic nu e ofilit, nimic fleşcăit în acest corp frumos, totul este corect.

— Poftim, uitaţi-vă la această acuarealã, nu e decît un studiu, reîncepu d-l Vantadur, admiraţi aceste ţesături ale gîtului, ale pieptului, această frăcezime primăvăratică !...

Punînd desenele la loc bătrînul zicea cu înduioşare:

— Nu e leac la nenorocirea asta? Şi nimic nu s-ar putea face pentru scăparea acestei frumoase Jeaneton? Dacă n-ar trebui decît bani, aş da bucuros pentru dragostea artei; şi d-voastră prea sfinţi părinţi, n-aţi încercat nimic pentru dragostea lui Isus Cristos?..

— Iniţiativa nu ni se cuvine, răspunse un iesuit; ea este dreptul prea sfîntului nostru director. Pronunţe-se, şi ne vom supune.

— Dar n-aţi putea ca să-i propuneţi o faptă bună? stărui d-l Vantadur.

— Ea s-a declarat împotriva noastră, vrăjmaşă şi nu putem spune în sprijinul ei cuvîntul frumuseţelor sale trupeşti.

— Aşa e! zise jalnic d-l Vantadur. Dv. nu puteţi vorbi decît despre sufletul ei, şi ce are sufletul Jeanetonei.

ULTIMELE TOCMELI

În sfîrşit Herman şi Corbelli sosiseră, procesul avea să înceapă şi Jeaneton nu-şi schimbase întru nimic hotărîrea şi nu făcuse nici o concesie duhovnicului său.

Dar din nevoie ţîşneşte adesea inspiraţia.

Chiar în ziua cînd cei doi acuzaţi se puneau la dispoziţia justiţiei, părintele Couturier intră în beciul Jeanetonei, cu faţa aprinsă şi fără liniştea obişnuită.

— Jean, zise el, îţi aduc veşti însemnate.

— M-a graţiat Regentul, întrebă condamnata cu un rîs silit or a căzut în baltă planul d-tale?

— Lasă gluma, Jeaneton, lucru-i serios. Procesul are să înceapă.

— Ah ! ei bine, cu prilejul ăsta am să iau puţin aer.

— Prea sfinţii părinţi Herman şi Corbelli au sosit la Paris şi...

— Sînt tot voinici? întrerupse Jeaneton surîzînd.

— Şi iacă ce s-a hotărît asupra raportului ce am făcut despre sentimentele tale.

Dacă te învoieşti, precum ţi-am cerut de atîtea ori, ca să slujeşti pe Dumnezeu slujind societatea lui Isus, noi te vom smulge din închisoare şi de la moarte.

— Dar... zise Jeaneton.

— Ştiu ce vrei să zici, te temi să nu fac la făgăduiala mea vreo restricţie mintală, nu-i aşa.

— Tocmai.

— Faptele vor dovedi sinceritatea făgăduielilor mele. Drept început am să te scot din lanţuri.

— Acuşica?

— Nu dar astă seară sau mîine de dimineaţă cel mai tîrziu.

Preotul se apropie de Jeaneton şi-i şopti la ureche.

— Din acest minut, să te faci bolnavă, ai dureri grozave la pîntece, la stomac, la şale, nu poţi sta pe laviţa ta. Să te frămînţi şi negreşit să nu vrei nici o hrană. Ne-am înţeles?

— Da, zise Jeaneton şi pe urmă?

— Am să chem doctorul, care este prietenul nostru, care va crede ceea ce-i voi spune despre starea ta şi care va cere să ţi se scoată lanţurile astea zadarnice în folosul justiţiei care are nevoie să te audă săptămîna asta. Ne-am înţeles?

— Da, foarte bine.

— Şi nu e asta destulă dovadă despre sinceritatea mea?

— Este o dovadă, zise Jeaneton ispitită dar încă la îndoială. Este o dovadă. Dar pe urmă?

— Cum ! nu ţi-e destul? Dar dacă te amăgim noi, nu rămîne Primăria ca să retragi ceea ce ai spune înaintea judecătorilor voştri, şi să mă denunţi pe mine cel dintîi. Doreşti să-ţi spunem taina tuturor planurilor noastre; asta e prea mult. Ajunge să ştii că te vom scoate de aici din Chatelete.

— Ca să mă duceţi la Consiergerie.

— Nu, ca să te ducem într-o mănăstire, unde, sub un nume străin vei avea existenţa şi liniştea asigurate... Nu ţi-ar plăcea asta?

— Ba da, răspunse Jeaneton.

— Poliţia îţi va pierde urma şi dacă-i vrea să-ţi răscumperi greşelile printr-o viaţă paşnică şi virtuoasă, vei avea toată ocazia. Iată ce sînt însărcinat ca să-ţi propun.

După o mică tăcere condamnata zise:

— Şi pentru asta, ce ar trebui să zic judecătorilor?

— Nimic decît atît, lucru simplu şi foarte scurt. — Domnilor judecători vă rog să mă iertaţi v-am spus o mare minciună. V-am spus că aveam să vă fac destăinuiri de fapte grave în sarcina prea sfinţilor părinţi iesuiţi, adică n-am nimic de învinuit să le aduc. Ceea ce am făcut a fost numai ca să dobîndesc o amînare şi să mai prelungesc cu cîteva zile ticăloasa mea viaţă.

Şi asta-i tot.

Cu asta, dosarul se va închide. Tribunalul se va pronunţa împotriva ta, dar scăparea este asigurată. Spune, Jeaneton, ce crezi de propunerea mea?

— Dacă n-ar fi nici un subînţeles.

— Nu, răspunse iesuitul cu tărie.

— Ei bine! da, încercăm, zise condamnata. Cine nu încearcă nimica, nimic nu cîştigă.

Părintele Couturier păru mulţumit.

— Şi acum Jean, zise el, vrei să te spovedeşti şi să te apropii de altar? Sînt gata să te ascult.

— Nu, nici o grabă, răspunse condamnata, dar altceva, d-le părinte. Spuneţi doctorului să nu-mi dea nici o doftorie fiindcă n-am s-o iau.

— Pentru ce?

— De teamă să nu mă otrăvesc.

— Asta-i prea lată! strigă părintele iesuit.

— Şi dacă interesul societăţii voastre ar cere şi asta, răspunse Jeaneton cu multă logică, n-aţi face-o?

Părintele se mulţumi să dea din umeri şi nu răspunse, mijloc nimerit ca să iasă din încurcătură. În definitiv el dobîndise ceea ce dorea.

Farsa astfel pregătită, teatrul putea să se deschidă. Lumea se aştepta la dezbateri foarte ciudate şi curiozitatea era cît se poate de aţîţată. În secret catolicii cei mai zeloşi doreau înfundarea iesuiţilor a căror lăcomie şi ambiţie erau pe drept cuvînt scîrbite.

Magistratul care îndeplinea serviciul de astăzi al procurorului Republicii dînd citire învinuirilor aduse de Jeaneton împotriva prea sfinţilor părinţi Herman şi Corbelli o întrebă dacă stăruia în învinuirea ei.

Jeaneton se sculă şi fără prea multă tulburare, cu aerul cel mai liniştit, repetă declaraţia pe care i-o spusese părintele Couturier.

Vă lăsăm să vă închipuiţi încremenirea tribunalului şi necazul curioşilor. Cîţiva bănuiră totuşi de unde venea păcăleala. Dar în sfîrşit tribunalul ordonă închiderea cauzei.

Urmăririle împotriva Jeanetonei fură părăsite, nemaiputînd să adauge altă pedeapsă pe lîngă condamnarea la moarte.

Jeaneton fu adusă iar la beci şi se dete ordin să se procedeze la execuţia ei care fu hotărîtă pentru a doua zi la ora patru după amiază în piaţa Halelor.

A doua zi la ceasul hotărît, trăsurile Domnului de Paris, compuse din două căruţe cu patru feciori ieşiră din Chatelelte ca să meargă la locul, unde în taina nopţii se ridicase spînzurătoare.

În prima căruţă, lîngă părintele Couturier şi pe aceeaşi pală de fîn şedea condamnata. Era palidă şi abătută, pleca fruntea de ruşine şi lacrimi mari picau pe obrajii ei.

Din cînd în cînd, duhovnicul îi punea sub ochi o iconiţă a lui Crist şi îi spunea cuvinte de mîngîiere care nu putea să răzbească pînă la înţelegerea ei prin groaza şi deznădejdea care o cuprinse.

La vestea sosirii condamnatei, femeile din Hală îşi lăsară dughenile şi tejghelele ca să iasă în drumul cortegiului.

Multe erau necăjite că li se spusese că Jeaneton fusese o veche fată de la Hale, pe cînd nici una dintre ele nu-şi aducea aminte să o fi văzut cîndva.

De asemenea printre hoaţele şi teleleicele care ziceau că o cunoscuseră pe ibovnica lui Cartouche multe ziceau : — mult e schimbată ! Dar nu e ea !

Altele susţineau că Jeaneton era, dar că frica îi schimbase fizionomia.

Cînd ea se ivi pe piaţă, mulţimea aplaudă.

Samson o ajută să coboare din căruţă, şi sionul Bartolomeiu-Robert-Daunet, grefier al Curţii şi împuternicitul aceleia, o întrebă dacă nu mai avea nimic de spus şi o îndemnă să-şi denunţe complicii.

Condamnata răspunse cu un glas încet că nu mai avea nimic de spus. Apoi leşină şi Samson fu nevoit s-o urce pe sus scările eşafodului.

Cînd îi petrecu nodul final după gît ea era jumătate moartă.

În vremea asta rezemaţi de un stîlp, doi oameni urmăreau cu atenţie scenele acestei drame judecătoreşti, cu aerul rece nepăsător al oamenilor deprinşi cu spectacolulul. Aceştia erau Paustel şi Gruthus Duburghet, care cunoşteau destul de bine pe Jeaneton.

Paustel şopti la ureche lui Gruthus :

— Ce înseamnă comedia asta ?

— O să aflăm mai tîrziu, răspunse Gruthus; e o maşinărie de-a iesuiţilor, fii convins. Cît despre mine, mă voi feri de a desminţi ceea ce vor să facă pe public să creadă.

— Şi bine vei face, zise Paustel. El este sigur că Jeaneton nu mai e la Chatelete. Unde o fi? Şi ce or fi vrînd să facă cu dînsa? Noi nu trebuie să ştim.

— O fi avut cineva chef de dînsa?

— Se poate.

— Moş Vantadur, poate? zise Gruthus. Jeaneton i-or fi dat-o ca să-i cumpere tăcerea. Cu adevărat ea s-a înfăţişat ieri înaintea Curţii şi se vede că i se plăteşte declaraţia ce a făcut-o. Ea a dezvinovăţit pe iesuiţi, ca să scape de dînsa.

— Aşa mi se pare şi mie, Gruthus. În sfîrşit nu mai rămîne nimeni din banda Pistolului.

— Ah! ce vorbeşti! zise Duburghet.

— Dar cine? întrebă colegul lui.

— Uiţi pe acela pe care avem însărcinarea ca să-l găsim?

— Ah! da, micul Louison, cel din urmă frate al lui Cartouche.

— Apoi doctorul Ratiboul?

— Acesta, zise Paustel, va fi cruţat ca şi Jeaneton. Arestarea lor nu va fi lucru plăcut, ştiu eu.

LOUISON

Louison!... Ai zice un nume de femeie.

Îl cheamă Louis, dar faţa lui femeiască făcu să i se schimbe genul numelui său. Copil, — n-are nici 17 ani — el avea blîndeţea elanurilor generoase, friabilitatea şi natura gingaşă şi nervoasă a unei fete tinere.

Louison avea inimă de aur: unul din acei copii care visează măciuca lui Hercule pentru ca să ocrotească pe cei slabi şi să dea dreptate nevinovaţilor.

Rar văzuse pe fratele său, de-abia îl zărise, îl blamase şi îi deplînse rătăcirea. Acesta era cuvîntul lui pentru că nu îndrăznea să întrebuinţeze altul şi mai aspru.

El rămăsese ca şi blonda cenuşăreasă, la cămin cinstit, muncitor, modest. N-ar fi furat o alună.

Fratele său Francisc, în batjocură îl numise Louison şi, din dragoste, tata şi mama lui Bourghinon îi păstraseră numele acesta.

Aflînd de arestarea fratelui său mai mare el nu se mai ocupă decît de Cartouche, uitînd tot: principii de morală, interes de familie şi luă partea lui, ale cărui vicii şi crime le deplînsese pînă atunci.

I se păruse că se smulge o fîşie din sine-însuşi. Şi ceea ce făcea să crească acest simţămînt erau blestemele părinţilor.

— Bast! zicea tata Bourghinon, bine s-a făcut. N-are decît ceea ce i se cuvine! cît despre mine îl reneg. La ce n-a murit înainte de a se naşte!...

— Cu toate astea e fratele meu! zicea cu bunătate Louison.

El nu se mai îngrijea decît de şansele de scăpare ce ar fi putut să aibă fratele său şi căuta să afle toate isprăvile lui Cartouche. Cunoscu astfel numele celor din urmă prieteni ai şefului bandei Pistolului şi pe al vrăjmaşilor lui, pe al lui Balani, Crăcan şi Gruthus.

Istoria Jeanetonei nu putea rămîne necunoscută. El jură ca să răzbune pe fratele său şi pe prietenii lui.

Ce înţelegea el prin asta nu prea ştia. Nu avea pretenţia să nimicească pe judecători şi pe agenţii Chateletlului, gîndul de răzbunare îi fu fatal apropiindu-l de ticăloşii care scăpau din banda de la Saint-Loren.

El făcu cunoştinţe rele şi părăsi calea dreaptă ca să se apuce de rele. Ar fi furat, numai ca să capete un titlu mai mult de frate al căpitanului Cartouche.

Alcătui o mică ceată de hoţi şi de hoaţe buni pentru orice năzdrăvănii, pentru singurul cuvînt că era fratele lui Cartouche.

Louison Cartouche îşi mută statul său major pe ţărmul stîng al Senei între strada Mufetard şi la capătul acestor străzi. Acolo se deschid catacombele şi vechile ocne, unde fără călăuză omul se rătăceşte. Dar nu se mulţumiră cu aceasta şi ei stau mai mult prin cîrciumi.

Louison şi ai lui nu lipsiră de la spectacolulul spînzurărilor din piaţa Halelor, întrebîndu-se dacă nu ar fi fost nevoie s-o scape pe spînzurată. Pentru ei aceea, fără îndoială, fusese Jeaneton. Nici unul dintre ei nu o văzuseră şi nu-i cunoşteau decît legenda care începuse să se creeze.

Întîmplarea făcu ca Louison să treacă pe lîngă cei doi agenţi ai Chateletului. Gruthus îl văzu şi-i spuse lui Paustel că ar putea să-l aresteze.

— Nu te apuca, răspunse celălalt. În mijlocul acestei lumi înfierbîntate nu ne-ar merge tocmai bine. Ei sînt nişte copii, putem să-i urmărim şi în loc de unul ne cad în plasă o duzină.

Urmărindu-i Gruthus prinse cîteva din vorbele lor.

Bandiţii şi agenţii trecură punţile şi suiră strada Mutefard, dar în acea mahala nepopulată le fu frică să nu fie cunoscuţi de alţi Cartuşieni şi pentru aceasta se lăsară de urmărirea copiilor îndată ce-i văzură intrînd în cîrciuma Hîrleţul ţeapăn.

Această nouă vizuină era vrednică de cele de pe ţărmul drept. Pivniţele erau în legătură cu catacombele. Cîrciumarul şi nevastă-sa erau din bandă. Totul era îngăduit acolo chiar şi omorul.

Stabilimentul, fiind nou şi izolat, nu era încă cercetat de copoi şi se vorbi în voie.

— Fanandeli, zise Louison, vom lăsa noi corbilor de la Montfaucaun leşurile bietei Jeaneton-Venus? Prin alianţă ea-mi este cam rudă. În amintirea marelui Cartouche vreau să-i cruţ ruşinea de a putrezi în văzduh şi doresc să-i dau *pămîntul făgăduinţei*, ţintirimul.

Fiecare contribui la întocmirea planului de înmormîntare al celei de-a paisprezecea nevastă a lui Cartouche.

Precum prevăzuse Louison, toată noaptea aceea fu îmbulzeală la Hale, cîrciumile nu se închiseră.

Ea trebuia să rămînă acolo pînă a doua zi la ora patru dimineaţa. Atunci Samson, sau ajutoarele lui veneau cu o căruţă şi cu o scară, dau jos cadavrul şi-l duceau la furcile de la Montfaucaun.

MONTFAUCAUN

Furcile legendare de la Montfaucaun n-au fost dărîmate decît în anul 1761. Era clădirea cea mai barbară şi mai înfricoşătoare ce-şi poate cineva închipui.

Un deal mai înalt decît Montmartre, precum se vede dintr-un istoric al lui Henric al IV-lea care zice : Regele a aşezat două turnuri la Montmartre şi *patru* la Montfaucaun".

În culmea acelui deal se ridica un monument ciudat şi fioros.

Mai întîi o lespede de optsprezece picioare înălţime, pe care sînt doi spre zece bolovani mari din piatră necioplită, legaţi între ei şi formînd un pătrat. Partea deasupra a acestor temelii alcătuia o platformă, la care se ajungea pe o scară de piatră foarte grosolană al cărei capăt era închis cu o poartă de fier. De pe această platformă se ridicau şaisprezece stîlpi, înalţi de trei zeci şi două de picioare. Aceştia erau legaţi unii de alţii cu bîrne de stejar, groase, de care atîrnau nişte lanţuri lungi de trei picioare şi jumătate ursite pentru spînzurătoare.

Jos, la jumătatea înălţimii stîlpilor, iarăşi bîrne şi lanţuri ursite pentru spînzuraţi. Toate împreună făceau trei zeci şi două de locuri pentru condamnaţi.

Mai jos de platforma pe care o înconjurau stîlpii clădirii, gura uriaşă a unei pivniţe care slujea de gropniţă. Acolo cădeau sau se aruncau cadavrele spînzuraţilor, cînd alte cadavre soseau să-şi ceară rîndul.

E greu să-şi [illegible] cineva ceva mai groaznic decît asta, dar atît nu este tot...

Mai sus de grămada [illegible] bolovani, era un loc special pentru cei condamnaţi să fie îngropaţi [illegible] vii !...

Socotelile Primăriei Parisului, din anii 1440 şi 1457, pomenesc de cheltuieli pentru îngroparea de vii a două femei sub furcile de la Montfaucaun.

Ceva mai tîrziu, la 1460, o hoaţă fu condamnată de Primarul Parisului, Robert de Esturoil „să sufere moarte şi să fie îngropată de vie înaintea furcilor de la Montfaucaun".

Acea nenorocită apelă la Parlament, care întări hotărîrea. Asemenea judecăţi nu se socoteau cumplite, dimpotrivă. În sfîrşit mai era ceva pe acel calvar al criminalilor : o cruce de piatră ridicată sub Carol al IV-lea în anul 1391 spre cinste că acel rege aprobase ca osîndiţii să se spovedească înainte de a muri. Spovedania de pe urmă se făcea la piciorul acestei cruci.

Sinistru trebuie să fi fost spectacolul cînd toate cele trei zeci şi două de lanţuri erau complete cu ursiţii lor ! Dealul era nelocuit. Nu numai grozăvia locului ci şi mirosul alungau pînă şi pe cei mai nenorociţi. Nu se auzea decît croncănitul fioros al corbilor.

În locul acesta duseră dar slugile Domnului de Paris rămăşiţele necunoscutei care, fără să ştie înfăţişase pentru ochii publicului pe Jeaneton-Venus.

Ca să nu ridice greutăţi mari ori de cîte ori se duceau acolo, acei oameni construiseră la cinci zeci de paşi de furci o magazie de scînduri în care adăposteau o scară sau funii necesare spre a înlocui lanţurile rupte.

Slugile călăului lăsară la picioarele furcilor căruţa în care aduseseră cadavrul condamnatei şi merseră să ia o scară din şandrama. Dar, deschizînd uşa, ei se pomeniră în faţa a doisprezece oameni înarmaţi.

— Sînt sergentul Chateletului, răspunse Paustel şi am fost înştiinţat că Cartuşienii au pus de gînd să răpească cadavrul Jeanetonei.

Ajutoarele lui Samson luară scara şi în mai puţin de cinci minute terminară treaba. Urară izbîndă bună lui Gruthus şi plecară.

Scrutînd depărtarea Gruthus strigă :

— Ah ! iacă vin şi puii noştri. N-au vrut să întîrzie mult.

— Sînt mulţi întrebă Paustel?

— Pînă acum nu văd decît cinci, dar poate mai sînt după zid.

— E şi Louison, întrebă Paustel.

— În frunte, răspunse Gruthus. Ei vin spre noi, negreşit ca să ia scara.

— Ce păcat că nu ne putem ascunde în şandramaua asta, zise Paustel.

— Hotărît nu sînt decît cinci. Ieşi afară de aici îndată ce se vor apropia şi-i înconjurăm.

— La vederea puterii armate Cartuşienii fugiră. Arcaşii traseră cîteva focuri. Mulţimea striga: prindeţi-i. Acest lucru nemulţumi pe Gruthus care voia să pună mîna pe puiul de lup, cum îi zicea el micului Cartouche.

— Cartouche ăl mic îmi trebuie, striga Gruthus.

În vremea aceasta, Louison, care se depărtase, se uită înapoi şi zărind pe Gruthus, namila care se frămînta, întrebă:

— Cine-i dobitocul ăla?

— Ăla, îi răspunse un fanandel, este Gruthus Duburghet.

— Gruthus, strigă Louison. Acela care a arestat pe fratele meu! Gruthus! Oh! vreau viaţa lui, chiar de-ar fi să pier ucigînd monstrul, vreau să mă răzbun.

— Lasă încolo, căpitane, pieirea ta e sigură! Să fugim, aşteaptă alt prilej mai bun.

Dar Louison, cuprins de o întărîtare nebună, nu mai vrea să audă nimic.

— Lasă-mă! zise el tovarăşului său, fugi tu. Vreau să ucid monstrul şi să ne răzbunăm cu toţii.

În loc să fugă, el se îndreptă cu pistolul în mînă, spre cei ce-l urmăreau.

Le făcu semn să se oprească şi să-l asculte.

— Mă dau, zise el; dar nu vouă, ci şefului vostru lui Gruthus Duburghet.

Soldaţii se întoarseră către Gruthus şi acesta deşi foarte mirat, însă fără nici o bănuială, le răspunse ca să lase pe băiat să vie la dînsul.

Gruthus şi Louison înaintară unul către altul.

Micul Cartouche se uita surîzînd la Iuda şi-i da de lucru cu mutra lui.

— Mă predau ţie, zi el.

Duburghet îi zise:

— Nu eşti tu fratele cel mai mic al lui Cartouche, micule?

— Da, d-le Duburghet, sînt sluga dv.

Gruthus întinse mîna ca să apuce de guler pe puiul de lup, mulţumit de o pradă aşa de lesne şi care avea să-i aducă multă cinste.

Dar Louison, nepăsător şi hotărît, descărcă asupra lui pistolul său, sub nasu-i.

Lovitura fu de moarte.

Gruthus căzu neînsufleţit la picioarele fratelui lui Cartouche.

Căpitanul Pistolului era răzbunat!

TRISTUL SFÎRŞIT AL LUI LOUISON

Trebui să intervină Paustel pentru ca băiatul să nu fie sfîşiat pe loc de soldaţii furioşi.

Şi cînd cîţiva, aplecaţi deasupra mortului, îi cercetau rana, băiatul nemaiputînd de bucurie strigă:

— A murit de astădată!... Ah! ce bine-mi pare! Dacă fratele meu ar fi ştiut frumosul sfîrşit al acestui mizerabil trădător, desigur, el ar fi murit mulţumit. Oricum, el este acum pe deplin răzbunat.

Ce păcat că nu pot să-l atîrn colo în furci!

Pentru micul ucigaş soldaţii găsiră cîteva sfori zdravene cu care-l ferecară, apoi se întoarseră în oraş.

Cortegiul ajunse la Chatelete fără să întîlnească în cale-i decît multă curiozitate şi oarecare milă pentru tînărul prizonier.

La Chatelete sfîrşitul lui Gruthus nu stîrni nici o părere de rău. I s-ar fi cuvenit mai rău decît atîta.

Cît despre prinderea lui Louison nu făcu nici o emoţie, erau scîrbiţi.

D-l d'Argenson strigă:

— N-o să mai sfîrşim odată cu Cartuşii ăştia.

Ce să facă cu ştrengarul acela?

— Să-l trimitem la corecţie la Biserta? Era prea fraged pentru mîna lui Samson. Asta era părerea generală, dar aceasta era mai umană decît justiţia care părea nesăţioasă de procese şi de torturi barbare. Publicul era sătul de execuţii.

De un an de cînd se tot ucideau complicii lui Cartouche nu se vedea nici o schimbare la Paris, erau doar cîţiva bandiţi mai puţin, ba nici atît. Barbier scria în jurnalul său: „Cu toate execuţiile de la Grevă, sînt mai mulţi hoţi decît oricînd."

Se pregăti numaidecît procesul micului ucigaş. La opt zile după spînzurarea din piaţa Halelor, Greva răsună din nou de numele lui Cartouche. Micul Louison îşi răfuia socoteala.

Acest nenorocit copilandru nu fusese osîndit la moarte, îşi dădu tot acolo sufletul la cîţiva paşi de locul unde murise fratele său.

Avocatul Barbier povestește astfel această dramă, care face puțină cinste justiției de pe vremea lui:

S-a făcut ieri o execuție extraordinară. S-a spînzurat fratele lui Cartouche, în vîrstă de 15—16 ani, de subțiori. Hotărîrea zicea: în vreme de două ore și apoi la ocnă pe viață.

La început el a strigat mult și ceru mai bine să-l omoare mai curînd, pentru că greutatea corpului îi cobora tot sîngele în tălpi ceea ce este durerea spînzuraților.

Apoi îi ieși limba și nu mai putu să vorbească.

Fără să se aștepte cele două ore, fu dus la primărie dar era prea tîrziu și muri fără să se spovedească, astfel că vrînd să-i lase viața-l făcuseră să sufere mai mult decît alții.

El era foarte rău pentru vîrsta lui și-i fusese complice lui Cartouche foarte timpuriu.

Aceasta e o greșeală și Barbier confundă pe Louison cu Francisc. Cartouche de asemenea alunga de la dînsul pe frații săi.

Am terminat de astădată cu familia Cartouche, și nu ne mai rămîne decît să ne întoarcem la văduva căpitanului. Se știe că Jeaneton nu era moartă.

Ea se învoise ca să facă cele necesare pentru a scăpa din lanțuri, fără ca să pună vreun temei pe făgăduiala preotului iesuit.

Ea nu vrusese ca să mănînce: plînsese, se văitase așa încît doctorul, un iesuit cu poale scurte, se crezu în drept să ceară ca să i se ia greutatea barbară și zadarnică a lanțurilor.

Autorizația se dădu. Primul pas spre libertate se făcu. Și după această declarație cei de la tribunal închise afacerea iesuiților.

După acest frumos cîștig ea își zise: „Mîine voi fi liberă sau spînzurată".

Logic așa era și totuși nu era întregul adevăr, căci a doua zi ea nu era spînzurată, fără ca totuși să fie pe deplin liberă.

Iată cum se petrecură lucrurile, după ce o condamnă se întoarse de la tribunal în temnița ei.

EVADAREA

— Ei bine Jean, zise temnicerul aducînd ciorba de seară a deținutei, nu fu nici pe astăzi, dar păcat că nu ești mai sănătoasă.

— Pentru ce păcatul ăsta? zise Jeaneton.

— Pentru că acuma, chiar fără parale poți să ei de la cantină carne, vin, chiar și pui de găină... e obiceiul. Nimic nu ți se mai refuză.

— Ei bine, zise condamnata, adu-mi un prînz bun, vin, pui și pîine albă. Mai bine să mor de indigestie decît de durere de gît.

Temnicerul îi aduse un prînz îmbelşugat, după care el ciocni un păhăruţ cu condamnata şi îi zise noapte bună din toată inima. Era aproape ora zece.

Abia ieşit el trebui să se întoarcă aspre a introduce pe duhovnicul Jeanetonei.

Acesta purta în mînă un sfeşnic pe care-l puse pe sobă fără a zice un cuvînt.

Jeaneton îi urmărea mişcările cu multă curiozitate.

Ce avea să zică el? Avea să-i hotărască soarta? Ea aştepta.

Părintele Couturier se întoarse spre dînsa şi-i zice:

— Jean, te-ai ţinut de cuvînt, ne ţinem şi noi. Eşti gata?

— Ca să ies de aici?

Drept orice răspuns, ea se scula palidă, cu ochii holbaţi de bucurie.

Iesuitul începu coborînd glasul:

Trebuie să lucrăm repede şi fără zgomot. O să schimbăm hainele, sîntem cam tot de aceeaşi talie. Am pus pe mine două rînduri de haine. Îmi vei da rochia ta să o îmbrac pe dedesubt şi îţi voi da un veştmînt negru, împreună cu ciorapi şi pantofii mei cu cataramă. După ce te vei travesti, vei ieşi cu o batistă în mînă prefăcîndu-te că îţi ştergi ochii. Nu răspunde nici un cuvînt la nimeni, nici da nici ba, vocea te poate da de gol, mergi repede ca omul necăjit şi care doreşte să ajungă mai curînd la aer.

Cunoşti Chateletul?

— Puţin, răspunse Jeaneton.

De altfel rar mi se zice ceva, adăugă duhovnicul şi la ora asta Chateletul este pustiu şi temnicerul şef s-a culcat. În sfîrşit să schimbăm veştmintele.

Prea sfîntul părinte Couturier, întorcîndu-se cu spatele spre condamnată îşi descheie sutana şi o dădu Jeanetonei, care nu-şi putu stăpîni un uşor ţipăt de necaz trăgînd nădragii prea sfîntului, ei erau prea strîmţi.

— Ce e? întrebă iesuitul, fără să se întoarcă.

— Ia nădragii ăştia sînt cam strîmţi la spate, zise Jeaneton şi nu ştiu cum să încăpem înăuntru.

— Caută catarama şi dă-le drumul, rspunse duhovnicul.

— I-am şi dat drumul, d-le părinte, dar nu de la mijloc ci de la fund e bucluc. Poftim de vezi, nu e supărare, eu am cămaşa pe mine.

— Fă cum ştii, fata mea, că nu pot nimic, nu sînt croitor.

— D-le părinte, pentru ca să meargă trebuie să-i spintec puţin.

— Spintecă-i cît vrei, sînt nădragii vechi pe care i-am jertfit cu totul.

Stofa plesni şi Jeaneton zise cu mulţumire:
— Ba aşa merge cumsecade.
Preotul putu să se întoarcă şi-i examină toaleta. Fu mulţumit.
— Este bine, zise el, învăţînd-o cum să meargă.
— Dar, buletinul meu? zise Jeaneton deodată.
— Că bine zici, iacă-l. Şi-l scoase dintr-un buzunar al sutanei.
— Acum e rîndul meu zise iesuitul.
După ce îmbrăcă hainele Jeanetonei şi după alte sfaturi, părintele Couturier zise:
— Să pleci acuma, la poarta Chateletului aşteaptă o trăsură în care se află un părinte dintre ai noştri. Du-te, fata mea, şi Dumnezeu să te aibă în paza sa.
Ea bătu uşor la uşa temniţei, temnicerul îi deschise şi închise din nou şi merse înaintea sutanei cu felinarul, fără să îndrăznească un singur cuvînt. Curtea Chateletului era pustie şi abia luminată de pe margini. La poarta cea mare, tot temnicerul deschise şi Jeaneton, judecată, condamnată putu păşi cu bine pe pietrişul Parisului. O trăsură aştepta la cîţiva paşi şi uşa se deschise la apropierea ei. Întunericul era adînc; călugărul, de pe perne, zise îndată:
— D-ta eşti, părinte Couturier?
— Nu, d-le abate, s-avem iertare, este Jeaneton, sluga dv.
Iesuitul lăsă perdelele de la ferestre.
Jeaneton nu băgă de seamă această măsură luată negreşit împotriva ei. Mintea ei, frămîntată de gînduri, nu putea să se oprească la nimic. Ceea ce i se întîmpla era aşa de extraordinar şi simţămîntul mîntuirii pînă într-atîta o tulburase încît i se părea că visa.
Ea nu se întreba nici chiar unde o ducea.
Trăsura uruia deja demult; nu o ducea deci la casa iesuiţilor, din strada Saint-Iacov, unde ar fi ajuns în mai puţin de un sfert de oră. Cu toate astea, calul, luînd-o la pas, această schimbare îi atrase atenţia.
— Unde sîntem? zise ea parcă trezită din somn.
Bunul părinte nu răspunse.
Ea n-avea nici o temere. Ghici că urcau la deal şi se opri cu gîndurile, fericită că era departe de Chatelete.
Două zeci de minute trecură astfel, fără să-şi aducă aminte că părintele Couturier îi spusese că avea s-o ascundă într-o mănăstire. Atunci, închipuirea i se desmorţi. Această perspectivă, nouă pentru dînsa, de a intra în mănăstire, în loc s-o înspăimînte, o făcu să aibă chef.
Se convinse, din răspunsurile ce le primi de la bunul părinte, că merge la o mănăstire.

Trăsura se opri, iesuitul se dete jos ca să sune; o portiţă se deschise repede şi o tîrî înăuntru înainte ca ia să ia seama locului.

ABAŢIA MONTMARTRE

După lungimea urcuşului şi după frigul ce simţi, Jeaneton ar fi putut să bănuiască că se afla la abaţia Montmartre.

Într-adevăr, mănăstirea aceea se afla tocmai în vîrful muntelui. Acolo era localitatea cea mai frumoasă din jurul Parisului.

Abaţia Montmartre n-avea nimic deosebit ca lucrare de artă, dar dura din cea mai îndepărtată vreme; ea îndurase tot felul de împrejurări şi vestea călugăriţelor sale de multe ori se schimbase.

Primele ei benedicte fură la început modele de evlavie, dar cu vremea această cucernicie se domoli şi pioasele vădane obosiră de a tot jertfi natura datoriilor religioase. Casa fecioarelor Domnului nu era totdeauna respectată în timp de război; războinicii, martori contele Ory şi Henric al IV-lea, ca să citám două epoci deosebite aveau pentru drăguţele călugăriţe atragere deosebită.

În vremea războaielor Ligei, cea mai mare parte dintre religioasele de la Montmartre fugiseră în Paris ca să scape de galanteriile armatei regale. Dar acolo deteră peste alte stînci. „Schimbarea locului le făcu să-şi schimbe traiul, zice Duval, pe toate, de la stariţe pînă la ţîrcovnice.“

Religioasele rămase la Montmartre erau cele mai puţine. Ofiţerii armatei lui Henric al IV-lea se ţineau să le cucerească mai înainte de a cuceri oraşul. Printre miresele lui Cristos era şi Maria de Boviliers, în vîrstă de numai şapte spre zece ani şi tot aşa de frumoasă pe cît de tînără. Henric al IV-lea o văzu şi ei se iubiră.

„Prinţi şi regi merg repede la dragoste“, iar virtutea Mariei nu ţinea decît într-un fir... firul Precistei. Ea urmă pe biruitorul ei pînă în ziua cînd, fluturatecul, o părăsi pentru vara sa Gabriela d'Estrea; atunci Marie de Boviliers se întoarse la Montmartre, unde peste opt ani ajunse stareţă.

Cum se întîmplă adesea, păcătuita ajunsese foarte devotată. Ea se încumetă să pună capăt dezordinelor religioase şi fu cît p-aci să-şi piardă viaţa în această încercare.

Călugăriţele, furioase împotriva ei, merseră pînă la violenţe şi recurseră chiar la otravă pentru ca să se scape de reformatoare. Nişte antidoturi luate la vreme scăpară viaţa stareţei, dar a rămas cu o mare greutate de a vorbi şi respira, care o chinui pînă la moarte.

Aceste fapte trebuiau reamintite ca să dea notă justă povestirii pe care o urmăm înainte de a băga pe Jeaneton în mănăstire ea trebuia să știe ce era acea mănăstire și călugărițele de acolo.

În paraclisul sfinților Mucenici, care se înălța spre miază-zi de abație, la 1554 se călugărise Ignaț Loyola, cu nouă tovarăși de-ai lui.... De pe atunci, iesuiții păstraseră totdeauna cele mai bune relații cu comunitatea de la Montmartre. Ei își făceau servicii reciproce; iesuiții erau prietenii benedictinelor de la Montmartre.

Era între amîndouă comunitățile schimb de servicii; dintre iesuiți alegeau benedictinele pe dohovnicii lor și dintre ele alegeau iesuiții pe... oițele lor.

Călugării aveau față de călugărițe un avantaj foarte mare: putea să călătorească, să meargă în lume, să cerceteze clasele sociale, să prindă tot felul de intrigi, să urzească chiar, pe cînd bietele benedictine erau ținute pe muntele lor.

Multe nu știau cum se înfundaseră acolo și multe în zadar căutau mijloacele de a ieși. Altele, în sfîrșit, se întrebau cu groază ce mai era pe lume din viața lor, din patimile lor, din iubirile și averile lor.

Iesuiții reînodau pentru ele firul vieților tăiate. Religioși și oameni de lume, ei erau pentru dînsele prețioși mijlocitori.

Ei pătrundeau pretutindeni și toate le știau. Erau niște ghicitori de taine, agenți diplomați de o dibăcie încercată, reporteri totdeauna meșteri și interesanți.

Mulțumită lor, singurătatea înceta; zidul nu mai era decît o închipuire.

Stareța de la Montmartre era atunci o tînără mai puțin ușuratică și nebunatică decît d-ra de Orleans, stareța de la Chell, dar foarte ușuratică. Ea era de familie mare și, mai înainte de a putea cunoaște lumea, ea ieșise ca să îmbrace rasa a cărei fire nu o cunoștea și să ia o sarcină pe care nu o putea îndeplini: ea n-avea încă două zeci de ani.

O chema Marie-Elisabethe d'Avray.

Fiindcă ea domnea, fără să guverneze, era foarte mult iubită de călugărițe. Avea de toate ca să fie iubită: frumusețe, drăgălășenie, bunătate. Nu se gîndea la nici o reformă, lăsa pe călugărițe să trăiască după placul lor și credea că era dreptul ei să se folosească de aceeași libertate pe care o lăsa altora.

Aceasta era stareța de la Montmartre, căreia-i fu înfățișată Jeaneton.

Dar înainte de a ajunge în fața ei, Jeaneton trebuia să-și schimbe îmbrăcămintea. Regăsindu-se la lumină se sperie de ea însăși.

După ce se îmbrăcă și se pieptănă, îmbrăcă un veștmînt de soră nouă, cam scurt pentru dînsa, dar care nu era ridicol și care-i făcu mare plăcere.

Un ușor și curat parfum de sulfină, de care erau pătrunse rufele și hainele îi reînsufleţiră inima.

Părintele iesuit îi zise:

— Fata mea, intrînd în această casă de pace și de rugăciune, buzele tale, dacă nu și gîndul tău, să uite locul de unde ai ieșit și soarta rușinoasă ce te aștepta. Aici nu mai ești Jeaneton. E bine să uiţi pînă și numele acelei nenorocite și acelei stricate; vei lua, de la locul în care intri cuviinţa și cinstea ce ţi-au lipsit pînă mai ieri și te vei numi simplu Jean.

M-ai înţeles?

— Da, părintele meu.

— D-na stareţă nu-ţi cunoaște viaţa și trecutul. Ea știe numai că nenorocirea îţi dă drept la milă și ea nădăjduiește că purtarea ce vei avea te va face vrednică de bunătăţile ei.

Apoi ei străbătură galeriile gotice care înconjurau curtea centrală și în care dau clădirile destinate pensionarelor, arhondăria și apartamentele stariţei, aceste două elemente puternice ale religiei domneau pretutindeni. Pe cînd ei mergeau prin întunecoasa galerie, deodată clopotele începură să sune.

— Este ora unu — zise iesuitul, sună chemarea la priveghere, noi n-o să putem vedea pe d-na stareţă decît după slujbă.

Două uși se deschiseră, aceea a arhondăriei și aceea a bisericii.

La cea dintîi se iviră îndată luminile licărinde ale fecioarelor și un lung șir de călugăriţe se îndreptă spre biserică.

Jeaneton pentru care această priveliște era cu totul nouă, urmări cu uimire această procesiune nocturnă, pînă ce ea dispăru sub portalul Sfîntului Petru.

— Aide să ne rugăm împreună cu ele, zise iesuitul.

Intrară în biserică. Numai strana corului era în lumină. Jeaneton și preotul rămaseră în umbră.

Lîngă strană era așezat un rogatoriu, pe care tînăra stareţă se vedea îngenuncheată. Glasuri fragede, limpezi, armonioase răsunau și Jeaneton, profana, păgîna, nu putu să nu resimtă o vie emoţie. Ea încercă o adîncă înduioșare aducîndu-și aminte că cu cîteva ceasuri mai devreme era închisă în beciul condamnaţilor la moarte.

Aceste femei i se păreau niște sfinte și acel templu o tindă a raiului. Oh! ce fericită avea să fie să meargă și ea acolo noaptea ca să se roage și să plîngă. Glasul Jeanetonei, acea a paisprezecea

nevastă a lui Cartouche, acea carne de eșafod avea să se amestece dar cu acele glasuri îngerești!...

Și cu schimbarea proprie sexului ei, biata fată se simțea deja atrasă la viața religioasă.

Ceremonia privegherii este foarte scurtă. În curînd călugărițele ieșiră din biserică spre a se întoarce prin intrarea arhondăriei în chiliile lor. Stareța mergea în urmă.

Părintele iesuit se aplecă adînc înaintea ei și-i ceru voie să-i înfățișeze pe Jean, ceea ce i se încuviință.

Jean și preotul merseră după dînsa. Străbătură astfel mai multe odăi mobilate bogat într-un chip ciudat, jumătate lumesc și jumătate călugăresc, de-a lungul cărora stau înșirate surori purtînd sfeșnice cu lumînări în mîini.

Acest lux și acea slugărnicie, care înconjurau pe tînăra stareță, căutau să iște mirare în sufletul Jeanetonei iar nu înălțare.

Stareța se opri într-o odăiță în stil modern unde se găsea jilțul abațial gotic cu sculpturi și poleieli de aur, de argint și de vermeliu. După ce șezu ea chemă pe preot și pe necunoscuta să ia loc.

— Părinte, zise ea, aduceți în casa noastră pe tînăra femeie despre care mi-ați vorbit ieri? O cheamă Jean.

— Da, doamnă stareță.

Stareța întoarse repede către Jeaneton drăgălașul și blîndul ei obraz și zise cu un surîs plin de bunătate:

— Fata mea, dorești să intri în viața religioasă după regula Saint Benedict, prea fericitul întemeietor al ordinii noastre?

— Da, doamnă, răspunse Jeaneton, fără să prea știe la ce se învoia, ca una ce n-avea cinstea să cunoască decît de pe nume pe sfîntul Benedict.

După ce Jeaneton îi spuse cine e, stareța îi zise că și părintele îi vorbise despre suferințele ei.

— Isus cheamă la el pe cei ce plîng, pe sărmani și întristați. După recomandarea părintelui ce te însoțește, te vom primi în această mănăstire în rîndul surorilor ucenice. D-ta ai stat mai înainte la țară, trebuie să cunoști lucrurile obișnuite. Aici vei găsi de lucru, fie în grăină, fie în curtea păsărilor. Una dintre surorile mai vechi se va ocupa de instrucția d-tale religioasă, mai ales în privința regulilor ordinului nostru. Du-te fata mea.

Tînăra stareță întinse mîna ei albă și frumoasă pe care Jean o sărută cu iubire și respect. Stareța sună. O soră se ivi și cu un semn sora ucenică fu încredințată ca să fie dusă la chilia ei și să primească cîteva învățături de strictă necesitate.

După ce ușa salonului d-nei de Avray se închise după noua religioasă, stareța și părintele iesuit avură următoarea conversație.

— Fata asta, zise stareța, are mutra unei țărănce.

— A unei țărănce pervertite, răspunse iesuitul. Ea e mai puțin simplă decît se arată dacă cred mai ales pe părintele Couturier care a fost însărcinat cu conversia ei. Am smuls-o din prăpastie. Părintele Couturier nu numai că a curățit de ignoranță și de impietate acest suflet, dar a făcut și mai mult, a învățat-o adevărata morală și i-a insuflat o adevărată iubire pentru iesuiți.

— Într-adevăr, zise tînăra stareță gînditoare. Dar oricît de mare ar fi încrederea ei în dv, îndrăznive-ți a-i încredința secretul nostru?

— Nu, d-nă, ne vom feri de așa ceva. Mai întîi acel secret nu e al iesuiților, și apoi este de prisos ca fata asta să știe ceva, pentru ca să joace rolul ce i-am destinat. Neștiința chiar îi va da mai bine glas de sinceritate.

— Și după aceea? zise stareța.

— Îi vom da lămurirea care ne va veni mai bine la socoteală, iau asupra-mi aceasta.

— În sfîrșit ea a venit la vreme, căci chiar astăzi mi s-a vestit vizita monseniorului.

Acum prea sfinte, zise stareța sculîndu-se ca să se retragă, nu-mi rămîne decît să vă mulțumesc.

Părintele se retrase. Ce sarcină îndeplinise el? Nenorocita Jeaneton, după ce fusese folosită spre mărirea d-lui după fii lui Loyola avea să mai fie folosită și de benedictinele de la Montmartre.

Fu o mare pagubă, trebuie să mărturisim, că ea nu slujise lui Samson.

În mica-i chilie albă unde Jean adormise, ea n-ar fi putut, decît cu prețul celui mai urît vis, să-și închipuiască încercările care o așteptau.

Dimpotrivă, dacă ea visa ceva, acest vis fu că se revăzu țărăncuța în mijlocul cîmpului și al livezilor. A doua zi într-adevăr fu ca o îndeplinire a unui asemenea vis.

Sora Sainte Elise duse pe Jeaneton la bătrînul grădinar, singurul bărbat printre fecioarele Domnului.

— Sînt foarte recunoscător d-nei starețe, zise el, de ajutorul ce-mi trimite, și dacă sora Jean poftește să mă însoțească în grădină voi încerca să văd care lucrare ar fi nimerită pentru dînsa.

— Bucuros, d-le, răspunse ucenica, frumos este însă că nu mă pricep nici la secere nici la sapă, dar voi face tot ce s-o putea ca să fac placul bunelor surori.

Urmă pe moș Oliver. Ea nu se pricepea nimic la grădină și se minună de întinderea și regula ei. Admiră umbrele, brazdele cu flori, răzoarele cu legume și rămase încremenită la vederea serelor, al căror rost și folos nici că și-l putea închipui.

Grădinarul lămuri sorei Jean cîtă muncă din zi și noapte, ceruseră de la dînsul serele și sfîrși zicînd :

— Ți-ar plăcea, soro Jean, ca să muncești la sere?

— Nu prea țiu, răspunse ea, și cu voia d-tale mai bine mi-ar plăcea să păzesc vacile.

Dar turmele își aveau pazniecele lor și sora Jean fu pusă la munca plivitului și a cositului, pînă să ajungă să învețe bine altoitul pomilor.

Biata Jeaneton se resemna soartei sale cu toată munca potrivită și deprinderile ei lenevoase, ea se socotea mereu fericită că scăpase de beci și de călău.

Apoi lucru care se lămurește prin lipsă de spectacole și de petreceri, ea prinsese gust de ceremonialele religioase și chiar pentru oarecari slujbe evlavioase... Era pe cale de a ajunge o bună călugăriță și făcea bucuria sorei Alice, cînd fu chemată înaintea d-nei starețe care străduindu-se să ia o mutră aspră îi zise :

— Soro, Jean, două dintre surori te-au auzit rostind blesteme înfricoșătoare.

— Eu, doamnă !

— Două dintre surorile noastre, repetă stareța. Aide du-te soră Jean, caută de spală cu lacrimi de adevărată pocăință prihana păcatelor tale.

— Dar d-nă, asta e o minciună ! strigă Jean deodată răzvrătită.

Dar stareța nu ascultă părerea și chemă două surori care erau de serviciu și care îndeplineau de obicei hotărîrile date de stareță. Ele luară pe ucenică și, fără nici o împotrivire din partea acesteia, o coborîră într-una din acele închisori subterane care printr-o groaznică batjocură se numește *in pace* (tihnă).

Acel loc fioros era fundul unei cisterne acoperite la gură cu un arzător de fier și lipsit înăuntru de lumină și de aer.

Nenorocita, ursită era dar ca să-și sfîrșească viața într-un beci.

Aceasta-i fu cu atît mai cumplit că, de cîteva zile ea se credea în altă lume, la adăpost de poliție și de călăi.

Traiul de la Chatelete avea dar să urmeze și la Montmartre.

Ar fi destul ca ea să înebunească.

Şi din cînd în cînd, într-adevăr, nenorocita ucenică în fundul puţului, apucîndu-şi capul cu amîndouă mîinile, se întreba dacă nu înebunise şi dacă nu era o curată nălucire ceea ce suferea.

O zi?... o noapte?...

În orice caz, la puţin după întemniţarea ei auzi glasuri deasupra ei, văzu lumini ale căror raze ajungeau pînă în fundul celulei sale şi care licăreau deasupra ca stelele pe cer.

Ce se petrecea?...

Deodată ea auzi un glas care o striga deslușit pe nume.

— Soro Jean! soro Jean! aici eşti?

— Iacă-mă! strigă Jean, părîndu-i-se că sosise un mîntuitor.

— Crede şi nădăjduieşte, sora mea! mai zise glasul de sus.

Apoi luminile se stinseră şi pieiră; zgomotul glasurilor se depărtă şi se pierdu. Tăcerea mormîntului se întinse din nou.

„Crede şi nădăjduieşte!...“ nimic mai mult decît aceste cuvinte seci rostite de buze necunoscute.

Deznădăjduirea cuprinse inima prizonierei. Mănăstirea Montmartre i se păru mai rea decît Chateletul.

Dar aici se oprea toată cugetarea acelei nenorocite. Secretul sinistrei comedii, a cărei victimă se vedea, era mult mai înainte.

SECRETUL

Glasul pe care-l auzise Jean era acela al monseniorului arhiepiscop al Parisului. Acest prelat venea în fiecare an să facă o vizită pastorală la mănăstirea Montmartre. El venea să numere oiţele Domnului, să cerceteze starea lor, urmarea bunei rînduieli, spiritul religios al mănăstirei, nevoile şi administraţia ei.

Totdeauna vizita era cunoscută. Cu toate astea, dacă lipsea o oiţă din staul, pastorul cerea socoteală. Trebuia să i se lămurească ce făcuse şi, dacă era la osîndă, d-na stareţă era obligată să lămurească cauza condamnării. Multe religioase jertfe ale nedreptăţii sau urii fuseseră mîntuite de către prelat.

Începîndu-şi inspecţia, unul dintre cele dintîi cuvinte ale arhiepiscopului fusese:

— Sora Jean mai trăieşte?

— Da, Monseniore.

— Mereu în aceeaşi stare?

— Da, Monseniore; nici inima-i, nici mintea nu-i sînt schimbate. Mereu aceeaşi răzvrătire, aceeaşi sete de scandal. E un cap de fier, a cărui furie diavolească nimic nu o poate potoli. Nu ţine decît de dînsa ca să iasă din închisoarea în care se află; duhovnicul ei, părintele Couturier nu aşteaptă de la dînsa decît un cuvînt cumsecade.

— Ciudat ! zise arhiepiscopul îngîndurat și trist. N-ar face mai bine duhovnicul ei dacă s-ar gîndi să-i facă o molifta?...

— Nu știu, monseniore. Dar poate că nici prin gind nu-i trece să o socotească drept o stăpînită de duhul rău.

— Nenorocita!... Ah!... niciodată taina acestei vieți groaznice să nu iasă din această mănăstire.

Pe deplin lămurit asupra stării surorei Jean, monseniorul se mulțumise să o strige de pe marginea puțului.

El observă puterea glasului pedepsitei și bănui că sănătatea ei este minunată. După aceea plecase mulțumit de îndeplinirea unei grele datorii.

— Voi scrie chiar astă seară monseniorului de X, zise el. Dacă se ivește vreo schimbare, în bine sau în rău, în starea sorei Jean, să binevoiți, d-nă stareță, a ne da de veste, pentru ca să fac cunoscut nenorocitului ei frate.

— Da, monseniore, răspunse stareța.

Se simțea ușurată de o greutate, de o frică năprasnică. Se temuse ca nu cumva episcopul să cheme afară pe osîndită sau să coboare el în beci.

Pentru cuvîntul acesta și poate și pentru un altul, monseniorul se lipsise de a sta de vorbă cu Jean.

El se gîndise că acea *teleleică*, cum îi zicea, ar fi putut să-l întrebe despre episcopul X... și să îndrăznească împotriva lui vorbe scandaloase.

Jean, osîndita, pentru care Jeaneton, făcuse act de prezență, era sora episcopului de X. (Nu-i dăm numele, pentru că acel nume este istoric și-l poartă și astăzi o prea onorabilă familie).

Ca mulți religioși, preoți sau canonici, pe cînd monseniorul X nu era decît abate Rhodes, chemase lîngă dînsul pe sora sa Jean. Sănătatea lui șubredă cerea îngrijiri pe care numai într-o iubire sinceră putea să le găsească.

Abatele era o ființă uscățivă și nervoasă, al cărui suflet arzător părea că mistuiește trupul. Slab, gălbejit, nimeni nu-i da zile multe de trăit. Această stare bolnăvicioasă avea drept urmare o minte ursuză care-l depărta de lume, depărta lumea de el și avea nevoie de societatea surorei sale Jean.

Aceasta era născută ca să-l înțeleagă și să trăiască lîngă dînsul.

Nu s-ar putea nimic compara cu prietenia ce lega pe Armand și Jean de X, decît aceea a lui Chataubriand cu sora lui Lucia la castelul de Combourg. „Prietenia noastră, zicea autorul *Martirilor*, era toată viața noastră". Ca și la acesta de pe urmă, duioasa tinerețe a lui Armand se scursese într-o sălbatică singurătate, lîngă sora lui — ființă născută ca să-l iubească.

„Traiul ce duceam împreună, sora mea și eu, zice *René*, crește aprinderea vîrstei și a firii noastre".

Cînd junele Armand fu silit să se despartă de surioara lui ca să intre în seminar, sufletul lui simți ceva ca o sfîșiere și însuși Jean crezu că-și pierde jumătate din viață.

În vremea anilor de depărtare, ea suferi foarte mult sufletește, dar deodată luă o dezvoltare trupească neașteptată și dintr-o fetiță slăbănoagă se schimbă într-o tînără de o minunată frumusețe, pe cînd Armand rămăsese tot slab, gălbejit și suferind.

Jean de X, tot ca Lucila lui Chateaubriand, arătînd dorința să intre într-o mănăstire de benedictine, frate-său se împotrivi. Cei de pe urmă copii ai unei familii nobile, dar fără avere mare, negreșit ei n-aveau alt refugiu decît în viața călugărească.

Ei puteau să se socotească drept orfani. Mama lor murise, tatăl lor era foarte bătrîn, iar frații mai mari, căsătoriți la Paris, îi uitaseră cu totul.

Armand făcu pe surioara lui să înțeleagă aceste considerații, și în sfîrșit, într-o zi cînd era bolnav, îi scrise rugînd-o să vină lîngă el.

Jean se duse lîngă frate-său, în orășelul puțin plăcut atunci, care a devenit capitala Aveironului. Acolo ea se mărgini în cercul obișnuit al lui Armand, mai închisă decît într-o mănăstire, dar fericită că se afla lîngă frățiorul ei iubit.

Sosirea ei pricinui fratelui o bucurie sinceră și adîncă, amestecată totuși cu un nedeslușit simțămînt de îngrijorare.

Schimbarea petrecută în surioara sa îl uimi. El o dorea palidă și slabă ca el, exuberanta frumusețe, acea înflorire a unei înfloritoare tinereți avu un efect de care cu anevoie și-ar fi putut da seama.

Lucru ciudat și anevoie de realizat, acel tînăr care umbla scofîlcit ca un bătrîn, cu o mînă pe pîntece unde-i era boala, cu ochi negri mari în care părea adunată toată viața lui, acelui tînăr nu-i prea plăcea rumeneala și frăgezimea, nici farmecele sănătății indiferent la cine le-ar fi întîlnit.

Cu toate astea sora sa își uită bucuroasă viața și printr-o cucernică simplitate, păstra atîta modestie și smerenie, încît am putea zice că puțin se deosebea de servitoare.

Parcă îi era frică să fie frumoasă și poate că în taină se străduia să micșoreze acea îmbelșugată frumusețe, primejdioasă pentru sufletul său, nepotrivită cu gustul fratelui ei și cu slujba de îngrijitoare ce avea lîngă dînsul.

Multe priviri, mirate și încîntate totodată, o primiseră la biserică și în străzile din Lodz.

Unii manifestau neîncrederea de a fi sora unui călugăr și hotărîră să o urmărească.

Ea ieșea foarte rar și făcea și mai mare senzație. Nu se vorbea decît de ea. Toți cei care nu o văzuseră o pîndeau ca s-o vadă și mulți dintre cei care o admiraseră deja nu visau decît la fericirea de a se afla în calea ei.

Pe de altă parte în tabăra evlavioșilor se ridicase o surdă și amenințătoare ațîțare.

— D-ra aceea s-a așezat de-a binelea lîngă abatele?

— Fratele său e bolnav.

— E bolnav de stomac, dar el suferă totdeauna de aceasta și ar fi putut s-o ducă astfel mulți ani. Și apoi nu s-ar fi găsit aici cine să-l îngrijească?

— Negreșit, dar o soră...

— Biserica nu îngăduia la călugări surori așa de tinere ... și totodată atît de frumoase.

— Da, frumusețea ei ar putea să fie pricină de scandal.

— Ba și este!...

— Cu toate acestea, zicea o cutră, la biserică atitudinea ei este foarte cuviincioasă, după cît se pare.

— Asta nu oprește, zicea alta, ca în biserică, în vremea sfintei liturghii, bărbații să stea cu ochii în pămînt la dînsa și să păcătuiască în gîndul lor!... Și apoi răul nu o să se oprească aici... fiți siguri că în curînd o să izbucnească intrigile galante. Știți orășelul nostru cum e...

Asta nu era tot.

În lumea flăcăilor bătrîni, a preoțimii, unde se flecărește tot cu atîta plăcere ca și în saloanele fetelor bătrîne, nu se spuneau mai puține răutăți pe seama Jeanei de X. Părerile se deosebeau după rangul clevetirilor. Călugării țineau cu Armand și tot așa și mirenii, canonicii dau din cap, fără să zică da, sau ba; cei dimprejurul episcopului îl blamau cu străşnicie.

Episcopul, un tînăr de curînd venit și care era om de lume, surîdea de plăcere cugetînd la Jean dar zicea de ochii lumii cuvinte aspre pe socoteala lui Armand.

— Asta e o guvernantă de episcop, zicea el, ca e prea frumoasă pentru un singur abate.

El o observase foarte mult. Și cine știe? Era gelos pe abatele Armand de X.

Printre cei mai apropiați de episcop era un capuțin, un om șmecher, adevărat diplomat, însărcinat de superiorul său să mențină buna armonie între mănăstire și episcopat.

Părintele Francisc descoperise în Armand de X un predicator de mare talent. El îl făcu să predice într-o zi de sărbătoare însemnată, și acela avu un succes neașteptat.

Modul în care el vorbi de dragostea Fecioarei Maria făcu pe episcop să zică :

— Dragostea pămîntească trebuie să însemne prea puțin pentru abatele Armand. Sufletul i-a mistuit trupul...

— Teamă îmi este, răspunse părintele Francisc, că trupul să nu-i fi mistuit sufletul. Toată frazeologia aceea este potrivită ca să zdruncine simțurile prin înrîurirea închipuirii. Nu e curată și sănătoasă această întoarcere exclusivă a minții și a inimii, a simțurilor și a firii către divinitate.

Cu toată dezaprobarea ce dete vorbelor caputinului, episcopul, pentru motive necunoscute, nu înceta de a se ocupa foarte mult de abatele Armand și de sora lui. După cîteva luni el zise caputinului :

— Părinte Francisc, abatele Z... marele meu vicar este prea bătrîn și vîrsta nu l-a cruțat de infirmități. Mi-ar trebui un alt preot, în stare să conducă cancelaria mea, să-mi pregătească sau chiar să-mi scrie predici, să-mi facă cinste în vremea vizitelor mele pastorale și să fie totodată de o blîndețe și de o supunere absolută.

Părintele Francisc propuse un preot, apoi altul, apoi iară altul, care pe rînd fură înlăturați cu critică mai mult sau mai puțin întemeiată din partea episcopului.

În sfîrșit acesta îi zise :

— Dar abatele Armand?

— Ah ! acesta are cusururile lui, dar dacă este așa de ascultător, pe cît îmi pare, ușor ar fi să-i îndreptăm cusururile.

— Văd că alegerea monseniorului este hotărîtă, zise caputinul surîzînd în barba lui. Dar locuința vicariatului să fie deajuns d-lui Armand de X și d-rei surorii lui?

— D-ra Jean, zise episcopul, nu va trebui să stea în palatul episcopal.

— Prea sfinția voastră bănuiește în privința asta gîndurile d-lui abate.

— Nicidecum, dar cu condiția asta l-aș ridica pe X la gradul de vicar și d-ta părinte, îți dau sarcina de a spune abatelui dorința mea și la nevoie de a-l hotărî să se supună.

— Monseniore, răspunse părintele caputin, plecîndu-se pînă la pămînt, sînt gata să îndeplinesc sarcina cu care mă cinstește Măria Voastră.

TOT MISTERUL

Caputinul se duse chiar în ziua aceea la abatele Armand și-i ceru să vorbească între patru ochi.

— D-le abate, zise el de-a dreptul, vin de la episcopie. Monseniorul cu o dibăcie vrednică de vremurile vechi ale bisericii, după ce a

deplîns că tinerețea nu-i îngăduie să fie la înălțimea sarcinii sale mi-a spus că a văzut îngrijorat slăbirea minții primului său vicar d-l abate Berard. Monseniorul a mai adăugat că s-a gîndit la dv ca să-l înlocuiți.

Abatele Armand se roși de plăcere. Părintele caputin urmă :

— Monseniorul nădăjduiește că veți primi slujba ce vi se oferă, cu toate astea, înainte de a vă chema la vicariat, el a crezut că trebuie să vă prevestească... Starea sănătății voastre n-ar împiedica îndeplinirea dorințelor Măriei Sale?

— Nicidecum, părinte. Această sarcină va împovăra mult umerii mei, dar Dumnezeu nu m-a lipsit de toată puterea de care am nevoie pentru a-l sluji... În Dumnezeu, în meritele lui Isus care și-a dus crucea stă puterea noastră pentru a ne îndeplini îndatoririle. Acela care săvîrșește binele poate să zică ca sfîntul Pavel : „Nici un merit n-am !". Nimic bun nu se întîmplă fără voia și sprijinul Domnului, dar tot prin Dumnezeu cel mai smerit trebuie să ajungă la cele mai înalte slujbe.

— Gastrita dv, d-le abate, zise căpuținul, nu cere îngrijiri deosebite și la tot ceasul?

Armand de X... deprins cu subînțelesurile graiului călugăresc deschise ochii și ghici unde vrea să bată caputinul.

— Doriți să vorbiți despre îngrijirile ce-mi dă sora mea Jean? zise el.

— Da, d-le abate.

— Ele îmi sînt într-adevăr necesare, părinte.

— Vă sînt oare de strictă necesitate.

— Domnul știe !

— Mai înainte de a primi demisia d-lui abate Berard din slujba de vicar, monseniorul dorește să afle dacă dv sînteți dispus de a vă despărți de surioara dv.

Pentru ce așa? zise cu vioiciune Armand.

— Pentru că monseniorul nu găsește de cuviință ca surioara dv cu toată pietatea sa știută, să locuiască la episcopie.

Fața abatelui se întunecă și urmă o tăcere de răzgîndire.

Pentru ce caută episcopul să înlăture pe sora sa? Se supune unei porniri personale sau sfatului din jurul său, ori poate bîrfelilor lumii !

Am pizmași și sora mea geloși poate. Strălucitoarea ei frumusețe vatămă fără îndoială reputația pietății sale și iubirea care ne leagă o fi dînd loc la motive de vorbe răutăcioase.

Dacă nu primesc? Asta ar fi răzvrătire și pentru pricini îndoioase. Căzut în dizgrație nu aș mai putea rămîne la Rhodez.

Și dacă primesc? O trimit pe sora mea înapoi la casa părintească? Pentru ce motiv? Cu ce cuvinte i-aș cere o asemenea jertfă.

Astfel se gîndi abatele Armand cu palida lui frunte rezemată în podul palmei.

— Sînt gata să mă supun voinţei monseniorului.

Un refuz din partea mea ar fi o faptă vinovată.

— Nu vi s-a adresat o poruncă, ci o ofertă, atenţionă călugărul.

— Dorinţele monseniorului porunci trebuie să fie pentru mine. Arătaţi dar, părinte, Înălţimii sale, recunoştinţa mea şi graba ce am de a-l sluji.

La aceste cuvinte rostite cu hotărîre, caputinul crezu că nu mai avea nimic de zis şi se sculă să plece.

— Vă rog, zise el, îngăduiţi-mi o întrebare.

— Vă ascult, d-le abate.

— Doreşte monseniorul ca sora mea să plece din Rhodez?

— Ba nu, ba nu, zise caputinul cu vioiciune.

Domnişoara de X poate să aibă locuinţa chiar în Teral.

Teralul este strada cea mare care duce la episcopie.

— Monseniorul, urmă călugărul, ar fi dimpotrivă foarte mulţumit ca o persoană cu meritul d-rei să se aşeze cu locuinţa la Rhodez.

— Foarte bine, răspunse călugărul, acuma sînt foarte fericit, părinte, de tot ce am de la dv.

În urma acestei întrevederi, abatele fu ridicat la rangul de vicar, părăsi smerita lui locuinţă ca să treacă la palatul episcopal şi închirie în strada Teral o casă pentru sora sa.

Jean nu lăsa nimic din mîhnirea ce-i pricinui această jumătate de despărţire, ba chiar se arăta bucuroasă de înălţarea fratelui său. Acesta venea adesea de o vedea şi ea însăşi se ducea uneori la episcopie. Din nenorocire aceste vizite nu puteau să devină prea dese fără primejdie.

— Nu e nimic mai firesc, zicea o cutră, decît ca fratele său să se ducă la sora să o vadă, dar altceva este ca ea să meargă prea des pe la episcopie, lucrul nu e prea cuviincios.

Cu toată înalta-i cucernicie, monseniorul e prea tînăr pentru ca să dea de vorbă răilor.

— S-ar părea, zicea alta, că monseniorul prin bunătatea lui ar fi îndemnînd-o chiar pe d-ra de X ca să meargă la episcopie.

El ar dori, zice, ca să nu o facă să simtă prea mult despărţirea ce i-a impus fratele său.

El i-a făcut vizită şi o cunoaşte din creştet pînă în călcîie.

A dat poruncă grădinarului să-i aducă din grădinile şi din serile episcopiei, tot felul de portocale, şi cu toate astea în casa d-rei de X se află una din cele mai frumoase grădini din Rhodez.

— Dar chiar el i-a ales casa unde șade. Vai ! cum este cu putință ca o fată să stea singură într-o casă așa de mare? Nu credeți că ar fi cu putință să aibă în gazdă vreun burghez onorabil? Ceea ce s-a făcut a fost pentru gurile rele și știți d-nelor ce se vorbea deja? . . .

— Că el a dorit s-o aibă mai aproape și că abatele și-ar fi cumpărat locul de vicar cu prețul acestei datorii.

— Drăgălașă îndatorire! Ciudată îndatorire! Dar d-ra Jean o fi și dînsa îndatoritoare, tot atîta?

În curînd, în Rhodez numele episcopului și al tinerei d-re se întîlneau adeseori. Oamenii își făceau o răutăcioasă plăcere de a le apropia, nu se pomenea de unul fără să nu se zică ceva și despre celălalt.

Armand de X știa el aceasta? Ceea ce este sigur este că Jean nici nu visa la așa ceva.

Se ivi o împrejurare care dăte nou zbor clevetirilor.

Un pictor vestit, fiind chemat la episcopie pentru portretul prelatului, fu izbit de frumusețea Jeanei de X și, avînd să picteze un tablou pentru catedrală, el rugă pe d-ra de X să pozeze drept o sfîntă pe care avea s-o zugrăvească.

Portretul Jeanei pus la închinarea credincioșilor stîrni numeroase murmure și se văzură credincioși care nu mai vrură să se oprească înaintea icoanei.

Episcopul, observă, se supără și puse să se ia icoana și s-o ducă în apartamentul său.

Fu și mai rău! . . .

„A vrut să aibă numai pentru el portretul *ibovnicei* lui!"...

Nu trecură șase luni și opinia generală era că episcopul de Rhodez avea de ibovnică pe sora primului său vicar.

Nu mai trebuia decît să se găsească cineva destul de îndrăzneț ca să raporteze Jeanei ceea ce se vorbea despre dînsa.

Printre bărbați, tînăra număra foarte mulți vrăjmași. Toți aceia care vruseseră să-i facă curte și fuseseră nevoiți să-i dea pace, erau pe prim plan. Ciuda îndrăgostitului înlăturat nu iartă.

Atunci se înființă mult cunoscutul sistem de spionaj. Episcopul, vicarul și Jean de X fură puși sub supraveghere de către mai mulți spioni de ambele sexe. Aceste reptile se furișau pînă chiar și în casa d-rei vrînd să-i cumpere servitoarea și grădinarul, dar neputînd dobîndi nimic de la aceștia care păreau prea mirați de întrebările ce li se puneau, spionii se mărginiră la ceea ce puteau să vadă și să audă, cu ochii și cu urechile lo .

Jean de X fu urmărită la tot pasul ce făcea, foarte rar cînd ieșea din casă, noaptea, chiar i se puse strajă ca să se afle dacă,

după stingerea luminărilor nu venea cineva la dînsa sau dacă nu se ducea dînsa undeva şi anume unde?

Nici ploaia, nici frigul nu domoliră pe acei semeţi curioşi şi curioase.

În sfîrşit, păru că atîta osteneală capată încoronare.

Într-o noapte, putură vedea pe Jean ieşind din casă şi ducîndu-se la palatul episcopal, pe o portiţă din dos, unde nu se afla nici un portar.

Prima izbîndă! Dar se dobîndiră şi altele nu mai puţin hotărîtoare.

— Ştii, vecine, ce am văzut săptămîna trecută?

— Nu-mi dă prin minte.

— Ceva neauzit, de necrezut, o adevărată taină care ar ridica în picioare tot oraşul dacă ar cunoaşte-o. O să-ţi spun vecine dragă, dar sub jurămînt pentru păstrarea secretului.

— Ah! în privinţa secretelor, ştii sînt mormînt şi poţi ca să vorbeşti.

— Demult bănuiam ceva anormal şi imoral şi eram la pîndă. Greu îmi fuse, îţi spun drept, eram cît p-aci să-mi pierd răbdarea, şi-mi primejduii sănătatea chiar şi liniştea casei, căci, o săptămînă la rînd, în toate nopţile fusei nevoit să plec din patul conjugal.

— În sfîrşit, ce-ai descoperit?

— Pîndind la colţul străzii Teral şi al Episcopiei, am văzut furişîndu-se o umbră.

— O stafie.

— Nu cred în stafii. Am văzut un om trecînd ca o umbră neagră şi intrînd în casa d-rei Jean... Mă pricepi?

— Ah! ah! acum vin d-acasă, şi mi se pare că d-ta nu eşti singurul care ai văzut aşa ceva.

— Era între orele unsprezece şi miezul nopţii. Dar vrui să mă încredinţez dacă acel necunoscut rămînea în casa d-rei de X şi am stat toată noaptea la pîndă. Nu-i aşa, vecine, că am avut curaj?

— Un curaj minunat, prietene, vitejesc; şi ce ai făcut?

— Nu-mi pare rău de osteneala ce mi-am dat. Silinţele mele au fost pe deplin încununate. Între orele trei şi patru, văzui pe necunoscutul meu ieşind. După ce-mi trecu încremenirea, mă luai după dînsul, cu toată teama ce aveam ca să nu mă observe.

— Dar el încotro a apucat?

— O aşteaptă!... O luă îndărăt şi porni spre episcopie. Şi aflai, în sfîrşit, că omul în mantie neagră care făcea vizite d-rei era...

— Frate-său?

— Nu ştiu.

— Dar atunci?

— Nu știu, tot ce pot spune este că era cineva de la episcopie.

— Dar dacă n-a fost abatele Armand?

— Să dăm de-o parte gîndul ăsta, vecine dragă; un frate!... nu te gîndești, la asemenea ceas din noapte, asta ar fi un incést.

— Un incest!... La Rhodez!... Cine ar crede-o?...

— Dar de ce ne-am opri la o asemenea grozăvie. Se poate să fi fost altcineva. Abatele Armand, nu uita este bolnav și sănătatea lui nu-i îngăduie asemenea umblete.

De altfel el poate să se ducă la soră-sa și ziua, oricînd are poftă.

— Dar atunci pe cine bănuiești?

— Nu bănuiesc pe nimenea? La episcopie nu văd decît bătrîni.

— Ce vrei să zici cu asta?

— Că bătrînii nu sînt așa de semeți și că nu prea au la ce alerga noaptea în crailîcuri.

— Nu e decît un tînăr la episcopie.

— O știu, dar pe acela nu-l pot bănui. Monseniorul pentru toți credincioșii este și trebuie să rămînă un sfînt.

— Tot așa zic și eu, vecine.

Și amîndoi se despărțiră bine încredințați că omul misterios era episcopul.

Zvonul se răspîndi și în curînd ajunse la urechile părintelui Francisc. Călugărul se indignă la început și nu vru să-i dea crezămînt; dar stăruința lumii îl făcu ca să-l ia în seamă. El hotărî să vorbească celor interesați.

Sigur de a fi rău primit de Monseniorul, călugărul se adresă d-rei Jean.

De la primele cuvinte, aceasta se revoltă și protestă cu tărie. Nimeni, nici chiar frate-său, nu venea noaptea la dînsa.

Capuținul, neobosit, se duse atunci la abatele Armand și cu multă grijă îi comunică tot zvonul răspîndit.

Abatele păru foarte atins, dar răspunse că sănătatea nu-i îngăduia să iasă seara din casă, mai cu seamă noaptea.

În sfîrșit, părintele Francisc dete a înțelege episcopului că vecinătatea d-rei de X dă loc la închipuiri urîcioase. Monseniorul pricepu, dar se făcu fudul de ureche.

El se mulțumi să răspundă că clerul său era mai presus de bîrfelile lumii și că ar fi fost nedemn din parte-i ca să dea ascultare relelor, pe care totdeauna ereticii le-au spus despre preoți.

Cu toată aparenta lui nepăsare, episcopul fu viu mișcat de ceea ce-i destăinuise sfetnicul lui intim.

Într-o seară de rugăciune, pe la ora zece, burghezul curios, care luase asupra sa supravegherea casei Jeanei de X, ar fi putut vedea intrînd pe o portiţă din dos, făcută în zidul grădinii, doi oameni cu înfăţişare îngrijită. Unul venea dinspre episcopie, iar celălalt din oraş.

Amîndoi intrară ca la ei acasă, cu o cheie pe care o aveau la dînşii şi îndată se găsiră împreună într-o odăiţă închisă şi discretă ca un birou de afaceri. Un foc mare ardea în căminul lîngă care se aşezară.

Primul, îmbrăcat în negru din cap pînă-n picioare, era ca de patru zeci de ani. Faţa lui vînătă şi ciupită de vărsat, nasul lui ca ciocul de papagal îi dau o înfăţişare puţin atrăgătoare.

Al doilea, dimpotrivă, tînăr ca de vreo două zeci de ani, era îmbrăcat cu gust şi avea o figură plăcută şi deosebită.

După ce se încălzi, primul uitîndu-se la pendulă, murmură:

— Ora zece. E vreme.

Se sculă şi luă un săculeţ de stofă neagră care dete un sunet metalic.

— E de mirare, zise tînărul, că el n-a sosit încă. Dar am să-l aştept, fie că o veni, fie că nu. Dar să fii bun să-mi dai de veste la ceasul potrivit.

— Da, Monseniore.

— Cîtă vreme crezi că trebuie să întîrzie.

— Nu ştiu.

— Chinurile au început.

— Da însă pot ţine mai multe ore.

— Totuşi trebuie ca toate să fie terminate înainte de ziuă, zise episcopul cu nerăbdare.

Doctorul se depărtă şi intră în odaia Jeanei de X.

La lumina unei veioze, pusă pe o măsuţă, el zări pe nenorocita fată, palidă şi muşcînd cearşafurile ca să-şi înăbuşească ţipetele de durere.

— Vrei să te ascult? Asta ţi-ar uşura durerea, zise doctorul.

— Nu, nu, răspunse d-ra de X. Nu vreau în halul în care mă aflu.

Apoi după un minut de tăcere: — frate-meu? întrebă ea.

— N-a sosit încă.

— Dar *el*?

— E dincolo.

— Dumnezeule Mare, ce-o să fie aici şi de ce nu sînt moartă?

— Fii liniştită, scăparea e apropiată, dar pune un capot şi stai în picioare, aşa e mai bine pentru d-ta şi vei suferi mai puţin. Eşti de acord? Mă depărtez puţin.

— Să încercăm, răspunse Jean.

Doctorul se duse lîngă episcop care, îngîndurat, se plimba cu paşi mari prin odaie şi care tresări la venirea doctorului.

— Deja, zise el?

— Nu, Monseniore, încă nu, răspunse doctorul.

Şi-l lămuri pentru ce ieşise din odaia suferindei.

În vremea asta, abatele Armand, intra la sora sa.

— Ei bine, zise el, cum te simţi.

— Sufăr.

— Se sfîrşeşte noaptea asta?

— Oh! negreşit, ceasul ispăşirii a sosit... pentru mine, cel puţin!

— Dar eu? zise abatele cu vioiciune? Crezi tu că nu sufăr?

— Armand! cum ţi-a venit gîndul nelegiurii. Eram aşa de fericiţi odinioară, frate şi soră nevinovaţi!...

— Taci, nenorocit-o, răspunse abatele, nelegiuirea nu vine de la mine, virtutea nu naşte păcat, el vine de la diavol.

La ce m-ai ispitit cu scînteierea necurată a ochilor tăi! De ce ai aruncat tulburare în inima mea şi foc neastîmpărat în vinele mele? Pentru ce seamănă frumuseţea ta cu acele flori minunate la vedere care sînt numai otravă la miros? Aceste farmece cu care te mîndreai, cui le datoreşti dacă nu infernului?

— Şi tu, Armand, de ce ai ascultat glasul duhului rău? Cum de s-au prefăcut în păcate mîngîierile frăţeşti. Suferinţele tale fură pentru mine mreji amăgitoare; tu ai întins un laţ pietăţii. Oh! nu zice că diavolul vorbea în mine cînd inima-mi bătea de milă! Dumnezeule! cît sufăr!... Şi nici un cuvînt de mîngîiere nu pică din buzele tale, Armand. Ce am să mă fac astfel oropsită?

— N-ai tu sprijinitor mai temeinic decît mine? N-are să vie *el* ca să-ţi şteargă lacrimile?... Taci, nenorocită, încetează cu vaietele. Dacă n-aş fi fost preot, te-aş fi ucis. Tu ai aprins în mine un iad de gelozie... căci te-am iubit cum n-a fost femeie iubită!...

— Oh, îndurare! strigă Jean, frămîntîndu-se în durere.

Doctorul! se rugă ea cu glasul stins... Cheamă doctorul.

— Este aici?

— Da, colo, zise Jean, arătînd cu mîna odaia unde se retrăsese doctorul.

Abatele Armand bătu la uşa odăiţei.

Doctorul se arătă numaidecît.

— Vă cheamă Jean.

— Mă duc, d-le, lăsaţi-ne, vă rog, şi aşteptaţi-mă. Vă voi da de veste îndată ce vă veţi puta arăta.

— D-le, zise Jean, doctorului, mi se pare că am nevoie de d-ta.

. . . .

— Ah ! iacă-te, în sfîrşit, zise episcopul cu glas înţepat.

— Am învăţat să vă las primul pas la toate, monseniore, răspunse abatele.

— Să nu mai fie vorba de trecut, aşa te rog.

— Prezentul vorbeşte destul de tare, într-adevăr.

— Un vinovat aşa de mare trebuie să tacă, d-le de X. Ii e destul ca să-şi măsoare întinderea nelegiuirilor.

— Monseniorul mă obişnuise cu oarecare îngăduinţă. Nelegiuirea mea nu i se părea tocmai aşa de năpraznică cît acoperi ca un paravan greşelile mele.

— Fără obrăznicii, abate !

— Puţină îndurare, monseniore. Ca să pătrundeţi aici, plăcut v-a fost să veniţi în umbra mea.

— Te-am supravegheat, d-le. Nu credeam că erai d-ta... la asemenea oră. Am văzut trecînd o umbră şi m-am luat după dînsa ca să ştiu cine era.

— Dar cînd am ieşit de aici, tot aşa aţi fi putut să veniţi după mine.

— Te luam drept un mirean şi soră-ta m-a dezamăgit :

„Ce fel, iar tu, Armand !“ îmi zise ea.

— Dar dv, monseniore, nu aţi dezamăgit-o, şi cînd ea vă descoperi înşelătoria, aţi recurs la intimidare.

— Nu trebuia înăbuşit scandalul, ca şi la ora asta?

— Acuma, greu va fi, monseniore, prea tîrziu am fost vestit. Acum şase luni toate se puteau îndrepta. Dar multă vreme n-am mai văzut pe Jean şi nu fusei înştiinţat decît cînd primejdia deveni grabnică şi de neînlăturat.

— La ceasul ăsta, secretul e tot numai al nostru ; dar bănuiala s-a furişat pînă la noi, şi din toate părţile spre episcopie se întorc privirile. Cu cîtă lăcomie o să se repeadă impietatea asupra acestei nenorociri ca să hulească sfînta Biserică. Cu orice preţ trebuie păzit secretul.

— O ştiu, zise abatele plecînd capul şi încruntînd sprînceana, cu smerenie şi înverşunare totodată.

— Te-ai gîndit la o asemenea întîmplare?

— Da, monseniore.

— Poate să fim siliţi a lua măsuri cumplite... mai cumplite încă pentru mine sau pentru d-ta decît pentru Jean.

— Asta e o fatalitate!...

— Nu rosti acest cuvînt păgîn!...

— Cu ce cuvînt să-l înlocuiesc? Voi zice că Provindența a vrut una ca asta?

— Nimic nu se întîmplă fără voia Domnului, d-le abate, zise tînărul episcop. Dumnezeu a dat voie diavolului să ne ispitească și noi am căzut; să-i cerem iertare, să simțim pentru greșelile noastre o sinceră pocăință și sufletul nostru își va recîștiga curățenia.

— Să așteptăm pentru asta, monseniore, ca să se sfîrșească trista sarcină.

— Ascultă!... ascultă!...

— Țipete!...

— Da, durerea a biruit-o. De n-ar mai auzi alții afară de noi țipetele sale.

Episcopul era galben de tulburare. Cu toată amărăciunea inimii sale, el iubea mereu pe Jean și acele țipete găseau un dureros răsunet într-însul. Dar el era tînăr și vanitatea tinereții îl silea să se arate mai nemilos decît era.

Față cu femeile, nimic mai aspru decît un tînăr; frica de a apărea slab, dorința de a se arăta bărbat înăbușesc într-însul toată mila și-l fac fioros.

Amantul Jeanei nu era mai rău decît un altul.

Dacă ar fi fost ca s-o scape din valuri, bucuros și-ar fi primejduit el viața, și-ar fi dat tot sîngele ca să-i prelungească viața, dar ar fi strivit-o mai lesne în picioare decît să îndure pentru dînsa o umilință.

Acele țipete îl zbuciumau și-l înfricoșau.

Conversația se oprise; nemișcați, muți, amîndoi așteptau evenimentul.

Doctorul deschise ușa și-și zise:

— Mama s-a ușurat cu bine; copilul e născut cu viață.

Nici un răspuns.

El împinse ușa și se întoarse lîngă lehuză, socotindu-și sfîrșită prima parte a sarcinii sale și gata să îndeplinească pe cea de a doua

HOTĂRÎRILE SUPREME ALE ABATELUI ARMAND

După o lungă tăcere.

— Nu mergem lîngă dînsa, d-le de X? întrebă episcopul.

— Împreună! strigă abatele.

— Ei bine, separat și unul după altul.

— Nici așa, monseniore. Eu cel puțin nu voi înainta.

— Ce fel! S-o lăsăm la ora aceasta fără nici un cuvînt de mîngîiere?

— Dacă aş putea găsi vreunul, zise abatele cu întristare, m-aş grăbi ca să i-l duc... dar vai ! ce balsam să torni peste asemenea rană.

„Jean, Jean !...”

Abatele căzu în genunchi şi, cu mîinile acoperindu-şi faţa, începu să plîngă în hohote.

— Iartă-mă ! urmă el. Iacă, simt nu voi trăi mult după nenorocirea noastră, şi lovitura de moarte de care tu ai să mori mă atinge şi pe mine. Ah ! mişel şi trădător am fost, ba chiar cîtva timp fără milă ; dar n-am putut să-mi prefac inima în stîncă şi mă apasă greutatea crimei şi a nenorocirii !

„Monseniore, sînt în viaţă momente în care se preface firea noastră. Nu voi ieşi de aici acelaşi om care am intrat. Oh !...am fost prea aspru cu biata Jean ; acum dacă m-aş duce lîngă dînsa, n-aş face-o decît să-i cer iertare şi să mor la picioarele ei“.

— Aide, d-le abate, aide fii mai bărbat. Nu vorbeşti decît de moarte şi moartea d-tale n-ar schimba întru nimic împrejurarea asta grea. Slăbiciunea d-tale mă înspăimîntă. Nu trebuie să uiţi că eşti un demnitar al Bisericii, pe care nu trebuie să o faci de batjocură. Potoleşte-te. Dacă Jean nu te iartă pe lumea asta, ai veşnicia înainte-ţi ca să o îndupleci şi Dumnezeu te va ierta.

— Ah ! zadarnice vorbe !... zise Armand de X înăbuşindu-şi plînsul cu batista.

Episcopul se uită la el cu milă şi cu nerăbdare. Ce hotărîre să faci pe un om să ia într-un asemenea hal ?...

— Vino-ţi în fire, d-le, zicea el. Avem nevoie de tot sîngele rece. Are să se facă ziuă şi trebuie să ne întoarcem la episcopie. Cum ai să ieşi de aici cu faţa răvăşită şi cu ochii plînşi.

Dar Armand nu mai auzea nimic. Remuşcarea şi mîhnirea îl doborîseră. El rămăsese în genunchi şi cu fruntea pe parchet. Prea mult se zbuciumase. Ultimul resort al efortului său se sfărîmase la ţipetele Jeanei.

În zadar se tînguia episcopul, Armand nu-l auzea.

Tînărul stăpîn îşi pierdu răbdarea.

El înhăţă pe complicele său de guler şi zguduindu-l cu putere :

— Armand ! strigă el. Ridică-te. Vrei să zici adio sorei tale?

— Să-i zic adio ? repetă d-l de X tulburat şi năucit.

— Da, de-abia mai ai vreme.

— Dar, zise ticălosul sculîndu-se, ce voiţi să ziceţi ?...

— Ai uitat ? Asta nu s-a hotărît deja între noi ? Mîine, Jean va pleca din Rhodez.

— Dumnezeul meu ! S-o văd acuma...

— Aide, hotărăşte-te, zise cu asprime episcopul. Vremea zoreşte.

— Dar ce să-i spun?...

— Orice vei poftí.

— Oh! strigă Armand, tot una v-ar fi s-o ucid? Dar chiar dacă mi-ai porunci o asemenea nelegiuire, n-aş fi eu acela care, într-un asemenea moment, cînd este atît de zguduită, să-i spun că mîine va fi urcată în trăsură şi dusă, exilată, departe de aici.

— Ei bine, nu-i spune nimic. Drept vorbind, nici n-ar fi nevoie, răspunse episcopul, şi, fiindcă acum dînsa are nevoie de odihnă las-o liniştită.

Abatele se îndreptă încetinel spre uşă.

— Unde mergi? întrebă episcopul. Ai o mutră îngrozitoare. Ascultă, răzgîndindu-mă cred că, în loc de a te duce să o superi, mai bine ar fi să pleci cu mine. Vii?

Armand, năucit de durere, se opri nehotărît.

Apoi, deodată, luînd o hotărîre, porni spre odaia Jeanei.

Doctorul plecase şi odaia nu mai era luminată decît de veioză.

Armand înaintă încet pînă aproape de pat; el îngenunche şi zise cu glasul celei mai adînci mîhniri:

— Jean, am venit să-ţi spun în genunchi că mă recunosc singurul vinovat şi că simt pentru păcatul meu o deplină pocăinţă. Adio, Jean, soră mult iubită, adio!

Jean vru să răspundă şi făcu efort să se întoarcă spre dînsul, dar el şi ieşise pe uşă.

Atunci, episcopul îl luă de braţ şi-l tîrî afară sprijinindu-l căci picioarele de-abia îl mai ţineau.

Ieşiră din casă pe o portiţă a grădinii. Erau îmbrăcaţi mireneşte şi înfăşuraţi în mantii lungi cu care îşi acopereau şi faţa. Ştiau că erau spionaţi şi-şi luaseră toate măsurile necesare. Dar, cînd ajunseră la uşa portiţei prin care de obicei intrau, văzură un necunoscut care se depărtă, uitîndu-se la ei.

A doua zi, abatele Armand avu friguri; nu putu să se ridice din pat decît spre seară.

Atunci se duse la episcop şi-i zise cu glas puternic:

— Monseniore, cer Înălţimei Voastre o ultimă bunăvoinţă.

— Care? întrebă episcopul.

— Să-mi primiţi demisia din vicariat.

— Eşti nebun, d-le? zilele astea ai să fii recomandat pentru episcopat.

— Monsenioare, vă rog de iertăciune, dar hotărîrea mea este nestrămutată. Vreau să intru în mînăstirea Trappei, ca să mă pocăiesc.

— Prea bine, d-le abate, nu vreau să mă împotrivesc chemării d-tale. Demisia ţi se primeşte, dar numai peste cîteva zile se va

aduce la cunoştinţă lumii. Nu este cuviincios ca plecarea d-tale să aibă loc odată cu aceea a sorei d-tale, astfel încît să dea prilej de clevetiri. Vom spune că sănătatea nu ţi-a permis să faci faţă obligaţiilor. Atît va cunoaşte părintele Francisc.

Peste cincisprezece zile, hotărîrea lui Armand de X, era adusă la cunoştinţa publică.

Abatele se ţinu de cuvînt şi se duse de bătu la poarta unei mănăstiri din ordinul Trappiştilor.

CE FACE JEAN DE X

În răstimpul ce trecu de la evenimentul ce am povestit şi pînă la intrarea abatelui în mănăstirea Trappei, Jean de X avu mult de suferit.

Se simţi la placul puterii episcopale. Ştia că ajunsese un obiect de scandal, pe care-l vor înlătura, înăbuşi sau suprima în numele intereselor superioare. Ce aveau să facă cu ea?

Ideea de revoltă împotriva arbitrariului încă nu încolţise în creierul ei. Ea se deprinsese să se socotească prea puţin lucru şi se lăsa la voia lui Dumnezeu. Dar asemenea simţăminte, sfărîmîndu-ne toată bărbăţia, ne fac după puternica expresie a iesuiţilor, semeni cadavrelor şi ne iubesc de o moarte anticipată.

Sînt amarnice aceste simţăminte şi vine o zi cînd firea strigă în om : Eu nu vreau să pier !

Din nenorocire pentru Jean, ziua aceea întîrzie de a veni.

Fratele său, plecat din Rhodez fără aş fi luat adio de la dînsa şi intrat de viu în mormîntul Trappei, lăsase episcopului grija de a săpa mormîntul sorei sale.

Plecarea lui n-a putut fi păstrată secretă şi pricinui în lumea din Rhodez o senzaţie uşor de închipuit.

Scăpase o pradă din ghearele clevetirii. Dacă şi sora sa ar fi mers după dînsul în noua sa retragere, despre ce ar mai fi putut vorbi bunele creştine din Rhodez?

De 15 zile, slugile Jeanei dispăruseră şi fuseseră înlocuite de necunoscuţi. Amatorii de scandaluri erau descurajaţi că nu aveau să se aleagă decît cu nopţile lor pierdute.

Necunoscutul care se furişa noaptea la Jean de X nu se mai ivise.

Sănătatea Jeanei începea să se restabilească cînd într-o zi ea primi vizita caputinului Françisc.

Prea sfîntul om salută şi cu mîinile împreunate îi zise :

— Vin d-ră din partea monseniorului episcop.

— Fiţi binevenit, răspunse tînăra femeie.

— Monseniorul m-a însărcinat cu o tristă misiune.

— Vorbiţi, părinte, sînt dispusă să aud orice şi mă supun la tot ce ar putea cere monseniorul de la mine.

— Foarte bine d-ră, răspunse capuţinul cu un glas dulceag. Monseniorul care păstrează pentru fratele dv o iubitoare amintire, vede cu durere părăsirea în care vă aflaţi. Singură într-un oraş mare fără rude care să o ocrotească, o persoană de vîrsta dv e în mare primejdie şi cu toată cuvioşia sa, mai curînd sau mai tîrziu dă arme calomniei.

Înălţimea sa s-a gîndit să v-adăpostească într-o casă religioasă.

— Mulţumesc Monseniorului, răspunse Jean, pentru deosebita sa grijă. Dar la care mănăstire trebuie să cer azil? La Ursuline? sau la Visitaudine?

— Monseniorul în alegerea sa nu s-a oprit la Rhodez. Înălţimea sa doreşte ca dv să părăsiţi acest oraş.

— Ca fratele meu.

— Abatele Armand, zise cu vioiciune capuţinul, n-a luat sfat ci numai de la conştiinţa sa.

— În sfîrşit, părinte, unde trebuie să mă duc?

— Nu ştiu nimic încă. Dar să n-aveţi grijă de mijloacele şi de călătoria voastră. Mîine dimineaţă o trăsură va fi pusă la dispoziţia mea, căci sînt obligat să vă însoţesc, şi monseniorul îmi va spune pînă unde va trebui să vă conduc.

Jean era resemnată.

— Ce voi spune monseniorului, domnişoară?

— Că aştept ordinele sale.

Nici o mulţumire pentru această păstorească grijă. Capuţinul fu aproape scandalizat de această nesocotinţă. Astfel dar nu se coborau nici măcar a spune Jeanei locul unde aveau de gînd s-o exileze.

Cu toată resemnarea sa, după plecarea călugărului, Jean simţi ceva care se răzvrătea împotriva acestei puteri tiranice care dispunea de dînsa fără să o întrebe dacă ea voia. Era prea mult dispreţ în această tiranie şi o tratau prea pe faţă ca pe o sclavă. Se ruşină.

Pentru fratele său, pentru episcop, ea nu era o penitentă. Cîteva scîntei de mîndrie îi reînsufleţiră inima şi ea începu să-şi dea seama de nenorocirea sa.

Puse faţă-n faţă greşelile sale cu ale celorlalţi. Ea se gîndise fără să îndrăznească de a-i judeca. Ii judecă şi condamnă. Ocara de pe urmă îi secase răbdarea.

Ea se gîndi la plecarea sa şi se gîndi dacă nu trebuia să-şi reia cuvîntul şi să se împotrivească episcopului şi capuţinului său.

Dar nenorocita n-avea nici bani nici mijloace şi era nevoită să primească exilul ce i se oferea.

Ca toate fetele nobile ea nu avea putință să-și cîștige viața cu munca mîinilor sale. Unde să găsească un adăpost și hrană?

Dacă ar fi fost bogată, dar n-ar fi îndrăznit nimeni să o disprețuiască astfel, dar în sărăcia ei o insultau răii.

Fratele său o părăsise. La acest gînd pieptul i se ridica de durere și plînsul o podidi.

În halul acesta aștepta pe părintele Francisc.

Dis de dimineață auzi uruitul unei trăsuri. Fără să spuie nimic slugilor sale, cu un mic pachet în mînă ea se dete jos la poartă, unde se oprise o trăsură cu doi cai de poștă.

Părintele Francisc deschise ușa și o pofti să șadă în fața lui. Ea șezu pe perna trăsurii cu pachetul lîngă dînsa și pe cînd vizitiul da bice cailor:

— Ei bine, părinte, întrebă ea, unde mergem? Puteți ca să-mi spuneți acuma?

— La Paris, fata mea, răspunse călugărul.

LA PARIS

Peste patru zile ei intrară în Paris prin bariera Orleanului.

— Unde ne aflăm părinte?

— În strada Iadului, răspunse caputinul.

— Oh! Doamne! strigă Jean cuprinsă de spaimă.

Ea încă nu se liniștise bine, cînd un glas puternic răsună lîngă trăsură.

— Oprește sau ești mort!

— Ce va să zică asta? mormăi călugărul.

— Dați-vă jos!

Caputinul nu făcu nici o împotrivire iar Jean îl imită.

— Banii sau lucrurile voastre!

— Un biet caputin, răspunse călugărul, n-are astfel de lucruri, d-na e mai săracă decît atît. E o ucenică pe care o duc la mănăstirea Montmartre.

— Aide, nu-mi spune mie astfel de brașoave. Nimeni nu călătorește în caleașcă fără parale.

Călugăre, golește repede buzunarele sau geamantanul tău, dacă nu vrei să fii despuiat îndată și omorît.

Iar tu frumoasă fată, dacă nu ești decît o ucenică, nu puteai găsi un prilej mai bun de a te instrui decît cu noi, te opresc drept partea mea de pradă.

— Păi, cum! strigă o fetișcană, care la aceste cuvinte ieși din grămada rămasă mai de o parte.

— Vrei ca să-l scot, Dominique?

— Lasă-mă în pace, tu; puica asta e o frumoasă, ba şi ucenică, cea ce tu de mult nu mai eşti.

Banda hohoti de rîs iar Dominique Cartouche fără nici un pas de gelozie pentru Jeaneton-Venus, începu să zguduie pe călugăr strigînd:

— Aide, popo, execută-te de bunăvoie ori 50 diseară la masa dracilor.

Părintele Francisc scoase o punguliţă fleşcăită de patru zile de drum şi o dete banditului.

— Iacă, zise el, cina noastră de astă seară. Asta-i tot ce avem, căci trăsura nu e a noastră şi n-am plătit noi serviciul poştei.

Cartouche cîntări punga şi, furios că era eşa de uşurică, pălmui pe călugăr.

— Tu minţi, zise el.

Apoi, întorcîndu-se spre oamenii săi.

— Fanandeli, zise el, scotociţi-mi pe croncanul ăsta şi puneţi-l mai curînd în numărul aleşilor.

Doi zaplani, care trebuie să fi fost Balani şi d'Antrag se aruncară asupra nenorocitului părinte Francisc, ale cărui ţipete deznădăjduite trebuie să fi fost auzite tocmai de la Chartroise.

În vremea asta Cartouche căuta prin trăsură şi nu găsi decît pachetul Jeanei pe care-l dete cavalereşte tinerei. Călugărul stîlcit zăcea în mijlocul drumului.

Cu toate ocările şi exclamaţiile Jeanetonei, căpitanul petrecu braţul tinerei după al său şi o tîrî zicîndu-i:

— Trebuie să vii cu noi, drăguţă, nu te teme de nimic, noi sîntem oameni veseli şi nu-ţi vom face nici un rău.

Drept orice răspuns Jean îşi acoperi faţa şi începu să plîngă.

Apoi banda se opri în oraş, pe cînd vizitiul, punînd pe bătrînul Francisc în trăsură, se ducea să bată la poarta mănăstirii.

Aici e locul să spunem cititorilor că, după moartea adevăratului Dominique Cartouche mulţime de potlogari maimuţăreau apucăturile vestitului bandit şi ale statului major, astfel încît poliţia, care adesea da peste noii Balani, Crăcani, Ratibouli etc. se întreba cu spaimă dacă nu înviaseră înfricoşătorii ucişi în piaţa Grevei iar d-l d'Argenson adesea îşi zicea surîzînd:

— Cu adevărat nu mai scăpăm de Cartouche!...

Te miră dacă chiar în bande s-o mai fi găsind vreunul Toma necredinciosul...

Banda veselă se duse sărind şi chiuind într-o cîrciumă din oraş.

Biata Jean, ameţită, la braţul căpitanului, în mijlocul fumului de tutun şi de lumînări. O puseră cu alaiul în capul unei mese lungi, la care luară parte toţi bandiţii.

Cartușienii o siliră la beție și în curînd nenorocita căzu în beție ceea ce puse culme veseliei generale.

— Iacă așa, zise Jeaneton mulțumită, ne-am găsitără pe șoricuța călugăriță. Ea fu geloasă și cumplită, rea chiar pentru această rivală ce-i dase întîmplarea. Jeaneton se afla pe atunci în furia patimilor sale pentru Cartouche. După ce căutase s-o facă de rîs, vru s-o degradeze. Dar într-o zi o văzu plîngînd și Jeaneton se dezarmă.

Cartouche începuse să se plictisească de plînsetele și de atitudinea ei de salcie plîngătoare, și o uitase într-un colț al Pistolului la bunul plac al fanandelilor.

— Dar ce naiba ai? o întrebă Jeaneton-Venus. Ești fată frumoasă, dar n-ai sînge în vine. Icoana și candela!... dacă ți s-a urît cu noi, șterge-o pe aici în colo.

— Și unde să mă duc, răspunse Jean, cu rochia mea pătată de vin și de grăsime?

— Ei bine, cine n-are șterpelește.

— Ce vrei să zici? întrebă Jean.

— Ah! tu nu știi graiul de la Paris? zise Jeaneton-Venus.

— Vrei să zici ca să-mi cumpăr? dar n-am parale.

— Cine n-are face dreapta! Dar tu nu te pricepi, nu ești bună la nimic.

— Știu să cos și să brodez.

— Cu de-alde astea nu se cumpără țoale, nu se umple buzunarele. Dacă Minaut nu ți-o mai da mîncare?

— Nu voi mai mînca.

Jeaneton-Venus se uită la dînsa cu milă și dispreț ca la o tîmpită.

— Ei bine, reîncepu dînsa, dar bărbații nu fuseră făcuți ca să dea mîncare femeilor?

N-ai decît să ceri la cel dintîi care ți-o plăcea, ești prea frumoasă fată ca să ți se refuze atîta lucru.

— Oh! Dumnezeul meu! zise biata fată, unde mă aflu dar? N-ar fi fost mai bine să fi murit? Voi putrezi în mocirla asta?

— Bun! iaco! iar leorcăindu-se! strigă Jeaneton-Venus. Poftim de mai dă sfaturi bune. Dar ia scultă, d-ră sfîntă Paraschivo, ce-mi căutai cu croncanul ăla în caleașcă? Cu barba lui de un cot și cu țurloaiele goale, un croncan nu e tocmai un drăguț! Fu cît p-aci să-mi iei pe Dominique al meu!

— Oh! d-ră Jeaneton, ce crezi despre mine! Nu sînt o religioasă... Negreșit, nu sînt fără de păcate.

Oh! nu... nu... (repetă ea hohotind de plîns), am săvîrșit o crimă... Dar sînt mai mult nenorocită decît vinovată. Cît despre

călugărul acela, el era un om sfînt care fusese însărcinat să mă aducă la Paris și care nu era ca d-nii fanandeli. Acela nu era din Paris!

— Nu te ducea la mănăstirea Montmartre? întrebă Jeaneton-Venus.

— Montmartre! acesta este într-adevăr numele mănăstirii pe care l-a spus d-lui Dominique, cînd acesta l-a întrebat. Pînă atunci nu mi se spusese nimic despre locul unde mă ducea.

— Ei bine, nu e departe de aici pînă acolo, zise Jeaneton.

— Ah! unde este dar!

— Pe dealul din față. Se vede abația din poarta Pistolului.

— Cum! acolo e Montmartre?

— Da, da.

— Dacă m-aș duce acolo? zise ea.

— Dar pentru ce nu?

— Ah! pentru ce nu, suspină d-ra Jean de X.

În halul în care mă aflu, și ce aș spune acolo?

— Tot ce-mi spuseși mie, răspunse Jeaneton.

— Dar mă vor primi? ... Găsi-vor îndestulătoare această mărturisire? Să nu mă ia drept o haimana, o hoață și să-mi închidă poarta în nas.

— Asta-ți dovedește, zise Jeaneton, că Pistolul în felul lui e mai cumsecade decît mănăstirea Montmartre.

— Acolo ești lîngă Dumnezeu! răspunse nenorocita și aicea...

Dar nu îndrăzni să sfîrșească, lăsînd Jeanetonei osteneala de a-i completa gîndurile.

CUM DEVINE JEAN NECREDINCIOASĂ

Astfel dusă fără cea mai mică voință din partea ei, d-ra de X căzuse în cea mai de pe urmă ticăloșie.

Ea nu trăia decît din pîinea hoților și a prostituatelor.

Deprinsă din copilărie cu abnegația de sine însăși, deprinsă să asculte pe alții, să se supună, ea lăsase tot elanul ei sufletesc să se stingă și nu mai era în stare de nici un efort de voință.

Ea își îndura ursita, pe care o numea voința Providenței și se simțea rostogolită în prăpastie fără nici o putere de a se agăța de ceva. Incapabilă de bine ca și de rău. Și ceea ce era grozav, în ochii ei, lumea se înfățișa deopotrivă în răutate. Astfel nelegiuiții din jurul său nu i se păreau mai vinovați nici mai răi decît aceia pe care îi părăsise.

Ori încotro i se întoarcea gîndul ea nu vedea decît rău și era prea neștiutoare ca să vadă mai departe.

Fiindcă Cartouche o uitase și Jeaneton nu o mai chinuia, ea ajunsese îngăduitoare pentru viţiile lor.

Ea se dete cu viaţa *Pistolului*. Privirile nu se mai rușinară de oarecare priveliști, urechile nu i se mai îngroziră de oarecare vorbe.

Ea sfîrșea prin a rîde, cu gunoiul de clar, și de artisocraţie și, fără ca să se revolte, putu să stea faţă la batjocura a tot ce-i fusese sfînt odinioară, judecător, nobil, preot, călugăr, religie.

Religioși întîi, religie apoi!

Împietatea nu o mai ţinea, ea o punea pe gînduri și după cele petrecute la Rhodez o găsea întemeiată întrucîtva.

Aceia pe care îi crezuse sfinţi erau niște criminali. În ce mai putea ea ca să creadă? Dar nu era numai atît.

În fiecare zi auzea spunînd o poveste scandaloasă, adevărată ori mincinoasă, pe seama călugăriţelor de la Montmartre, ceea ce sfîșia cu totul vălul poetic în care închipuirea înfășurase visul vieţii mănăstirești.

Fără ca să le fi văzut călugăriţele nu erau pentru dînsa decît niște făţarnice și niște stricate.

Jalnică permisie sufletească, cînd ne gîndim că mănăstirea era singurul ei azil probabil, la care dînsa cugeta puţin!

Cu cît nenorocirea, în care căzuse, o apropia de mănăstire, cu atît ea devenea mai nevrednică.

Împietatea și viziunea noului Cartouche rodea simţămîntul ei religios pînă în rădăcinile lui.

Și, lucru ciudat, la vedere, dar cu desăvîrșire logic la buna socotinţă.

Cînd această prefacere sufletească fu deplină, cînd nu mai rămase nimica din vechea Jean de X pe care am cunoscut-o și cînd ea nu mai avu nici o credinţă, ea se simţi destul de tare ca să se ducă să reclame adăpost în numele fratelui său și în al episcopului de Rhodez.

— Dacă ele m-or respinge, își zise ea, voi denunţa toate fără cruţare pentru nimeni.

La ce aș tremura înaintea acestor femei?

Nici una dintre ele nu e mai bună decît mine! Nu se cuvine eu să plec capul și să mă zmeresc, acum cînd nu mai sînt proasta de la Rhodez.

Negreșit Jeaneton o felicita pentru această schimbare și o îmbărbăta.

Urmare acestei prefaceri sufletești nu întîrzia prea mult și într-o bună dimineaţă ucenica Jean nu se mai văzu la Pistol.

Ea se dusese la mănăstire.

D-na d'Avray era deja stareţă. I se spusese că o femeie a cărei îmbrăcăminte şi ale cărei apucături erau cît se poate de proaste, făcea tărăboi şi cerea ca să-i vorbească.

Stareţa exclamă :

— O fi ea !

Şi porunci ca necunoscuta să fie adusă în cabinetul său.

De mai multă vreme iesuiţii o lămuriseră asupra întîmplărilor de la Rhodez, şi o prevestiseră de sosirea posibilă a Jeanei de X. Părintele Francisc scăpase cu viaţă din rănile lui de la Chartroisi şi se duse la Paris. De altfel tot prin mijlocirea acestora dobîndise episcopul de la Rhodez făgăduiala unui azil sau a unei închisori pentru Jean la abaţia de la Montmartre. Multă vreme se căutaseră urmele surorii lui Armand, apoi crezură că banditii vor fi ucis-o.

De acolo exclamaţia de mai sus a stareţei amestecată cu o vie curiozitate. Jeana de X se ivi.

D-na d'Avray o înfăşură într-o privire mirată.

Frumuseţea Jeanei purta se vede, urmele jalnicelor împrejurări prin care trecuse. Nu numai că privirea şi surîsul ei nu erau feciorelnice, dar ea pierduse pînă şi gingaşul simţămînt al ruşinii.

Jean de X se înfăţişa cu fruntea sus, frezată şi pudrată într-un chip îndoielnic, cu toată găteala ei şi opri asupra d-nei d'Avray o privire rece şi semeaţă.

— D-nă, zise ea, mă prezint din partea monseniorului de Rhodez şi a d-lui abate Armand de X, fratele meu.

— Aveţi negreşit, d-ră, zise cu blîndeţe tînăra stareţă, ca să-mi daţi o scrisoare din partea monseniorului de Rhodez?

— Nu, d-nă. Am venit la Paris cu un părinte capuţin însărcinat să mă aducă la dv. Trăsura noastră a fost oprită de Cartouche între bariera Orleanului şi între Chartroisi. Părintele Francisc a fost ucis şi eu am fost luată prizonieră de către bandiţi. Negreşit părintele Francisc trebuie să fi avut asupră-i vreo scrisoare din partea monseniorului de Rhod-

— Daţi-mi voie, d-ră ; ce-mi dovedeşte că dv într-adevăr sînteţi persoana drept care vă daţi.?

— Acum am scăpat, d-nă, din vizuina lui Cartouche, şi pînă acum, de la sosirea mea în Paris, n-am văzut decît hoţi şi femei pierdute. Nu cred că Cartouche s-ar învoi să vină aici ca să mă sprijine cu mărturia lui, şi că din partea voastră v-aţi mulţumi cu cuvîntul banditului. Dar puteţi să scrieţi la Rhodez şi pînă în opt zile aveţi răspuns.

Stareţa se gîndi un minut şi apoi reîncepu :

— Aţi fost făcută prizonieră de către bandiţi?

— Da, d-nă.

— Şi numai azi aţi putut scăpa de la dînşii?

— Da, d-nă.

— N-aveţi mijloace de trai?

— Nu, d-nă.

— Vom face cu dv datoriile ospitalităţii noastre creştineşti şi vă vom aranja poziţia îndată ce vom avea dovada despre identitatea voastră. Află deocamdată d-ră, că părintele Francisc, îngrijit de Chartroisi a scăpat cu viaţă de rănile lui. El se află tot la Paris. Îl vom pofti mîine aici şi veţi vorbi cu dînsul. Dacă într-adevăr sînteţi d-ra Jean de X, puteţi pune temei pe bunăvoinţa noastră. Merge-ţi d-ră, şi binecuvîntarea Domnului cadă asupră-vă.

Jean fu dusă la arhondărie unde i se dete de mîncare şi o odăiţă cu pat bun care-i oferi cea mai bună noapte de odihnă, care demult fusese jinduită.

A doua zi după-amiază, ea fu chemată la stareţă şi se văzu în faţa părintelui Francisc. Recunoaşterea lor fu plăcută. Capuţinul simţi bucuria călătorului care regăseşte un obiect preţios pe care-l pierduse în cale şi de care are să dea socoteală familiei sau unui prieten. Pe de altă parte Jean triumfa de îndoielile dispreţuitoare ale stareţei şi o văzu citind cu mulţumire scrisoarea episcopului.

— Fata mea, zise stareţa, după cererea ta şi după recomandarea episcopului de Rhodez, noi te primim ca ucenică. Vei redobîndi aici, în rugăciune şi în pocăinţă, pacea sufletească ce ai pierdut.

— Vă spune monseniorul dar că am pierdut pacea sufletului meu zise ea.

— Acestea-i sînt chiar cuvintele, fata mea.

— Nu vă spune cum şi ce fel?

— Îmi pui prea multe întrebări, răspunse stareţa. Du-te în biserică de mulţumeşte lui Isus, sfintei Fecioare şi sfîntului Benedict, pentru primirea voastră printre ucenicile benedictine, de la Montmartre. Du-te...

Îndată ce Jean ieşi pe uşă:

— Ce fată ciudată, părinte! zise stareţa către capuţin. Nu vi se pare tot ca şi mie?

— D-nă, răspunse călugărul, împărtăşesc mirarea voastră, căci ea s-a schimbat foarte mult de cînd n-am mai văzut-o. Silnica ei şedere între bandiţi pe semne că i-a covîrşit pierzania

— Este oaie rătăcită, nu trebuie să mă tem ca să nu-mi strice tînăra turmă?

— Nu cred d-nă. Fondul nu e stricat la Jean şi nădăjduiesc că pacea casei sfinte are să-i redea cinstea firească.

— Monseniorul mă înştiinţează că Jean este o mare vinovată şi că e nevoie ca ea să păstreze taina greşelilor sale, dar monseniorul

nu-mi spune ce greșeli a săvîrșit dînsa și poate că a lăsat dv gingașa sarcină de a mă lămuri în această privință?

— Într-adevăr, d-nă, răspunse confidentul episcopului și sînt gata să satisfac dreapta voastră curiozitate fără a intra în prea mari amănunte.

— Vorbiți, părinte, vă rog.

— E vorba, d-nă, de un mare păcat, de un păcat care nu e tocmai rar dar care e așa de grav că nu îndrăznesc să-i rostesc numele înaintea voastră. El întrunește tot ce putea să-l facă mai neiertat. Astfel, complicele Jeanei de X... nu fu un mirean, ci un preot înălțat la demnitatea de mare vicar, abatele Armand de X...

— Oh! strigă stareța acoperindu-și fața cu amîndouă mîinile.

— Abatele la X, urmă părintele Francisc, a părăsit diocesa și a intrat la trapiști, dar se poate ca el să se mărginească la o pocăință de numai cîteva luni, să nu facă jurămîntul de călugărie și ca mai tîrziu să fie chemat la un scaun episcopal. Înțelegeți, d-nă, cîtă pază trebuie ca grozavul păcat săvîrșit la Rhodez să fie ținut în taină, nu numai pentru binele religiei ci și pentru cinstea clerului, nu numai prezent ci și pentru viitor.

— Da, părinte, răspunse stareța cu gravitate, da, înțeleg aceasta.

— Nu e bine să rămînă nici o urmă dintr-aceasta, reîncepu călugărul. Copilul născut din nelegiuire a dispărut. Vinovații sînt despărțiți unul de altul și depărtați de lumea călugărească, dar mai bine ar fi ca vinovații să piară decît să le scape secretul lor. Despre abatele Armand noi sîntem fără grijă, dar nu același lucru este în ceea ce privește pe Jean. E foarte trist că, sosind la Paris, ea a căzut într-un focar de vicii și de împietate. Nerușinarea înfățișării sale mă îngrijorează. Ea trebuie să fie necumpătată și deci indiscretă. O încredințăm pazei voastre, d-nă, și v-o încredințăm în mod deosebit.

— Bizuiți-vă pe supravegherea noastră, părinte, zise stareța.

— Mai îngăduiți-mi un cuvînt, d-nă, stărui confidentul episcopului de Rhodez, Jean de X este din fire aprinsă, pătimașă și cred că leacul ei va fi în cultul Dumnezeirii. Absoarbă-se ea în cucernicie și vom fi liniștiți.

Stareța făcu un semn de încuviințare.

SFÎRȘITUL MISTERULUI

Urmare din convorbirea de mai sus, nu numai că Jean de X fu primită ca ucenică, dar că fu, fără ca să-i fi trecut prin minte, ursită la întuneric, ca și cum ar fi fost osîndită la închisoare pe viață.

Stareța n-o mai slăbi din ochi.

Toate merseră binișor cîtăva vreme, dar, curioasă ca toate fiicele Evei, ea vru s-o întrebe despre trecut, voință destul de nesănătoasă.

— Îți pare rău de lume? întrebă ea pe Jean.

— N-am cunoscut-o deloc, d-nă.

— Se poate? La Rhodez!...

— Nu vedeam pe nimeni. Am părăsit pe mama tot așa de simplu ca un copil de la țară și m-am închis lîngă fratele meu cînd starea sănătății lui ceru îngrijiri deosebite.

— Iubeai mult pe fratele d-tale?

— Mult; da, doamnă.

— Te gîndești adesecori la el?

— Duhovnicul meu deja mi-a făcu această întrebare, d-nă, și la mărturisire nu am nimic de ascuns.

— Așa este, fata mea, zise stareța cam încurcată, depărtîndu-se ndată de terenul pe care alunecase.

— Am aflat cu mulțumire, reîncepu ea, că te-ai lepădat cu totul de traiul îmbelșugat și gingaș de care te bucurai la palatul episcopal.

— N-am locuit niciodată la palatul episcopal, d-nă. Fratele meu îmi închiriase o casă într-o stradă din vecinătate.

— Știu, răspunse cu nesocotință stareța, că monseniorul de la Rhodez are multă dragoste pentru d-ta.

Jean luă rău aceste cuvinte, socotindu-le drept o zeflemea și răspunse cu vioiciune:

— Ah! știți asta doamnă! Observ că nimic nu vă este ascuns și că părintele Francisc v-a spus totul, dar ca confident al episcopului ar fi trebuit cel puțin, ca să-și cruțe prietenul.

Da, episcopul a avut pentru mine multă dragoste, care s-a transformat mai pe urmă într-o neîndurată și rea cruzime!

D-nă, ierte-i Dumnezeu! dar omul acela este mai vinovat decît fratele meu, care cel puțin s-a pocăit!

— Ce vorbești, Jean! dar dacă te-aș crede!

— Știți tot d-nă, răspunse Jean, dar poate ceea ce poate nu vi s-a spus este confirmarea acelui tînăr.

Sînt victima lui, d-nă, și înțeleg că trimițîndu-mă aici el a vrut să mă îngroape de vie ca să înăbușească pentru lume secretul crimei sale, ale sale mai mult decît ale abatelui Armand.

Credeți dvs, d-nă că asta mă îndeamnă să venerez sfînta biserică și să cinstesc pe slujitorii ei?

Vă vorbesc cu inima deschisă, mai mult ca o femeie decît ca mireasă a cerului și adresez cuvîntul mai mult d-nei d'Avray decît sfintei noastre maici stareţe.

Ah! fericită trebuie să mă socotesc că preotul n-a ajuns să ucidă pe Dumnezeu în inima mea.

Stareţa o asculta uimită și înspăimîntată, căci precum știm părintele Francisc vorbindu-i de Jean nu-i spusese decît parte din tristul adevăr.

Cu toate astea, ea își ascunse uimirea.

— Jean, zise ea, cred că ai suferit mult și că trebuie să suferi încă.

— Mai mult decît oricînd, d-nă, căci îmi trebuie cîtăva vreme pînă ce să pricep toată grozăvia soartei mele și astăzi totul îmi este cunoscut.

— Și mult trebuie să te apese greutatea unui asemenea secret.

— Destăinuirea lui, d-nă, ar putea fi răzbunarea mea, dar nu sînt răzbunătoare d-nă.

— Caută la Dumnezeu, în dragostea lui Isus, mîngîierea nenorocirii tale.

— Ah! d-nă! suspină Jean. Chiar cuvîntul dragoste îmi este dureros și mult mă doare să-l aud rostindu-se.

Pentru mine el înfățișează prea multă suferinţă și mîrșăvie. A-mi redeschide sufletul chiar pentru Isus n-aș putea, închisă îmi este inima și de marmură aș vrea să-mi fie.

D-na d'Avray pricepu că puţină nădejde trebuie să pună înrîurirea religiei și a cucerniciei. Ea rămăsese adînc atinsă de prăpastia de mizerii pe care Jean o făcuse să o întrevadă.

În timpul anului arhiepiscopul Parisului, venind să-și facă vizita pastorală, întrebă despre d-na de X și ceru să o vadă. El nu stătu cu dînsa de vorbă, dar din puţinele cuvinte ce schimbă îi fu destul să presimtă maica primejdie ce era Jean pentru religie. În mintea lui o asemăna cu o bombă gata de explozie.

El sfătui pe stareţă să dubleze supravegherea.

Stareţa înconjură pe Jean de spioane stîngace și neîndemînatice care nu făceau decît s-o aţîţe și să-i facă viaţa nesuferită. Prin blîndeţe și prin bunătate ar fi trebuit să încerce a o stăpîni.

Ca urmare Jean nu se mai gîndi decît să plece din mănăstire.

Era majoră, nu depusese jurămînt și se credea liberă.

— Mai bine slugă la Paris, zicea ea, decît călugăriţă la Montmartre.

În aceste porniri sufletești, ea ceru să vorbească stareţei.

— D-nă, îi zise ea, nu simt nici o vocaţie pentru viaţa cuvioasă și mă lipsesc de a mai dobîndi vălul de benedictină.

— Uneori trebuie să aştepţi vocaţia, fata mea, răspunse stareţa, căci ea este o milă a lui Dumnezeu. Uitat-ai deja că ai cerut pîine şi adăpost?

— Casa voastră, d-nă, era singura de care aveam ştiinţă şi la care eram recomandată. Părăsită, fără mijloace şi chiar fără haine pe pietrişul unui oraş mare, am găsit lucru firesc să vin la dv. Nădăjduisem în pacea mănăstirească, dar urîtul mă mistuieşte şi dobîndeşte pacea pierdută a sufletului meu.

Sînt hotărîtă doamnă să mă întorc în lume.

— Ai spus hotărîrea asta duhovnicului, întrebă stareţa.

— Nu, d-nă, răspunse Jean.

— Trebuie să i-o spui, fata mea.

— Orice sfaturi mi-ar da, vor fi zadarnice.

— Cine ştie? Eşti trufaşă, fata mea şi prea te încrezi mult în puterea minţii tale. Spune duhovnicului şi vom vedea pe urmă.

Jean trebui să asculte voinţa superioarei sale.

Duhovnicul primi foarte rău ideea ei de a se întoarce în lume.

— D-ta nu eşti aici, zicea el, ca să-ţi faci gusturile şi chefurile, ci ca să te pocăieşti şi să meriţi mila lui Dumnezeu.

Departe dar de aţi încuviinţa gîndul te sfătuiesc ca să-l lepezi.

— Nu pot părinte.

— Vei putea dacă nu te mai gîndeşti la lume şi te vei absorbi în rugăciune.

Peste cîteva zile, ucenica se întoarse iar la hotărîrea ei. Iesuitul îi răspunse cu asprime:

— Asta nu se poate.

— Dar de ce? zise Jean cu însufleţire. Nu sînt liberă?

— Nu fata mea, nu eşti. Ai fost trimisă aici de monseniorul Rhodez şi nu vei putea pleca fără voia lui.

— Monseniorul de Rhodez n-are nici o putere asupra mea, răspunse Jean cu bărbăţie. Nu sînt datoare să-l ascult dacă vrea să mă sechestreze aici, ştii d-ta pentru ce, duhovnicul meu.

— Jean, eşti însufleţită de duhul răzbunării care spre vătămare-ţi are să se întoarcă. Încă odată lasă gîndurile astea, leapădă-te de orice idei lumeşti şi cere lui Dumnezeu să-ţi îngăduie vocaţia creştinească. Aici îţi este odihna şi mîntuirea!...

— Hotărîrea mea este luată, răspunse Jean, mă duc să cer maicii stareţe ca să-mi deschidă poarta.

— Du-te fata mea, răspunse Iesuitul.

De astădată ucenica îşi ceru libertatea. Doamna de Avray îi răspunse că avea să întrebe pe monseniorul de Rhodez şi Jean rămase că avea să se plîngă arhiepiscopului de Paris.

— Şi dacă nici el nu-mi dă dreptate, avu ea nesocotinţa ca să zică, mă voi plînge credincioşilor săi şi le voi spune pentru ce sînt închisă aici.

— Jean, zise stareţa, uiţi că eşti pusă sub paza şi autoritatea noastră?

— N-am depus jurămînt, d-nă, şi cer ca să mă întorc în lume, ţinîndu-mă aici contra voinţei mele, dv abuzaţi de puterea ce aveţi.

— Asemenea cuvinte, răspunse stareţa nu pot rămîne nepedepsite şi nu pot îngădui ca prin exemplul tău să se întindă duhul nesupunerii. Jean, du-te de găseşte pe sora sfînta Calista şi cere-i din partea mea o chilie de pocăinţă.

— Nu d-nă, răspunse Jean.

Stareţa atinse un clopoţel, şopti ceva unei ucenice, apoi se sculă şi lăsă pe Jean singură în cancelarie.

Îndată mai multe călugăriţe zdravene alergară şi pînă să prindă de veste Jean şi să le poată pregăti o serioasă împotrivire, o tîrîră sau mai bine o duseră pe sus într-o chilie sub pămînt, fără de aer şi fără lumină, în care mai tîrziu Jeaneton avea să-i ia locul.

După o criză nervoasă, o cuprinse frigurile însoţite de halucinaţii. O auziră plîngînd la început, văitîndu-se mai pe urmă şi urlînd în sfîrşit jalnic.

Jesuitul care încerca să coboare la ea nu îndrăzni, îi fu frică şi declară stariţei că ea era îndrăcită sau furioasă.

Nimeni nu mai îndrăzni să-i ducă pîine sau apă.

Se mulţumiră să-i arunce pîinea prin gura puţului, să se roage pentru dînsa şi s-o stropească cu aiasmă.

Călugăriţele care îi aruncau pîinea erau scandalizate de cu vintele ce auzeau.

Doamna d'Avray scrise la Rhodez şi episcopul răspunse că el însuşi avea să citească o leturghie pentru odihna nenorocitei, dar că ar fi fost o nesocotinţă ca să-i dea drumul în halul de furie diavolică în care căzuse. El sfîrşea declarînd că nu mai avea nici o putere asupra d-rei de X. de vreme ce frate său d-l Armand de X ieşise din mănăstirea Trappaşilor şi fusese chemat la scaunul episcopal Z.

Noul episcop, întrebat la rîndul său, se arătă şi mai aspru şi mai cumplit decît celălalt.

El încuviinţă chilia de pocăinţă.

D-na d'Avray izbuti să fie auzită de nenorocita întemniţată, pe care suferinţele atît o slăbiseră că nu mai putea să se ridice după salteaua de paie. Stareţa îi spuse dar răspunsurile celor doi prelaţi, şi spre a-i uşura amărăciunea, îi mai zise că ea era gata să-i dea o

chilie unde să primească toate îngrijirile cerute de starea sănătății sale. Aceasta numai dacă-i făgăduia că nu va face scandal.

— D-nă, răspunse Jean, de prisos orice bătaie de cap. Vă mulțumesc pentru bunătatea ce aveți de a-mi îmbunătăți închisoarea, dar am ajuns la capăt și în curînd moartea are să mă scape de prigonitorii mei.

— Nu-ți cer decît o făgăduială, fata mea, stărui stareța.

— Nu fac nici una, răspunse deznădăjduită.

Stareța se retrase mîhnită și îngrijorată.

Cîteva zile trecură fără nici o veste despre osîndită. Călugărițele, care îi aruncau pîinea, în zadar trăgeau cu urechea la gratia grozavului *în pace*, nici un geamăt nu mai auziră.

Stareța se sperie.

Ea rugă un duhovnic să se coboare cu ea în subpămînteană.

Jean de X era moartă.

Moartea ei se săvîrșise de mai multe zile. Șoarecii îi atacaseră cadavrul și îi mîncaseră mîinile și obrazul.

Ce era de făcut.

Stareța adună sfatul.

BLASCO IMPEX S.R.L.
DISTRIBUITOR ÎN TOATĂ ȚARA
PENTRU SOCIETĂȚILE DE DIFUZARE CARTE
ADRESA: Bd. AL. I. CUZA NR. 91
SECTOR 1 BUCUREȘTI
TEL. 17.12.55.

Tehnoredactor: CONSTANTIN DOBROGEANU

Cd. 377 — S.C. „UNIVERSUL" S.A.

PRESS

„Toată lumea nu avea ochi şi luarea aminte decît numai pentru Cartouche. Neputînd să-l vadă, plăteau călăului ca să le dea ştiri despre dînsul. Treceau de la unul la altul cuvintele lui nostime, îi puneau în seamă chiar şi unele de-ale lor. Îl găseau interesant, hazliu, ar fi rîs mult dacă el ar fi reuşit să fugă, şi cu toate astea se bucurau să-l vadă rupt de viu de către patru cai.

Nimeni nu putea să ghicească ce se petrecea în sufletul acelui om care-şi făcuse o mască de nepăsare batjocoritoare. Cu toate acestea e sigur că el nu nădăjduise de a fugi."

După cartea de faţă s-a realizat filmul de mare succes „CARTOUCHE", avînd in rolurile principale pe inconfundabilii actori CLAUDIA CARDINALE şi JEAN PAUL BELMONDO.

LEI 473 +
T.L. LEI 2
TOTAL LEI 475

ISBN 973-95180-5-2